

15

1770

FLORES
THEOLOGICARVM
QVÆSTIONVM, IN
SECVNDVM LIBRVM

SENTENTIARVM, NVNC

primùm collecti, & in

lucem editi:

Ab illustri admodum, & Reuerendissimo D. D. Fratre
Iosepho Angles Valentino, Episcopo Bosanensi,
ex Ordine Minorum assumpto.

PARS SECVND A.

Ad Sanctissimum D.N. Sixtum Quintum,
Pont. Optim. Max.

CVM PRIVILEGIO REGIO.

*Hac postrema editione plusquam antea recognita,
plurimisque mendis expurgata.*

LVGDVNI
APVD IOANNEM BAPTISTAM VYSSON.

M. D. XCVI.

R/2.651

THEOLOGICARVM
QUESTIONVM, IN
SECUNDAM LIBRAM
SENTENTIARVM, NUNC
PRIMUM COLLECTÆ, & IN
LUCENT EDITÆ.

Ab illustri admodum, & Reverendissimo D. D. Fratre
Iosepho Angelis Valentino, Episcopo Bosanensi,
ex Ordinis Minorum assumpto.

PARS SECUNDA.

Ad Satisfaciendum D. N. Sixti Quinti
Pont. Optim. Max.

CVM PRIVILEGIO REGIO.

Hac postrema editione plures errores recognoscit
plurimisque mendis expurgata.

AVD IOANNEM BAPTISTAM BAYSSON.

M. D. XCVI.

Distinct. 24. & 25. huius secundi lib.
FLORES
TRACTATUS
DE LIBERO
ARBITRIO.

DISPVTANT De libero arbitrio noster Alexand.
Alen. quæst. 72. S. Thom. quæst. 83. S. Bonau.
Ricard. Durand. Scot. & reliqui doctores scholastici,
distinct. 24. & 25. huius secundi lib. Castro verbo li-
bertas contra hæreses. Vega lib. 2. super concil. Trid.
à cap. 10. vsque ad finem libri. Soto de natura, & gratia,
à cap. 13. vsque ad 20. lib. 1.

Magist. Sent. Distinct. XXIII.
& XXV.

Quæstio vnica, De libero arbitrio.

Difficilis admodum est quæst. hæc, sed Deo Opt.

Max. adiuuante, positus aliquot art. fiet

lucida, perspicua, & clara.

**Artic. I. De ijs, quæ ad essentiam liberi
arbitrij pertinent.**

HVNC Articulum (seruata methodo explican-
darum quæst. quam Aristot. in primis capitibus
primo & secundo lib. posteriorum tradidit) non-
nullis difficultatibus propositis, declarabimus. Et
prius animaduerte, quæ sequuntur ad litteram 24.

A 2 dist.

dist. Magistri intelligendam. Vires animæ, vel sunt superiores, vel inferiores. Superiores sunt mens, & voluntas, inferiores vero sunt sensus, & eorum affectus, hoc est, appetitus sensitivus.

2. Animad.

Inter superiores potentias, mens (quæ alio nomine intellectus, & ratio, appellatur) est, quæ de rebus iudicat, bonaque à malis discernit. Diciturque mens, aut intellectus, dum ijs comparatur, quæ quæta contemplatione, citra inquisitionem, intuetur. Ratio autem, quando discursu quodam, & progressu alia ex alijs colligit.

3. Animad.

Mentem dicitur Magister cum B. August. in superiorem, & inferiorem, non quod diversa sint potentia, sed, quia diversa sunt eiusdem officia. Una enim eademque anime vis est, quæ superior dicitur, quatenus per eam, legem Dei æternam conuulsimus, & contemplamur; inferior vero nominatur, quatenus per eam leges, siue rationes temporales, consideramus.

4. Animad.

Voluntas tandem est, quæ iudicio, vel repugnat, vel obtemperat, & inferioribus viribus imperat.

Prima diffie. An sit lib. arbit.

Alex. Alen.

m. 1. artic. 1.

S. Tho. art. 1.

S. Bon. d. 25.

articul. 1. q. 1.

Durand. q. 1.

& Ricar.

Castro hære-

si. 1. Vega. c.

13. 14. & 15.

ubi supr.

Gen. 4.

Hæresis Ma-

nichæorum.

& Luther.

Circa hanc difficultatem orta fuit hæresis multorum hæreticorum, negantium in homine arbitrij libertatem, qui varia incedunt via. Nec mirum, cum hoc sit illis peculiare, ut vnitatem tenere nesciant. Contra quam hæresim, quia totius impietatis fomentum est, copiosissime modò agendum fuisset, nisi breuitas, quam in nostris operibus profiteamur, obstitisset.

CONCLUSIO I.

Est quidem arbitrij libertas. Hæc conclusio, præterquam in nobis ipsis experientia comprobatur, multis in locis veteris, & noui testamenti, expresse habetur. Dixit enim Deus ad Cain. Nonne si bene egeris, recipies, sin male statim in foribus peccatum tuum aderit: sed sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Quare si homo dominabitur appetitui, falsum, & hæreticum est, asserere hominem non posse vitare peccata, quæ ab appetitu proficiuntur, ut falsissime Manichæus affirmavit. Unde confutatur etiam error Lutheri

lib

A

dicen

dicentis, arbitrium hominis esse seruum. Cùm Deus dicat
 esse dominum Exodi. 35. omnes viri, & mulieres, mente deuota,
 & infra omnes filij Israël voluntaria domino dedica- *Exod. 35.*
 uerunt. Voluntaria dixit, & non necessaria; quare voluntatis
 libertatem à necessitate distinguit. Et Deut. 30. Et Iosue vlti. *Dent. 30. 10.*
 Et 2. Reg. 24. Et 3. Reg. 3. datur optio, & electio, & electio non *sue vlti. 2.*
 est, nisi eorum, quæ sunt in nostra potestate. Nullus enim di- *Reg. 24.*
 citur eligere id, quod velit, nolit, erit futurum. Et Matth. 23. *3. Reg. 3.*
 Hierusalem, &c. quotiens volui congregare, &c. & noluisti. *Matth. 23.*
 Et Luc. 9. Nemo quis vult, &c. Fuit etiam definita hæc conclusio *Luc. 9.*
 in concil. Arausicano. 2. c. 13. suorum decretorum & in consil.
 Trid. sessione. 6. cap. 5. & consil. 45. & 6. Citat etiam ad cor-
 roborandam conclusionem Castro vbi supra hæres. 1. mul-
 tas veruissimorum doctorum; sanctorumque patrum auto- *Damasc.*
 ritates. Et qui voluerit plura videre, legat duos lib. Ioannis *D. Aug.*
 Cochei de lib. arbitrio aduersus Philippum Melanch. Et *B. Chrysost.*
 Ioannem Ecchium, qui diffusè; vt solet, de hac re aduersus *Tertulia.*
 Lutherum scripsit. Et Ioannem Rossensem contra Lutherum. *Clemens.*
 Tandem confirmatur ratione, quia si homo libero esset desti- *Irenæus.*
 tutus arbitrio, frustra profectò essent concilia, exhortationes,
 præcepta, prohibitiones, & immeritò bonis præmia, & malis *Greg. Nice.*
 pœnæ deputarentur, cùm non liberè, sed necessario opera- *Hæresis Stoi-*
 rentur. Lege etiam varias rationes apud D. August. lib. 5. de ci- *corum.*
 uitate Dei. c. 9. & de Veræ relig. cap. 14. & Damasc. lib. 2. orthod. *Castro. verb.*
 fid. c. 7. & Chrysost. homil. 60. super Matth. & Tertulia. lib. 2. *fatum contra*
 contra Martionem, & Clementem B. Petri discipulum lib. 3. *Hæres. Vega*
 recognitionum, & Irenæum lib. 4. cap. 72. contra hæreses, & *c. 12.*
 Greg. Nicen. lib. de libero arbitrio. c. 1.

Hinc confutatur error Stoicorum, qui ita omnia fato sub-
 iacere commiscebantur, vt nullum liberi arbitrii locum re-
 linquerent, fatum appellantes vim, & positionem fiderum, in
 qua quisque nascebatur. Huic hæresi subscripsit, quidam pe-
 silentissimus Bardesanes Syrus, cui adhæsisse hac in parte
 Prissillianus silegitur. *10. hæresi.*

Hinc etiam destruitur hæresis Manichæorum, dicentium,
 peccata prorsus esse inuitabilia. Quorum magister fuit qui-
 dam Manes, à quo Manichæi nomen originè habuit. Istorum *35. & 70.*
 errorum, *Hæresis Ma-*
nichæorum.

errorem, iam diu sepultum, quasi ex Oreo ad superos reuocauit Petrus Abailardus. Quem errorem à D. Bernard. destructum post ducentos, & quadraginta annos Ioānes Vuitcleph conatus est dogmatizare, fuitq; condemnatus in concil. Constantinien. sess. 8. c. 27. Huic post centum, & quadraginta plus minus annos, successit Martinus Lutherus, & eius sequaces Bucerus, Melanthon, Calvinus, & reliqui, asserentes, liberum arbitrium esse nomen absq; re, nullamq; in se habere actiuitatem. Fuit etiam tempore apostolorum impugnatum liberum arbitrium. Nam Simon Magus inter christianos primus est liberum arbitrium inficiatus, cuius errorem D. Petrus, teste Clemente eius discipulo, ita confutauit, vt nullum Simon, nisi post centum annos, habuerit successorē, præter Martionem hæreticum, qui centum annis traiectis eūdem errorem docuit. Quem post centum alios, & triginta annos, secutus fuit Manes, à quo Manichæi, vt paulo ante diximus, fuerunt appellati.

Secunda diffic. Nomen lib. arbitrij quid significat?

*Alex. Alen.
art. 3. & Castro
ubi. 3.*

*& Vega super
conc. Trident.
lib. 15. cap. 4.*

*Alex. Alen.
art. 2. §. 2. ubi
suprà.*

Dur. d. 24.

q. 3.

2. Cor. 3. ad

Rom. 6.

Rom. 8.

Meritò hoc queritur, quia omne ambiguum, & multiplex prius est distinguendum in suas varias significationes, quam definiendum.

C O N C L U S I O.

Nomen hoc in sacris litteris æquiuocum est. Et ratio est, quia libertas, à qua arbitrium liberum nuncupatur, diuersimodè accipitur. Aliquando enim libertas significat gratiam, per quam à seruitute peccati, cui opponitur, liberamur. Et dicitur libertas gratiæ, de qua dicit B. Paul. Vbi spiritus, ibi libertas. Et ad Roman. 6. cum enim serui essetis peccati, liberi facti estis iustitiæ. Et de hac significatione non est præsens disputatio. Nequè enim illa omne hominis arbitrium liberum esse dicimus. Secundò est alia libertas, quæ sola habetur in gloria, vel est ipsa met gloria, de qua ad Rom. 8. Et ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Nequè de hac libertate est modò sermo. Tertiò est libertas, quæ opponitur necessitati, vel vt veriùs dicam coactioni. Et hæc est libertas naturæ, de qua loquimur in præsentia. Ab ea enim denominatur hominis arbi-

arbitrium liberum; ita vt cum operatur; possit non operari, & cum nihil operetur, possit operari. Et hæc dicitur à Magistro libertas à necessitate, & spontanea operandi. De hac etiam libertate sacra scriptura locis in prima difficultate citatis, & alijs innumeris loquitur. Est etiam libertas miseria, idest, priuatio pœnæ æternæ, quæ non contingit, nisi per gratiam lege apud Alex. vbi supra, alios modos, quibus liberum arbitrium sumitur.

DVB. 1. Reperitur ne hoc nomen liberū arbitrium in sacra scriptura?

CONCLUSIO.

Licet nomē hoc, liberū arbitriū, in scripturā non inueniatur; res tñ nomine significata, reperitur. Hæc cōclusio colligitur à simili ex D. Aug. Per eā enim respōdet Pascetio Arriano dicēti nomē clatura Homousion nō legitur in scripturis, ergo somniū est, velle astruere filiū patri esse consubstantialē. Ait. n. & si nomē nō inueniatur in scripturis; res tñ nomine significata reperitur. Sic etiam hæretici, dicētes nō esse liberū arbitriū; quia istæ duæ voculæ in scripturis nō inueniuntur, sunt cōfutādi. Nā licet has voces ignoraret scriptura; res tñ nominibus significata reperitur, & est in scripturis compertissima. Quemadmodum, teste eodem Aug. laudabiliter patres instituerūt nomen personæ, q̄ prædicatur pluraliter de Patre, Filio, & Spiritu sancto; nō quia scriptura ita dicit; sed quia scriptura non contradicit.

Dub. Cur duplici nomine appellatur? Resp. Quia circa liberum arbitrium consistit meritū, & demeritū, & ad vtrūquē desideratur cognitio, & affectio, & est potētia respectu vtriusquē determinata, ideò sortitur duo nomina. Dicitur em̄ liberum propter voluntatem, & arbitrium propter rationem.

Dub. Cur non dicitur liberū iudiciū? Resp. Liberū arbitrium habet etiam in se officiū iudicis, quò ad rationem, quia quatenus deliberat, debet sequi leges. Iudex enim legibus arctatur, atuerò quatenus eligit, & vult, officio arbitri fungitur, quod ad voluntatē pertinet. Arbitrarius enim nec legibus arctatur, neque secundum imperium, sicut iudex, diffinit.

D. Aug. lib. 7. de Trinit. cap. 4.

2. Dub. Alex. Alen. §. 4. vbi. §.

Dub. 3.

DVB. 1111. Peruenerunt ne philosophi ad liberi arbitrij cognitionem?

Dub. 4.

Alex. Alen.

§. 5. ubi sup.

D. Aug. in

lib. Hypogno

sticon.

D. Bern.

Respondeo. Lib. arb. potest bisariam considerari. Primò, prout dicitur ab arbitrando rationali consideratione, siue ut est potestas rationalis ad opposita. Vel secundò, quatenus est vnum ex principiis meriti, quod sine duobus effici non potest. Nam, ut inquit D. Bernar. apud Alex. loco citato, si tollas liberum arbitriũ, non erit, quod saluetur, si gratiam tollas, non erit, vnde saluetur. Primò modo cognouerũt philosophi liberum arbitrium: non autem secundo, quatenus est initium meriti, quia ad cognitionem meriti, quod est ex gratia, & libero arbitrio, non potuerunt peruenire.

Alex. m. 1.

art. 1. S. Th.

art. 2. & 3.

D. Bona. per

sex. ferè. q. in

p. 1. d. 25.

Dur. d. 24. q.

1.

Ricar.

Secunda diffi. Quid nam est liberum arbitrium.

Alex. noster tres adducit lib. arb. definitiones art. 2. citato.

CONCLUSIO I.

Liberum arbitrium non est actus alicuius potentie. Et ratio est, quia cum actus non semper maneat in homine, ut constat in dormiente, & pueris ante rationis vsum, & liberum arbitrium semper in homine permaneat, nullo modo erit actus.

CONCLUSIO II.

Neque est liberum arbitrium habitus. Ratio est, nam primò non est habitus acquisitus, neque infusus, quia isti habitus nõ sunt naturales, idest, de quidditate hominis, liberum autẽ arbitrium est naturale, & de quidditate hominis. Secundò non est habitus naturalis, hoc est, inclinatio tantum naturalis, quia tunc eius operatio non esset libera. Homo enim per habitum naturaliter inclinatur ad vnum, at verò per liberum arbitriũ est ad bonum, & ad malum indifferens.

CONCLUSIO III.

Liberum arbitrium est potentia. Ratio à sufficienti diuisione est, quia in anima tria tantum reperiuntur, nempe, habitus, actus, & potentia. Et cum liberum arbitrium non sit habitus, neque actus, erit planè potentia.

Iam quid sit liberũ arbitriũ, definitione explicentus. Et primò,

modò à B. Ansel. ita definitur. Potestas seruandi rectitudinem propter rectitudinē, in qua definitione potestas seruādi sumitur quātū ad aliquid, quod pertinet à naturā potētis, & hoc modo est cōmune angelis malis, & dānatis, in quibus (vt videmus infra) est lib. arb. & absente rectitudine, inest illis potestas seruandi rectitudinem. Quemadmodum in homine dicitur esse potestas videndi tantū, quantū ad virtutem, quę est ex parte nidentis, siue sit absens, siue præsens obiectum, & medium dispositum, siue indispositum.

Secundò definit illud D. Aug. lib. arb. est facultas voluntatis, & rationis, qua bonum eligitur, gratia assistente, & malū, eadem desistente. Et dicitur in definitione, qua bonum eligitur, &c. Quia facultas voluntaria, quę cum libero arbitrio conuertitur, est ad opposita. Et ideo ponitur in definitione, qua bonum, assistente gratia, & malum, &c. eligitur.

Tertiò definitur à D. Bern. Cōsensus ob voluntatis inamissibilē libertatē, & rationis indeclinabile iudiciū. Differunt autē istę tres definitiones, q̄ prima datur per causam finalem. Quia rectitudo æterna est finis, ad quē lib. arb. per se, mediante suo actū, ordinatur. Secunda verò attēditur penes potētias, rationē, scilicet, & volūtātē, quę se habent, ad modū causę materialis. Mouentur enim à primo motore ad bonum, & gratia est forma, secūdū quā in finē diriguntur. Tertia est penes mouētē causam, nā cōsensus dicit cōuersionē virium ad causam mouētē. In nobis enim est cōsentire Deo, vel nō cōsentire.

Hugo de S. Victore in lib. qui summa sententiarū inscribitur, sic illud describit. Habilitas rationalis volūtatis, qua, gratia assistēte, bonū, vel eadē deficiente, malū eligitur. Cuius definitionis primam partem, nempe, q̄ sit habilitas rationalis voluntatis, accepit ex Origene in principio tertiij lib. Periarchon, siue de principiis, secundam verò partem sumpsit ex D. Aug. scilicet, qua bonū eligitur. Et dicitur liberū propter voluntatem, quā ad vtrumlibet flecti potest. Nam voluntatis, inquit D. Aug. arbitrium huc, illucque liberum flectitur. Et dicitur in definitione esse facultas, siue habilitas rationalis, siue rationis, quia non nisi in rationali natura Dei, & angeli, & hominis reperitur, vt sequenti art. patebit.

Definitio, li. Arb. prima. B. Ansel. in lib. de lib. arbit.

2. definitio. D. Aug.

3. definitio. D. Bernar. in lib. de lib. arb.

Alex. Alen. §. 4. art. 2. vbi sup.

4. Definitio.

Hugo de S. Victo. tract. 3. cap. 8.

Orig.

D. Aug. lib.

2. cont. 2. e-

pist. pelag. c.

25.

Tertia diff. Est ne liberum arbit. potentia appetitiua, an cognitiua?

Alex. Alen. CVM constet ex iâ dictis lib. arb. esse potentiam, & sit duplex potetia, vna appetēdi, cognoscendi altera, explicādū modō est, quæ illarum sit. Et sunt prænotanda, quæ sequuntur.

art. 1. S. Tho. art. 3. S. Bonau. per 6. q. in. 1. p. dist. 25. Electio alterius extremi est propria, & peculiaris liberi arbitrij operatio. Et ratio est; quia homo dicitur libero arbitrio præditus, eò q̄ propter eius indifferētiā, potest vnū extremū, altero excluso, recipere. Quod quidem est propriè eligere.

Dura. q. 1. d. 24. & d. 25. q. 1. Ricard. & alij ubi s̄. Electio nō est de fine, sed de medijs ad finē consequendū. Et ratio est; quia nūquā consulumus, bonū ne sit, an non beatitudinem obtinere: sed fit cōsultatio de medijs, quænam, sint cōmodiora, & magis cōducētia; vt sit ne cælibatū, an matrimoniū eligendū ad æternā vitam essequendam: debetque medium esse bonum, aut vtile ad finem consequendum.

Nota. 2. 3. Nota. Ad electionē vtriusq; potentiæ cognitiuæ, scilicet, & appetitiuæ, operatio est præmittēda. Et ratio est; quia ex parte potetia cognoscēdi prærequiritur cōsiliū, quod est cōsultatio per cōparationē extremorū (cōsideratis multis circumstātijs) quod eorū sit alteri anteponendum. Exempli gratia, cōsultat quis; an sit magis sibi appetendū matrimoniū, vel cælibatus? Confertque cōmoda, & incōmoda vtriusq; status, & iudicat alterū istorū, nempe, quod magis sibi, & reipub. expediēs est, esse appetendum. Nā si fuerit rex, iudicat pro vniuersali reip. bono matrimonium esse contrahendū, si verò persona priuata, iudicat sibi vitā cælibem, vel quid simile magis expedire. En tibi cōsiliū, scilicet, extremorū collationē, & post consiliū, iudiciū, id est, sentētiā, nēpè, quid sit eligendum, & vtrunq; est intellectus operatio, nondum tamen facta est electio, quæ est veluti sentētiæ executio. Nā electio est voluntatis acceptatio. Acceptat enim talis sententia executionem.

Append. Arist. 3. Hinc, ante electionē duæ illæ intellectus operationes prærequiruntur. Et idē Arist. 3. & hic, affirmavit electionem esse appetitus intellectiui operationem; formaliter tamen, & propriè electio voluntatis operatio est. Quamuis consiliū, & iudiciū intellectus connotet.

CON-

CONCLUSIO.

Liberū arbitrium supponit pro potentia appetitiua; verū connotat cognitionem. Ratio primæ partis huius conclusionis colligitur ex notabilibus positis; quia cum propria operatio liberi arbitrij sit alterius extremi electio; vt ex primo nota. constat, & electio sit potentia appetitiua operatio, erit liberum arbitrium idem, quod appetitiua potentia. Deinde electio est mediorum ad finem sub ratione boni, vt ex secundo nota. patet; & bonum est voluntatis obiectum adequatum (nihil enim voluntas nisi sub ratione boni appetit) quare erit electio operatio liberi arbitrij, & voluntatis, & potentia appetendi. Et per consequens liberum arbitrium, & appetendi potentia erunt idem, & pro illis lib. arb. supponet. Secundæ partis conclusionis ratio est, quia electio præsupponit iudicium rationis (alioquin non esset actus humanus) iudicium autem est operatio intellectus, vt ex 3. nota. constat, ergo liberum arbitrium, cuius est eligere, præsupponit, & connotat intellectus operationem.

Quinta diff. Est lib. arb. idem quod voluntas?

Ratio dubitandi est, quia cum supponat pro voluntate, vt in proxima difficultate dictū est, iure optimo queritur an sit idem, quod voluntas?

Animaduerte, q̄ quemadmodū intellectus sortitur duo nomina respectū diuersorum actuum, nam ex eo, q̄ assentimur primis principiis absq; discursu, talis assensus nūcupatur intellectus, & est solum intelligere, ex eo autē, q̄ cōclusionibus per ratiocinationem, & discursum præbemus assensum, vocatur idē intellectus ratio, ita etiam & volūtas respectū diuersorū actuum duo sortitur nomina. Habet enim duas operationes, quarum vna, quæ est respectu finis, dicitur simplex volitio, & tunc nominatur voluntas. Non enim tunc præsupponit, nisi solam finis intellectionem. Altera verò operatio est respectu mediorū, quæ dicitur electio, & ratione huius operationis eadē volūtas dicitur liberū arbitriū, & p̄supponit discursum. Et hæc est causa, cur respectu volitionis finis non dicitur volūtas liberum arbitrium, quemadmodum respectu voli-

Alex. Alen.

S. Tho. art. 4.

d. Bona. Ric.

Dura. & alij

vbi supr.

Animad-

uersio.

volitionis mediorum, nempe, q. electio, & discursus nō est de fine. Nō em̃ circa volitionē finis habemus libertatem, quō ad specificationē actus; quēadmodum circa electionē mediorū, quæ est actus liberi arbitrij præsupponitur discursus.

C O N C L U S I O.

Liberū arbitrium est idem, quod volūtas. Probatur cōclusio ex animaquerisione præmissa; nam sicut se habet intellectus ad rationem, ita se habet volūtas ad liberum arbitrium; ergo quemadmodum intellectus, & ratio sunt vna, & eadem potentia, solum; in modo cognoscendi distinguuntur. Qui a intellectus, cū sit principiorum, per solam apprehensionē terminorum sine discursu cognoscit; ratio autem, cū sit respectu conclusionum cognoscit per discursum. Ita quoq; volūtas, & liberum arbitrium sunt vna, & eadē potentia, quæ solum in modo volendi differunt; propterea quōd voluntas est volitio solius finis, nulla præuia intellectus consultatione; at verō liberum arbitrium est electio mediorum ad finē, præuia intellectus consultatione.

Quinta diffi. Quæ est præcisatio, & causa libertatis, & indeterminationis in voluntate?

S. Bona. q. 3.

¶ 6. ubi 5.

Dura. q. 3. 1.

p. dist. 24.

Alex. Alex.

art. 3. §. 2.

ubi supra.

Scot. in p. d.

38. & in. 2.

d. 15.

S. Thom. art.

1. q. 83.

CUna voluntas non sit determinata ad vnum oppositorum, sicut agens naturale; sed sit libera ad alterum illorum eligendum (quod quidem est. Habere liberum arbitrium) queritur. An radix, & ratio præcisatio huius libertatis sit discursus intellectus, an ipsamet voluntas?

Duæ sunt contrariæ opiniones circa hanc difficultatem. Vna Alex. & Scot. dist. 25. citata notab. ultimo, & d. 38. versiculo, si autē actū volūtatis in primo lib. sent. Qui tenet nihil aliud à voluntate esse totā causā volitionis in voluntate, idest, q. sola voluntas cum causā primā efficit suas operationes, ita vt nulla causā secunda effectiue cum illa ad eliciendam suam volitionem concurrat. Altera est S. Thom. opinantis intellectū esse potentiam indeterminatam ad utrūq; oppositorū, vt patet in syllogismis tropicis, quibus modo vnū oppositorū, modo alterū suadet, vel dissuadet, & hāc intellectus in determinationē dicit esse causā liberę electionis in volūtate.

Libe-

Liberum arbitrium differt ab eius usu. Ratio est, quia liberum arbit. vt ex dictis constat, est ipsamet potentia, ex se ad vtrumque oppositorum indeterminata; usus autem eius est libera operatio. Et confirmatur, quia furiosi, & paruuli ante usum rationis habent liberum arbit., non tamen eius usum. Quare lib. arbit. differt ab eius usu, quemadmodum rationale a rationis usu, & risibile a risu.

CONCLUSIO I.

Ratio præcisa, ob quam homo libero vtitur arbitrio, est indeterminatio intellectus ad vtrumque oppositorum. Et probatur, quia si voluntas est indeterminata, & habet electionem circa media, est, propterea quod intellectus ad assensum alterius extremi est indeterminatus. Et quia electio præsupponit extremorum cognitionem, & comparisonem per intellectum indeterminatum faciendam: quare indeterminatio intellectus, qua præsupponitur, erit præcisa ratio, & causa libertatis in voluntate, ob quam homo libero vtitur arbitrio. Et in hoc sensu vera est S. Thom. opinio.

CONCLUSIO II.

Indeterminatio intellectus non est præcisa ratio, siue fundamentum libertatis in voluntate. Et ratio est, quia voluntas quo ad volitionem finis vniuersalis, saltem quo ad exercitium est libera libertate contradictionis, quantum ad hunc actum, scilicet, volo esse beata, licet non libertate contrarietatis. Non enim potest elicere hunc actum, nempe, volo esse misera; & tamen intellectus, circa assensum finis in vniuersali, est determinatus, quia circa talem assensum, non est consultatio. Non enim est indifferens, sit ne bonum esse beatum, an no? Quare cum non sit consultatio, neque erit indeterminatio, & ex consequenti indeterminatio intellectus non erit præcisa causa, vt voluntas sit libera. Dices, liberum arbitrium non est respectu finis? Respondeo. Verum est, quo ad specificationem actus, est tamen quantum ad exercitium, id est, circa finem habemus usum liberi arbitrij libertate contradictionis, non tamen contrarietatis. Et in hoc sensu est vera Alexan. & Scoti opinio. Sed de ijs in libro controuersiarum. Lege de hac difficultate flores. 4. lib. in 2. p. in q. de beatitudine art. 2. diff. 1. & art. 3. diff. 3.

Sexta diff. Vtrum voluntas, siue liberum arbit. ab aliqua creatura possit cogi, siue compelli?

Alex. Alen.
m. 4. §. 1. ubi
supra, & in
4. p. q. 8. m. 7.
artic. 2. §. 1.
S. Tho. 1. 2.
q. 6. art. 4. S.
Bona. in 2. p.
d. 26. à q. 4.
usque ad fi-
nem. Duran.
d. 24. q. 3. &
d. 25. q. 4. &
d. 29. q. 1. lib.
4. Ricard. So-
to. c. 10. lib. 1.
de natura, &
gratia. 1.
Fundam.
Appen. 1.
Append. 2.
2. Fund.
B. Dionys.
3. Funda.
S. Bona. q. 5.
ubi supra.

Difficult. hæc est utilis, fiet autem facilis, si sequentia prænotaueris fundamenta. Primum fundamentum. Violentum est, cuius principium est extrà, passio non conferente vim. Hæc descriptio violenti est Arist. 2. Physic. Cuius definitionis sensus est. Operatio dicitur violenta, quando, vel passum non habet principium actiuum respectu talis operationis; vt aqua respectu caloris, quem violenter recipit, & lapis respectu motus sursum; vel quando non habet inclinationem ad talem operationem; vt patet in exemplo aquæ respectu calefactionis; quod Arist. illis verbis significauit, scilicet, passio non conferente vim, idest, inclinationem.

Hinc, materia prima respectu cuiuscunque forme substantialis non violentatur. Quia à quacunque forma substantiali perficitur, cum ab ea recipiat esse specificum, quamuis nullius forme respectu habeat principium actiuum.

Hinc, quando agens est principium sue operationis, nullo modo talis actio, siue operatio potest dici violenta; quia principium operationis violentæ non est intra ipsum agens; sed extrà, vt ex Arist. in principio fundamenti citati constat.

Inclinatio voluntatis est ad omne ens sub ratione boni. Et ratio est; quia bonum est obiectum motiuum, & proprium voluntatis. Nam vt B. Dionysii. inquit, voluntas nunquam operatur ad malum aspiciens, nisi sub ratione boni veri, aut apparentis, aut præfixi honesti, utilis, aut delectabilis.

Voluntatem induci, mutari, aut violentari maxime inter se differunt. Et ratio est, quia voluntas persuasionibus inducitur. Mutaretur autem, si Deus supernaturaliter efficere in ipsa, sine ipsa aliquem actum. Violentaretur verò, si nolens veller, idest, quando habendo actum nolitionis alicuius obiecti, eliceret simul volitionem circa idem obiectum.

Voluntas multipliciter compellitur. Primo quantum ad actus elicitos, vel quantum ad Imperatos, quos per ministerium aliarum potentiarum exequitur. Secundo, quando

impe

impeditur, ne interiorius operetur, id est, ne ullam volitionem habeat.

Non idem sunt voluntatem cogi, & violentari. Et ratio est, quia cogitur metu, ut aliquid, propter cauendum maius malum, velit. Quò quidem modo cogitur natura, proiicere merces in mare, ne naufragium patiat, non tamen tunc violentatur. Nam vult proiicere, sed non liberè. Hoc fundamentum colligitur ex cap. Abbas de his, quæ vi. met. &c.

Voluntarium differt à libero. Et ratio est, quia latius patet, quàm liberum. Illud enim est voluntarium, quod est quocunque modo volitum, etiam metu, & terroribus, eò quod est actus à voluntate elicitus. Hoc namque satis est, ut aliquid voluntarium esse dicatur. Liberum autem dicitur, quod absolute, & non propter cauendum deterius malum, est volitum.

Hinc, qui metu mortis violenta latronibus sua donat, voluntariè, sed non liberè donat.

CONCLUSIO I.

Voluntas, quò ad actus elicitos simpliciter, neque violentari, neque compelli potest, nempe, ut habens volitionem alicuius obiecti, producat eiusdem volitionem, vel e contra. Et ratio ex primo fundamento est, quia violentum est, cuius principium, &c. Et operationes elicite à voluntate sunt ab ipsa, tanquàm à principio intrinseco, & productiuo earundem. Deinde, quia violentum est contra propriam agentis inclinationem, & cum voluntas non possit velle aliquid, nisi sub ratione boni, quod est proprium eius obiectum, ut ex secundo fundamento patet, ad quod quidem naturaliter inclinatur, nunquàm poterit operari contra suam inclinationem, & ex consequenti neque violentari.

Hinc, quando operatur metu mortis, non violentatur, quia sub ratione boni, scilicet, propter conseruandam vitam operatur.

CONCLUSIO II.

Voluntas secundum quid, scilicet, propter vitandum maius malum, compelli, & cogi potest. Hæc conclusio colligitur ex cap. Abbas, quod in quinto fundamento citatur, ut patet exemplo nauis ibidem posito. Huiusmodi enim actus est voluntarius simpliciter, inuoluntarius autem secundum quid,

quid, nempe, quia extra illum casum non proiceret merces in mare. Et in huiusmodi casibus actus dicitur voluntarius, non tamen liber. Hæc est sententia Arist. 3. lib. Ethic. cap. 1. lege

Append. 5.

Hinc, multi casus solvantur. Nam primum quodcumque ad aliquem actum, præter voluntatem, prærequiritur libertas, ut in contractibus matrimonij, donationis, voti solemnitis, &c. tunc talis actus, licet, sit voluntarius, est tamen in conscientia nullus, propter defectum libertatis, præsertim quando libertas fuerit violenter sublata, ut in floribus 4. lib. in materia de matrimonio in q. de consensu libero, & coacto tractauimus.

Append. 6.

Hinc, secundo metus tollit libertatem electionis, non tamen tollit, quin actus sit voluntarius, at verò non erit liber. Quia non est in potestate eligentis aliud extremum sine graui dispendio optare. Hæc de actibus elicitis à voluntate. De actibus autem imperatis, ut de locutione, ambulatione, motu locali, &c. sit.

CONCLUSIO III.

Voluntas non potest quò ad actus Imperatos violentari, ut illos exequatur. Hæc conclusio est contra Gabrielem præsentem distinctione dicentem, posse violentè moueri, & loqui, quod videtur falsum, & ratio est, quia linguam moueri, nisi voluntate mouente, est impossibile, quòd si vult, propter vitandum maius malum, tunc non violentatur.

CONCLUSIO IIII.

Voluntas bene potest violentes impediri, ne actus imperatos exerceat. Hanc conclusionem experientia ipsa demonstrat. Nam potest homo ligari, ita ut imperante voluntate, nequeat moueri, tuncque violentabitur, quò ad imperij executionem.

Septima diff. Vtrum voluntas possit ab ipso Deo immutari?

Alex. Alen.

S. Thom.

Bon. 9. s.

Dur. Ric. &

alii ubi supr.

Intelligitur difficultas ita, ut voluntas respectu alicuius actus habeat se mere passiuè.

CON

CONCLUSIO.

Voluntas à Deo potest immutari. Probat; quia potest Deus se solo producere in voluntate actum amoris, vel odij. Et ratio est; quia Deus, qui est humana natura potentior, potens est voluntatem mouere. Iuxta illud, Prouerb. 21. Cor re-
gis in manu Domini est, & quocūque voluerit, vertet illud. Vnde D. Bernard. in tract. de diligendo Deo, ita ait. Noluit enim, quāuis potuit, Deus compellere hominem in suum obsequium; quoniam haberet tunc nō hominem, sed asinū. Et quomodo posset tunc homo dicere, volūtariē sacrificabo tibi? Oppositum tenet Ricard. vbi sup. legē apud D. Bona. & alios interpretationem locorum. Luc, 13. exi in vicos, &c. & compelle eos, &c. Et Ioan. 6. nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum, &c. Vbi videtur voluntas à Deo cogi, quod non ita se habet.

Prouerb. 21.

D. Bern.

Luc. 13.

Ioan. 6.

Artic. II. De subiecto Liberi a: bitrij?

Absoluetur Artic. Aliquot expositis difficultatibus?

A Nimaduerte prius ad maiorem explicationem huius artic. que sequuntur. De natura liberi arbitrij non est eligere, quatenus electio est rei dubia prius ignorata in alteram partem determinatio. Et ratio est; quia in Deo est liberum arbitrium, vt statim dicemus; & tamen nō est in eo talis electio. Quoniam importat ignorantiam, quia Deus non consiliatur. Ignorantis enim est cōsiliari. Est tamen, in Deo electio, quatenus est inter aliqua duo certa, & determinata, definitio.

Alex. Alen.

toto m. 3. 4.

& 5.

S. Tho. ar. 1.

D. Bona. q. 1

Duran. q. 1.

Ricar. & a.

ly vbi.

1. Animad.

2. Anim.

Posse ad bonum, & malum inflectere voluntatem, siue, posse peccare, non pertinet ad rationem liberi arbitrij, neq; est de eius natura, cū possit ab ea separari. Et ratio est, quoniam vbi est natura ab omni mutabilitate, aliena, qualis est diuina, aut etiam in bono confirmata; vt cœlicolarum natura, voluntas ad malum inflecti haud potest. Quia liberi

D. Aug.

Enchir. cap.

105. lib. de

actis cū Rel.

4. de corrup.

& gratia.

11. & lib.

22. de cini-

tate Dei

cap. 30.

E. cl. 15.

arbitrij natura, & essentia non mutabitur, quando erimus regnum cœlorum, vbi peccare non poterimus, assequuti: vt autor est D. August. multis in locis. Quemadmodum, nec humana natura mutabitur, cū illa æterna gloria, & fœlicitatē perficietur. Posse enim peccare illorum tantum est; qui adhuc peregrinatur à Domino, quibus vita, & mors, bonū, & malum proposita sunt, vt ad quod voluerint, manus suas extendant. Ad malum quidem propria potestate; ad bonum verò non aliter, quàm Dei gratia. Beati nihilominus, & angeli sunt liberi, non solum inter diuersa bona, verū etiam inter opposita. Nam ita aliquid eligunt, vt liberum sit eis, voluntatem in diuersum mutare. Possunt siquidem apparere hominibus, & disparere, ascendere, & descendere, &c.

Prima disse. Vtrum liberum arbit. conueniat creatori?

CONCLUSIO.

Alex. Alen.

m. 3. art. 1.

S. Tho. q. 19.

art. 10.

ITa conuenit Deo liberum arbitrium, vt cū bona operatur, & non nisi bona: in suis tamē actionibus liberrimus sit. Ratio est; quia, quicumquē sola voluntate, & nulla necessitate bonus est, liberē bonus est, liberumquē habet arbitrium, & Deus sola voluntate, & nulla necessitate, bonus est. Tum etiam constat, quia cœlestis Pater mandatum dedit filio suo vnigenito, vt pro redemptione humani generis probrosam subiret mortem. Quod quidem poterat non mandare: sed vel totum genus humanum dammare, vel saliter, quàm per vnigeniti acerbissimam mortem, à diaboli tyrānide eripere: vt in floribus tertij lib. patebit. Et vt liberē mandauit Pater: ita Filius mandanti Patri liberē obediuit. Iuxta illud prophetæ. Oblatus est, quia ipse voluit. Et Christus Petro loquens dixit. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi, plusquàm duodecim legiones angelorum. Vbi & Patris, & Filij libertas insinuat. Poterat enim Filius rogare Patrem, & Pater Filium liberare: & quæ poterant facere, omiserunt, & quæ amittere poterant, fecerunt, & Spiritus sanctus diuidit singulis, pro vt vult.

Hinc

Hinc colligitur, quod noster Alexan. ubi suprà docuit; non
 men, scilicet, liberi arbitrij commune esse creatori, & creatu
 ra, non vniuscù, nequè equiuocè, sed analogicè: quia per
 prius dicitur de creatore, & per posterius de creatura. Quod
 confirmat autoritate B. Anselm. in lib. de lib. arb.

Ambrosi. in
 lib. de fide.
 Append.
 Alex. Alen.
 ubi supra.
 B. Anselm.

Secunda diffie. Conuenit ne soli creaturæ rationali
lib. Arbit.

CONCLUSIO.

Liberum arbitrium soli creaturæ rationali inest. Ratio
 ex suprà dictis constat: quia cum liberum arbitrium sit
 facultas voluntatis, & rationis, & liberi arbitrij sit ele
 ctio, quæ præsupponit iudicium, & sola creatura rationalis
 sit ratione, & voluntate prædita, solaquè illa de suis operi
 bus iudicet; bona ne sint, an mala; & solum bonū, verum, vel
 apparens eligat, sola profectò illa erit libero arbitrio præ
 dita.

Alex. Alen.
 m. 3. art. 2.
 S. Tho. ar. 1.
 S. Bona. q. 1.
 Duran. q. 2.
 Ricar. ubi.

Hinc bruta animantia libero arbitrio carere dicuntur.
 Nam licet quædam operentur præuio iudicio: non tamen li
 bero, sed naturali. Ouis enim viso lupo, fugit, quia cogno
 scit lupum sibi disconuenientem, & fugiendum, & non li
 bero iudicio: quoniam non fit præuia extremorum colla
 ratione, scilicet, malum est expectare lupum, & bonum illum
 fugere; sed naturali tantum iudicio. Nam fit solum præuia
 lupi disconuenientis apprehensione. Bruta enim naturæ
 impulsu, & necessitate, in ea feruntur, quæ concupierunt,
 nec valent suos appetitus rationis discerniculo cohibere, &
 refrenare: quemadmodum rationalis creatura, quæ in sua
 potestate habet, non solum actiones suas, sed, & iudicium,
 quo actiones instituat: vt hoc ipsum iudicium suum iterum,
 atque iterum expendere, & de nouo in iudicium reuocare
 possit, & valeat. Lege D. August. lib. 83. q. quæst. 36. & Aris.
 3. Ethicor. cap. 4. & doctores citatos, præsertim D. Bonauē.
 vbi suprà.

suprà.
 Append.

D. August.
 Arist.

Alex. Alen. Tertia diffic. Vtrum in Angelis sit liberum arbit.

tota q. 29.

S. Tho. q. 59. De libero arbitrio angelorum disputant Alex. & alij locis
per. 4. art. in margine citatis, & de hac difficultate peculiariter m. 1. q.

S. Bonæ. d. 7. 39. & q. 72. m. 3. art. 3. & S. Tho. art. 3.

CONCLUSIO.

art. 1. & 2.

& dist. 24.

& 25.

Scotus i hoc

2. diff. 23. &

in 1. dist. 39.

& in quol.

q. 16.

Dura. d. 7.

q. 1.

Append.

Est in angelis liberū arbitrium. Et ratio est; quia ubicūq;
est intellectus, est etiam liberum arbitrium, & cum in an-
gelis sit intellectus, erit etiam liberum arbitrium. Deinde;
quia in angelis bonis fuit meritum, & in malis demeritum,
& meritum, atque demeritum est penes liberum arbitrium.
Præmium enim non consequitur, nisi in his, quæ libera vo-
luntate aguntur.

Hinc etiam colligitur propter easdem rationes, in demoni-
bus esse liberum arbitrium; quia liberum arbitrium natu-
raliter illis inest, & quod semel naturaliter est in aliquo, sem-
per in eo remanet.

*Quarta difficult. Vtrum liberum arbitrium in omni
statu innocentie, scilicet, culpæ, & gratiæ, com-
mune fuerit homini?*

Alex. Alen.

m. 3. arti. 4.

& alij locis

in. 1. diffic.

1. art. huius

q. citatis.

Ecclesi. 15.

CONCLUSIO I.

IN statu innocentie habuit homo liberum arbitrium. De
fide est, & expressè habetur Eccl. 15. Deus ab initio cõsti-
tuit hominem, & reliquit illū in manu cõcilij sui, adiecit
mandata, & præcepta sua, si volueris mandata servare, con-
servabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Appo-
suit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris, porrige manum
tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod
placuerit ei, dabitur illi.

CONCLUSIO II.

Homo in statu culpæ liberum quoque arbitrium habet.
Perinde est hæc de fide, & in sacra scriptura multis in locis
expressa. Nam Exodi. 10. dixit Dominus per Moysen
Pharaoni.

Exod. 10.

Pharaoni. Vsq̃ue quo non vis subijci mihi, dimitte populum meum: vt sacrificet mihi, sin autem resistis, & non vis dimittere eum. Ecce ego inducam cras locustas in fines tuos. Et Prouerb. 1. vocaui, & reuulstis, extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret, &c. Sapissimè enim conqueritur Deus, p̃d quòd peccatores ei resistunt, quòd minime facerēt si libero arbitrio carerent. Lege Ierem. 7. & Isai. 5. & 10. & 20. & Matth. 23. & Acto. 7.

Prou. 1.

Iere. 7.

Isai. 5.

Matth. 23.

Acto. 7.

CONCLVSIO III.

Habet etiam in statu gratiæ liberū arbitrium. Hæc etiam apertissimè ex multis locis sacre paginæ colligitur. Sancti enim in hac vita non meruissent, si libero arbitrio destituti fuissent.

Quinta diff. Vtrum liberū arbitrium in Christo homine, sicut in ceteris hominibus fuerit?

CONCLVSIO.

FVit in Christo liberum arbitrium. Et ratio Alex. & S. Tho. est; quia Christus elegit bonum, & reprobauit malum. Iuxta illud Isaiæ. 7. butyrum, & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Et eligere, vt ex dictis constat, actus liberi arbitrij est.

Alex. Alen.

vbi: supra

art. 5. S. Tho.

3. p. q. 18.

art. 4.

Isai. 7.

Alex. Alen.

q. 29. m. 1.

art. 3. & q.

72. m. 4.

S. Bona. q. 1.

2. p. dist. 25.

Duran. q. 3.

d. 25.

2. Cor. 3.

Ioan. 8.

Rom. 8.

D. Bernard.

Sexta diff. Vtrum liberum arbitrium eque sit in omnibus, in quibus reperitur?

TRiplex est libertas. Vna à coactione. Altera à peccato, de qua. 2. Cor. 3. vbi spiritus Domini, ibi libertas; & Io. 8. si Filius vos liberauit, verè liberi eritis. Tertia à miseria ad Rom. 8. Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

CONCLVSIO.

Quòd ad libertatem primo modo æque in angelo, & in homine est liberum arbitrium. Et ratio est; quia neque mali angeli, neque boni, neque mali hominis voluntas cogi potest, vt ex dictis constat, & confirmatur autoritate D. Bernard in lib. de libero arb. dicētis. Libertas à necessitate, nec peccato,

nec miseria amittitur, nec per oppositū augetur, nec plenior est in homine, quā in angelo.

CONCLUSIO II.

Perfectius tamē omninō est in Deo, quā in angelo, vel in homine liberum arbitrium, eo modo sumptum. Et ratio est; quia voluntas diuina in nullo actu suo potest impediri, vel difficultate pati. Subest enim ei, quando voluerit posse; voluntas autem angeli, vel hominis potest à quolibet actu suo virtute diuina impediri, ne, scilicet, aliquid velit, aut faciat, vt suprà in difficultate de impeditiōe, & immutatiōe lib. arbitrij diximus.

CONCLUSIO III.

Quō ad libertatem secundo, & tertio modo sumptā, non æquē est liberum arbitrium in angelis bonis, & hominibus, & dæmonibus. Et ratio est, quia angeli boni, & etiam beati, sunt omninō liberi à miseria: nam ibi nequē luctus, nequē clamor erit vltà. Et à peccato, quoniam peccare non possunt, homines verō magis liberi sunt à miseria, & à peccato, cū ab eo per pœnitentiam liberari possint, quā dæmones, qui perpetuæ miseriæ, & pœnæ sunt subiecti: & à peccato nunquā erunt liberi: quia eorum superbia ascendit semper.

Artic. III. De vsu. & potestate lib. arbit.

Circa titulū huius difficultatis fuerūt duæ extremæ hæreses, omisissis interim, quas sup. in hac q. retulimus. Vna Pelagij, qui tantū liberi arbitrij vsu, & potētia exultit, vt docuerit, sufficere nobis liberi arbitrij naturā, & potentiam ad euitandum omnē malum, & ad bonum gratiæ Dei, & vitæ æternæ meritorium operandum. Contra quam inter alia plurima opera scripsit ad Timasium librum de natura & gratia D. Aug. Altera hæresis fuit Lutheri, qui ita potētia libertatēque, & vsu liberi arbitrij negauit, vt diceret in potestate nostra nō esse, vias malas facere: sed Deum esse, qui mala opera in impijs operatur, cui subscripserunt Philippus Melancthon, & Bucerus. Quæ quidem hæresis fuit priorē multo pestilentior: quia non solum liberū arbitrium subuertebat: verū etiam Deum causam principalem, &

Sap. 12.

Psal. 73.

Alex. Ale.

72. m. 5. 6.

& 7. 4. 11.

S. Bon. q. 2.

& 3. 2. p. d.

25. m. 9. 5. p.

S. Tho. 1. 2.

q. 8. art. 2.

Duran. d.

25. q. 1. &

Ric. & alij

ead. dist.

Vega, Castro

& Soto, ubi

suprà.

D. Aug.

suprà.

efficientem peccati faciebat, dum nos (vt illi dicunt) cogit ad peccandum. Quod, cum communi sensui repugnet, refutatione non indigebat. Quis vnquā sanæ mentis credit, Deū contra suam legem, quæ signū, & norma suæ voluntatis est, aliquem compellere? Erit autem manifesta istorum hæreticorum infania, positis nonnullis difficultatibus quibus articulus absoluetur. Cæterum ad pleniorē huius articuli intelligentiam animaduerte, quæ sequuntur.

Deus Opt. Max. cū nostra voluntate ad omnes eius operationes cōcurrit. Aliiter enim Deus nō esset causa vniuersalis, si aliquid sine eius cōcursu efficeretur. Hoc docet scriptura sacra multis in locis. Ioā. 1. omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Ita distinguit D. August. Et ad Roma. 1. ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.

Hinc, nō dicitur liberū, q̄ possit absque prima causa, quæ est vniuersalissima, quicquā efficere: sed q̄ sit indifferens, ita vt à nulla causa secunda determinetur. Notanter dicitur, ab aliqua causa secunda, quia Sol, v. g. est indeterminatus ad oppositos effectus, vt ad indurandum lutum, & liquefaciendū ceram, & determinatur à causa secunda, nempe, à diuersitate materiæ. Vnde dictum est hic, vt limus durefcit, hæc, vt cera liquefcit vno, eodemquē Sole, at verò liberum arbitriū à nulla causa secunda, immò quod maius est, neque ab ipso Deo ad alterum oppositorū determinatur. Et ratio est, quia determinare causam aliquam, aliàs indeterminatam ad aliquem effectum, est, quòd nullo modo, & per nullam potentiam, habeat virtutem actiuam oppositi effectus, vt ita per materiam ceræ ad eius liquefactionem determinatur, quòd per nullam potentiam, virtutem durefaciendi eandem cerā habeat. Deus enim non potest cum sole, tanquā cum causa principali, ceram durefacere: quia calor Solis nullo modo potest esse principium durefactionis ceræ.

Ex hac appendice colligitur, quòd quātuncūque Deus cū voluntate Frācisçi ad amorem Ioānis concurrat, ita quòd in hoc instanti necessariò producat amorem erga Ioannē (quia omne quod est, quādo est, necesse est esse) nihilominus tamē

1. Animad-
uersio.

Ioan. I.

D. Aug.

Ad Rom. II.

Append. 1.

Append. 2.

manet voluntas indeterminata. Propterea, quod in instanti sequenti potest Deus cum eadem voluntate ad odium eiusdem obiecti concurrere. Hoc enim est liberè agere, vt theologi declarant. Legè D. Thom. q. 83. ar. 1. ad. 3. vbi docet Deū cum causis secundis ita concurrere, vt cum liberis, vt liberè operentur, & cum naturalibus, vt necessario suos producant effectus, concurrat. Vbi, ne, quaeso, intelligas per operationē liberam, quod in sensu composito, & de facto possit oppositum euenire: sed quod manet potentia indifferens, ita q̄ in sensu diuiso, idest, Deo aliter disponente, possit voluntas nostra contrarium actum producere, quod non posset Deus cum aliqua causa naturali efficere. Et ideo ista operatio naturaliter fit, & illa liberè; Deus autem cum vtraque operatur contingenter.

Regula.

Hinc, collige regulam perpetua memoria dignā, dummodo ei fidem adhibeas, nempe; Nostri liberi arbitrij vsus non consistit in hoc, quod, stante diuina determinatione, ab æterno alicuius futuri contingentis possit voluntas nostra de facto in oppositum: sed in hoc tantum, scilicet, quod de possibili possit efficere contrarium. Quod quidem est verum, tam ex parte Dei operantis ad extra contingenter, quam ex parte voluntatis nostræ, quæ ad oppositos effectus est indifferēs.

2. Animad.

Liberum arbitrium, siue potentia indifferens, siue indeterminata aliud est à libera executione, & à libero vsu. Et ratio, vt supra in hac quæst. diximus, est, quia hæc sunt separabilia, & vnum sine altero potest existere. Nam in pueris ante vsu rationis, & in dormiētibus est liberum arbitrium, idest, indeterminata, & indifferens potentia ad vtrumquē oppositorum, & non determinata ad vnum; vt est causa naturalis, nempe, ignis ad calefaciendum; libertatis tamē vsus non habent.

3. Anim.

Quando doctores antiqui, & recentiores libros de natura & gratia scripserunt, per naturam voluntatem solo generali auxilio suffultam, & per gratiam eandem voluntatem diuino, ac particulari, siue speciali Dei auxilio immitentem intellexerunt. Quid autem sit generale auxilium, & quid speciale in floribus. 4. lib. & infra in materia de gratia, & quo-

& quomodo ad inuicem distinguatur, declaratur.

Libertas, vt supra diximus, est triplex, à coactione, à peccato, & à miseria. Libertas, tamen à culpa & à miseria potius priuatio, quàm libertas vocanda est. Nam liber à peccato, & à pœna idem est, quod innocens, carens culpa, & pœna. Et pbatur ex B. Paul. ad Roma. 6. cum serui essetis peccati (scilicet ante baptismū) liberi fuistis iustitiæ, hoc est, alieni à iustitia. Nam sicut Hispanè dicitur Libre de culpa, el que notiene pecado, ita, Libre de iusticia el que carece della.

Prima diffi. Vtrum homo habeat liberi arbitrij vsum?

Esse in homine liberum arbitrium supra in prima difficultate. i. artic. & in. 2. arti. huius quæstionis explicatū est. Nunc de solo usu agitur, qui à libro arbitrio, vt in secunda animaduersione diximus, distinguitur.

CONCLUSIO

Homo, cum primū ad annos discretionis peruenit, libero vtitur arbitrio, liberumque eius habet vsum. Hæc conclusio multis diuinæ scripturæ testimonijs, & sanctorum Patrum autoritatibus, & rationibus à Vega, & alijs doctoribus in principio huius articuli citatis, contra hæreticos demonstratur. Eam enim docet experientia: siquidem nihil tam in nostra potestate esse experimur: quàm liberas exercere actiones, vel ab ipsis abstinere. Ego enim qui, hæc modo scribo, in mea potestate esse experior, actum suspendere, & non suspendere posse. Et qui hunc liberum arbitrij vsum negant, essent, quemadmodum Arist. 2. topic. docet, verberibus torquēdi, quodvisque, nos potestatem habere abstinendi ab eorum cruciatu, faterentur. Tum etiam quia si in potestate nostra propria operatio non esset, iniuste peccata nobis imputarentur, cum nullus in eo, quod vitare non potest, peccet. Quod tamen est plusquàm erroneū. Nullus tandem est liber sacræ scripturæ, in quo nostræ libertatis non admoneamur. Lege Vegam lib. 2. super concil. Trid. à cap. 13. & infrà, qui omnia ferè diuina testimonia perstringit.

Hinc destruitur hæresis negatiuum liberum hominis arbitrium, & eius vsum.

4. Anim.

Ad Roma.

Doct. vbi supra.

Castro v.g. Hæresis. i.

Arist.

Hæresis.

Secunda diffi. Vtrum actus liberi arbitrij sit contingentium tantum, vel etiam necessariorum?

Alex. Aler.

m. 6. art. 2.

S. Bona. q. 2.

2 p. d. 25. &

aliq. ubi. su-

pra.

Liberum arbitrium potest, ut docet D. Bona. dupliciter considerari, vel quatenus liberum est, vel quatenus de-liberans est.

CONCLUSIO I.

Actus liberi arbitrij potest esse, & est necessariorum. Ratio est, quia in Deo, angelis, & in hominibus beatis, in quibus, ut in secundo art. diximus, est liberum arbitrium, quod quidem immutabiliter, & necessario in suum actum exit: quia Deus per naturam, & angelus, & homo beatus per gloriam, immutabilis est.

CONCLUSIO II.

Si liberum arbitrium secundo modo accipiat, actus illius contingentium est. Ratio est, quia non conciliatur, neque consultamus de necessariis, & impossibilibus, sed de contingentibus, quae facere, vel non facere in nostra potestate situm est.

Tertia diffi. Vtrum liberum arbitrium sit respectu actuum interiorum tantum, an etiam respectu exteriorum?

CONCLUSIO.

Alex. Aler.

art. 3. ubi. su-

pra.

Est respectu actuum interiorum, & exteriorum, quatenus ab interioribus emanat. Et ratio est, quia, qui liberè appetit, liberè vult, liberè inquit, liberè scrutatur, liberè eligit, liberè impetum facit, & liberè agit, & operatur semper in his, quae secundum naturam sunt, ut D. Damasc. apud Alex. docet. Et quia cum sit dominus actuum suorum, dicitur liberum.

Quarta diffi. Quis nam est proprius, & principalis liberi arbitrij usus?

CONCLUSIO.

Ratio dubitandi est, quia cum varij sint illius actus, quos in difficultate prima cum B. Damasceno enumeravimus, merito dubitatur. Quis inter illos principalior sit.

CON-

CONCLUSIO.

Principalior actus est eligere. Et ratio est, quia ab electione formaliter liberum arbitrium dictum est liberum, quoadmodum à iudicio, vel arbitrio materialiter arbitrium est nuncupatum. Sed de ijs iam supra egimus.

Quinta diffic. Vtrum liberum arbitrium, secundum quod liberum, possit in malum?

CONCLUSIO I.

SI liberum arbitrium, secundum rationem communem, quatenus creatori, & creaturæ rationali cōuenit (vt in secundo art. dictum est) sumatur, eius actus nō est circa malum. Et ratio est, quia propriū obiectū cuiuscunque potentia est illud, quod potētia per actū proprium intēdit, siue quod efficit, & proprium obiectum, quod intendit liberum arbitrium, secundum rationē communem sumptum, est bonum, & æquum, malum autem non est eius obiectum, nisi dicas esse illius obiectum, quatenus respuit, & detestatur illud.

CONCLUSIO II.

Si liberum arbitrium, vt est in creatura, & in quātum liberum est, accipiatur, habet pro obiecto bonum, & exit in eius actum. Et ratio est: quia si nullum malum, nunquam appetitur, nisi sub ratione boni, & quatenus apparet bonum, solum bonum erit liberi arbitrij obiectum, quatenus liberum est.

CONCLUSIO III.

Si verò consideretur: vt deficient est, potēs est elicere actum in malum. Et ratio est, quia facilius est deficere, quàm proficere. Nunquam tamen eligit malum principaliter, quia repugnat suæ naturæ: sed quatenus apparet bonum.

Hinc hæreticum esse depræhēditur, asserere per liberum arbitrium deficientem, id est, diuinā gratia priuatū, nō posse hominem aliud facere, & velle, siue eligere, quàm peccatum. Quod est contra diuinā scripturā multis in locis, in quibus sunt monitiones, quibus peccatores ad pœnitentiā præteritorū exortantur. Vt Iohelis. 2. cōuertimini ad me in toto corde vestro. Et Matth. 3. agite pœnitentiā, appropinquabit regnū cœlorū.

Fuitque

D. Bona. q. 3. ubi supra. Castro. v. g. Hæresi. r.

Hæresi.

Iohel. 2. ad Matth. 3.

Castro.

Fuitq; hæresis hæc damnata, ad verbum in cōcil. Trid. ses. 6. can. 7. Et ratione ita refellitur ex iam dictis; quia cūm hominis arbitrium ex se, & ex sua natura liberū sit, & eius libertas per nullum peccatum amittatur, potuit profectō etiam cūm in peccato fuerit, sicut peccare; ita, & peccatū vitare, & bonū opus, quāuis nō meritoriū operari. Lege Cast. ver. lib. hæ. 2.

Sexta diffi. An liberum arbitrium deperdi, vel minui possit in illis, in quibus est?

Alex. Alen.

m. 5. ubi su-
pr. a Vega
lib. 2. sup. cō-
cil. Tridenti-
nū cap. 1. 10.
& 11.

CONCLUSIO.

Liberum arbitrium attenuatum est, & inclinatum in omnibus hominibus propter Adæ peccatū, non autem extinctum. Hæc cōclusio fuit expresse definita in cōc. Arausic. 2. can. 8. 13. & 25. & in concil. Trident. ses. 6. c. 1. & can. 5. Et confirmatur exēplo hominis descendētis ab Hierusalem in Hierico, qui fuit a latronibus vulneratus, & semivivus relictus: quia fuit gratuitis expoliatus, & in naturalibus vulneratus. Nequē enim in hoc statu sine speciali Dei auxilio omnia diuina mandata implere, nequē credere in Deum, sicut oportet, neq; ipsum diligere, aut dolere de peccatis propter ipsum, neq; in Dei gratia perseverare, nequē præcellētia aliqua opēra facere possumus. Quæ quidem omnia potuisset homo, si quidem permanisset in statu innocentia, alias non fuisset in eo natura nostra integra.

Hæresis Pe-
lag.

Castro v. g.

Hæresis 1.

D. Aug.

Hinc confutatur error Pelagij, qui nō fatebatur apertē in nobis liberum arbitrium esse infirmū, & inualidum, contra quē invehitur D. Aug. epist. 106. In quē etiā agit in Enchir. c. 30. quādo dicit. Homo malē vtēs libero arbitrio, & se perdidit & ipsum. Nā voluit illis verbis insinuare cōtra Pelagiū amississe hominē per peccatum libertatem, hoc est, immunitatē a peccato, & factum fuisse eius seruum, a quo nō potest liberari per naturam, sed per gratiam.

Hæresis Al-

banē. & Lu-

ther. & c.

Hinc etiam cōfutatur hæresis Albanēsum, & Lutheri, & Oecolampadij & Melancthon, & aliorū, qui Luthero adhæserunt, negātium in homine esse liberum arbitrium post peccatum, cū sit, licet attenuatum.

Septima diffic. Vtrum sit in nobis vsus liberi arbitrij ad actiones meritorias eliciendas?

Alex. Alen.

HAtenus in hoc art. de libero arbitrio secundū naturā, siue pro vt nomine naturā intelligitur, nunc autem in hac difficultate de eodē secundū gratiam, siue quatenus nomine gratiæ significatur in animaduersione. 3. in principio huius art. legēdi sunt doctores Alex. Alē. m. 7. S. Tho. 83. art. 1. ad argumenta, alij dist. 27. infra. Vega lib. 6. super concil. Trid. præsertim cap. 4. & 5. Soto de natura, & gratia c. 16. & sequent. Vt difficultas hæc contra quam multæ fuerūt hæreses, dilucidior fiat sunt aliqua prænotanda.

m. 7. ubi su-

præ, & alij

scholastici.

doct. dist. 27.

infra:

Vega libr. 6.

super concil.

Trid.

Castro v. g.

Hæresi. 1.

1. Nota.

Operum, quæ ad nostram iustificationem spectant, tria sunt genera. Quædam enim antecedunt nostram iustificationem, quædam verò sunt extrema, & quædam intermedia. Primi generis sunt, quæ illam antecedunt, talia sunt auxilia præuenientia, quæ longo tempore nostram iustificationem præcedunt, vt est prædestinatio ab æterno, vocatio interior per inspirationem, siue exterior per concionatorem, vocatio per flagella, terror pœnarum, gloriæ desiderium, de quibus dicitur Apoc. 3. Ego sto ad ostium, & pulso. Secūdi generis sunt productiones qualitatū supernaturaliū, vt infusio fidei, & gratiæ, quibus homo formaliter iustificatur. Nā, vt homo dicitur formaliter, & non effectiue ab albedine albus; ita à iustitia infusa videlicet, à gratia dicitur iustus. Tertij generis sunt opera intermedia quæ sequuntur post auxilia præuenientia, & antecedunt gratiā iustificantē, tales sunt actus fidei, & spei, & dilectionis, & pœnitentiæ, disponētes nos ad gratiam.

Apoc. 3.

Differunt hæc tria operum genera respectu causæ efficientis inter se in hoc, quod opera primi & secūdi generis, vt auxilia præuenientia, & gratia, sunt à Deo sine nobis. Prædestinat enim Deus & vocat iustificandos sine ipsorum cooperatione. Nam D. Petrus, quando fuit ab æterno prædestinatus, ex tempore ad apostolatū vocatus, dicente Christo, venite post me. Similiter, & D. Paul. quando audiuit: Saule, Saule, quid me persequeris? nihil ambo cooperabantur;

2. Nota.

Matth. 4.

Act. 9.

bantur; sed passiue tantum se habebant; vt se habent etiam passiue respectu virtutum infusarum, quæ sunt qualitates supernaturales, instar aeris recipientis lumen a sole; at verò respectu operum tertij generis, quæ sunt dispositiones intermediæ ad gratiam, homo iustificandus, non se habet passiue tantum; verum etiam actiue. Et ratio est; quia cooperatur ipsi Deo; nam voluntas elicit actum pœnitentiæ, & amoris, & intellectus fidei actum producit. Et confirmatur multis sacre scripturæ testimonijs, in quibus huiusmodi dispositiones a nobis exiguntur; vt fidei actus exigitur Marci vltimò. Qui non crediderit, condemnabitur. Et pœnitentiæ Luc. 13. nisi pœnitentiã habueritis, &c. Et amoris Ioan. 14. qui diligit me, diligitur à Patre meo. Quare hæc præstare in nostra potestate est; quia nobis præcipiuntur & præcepta non dantur, nisi de actibus, qui sunt in nostra potestate, & quos possumus præstare. Aliter enim Deus esset iniustus, si nos ad impossibile obligaret, quod est blasphemum.

3. Nota.

D. Aug.

Exod. 10.

Daniel. 4.

Duplex est gratia, operans vna, altera cooperans. Prima in concil. Trid. sess. 6. c. 5. excitans. Secunda adiuuans nominatur. Vtriusq; meminit D. Aug. de libero arb. c. 17. dicens. Deus, quod operando incipit, cooperando perficit. Ipse, vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Vtramq; postulat ecclesia in quadã oratione dicens. Tua nos, Domine, gratia semper præueniat, & sequatur. Prima est auxilium præueniens tempore nostram iustificationem, quæ operans nominatur, quia solus Deus illam in nobis sine nobis operatur. Hanc gratiam impartitus fuit Deus Pharaoni, quãdo vocauit illũ per flagella. Et Regi Nabuch. Daniel. 4. quando eiecit illum extra consortium hominum; vt tanto labore perpulsatus, conuerteretur. Hanc quoq; frequentissimè communicat Deus peccatoribus, quando per terrores, siue gloriæ desiderium, illos ad pœnitentiã prouocat. Secunda autem, quæ est auxilium concomitans ipsam pœnitentiã, dicitur gratia cooperans, non ob aliud, nisi quia ille actus, scilicet, pœnitentiã, non elicitur à solo Deo, sed etiã a nobis. Et est hæc gratia actualis cõcursus, idest, actualis volitio Dei, mouēs nos ad peccatorũ detestationem eliciendam,

ciendam. Non enim possemus moueri, nisi Deo mouente, instar mobilium naturalium, quæ non à se; sed ab alio mouentur. Sed de ijs infra dist. sequenti.

1. Distinguntur dictæ duæ gratiæ; quoniam prima, scilicet, operans, siue præueniens præcedit tempore nostram iustificationem. Non enim cum primùm terremur, statim pœnitet nos peccasse, vt pater exemplo Pharaonis, qui plagis, & terroribus vocatus, non statim pœnitebat. Secunda verò scilicet cooperans est prior natura, simul tamen tempore cū nostra iustificatione. Et ratio est; quia iuuari, & adiuuare habet se, sicut moueri, & mouere, quæ sunt simul tempore; prius tamen natura Deus mouet. Nā hæc est vera; quia Deus mouet peccatorem, idest, quia Deus vult voluntate, scilicet, beneplaciti peccatorem conuerti, idè conuertitur. Ecce quomodo ibi est prioritas naturæ. Respexit dominus Petrum, post negationem, & egressus foras fleuit amarè. Prius natura respexit dominus Petrum, simul tamen tempore fuit dominum respicere Petrum, & Petrum conuerti.

2. Auxilium adiuuans, siue cōcomitans nō est qualitas positiva, vt est gratia gratū faciens; sed solum est volitio diuina, qua vult voluntate beneplaciti, & non tantum voluntate signi, peccatorem sufficienter pœnitere. Et quoniam quibusdam concedit hoc auxilium adiuuans, quibusdam verò negat; idè auxilium speciale nominatur. Concessit enim illud Petro, & negauit Iudæ; & idè ille pœnituit, & iste desperatus, laqueo se suspendit.

3. Licet causa vniuersalis præstet minus vniuersalibus causis operandi virtutem, & sit eiusdem operationis principium; quia prius natura, quā inferior causa operatur, non tamen ab inferioribus causis virtutem recipit. Probat in naturalibus exēplo Solis, qui præstat terræ, calefaciendo ipsam, operandi virtutē, & nullā ab ea recipit. Et in moralibus multis exēplis potest illustrari, vt in eo, qui porrigit manum iacētī in terra, vt se erigat, & in aduocato, qui præstat clientulo conciliū, & in magistro, qui præstat scientiam discipulo: qui quidem ab illis, quibus præstant auxilium, nullā recipiunt operandi virtutem: immo repatiuntur, quia dum illa præstant, lafantur.

Hinc

Arist. 7.

Physi.

4. Nota.

Luc. 22.

5. Nota.

Luc. 22.

Matth. 27.

6. Nota.

Append. 1. Hinc colligitur, quòd quamuis idem effectus simul à causa vniuersaliori præueniente, & à causa minus vniuersali producat; nihilominus tamen semper hæc est vera, causa: inferior non potest agere sine superiore, & non è contra. Et ratio est, quia principium actionis est à causa superiori, quæ tribuit inferiori virtutem. Hæc enim est vera. Clientulus nihil sine aduocato potest efficere, & prostratus in terra non potest sine adiuuante erigere se: fallum tamen est, quòd adiuuans non possit virtutem præstare prostrato sine ipso; quia potest sine illo, extendere manum suam, & dare illi virtutem, vt se erigat.

Append. 2. Hinc etiam colligitur, Deum dare homini virtutem operandi meritorie, & esse eiusdem actionis principium. Et probatur

Zachar. 1. vbi inquit Deus. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Cui respondemus. Cõuertere nos Domine ad te, & conuertemur. Quibus verbis docet scriptura

Treno. c. 5. diuina exordium nostræ iustificationis esse à Deo per gratiã præuenientem, & excitantem, nullo tamen modo initium iustitiæ esse à nobis. Quod etiam diffinitum est in concil. Trident. sess. 6. cap. 5. ijs ita est iustis, quibus sequentes conclusiones confirmantur, & hæreticorum argumenta soluntur, ponendæ sunt conclusiones. Quarum prima initium iustificationis à quo fit, declaratur. Secunda eiusdem immediata dispositio indicatur. Et tertia titulo difficultatis respondetur.

CONCLUSIO I.

Initium nostræ iustificationis non est à libero arbitrio nostro; sed est solum ab ipso Deo, nobis merè passiuè habentibus. Et probatur, quia nostræ iustificationis initium est à gratiã præueniente, & à vocatione Dei. Ioã. 15. non vos me elegistis, &c. Et à prædestinatione, quæ est initium finalis iustitiæ, quæ est etiam opus solius Dei. Ad Romanos, 9. non est volentis, neq; currentis. Et à prædicatione, & miraculis & flagellis, quæ (vt in primo, & secundo notabili diximus) sunt à solo Deo. Et confirmatur multis sacræ scripturæ testimonijs hæc conclusio. Quale illud est psalm. 126. Vanum est vobis ante lucem surgere, idest ante gratiam præuenientem.

Et illud,

Et illud, sine me nihil potestis facere. Et illud, nemo potest *Ioan. 15.*
venire ad me, nisi pater meus traxerit eum. *Ioan. 6.*

CONCLUSIO II.

Quamvis initium nostrae iustificationis sit à solo Deo, nos
variis modis excitante; hoc tamen initium sine usu liberi ar-
bitrij suum effectum haud sortitur. Et ratio est: quia possu-
mus haec auxilia praeuenientia reiicere: vt reiecit Pharaos, & *Vega lib. 6.*
Iudaei, praedicatione Christi, & apostolorum abutentes. Pos- *super concil.*
sunt enim huiusmodi auxilia, cum praecedant tempore no- *Trid. c. 5.*
strae iustificationem, frustrari. Et est diffinita in conc. Trid.
cap. 5. citato.

CONCLUSIO III.

Vltima dispositio ad iustificationem, quae est conuersio
in Deum, hoc est, actus poenitentiae, aut dilectionis, &c. non
est opus solius Dei; sed etiam nostri liberi arbitrij auxilio di-
uino concomitante adiuti. Haec conclusio ex nota. 2. & ex ap-
pendi. vltimi notab. constat. Et probatur multis diuinae scri-
pturae autoritatibus. Zacharia enim. 1. dicitur. Conuertimini *Zachar. 1.*
ad me, & ego conuertar ad vos Quibus verbis nostrae li-
bertatis admonemur. Et Trenorum vlti. conuerte nos Do- *Treno. 5.*
mine, & conuertemur. Vbi insinuat, nihil nos absque au-
xilio diuino efficere posse. Passim enim in scriptura sacra
exigit Deus à nobis nostram conuersionem; vt Ioel. 2. Con-
uertimini ad me, &c. & Isaie. 31. & 45. Et Ierem. 3. & 15. Et *Ioel. 2.*
Matth. 11. venite ad me, &c. Luc. 13. nisi poenitentiam habue- *Isai. 31. &*
ritis, &c. Et ad Roma. 2. tu autem, secundum duritiam tuam, *45.*
& impenitens cor tuum, &c. Vbi apostolus impenitentes *Iere. 3. & 15.*
increpat. Quare si Deus exigit à nobis actum conuersionis, *Matth. 11. 2*
& damnat auersos, cōuersio erit in nostra potestate elicitiuē. *Luc. 13. 11. p*
Alioquin Deus esset iniustus: quia obligaret hominem ad *Ad Roma. 2.*
actum, qui non est in eius potestate. Vltimo sine me, inquit *Ioan. 15.*
Christus, nihil potestis facere, ergo à contrario sensu, illo ad- *Ioan. 6.*
iuuante, aliquid vitae aeternae meritorium poterimus facere.
Similiter, si nemo potest venire ad illum, nisi Pater traxerit,
poterit, Patre trahente, & adiuuante, homo per cooperationē
liberi arbitrij, mediis operibus meritoriis, ad eius gloriam
peruenire.

Append. 301 Hinc, opera iustorum, non solum sunt à Deo; verum etiam
 elicitivè ab eorum libero arbitrio. Et ratio est, quia multa sub
 præcepto iustis traduntur, quæ non præciperentur, si nullam
 haberent potestatem. Non enim ad impossibile obligarentur.

Castro verb. Hinc, confutatur error Lutherianorum affirmantium, Deum
libertas. finem nobis operari nostram iustificationem; quia nos, inquit
Heresi. I. illi pessimissimi homines, respectu nostræ iustificationis
Heresi. Lu- nullam prorsus habemus activitatem; sed habemus nos me-
ther. re passivè, tanquam inanimè, & brutum animal: immò quod
 trahat nos nolentes, & reluctantes ad iustitiam, affirmant.
Append. 2 Quod est falsissimum, & contra faciem scripturam, ut ex di-
 ctis apertissime constat.

FLORES TRACTATUS

de Gratia.

SUPERIORIBUS. *Distinct. 24. & 25.* disputavit
 Magister de natura, & de libero arbitrio, quod est princi-
 pium operationum naturalium, nunc tribus distinctio-
 nibus sequentibus, nempe, 26. & 27. & 28. compræhen-
 ditur hunc tractatum de gratia, quæ est principium ope-
 rationum supernaturalium. De quo scholastici doctores D.
 Bona. Ricar. & alij super easdem distinctiones, & Alexand.
 Alen. & S. Thom. locis infra citandis disputant, & ut quoque
 legendi Castro contra hæreses, verbo gratia. E. Vega super
 concilium Trid. & in opusculo, de iustificatione gratia, & me-
 ritis. Et Soro de natura, & gratia.

Magister Sentent. Distinct. XXVII.

Quest. I. De Gratia.

Hæc quæstio explicabitur, consuetâ methodo servata, &
 aliquot propositis articulis.

Artic.

Artic. 1. De his, quæ ad essentiam gratiæ pertinent?

Hic articulus nonnullis difficultatibus positus absoluetur.

Prima diffc. An sit gratia? & si est, an sit ad salutem necessaria?

Loquantur quicquid velint philosophi, obstreper, dirupanturque hæretici Pelagiani, indistinctè admittimus diuinam gratiam, & ita omninò necessariam confitemur, vt absque ea, tum maximè gratum facientè, nullatenus homini possit esse salus. Hæc conclusio multis rationibus ab Alexand. confirmatur, & à Castro multis autoritatibus vtriusque testamenti contra Pelagium, & Celestinum, & Iulianum, hæreticos, qui dixerunt hominem sine gratia posse omnia præcepta Dei implere, & suis meritis vitæ æternam consequi. Cum D. Paul. dicat, 1. Cor. 3. nō quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Hinc sic colligo rationem, si non sumus sufficientes cogitare, minùs, & velle (quoniam nihil volitū, quin præcognitū) & si velle nō possumus, nec operari valebimus, & idè, cum nostra sufficientia ex Deo sit, erit gratia Dei ad nostrā iustificatiōē, & salutē necessaria. Hanc enim ob causam, respondit dñs eidē Paulo, ter rogati, vt ab eo carnis stimulū auferret, sufficit tibi gratia mea. Nā si Paulus ipse, hoc, quod petebat, præstare, quāuis difficulter, potuisset, meritò respondisset illi dñs, quod beata Lucia pro matris suæ salute beatam Agathā deprecāti eādē Agathā respondisse fertur, scilicet, vt quid à me petis, quod ipsa poteris continuò præstare matri tuæ? Tandē ad Philip. 2. ait. Deus est enim qui operatur in vobis velle, & perficere pro bonā volūtate. Si Deus est, qui operatur, nō ergo scientiā sufficit. Cum autē dixit velle, & perficere, docuit, vt credamus gratiam Dei esse necessariā, non solum ad bonū aliquod incipiendū, sed etiam, vt possimus in bono incepto perseverare. Hoc enim est perficere, qm̄ qui cœpit edificare, & non potuit consummare, hic vir perfectus non

Verbo gratia
Heresi. 1.

2. Cor. 12.

Ad Philipp.
c. 2.

Matth. 10.

*Ad Titum.**cap. 3.**Hæresis Pelag.**Alex. Alen.**m. 1. & m. 2.**art. 5. ubi. §.**& S. Thom.**& alij ubi. §.**D. Aug. de lib. arb. c. 6.*

est, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Quæ quidem salus non habetur, nisi per Dei gratiam, vt idē Paulus ad Titum. 3. docet, dicens. Apparuit benignitas saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos; sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, per lachrum regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in vos abunde per Iesum Christum saluatorem nostrum; vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. Ex his, & aliis locis, quos adducit Castro confutata manet hæresis in principio huius difficultatis citata.

Secunda diff. Quid Gratia nomen significat?

Merito hoc queritur; quia multa, & non vnum significat, vt de qua significatione instituta sit disputatio, intelligatur.

CONCLUSIO.

Nomē hoc, gratia, multa equiuocē significat. Et ratio est quia habet multa significata, quibus nomē est commune, & ratio secundum illud est alia, & alia. Quod confirmatur inductione, seu enumeratione significationum. Nam primò significat donum increatum, nempe, Spiritum sanctum, vel Deum ipsum, vt autor est D. Aug. dicens. Cū data fuerit gratia, si se gratia subtraxerit. Quod quidem de gratia creata non potest intelligi. Neq; enim se subtrahit qualitas illa animis nostris: sed misericordis Dei manum operatricē, Deūque ipsum, nomine gratiæ B. Aug. significauit. Ita, & aliās dicit, gratiam subdere sibi rebelles hominum voluntates, quod nō creatam gratiam facere vult, sed increatam, ipsum, scilicet, Deum imbecilles adiuuantem. Et in concil. Arausicano gratia facere dicitur, vt inuocetur à nobis, vel Deus, scilicet, vel gratia. Quibus verbis non aliud significatum est, quàm, Deū misericordiā suā corda nostra excitare, facereq; vt eum inuocemus. Secūdo dicitur gratia donum creatum. Et hoc modo multifariā vsurpatur. Primò gratia est donum à Deo in nobis concreatum, quomodo nos esse ad imaginem Dei, est gratia. Secūdo gratia dicitur, donū superadditum; vt est scientia, vel

vel notitia, siue cognitio de Deo. Hoc enim donum non co-
 creatur in anima; sed postea ei additur. Tertiò gratia idè est,
 quod donum in anima residens, à plenitudine gratiæ Christi
 ad eam deriuatum; de qua gratia Ioan. c. 1. ait. Gratia, & veri-
 tas, per Iesum Christum facta est. Et B. Paul. ad Roma. 5. cha-
 ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctū,
 qui datus est nobis. Et ad Roma. 7. infelix ego homo, &c.
 gratia Dei per Iesum Christū, &c. Hæc enim gratia est, quæ
 liberat. Hanc scholastici doctores vocauerunt gratiam gratū
 facientem. Hæc est, quæ proprio nomine gratia Christi, siue
 gratia Dei per Iesum Christum appellata est. Quæ etiam
 gratia iustificans nominatur. De qua D. Paul. ad Roma. sub-
 tiliter philosophatur: & de qua omninò nostra futura est di-
 sputatio. Differendum enim nobis est de gratia, quia iustè vi-
 uitur, aut saltem iniustè actæ vitæ venia obtinetur. Quar-
 tò gratia dicitur primus habitus, vel prima virtus, in qua do-
 num gratiæ manifestatur. Et hoc modo fides gratia nomi-
 natur ad Hebræ. vlti. Optimum est gratia stabilire cor. vbi
 gloss. vt habeatis fidem perfectam, credentes omnia munda
 mundis. Quintò gratia nominatur primus gratiæ effectus
 post lapsum: vt est remissio peccatorum. Ad Roma. 1. gratia
 vobis, & pax à Deo, vbi gloss. gratia remissio peccatorum,
 pax reconciliatio ad Deum. Sextò significat hoc nomen gra-
 tia donum prærogatiuæ, vel dignitatis, quomodo facer
 ordo dicitur gratia, 1. ad Timoth. 1. gratia, & misericordia, &c.
 Vbi glo. misericordia hic accipitur, quod in alijs epistolis re-
 missio peccatorū dicitur, gratia verò, quam addit hic Episcop-
 is opatur. Hæc est donatio Spiritus sancti, qua ministri
 Dei armantur, idest, facer ordo. Septimò gratiæ signum no-
 mine gratiæ appellatur, vt est prophetia, & miraculorū ope-
 ratio; quia est signum, quod aliquis sit gratus Deo, quādo ha-
 bet prophetiam, vel operatur Deus per illum miracula, &c.
 De qua. 1. Cor. 12. diuisiones gratiarum sunt. Alij namq; da-
 tur sermo scientiæ, alij sermo sapientiæ, alij prophetia, &c.
 & D. Petrus vnusquisquē, sicut accepit gratiam, in alterutrū
 illam administrantes, sicut Dei dispensatores multiformis
 gratiæ Dei. Cuiusmodi dona gratuita scholastici gratias gra-

Ioan. 1.

Ad Rom. 5.

Ad Roma. 7.

Ad Hebr.

vlti.

Ad Rom. c.

1.

1. ad Tim. c.

1.

1. Cor. 12.

1. cap. 4.

tis datas, docendi gratia, vocauere. Hæc tamē per se, nec iusta sunt, nec iustitiæ pars: quia neq; absolutē, neq; ex parte hominē iustum reddunt. Nō enim semper, hoc signo posito: vt ait noster Alex. ponitur res. 8. dicitur gratia præmiū ipsius gratiæ, quod cōsequitur ad gratiam, vt est vita æterna. Et ita

Ioan. 1. interpretandus est locus Ioā. 1. & de plenitudine eius accipimus omnes, & gratiā pro gratia, idest, vitā æternā, glos. gratiā glorificationis pro gratia iustificationis. Et Zach. 4. adæquabit gratiā gratiæ eius. 9. nomē gratiæ tā in sacris literis, quā in veterū scriptis, interdum pro ipso munere gratis propter

Zachar. 4. Christū homini dato vsurpatur, aliquādo pro misericordia, & liberalitate, quod scripturæ bonam Dei voluntatē, beneplacitū, aliquando simpliciter voluntatē appellāt. Vt ps. 50.

Psal. 50. Benignē fac in bona volūtate tua Sion, idest, propter tuā misericordiam, siue ex gratiæ tuæ fauore. Et psal. 29. Ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius, idest, benignitate, & fauore. Et ad Ephes. c. 1. vocatur beneplacitū Dei, idest, magna misericordia. 10. accipitur etiam gratia pro quodā fauore, quo quis gratiam alicuius habere dicitur, quod illi nunquā non sit acceptus. Sic Lucas accepisse creditur, quando dixit Angelus, Virgini sanctissimæ. Inuenisti gratiam apud dominum. 11. Sumitur etiam aliquando pro dono, & temporali beneficio exhibito. Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos: 12. sumitur quoquē pro memoria impensī beneficij, & voluntate respōdendi. Hinc dicimus, gratias agere, & referre gratiam, & c. 13. pro obligatione, beneficij accepti: vt apud Salustium, nunquā redditam tibi gratiam putaris, semper apud me integra erit, hoc est, pro tuo in me beneficio puta me perpetuū tibi deuinctum fore.

Ephesi. c. 1. 13. gratia est, quod non sumus arbores, oues, boues, rationis expertes, sed creaturæ fideles, beatitudinis capaces: vt D. August. docet. 14. gratia appellatur, quæ à Deo grātis, & nō ex debito datur. Alioqui iam gratia nō esset gratia. Et alibi, inquit Apostolus: merces imputatur non secundum gratiam: sed secundum debitum. 15. pro dilectione: dicimus enim militem esse gratum Regi, idest, charum, ac dilectum.

Luc. 1. Lege Ambro. Calepinum verbo gratia,

Ruth. cap. 2.

*Salustius in bello Lugur-
tino.*

D. August. Epist. 95. ad Innocētium.

Tertia diffc. De diuisione gratiæ.

GRATIÆ de qua disputant Theologi variæ à doctoribus diuisiones proponuntur, quas præmittere modò oportet, vt facilius eiusdem gratiæ definitio colligatur, & clariùs, quæ de illa tractanda sunt, intelligantur. Claritatem enim diuisiones in vnaquaque disciplina præstāt. Sit igitur prima diuisio.

Gratia alia increata, alia creata. Hæc diuisio cōstat in principio proximæ difficultatis. De gratia increata in floribus primi li. sent. Deo ppitio erit sermo, de creata infra agemus.

Gratia alia Dei, alia hominis. Prima dicitur ipsa æterna Dei dilectio, de qua ad Ephesi. 1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum in laudem gloriæ gratiæ suæ. Secunda significat aliquid supernaturale in homine, à Deo proueniens. Hoc enim est hominem gratiam Dei habere, hæc est S. Tho.

Gratia creata, vel est generalis, vel specialis. Prima accipitur latissimè pro quocūquē generali concursu Dei cū creatura, & pro quocūquē beneficio accepto, & indebito; vt pro beneficio creationis, conseruationis, &c. Ita accipitur in concil. Constantiensi act. 11. vbi diffinitum est, angelos esse immortales per gratiam, cū sint immortales per naturam, & quidditatem. Accipitur enim gratia eo in loco pro beneficio creationis, & quidditatis naturæ. Nam cū creatio sit indebita angelis, idè dicitur gratia.

Hinc generalis Dei concursus ad legendum, ambulandū, scribendū, &c. vocatur gratuitus: quia est indebitus. Est autē generalis iste Dei cōcurfus pactum Dei cū creatura, nunquā nō cōcurrendi cum ipsa, ita q̄ si non concurrat, sit miraculū. Est enim iste concursus actualis diuina volitio, qua Deus instituit: vt causæ secundæ suas actiones operentur. Nam sic Deus, inquit, D. August. res suas condidit, sic administrat, vt proprios motus agere sinat. Gratia specialis est duplex, quædam dicitur gratis data: quædā verò gratum faciens. Prima sumitur pro dono supernaturali hominibus ad vtilitatem ecclesiæ potius, quàm ad propriam dato. De hac Apost. multis in locis, præsertim. 1. ad Cor. 12. diuisiones gratiarū sunt, &c.

Alex. Alen.

q. 61. m. 3.

q. 63.

S. Th. q. 111.

q. alij vbi. 5.

1. Diuisio.

Alex. Alen.

p. 4. q. 5. m. 1.

art. 2.

S. Bon. d. 26.

q. 2.

2. Diuisio.

Ephesi. 1.

S. Tho. 1. 2. q.

110. art. 1.

3. Diuisio.

Append.

D. Aug.

4. Diuisio.

1. Cor. 12.

Et rursus alij datur gratia sanitatum, alij operatio virtutum, &c. & huiusmodi gratia in habentibus illas, non sunt entitates positivæ: sed tantum pactum divinum de concurrendo cum quibusdam hominibus ad tales operationes supernaturales, ut ad facienda miracula in confirmationem fidei, & ad concionandum, & ad exponendam scripturam divinam, &c. Altera accipitur pro speciali Dei auxilio, quod Deus nobis communicat, vel ad eliciendum actus vitæ æternæ meritorios: ut ad diligendum, & credendum, sicut oportet, & hoc quando sumus in gratia, vel ad aliquem actum, qui sit dispositio ad gratiam: ut ad contritionem. De auxilio ad credendum loquitur Paul. ubi ita ait. Gratia saluati estis per fidem, atque hoc non ex vobis. Donum enim Dei est. Et datur ad utilitatem recipientis illam, nempe, ad eius conversionem, & perseverantiam. Et dicitur specialis: quia non omnibus conceditur: ut generalis gratia, sed quibusdam tantum gratis, prout Deus ab æterno instituit, conceditur: alijs vero gratis denegatur, & hoc absque miraculo. Vtrumque tamen abditissimo Dei iudicio: ut constat Matth. 11. v. tibi Corozain, v. tibi Beth-saida, quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim cilicio, & cinere poenitentiam egissent. Ecce quomodo auxilia necessaria ad credendum, ut prædicatio, & miracula fuerunt civibus Tyri, & Sydonis negata, quibus erant bene vsuri, & concessa habitantibus Corozain, & in Beth-saida, qui illis male vsi fuerunt.

Divisio. 4.

Gratia specialis rursus, quæ pro dono supernaturali (ut modo diximus) accipitur, duplex est. Una, quæ non est entitas positiva: sed solum volitio divina, qua Deus vult vni, & non alteri auxiliari: ut patet exemplo Beth-saidæ, & Corozain, &c. Altera, quæ significat donum habituale, quo formaliter aliquis est iustus, & eo ad vitam æternam acceptus.

Divisio. 5.

Alex. Alex.

q. 9. m. 3. ar.

2.

Divisio. 6.

Gratia gratum faciens duplex, vel gratum faciens de non grato: ut baptismalis: vel magis gratum faciens, ex iam grato: ut gratia confirmationis.

Gratia peculiariter hominibus communicata triplex est, scilicet, auxilium generale, auxilium præveniens, & auxilium concomitans nostram iustificationem. Differunt autem hæc tria auxilia

auxilia in hoc, quod duo priora sunt in nostra potestate: quia possumus illis resistere, vel acquiescere. Et primum de auxilio generali quod ad opera moralia, qua possumus viribus naturæ elicere, patet: quoniam est frustrabile. Sicut enim possumus scribere, vel non scribere cum auxilio generali, simili ter studiose vel vitiose scribere. Secundò de auxilio præueniente constat prouerb. 1. Vocauit, & renuistis, &c. & in concil. Trid. sess. 6. cap. 5. vbi dicitur, posse hominem abijcere gratiam excitantem, per quam vocatur à Deo. Et Matth. 23. tum cœpit exprobrare ciuitatibus, &c. eò quod, visis miraculis, quibus ad credendum excitabantur, nō fuerunt conuersi.

Prou. 1.

Matth. 23.

7. Diuisio.

Gratia vna operans, alia cooperans. Hæc diuisio est D. Augusti: vt refert Magister hac d. 26. Et gratia progratum faciente eadem numero est operans, & cooperans: dicitur enim operans, quatenus hominem sanat, & iustificat: cooperans verò quatenus voluntatem ad bene operandum inclinatur.

Magist. hac

dist. 26. &

D. August.

8. Diuisio.

9. Diuisio.

Gratia, vel est præueniens, vel subsequens. Gratia præueniens diuiditur in concil. Trid. sess. 6. c. 5. in gratiam excitantem, & adiuuantem. Sed sit satis hæc delineasse: quoniam infra cum Alex. & S. Tho. & alijs de ijs diuisionibus latius erit agendum.

Quarta diffic. Gratia est ne aliqua entitas positua in anima?

S. Anctus Thom. querit. An gratia ponat aliquid in anima; quod idem est. Proponenda erat post diuisionem gratiæ eius definitio, sed prius gratiæ genus, quod primum in definitione obtinet locum, in hac & sequentibus difficultatibus inuestigandum est. Prius tamen quæ sequuntur animaduerte.

S. Th. q. 110.

art. 1.

D. Bona. dis.

26. q. 1.

Homo hominem diligens non facit illum bonū: sed præsupponit aliquam bonitatem in illo. Et ratio est: quia voluntas non fertur in aliquod obiectum, nisi sub ratione boni, honesti, vtillis, aut delectabilis: Deus autem diligens hominē, facit illum bonum. Et ratio est: quia Deus non diligit nos,

1. Animad-

uersio.

ed quod sumus boni: sed sumus boni, quia diligimur à Deo. Et confirmatur: quia cum diligere aliquem in communi sit velle dilecto aliquod bonum, & voluntas diuina diligens aliquem sit infrustrabilis, & suum velle, sit suum efficere, statim in creatura dilecta efficiet bonum, quod vult. Alioquin non esset omnipotens, & ex consequenti, Deum aliquem diligere, erit illum bonum efficere. Propterea, q̄ idem est Deum velle aliquid ad extra, & illud efficere; quia, præter voluntatem, nō habet aliquam aliam potentiam executiuā. Omnia enim, quæcunque voluit, fecit in cælo, & in terra.

2. Anim. Dilectio Dei erga creaturas duplex est. Vna generalis, qua vult eis bona naturalia, & temporalia, quæ diligit Luciferū, & omnes malos: iuxta illud. Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Altera est specialis, qua vult creaturæ aliquod bonum supernaturale, & trahit illam, vt sit diuinæ naturæ particeps; idest, vitæ æternæ digna. Qua quidem dilectione diligit tantum iustos: quia vult illis bonum æternum, idest, acceptat illos ad tale bonum, quod est gloria.

Append. 1.

Hinc, colligi potest gratiæ definitio, scilicet, quod sit gratia dilectio specialis, qua Deus acceptat aliquem ad præmium æternum struendum, quod est ipse Deus.

CONCLUSIO.

Hominem specialem Dei gratiam, de qua modò est instituta disputatio, habere, est aliquod donum supernaturale positium in anima retinere. Ratio huius conclusionis colligitur, ex 1. animaduersione: quia cum Deus diligens hominem, velit illi aliquod bonum, de facto habebit illud. Propterea q̄ voluntas eius non est frustrabilis. Quis enim voluntati eius resistit? Tum etiam: quia cum factio terminetur ad aliquod positium, & Deus volens aliquod bonū supernaturale homini dilecto, vt est gratia, faciat illud, erit planè gratia aliqua entitas positiua in anima existens: si quidè donū quoddā Dei est.

Append. 2.

Hinc, quantum segnitie, & socordie in nobis sit circa animarum nostrarum salutem, facillimè deprehenditur; quia nihil minus curamus, quam perire à Deo, vt igne sui amoris accendat in cordibus nostris: quod semper, & ubiq̄ erat à nobis

nobis efflagitandum: vt qui boni sunt, meliores fierēt, & qui mali, boni efficerentur. Nam Deus, quos diligit (vt in prima animaduersione dictum est) diligendo bonos facit.

Quinta diffic. Est ne gratia qualitas absoluta? an relatiorealis?

Alex. Alen.

q. 61. m. 2.

art. 1. & 2.

& 3.

S. Th. q. 110.

art. 2.

S. Bona. q. 3.

Duran. q. 1.

Vega lib. 7.

super concil.

Trid. c. 24.

Scot. & Du-

ran. d. 17. 1.

sent. q. 2.

Th. Vualde.

Cautè legen-

das.

Magist. cau-

tè legendus

d. 17. 1. lib.

sentem.

1. Funda.

Constat ex præcedenti difficultate esse gratiam entitatem absolutam, restat, videamus qualis entitas sit absoluta ne: an relata?

Circa hanc difficultatem fuit olim Magistri opinio dist. 17. primi lib. sentent. asserentis, gratiam non esse qualitatem, aut entitatem positiuam in anima, sed esse ipsammet Spiritus sancti personam, non quod Spiritus sanctus animam informaret, sed quod, nullo mediante habitu, iustificaret nos, & ad actum meritorium nostrum concurreret: ita Magistrum, Scotus, & Durand. exponunt. Solus Thomas Vualdensis titul. 1. de sacramental. cap. 1. sequutus est Magistrum, affirmans non esse hæreticum dicere, gratiam non esse qualitatem positiuam: non tamen est hæresis calculo notandus. Quoniam scripsit ante concil. Trident. Esset tamen modò hæreticus censendus, qui inficiaretur, gratiam esse qualitatem, vt statim demonstrabitur. Sed sunt iacienda sequentia fundamenta prius. Quemadmodum agentia naturalia per suas formas mouentur ad operandum: quia forma est principium, quod agens operatur, ita anima per suos habitus mouetur ad operandum, vt per habitum moralem, scilicet, per iusticiam mouetur ad actus studiosos præstandos, quorum finis est naturalis, nempe, rectè viuere: & per habitum supernaturalem: vt per charitatem illiusam mouetur ad operandum actus, quorum finis est supernaturalis, scilicet, beatitudinis allueutio. Et ratio vtriusque partis est: propterea quod Deus tam agentibus naturalibus, quam liberis elargitur formas, quibus facilliter, & delectabiliter operentur. Hoc docuit scriptura sacra, quando dixit, Deum disponere omnia suauiter. Aliter enim si potentia

Sap. 8.

haben-

habentibus careret, non perfecte, & faciliter: sed imperfecte, & difficulter, & non suauiter, operaretur.

2. Funda.

Nullus ab actu transeunte, sed ab habitu remanente virtutis, aut vitij studiosus, aut vitiosus denominatur. Et ratio manifestissima inter omnes philosophos est: quia denominatio, siue substantialis, siue accidentalit sit, non fit nisi a forma actu in subiecto existente. Non enim corpus dicitur animatum, nisi ab anima, quæ in ipso est, neq; album, nisi ab albedine actu inhaerente. Et cum actus transiens iam nō sit, nequē animæ inhereat, nullus ab illo; sed ab habitu studiosus, aut vitiosus denominabitur.

Vegam omni

no. Lege lib.

7. super cōc.

Trid. c. 21.

22. & 23.

Sotū lib.

2. de nat. &

gratia c. 25.

Hereses.

Ad Rom. 5.

Ad Tim.

c. 4.

1. Cor. 12.

2. q. 2.

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

ad huc

Lutherani inter alia negant aliquā iustitiam, quæ sit qualitas nobis inhaerere: nam dicunt nos esse formaliter iustos, non per iustitiam nobis inhaerentem: sed per imputationem iustitiæ Christi, quæ nobis, ac si esset nostra, imputatur. Addunt etiam gratiam esse fauorem, & benevolentiam Dei ad hominem, sicut gratia regis ad militem, fauor, & peculiaris regis benevolentia est. Iam cum istis hæreticis est in hac difficultate certandum.

CONCLUSIO I.

De lege, & potentia Dei ordinaria, negare modò gratiam, per quam nobis vita æterna promittitur, esse qualitatem animabus iustorum, & amicorum Dei inhaerentem, est hæreticum. Probatum primò ex D. Paul. charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Vbi cum non loquatur B. Paul. de charitate actuali, scilicet, quod solum diffundatur charitas in illis, qui actu cogitant diuina, & actu diligunt Deum, alioquin iustus cum dormit, vel versatur circa actiones humanas, maneret extra charitatem, ut D. Paul. quando scribebat Timotheo, ut afferret secum penulam, quam reliquit Troade, fuisset extra charitatem; quia actu tunc non cogitabat de Deo. Quare loquebarur profectò ibi de charitate habituali, quæ est qualitas animæ inhaerens. Secundò, idem B. Paul. de charitate scribit dicēs, Charitas nūquā excidit, quod de actuali charitate nullo modo potest intelligi. Quia hæc in dormientibus, & in amantibus iustis, & in habentibus humanas cogitationes planè non excidit.

Tertiò,

Tertiò, quia hæreticum est negare, quæ à conciliis vniuersalibus, tanquàm de fide, & sub anathemate definiuntur. Et conclusio posita definita est in concil. Vienen. Et ponitur in cle-
mentina prima de summ. Trinit. & clariùs, & expressiùs in concil. Trident. sess. 6. can. 11. vbi dictæ hæreses lutheranorum aduerbum condemnantur. Quartò confirmatur ratione ex primo fundamento: nam si agentibus naturalibus præstat principia operandi, vt igni calorem, & aquæ frigiditatē multò magis voluntati præstabit habitum, quo perfectiùs, & faciliùs eliciat actum erga ipsum Deum. Quod patet exemplo iustorum, quorum voluntas facilius, & delectabiliter, & intense dilectionem meritoriam, quæ est actus supernaturalis, operatur. Aliter enim Deus voluntati humanæ minùs sufficienter consuluisse: siquidem dedisset ei principia ad operandum perfectè moraliter per habitus morales acquisitos, & non ad operandum perfectè supernaturaliter. Hinc destructæ manent lutheranorum hæreses ante conclusionem posita.

C. O. N. C. L. V. S. I. O. II.

De potentia absoluta posset anima esse grata Deo absque vlla qualitate, quæ sit gratia, sed per solam simplicem Dei promissionem, qua vult ex tempore dare alicui gratiam absque aliquo positiuo in anima. Et ratio est; quia gratia non facit modò hominem gratum ex natura rei, sicut albedo facit hominem album; sed ex institutione diuinâ, & per consequens posset Deus supplere eius causalitatem: ita quòd per solam volitionem acceptaret hominem ad gloriam. Posset enim Deus instituere: vt habens albedinem esset vita æterna dignus, & tunc albedo esset gratia. Et quia potest Deus supplere causalitatem causa extrinsecæ, scilicet, efficientis, & finalis: non autem formalis causæ. Quoniam causa formalis est de intrinsecaratione totius, idest, de eius definitione physica. Immo Scot. dist. 26. 3. lib. quem sequitur Caiet. 2. q. 171. art. 2. & Gab. dist. 17. 1. lib. q. 1. & Almain in morali cap. 1. opinantur nullam esse rationem naturalem, quo conuincat ad ponendos hos habitus supernaturales. De fide tamen tenendum esse gratiam esse habitum, siue qualitatem

infu.

Leg. cap. ma
iores. de Bapt.
Et eius effec.

Scot. Caiet.

Gabr. Al-

main.

natura, & gratia c. 17.
Alex. Alen.

art. 4. ubi. &

& in. 4. p. q.

8. m. 8. art. 3.

§. 1. & q. 9.

m. 3. art. 2. §.

1. q. 1. collate-

rali. ad arg.

& q. 12. m.

1. art. 1. &

q. 13. m. 3.

& S. Th. art.

3. q. 110.

S. Bona. in. 2.

d. 26. q. 5. &

in. 3. d. 27. q.

2. & d. 27.

3. lib. art. 1.

q. 3. & 4.

Soto lib. 2. de

nat. & grat.

c. 17.

Duran. q. 1.

Gab. q. uni-

ca. d. 26.

Henricus Ve-

ga. Ricard.

1. Nota.

Append. 1.

Append. 2.

infusam propter auctoritatem ecclesie, quæ ita scripturam in-
terpretatur. Et Soto lib. 2. de natura & gratia consulto, ac de-
liberatè (quoniam negat esse idem cum charitate) noluit gra-
tiam habitum infusum nominare? sed illam iustitiam inha-
rentem, scilicet, qualiter terna vocatur. q. 1. d. 1. ubi T. licet
non possit iustitiam habitum esse, sed potius iustitiam inha-
rentem.

Sexta diffc. Vtrum Gratia sit virtus?

Cum constet gratiam esse qualitatem, est difficultas, an sit
virtus? id est, vna ex virtutibus Theologicis? vel aliqua
qualitas ab illis tribus fidei, scilicet, spei & charitate di-
stincta.

Dæ sunt contrarie opinionēs circa hanc difficultatem.
Vna est D. Tho. afferentis, gratiam non esse virtutem infu-
sam, nempe, charitatem, sed esse potius qualitatem quandam
animæ inherētem, quæ à Deo diligitur. Propter quam Deus
omnia bona nobis confert: eiusdem sententia est D. Bona.
& Soto, qui mordicus illā tenet. Altera, & opposita est Alex.
Alen. locis citatis, & Scot. d. 17. huius secundi libri, quos se-
quuntur Dura. & Gab. in hac diffc. & Henricus de Gaude, ali-
quos citat Vega lib. 7. super eod. c. 17. d. 27. & Ricard.
hac diffc. q. 4. utrūq; sententiā probabilem arbitratur. Suntq;
ut veritas magis eluceſcat, aliqua prænotanda.

Duplex est obiectum materiale vnum, alterum formale,
v. g. in materia fidei materiale obiectum est articulus fidei,
qui creditur formale verò obiectū est ratio præcisa, quæ mo-
uet intellectū ad credēdū, scilicet, Deus, qui nō potest mēiri.

Quæritur enim quare fidem adhibes huic, Deus est trinus, &
vnus: respondebitur, quia Deus, qui non potest mentiri, ec-
clesia sibi revelauit, quam quidem revelationem miraculis,
quæ non, nisi à Deo fieri possunt, confirmavit.

Hinc in vnaquaq; scientia obiectum materiale erunt con-
clusiones, siue propositiones, quibus assentimur: formale au-
tem obiectum erit ratio præcisa operandi, siue essendi di-
ctis conclusionibus, siue propositionibus.

Hinc axioma illud, scilicet, habitus distinguuntur per actus,
& actus per obiecta intelligitur de obiectis formalibus. Nam

habitus

sensus

sentus est de sententia Scoti, q. habitum distinctio cognoscitur
ex distinctioe actuum, ad quos diuersi habitus inclinant, &
actuum distinctio ex distinctioe formalis obiecti.

Per gratiā a Deo diligimur, & per charitatē diligimus Deū, 2. Nota.
& obiectū formale gratiā, & charitatis est idē numero, & sub
eadē ratione, scilicet, infinita Dei bonitas. Et ratio est, qm per
cōtanti, cur Deus per gratiā diligit creaturā rationālē, consti-
tuēs eā filiā adoptiua. Respondentiū est propter suā infinitā
bonitatem. Quia cū sit infinitē bonus, & infinitum bonū
sit infinitē cōmunicabile: idē propter suā infinitā boni-
tatē, diligit nos ad vitam eternā, quā est sup̄mum, & ma-
ximum bonum. Similiter etiam querenti: cur homo per cha-
ritatē diligit Deū super omnia? Respondēbimus, quia est
infinita bonitatis. Nam cū bonum sit ratio dilectionis, in-
finitum bonum, erit ratio sup̄mā dilectionis. Vnde collig-
itur gratiā, & charitatis esse vnum, & idē formale obie-
ctum, scilicet, infinitā Dei bonitatem.

Charitatis, & gratiā idē prorsus numero est effectus, ne-
pē, actus meritorius vitā eternā dignus. De charitate, q. sit
actus meritorij principium, testatur B. Paul. ad Cor. 13. Si di-
stribuerō in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tri-
didero corpus meum: ita ut ardeam, charitatē non habuero,
nihil mihi prodest, scilicet, ad meritum. Nam circa meritum
opera facta extra gratiā aliquem habēt fructum, vt in prima
huius secundi parte, & id. floribus quarti libri exposuimus.
De gratiā autem, q. sit eiusdē actus meritorij principium,
cōstat, ex eodē Paul. 1. Cor. 15. Gratiā Dei sum id, quod sum, &
gratiā eius in me vacua non fuit: sed abundātius illis omnibus
laboraui: non ego autem, sed gratiā Dei mecum.

Quando in creaturis duo entia absoluta realiter sunt distin-
cta, & nō se habēt sicut totū, & pars, potest Deus secundū suā
absolutā potētiam, vno illorū destrūere, alterum cōseruare.
Et ratio est; quia cum realiter distinguantur, & non habeant
mutuam dependentiam, non implicat vnum sine aliō esse.
Notanter dicitur entia absoluta: propter relatiua, quā licet
realiter distinguantur, vnum sine altero propter mutuam
dependentiā, quam habent, esse haud potest. Dicitur secundū
sicut

3. Nota.

1. Cor. 13.

1. Cor. 15.

4. Nota.

D. Aug. lib.

1. ad simpli.

1. ad simp.

1. ad simp.

1. ad simp.

1. ad simp.

sicut totum, & pars: quia licet vna pars distinguatur realiter à toto, & è contra, vt in homine corpus: totus tamen homo non potest sine corpore, quod est eius materialis causa, vel sine anima, quæ est eiusdem formalis causa, existere.

5. Nota.

De ratione amicitia est, quodd sit amor mutuus, & reciprocus. Et ratio est: quoniam aliter non esset amicitia: sed vnius ad alterum beneuolentia.

Append. 3.

Hinc frequentissime à theologis dist. 27. 3. lib. sent. charitas amicitia inter Deum, & hominem nominatur.

6. Nota.

Hoc differt potentia ab habitu, quodd per potentiam simpliciter possumus operari: at verò per habitum non simpliciter sed facilius operari valemus.

7. Nota.

Distinctio duplex est. Vna formalis, quæ per diuersas descriptiones datur. Altera realis, quæ est inter duo entia realiter distincta.

C O N C L U S I O . I.

Gratia, & charitas formaliter solum modo distinguuntur. Et ratio est: quia habent distinctas descriptiones. Est enim gratia quatenus diligimur à Deo. Et est charitas, quatenus per ipsam ad diligendum Deum inclinamur. Hæc est Alex. & Scot. & aliorum, contra Duran. afferentem nullo modo, neque formaliter, neque realiter distinguui.

C O N C L U S I O . II.

Gratia, & charitas sunt vnus habitus numero, & vna virtus infusa. Hæc conclusio ex notabilibus positis erit probanda. Et primò sic illam demonstro: quia cum habitus distinguantur per actum, & obiecta formalia, vt ex primo nota constat, & gratia, & charitatis sit omnino idem obiectum formale, nempe, infinita Dei bonitas, vt in secundo nota diximus, & idem vtriusque effectus, nempe, actus meritorius, vt in tercio nota docuimus, erunt profectò vnus, & eadem habitus, & vna virtus infusa, & non duo habitus realiter distincti. Confirmatur autem ratio hæc ab Scoto: quia quæcunque excellentia tribuitur charitati, eadem numero gratia conceditur. Nam vtraque diuidit inter filios regni, & perditionis.

Matth. 22.

Vtraq; vestis nuptialis à Christo nominatur. Vtraque est forma virtutum. Vtraque enim fidei, & spei, & reliquis virtutibus moralibus,

moralibus; vt propter Deum operentur, imperat. Nam, vt forma ignis est principium, quo ignis operatur, ita gratia, & charitas sunt vnum principium, quo homo ad credendum, & sperandum, &c. mouetur. Quod quidem significauit D. Paul. ad Galat. 5. dicens. Fides, quæ per charitatem operatur. *Ad Gal. 5.* Ac si diceret: dilectio Dei imperat intellectui: vt credat. Vtraque tandem coniungit nos perfectè scilicet, per amorè. Secundò probatur conclusio ex 4. nota. Deus non potest per suam omnipotentiam gratiam à charitate separare: quia esset tunc aliquis simul amicus, & inimicus: amicus quidem ratione gratiæ, & inimicus propter defectum charitatis: ergo erunt realiter idem habitus. Et confirmatur: quia gratia est separabilis à fide, & spe, quæ in peccatore fidei, deperdita per peccatum gratia, permanent: non est tamen separabilis à charitate: vt modò diximus. Ergo est idem habitus realiter cum charitate. Nam si realiter distinguerentur, quid obstarèt, quominus, gratia à charitate: quemadmodum à fide, & spe, à quibus realiter differt, separaretur? Tertiò probatur, quia de ratione amicitia est, quòd sit amor reciprocus, & mutuus, idest, vt amici se inuicem diligant, iuxta illud. Ego *Proverb. 8.* diligentes me diligo. Et alibi, qui diligit me diligitur à patre meo. Et charitas amor mutuus, quo, & Deum diligimus, & ab eo diligimur, est. Atquè ita erit vnus, & idem habitus numero, vnaqueque virtus infusa. Hæc ruditer modò depicta, amice lector accipe, quousque, Spiritu sancto adiuuante, liber *Ioan. 14.* controuerſiarum in lucem prodeat. *Alex. Alex. q. 61. m. 2. art. 6. & m. 4. art. 2. §. 1. & in. 4. p. q. 9. m. 3. art. 2. §. 1. q. 2. col. laterali.*

Septima diffi. Quæ nam est Gratia diffinitio?

Cum ex dictis constet varias esse huius nominis, gratia, significationes, diuersasque eiusdem gratiæ diuisiones, non poterit vnica diffinitione, quid gratia sit, explicari. Et idè apud nostrum Alexand. variæ sunt eius definitiones. Primò gratia est id, quod gratuito Dei munere habetur. Hæc descriptione, quam D. August. affert, videtur gratia in communi posse describi. Secundò gratia gratis data sic diffinitur. *D. Aug. lib. 1. ad Simplicianum. q. 2. & de nat. & gratia. c. 4.*

Gratia gratis data. Est donū infusum rationali naturæ sine meritis, quātū in se est ad salutē propriā, vel alteriūs ædificationē dispo-

Alex. Alen. nens. Hanc diffinitionē noster Alex. proponit, & explicat in

q. 63. m. 2. q. 63. m. 2. Tertiō gratiæ gratum facientis diuersæ definitiones

S. Thom. q. 111. art. 1. & traduntur ab Alex. Alen. locis in principio difficultatis, & ab

aliiis doctoribus in principio huius quæstionis adductis. C O N C L V S I O I.

4. Gratia est forma à Deo nobis data gratis sine meritis, grātū

Diffinitio faciēns habentē, & opus bonū dignū vita æterna reddens.

gratiæ gratū Primum ponitur in definitione forma: vt demonstrētur præt-

facientis. ter donū increatū Spiritū Sanctū, esse in nobis donū creatū,

D. Aug. de & intrinsecā quādā qualitatē mēti inhærentē, à quā anima iu-

nat. & grat. stificatur, & sanctificatur: vt ex sup. dictis constat. Et ex D.

c. 4. & 7. & Aug. & ex concil. Arausi. & Trid. Deindē per particulam, data

lib. 2. contra gratis sine meritis, restringitur ad primā gratiā, qualis est gra-

duas epistol. tia baptismalis in paruulis, & in adultis gratia post peccatū

Pelag. c. 5. 6. tum in contritione habita, de qua infra in difficult. Vtrum

& 9. & epis. gratia cadat sub merito? agetur. Præterea additur (gratum

106. ad Pau- faciēns habentem) quo excluditur gratia gratis data quæ, vt

linum. consi. ex secunda definitione suprā posita constat, non iustificat

Arausic. 2. c. habentem, nec reddit illum Deo acceptum, quia possunt

17. & Tri- gratiæ gratis data inueniri in idololatriis, vt patet de Balaam

dent. seß. 6. propheta. Et. 1. Corinth. 13. inquit D. Paul. si linguis homi-

can. 11. num loquar, &c. Charitatem autem non habeam, &c. Quia

Num. 24. sine charitate, vt sentit D. August. inesse possunt sed prodes-

1. Cor. 13. se non possunt: non tamen omni effectū laudabili destituun-

D. Aug. lib. tur. Quoniam si illis homo benè vtatur, eisdem ad æternam

1. cont. Do- disponitur beatitudinem: si verò malè Deus aliorum profec-

natis. cap. 9. tui, & salutē eas ordinat. Verū enim verò gratia gratum

& serm. cōt. faciēns hominem, illam habentem, amicum, sponsum, fi-

Emeritum lium Dei, hæredem, & Christi cohæredem facit. Tandem

Episcopum. apponitur in definitione, bonum opus reddens vita æterna

dignum: quibus verbis perspicuū fit, per gratiam non solum

Deo hominem esse grātū; verū etiam vniuersa eius opera,

& munera ad eō illi placere: vt æterna retributione digna ha-

beantur. Tum quia ita sacratissima ordinatione disposuit. Tū

etiam quia nō ab homine solū: sed etiā ab ipso Deo proficif-

cuntur.

cūtur. Nā sicut dixit Christus: nō enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis; ita dici potest, nō estis vos solū, qui operamini, pœnitementi, orationes funditis, ieiunatis, &c. sed spiritus patris ingemiscere facit, in vobis operatur, vt D. Aug. nō incōgruē docuit, Cuius sentētia hoc disticho cōpræhenditur: Quicqd habes meriti, prauētrix gratia donat. Nil Deus in nobis, præter sua dona, coronat.

D. Aug.

C O N C L U S I O I I

Gratia est acceptatio ad gloriā, idest, promissio gloriæ. Hæc cōclusio colligitur, cū ex B. Petro vbi ait. Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hæc efficiamur diuinæ confortes naturæ. Ecce, quomodo promissum diuinā, & maximum donum est acceptari ad diuinæ naturæ cōsortium, scilicet, ad gloriam, quæ in clara Dei visione consistit. Tum ex B. Paul. ad Roma. dicente: quod si filij, & hæredes, &c. Nam si per solam gratiam efficitur homo filius Dei adoptiuus, & huiusmodi filiatio, siue adoptio est, q̄ homo constituatur hæres gloriæ: quoniam si filij, & hæredes, erit profectō gratia acceptatio ad gloriam, siue ad hæreditatem, idest, promissio hæreditatis.

Alia gratiæ definitio.

2. Pet. 1.

Ad Roma. 8.

Hinc prædicatio ista, gratia est acceptatio ad gloriam, non erit idētica, & formalis: sed erit causalis. Ad hunc sensum, scilicet, gratia est acceptatio ad gloriā, idest, gratia est principium, ratione cuius aliquis per suos actus potest promereri gloriā. Quod intellige in adultis: nam in paruulis gratia erit velle dare illis gloriam, propter merita Christi.

Append. 1.

Hinc, admittere aliquē: vt eius opera sint meritoria, est gratia: quia gratis, & sine meritis. Dare autē illi gloriam est propter merita. Et confirmatur à simili. Esto q̄ nullus possit stipēdium promereri, nisi sit miles. Tunc, vt admittere aliquem ad militiam est gratis, dare autem præmium est ratione laboris: ita à simili, & gratia. Et cōfirmatur Ioā. 1. vbi loquēs de iustis inquit. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Quod perinde est, ac si diceret. Dedit eis potestatem promerēdi beatitudinē. Quod nihil aliud est, quam dare gratiam. Propterea q̄ gratia est acceptatio ad gloriam, idest, principium promerendi gloriam per proprium actum, si fuerit adultus, aut per meritum Christi, si fuerit paruulus.

Append. 2.

Ioan. 1. c.

Art. 11. De subiecto Gratia.

Alex. Alen.

toto m. 4. q.
61.

S. Th. q. 110.

art. 4.

S. Bona. dist.

26. q. 5.

Duran. q. 2.

& Scot. &

Ricard. &

Gab. eadem

dist.

Psal. 50.

Ad Eph. 2.

Ad Roma. 5.

Hic articulus; ut mos est, positus aliquot difficultatibus, absoluetur. Lege in floribus. 4. in q. de suscipientibus baptismum.

Prima diffi. Vtrum paruuli sint gratia susceptibiles?

Alexand. Alen. art. 1. §. 1. ubi sup. & in q. de suscipientibus bapt. in floribus. 4.

CONCLUSIO.

Cum gratia potissime liberi arbitrij potentiam respiciat, sitque hæc in paruulis, illos verè susceptibiles gratia poterimus appellare. Et ratio est; quoniam si peccatum Adæ inficit paruulos: ita ut in peccato concipiantur, & filij iræ nascantur (quia omnes in Adam peccauerunt) multò magis gratia Christi paruulos à peccato liberabit. Nam ubi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Non enim sicut delictum, ita & donum. Quia gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit.

Secunda diffi. Vtrum adulti dormientes, alienati mente, siue furiosi, & dementes gratiam recipere valeant.

CONCLUSIO.

Alex. Alen.

§. 2. ubi sup.

et doct. in q.

de suscipien-

tibus baptis-

mum citati.

Adulti dormientes, furiosi, vel amentes, si quam gratiam suscipiunt, in sacramento, & cum sacramento illam recipiunt, ita tamen, ut secundum habitum, cooperati fuerint: at verò extra sacramentum, vel sine sacramento nullo modo eam suscipere queunt. Hæc conclusio est definita ab Innocent. 3. Et refertur in cap. maiores extra de bapt. & eius effect. Lege quoque flores quæst. de suscipientibus bapt.

Tercia diffic. Estne maior gratia in vno subiecto, quam in alio?

Alex. Alen.
art. 2. §. 1. ubi
§.

C O N C L U S I O.

S. Th. q. 112.

Gratia in vno maior, quam in alio esse potest. Hæc est D. Aug. ad Dardanū dicētis. In quibus habitat Deus, non equaliter habitat: quia inde est illud, quod Heliseus proposcitavit in eo esset duplex spiritus, idest, in duplo, quam in Helia. Ergo in eo poterat spiritus maior esse, & gratia in duplo. Quia ubi spiritus ille gratia est. Idē etiam Aug. ad Bonifacium inquit. Gratia meretur augeri, &c. potest igitur esse maior in vno, quam in alio; maior, inquam, non quantitate molis, siue dimensionis, sed virtutis. Quia qui maiorem habet plura, & maiora opera efficere, & præstare valet. Et est definita in concil. Trid. sess. 6. cap. 5. & 10. & 24.

art. 4.
D. Aug. ad
Dardanum.
4. Reg. 2.

Hinc maior fuit gratia in Christo, quā in sanctissima eius matre, & in beatissima Virgine maior respectu angelorum, & aliorum sanctorum, & iustorum. Et hoc est quod Heliseus petebat, nempe, ut ei virtus plus in duplo ad operandum concederetur. Quod quidem propter populi incredulitatem postulabat.

Legem in dō
Vegam toto
lib. 10. super
concil. Trid.
& Sotū lib.
2. de nat. &
gratia.
Append. 1.

Hinc confutatur error Lutheranorum dicentium, iustos æqualem iustitiam, & sanctitatem habere. Castro verb. beatitudo hæres. 7.

Append. 2.

Quarta diffic. Intenditur ne, & remittitur gratia magis in vno, quam in alio?

Alex. Alen.

C O N C L U S I O.

ar. 2. §. 2.

Intenditur quidem, & remittitur. Probatur autoritate D. August. ad Dardanum, ubi inquit. In sanctis alij sunt sanctiores alijs, &c. Et hoc est, quia habent abundantiorē, & magis intensam gratiam. Et ratione confirmatur ex definitione gratiæ: quia cum gratia sit forma, & forma sit qualitas, & qualitatis sit proprium intendi, & remitti: gratia profectō intendi, & remitti poterit. concil. Trid. ybi sup. lego.

ubi §.
D. August.

*Quinta diffi. Vtrū gratia subijciatur, siue recipiatur
in essentia animæ: an in potētia, scilicet, in volūtate?*

S. Thom.

*S. Bona. &
alijs locis in
principio hu-
ius art. cita-
tis.*

AD explicationem tituli huius difficultatis animaduerte, q̄ cum duplex sit subiectum, vnū inhæſionis, quod est formæ receptiuum, vel quod formam ipsam in se recipit; alterum perfectionis, quod immediatè, idest, ratione sui, & nō alterius rei perficitur, cuiusmodi sunt potētia, quæ per suos habitus perficiuntur, vt facilius, & delectabilius operentur, non est intelligendus titulus de subiecto inhæſionis; propterea q̄ cum anima sit indiuisibilis, quicquid inhæret vni potētia inhæret etiam toti animæ, propter eius indiuisibilitatē: sed intelligitur de subiecto perfectionis. Et est sensus; quid immediatius per gratiam perficiatur: an tota essentia animæ? Cuius est regenerari, & ratione animæ voluntas? An è contra immediatius volūtas perficiatur? quia facilius, & expedite, & meritorie per gratiam operatur, & ratione voluntatis tota anima regeneretur. Rem illustro à simili: vt si quæretur, cum albedo informet quantitatem, & substantiam, quod sit subiectum immediatum albedinis quātitas, an substantia? vtrū insit albedo prius substantiæ, & ratione substantiæ quātitati? Ita hic quæritur? an gratia perficiat animā ratione volūtatis, an volūtate ratione animæ? Ijs ita cōstitutis. Est cōtrouersia inter S. Tho. & Scot. vbi sup. Nā S. Th. dicit immediatū subiectū esse totā animæ essentiā; Scot. verò volūtate esse immediatū subiectum defendit, quā opinionem prius D. Bona. fuit amplexus, quibus etiam Duran. adhæsit.

Totū autem huius cōtrouersia discrimen in hoc cōsistit, nēpè, quæ istarū propositionū sit verior. Videlicet, quia tota anima est Deo grata, idē eius operationes sunt meritoria. Vel è cōtra, quia volūtas perficitur per gratiā: vt meritorie operetur; idē tota essentia animæ est Deo grata. Perindē ac si diceretur, quæ istarū est verior. Quia albedo recipitur in quantitate, idē substantia est alba, vel est cōuerso, quia recipitur in substantia, idē quantitas est alba, suntq; animaduertenda, quæ sequuntur.

*1. Animad-
uerso.*

Nihil est in anima præter essentiam, quod non sit vel po-
tentia,

rentia, vel habitus, vel actus, vel passio Arist. est. 2. Ethic. nā species intelligibilis, quā in anima reperitur, quāuis non acquiratur eo modo, quo habitus, nēpē, per plures actus, sed per cōuersionē ad phātasinata: est nihilominus suo modo specialis habitus, siquidē inclinat potentiam ad operandum.

Hinc sequitur gratiam esse habitū animæ: quia cū nō sit potentia, vel actus, vel passio, erit necessariō habitus. Append. 1.

Habitus nullo modo principalius ad perficiendā animæ essentiam; sed ad perficiendā potētiam: vt facilius, & delectabilius operetur, collocatur. Hæc animaduersio ex definitione habitus constat. 2. Animad.

Extra gratiam nullus meretur, scilicet, de condigno. Iuxta illud; similiter odio sunt Deo impius, & impietas eius. 3. Animad.

Hinc gratiam principium esse actus meritorij inferitur. Sap. 14.

Gratia iustitia supernaturalis est. Colligitur ex D. Paul. ad Append. 2.

Roma. 3. iustitia Dei per fidem, &c. Et iustus ex fide uiuit. 4. Animad.

hoc est, iustitia, qua apud Deum iusti, & grati sumus. Ad Roma. 3.

CONCLUSIO.

Gratia immediatius subiicitur in volūtate, & perficit illā, quā animæ essentiā. Probatur cōclusio nōnullis argumētis. Primò virtutes, & earū habitus ponūtur; vt facilius potentia operetur (earū enim, & nō essentia est operari: vt ex secūda animaduersione cōstat) & gratia est virtus: vt ex sup. dictis patet, & est habitus, vt ex appē. 1. animaduersionis colligitur; ergo necessariō immediatē perficiet volūtate, & nō animæ essentiā. Secūdò gratia, & charitas sunt vnus, & idē habitus, vt in primo art. demonstratū est, & charitas est in volūtate: vt oēs cōcedūt, & fides ipsa docet, ergo, & gratia erit immediatē in volūtate. Hæc duo argumēta cōfirmantur ex. 1. & 2. animaduersione. Tertiò, quia actus meritorius est actus elicitus, aut imperatus à sola volūtate, & gratia principii illius actus est, vt habetur in. 3. animaduersione; atq; ita erit immediatē in volūtate, & illā perficiet, vt in. 2. animaduersione cōtinet. Quartò quia gratia, & peccatū opponūtur, sicut iustitia; & iniustitia; nā gratia iustitia est, vt in. 4. animaduersione docetur. Et cū peccatū sit in volūtate, erit quoq; gratia in volūtate: quoniam opposita circa idē subiectū versantur. Quintò, quia de

sententia Thomistarum, gratia, & peccatum opponuntur; sicut habitus, & priuatio, inter quæ nõ datur medium, & peccatum est in voluntate; ergo, & gratia. Impossibile enim est habitũ, & priuationẽ esse circa diuersa subiecta. Nã; vt ridiculus esset, qui affirmaret cæcitatẽ esse in oculis, & visum in auribus; ita qui diceret, peccatũ, quod est priuatio gratiæ de sententia illorũ, esse in voluntate immediatẽ; gratiam verò minimẽ. Sexto quia cũ gratia sit dispositio ad gloriã, & gloria sit in potētijis (quoniã est operatio circa Deũ clarẽ visum) erit, & gratia immediatẽ in potētia. Propterea q̃ dispositio, & forma sunt circa idẽ subiectũ. Vltimò; quia etiam si demus animæ essentiam perfici à gratia; nõ tamẽ perficitur essentia respectu omniũ potentialiũ; sed respectu solius volūtatis: ergo principali⁹ gratia perficit volūtate, & ad eius operationes perficiẽdas principalius datur. Nã ex opposito, scilicet, q̃ gratia detur animæ ratione omniũ potētiarũ, vt earũ operationes essent meritoria, sequeretur operationẽ intellectus, quæ est prior volūtatis operatione, esse meritoriã absq; actũ volūtatis, q̃ est falsissimũ; sed de his abudatius in lib. cõtrouerfiarũ.

Alex. Alen.

q. 61. m. 3.

Et q. 63.

S. Th. q. III.

I. 2. Duran.

q. 3.

Ricar. Et alij

hac dist. 26.

Alex. Alen.

m. 3.

S. Tho. art. 2.

Duran. q. 3.

Et alij vbi. 5.

Vega lib. 6.

super concil.

Trident. c. 5.

6. Et 7.

S. Bona. d.

27. q. I.

Artic. I I I. De diuisionibus Gratia?

Quoniam Magister in hac distinctione diuisionẽ gratiæ in operantem, & cooperantẽ, &c. assert. Opere pretium duxi præcipuas diuisiones gratiæ suprã positas examinare. Absoluetur autẽ art. hic, etiam positis aliquot difficultatibus.

Prima diff. Vtrum rectẽ gratia in operantem, & cooperantem diuidatur?

Maxima est inter discipulos S. Thomæ concertatio, quid per gratiam operantem, & cooperantem intelligendum sit. Sunt enim de hac tres opiniones.

Prima dicentium auxilium Dei speciale ad omnes actus interiores: vt ad credendum, diligendum, & pœnitendum, &c. sicut oportet, esse gratiam operantem; quoniam isti actus sunt à solo Deo, sine nobis; auxilium autem ad actus exteriores meritorios; vt ad ieiunium, eleemosynam, &c. vocari gratiam cooperantem. Secunda opinio tenet gratiam operantem

rantem nominari auxilium speciale, quo primo homo mouetur ad volendum finem, nempe, ad diuertendum à malo, & ad seruiendum Deo viuenti. Vt quando dicit homo, volo esse bonus; quoniam hic actus fit in nobis à solo Deo, sine nobis. At verò auxilium ad electiones mediorum, quibus Deo seruiendum est. v. g. an in cœlibatu, vel in coniugio, & ad exequendum media ad finem assequendum conuenientia, vocari gratiam cooperantem. Tertia opinio tuetur gratiam operantem esse auxilium praueniens, quo Deus aliqua in nobis sine nobis operatur, huiusmodi est multiplex Dei vocatio, in qua nihil agimus, sed habemus nos merè passiuè, instar audientium: cooperatè verò gratiam esse auxilium concomitans ipsam conuersionem, & omnem bonam finis, & mediorum volitionem. Sunt tamen prius notanda, quædam fundamenta, eruditione plena.

*Hac est Soti
lib. 1. de nat.
& gratia. c.
16.*

*Vega. cap. 3.
propè finem
ubi. 5.*

I. Fundam.

Inter agentia creata, quæ agunt à proposito: vt sunt artifices, & Deum summum omnium opificem, quando ad extra operantur, hoc in re est, quod in agentibus creatis alia est potentia volendi à potentia exequendi, quod volitum est. Artifex enim per voluntatem vult. v. g. domum extruere: exequitur tamen per motum manuum volitionem. In Deo autem non est alia potentia volendi, & exequendi. Cum primum enim vult aliquem effectum, statim est in rerum natura ipse effectus. Quoniam inter actum voluntatis Dei, & effectum, nulla est actio media, qualis est in agentibus liberis, siue per voluntatem. Colligitur hoc fundamentum ex diuina scriptura dicente. Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Et alibi, ipse dixit, & facta sunt. Item omnia, quæcunq; voluit, fecit, &c. Et ratio est, quia omne agens exequitur suâ actionem per aliquam potentiam, sibi propriam, & in Deo nulla est potentia executiua ad extra, præter voluntatem; ergo operatur suū effectū ad extra per solam propriam volūtate.

*Gen. 1.
Psalm. 148.
Psalm. 113.*

Hinc, quotiescunq; in diuina scriptura apud Theologos dicitur, Deum mouere, creare, concurrere, causare, præstare auxilium creaturis, vel aliud ad extra operari, nihil aliud intelligendum est, quàm Deum velle talem effectum. Et ratio ex proximè dictis est, quia velle Dei est suum efficere.

Append. 1.

Append. 2.

Hinc, auxilium diuinum in generali, vel Deū alicui creaturæ auxiliari, est gratuitus Dei concursus cum creatura ad aliquem effectum producendum, id est, Deum velle, quod aliqua creatura, producat talem effectū. Nam cum in Deo nulla sit actio ad extra præter eius volitionē, eius auxilium erit tantum eius volitio alicuius effectus.

2. Funda.

Auxilium Dei est duplex. Generale vnū. Alterum speciale, quæ bifariam differunt. Primò ex parte effectus; quia generale est voluntatis diuinæ concursus, siue volitio diuina, quæ vult Deus, vt creatura producat actiones naturales (id est non meritorias) quarum finis est naturalis. Speciale autem est volitio diuina, quæ vult, vt creatura aliqua producat actiones supernaturales; quarum finis est supernaturalis, nempe, assecutio beatitudinis. Cuius generis sunt actiones meritoria existētia in gratia, vel quæ sunt dispositiones ad consequendam gratiam: vt est pœnitentia. Secundo distinguuntur ex parte Dei; quoniam auxilium generale nemini vnquam, nisi miraculose à Deo negatur; speciale verò ad actus meritorios, vt ad pœnitendum, multis citra miraculū denegatur; vt Pharaoni, quando fuit cor eius induratum. Et Iudæ, quando laqueo se suspendit.

Exod. 10.

Matth. c. 27.

Append. 3.

Hinc denegatio auxilij specialis, nihil aliud fuit, quam Deum non habuisse volitionem: vt dictos suorum peccatorum pœniteret, quemadmodum voluit, vt B. Petrum pœniteret. Et ideò dicitur specialis, quando citra miraculum vni conceditur, & alteri denegatur.

3. Funda.

Subtractio auxilij specialis ad pœnitendum necessarij est pœna peccati. Ratio est; quia ex eo, quod aliquis abutitur generali auxilio, ad benè moraliter operandum, subtrahitur illi auxilium speciale ad conuersionem necessariū. Ideoque illi imputatur; quia fuit volita subtractio in sua causa. Quod testatur D. Paul. ad Rom. 1. vbi de gētibus ait. Qui cum Deū cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, &c. Propterea tradidit illos Deus in reprobū sensum, vt facerent ea, quæ non conueniunt.

Ad Rom. c.

I.

4. Funda.

In iustificatione impij, siue peccatoris aliqua Deus se solo sine nobis operatur in nobis; vt prædestinatio ad gloriam, inspiratio

spiratio ad bonū, &c. De quibus Apoc. 3. Ego sto ad ostium & pulso. Quæ nobis non imputantur; quia respectu illorum merè passiuè nos habemus: sicut dæmonis tétatio est ab ipso sine nobis. Suggestio enim quæ est tétationis initium, nobis non imputatur; immò cedit in meritum, si cùm primū incipit, reiiciatur. Aliqua autem operatur Deus nobiscum, vt est actus pœnitendi, qui est vltima dispositio ad gratiam. Est autem hoc funda. in concil. Arausic. 2. can. 20. breuissimè definitum, vbi ita scribitur. Multa in homine bona sunt, quæ nō facit homo, huiusmodi autē est iustificationis initium, quod vocatur gratia præueniens, aut excitās. Sumpta igitur gratia pro auxilio Dei speciali, & nō prout significat qualitatē inhaerentē, quæ etiā operans dici potest; vt facit nos formaliter Deo gratos, & cooperāns: vt nobiscū ad opera bona cōcurrit; qm̄ inclinatos ad meritorie operādū, est adhuc sub iudice illis, vt diximus, quādo operās, & quādo cooperās esse dicatur.

CONCLVSIO I.

Gratia operās nō est auxilium diuinū ad opera tātū interiora. Et ratio à definitione gratiæ operatis, quam ponit D. Aug. est, quoniā cū gratia sit auxilium diuinū, quo Deus operatur aliquē effectū sine nobis, & pœnitentia sit opus interius, quod nō producit sine nobis; quia est effectus liberi arbitrij (qui enim creauit te sine te, nō iustificabit te sine te) profectō nō dicetur gratia operās respectu cuiuscūq; actus interioris; vt autores primæ opinionis arbitrantur.

CONCLVSIO II.

Neq; est gratia operans auxiliū diuinū, quo homo primo, mouetur ad volēdū finē. Hanc conclusionem cōtra secundā opinionē defendit Vega. cap. 5. vbi sup. propē finē. Et ratio, præter illius argumenta, est: quia intentio illa, volo recedere à peccato, & Deo inferuire, est dispositio immediata ad gratiam, quoniam est prima pars pœnitentiæ, & est à nobis, mediante auxilio diuino: ergo non est solum à gratia operante, per quam Deus in nobis sine nobis operatur.

CONCLVSIO III.

Gratia operans, & cooperans solum, sicut auxilium, excitans, siue præueniens, & auxilium adiuuans, siue concomitās distin-

Act. 9.

distinguntur. Probatur exemplo B. Pauli. Act. 9. Nā primò obiurgatione illa; Saule, Saule, quid me persequeris? Et Lucē, quē circumfulsit, & eū de cœlo, & in terram prostravit, excitatus est: ut ad Christū converteretur. Et ita vocatio ista, in qua Paulus nihil operatus est: sed solus Deus, dicitur gratia præueniēs, & operās. Secūdo autē est misericorditer adiutus: ut vocationi suę obedirēt, & diceret Dñe, quid me vis facere? Ecce cōuersionē per auxiliū coopras, & adiuuās. Nā adiutus Paulus diuina volitione, elicitur prædictū actū. Dñe, quid me vis facere: quia quidē fuit verā cōuersio elicitā à libero arbitrio Pauli, & à gratia cooperante, id est, à speciali Dei auxilio.

Append. 4.

Hinc gratia operās cū auxiliū præueniēs, in quo nōs habemus merē passiue, ut vocatio peccatoris, qua, ut suprà diximus) fit varijs modis, vel pœi terrores, & visionēs, ut Nabuch. Vel per flagellā, ut Pharaon: gratia autē cooperās erit auxiliū, id est, volitio cōcomitans omnes nostras bonas operationes, de qua scriptū est. Si neminē nil pōtēstis facere.

Ioan. 15.

Secunda diff. De diuisione gratiæ in præuenientem, & subsequentem?

Alex. Alen.

vbi. 5. m. 3.

S. Th. q. 110.

C. III. art.

2. & alij vbi

5.

Vegalib. 6. c.

6. in concil.

Trid. sess. 6.

cap. 5.

Psal. 58.

Psal. 22.

Reuoca primū in memoriā gratiā sumi, vel pro auxilio speciali, quod nō est qualitas positiua in homine, sed solū est volitio diuina, & dicitur gratia, eō q̄ gratis, & indebitē datur, vel secūdo: pro gratia habituali, quæ est celebris apud Alex. & S. Th. locis citatis diuiso, de qua hactenus mentionē fecimus. Et respōd. huius difficultati p̄sequētes p̄posit.

Prima Propositio.

Si gratia pro habitu gratū faciente accipiat, eadē numero præueniens, & subsequēs: diuersis tamē respectibus nominatur. Dicitur enim præueniēs, quatenus hominē sanat, & iustificat, & quatenus ad operādū inclinat, subsequēs appellatur. Probatur hæc p̄positio ex ps. 58. misericordia eius præueniet me, & rursus ps. 22. misericordia tua subsequatur me. hinc sic colligo rationē. Misericordia Dei est vna numero, & eadē vocat gratia pueniēs, & subsequēs, ergo vtrq; est vna numero. s. vnicus habitus pro qua quidem obtinēda erat ecclesia dicēs.

-nisi sub

Tua

Tua nos, domine, gratia semper præueniat, & sequatur, &c. Et animaduerte, quod cum sint varij gratiæ effectus (vt infra dicitur) ita se ad inuicem habent, vt prior respectu subsequenti semper dicatur gratia præueniens, & posterior subsequens.

Secunda Propositio.

Gratia pro auxilio speciali sumpta etiam in gratiam præuenientem, & subsequentem diuiditur. Hæc propositio confirmatur ex concilio Trident. sess. 6. cap. 5. vbi inspiratio, Deiq; vocatio gratia præueniens nominatur.

Tertia Propositio.

Gratia præueniens est omne illud, quo misericorditer peccatores ad iustitiam pertrahuntur, hæcque est gratiæ præuenientis definitio. Et pertrahuntur aliquando aduersus: vt Nabuchodonosor, Et David quando per Nathan comminatus est illi, dicens. Non recedet gladius de domo tua, &c. Et Ezechias per Isaiam. Aliquando etiam prosperis, vt habetur in psalm. Confitebitur tibi, cum benefeceris ei, & talis confessio non reprobatur.

Daniel. 4.

2. Reg. 12.

Isai. 38.

Psal. 48.

Quarta Propositio.

Gratia præueniens alia excitans, alia adiuuans. Hæc propositio expresse habetur in eodem cap. 5. sess. 6. concil. Trident. nomine gratiæ excitantis intelliguntur, quæ à solo Deo in nobis efficiuntur, vt pœnitere velimus. Gratia verò adiuuans est concursus diuinus, quo adiuuamur ad fidem, spem, dilectionem, & pœnitentiam eliciendam, quæ omnia sunt immediata dispositiones ad iustificationem. Et hic concursus est volitio diuina, qua Deus vult nos elicere tales actus, qui sunt immediata dispositio ad gratiam: vt credere, sperare, diligere, & pœnitere, sicut oportet ad iustificationem. Et licet tale auxilium, siue discursus, non sit in potestate hominis: est tamen in eius potestate, tale auxilium bonis operibus moralibus à Deo impetrare. Quæ quidem opera moraliter homini possunt fieri ex viribus naturæ, & auxilio generali ipsius

Dei,

Daniel. c. 4. Dei, quod nemini vnquam denegatur. Hoc enim est quod Daniel Nabucho. Regi consuluit dicens. Rex cōsiliū meū placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime.

Dub. 1. DV B. Quomodo gratia excitans, & adiuuans distinguntur.

Vega ubi. 3. à cap. 5. vsque ad 9. **R**espondeo; non vno tantummodo, sed multis inter se differunt. Primò ex parte causæ efficientis: quia operationes gratiæ excitantis fiunt à Deo sine nobis; operationes verò causæ adiuuantis, vt sufficienter pœnitere, sunt à Deo simul, & à libero arbitrio nostro. Aliter enim non essent meritoria. Secundo, quia vtrique gratia semper requiritur ad impij, scilicet, infidelis iustificationem; non tamen ad iustificationem peccatoris, idest, fidelis. Patet exemplo B. Pauli, qui vt crederet, fuit increpatus. Saule, Saule, &c. & illustratus. Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Et ratio est; quia illustratio est gratia excitans, & impius, nisi illustratur, non posset conuerti; fidelis autem, cum iam sit illustratus per fidem, potest subito odio habere peccata, cum sit cōscius gehennæ, & gloriæ, &c. Atque ita non semper ad iustificationem peccatoris requiritur gratia excitans, cum sit factis sola adiuuans. Tertiò quia gratia adiuuans non semper fortitur suum effectum: vt patet in Pharaone. Et Prouerb. 1. vocauit, & renuistis; adiuuans autem nunquam frustratur; sed semper suum sortitur effectum. Et ratio est; quia gratia excitans est voluntas signi, quæ est impedibilis; vt apud Matth. Quoties volui congregare, &c. & noluisti. Gratia autem adiuuans est voluntas beneplaciti Dei, quæ impediri non potest. Iuxta illud. Et quis resistit tibi? Quarto differunt, quia multi, quibus Deus maiorem gratiam excitantem confert, deterius conuertuntur, vt patet in Pharaone, qui deterius fuit conuersus, quàm Dauid, quem Deus mitius flagellauit. Et illud reprobationis: hoc autem prædestinationis est signum. Secus autem est de gratia adiuuante: nam illi perfectius conuertuntur, quibus Deus maiorem gratiam adiuuantem impartitur; vt patet exemplo Petri, & Pauli, & Magdalene. Et ratio est; quia isti

Actorum. 9.

Prou. 1.

Matth. 23.

P salm. 75.

mouentur efficacius à Deo per voluntatē beneplaciti: alij
verò per solam signi voluntatē mouentur. Quintò, quia gratia
excitans præcedit tēpore iustificationem. Non enim cum pri-
mū quis vbcatur, conuertitur, vt constat exemplo Dauidis, &
Pauli, qui posteriùs tēpore ab increpatione fuerunt conuersi;
at verò gratia adiuuans natura præcedit, non tempore nostrā
iustificationem, & conuersionem. Vltimò, quia gratia adiu-
uās est entitas increata, scilicet, volitio diuina, qua Deus vult
aliquem sufficienter penitere, vt modò diximus: gratia au-
tem excitans est entitas creata, scilicet, increpatione in Paulo,
& in Pharaone flagella.

DVB. 11. Quidnam est Gratia subsequens?

CONCLVSIO.

Est auxilium speciale ad perseverādum in amicitia Dei.
Probat̃ur auctoritate D. August. dicentis: Præuenit, vt sa-
nemur, subsequitur, vt sanati vegetemur. Et in oratione,
tua nos domine gratia, &c. habetur: ac bonis operibus iugiter
præstet esse intentus.

D. August.

*Tertia diffie. De diuisione Gratiæ in gratum facien-
tem, & gratis datam?*

Iam multa hactenus de hac diuisione diximus, ex quibus
licet colligere, quomodo istæ duæ gratiæ distinguantur.
Nam primò differunt penes quidditatem quoniam gra-
tiam faciens est qualitas positiua, per quam homo fit Deo
gratus, & est ad vitam æternam acceptus: gratia verò gratis
data non est qualitas positiua, sed donum, & pactum diui-
num de concurrente cum aliquo ad opera supernaturalia.
Secundò penes finem: nam prima est ad propriam vti-
litatem: secunda verò ad utilitatem Ecclesiæ. 1. Corinth. 12.
vnicuiquē datur manifestatio spiritus ad utilitatem, scilicet,
ecclesiæ. Tertiò, quia prima non est cōpossibilis cū peccato.
Nullus enim nisi purgetur à vitis, potest gratiā Dei accipere;
vt docet B. Chrysoſt. & refertur de pœn. dist. 1. c. non potest.

Alex. Alen.

q. 63.

S. Th. q. 111.

art. 1. q. 1.

& 5. & alij

vbi. s.

1. Cor. 12.

B. Chrysoſt.

Et de

Ioan. 11.

Et de consecra. dist. 4. cap. non potest: secunda verò potest cum mortali peccato existere. Caiphas enim pessimus prophetauit. Et Balaam donum quoque prophetie habuit. Vltimò, quia prima non amittitur sine culpa: immò ad incrementum meriti plerumque potest amitti. Lege D. Greg. lib. i. moral. cap. ultimo, & penult.

Quest. III. De causa Gratia.

Alex. Alen.

q. 61. m. 5.

S. Th. q. 112.

1. Nota.

2. Nota.

AD maiorem explicationem huius questionis nota, quæ sequuntur. Causa efficiens est, quæ in subiecto aliquid ad introductionem formæ operatur. Patet inductione cæterarum causarum: quia materia solum se habet passiuè, finis mouet efficientem, forma dat esse subiecto, vel substantiale, si sit substantialis, vel accidentale, si sit accidens. Causa efficiens, vel est principalis, quæ operatur per propriam formam, & reddit sibi simile passum: vel est minùs principalis, quæ non intendit assimilare sibi passum, sed principali causæ. Quod quidem est verissimum, non solum in causis naturalibus: vt in igne, quando agit in lignum: verum etiam in moralibus, quæ per intellectum, & voluntatem operantur; vt artifex. v. g. scribens reddit papyrum sibi similem imprimendo in ea characteres, similes notitiis, quas in mente habet. Et calamus cum sit causa minùs principalis, reddit similem papyrum non sibi: sed scribenti.

Append.

3. Nota.

4. Nota.

Hinc maxima illa physica (Omne agens assimilatur sibi passum) est de causa efficienti principali intelligenda.

Nullus effectus in vniuersum est sua causa principali perfectior; quia recipit esse ab illa, & reddit effectum sibi similem: non autem perfectiorem.

Causa efficiens minùs principalis est quadruplex. Vna instrumentalis, per cuius actionem agens principale transmittit effectum in passum: vt est calamus respectu scribentis, cuius actio est tactus. Altera est ministerialis, quæ applicat actiuam passiuam; vt qui applicat ignem ligna. Tertia est meritoria, quæ obsequiis, & precibus mouet efficiet ad operandum.

Quarta

Quarta est dispositiua, siue disponens, quæ preparat subiectum, vt possit formam recipere: vt calor excitat lignum ad formam ignis introducendam. Inter has quatuor causas, sola prima est instrumentalis, quia sola illa attingit, & producit effectum causæ principalis immediatè: vt patet exemplo calami; reliquæ verò efficiunt quasdam dispositiones, tanquam effectus priores, destinatos ad effectus posteriores.

Per gratiam efficitur homo Deo similis. Et ratio est, quia *s. Nota.* per gratiam efficitur homo filius Dei adoptiuus, quæ adoptio nihil aliud est, quam promissio vitæ æternæ: vt homo in visione diuinæ essentiae beatificetur. Quod docuit D. Petrus dicens Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hæc efficiamur diuinæ consortes naturæ. *2. Pet. c. 1.*

Prima difficult. An solus Deus sit causa efficiens gratiæ?

Lege S. Thom. artic. 1. vbi supra, & quæst. de causalitate gratiæ in floribus quarti in tract. de sacramentis in genere.

CONCLUSIO I.

Solus Deus est causa efficiens principalis gratiæ. Et ratio est; quia causa principalis est, quæ reddit sibi similem effectum; vt constat ex secundo nota. & Deus per gratiam reddit hominem sibi similem: vt in quinto nota. patet. Et confirmatur, quia solius Dei est remittere peccata. Matth. 9. Et infusio gratiæ remissio peccati est.

Matth. c. 9.

CONCLUSIO II.

Sunt, præter Deum, aliæ minus principales gratiæ causa. Nam Christus, quatenus homo est, causa meritoria dicitur gratiæ, quæ ad efficientem reducit, & sacramentum est causa instrumentalis, & sacerdos administrans. Lege flores quarti citatos, & concil. Trid. sess. 6. cap. 7.

Secunda diffi. Vtrum ex parte hominis requiratur aliqua dispositio, siue preparatio ad gratiam?

Alex. Alen.

S. Thom. art.

2. & alij ubi

suprà.

Capreol.

Palu. Hispa-

lensi.

Scot. in. 3. d.

19. Nota

Sensus tituli est, scilicet, An possit homo iustificari absque eo, quod conuertatur in Deum per aliquem actum amoris, vel quid simile, quo anima illius ad gratiam præparetur.

Explicata causa efficiendi gratiæ, nunc dispositiua eius causa tractatur. Fuerunt duæ opiniones de hac re. Vna Capreoli, Paludani, & Hispalensis, affirmantium, gratiam nunquam, etiam paruulis dari sine aliqua præuia dispositione, quam in baptizatis dicebant esse characterē, & in sanctificatis in utero qualitate[m] quandam, quam ornatum appellabant. Quæ opinio iam est in exilium relegata. Altera opinio est Scoti in. 3. distinct. 19. asserentis, nulla præuia dispositione, dari paruulis gratiam.

CONCLUSIO I.

Gratia paruulis absq; nulla præuia dispositione: sed solum habita ratione ad passionem Christi Iesu datur. Hæc conclusio est definita in cap. maiores de bapt. & eius effect. Et ratio est; quia sicut originale peccatum sine præuio aliquo voluntatis actu; sed per solum Adæ demeritum contrahitur, ita etiam absque actu voluntatis in Deum, sed per solum Christi meritum delectitur. Quod apertissime docuit D. Paul. ad Rom. 5. dicens. Si enim vnus delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit, &c.

Ad Rom. c. 5.

CONCLUSIO II.

Gratia adultis nunquam sine præuio aliquo actu conuersionis in Deum conceditur. Paret Ioelis. 1. conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Vnde adultus, quamuis nunquam peccauerit, iustificari non poterit, nisi per proprium motum in Deum conuertantur. Ratione confirmatur: nam, vt adulti per proprium voluntatis motum a Deo auertuntur, ita non possunt, nisi per proprium voluntatis actum, in Deum conuerti. Per quasq; enim causas res nascitur, per easdē dissoluitur. Et ideo Christus, antequam sanaret paralyticū, interro-

Ioelis. 1.

gavit

gaut illum. Vis sanus fieri? Qui respondit, hominē non habeo: *Ioan. 5.*
quia sicut per voluntatē peccamus, debemus per voluntatem
sanari. Fuit conclusio hæc definita cap. maiores citato. Et de-
nuo in concil. Trid. sess. 6. in decreto de iustificatione c. 6. &
can. 9. fuit expressē sub anathemate definita.

Hinc, confutatur error lutheranorum, qui affirmabant im-
piū sola fide iustificari, ita vt nihil aliud requiratur, quod *Hæresis.*
ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur.

CONCLUSIO III.

Actus, quo homo ad gratiā disponitur, à libero arbitrio, & *Threnorum*
ab speciali Dei auxilio est. Nā diuina scriptura loquēs in per-
sona peccatoris inquit. Conuerte nos Dñe, & cōuertemur. Et *c. 5.*
Ioan. 6. omnis, qui audit à patre, & didicit, venit ad me. Vnde
nullus venit ad Christū per fidē, & dilectionē, nisi prius à pa-
tre vocetur, & ab eo per auxilium speciale discat. Et ratione
confirmatur: quia cū peccator, ascendens à peccato ad gra-
tiam, moueatur, mouebitur à Deo adiuuante. Nam omne, *Arist. 7.*
quod mouetur, ab alio, & non à se ipso mouetur. Est etiam *physic.*
expressē definita in concil. Trident. cap. 5. vbi suprā.

Tertia diffic. Vtrum facienti, quod in se est, statim de-
tur Gratia?

Speciale auxilium Dei adiuuans nihil aliud est, quàm in- *Alex. Alen.*
tētio, & volitio Dei, vt ille cuius cor ad pœnitētiā mo- *art. 3. & 4.*
uet, gratiam cōsequatur. Probat ex D. Paul. ad Rom. 9. *S. Tho. art. 3.*
dicente. Non volentis, neq; currentis, sed misērentis est Dei, *& alij vbi. 5.*
quasi diceret. Tam prædestinatio, quàm eius effectus, nempē,
vltima dispositio ad gratiam, non est volentis præparari, aut
præparantis se; sed solius Dei misērentis. *Nota.*

Hinc potest cōtingere, vt sint duo, qui intensiue, & exten- *Ad Roma.*
siue de peccatis æqualiter doleant, & vnus, & non alter eorū, *Append. 1.*
gratiam consequatur: vt patet Sauli, & Dauidis exemplo.

Hinc, q̄ vnus tunc, & non alter gratiam consequatur, non *Append. 2.*
erit ex parte hominis pœnitentis: sed ex parte Dei, cuius in-
tētio fuit: vt ille cuius cor mouerat, assequeretur gratiam, &
non alter. Et hoc est negare vni auxilium speciale ad pœni-
tendū, & alteri illud condere,

CONCLUSIO. I.

Faciens totum, quod in se est per liberum arbitrium, cum generali tantum Dei concursu, non statim gratiam consequitur. v. g. cum pœnitet offendisse Deum, Deus tamen non adiuit specialiter eum: quia non ordinauit Deus hunc actum ad gratiam, tunc quàmuis faciat totum, quod in se est, per naturam, non consequetur gratiam. Et ratio est; quia donum gratiæ excedit omnem virtutis humanæ præparationem, iuxta illud. Psalm. Vanum est vobis ante lucem surgere, idest, ante speciale auxilium, quasi dicat: absquē speciali auxilio, siue gratia frustrā est pœnitentia.

CONCLUSIO II.

Quando homo adiutus speciali Dei concursu, totū, quod in se est, facit, statim tunc necessariō necessitate non coactionis, sed infallibilitatis consequitur gratiam. Ratio est: quoniam est Dei promissio multis in locis sacræ scripturæ expressa. Conuertimini ad me, &c. Et Ezechiel. In quacumque hora ingemuerit peccator. Et Ioan. 6. omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Et ratio est; quia hæc est voluntas Dei, & est infallibilis, vt D. August. docet dicens. Per beneficium Dei certissimè liberantur, quicumquē liberantur. Hoc est, quando Deus vult liberare aliquem, certissimè, & infallibiliter liberatur. Quia, intentione absoluta, ordinat Deus illum ad gratiam. Quæ quidem intentio, nequē frustrari, neque deficere potest.

Hinc, tanquā de fide tenendum est, statim gratiam conferri facienti ex diuino auxilio, quod in se est. Cor enim contritum, & humiliatum Deus haud despiciet.

Quæst. 1111. Vtrum homo possit certò scire se habere gratiam?

Alexan. Alen. q. 62. m. 7. & in. 4. p. q. 26. m. 1. art. 1. S. Tho. q. 112. art. 5. alij scholastici dist. 17. lib. 1. S. Bonauen. p. 1. q. 3. Duran. q. 4. Ricard. art. 1. quæst. 5. Scot. q. 1. artic. 1. Gerson. 4 p. in opusculo de signis bonis; & malis. Roffensis art. 1.

Psal. 126.

Ioel. 1.

Ezech. 18.

Eccl. 33.

Ioan. 6.

D. August.

Append. 3.

Psal. 50.

art. 11. & 12. contra Lutherum. Vega toto lib. 9. super concil. Trident. Soto lib. 3. de natura, & gratia à cap. 10. vsque ad finem lib. & in apologia contra Catherinum. Castro verbo certitudo, & verbo gratia. Olim hæc quæstio erat brevis, & facilis explicatur vt constat apud Alexand. & S. Thom. qui breuissimè eam absoluerunt: verum; quia nostra ætate Lutherani totis viribus conati sunt gratia certitudinem stabilire, contra illos scripserunt codices amplissimos Rossensis, Vega, Soto, Castro, & alij, quos in principio quæstionis citauimus. Cæterum, vt titulus quæst. rectè intelligatur, explicandum erit prius, quid sit, & quod duplex certitudo. Nomen autem certitudinis denotat firmitatem intellectus in iudicio, quod de re illa facit, cui certitudini contraria est dubitatio, siue intellectus fluctuatio. Quoniam, qui certus est in suo iudicio, tanta firmitate in illo quiescit, vt licet vehementer impellatur, non sit paratus, vel modicum ab illo discedere. Et quamuis certitudo propriè conueniat intellectui; nihilominus tamen per quandam similitudinem tribui solet voluntati, & virtuti naturali: quia voluntas sapè dubia est, & indifferens ad odium alicuius rei, vel amorem, nec magis ad vnâ partem, quam ad aliam inclinatur. Cum autem alteram firmiter elegit partem, tunc dicitur esse certa, & eò certior, quò maiori firmitate partem illam elegit. Quomodo videtur intelligi id, quod B. Paulus ad Roma. ait. Certus sum enim; quia neq; mors, neq; vita, &c. Dicens se esse certum, suæ voluntatis firmissimâ in amore Dei expressit deliberationem. Tanto enim seruiore, & tanta firmitate se Deum diligere perhibet: vt illi nulla creatura potens ad diuellendum illum ab amore Dei esse videatur D. Ambrosi. & B. Hiero. & Chrysost. fautores huius interpretationis Castro vbi sup. esse docet. Certitudo dicitur esse triplex. Prima ex parte obiecti fidei catholice, cui nō potest subesse falsum. Secunda fidei moralis, cui potest subesse falsum: esset tamē stultū ei nō assentiri, vt huic, Roma est. Tertia est certitudo experimentalis, quæ est infallibilis; vt huius, ego modò scribo. Iis potest addi quarta. scilicet naturalis certitudo, quæ per argumēta p̄babilia, siue topica habetur. Et hæc est opinio cū formidine oppositi. Iis ita p̄libatis.

Castro. v. g.

Ad Roma. c. 8.

Hæreses.

Quadrupliciter titulus huius quæst. potest intelligi iuxta quatuor modos, certitudinis positos. Primò. An possit esse certus quis suæ gratiæ certitudine fidei catholicæ, ex parte obiecti, ita quòd, sicut hæc, Deus est trinus, & vnus, est certa ex parte obiecti, ita hæc christianus credens articulis fidei est in gratia, sit vsquè adeò certa: vt ei non possit subesse falsum. In hoc sensu defenditur ab hæreticis. Quorum in hac parte duæ sunt hæreses. Et prima asserit omnem hominem iustum esse certum de sua iustificatione certitudine fidei catholicæ. Secunda, quæ affirmat omnem hominem iustum esse obligatum ad certò, & firmiter credendum se per Dei meritum esse gratiam consecutum, in quas hæreses præfati doctores catholici inuehuntur. Secundò potest quæst. intelligi de certitudine ex parte subiecti, scilicet, posse iustos habere certitudinem infallibilem, & experimentalem suæ iustitiæ, cui non possit subesse falsum. Hæc fuit opinio Cathedrini, & aliorum quorundam catholicorum. Opinabantur enim isti, quòd quamuis ista, christianus est in gratia, non sit de fide, sicut ista verbum est incarnatum: posse tamen christianum aliquem per sua opera interiora, & exteriora habere tantam certitudinē iustitiæ suæ ex parte intellectus, quantum habetur de ista, verbum est incarnatum. Tertio, quòd possit homo tantam certitudinem moralem suæ iustitiæ habere, quantum huius, Roma est. Hanc certitudinem affirmarunt, Vega cap. 46. & 47. & Soto in apologia vbi supra. Quartus sensus tituli, qui ab omnibus Theologis conceditur, est, nempe, posse aliquem habere certitudinem coniecturalem, id est, opinionem suæ iustitiæ. Explicato titulo, restat, vt quæstionem aggrediamur, quæ merito hunc occupat locum; quoniam in fine præcedentis quæst. dictum est, Deum, facienti quod in se est, gratiam suam non denegare. Poterit ne ergo gratiæ concessæ habere certitudinem? Et animaduerte primum auctores secundi sensus siue opinionis duobus modis à Lutheranis; qui primum sensum hæreticum profitebantur, differre. Primo; quia hæretici opinantur sufficere solam fidem, & non esse necessaria opera; vt aliquis sit suæ iustitiæ certus, catholici verò fatentur opera, esse necessaria, ita q. potest aliquis suorum

suorum opetum, & fidei esse conscius, & per consequens esse suæ gratiæ certus. Secundò, quia hæretici tuentur sub reatu mortali aliquem obligari ad credendum se esse in gratia, quemadmodum obligatur ad credendum, verbum esse incarnatum; catholici verò pernegant aliquem obligari ad credendum se esse in gratia; posse tamen absquæ peccato hoc credere extimant.

CONCLVSIO I.

Affirmare esse articulum fidei, quòd aliquis teneatur habere certitudinem suæ iustitiæ, est hæreticum. Probatum primum apertissimè autoritatibus sacre scripturæ. Nam Eccl. 9. ita legitur. Sunt iusti, atquæ sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo: vtrum amore, an odio dignus sit: sed omnia, in futurum reseruantur incerta. Et Iob cap. 9. ita habetur. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me, si innocentem ostendero, prauum me comprobabit, etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima. Hinc, sic colligo rationem. Si Iob, quem Deus simplicem, & iustum esse restatus est, suam iustitiam ignorare fatebatur, quomodo aliquis habebit suæ iustitiæ fidem, siue fiduciam vel habere tenebitur? Sunt innumera alia autoritates apud præfatos doctores. Secundò est hæc conclusio definita in concil. Trid. sess. 6. cap. 9. & canone. 12. 13. & 14. Tertiò confirmatur ratione: quia cum fidelis possit aliqua culpa, quam culpabiliter ignorat, laborare, non tenebitur credere se esse in gratia, quoniam teneretur credere esse impossibile, laborare aliqua culpa impediante gratiam.

CONCLVSIO II.

Fides huius, ego sum in gratia, non solùm non est necessaria ad iustificationem; sed impedit illam. Probatum vnico exemplo pharisæi Luc. 18. qui, cum omnia legis præcepta seruasset, solùm propter confidentiam in sua iustitia fuit damnatus. Aitenim textus. Dixit autem, & ad quosdam, qui in se confidebant, tanquàm iusti, & spernabantur ceteros. Tum etiam, & D. Petrus lapsus fuit in trinam negationem, quia nimia confidentia dixit. Si oportuerit me simul commori tibi, nõ te negabo. Vnde fides, siue fiducia propria

iustitiæ non solum non est necessaria ad iustificationem: sed impedit illam.

CONCLUSIO III.

Potest tamen homo iustus habere infallibilem suæ gratiæ certitudinem per diuinam, & specialem reuelationem. Et ratio est: quia nemo dubitat, posse Deum, cui maluerit, hoc reuelare, & eum certum de sua iustitia reddere: ut sanctissimæ Virgini fuit reuelatū, dicente angelo. Ave gratia plena, Dominus tecum, &c. Et Nathanaeli: de quo dixit Dominus. Ecce verè Israelita, in quo dolus non est. Et Magdalenæ, de qua dixit Christus. Remittuntur ei peccata multa, &c. Vade in pace. Fuit etiam omnibus apostolis, & nonnullis aliis sanctis facta hæc reuelatio.

CONCLUSIO IIII.

- S. Tho. de verit. q. 24. art. 9. Cano. de locis lib. 6. c. 3. Ecclesi. 5. Nico. Lyran.* Affirmare aliquem, quantumcumq; fidelem, & iustū, atq; nullius peccati consciū, citra diuinam reuelationem posse habere tantā certitudinē suæ iustitiæ, quanta habetur propositionū fidei catholicæ, cui nō potest subesse falsum, licet nō sit fidei catholicæ certitudo, hæreticū planè est. Probatur Eccl. 5. de propitiato peccato, noli esse sine metu. Quē locum Nicol. Lyran. explicat etiā de remissione peccatorū, quorum egimus poenitentiā. Non enim de illis debemus esse securi; quia nescimus, fuerit ne poenitentiā sufficiens, an non? Est etiā definita in concil. Trid. sess. 6. c. 9. sub his verbis. Quilibet de sua gratia formidare, ac timere potest, cū nullus scire valeat certitudine fidei, cui nō potest subesse falsum, se Dei gratiā esse cōsequutum. Erat etiam ante cōcil. cōclusio de fide. Ait enim B. Paul. 1. ad Cor. 4. nihil mihi cōsciū sum: sed non in hoc iustificatus sum: perinde ac si diceret. Non sequitur, nullius peccati sum cōsciū: ergo sum in gratia Dei. Lege super hunc locum B. Ambro. & D. Chrysost. homil. 11. super epist. 1. ad Cor. qui dicūt, nō propter se hæc dixisse B. Paul. sed propter alios, scilicet, in persona cuiuscūque iusti, nō confirmati in gratia. Vt nō confirmatur ratione ista, ego sum in gratia, pendet ex sola voluntate diuina acceptante nostram poenitentiam: voluntas autē Dei nemini est nota, nisi per reuelationē: quare neq; eius effectus, scilicet, creaturā esse illi gratā. Hæc cōclusio est

contra

contra Catherinum, & alios quosdam catholicos, quos quidem post concil. Trid. credendum est, Palonidiam cantasse.

CONCLVSIO V.

Temerarium est, & fortassis error affirmare, posse aliquem citra reuelationem habere certitudinem moralem suæ gratiæ, & iustitiæ. Et ratio est; quia certitudo moralis excludit omnem formidinem, & scriptura sacra multis in locis apertissime docet virum iustum debere semper pavidum esse, & cum metu, & timore operari. Iob. verebar omnia opera mea, *Iob. 9.* sciens, quod non parceres delinquenti. Et Prouerb. 20. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato. *Prouerb. 20.* Et c. 28. beatus vir, qui semper est pavidus. Tum etiam quia id, quod est moraliter certum, absque vlla hesitatione potest iuramento confirmari, & nemo potest iuramento confirmare se iustum esse. Hæc est contra Vegam, & Sotum.

Hinc vir iustus non poterit esse ram certus de sua gratia, ac est certus, se esse baptizatum: nā, vt sit certus se esse baptizatum, satis est interio ministri cōferētis sacramentū, de qua nullam habet rationabilem dubitandi, aut formidandi causam: at verō vt certus sit de sua gratia, debet certus esse, se carere omni peccato ex ignorantia, & remissionem peccatorum accepisse, & Deo placere, & omnia eius præcepta rectè impleuisse, quæ citra reuelationem cognoscere potest nemo.

CONCLVSIO VI.

Vir iustus potest nihilominus certitudinē coniecturalē, siue ex cōiecturis suæ gratiæ habere. Et ratio est: quia cum vita hæc in periculis versetur, via in exilio, finis in dubio, vt D. Aug. & experientia docent, pro solatio nostræ peregrinationis Spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Sunt autem testimonia, & signa, siue coniecturæ multæ, & variæ in sacris literis, ex quibus colligitur dicta certitudo: sed cum timore, & tremore, & metu, formidineque. Vt est illud Isaia testimoniū. Erit opus iustitiæ pax, &c. Et illud. Si impius egerit pœnitentiā, &c. Et illud. Cor cōnitū, &c. Et illud. Dixi cōsitembor aduersum, &c. Et tu remissi. Et illa, quæ. 1. Cor. 13. à D. Paul. recēsentur, vbi ait. Charitas benigna est, &c. & ad Galath. 5. fructus autem spiritus, &c. *Ad Cal. 5.*

de quibus signis copiosissimè disputat magister Vega lib. citato adducens multorum sanctorum patrum autoritates, & omnium theologorum testimonia, quorum est communis sententia, quæ in hac vltima conclusione continetur.

Quæ omnia, amice lector, attentissimè erant legenda, non tam ad publicas conciones, vel disputationes habendas, quam ad nos ipsos discutiendos, & videndum. Sit ne in nobis ali-
Matth. 7. quod iustitiæ vestigium? Opera enim nostra testimonium perhibent de nobis, iuxta illud. A fructibus eorum cognoscetis eos. Ex quibus opinionem, & non fidem catholicam, aut moralem nostræ iustitiæ poterimus habere. Et ratio est; quia dicta charitatis signa sunt æquivoca: nam possunt etiam à sola virtute morali proficisci: vt extant innumera gesta Socratis, & aliorum philosophorum moralium his virtutibus plena.

Hæresis.

Hinc confutantur duæ hæreses in principio quest. positæ, quæ omnium ferè vitiorum parentes, & proxima causa agnoscuntur. Nam lutherani sua falsa, & pestilentissima certitudine auocant suos auditores ab exercitio omniū bonorum operum, & laxant concupiscentiæ habenas: vt illam quocunque voluerit, abire sinant. Quia per fidem solam iustificari se putant, & per illam se certos esse de sua salute credunt. Quid quodd nihil Deo magis iniuriosum esse potest, quàm affirmare illum recipere in suam amicitiam fures, sicarios, parridas, adulteros, & quoscunque alios flagitiosos, & scælestissimos homines, & habitare in illis, & multa illis spiritualia dona concedere, dum modò in illis firma, fixaque fides permaneat. Castrum verbo fides hæresi. 2. contra hæreses lege.

*S. Tho. art. 5.
ad. 2. vbi. 5.
& in p. p. q.
87. art. 2. ad
1.*

*Scot. in. 3. di-
stin. 23. q. v-
nica.*

*Caiet. art. 5.
citato.*

*Soto in apolo.
contra Cathe-
rinum cap. 5.
Vega lib. 9.
citato. c. 37.*

Prima diffi. Potest ne aliquis habere suæ fidei certitudinem?

Quoniam hæretici ex certitudine fidei malè gratiæ certitudinem colligebant, oportet modò hanc difficultatem explicare. Duplex autem est modus grauissimorum doctorum asserentium certitudinem de fide infusa. Lege omnino Vega vbi sup. & cap. 15. eiusdem lib.

CON-

Potest quilibet Christianus suæ fidei actualis, & habitualis acquisita habere experimentalem certitudinem. Et ratio est, quia habet experientiam huius actus, scilicet, credo, quicquid ecclesia Romana credit. Experiturque simul se sine resistentia, & delectabiliter, huiusmodi actum elicere.

C O N C L U S I O I I

Nullus Christianus certitudine, cui non potest subesse falsum, est certus se fidem infusam habere. Et ratio est, quia fides infusa non infunditur nisi in baptismo, vel extrâ, simul cum gratia, & cum non sit hæc de fide, ego sum baptizatus, vel ego sum in gratia, nequæ erit de fide, quod ego habeam fidem infusam: quoniam hæc, ego habeo fidem infusam, nequæ est reuelata, nequæ sequitur ex reuelatis. Et quod Caiet. & alij affirmant istam, christianus habet fidem infusam, ita esse de fide, sicut est ista, verbum est incarnatum, est intelligendum in generali de quocunq; fidei baptizato, non tamen de aliquo in particulari: quia nulla particularis, ut ista, ego habeo fidem infusam, est de fide. Non enim est reuelata, neq; sequitur ex reuelatis, sed est certa, propter experientiam fidei actualis, & acquisita. Nunquam enim fuit mihi evidens, quod fuerim baptizatus, vel quod fuerim in gratia quæ quidem fuerunt simul, quando infunditur gratia: ut ex cap. 7. sess. 6. in concilio Tridentino constat.

C O N C L U S I O I I I

Potest nihilominus aliquis christianus habere suæ fidei infusæ moralem fidem, cui stultum esset non assentiri. Et ratio est, propterea quod habet fidem moralem, quod sit baptizatus, & in baptismo secundum veritatem catholicam recipiunt omnes fideles fidem infusam, quam nullus, nisi per peccatorum infidelitatis, amittit.

Secunda diffi. Vtrum possit aliquis certitudinem fidei, aut moralem sue spei habere?

Hæc etiam diffi. contra lutheranos tractatur, qui sicut ex certitudine fidei sine operibus, ita etiam ex certitudine

*Concil. Trid.
sess. 6. c. 7.*

*Alex. Alen.
p. 3. q. 65.
Vega ubi. 5.
cap. 38.*

*Castro contra
hereses. Verbo
fiducia,
& verb. fides
Heresi. 2.*

Nota.

S. Thom. 2. 2.

q. 18. art. 4.

q. 129. art.

6.

tudine spei, siue fiducia, gratiæ certitudinem falsissimè, & ineptissimè, vt solent colligebant. Spes, vel sumitur pro habitu supernaturali infuso, inclinante nos ad expectandam gloriam, & hæc ab omnibus theologis definitur. Virtus diuinitus infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis, & æternæ vitæ bona expectantur. Vel sumitur secundò pro actu elicito, quo gloriam ipsam expectamus, quæ diffinitur. Certa expectatio futura beatitudinis ex meritis, & gratia proueniens. Fiducia autem est spes, aut firmitas, siue robur ipsius spei, per quam volumus aliquod bonum arduum, nobis possibile, quod non pusillanimis, sed magnanimis contingit.

CONCLUSIO I.

Quilibet christianus suæ spei actualis potest esse certus. Et ratio est, quia quilibet est sui actus conscius.

CONCLUSIO II.

Non potest suæ habitualis spei infusa certus esse. Et ratio est, quia spes infunditur in baptismo, & non est infallibiliter certum, nos esse baptizatos. Potuit enim deesse ministri baptizandi intentio.

CONCLUSIO III.

Bonis actibus nostræ spei certitudinem augere possumus. 1. Ioan. 4. si cor nostrum non reprobamur, fiduciam habemus ad Deum. Et psalm. 4. sacrificate sacrificium iustitiæ, sperate in Domino. Et ratio est, quia Christus, cui, vt est redemptor, & confidendum, & vt est legislator obediendum, maxime à nobis postulat bonorum operum exercitationem, & mandatorum Dei obseruantiam, vt spes nostra multo maior, & robustior efficiatur.

CONCLUSIO IIII.

Spes nostra ex parte Dei promittentis certa, & infallibilis est. Probatur ad Roma. 5. spes autem non confundit, ac dicat. Non deficient promissa diuina: ita vt expectantes in ipso erubescamus. Vnde Dauid. In te Domine speraui, non confundar in æternum. Et alibi. Non erubescam, quoniam speraui in te. Et ratio est, quia cum Deus neminem possit decipere, quantum est ex parte sua, adimplebit promissum.

CON-

CONCLUSIO V.

Spes ex parte nostra est incerta, & fallibilis, metumquē, & trepidationem habet coniunctam. Constat Ecclesi. i. qui sine timore est, non potest iustificari. Et Paul. ad Roma. qui stat, videat ne cadat. Et ratio est; quia promissa Dei sunt sub hac lege, scilicet, dummodò nos eius mandata obseruemus. Nam cum lapsi fuerint Lucifer, Saul, Salomon, & Iudas proditor, & alij innumeri, & intelligamus, non magis nobis Dei tutelam, & gratiam deberi, quam illis, non est, cur ex parte nostra spem certam, & infallibilem habeamus, & sine metu, & trepidatione viuamus.

Eccl. i.

Ad Rom. ii.

Hinc, quamuis spes assequendi beatitudinem sit incerta ex parte nostra: tamen quia ex parte Dei promittentis est certa, possumus absolute concedere nos certam, & infallibilem beatitudinis spem habere. Et ratio est; quia ad certitudinem spei, quam in amico habemus, satis est nos pro certo habere amicum, nunquam non promissa seruaturum, quamuis timeamus nos in conditione, & lege ab amico posita defuturos.

Append. 1.

Hinc, non requiritur hoc iudicium certum, & infallibile, ego consequar salutem. Tunc enim omnes Christiani de nostra prædestinatione, & perseverantia essemus certi, quod est hæreticum, & est, vt tale, definitum in concil. Trident. sess. 6. can. 15. & 16.

Append. 2.

Hinc, quilibet fidelis faciens, quod in se est, firma, & certa spe tenetur in hac vita per sacramentum baptismi, & poenitentiae peccatorum remissionem, & in futuro sæculo vitam æternam expectare. Nam si talem spem non habuissemus, frustra Christiani essemus. Et ratio est; quia spes christiana, quæ innititur diuinis promissionibus, Deique misericordiae, & omnipotentiae fallax esse non potest. Quemadmodum spes, quæ in homine collocatur fallax est: quoniam, & verbum hominis, & eius potentia deficere potest. Psalm. 144. Nolite confidere in principibus, &c.

Append. 3.

Psalm. 144.

Hinc, etiam, fideles nonnunquam possunt certo sperare, & confidere se remissionem peccatorum consecutos fuisse, & gratiam obtinuisse. Et ratio est; quia Deus paratissimus est

Append. 4.

est

est ad conferendam nobis gratiam, & remissionem peccatorum per sacramentum baptismi, & pœnitentiæ, si obicem non posuerimus, & eius mandata seruauerimus. Sic enim multis in locis sacræ scripturæ ab eo promissum fuisse legimus. Quare si nulla ratio probabilis dubitandi appuerit, nulliusque peccati conscij fuerimus, certò nos remissionem peccatorum consequutos fuisse sperare possumus. Certitudo enim spei, & confidentiæ sapissimè de his, quæ sæcùs accidere solent, habetur: vt patet Luc. 12. exemplo diuitis dicentis. Anima mea habes multa bona, &c. Cuius spes nocte sequenti fuit frustrata.

Luc. 12.

Append. 5. Hinc, homines iam, iam morituri, tenentur præcepto diuino certam spem, & fiduciam de misericordia Dei, & peccatorum remissione per sacramenti pœnitentiæ receptionem concipere. Et ratio est, quia nulla ratio spei, & confidentiæ poterat illos consolari, si non possent certò sperare, se iam per administrationem, & susceptionem sacramentorum, cum Deo in gratiam rediisse. Idem de timidis, & scrupulosis hominibus esto iudicium.

Hæresis.

Hinc, pœnitens euellitur hæresis Lutheri, & omnium, qui lutherano nomine censentur, affirmantium, fiduciam gratiæ, & gloriæ non in nostris operibus: sed in solis Christi Iesu meritis esse collocandam. Non enim dicebant illi perditissimi, potest fiducia in duabus simul rebus collocari. Quod est falsissimū: quia non repugnat rationi fiducia: vt in duobus, vel pluribus collocetur ordine quodam: ita vt in vno primo, & principaliter, & postea in alio minus principaliter constitua-
tur, vt patet exemplo hominis infirmi aliquam spem salutis habenti, qui primam salutis fiduciam in Deo constituit, deinde in aliis multis rebus, videlicet, in medico, in aromatario, in minutore, in loco, vbi residet, in bona complexione sua, & in suo regimine, in quibus omnibus, cum (vt apertissimè constat) ad sanitatem recuperandam adiuuent, poterit infirmus fiduciam suæ salutis collocare. Perinde etiam theologandum est in præsentia contra istos nebulones, debere nos collocare, ac ponere fiduciam, & spem habendi gratiam, & gloriam primo, & principaliter in Christo, quatenus Deus est; quia

quia ea sola ratione potēs est dare nobis gratiam, & gloriam: iuxta illud quod propheta ait, gratiam, & gloriam dabit Dominus. Et in eodem Christo, quatenus homo est, tanquam in eo, per cuius merita, gratia nobis reddenda est. Hic enim est, qui sanat omnes infirmitates nostras, qui redimit de interitu vitam nostram, qui coronat nos in misericordia, & miserationibus, in quo etiam habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem eius. Et post Christi merita succedunt bona hominis opera, sine quibus, etiam stante merito Christi, nullus potest vitam æternam adipisci: quia Christus dixit, *Matth. 19.* Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: quare in bonis operibus nostris propter misericordiam Dei, & propter promissionem suam, quæ promisit hominibus, sedaturum mercedem suam propter bona opera, non autem quod ex natura sua debeatur illis merces vitæ æternæ, erit quoque fiducia collocanda. Non enim sunt condignæ passionēs huius sæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Vnde confidentes in bonis operibus nihil honori diuino detrahimus: ut Lutherani nobis obiiciunt. Quoniam eam fiduciam, quam in nostris operibus collocamus, in Dei bonitatem, & misericordiam reiciamus: quia agnoscimus per illam nobis euenire, quod bona opera operari possimus, & quod per illa aliquid apud Deum mereri valeamus.

Magist. Sent. Distinct. XXVII.

Magister in hac distinct. quatuor in summa proponit. Et primum est, definitio virtutis, quæ dicitur bona qualitas mētis, quæ recte viuatur, & quæ nullus male vitetur, quam solus Deus in homine operatur. Quæ definitio est D. Augustini. Hinc, sequitur primò, fidem non esse à nobis, sed à Deo: ut D. Paul. docuit dicens. Gratia enim estis saluari per fidem, & hoc non ex vobis. Deum enim donum est. Secundò sequitur omne virtutē infusam, cū sit qualitas, non esse aliquo modo à libero arbitrio: sed à solo Deo. Secundum est, gratia non est motus liberi

80 *Dist. 27. Quæst. unica. de effectibus Gratia.*

liberi arbitrij, sed est virtus, qua anima iustificatur, & sanatur, ut possit per liberum arbitrium meritorie operari. Et ratio à simili est. Nam ut pluvia non est terra, aut germen, sed est aqua, qua terra, ut operetur, rigatur: ita gratia non est anima, vel animæ operatio, sed qualitas, qua anima sanatur, ut meritorie operetur. Tertium est, nempe, gratia, & liberum arbitrium constituunt unum principium actus meritorij, & merita ipsa dona Dei sunt. Et est D. August. dicentis. Coronat Deus in nobis dona sua, & merita nostra.

D. Aug.

Append. 2.

Ad Rom. 1.

Hinc quando D. Paul. dicit gratia Dei vita æterna: non est intelligendus ita, q. gloria Dei detur gratis sine meritis: sed q. merita ipsa, per quæ datur gloria, sint effectus gratia.

Quartum est, videlicet, vsus bonus liberi arbitrij principaliter à virtute minus autem principaliter à libero arbitrio est. Hinc cum duo sint præcipui gratia effectus, ut ex dictis à Magistro constat, scilicet, sanare animam, & efficere ut eius opera sint vitæ æternæ meritoria, doctores scholastici in hac distinct. de iustificatione, & merito disputant. Explicabitur autem littera Magistri unica quæstione.

Quæst. unica. De effectibus Gratia.

Artic. 1. De Iustificatione.

DE iustificatione disputat Alexand. Alen. in. 4. p. q. 17. m. 4. sparsim per totum, ubi docet, quid iustificatio sit, & quæ ad eam concurrant, & quo ordine, & in. q. 8. m. 3. art. 3. §. 1. ad argum. eiusdem partis, ubi an, ad iustificationem impij requiratur verbum sensibile declarat. Et in eadem. p. 4. q. 10. m. 4. art. 2. §. 5. quæst. 5. collateraliter ad argum. ubi explanat. Quomodo iustificare sit maius opus, quam creare cælum, & terram. Et rursus in eadem. p. q. 5. m. 5. artic. 5. §. 8. ubi tradit: quomodo iustificatio nostra à sacramentis, à Deo, à gratia, à fide, à charitate, à sacerdote, à mandatis, à lege, & ab operibus esse dicatur. & q. 17. m. 5. art. 2. ad argum. in fine, ubi exponit: quare iustificatio non sit sine nobis, sicut creatio

creatio nostri est sine nobis. Item in. 2. p. q. 42. m. 2. art. 4. Vbi, an sit iustificatio opus miraculosum tractat. Et tandem in 3. p. q. 61. m. 6. ferè per totum, Vbi iustificare, excitare, motus meritorios elicere, purgare, illuminare, perficere, viuificare, assimilare, gratificare: an sint proprii, & per se actus gratiæ? Tum si iustificare prius sit, quàm viuificare, & purgare, quàm illuminare abundè declarat. Agit etiam copiosè S. Thom. 1. 2. tota q. 113. Et S. Bonauen. Durand. Ricard. Scot. hac dist. 27. Vega lib. 4. §. 6. & 7. super concil. Trid. & sparsim in toto illo opere, & in opusculo de iustificatione. Et Soto lib. 2. de natura, & gratia. Iam restat: vt absoluiamus articulum hunc, iuxta methodum, à nobis obseruari solitam.

Prima diffi. An iustificatio sit

C O N C L V S I O.

Et proculdubio. Eius enim passim sacra scriptura mentionem facit, & de ea omnes doctores catholici citati, & sancti patres tractant, etiam hæretici illam esse confitentur: sed illi, vt infra dicetur, mendacijs, & astutijs suis nebulam quandam, & tenebras errorum, & hæresum obiciunt.

Secunda diffi. Quid nomen iustificationis significat?

C O N C L V S I O.

Varias, & notatu dignas significationes ad scripturam sacram intelligendam habet. Hæc conclusio non aliter præmelius, quàm enumeratione significationum probari potest: nam primò iustificatio, siue iustificare pro eo, quod est aliquem iustum, & innocentem verè, vel falsò pronunciare, & prædicare, sumitur. Quomodo in foro exteriori iustificatur reus, quando absolvitur. Et hoc modo intelliguntur varij scripturæ loci, vt Matth. 12. Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis, idest, iuxta opera tua iustificaberis, aut condemnaberis, Et hoc etiam modo dicitur

Vega lib. 5.
cap. 3. & lib.
5. c. 5.
Matth. 12.

Luc. 7.

Matth. 6.

Luc. 1.

Prov. 17.

Isai. 5.

Apoc. 22.

Eccl. 18.

Iacob. 2.

Ad Roma. 6.

Psal. 81.

Iob. c. 9.

Ad Roma. 3.

4. & 8. cap.

1. Cor. 6.

Concil. Trid.

sess. 6. c. 4.

Definitio
quid nomi-
nis iustifica-
tionis.

homo iustificare Deum, idest, iustum confiteri, vt Luc. 7. Iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis, ac si dicat, Deus est pronunciatus iustus ab omnibus filiis suis. In hoc sensu oramus dicentes. Sanctificetur nomen tuum, idest, te omnes iustum, & sanctum in tuis actionibus confiteantur. Et rursum magnificat anima mea dominum, idest, magna Dei opera extollit, & prædicat. Et Proueb. 17. Qui iustificat: impium, & condemnat iustum, vterque est abominabilis apud Deum. Et Isai. 5. Væ, qui iustificatis impium pro muneribus. Secundo iustificari est augmentum iustitiæ sumere. Apocal. 22. Qui iustus est iustificatur adhuc. Et Eccl. 18. Ne vereatis iustificari vsquē ad mortem, idest, incrementum iustitiæ acquirere. Et Iacob. 2. Nonne Habraam ex operibus iustificatus est, &c. idest. Nonne acquisiuit iustitiæ augmentum. Tertio accipitur pro eo, quod est, liberum esse ab aliqua seruitute. Qui mortuus est, iustificatus est à peccato (idest à causis peccati) & dura eius seruitute est liberatus. Quarto significat ius suum unicuique reddere. Pauperem iustificate idest, in iudicio illis ius suum reddite. Quinto idem est, quod se ipsum defendere. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me. Sexto sumitur pro eo, quod est, ex non iusto facere iustum. Quomodo Adam in primordio suæ creationis declarant theologi fuisse iustificatum, & iustitia originali donatum. Vltimò sumitur pro mutatione à peccato ad gratiam: vt ad Roma. 3. Iustificati gratis. Et cap. 4. ei, qui non operatur, &c. Et cap. 8. Quos vocauit, hos, & iustificauit. Et. 1. ad Corint. 6. recensitis multis peccatis, ait: Hæc aliquando eratis; sed abluti estis; sed iustificati estis. Et de hac significatione instituta est præsens disputatio, qua dicitur iustificatio, mutatio à peccato ad gratiam, per quam iustus cōstituitur filius Dei. Hac enim de causa, scilicet, vt constaret, de qua significatione erat à nobis disputandum, fuit proposita præsens difficultas.

Hinc iustificatio nihil aliud est, quam iusti effectio iuxta nominis etymologiam.

Tertia diffic. Iustitia, à qua iustificationis nomen deducitur, quid significat?

Merito hoc quæritur, quia iustitia sex modis sumitur. *Vega. c. 4. lib. 5.*
 Nam prima iustitia vocatur interna, quæ non est vna qualitas numero, & vocatur perfectio christiana, comprehenditque tres virtutes theologales, fidem, scilicet, spem & charitatem, quibus virtutibus homo apud Deum iustus nominatur. Secunda est externa tantum absque rectitudine interiori, estque observatio præceptorum exteriorum, & dicitur iustitia pharisaica, quæ in hypocritis in eorum magnum malum altas agit radices. De hac legitur Matth. c. 5. Nisi abundauerit iustitia vestra plus, quàm scribarum, & phariseorū. *Matth. c. 5.*
 Tertia est iustitia legalis, quæ est observatio omnium præceptorum legis Mosaicæ, quã D. Paul. vocat iustitiam legis, ad differentiam iustitiæ fidei. Quarta est iustitia christiana, quæ est observatio illorum præceptorum, quæ in euangelio dantur, & non alibi continentur: vt est præceptum confessionis, & Eucharistiæ, &c. Et hæc, ad distinctionem iustitiæ legalis, iustitia fidei nūcupatur. *Philip. 3.*
 Quinta est iustitia moralis, quæ vel est habitualis, scilicet, habitus acquisitus, & studiosus, inclinans ad benè operandum; vel est actualis, quæ est actus quous suum unicuique per leges ciuiles tribuitur. Hæc vel est politica, vel æconomica. Prima est inter ciues: secunda verò inter domesticos. Sexta iustitia est theologica, & hæc est observatio mandatorum, non solum quò ad substantiam actus: verum etiam quò ad intentionem præcipientis. Et hæc vel est actualis, vt quando aliquis actualiter meritorie operatur: vel est habitualis, scilicet, gratia gratum faciens. Ijs ita positis, respondetur difficultati.

CONCLUSIO.

Iustificatio, de qua modo est sermo, à prima iustitia, idest, ab interna, & à sexta, quæ theologica est, deducitur. Et ratio est: quia cum iustificatio sit mutatio à peccato ad gratiam, per quam iustus constituitur filius Dei, & per iustitiam primo, & sexto modo sumptam, homo iustus efficiatur, ab illa nomen iustificationis deriuabitur.

*Quarta diffc. Quidnam est iustificatio?**Alex. Alen. p. 4. q. 17. m.**4. art. 1.**S. Tho. art. 1. ubi. 5.**Duran. in. 4. d. 17. q. 1. &**ali in princi pio citati.**Soto. lib. 2. c. 6.**Vega lib. 5.**cap. 1. & 11.**& Castro**verb. fides.**Hæc. 2.**Ad Col. 1.**1. ad Cor. 6.*

Variæ definitiones à doctoribus traduntur. Nam primò apud Alexan. Alen. ita definitur. Iustificatio est liberi arbitrii rectitudo, qua quidem rectitudine anima ordinata est à Deo, principio, scilicet, mouete in ipsum finem. Quando enim hi sunt termini, inter quos mouetur anima, nec recedit ab illis, tunc est iustitia in illa. Secundò à B. Thoma, ita definitur cum gloss. interlin. ad Roma. 8. super illud, Quos vocauit, &c. Iustificatio est peccatorum remissio per gratiam Spiritus sancti. Tertio, vt colligitur ex eodem doctore Angelico recessus à peccato, & accessus ad iustitiam, quæ definitio ex multis locis sacra scripturæ colligitur.

Quartò definitur. Est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam, Iesum Christum, saluatorem nostrum. Hæc est perfecta definitio, quæ traditur in concil. Trid. sess. 6. cap. 4. & colligitur ex illis verbis ad Coloss. 1. Qui fecit nos dignos in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit nos de potestate tenebrarum, & transfudit in regnū filij dilectionis suæ. Et ex illis, Hæc aliquādo fuistis, sed abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis. Et animaduerte cum Vega cap. 1. ubi sup. descriptionē hanc non ad omnem iustificationem impij se extendere, sed solum ad primam omnium iustificationem. Et ratio est; quia cum iustificatur impius, qui iam semel iustificatus, iustificationem suam perdidit, non transfertur in filium Dei ab eo statu, in quo nascitur homo filius primi Adæ; sed ab eo potius statu, in quem seipsum sponte sua præcipitauit, efficiens se filiū, & captiuum diaboli.

*Alex. Alen.**m. 4. p. 17. m.**4. art. 6. §. 2.**Vega. q. 2. o-**pusculi de iu-**stificatione.*

Quinta diffc. Verum in iustificatione impij omnino peccata omnia auferantur, & radicibus euellantur?

C O N C L V S I O
In iustificatione impij, aut peccatoris, verè ei omnia peccata commissa remittuntur; imputabuntur, tamen, eidem mort-

mortalia post iustificationem committenda. Et ratio prima partis est; quia iustificatio fit, mediante gratia, & hæc nulum secum compatitur peccatum. Quæ societas lucis, idest, gratiæ ad tenebras, scilicet, peccatorum. Non enim datur medium inter filium regni, & filium perditionis, & per gratiam iustificatus efficitur filius regni, sicut per peccatū homo filius perditionis esse dicitur. Secunda pars conclusionis probatur Ezechiel. 18. Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem, secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid viuet? Omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur, in præiudicatione, qua præiudicatus est, & in peccato suo, quod peccauit, in ipsis morietur. 2. Cor. 6.

Hinc, Deus non iustificat peccatorem dissimulando eius peccata, sicut iudex iustificat impium pro muneribus, aut non imputando peccata facienda ad gehennam, quia Deus odio habet peccatores; & odio habere illos, est velle eos punire. Tunc enim Deus esset autor, & patronus peccati, si hominem manentem in peccatis, solum dissimulando eius peccata, iustificaret. Append. 1. Isai. 65.

Hinc, confutatur hæresis lutheranorum, affirmantium hominem solum iustificari apud Deum secundum iustificationem in genere, quia Deus pronunciat illum iustum per fidem solam, quāvis sit iniustus per opera, instar iudicii humani, in quo plerumque nocentes iustificantur, eo quod à iudicibus absoluntur. Unde iustificationem solam imputationem peccatorum ad poenam æternam definiebant, & alia peccata non imputari nobis, cum omnia opera nostra sint peccata, sed propter solam infidelitatem hominem damnari, quod est contra euangelium è diametro. Nam Matthæ 7. legitur. Multi dicent in illa die, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, &c. usque iniquitatem. Hæreses.

Hinc, isti erunt fideles, aliter non potuissent operari miracula, & damnabuntur propter alia peccata. Diues sepulchro fuit damnatus propter sæuitiam in Lazarum. Et Adam fidelis erat, & fuit reus gehennæ propter esum ligni prohibiti, &c. Append. 2. Luc. 16.

*Matth. 25.**Vega.**Soto.**Castro.*

in damnatos feretur sententia. Ite maledicti, &c. quia esurij, &c. Et imputantur alia peccata; ergo non propter solam infidelitatem homines condemnantur. Lege Vegam ubi suprà. Et Sotum lib. 2. de natura, & gratia cap. 19. Castrum verbo fides, hæresi. 2. & verb. opera, hæresi. 1.

Sexta difficult. Est ne iustificatio sola peccatorum omnium remissio?

CONCLUSIO.

*Alex. Alen.**4 p. q. 17.**art. 6. m. 4.**Vega lib. 5. a**cap. 5. vbi. 5.**ad. 11.*

Iustificatio non est sola peccatorum remissio: verum etiam renouatio, & multorum beneficiorum collatio. Hæc conclusio est definita in concil. Trident. sess. 6. cap. 7. Sunt autem bona, quæ iustificatio in se complectitur, multa, & eximia, quæ à patribus: ut facillimè memoria teneri possint, non incommode in quatuor summa capita reducuntur. Et horum primum est reconciliatio cum Deo. Secundum peccatorum, quod ad culpam omnem, & quod ad pœnam, vel partem ipsius remissio. Tertium interioris hominis renouatio. Quartum ad gloriam æternam ius, & acceptatio. Et ratio est: quia sicut per peccata Dei inimici efficimur, & iram illius, & reatum ad pœnas graves incurrimus, & bona interioris hominis penè omnia deperdimus, & ius ad gloriam amittimus: ita cum iustificamur, in gratiam Dei redimus, à reatu pœnæ æternæ liberamur, secundum interiorem hominem renouamur, & ad vitam æternam acceptamur, hæredesquæ ipsius constituimur. Tandem penè omnia mala, quæ per peccatum incurrimus, reparat, vel irritat potius, & quassat iustificatio, secumquæ omnia bona per peccatum amissa adducit, Deus autem effectibus iustificationis disputat magister Vega cap. suprà citatis, quæ omnia si pro meritis æstimarentur, & perpendèrentur, iusti difficillimè in peccatum traherentur, & peccatores, spe assequendi ea, molirentur, & ad pœnitentiam inflecterentur. Vnde, & Christus episcopum Ephesi una memoria status, à quo ceciderat per Ioan. apostolum oratur dicens. Memor esto, vnde excideris, & age pœnitentiam.

Septima diffc. Vtrum Deus, secundum potentiam absolutam, possit remittere culpam absquē iustificatione peccatoris, & gratia infusione, relinquēdo hominem in puris naturalibus sine gratia, & peccato?

COntrouersia est circa hanc difficultatem inter S. Tho. & Scotum, quā definitam inuenies in floribus quarti, q. 1. de pœnitentia. Et art. 5. Alex. in. 4. p. q. 17. m. 4. art. 6. §. 1. *S. Tho. art. 2. q. 113. & Scot.* partem affirmantem tener.

Octaua diffc. Vtrum iustificatus denominetur formaliter iustus à iustitia sibi inherente. An potius à iustitia, quæ est in Christo?

IN hac difficultate bellum nobis est cum lutheranis; sed vt veritas clariùs resplendeat, animaduerte sequentia. *Alex. Alen. & S. Thom.*

Iustitiam Christi nobis imputari, nihil aliud est, quàm Deum communicare nobis gratiam, & nostra acceptare merita, habita ratione ad passionem Christi, ita quòd si non intercederet Christi passio, nequē Deus nobis gratiam daret, nequē merita nostra ad satisfactionem, & ad gloriam acceptaret, nequē peccata nobis remitteret, quantumcunquē eorum nos pœniteret. Et in hoc sensu sunt sacræ scripturæ autoritates interpretandæ, in quibus Christus dicitur propitiatio, & redemptio nostra, idest, propitiatur nobis, & acceptat opera nostra, & communicat iustitiam, scilicet, gratiam, habita ratione ad Christi passionem, & merita. *ubi. 5. Vega lib. 7. Super concil. Trid. à c. 21. vsq. ad 25. Soto lib. 2. de natura, & gratia, c. 19. & 20.*

Hinc, hæc propositio, nos sumus iusti iustitia Christi, in sensu causali est catholica. Et ratio est; nam, vt hæc est vera, ego sum calidus calore solis causaliter, siue efficienter, idest, calore effecto à sole: ita, & hæc, ego sum iustus iustitia Christi, idest, per iustitiam causatam in me propter merita Christi, in sensu autē identico, & denominatione extrinseca,

est hæretica. Quomodo lutherani illam intelligunt dicentes, nos esse formaliter iustos per iustitiam in hærentem Christo, quæ imputatur nobis, & nullo modo per iustitiam nobis in hærentem.

2. *Animad.*

D. Bernar.

Append. 1.

Hoc verbo imputari hætenus non vñ fuisse scholastici doctores, sed eius loco verbis applicari, & communicari insinuant virtutem passionis Christi in sensu prædicto nobis communicari. Solus D. Bernar. vñ fuit verbo imputari in epistola 109. Lutherani vero passim illud vsurpant sed in alio sensu, quàm D. Bernardus.

Hinc cauendus erit modus loquendi hæreticorū, scilicet, iustitia Christi imputatur, ac si esset nostra: concedendum tamen est imputari nobis ad præfatum sensum, iuxta mensuram dispositionis in adultis; in paruulis autem finitè, & limitate per sacramenta ex opere operato.

3. *Animad.*

Vna, & eadem iustitia nobis in hærens dicitur esse Dei, siue Christi, & nostra: diuersis tamen respectibus. Dicitur enim esse Dei; quia ab eo nobis propter merita Christi infunditur. Et nostra, quia per eam nobis in hærentem iustificamur. Definita est in concil. Trident. sess. 6. cap. 7. & c. 16.

4. *Animad.*

Iustitia, qua iusti apud Deum sumus, non est vna qualitas: sed triplex, scilicet, fides, spes, & charitas. Ita definitum est in concil. Trident. vbi sup. cap. 7. Ibi enim ita legitur. Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fides, spes, & charitatem.

Append. 3.

Hinc hæc tria sunt tres qualitates positivæ. Alioquin non essent infusa. Nam quod ens reale non est, non infunditur.

5. *Animad.*

Duplex est denominatio. Vna intrinseca, quæ est à forma in hærente subiecto; vt album ab albedine, quæ est forma absoluta, & pater à paternitate, quæ est forma relatiua secundum esse. Altera est extrinseca, quæ fit à forma non subiecto in hærente: sed sola correlatione secundum dici; vt paries dicitur visus à visione, quæ est in vidente. Tales sunt omnes denominationes, quæ explicantur per verba actum alicuius potentia significantia; vt cognosci, audiri, videri, &c.

CONCLUSIO I.

Homo formaliter denominatione intrinseca, vel extrinseca non dicitur iustus à iustitia; quæ actu est in Christo, aut ab eius meritis, quamvis sibi imputentur. Et ratio prima partis huius conclusionis est, quia cum iustitia Christi nemini fidelium inhaereat: sed soli Christo dumtaxat, neque eius merita nobis insint (iam enim præterierunt, erantque actiones habentes esse in fieri) non dicemur denominatione intrinseca iusti ab illis. Quoniam denominatio intrinseca à forma inherente fit: ut ex animadversione quinta constat. Et confirmatur ex B. August. quia sicut Paulus non erat formaliter iustus à precibus, & meritis B. Stephani, quamvis fuerit causa meritoria iustificationis Pauli: ita neque à iustitia Christi dicemur formaliter iusti, quamvis fuerit causa meritoria nostræ iustificationis. Secunda pars de denominatione extrinseca probatur: quia nulla denominatio ab aliqua forma absoluta est extrinseca, sed tantum intrinseca, ut ex quinta animadversione constat. Et ista, homo est iustus, est denominatio à iustitia, quæ est forma absoluta.

D. Aug.

CONCLUSIO II.

Homo à iustitia sibi inherente formaliter, & supernaturaliter apud Deum dicitur iustus. Hæ conclusio à patribus, & scholasticis doctoribus ex multis locis sacra scriptura colligitur, ex quibus brevitatis causa accipe vnum ex B. Paul. ad Roma. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et est definita in concilio Trident. sess. 6. cap. 7. & 16. & can. 16. & 17. ubi anathematizantur asserentes hominem per iustitiam, quæ est in Christo, formaliter esse iustum, quare à sufficienti divitione est iustus à iustitia sibi inherente. Nemo liquidem vivit vita æternis, neque sanus est sanitate in altero existente. Et ratione confirmatur, quia iustitia supernaturalis constat triplici qualitate, scilicet, fide, &c. ut patet in 4. animadversione, & ab iis qualitatibus formaliter homo est iustus: quia formalis denominatio intrinseca à sola forma inherente est: ut in quinta animadversione declaravimus.

Ad Rom. c. 5.

CONCLUSIO DI I.

Hæc propositio, homo est iustus, Dei, aut Christi iustitia, non in sensu formali, aut identico: sed in sensu causali tantum, idest, homo est iustus iustitia à Deo causata, est intelligenda. Hæc conclusio constat ex append. i. animaduersionis, & ex. 1. & 2. conclusione. Et probatur à simili: nam, vt sequentes autoritates, scilicet, Deutero. 30. vbi legitur. Deus est vita tua, & longitudo dierum tuorum. Et psal. 70. Tu es patientia mea. Et iterum, Tu es domine spes mea, diciturque Christus pax nostra, & alia: multæ declarantur in sensu causali, dumtaxat. Ideo enim dicitur vita nostra: quia est causa vitæ nostræ. Et pax: quia est pacis. Et spes, quia est spei. Et patientia: quia est patientiæ nostræ causa: ita quoque quando dicitur iustitia Christi, vel Dei nostra, exponenda est talis propositio in sensu causali. Quia causa iustitiæ nostræ nobis inherens est. Et ratione confirmatur; quia vt rigore dialectico hæc est vera, ego sum calidus calore solis, idest, colore effecto à sole & aqua est calida calore ignis, idest, ab igne producto: ita etiam in eodem sensu hæc est vera, homo est iustus iustitia Dei, vel Christi, idest, iustitia à Deo, vel à Christo causata.

Append. 4.

Hinc talis propositio, homo est iustus iustitia Dei, quamuis in sensu causali sit vera: tamen, quia in sensu identico, & formali est falsa, non est absolutè concedenda. Et ratio notanda est; quia nulla propositio habens duplicem sensum, vnum verum, & alterum falsum, est absolutè concedenda. Et hæc de causa concil. Trident. locis citatis non illam absolutè concedit: sed explicat. Ita enim omnes sancti patres huiusmodi propositiones declarant. Quod videre licet apud D. Augusti lib. de spiri. & lit. cap. 6. 11. 18. & 21. Et lib. 3. contra duas epistolas Pelag. cap. 7. Et lib. 4. de Trinit. cap. 12. & in quæst. super Exodum cap. 25. Et in tract. 16. in Ioann. Et apud D. Hieronymum in dialogo contra Pelagianos, & apud D. Bernard. epist. 191. Et apud alios patres ecclesiæ latinæ. Idem quoque senserunt cuncti patres Græci, nempe, Chrysostomus, Theophilus, Origenes locum illum ad Roma. iustitia Dei in eo reuelatur, declarantes.

Ad Roma. 1.
Hereses lutheran.

Hinc, confutatus manet error lutheranorum affirmantium,

nos iustitia Christi iustificati in sensu identico, & formali; ac si iustitia Christi esset nostra, ad hunc sensum, scilicet, ut pro-
fit nobis passio Christi ad eosdem effectus, quibus prodesset,
si nos ipsi passi fuissetus. Ex quo fonte putridissimo, & feci-
dissimo quatuor, velut riuuli pestilentissimi, errores emanant.
Quorum primus est, quod sacramenta nullam causant gra-
tiam: sed solum sunt signa, quibus Deus imputat nobis meri-
ta Christi, ac si essent nostra, qui error destruitur in floribus. 4.
in quaestione de causalitate gratiae in tractatu de sacramentis
in genere. Secundus error est, quod illa imputatio sufficit ab-
sque gratia habituali: quia, ut illi falsissimè aiunt, sumus ita iu-
sti, ac si passi fuissetus, quæ Christus pro nobis passus est. Et
hic error ex dictis manet eradicatus. Tertius, quod nulla pœ-
nitentia est necessaria, nequè satisfactoria: quia sufficit sola
mors Christi, quæ est nostra. Qui error fuit destructus in flo-
ribus. 4. in tract. de sacram. pœnitentiæ q. 1. ubi de eius necessi-
tate disputatur. Quartus tandem error est, quo tenent omnes
iustos esse æquales in gratia: quia nemini, inquiunt, datur gra-
tia propter dispositionem propriam: sed propter merita solius
Christi, quæ omnibus æqualiter applicantur. Tandem si nos,
inquiunt, passi fuissetus eadem omnia, quæ Christus passus
est, nulla alia re indigeremus: ita, & nunc, cum Deus imputet
nobis illius merita, ac si essent nostra. Quæ falsissima imputa-
tio est: ut ex dictis in hac difficul. constat. Fuit error iste quar-
tus, & nephandissimus destructus in. 2. p. floribus. 4. in q. de bea-
ritudine, & suprà in floribus huius secundi.

Castro verb.
sacramentum
heresi. 1.
Castro verb.
fides. heresi.
2. & verb.
pœnitentis.
heresi. 1.
Castro verb.
pœnitentia.
heresi. 1.
Castro verb.
beatitudo.
heresi. 7.
Alex. Alen.
4. p. q. 17. m.
4. art. 6. §. 2.
& 4. & 5.
Tho. ubi. §.
art. 3.

**Nona difficul. Vtrum ad iustificationem peccatoris
requiratur liberi arbitrij motus?**

Soto lib. 1. de
natura, &
gratia, à cap.
15. vsq. ad
18.

Sensus tituli est. An aliquis adultus possit ab statu pec-
cati, siue originalis, siue mortalis ad statum gratiae tran-
sire sine actu voluntatis, quo in Deum, vel per actum
amoris referendo se, & sua in Deum, vel per actum pœnitentiæ
conuertatur. De hac difficult. egimus in ult. diffi. dist. 25. huius
partis,

Vega lib. 8.
super concil.
Trid. c. 1. &
infra.

partis, & in floribus. 4. in q. de contritione artic. 2. diffic. 3. & ibidem art. 5. & in q. de suscipientib. bapt. art. 5. & 6.

CONCLUSIO I.

*Vega c. 5. ubi
supra.*

Ioan. 9.

Sap. c. 3.

Non potest de lege adultus absque actu liberi arbitrij in Deum iustificari, scilicet, quin dicat, volo deinceps placere Deo, vel penitet me peccasse. Et ratio est; quia addiscere est consentire docenti per motum liberi arbitrij, & qui venit ad Christum, audit, & discit à patre. Et confirmatur; quia Deus concurret ad omnium rerum mutationem, & motum, secundum exigentiam naturæ cuiuscunque rei. Mouet enim deorsum grauius ratione gratuitatis, & leuius sursum ratione leuitatis, & hominem per gratiam adiuuantem ab statu peccati ad statum gratiæ secundum exigentiam suæ naturæ mouet liberè, ita quòd homo liberè gratiam adiuuantem acceptet, velitque illam, quòd scriptura sacra docet dicens, Deum dispo-
nere omnia suauiter.

CONCLUSIO II.

Ad Rom. 5.

Paruuli, & amotes, sine furiosi, qui nunquam fuerunt vsi ratione per solum baptismi sacramentum absque motu liberi arbitrij possunt iustificari. Ratio est; quia sicut peccatum originale ad eos absque actu propriæ voluntatis per malitiam folius primi Adæ peruenit: ita & iustificatio sine propria voluntate per iustitiam folius Christi applicatam in baptismo debet peruenire. Ad Roma. 5. Sicut enim vnus, delicto, &c. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia.

CONCLUSIO III.

Si aliquando ratione vsi fuerunt, nisi in sanitate voluntatem recipiendi baptismum cum aliquali suorum peccatorum displicentia habuerint: ita quòd non reuocauerint propositum, non iustificabuntur. Probatur eisdem rationibus, quibus prima conclusio.

CONCLUSIO IIII.

Quauis gratia gratis data: vt donum sapientiæ, & prophetiæ possit sine actu liberi arbitrij nobis, etiam inuitis, comunicari: non tamen gratia gratum faciens. Ratio est: quia gratia gratis data solum perficit intellectum, & eius finis non est bonum recipientis: sed totius ecclesiæ: gratia autem gratum faciens perficit

perficit totam voluntatem, & conceditur ad vltimum finem, scilicet, Deum, assequendum.

C O N C L U S I O

Ad conseruationem in gratia motus liberi arbitrij à contrario in contrarium non requiritur; benè tamen obseruatio mandatorum desideratur. Ratio est; quia conseruatio non est transmutatio; quemadmodum est iustificatio; quæ est motus à contrario in contrarium; vt ex prima conclusione patet.

Hinc confutatur error lutheranorum, quo affirmabât homines in iustificatione merè passiuè nos ipsos habere, & nihil plus efficere, quam malleus in manu fabri, & lutum in manu figuli agit. Et est error hic damnatus in multis conciliis, & denuò in Trident. sess. 6. cap. 5. & 9. Et in multis scriptura sanctæ locis consensus noster ad nostram iustificationem exigitur; vt supra citauimus. Qualis ille est Isai. 45. Conuertimini ad me, & salui eritis.

Decima diffic. Est ne actualis motus liberi arbitrij necessarius, quando aliquis suscipit sacramentum, vt gratiam recipiat?

DE hac difficult. quam colligit Caiet. ex conclusione huius art. disputauimus in floribus. 4. lib. in quæst. de effectis Eucharistia, difficult. 3. artic. 1.

Vndecima diffic. Vtrum homo adultus de potentia Dei absoluta sine actu liberi arbitrij iustificari possit?

DU sunt opiniones. Vna affirmans Scoti, Vega, & Caiet. Altera negans quorundam discipulorum D. Thom.

C O N C L U S I O
Potest de potentia Dei absoluta sine actu liberi arbitrij adultus

adultus iustificari. Et ratio est; quia non implicat contradictionem posse Deum dormientem in peccato mortali iustificare, & animum eius habitualiter convertere, & rectum efficere. Et ratio est; quoniam Deus potest causalitatem efficientis causæ supplere, & actus liberi arbitrij, qui de lege est ad nostram iustificationem pernecessarius, concurrat, vel ut causa disponens, vel ut meritoria: vel ut efficiens, & omnes istæ causæ sub efficienti causa continentur.

Alex. Alen.

p. 4. q. 8. m. 7.

art. 2. & p.

3. q. 69. m. 3.

S. Tho. art. 4.

ubi. 5.

Vega in opu-

sculo de iusti-

ficatione q.

2. & super

concil. lib. 6.

à c. 12. vsque

ad 23. Et So-

to lib. 2. de

natura, &

gratia c. 5.

& infra.

Doct. ubi. 5.

Alex. Alen.

p. 4. q. 15. m.

4. art. 2.

Vega in opu-

sculo de iusti-

ficatione q. 3.

Soto cap. 11.

ubi supra.

1. Cor. 13.

Ad Hebr. 11.

Duodecima diffic. *Vtrum in adultis ad iustificationem motus fidei requiratur?*

Sensus tituli est. Vtrum in adultis fides actualis ad iustificationem impij requiratur, quia de iustificatione peccatoris non est dubium, cum iam ipse credat. Invenies autem hanc difficultatem expositam in floribus quarti in q. de suscipientibus baptismum artic. 6.

Decimatertia diffic. *An requiratur fides explicita ad iustificationem?*

Decimaquarta diffic. *An sola fides sine operibus sufficiat?*

DE iis difficultatibus erat modo disputandum; sed iam multa de eisdem hæcenus diximus, & dicentur in floribus. 3. libri fauente Deo in tractatu de fide.

Dubium. Iustificatio cur in sacris literis frequentius fidei, quam charitati, & poenitentia tribuitur?

Ratio dubitandi est: quia charitas est vinculum perfectionis, & sine ipsa fides nihil prodest. Respondeo. Multa assignantur causæ, sed aliis omissis, sit hæc vna satis, scilicet, quia fides est prima radix, & initium, & fundamentum iustificationis nostræ, & reliquarum virtutum, &c. Iuxta illud, Fides est substantia rerum sperandarum. Hoc est, primum fundamentum, nam sine illa impossibile est placere Deo, ob hoc

enclaba

Hinc

Hinc colligitur vera interpretatio illius loci iustus ex fide viuít, & similitum. Sensus enim est fidem esse fundamentum vitæ, non autem totam vitæ: vt lutherani falsò sibi persuadent.

Decimaquinta diff. Vtrum ad iustificationem motus liberi arbitrij in peccatum, idest, pœnitentia requiratur?

DE hac difficultate agit S. Thom. artic. 5. vbi suprâ. Et eandem nos explicauimus in floribus quarti lib. in q. de suscipientibus baptismum, & in tractatu de pœnitentia q. 1. difficultate. 6.

Decimasexta diff. Vtrum inter ea, quæ ad iustificationem impij requiruntur, sit remissio peccatorum adnumeranda?

Sensus tituli est. An sit dispositio præuia ad iustificationem; vt est fides, & pœnitentia, vel potius sit terminus, ad quæ iustificationis? Difficultas hæc magis physica, quam theologica esse videtur.

CONCLUSIO I.

Ad impij iustificationem quatuor requiruntur. Primum est infusio gratiæ. Secundum motus liberi arbitrij in Deum per fidem, & dilectionem. Tertium motus liberi arbitrij in peccatum per eius detestationem. Et quartum peccatorum remissio. Et ratio est: quia in omni motu, quo aliquid ab altero mouetur, tria desiderantur, nempe, motus ipsius mouentis & motus mobilis, & cõsummatio motus, siue peruentio ad finem. Et cum iustificatio sit motus quidam à statu culpæ, ad statum gratiæ, reperientur quatuor illa, quæ in conclusione continentur: quorum primum, & quartum sunt ex parte Dei; duo autem intermedia ex parte hominis.

Alex. Alen.

p. 4. q. 17. m.

4. art. 6. §. 4.

S. Tho. art. 6.

vbi suprâ.

CON-

C O N C L U S I O I I
 Remissio culpæ ex parte Dei est posterior naturâ infusione gratiæ. Et ratio à simili est; quia sicut sol prius naturâ producit in aere lumen, quàm expellat tenebras; ita Deus prius natura infundit lumen gratiæ in animam impij, quàm tenebras peccatorum expellat. Nam sicut hæc est vera; quia sol producit lumen in aere; idè expelluntur tenebræ, & non e contrâ: quoniam contrarium adueniens expellit præexistens, quod quidem est verum in quo cumquè alio motu naturali: ita à simili, quia Deus infundit gratiam: idè remittuntur peccata.

C O N C L U S I O I I I

Remissio culpæ ex parte hominis est infusione gratiæ prior. Et ratio à simili aliorum motuum est; quia expulsio tenebrarum ex parte aeris prior est, quàm luminis receptio. Disponitur enim aer per tenebrarum expulsionem: nam sicut hæc est vera; quia aer caret tenebris: idè est dispositus ad receptionem luminis: ita à simili si consideretur iustificatio passivè, quatenus homo ex iniusto fit iustus, prior est remissio culpæ, gratiæ infusione: quia homo per remissionem culpæ, disponitur. Lege flores quarti.

C O N C L U S I O I I I I
 Gratia infusio, & culpa remissio, quod ad substantiam actus sunt unus motus. Et ratio est; quia eodem actu voluntatis, quo Deus remittit culpam, infundit, & gratiam: quemadmodum sol eodem actu productionis luminis aerem illustrat, & tenebras expellit. Verum enim verò ex parte terminorū alius terminus est, id est, effectus, remissio peccati: alius vero gratiæ infusio: sicut alius terminus est expulsio tenebrarum, & alius luminis introductio.

Hinc, si iustificatio ex parte Dei atque sumatur pro eo, quod est facere iustum, non prærequiritur ad iustificationem remissio; quin potius sequitur: si vero accipiat ex parte hominis passivè, pro eo, quod est aliquem fieri iustum, culpæ remissio ad gratiæ infusionem prærequiritur.

*Flores. 4. q. 1.
 de pæn. ar. 8.
 dif. 2. c. 3.*

Append.

Decima septima difficult. Vtrum iustificatio impij in instanti, vel tempore successiuo fiat?

CONCLUSIO I.

Iustificatio pro gratia infusione sumpta in instanti fit. Et *S. Tho. art. 7.* Ratio est; quia Deo, cum sit infinita virtutis, nihil resistit. *vbi. 3.*

Successio enim in alijs mutationibus ex resistantia mobilis ad motorem emanat; vt patet exemplo aqua, qua successiue ab igne calefit, quia sua frigiditate adiuuitati ignis resistit.

CONCLUSIO II.

Iustificatio si, vt comprehendit gratia infusionem, & prauiam dispositionem, motum, scilicet, liberi arbitrij in Deum per fidem, & amorem, & in peccatum per odium, accipiat, aliquando in instanti, aliquando successiue efficitur. Probat, *Act. 9.* prima pars exemplo D. Paul. qui in instanti fuit iustificatus; quia subito praestitit assensum, statimque dixit. Domine, quid me vis facere? Secunda pars probatur experientia in nobis ipsis, qui non continuo vocanti Deo praestamus assensum, & disponimus nos ipsos: quoniam ante poenitentiam deliberamus.

CONCLUSIO III.

Culpa per vltimum non esse desinit: gratia vero per primum sui esse incipit. Et ratio est, quia vtrumque extremum est permanens. Et confirmatur a simili in ceteris motibus, per quos forma permanens introducit: haec conclusio ex sola vltim. *S. Thom.* colligitur.

Decima octaua diffic. Est ne prior infusio gratiae poenitentia perfecta?

Haec enim duo simul tempore concurrunt. Et quaeritur, quod istorum sit prius natura. Haec diffic. in q. de poenitentia vbi sup. fuit explicata.

CONCLUSIO.

Ratione diuersa, respectuque diuersarum causarum, quod il-

98 *Dist. 27. Quest. unica de effectibus gratiæ.*

bet istorum est aliud alio prius, & posterius. Et ratio est quia Deus concurret ad iustificationem, sicut causa efficiens, homo autem in genere causa materialis, siue dispositiua: & ita nihil vetat, quod istæ causæ sint sibi inuicem causæ. Per gratiam enim Deus efficit pœnitentiam; propterea quod causa efficiens secum affert suam vltimam dispositionem: pœnitentia verò disponit subiectum ad gratiam. Confirmatur à similibus; quemadmodum aer efficit apertionem fenestram, & apertio fenestram est dispositio necessaria ad introductionem aeris in aulam. Hanc conclusionem intellige vt supra in difficultate. 9. huius artic. exposuimus in qua queritur. Vtrum ad iustificationem peccatoris requiratur lib. arb. motus.

Append. 1.

Hinc, istæ propositiones dicuntur esse veræ; quia Deus infundit gratiam: idèd homo habet pœnitentiam. Et quia homo habet pœnitentiam: idèd est dispositus ad gratiam.

Append.

Hinc, infusio gratiæ est prior pœnitentia in genere causæ efficientis, pœnitentia verò est prior receptione gratiæ in genere causæ dispositiua, seu materialis.

Decimanona diffc. Vtrum iustificatio impii sit maximum Dei opus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen.

4. p. q. 2. S. 5.

q. 5. collate-

rali ad arg.

S. Tho. ubi. S.

art. 9.

D. Aug.

Ioan. 14.

Proverb. 1.

ad Ephe. 1.

Est quidem. Probatur autoritate D. August. super illud. Ioan. 14. maiora horum faciet. Vbi affirmat maius opus esse, ex impio iustum facere, quam cœlum, & terram creare. Et ratio Alexan. est; quia quando ex impio fit iustus, duo concurrunt, propter quæ hoc opus est difficillimum, scilicet, opus creationis, nempe gratiæ, & informatio liberi arbitrij repugnantis in opere. In creatione enim cœli, & terræ, ipse dixit, & facta sunt; at verò in iustificatione peccatoris dicit Deus, rogat, comminatur, vocat, moritur; vt homo iustificetur, & viuat, homo autē renuit. Et ita conqueritur Proverb. 1. Vocauit, & renuistis. Lege D. Chrysost. Super locū ad Ephe. 1. Ego precor, memoriâ vestri faciens in orationibus meis, &c.

Vige-

Vigesima difficultas. Verum iustificatio impij sit maximum miraculum?

CONCLUSIO I.

Iustificatio impij non est proprie miraculum. Hæc est Alexand. Et ratio est; quia definitio, siue ratio miraculi propriè sumpti, quam inuenies in prima parte huius secundi, non competit iustificationi. Non enim est arduum, & insolitum, & non semper fit absque voluntate creaturæ: immo etiam nec in adulto. Vnde August. qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te.

CONCLUSIO II.

Potest tamen dici miraculum ex parte agentis. Et ratio est; quia miraculum suo modo appellatur, quod à sola virtute diuina effici potest, & iustificatio impij à solo Deo fit.

CONCLUSIO III.

Ex parte subiecti non est opus miraculosum. Et ratio est; quia anima habet naturalem potentiam ad gratiam.

CONCLUSIO IIII.

Iustificatio ex parte modi aliquando est miraculosa, aliquando verò non. Probatur prima pars exemplo iustificationis B. Paul. quæ facta fuit per reuelationem. Secunda pars patet exemplo iustificationis, quæ fit virtute prædicationis, &c. Ex hoc art. B. Tho. collige contra Caiet. & aliquos Thomistas; animam habere naturalem potentiam passiuam ad gratiam. Hoc enim expresse S. Thom. habet.

Artic. II. De merito.

De merito disputant Alexand. Alen. in. 2. p. q. 61. m. 5. S. Tho. 2. q. 14. D. Bona. Ricard. Duran. & alij hac diff. So. o lib. 3. de natura, & gratia cap. 7 & sequentibus. Vega in opusculo de iustificatione q. 4. & sequentibus ferè omnibus, & lib. 8. super concil. Trid. c. 4. & sequentibus. Castro verbo meritum, & verbo opera, hæresi. 4.

Prima diff. Est ne meritum?

CONCLUSIO.

Doct. ubi. §.

& Castro.

verb. meritū

& verb. ope-

ra.

Eccl. 16.

ad Heb. 13.

Hæresis Lu-
theri.

Est quidem meritum. Hæc conclusio est de fide; quia in multis locis sacre scripturæ expresse continetur. Nam Eccl. 16. legitur. Omnis misericordia faciet locum uni- cuiquē secundum meritum operum suorum. Et ad Heb. 13. beneficentiæ, & communionis nolite obliuisci. Talibus enim hostiis promeretur Deus. Vbi clarissime nomen meriti expressit. Et est definita in concil. Trid. sess. 6. cap. 16. & can. 26. & 23. Vbi Anathematizantur asserentes, iustos suis operibus in gratia factis non verè mereri gratiæ augmentum, & vitam æternam, &c. Sed hæc latius in sequentibus difficultatibus declarabuntur.

Hinc confutatur error Lutheri, quo ait, nullum esse hominis meritum ad gloriam assequendam.

Secunda diff. De nomine meriti.

Meriti nomen tritissimum est inter Latinos, & deducitur nomen hoc à mercede. Est enim meritum opus, cui debetur merces, & mereri est ius sibi ad præmium facere. Et quàmuis nomen hoc meritum, seruitis primū, ac mercenariis operibus, quibus stipendium debetur, fuerit impositum, vnde dicitur quis bene, aut malè mereri equo, aut calamo: nihilominus tamen proprietas inde deducitur ad amicitiae munera, & ita de amico bene, aut malè mereri dicimur.

Append.

Hinc meritum extractio, per quam ei, qui agit, efficitur debitum aliquid dari.

1. Diuisio.

Alex. Alen.

art. 2. §. 1.

ubi. §.

Tertia diff. De diuisionibus meriti.

Variè à doct. meriti diuisio. Meritum est duplex, scilicet, interpretatiuum, & meritum congrui, vel condigni.

condigni. Meritum inter pretatiuum appellatur, quando non est aliqua condignitas in recipiente: & tamen Deus exhibet ei donum suum ex sua liberalitate, ac si ille per opera sua meruisset, quod reuera non meruit.

Hinc, de sententia Alexand. meritum, nec ponit condignitatem in recipiente, nec in eius operibus, sed solum liberalitatem in dante constituit. De merito autem condigni, scilicet, vel congrui infra.

2. diuisio.

Meritum in vniuersum sumptum diuiditur in bonum, & malum; quia pessimi homines mala merita apud Deum habent.

3. diuisio.

Meritum quarto est triplex. Meritum de rigore iustitiæ, quod gratiæ vel misericordiæ acceptantis non innititur; sed ex se, & ex persona offerente habet valorem. Tale est meritum Christi Iesu. Et meritum de condigno, quod licet gratiæ, & misericordiæ acceptantis innitatur; est tamen iustum, & præmio futuro condignum. Tale est iustorum, & sanctorum meritum. Et meritum de congruo, quod non iustitiæ: sed soli congruentiæ innititur.

4. diuisio.

Diuiditur quoq; meritum de condigno in meritum strictè, & in rigore sumptum, & in meritum largè sumptum. Hanc diuisionem tractat Durand. in. 1. dist. 17. quæst. 2. & in. 2. dist. 27. q. 2. & in. 3. d. 20. q. 2. Et Vega vbi sup. super concil. cap. 10. & ibi singula membra definiuntur.

5. Diuisio.

Durand.
Vega.

Meritum de congruo apud scholasticos doctores bifariam sumitur: nam aut est opus iusti existentis in gratia, aut est peccatoris. Primo modo est opus, cui de lege non est promissum aliquod præmium; sed tantum debetur propter dignitatem personæ: vt quando iustus orat pro alio. Quomodo dicitur B. Stephanus meruisse Saulo primam gratiam de congruo. Vnde B. August. Si non habuissemus Stephanum, non haberemus Paulum. In hoc sensu accipit D. Tho. meritum de congruo artic. 6. De secundo autem modo meriti de congruo est inter doct. discrimen, de quo infra: verum quia diuisiones istæ sunt infra examinandæ, sit satis illas proposuisse.

7. diuisio.

D. August.

Quarta diff. Quid nam est meritum?

CONCLUSIO I.

Vega q. 6. in
opusculo.

Arist.

Meritum est actus, cui de iustitia distributiva debetur primum, ita quod sic merenti irrogaretur iniuria, si tale primum non redderetur. Hac definitione, quid de rigore sit meritum in tota sua latitudine, explicatur. Exempla huius conclusionis sunt communissima in distributione bonorum communium, cathedralium, beneficiorum, prebendarum, &c. Et ut hoc facilius intelligatur, nota cum Arist. 5. Ethic. c. 5. & 6. discrimen inter iustitiam commutativam, & distributivam: quæ inter se differunt, quia ad commutativam nullum requiritur meritum, siue dignitas personæ. Satis enim est pretium esse æquivalens mercedi, pro qua datur. Ad distributivam autem, præter opus bonum, & meritorium, requiritur personæ dignitas. Vocaturque persona digna, quando fuerit homo virtute præditus, & studiosus. Et probatur exemplo. Esto, quod sint duo, quorum unus infamia notatus exercuerit opus aliquod heroicum, alter verò integræ famæ non fecerit tale opus, tunc cum beneficia ecclesiastica sint dignioribus concedenda secundum iustitiam distributivam, erit secundo, & non primo beneficium concedendum. Quia ad meritum non solum opus bonum; verum etiam dignitas personæ desideratur.

Append. 1.

Hinc, de communi omnium doctorum sententia meritum de congruo erit actus, cui de rigore iustitiæ non debetur primum. Tunc enim iam esset meritum de condigno.

Castro verb.
opera. heresi

4.

D. Aug.

Arist.

Meritum de condigno est opus liberum, cui ex naturali, & propria dignitate, aut ex lege debetur primum. Hanc definitionem proponit Castro, in qua per vocem liberum excluduntur omnia opera humana, & naturalia, quæ ab hominis voluntate non procedunt. Quia nemo; ut B. August. docet, peccat in eo, quod vitare non potest. Unde sequitur, ut nemo in eo, quod necessariò, & non liberè facit, mereatur. Non enim minorem exigit voluntatis libertatem meritum, quàm peccatum: quia in his, quæ à natura insunt (ut Arist. ait) neque laudamur, neque vituperamur. Appositum

fitum etiam fuit in definitione, cui ex naturali, & propria dignitate, &c. Quia non semper oportet, ut præmium sit debitum ex ipsa operis natura; sed satis est, ut sit debitum ex lege. Pater exemplo Davidis, qui cum minimus esset fratrum suorum, & pasceret oves patris sui, seclusa regis Saulis promissione, propter interfectionem Goliath, fuisset magno aliquo præmio dignus; non tamen tanto, ut rex filiam suam daret ei in uxorem (impar enim erat regis filia.) Ita à simili nullum opus humanum, quantumlibet bonum est ex naturali valore vitæ æternæ meritorium; quia non est illi ex sua natura æquale. Terrena enim non æquatur cœlestibus, neque temporalia æternis. Et iuxta hanc naturalem paritatem, & condignitatem intelligitur D. Paul. ad Rom. 8. Quando dicit, passiones huius temporis non esse condignas ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & alia multa sacræ scripturæ loca huic sensui similia. Et D. Chrysostomus dicens, & si millies moriamur, & si omnes virtutes animæ expleamus, nihil dignū gerimus ad ea, quæ ipsi à Deo percipimus. Eodem etiam modo considerantes omnes alij doctores sancti naturalem solummodò bonorum operum valorem, & illum à valore, & iusta vitæ æternæ æstimatione longissimè distare perpendentes, prudenter dixerunt, opera nostra non esse meritoria aut digna vitæ æternæ. Ex lege tamen, siue conventionione, siue promissione facta nobiscum, opera bona hominis cum adiutorio gratiæ Dei fiunt æternæ vitæ digna, & illi æqualia, quæ seclusa illa Dei promissione, quæ passim in sacris litteris repetitur, fuissent tãto præmio prorsus indigna. Et ne ex tam liberali, & magnificentissima promissione occasionem superbiendi acciperemus: ut solis nostris operibus consideremus nos posse vitam æternam assequi, noluit Deus operibus quantumlibet bonis illam promittere, nisi illa gratiam suam iunctam haberent. Sine me, inquit, nihil potestis facere. Si nihil, ergo nequè vitam æternam assequi neque id quod ad vitam illam assequendam est necessarium operari. Aliis exemplis notatu dignis illustrat Castro hanc definitionem, quæ inuenies verbo meritum hæresi. 1. & verbo spes.

I. Reg. 17.

ad Rom. 8.

Chrysost. in
lib. de cōpū-
tione cordis.Matth. 20.
& conuersio-
ne facta.

Ioan. 15.

Castro.

CONCLUSIO III.

Eccl. 37. Meritum est opus liberum, & studiosum, atque in utilitatem, siue reipublicæ, siue amici factum, cui operi de iustitia debetur præmium. Hanc, si placet, amplectere definitionem, cuius bona pars iam in definitione præcedenti fuit exposita. Primò debet esse opus liberum: quia scriptura sola opera libera laudat. Prædicat enim virum iustum dicens; qui potuit transgredi, & non est transgressus. Secundò studiosum esse debet, id est, actus virtutis. Et ratio est; quia si cōtrarium, nempe, opus demeritorium est actus vitiosus, & pœna dignus, meritum debet esse actus studiosus, & præmio dignus, in utilitatem, &c. Et ratio est; quia meritum est nomen relatiuum (dicitur enim aliquis benemeritus de alio, eò quòd obligauerit ipsum) & cum nemo seipsum obligare dicatur, debet meritum in utilitatem alterius esse. Et quia est actus iustitiæ, & iustitia est ad alterum. Vltima pars est, cui de iustitia debetur præmium. Et probatur hæc pars ex B. Paul. per discrimen inter beneficia, quæ dantur ex gratia, & ex merito. Ita enim ait. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum; ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam. Ecce quomodo merces datur; ergo de iustitia, & non gratis.

Append. 2. Hinc, bruta non merentur, cum sint irrationalia, & libertatis expertia.

Append. 3. Hinc, qui in naturalibus tantum: vt in genere, & in pulchritudine meritum constituunt, errant omnino; quia non sunt aliquo beneficio digni, qui solam naturalibus bonis vigent, & virtute præditi non sunt, quamvis; cæteris partibus, naturalia bona habentes non habentibus illa sint præferendi: dummodò merita sint æqualia, iuxta illud. Species Præmi digna est imperio.

Append. 4. Hinc, ad meritum quatuor requiruntur, scilicet persona, quæ meretur, actus studiosus, qui dicitur meritum, merces, quæ merito respondet, & persona, apud quam meretur. Nam si talis persona non esset, in vanum laboraremus. Lege S. Tho. q. 21. a. 2. Scot. in. 3. d. 28. & alios doct. hac dist. 27.

*S. Thom.
Scot.
Almay.*

Quinta diffic. Vtrum homo possit mereri aliquid à Deo?

Est autem tituli sensus. Possitne homo exhibere Deo aliquod obsequium, cui de iustitia, ita debeatur premium æternum, quod si Deus non redderet tale premium, esset iniustus: vt esset rex, siue dux iniustus si militi stipendium, exhibita militia, non redderet. Lutherus, & omnes illius affectæ, & sectatores tale meritum esse diffidentur: in quos in prima huius artic. difficultate cum Castro egimus.

Lis est, & controuersia inter catholicos circa hanc difficultatem. Quidam enim affirmant nullum esse meritum in rigore hominis quantumcunque iusti respectu beatitudinis; sed propter scripturæ, & sanctorum auctoritates. Huius opinionis fuerunt Greg. Arim. in primo dist. 17. q. 1. art. 2. Marfil. presenti dist. Thomas Vualdensi. de sacramental. c. 7. Burgen. super psalm. 35. Ioan. Echius in centuriis de predestinatione. Durand. verò dicit esse meritum de condigno; sed improprie propter inæqualitatem meriti ad beatitudinem. Contraria opinio, & communis, & definita in concil. Trident. tenet respectu beatitudinis dari meritum de condigno; hanc defendunt S. Thom. art. 3. huius q. & super epistolam ad Rom. c. 4. & 8. & D. Bona. q. vltim. huius distinct. Ricard. in 4. dist. 46. art. 1. q. 1. Scot. in 1. dist. 17. q. 1. artic. 1. & alibi sæpe; hos sequuntur omnes moderniores.

CONCLUSIO I.

Opera iustorum sunt de iustitia vite æternæ digna, & meritória. Hæc conclusio usque adeo vera est, vt opposita sit plane hæretica. Et probatur per sex voces, quibus in diuina scriptura insinuatür opera iustorum esse gloria æternæ meritória. Et harum prima est merces, idest, premium, quod ad meritum refertur. Gen. 15. Legitur dixisse Deum Abrahe. Ego sum merces tua magna nimis. Et Matthæ. 5. Merces vestra copiosa est in cælis. Ex his locis, prætermisiss aliis, in quibus hæc vox merces exprimitur, sic colligo argumentum. Merces non dicitur absolute: sed relative ad meritum,

& Deus in his locis promittit iustis mercedem æternam; promittit igitur ratione meritorum, cum sint merces, & meritum correlatiua. Secundâ vox est reddere, & tertiâ opera.

Matth. 20. & *Matth. 10.* Voca operarios, & redde illis mercedem. Et apertius ibi. Venite benedicti, &c. Et ad Roma. Reddet unicuique secundum opus suum. Hinc cum reddere secundum opera, sit soluere præmium, iuxta quantitatem meritorum, si est redditio meritorum; vt ex his, & aliis locis constat: erit profectò pro meritis redditio. Quarta vox est meritum. *Eccles. 16.*

Ad Heb. 13. Omnis misericordia faciet locum unicuiquè secundum meritum operum suorum. Et ad *Hebr. 13.* beneficentiæ, & communicationis nolite obliuisci. Talibus enim hostiis promeretur Deus. Id est, obligamos a Dios. Ecce quomodo B. Paul. beneficentiâ vocat meritum: quare confundantur Lutherus, & eius imitatores negantes præmium. Et *Marci. 9.* Quisquis potum dederit, &c. Amen dico vobis non perdet mercedem suam.

Matth. 10.

& *Marc. 9.*

Psal. 17.

2. ad Tim. 4.

Sap. 3.

Ad Col. 1.

2. ad Thess.

1. 1.

Hinc, si non perdet mercedem suam, tale opus meritorium erit. Et ratio est: quia merces, & meritum sunt, sicut pater, & filius, correlatiua. Quinta vox est iustitia, *psal. 17.* Retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, &c. Et *2. ad Tim. 4.* Cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus iustus iudex. Vbi præmium æternum vocat coronam iustitiæ. Quamobrem datur ex meritis: aliter enim non esset corona iustitiæ: sed misericordiæ tantum nuncupanda. Sexta vox est dignitas. Et legitur *Sap. 3.* Tentauit eos dominus, & inuenit eos dignos se. Et ad *1. off. 1.* Nos fecit dignos in parte sortis sanctorum. Et *2. ad Thessal. 1.* Tribulationes sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei, vt digni habeamini regno Dei pro quo, & patimini. Hinc, sic colligo argumentum. Quicumquè est dignus aliquo præmio, illud sibi de iustitia debetur (aliter enim haud vocaretur dignus) iusti autem sunt retributione digni, vt ex his locis apertissimè infertur: quare de iustitia iustis debetur retributio. Est etiam hæc conclusio definita contra Lutherum, & eius sequaces in concil. Trid. c. 16. & can. 32. Et ratione confirmatur: quia quando in diuina scriptura fit primæ gratiæ, & iustificationis mētio, negantur in vniuersum

opera:

opera: vt ad Roma. 2. Si gratia ex operibus, iam non est gratia, *Ad Roma. c.*
& loquitur de prima gratia. Quando autem fit vitæ æternæ

mensio, commemorantur opera: vt ex locis supra citatis constat: ergo datur vita æterna propter merita. Iam restat: vt explicemus huiusmodi merita esse de iustitia condigna, & non de congruo: vt Greg. Arim. arbitrabatur. Et primum est diligenter animaduertendum, pretium cuiuscunque rei posse esse æquale valori ipsius rei duobus modis. Primo ex natura rei. Secundo ex pacto, siue ex lege, siue ex promissione rem ipsam promittentis. Illustro animaduersionem hanc exemplis. Denarius, verbi gratia, est pretium labori vnius diei respondens ex natura rei. Non enim valet plus, minusve labor. Promissum autem magnum, excedens laboris valorem erit labori æquale ex lege promissionis. Lex enim naturalis docet promissa, licet laboris valorem excedant, esse seruanda. Exemplum extat, 1. Reg. 17. supra explicatum in Saule, & Dauid super interfectionem gigantis Goliath.

Nota.

1. Reg. 17.

Hinc colligitur apertissime duplex esse pretiū æquale labori, vel rei venalis. scilicet, quantum ad substantiam actus rei venalis, seclusa, scilicet, promissione, & quantum ad promissionem.

Append.

CONCLUSIO II

Nullus iustus secundū iustitiam commutatiuā ad æqualitatem ex natura rei meretur beatitudinem. Et ratio est: quia opera nostra quod ad substantiam actus non sunt beatitudini æqualia. Non enim sunt cōdignæ passionēs huius sæculi ad futurā gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Vbi D. Paul. apertissime insinuat valorem nostrorum operum præmio æterno esse longe inferiorē.

Ad Rom. 8.

CONCLUSIO III

Secundum promissionē diuinā, & ex lege, iustorum opera sunt vitæ æternæ de cōdigno meritoria, secundū iustitiam distributiua. Probaturs multis locis sacra scriptura. Psal. 17. Retribuet mihi dñs secundum iustitiam meā, id est, secundum opera mea. Vbi vocat vitā æternā retributionem. Et. 2. ad Tim. 4. Bonum certamen certavi, &c. quare iustus secundum iustitiam, & de cōdigno promeretur vitam æternam. Nam vitam æternam vocat ibi. B. Paul. coronam iustitiæ debitam secundum iustitiam non commutatiuam, sed distributiua, in qua sufficit

Psal. 17.

2. ad Tim. 4.

sufficit æqualitas ex promissione tantum, & non requiritur æqualitas ex natura rei: ut in iustitia commutativa. Tandem confirmatur à definitione supra posita meriti. Est enim meritum opus liberum, & studiosum, cui de iustitia debetur præmium. Hæc conclusio est contra Durand. & alios primæ opinionis fautores.

CONCLUSIO III.

Quamvis distributio gloriæ secundum merita iustorum sit actus iustitiæ distributivæ: nihilominus tamen actus etiam gratiæ, & misericordiæ est. Constat ex psalm. 102. Benedic anima mea domino, &c. qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Et Iacobi. 2. iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam: ergo à contrario sensu iudicium iustorum in alia vita erit misericordia mixtum: eo quod ipsi misericordiam fecerint. Et D. August. de corrept. & gratia c. 23. exponens dictas autoridades ita ait. Misericordia Dei semper adhæret iustis, siue convertantur, siue prælientur, siue coronentur. Nam quia merita ipsa ex gratia procedunt, corona iustitiæ, quæ redditur meritis, misericordia nuncupatur. Fundamentum enim meritorum gratia ipsius Dei est. Vnde B. Paul. ad Roma. 6. Gratia Dei vita æterna: erit igitur actus iustitiæ, & gratiæ. Iustitiæ quidem: quia debetur meritis ex promissione, & gratiæ, quia Dei gratia fuit eius fundamentum.

D V B. Quibus titulis hæreditas æterna potest iustis deberi?

Hæresis Luther.

Respondéo. Quinq; assignantur tituli, ex quibus, duo priores sunt errores, & posteriores catholici. Primus est ex Dei promissione, nulla habita ratione ad iustorum opera. In hunc solū titulū referunt lutherani debitū beatitudinis. Non enim negant omnino beatitudinem esse iustis indebitam: sed dicunt, esse debitū ex sola promissione divina: nō autem aliquo modo ex debitis. Quod est contra divinam scripturam dicentem. Deus reddet unicuiquē, &c. Alibi, qui parce seminat, &c. Esset enim tunc omnium beatitudo æqualis, si meritorum ratio non haberetur, cum sit inæqualis, iuxta illud.

Sicut

Sicut stella differt in claritate à stella, &c. Secundus titulus est ex solo libero arbitrio, seclufa gratia. Et hic titulus est etiā *1. Cor. 15. Hæresis Pelag.* hæreticus. Est enim contra B. Paul. ad Roma. 6. Gratia Dei vita aeterna. Lege Castrum contra hanc hæresim, quæ fuit *Ad Roma. 6.* Pelagi verb. meritum, hæresi. 2. & verbo gratia hæresi. 1. Tertius titulus est catholicus, nempè, ex conuentione factus, & pro labore. *Matth. 20.* Conuentione autem facta, &c. Quartus titulus est opera facta in statu gratiæ, iuxta illud. *Ioan. 6.* Qui biberit ex hac aqua (idest, qui habuerit gratiam) fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, idest, producet opera vitæ æternæ digna. Quia gratia nihil aliud est, quam facultas promerendi gloriam per opera meritoria. Si enim Deus gratiam nobis nō dedisset, impossibile profectò fuisset nostris actionibus, aut operibus elicitis, ex solis naturæ viribus, idest, seclufa gratia, nos gloriam promereri posse. Cū non sint condignæ passionēs huius seculi, &c. Hinc *ad Roma. 8.* dicitur in concil. Crident. sess. 6. cap. 16. Deum remunerare in nobis dona sua, & merita nostra. Quod explicatur hoc exemplo: vt si rex daret alicui centum millia ducatorū, quibus ab ipso met rege ciuitatem emeret, tunc idem esset ciuitatis pretium, & regis donum: similiter ieiunium nostrum non tanti erat valoris: vt esset pretium gloriæ: instituit tamē Deus per gratiam suam, vt esset æquale pretium gloriæ. Quia voluit pro ieiunio gloriam dare. En tibi, quomodo gratia est merendi fundamentum. Quintus titulus est, quia sumus Christi Iesu membra, idest, de eius familia, & eiusdem Christi per fidem, & charitatem amici, ratione cuius vnionis opera nostra sunt vitæ æternæ digna.

Hinc, passionēs, & persecutionēs, quas fideles pro Christo *Append. 1. sustinent, ipsi Christo inferri dicuntur. Act. 9. Saule, Saule, cur me persequeris?*

Hinc, opera iustorum opera Christi nominantur, iuxta illud. An experientum queritis eius, qui in me loquitur *Append. 2. Christus: Et alibi, Non vos estis, qui loquimini, &c. Et ad 2. Cor. 13. Galath. 2. Viuo autem, iam non ego, viuit verò in me Christus.* *Matth. 10. Gal. 2.*

Hinc, opera nostra sunt meritoria vitæ æternæ de con- *Append. 3.*
digno.

digno. Et ratio est: quia opera Christi sunt meritoria de condigno vitæ æternæ, & nostra opera tribuuntur Christo.

Append. 4.

Osus Caiet. Hinc, ex sententia Caiet. in opusculo de fide, & operibus, & Osij contra Lutherum cap. 73. ista erit concedenda: Christus in nobis, & per nos meretur, ad hunc sensum, scilicet, Christus est causa, quod nos mereamur: non tamen ad hunc sensum, quod actus meritorij nostri sint actus ipsius Christi; sicut operatio manus est operatio totius. Et confirmatur; quia ut ista conceditur, Christus loquitur in nobis, & vivit in nobis, hoc est, operatur, ad hunc sensum, quod Christus meruit ut nos mereamur. Hinc Sotus rectè dicit dictam propositionem esse erroneam, de natura, & gratia, si in sensu, quem nos reiicimus, illam intelligat.

Sexta diffi. Erit ne absolutè concedendum, Deum esse nobis debitorem? an sibi, & suæ promissioni?

Sanctus Thom. art. 1. ad 3. ubi sup. & alibi negat Deum esse simpliciter nobis debitorem; sed sibi, & suæ promissioni.

CONCLUSIO.

Simpliciter concedendum est, Deum iustis esse beatitudinis debitorem. Hæc conclusio apertè definitur in concilio Arausicano. c. 18. sub his verbis. Debetur gloria bonis operibus, si fiant: sed gratia, quæ non debetur, præcedit: ut fiant. Et confirmatur aut. r. tate D. August. sermone. 16. de verbis Domini, ubi ita ait. In his, quæ habemus, laudamus Deum largitorem, in his, quæ nondum habemus, tenemus debitorem. Debitor enim factus est, non aliquid à nobis accipiendo: sed quod ei placuit, promittendo. Idem docet ser. 51. de verbis apostoli. Et ratione probatur: quia si de lege naturali promissa sunt debita, & sola promissione aliquis constituitur debitor; Deus planè promittens erit non tantum sibi: sed etiam nobis debitor: atque ita erit simpliciter concedendum, esse Deum nobis debitorem: ut concil. citatum, & D. August. illud concedunt.

D. Aug.

Septima

Septima diffc. Præter gratiam, requiritur ne noua Dei acceptatio: ut actus sit meritorius?

Cum ex iam dictis constet, gratiam esse principium merendi: quæritur. An præter gratiam, &c. id est. An in singulis actibus iustorum habeat Deus nouam ordinationem, & nouum actum voluntatis, scilicet, quod dicat. Volo huic iusto pro hoc opere certum gradum gloriæ reddere? Due sunt extreme opiniones. Vna affirmat requiri, præter gratiam, acceptationem diuinam, & hæc est Scoti in 1. distin. 17. quæst. 1. cui adhæsit Marfil. Altera negat talem acceptationem, quæ colligitur ex S. Thom. art. 3. quāuis eam non expresse tueatur.

Scot. in. 1. d.

17. q. 1.

Marfil. in. 2.

dist. 17. art. 3.

conclus. 1. &

in. q. 10.

S. Thom.

Scoti est.

CONCLUSIO I.

Præter gratiam; ut opus sit vitæ æternæ meritorium, noua requiritur ex parte Dei acceptatio. Et ratio est; quia si opus esset meritorium ratione solius gratiæ, nunquā præmium excederet meritum, cum tamen excedat: quia Deus præmiat ultra condignum. Illud enim in quo excedit, non est ratione gratiæ: sed nouæ acceptationis. Et si de nouo non acceptaret, in nullo excederet. Vega in opusculo de iustific. q. 5. ad. 2. declarat Maximam, scilicet, Deus præmiat, &c.

CONCLUSIO II.

Ut iustorum opera sint æternæ vitæ meritoria, ex parte Dei, præter gratiā, noua diuinæ volūtatis acceptatio nō requiritur. Et ratio est; quia pluralitas sine necessitate non est ponenda, & cū sola gratia sine noua acceptatione sufficiat: quoniā gratia est acceptatio ad gloriam, eo ipso, q. iusti sunt per gratiam filij Dei, debetur illis hæreditas. Nam si filij, & hæredes; quare non requiretur profectò, nec erit noua acceptatio ponenda. En tibi ambas opiniones iis duabus conclusionibus comprehēsas.

S. Tho. est.

CONCLUSIO III.

Opera iustorum; ut sint vitæ æternæ meritoria, requiritur, præter gratiam, peculiaris Spiritus sancti motio, & cōkursus excitās iustū ad opus vitæ æternæ meritoriū præstādum. Probatur ad Rō. 8. Ipse spiritus postulat p nobis, id est, postulare nos docet. Et loquitur de iustis, Et Ioan. 4. Qui biberit ex hac

Ad Rom. 8.

aqua, Ioan. 4.

aqua. Vbi innuit Christus Iesus, eum, in quo est gratia, continuè à spiritu sancto ad meritoriè operandum excitari. Et fortassis Scot. per nouam acceptationem, hanc nouam, & continuam Spiritus sancti motionem, siue concursum, seu spirationem intellexit. Sed de his latius in lib. controuersiarum.

Octaua diffic. Vtrum gratia sit principium merendi per charitatem?

Sensus tituli est. An, præter gratiam, & liberū arbitrium, requiratur ex parte hominis ad meritum aliquis actus charitatis, id est, vt opus actualiter eliciatur propter Deum. Et vocatur relatio actus in Deum. Doctores omnes ad vnum confitentur charitatem ad meritum desiderari: sed an sufficiat solum habitualis charitas, per quam habitualiter Deum diligimus? vel an requiratur in super actualis? Ita vt sit opus in singulis actionibus habere hunc actum, scilicet, ieiuno, oro, scribo, &c. propter Deum, est inter illos contrauersum. Sunt enim variae de hac re sententiæ, & opiniones. Prima est Durand. infra distin. 40. q. 2. affirmantis, relationem actua-lem in Deum esse necessariam: vt opus aliquod sit vita æterna meritorium. Hanc opinionem tribuunt Thomistæ Scoto: sed falso, vt statim patebit. Secunda opinio est Scoti in 4. dist. 4. cuius verba sunt. Probabile est sufficere ad opus meritorium relationem virtualem. Tertia opinio est Soti. Existimat enim solam charitatem habitua-lem, & infusam esse satis: vt singulæ operationes iustorum, moraliter bonæ, sint vite æternæ meritoriè, absque eo, quod actualiter, vel virtualiter in Deum referantur. S. Tho. supra. q. 21. artic. 4. ad vltimum. Caiet. vbi sup. S. Tho. art. 3. Capreolus in 2. distin. 40. eandem opinionem defendere videntur. Ait enim S. Thom. art. 4. citato expressè omnem actum bonum esse meritorium, si non sit peccati impedimentum. Caterum, & hæc clariùs innotescat, nota sequentes animaduersiones.

Quemadmodum rebus naturalibus forma essentialis est, quæ dat suo toti esse specificum; vt anima rationalis respectu hominis:

Duran. d. 40.

q. 2.

Scot. in 4.

dist. 41.

Sotus lib. 3.

de natura,

& gratia.

S. Thom.

Capreol.

Caiet.

1. animad-

uersio.

hominis: ita in actibus moralibus studiosis, aut vitiosis forma, quæ constituit actum in certa specie est finis, propter quem potentia operatur. Hæc animadversio est Aristot. 1. *Ethic.* ubi docet: quod qui fornicatur, ut furetur, potius fur, quam fornicator erit appellandus. Perinde etiam ieiunium eius, qui, ut furetur ieiunat, actus iniustitiæ, & non temperantiæ erit. Similiter, & abstinencia ab esu carniū, propter humanam gloriam comparandam, erit actus superbiæ, cuius filia est vana gloria.

Charitas forma omnium virtutum est. Hæc animadversio est axioma theologicum. Et ratio à definitione formæ est: quia forma in moralibus est finis ipsius actus: ut ex proxima animadversione constat, & sola charitas est, quæ omnium virtutum actus in ultimum finem, & propter Deum dirigit. Finis enim præcepti charitas est.

Hinc charitas voluntati; ut eliciat actus omnium virtutū propter Deum imperat, atque ita actus cuiuscunque virtutis erit à charitate, non elicitus: sed imperatus.

Relatio actus in Deum triplex est, nempe, habitualis, actualis, & virtualis. Prima est solus habitus charitatis: ut si existens in charitate ieiunet, etiam si Dei non recordetur, hic habitualiter tantum dicitur referre actum in Deum, propter habitum charitatis, quem habet. Secunda est, quando, qui ieiunat, actualiter dicit. Volo, ut Deo placeam, ieiunare. Tertia non satis inter doctores constat: nam de sententia Scoti ubi supra virtualis relatio est, quando ex cognitione, & amore ultimi finis homo incipit rectè operari. V. g. si quis subito Dei amore exardescens dicat. Volo deinceps in omnibus Deo placere, si post hunc actum statim dicat: volo pœnitere, siue pœnitet me peccasse, vel statim oret, aut peregrinationem promittat, &c. Tales actus sunt relati in Deum, non actualiter: quia quando eliciebantur, non actualiter homo Deum cogitabat: sed virtualiter tantum. Tandem erit relatio virtualis, quando aliquis actus est ab aliqua prævia actuali dilectione in Deum imperatus: ut præcedenti exemplo patet.

Hinc, actiones omnes hominis proponentis peregrinari

II. Part.

H

Romam,

Append. 2.

114 *Dist. 27. Quæst. unica de effectibus gratiæ.*

Romam, vel Hierosolimam versus, &c. propter Deum, quibus ad peregrinandum præparatur ut sternere equum, vestes, cibos, & alia id genus parare, erunt virtualiter in Deum relata. Et ratio est; quia ab illo prævio actu dilectionis, scilicet, volo peregrinari propter Deum proficiuntur, & imperantur. De sententia verò quorundam Thomistarum virtualis relatio vocatur, quando aliquis virtute pœnitentiæ iustificatur, & proponit se ex tunc omnes actiones morales in Deum referre: in virtute huius actus omnes deinceps morales actiones, & operationes, quæ fiunt in gratia, in Deum virtualiter referuntur: duratque ista virtualis relatio quousque per aliquod mortale peccatum interrumpatur. Lege Caietan. in. x. p. quæst. 63. artic. 6. ad. 3. cuius verba sunt. Actus virtualiter tendit in aliquod: quia manet in eo virtus prioris actus tendentis in illud.

Caiet.

Append. 3.

Hinc, officium divinum, orationes, ieiunia, &c. sunt actus virtualiter relati in Deum, eò quod sunt omnes simul per illum priorem actum relati, videlicet: refero me, & omnia mea in Deum.

CONCLUSIO I.

1. Cor. 13.

Ad actum meritorium sola charitas habitualis haud sufficit. Probatur primò ex D. Paulo dicente, Si linguis hominum loquar, &c. quia vel loquitur ibi D. Paul. de charitate actuali, aut virtuali, & erit tunc conclusio manifesta, aut de habituali tantum: ut tenet tertia opinio, quod videtur falsum. Nam inde sequeretur, omnia opera moraliter bona, elicit a existente in gratia, esse vitæ æternæ meritoria, ob hanc solam causam, quod sit in gratia. Quod quidem aduersatur D. Gregor. in homil. apostol. Vbi de proximorum dilectione verba faciens ita ait. Sunt, qui diligunt proximos secundum affectum cognationis, & carnis, quibus sacra eloquia non contradicunt: tamen illa suprema dilectionis præmia non assequuntur. Quia suam dilectionem, non spiritualiter (id est, non propter Deum) sed carnaliter impendunt, scilicet, affectu carnis, vel amicitia. Hinc ita argumentor B. Gregor, hoc in loco agit de dilectione

*D. Greg.
Ioan. 15.*

ctione

ctione erga proximos moraliter bona: nam inquit, cui sacra eloquia non contradicunt, & si moraliter mala fuisset, contradixissent. Deinde loquitur de homine existente in gratia: nam actus hominis existentis extra gratiam, etiam si in Deum referatur, non est vitæ æternæ meritorius. Tandem loquitur de viro iusto, qui absque actuali, vel virtuali relatione in Deum: sed sola naturali pietate motus diligit proximum, & talem dilectionem à merito vitæ æternæ excludit. Nam, inquit, tamen illa suprema dilectionis præmia non assequuntur, &c. Ergo ad actum meritorium sola habitualis charitas haud sufficit. Alioquin omnia opera iustorum moraliter bona, vt deambulatio post cœnam ratione sanitatis, somnus, &c. essent vitæ æternæ meritoria, quod rationi, & D. Greg. aduersatur. Tum etiam quia actus nisi actualiter, vel virtualiter imperetur à charitate, tanquam ab eius forma: vt constat ex prima animaduersione, non est meritorius vitæ æternæ. Et nisi actualiter, vel virtualiter in Deum referatur, non est imperatus à charitate: ergo non erit sufficiens sola habitualis relatio. Per solum namque habitum charitatis homo non operatur propter Deum: vt patet in exemplo B. Gregor. de iusto, qui diligit proximum affectu tantum cognationis, & carnis.

CONCLUSIO II.

Relatio actualis in principio singularum actionum non requiritur: vt sint vitæ æternæ meritorie, cum sola virtualis efficiat. Et ratio est, quia sicut in humanis: vt obsequia regi exhibita sint præmio temporali digna, non requiritur: vt in singulis obsequiis ministri regis protestentur se velle regi placere, sed sat est, vt in principio, cum primum recipiuntur, protestentur, & intendant se velle regi inferuire, vt sibi temporale stipendium debeat: ita à simili cum primum aliquis virtute pœnitentiæ, vel baptismi, quia tunc ad Dei amicitiam admittitur, & in eius familia recipitur, satis erit, se velle obsequi Deo, & in omnibus illi placere protestetur. Et hæc est virtualis relatio, quæ quidem sufficit, donec per mortale peccatum interrumpatur. Et q̄ sit necessaria virtualis relatio constat ex, 1. ad Corint. 13. in prima

conclusionem citata. Et tandem, quia, ut sit opus dignum premio supernaturali, oportet ut fiat sine supernaturali (scilicet, propter Deum) virtualiter saltem proposito.

Append. 4.
Gen. 4.

Matth. 10.

1. Cor. 10.

Ad Rom. 8.

Hinc verus, & germanus sensus multorum locorum sacrae scripturae pendet. Ut est locus Gen. 4. Respexit Dominus ad Abel, &c. Et hoc fuit: quia respexit ad actualem eius intentionem, aut virtualem, & non ad habitualem tantum. Item locus Matth. 10. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquae frigidae, tantum in nomine discipuli, id est, amore Christi quia est eius discipulus. Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et, 1. Corinth. 10. Siue ergo manducatis, siue bibitis, siue aliud, quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, id est, animo placendi Deo. Et locus ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, id est, iustis, omnia siue prospera, siue aduersa, sunt eis occasio merendi, & ita cooperantur in bonum. Non tamen omnia sunt eis meritoria, nisi ea in Deum, saltem virtualiter referant, propter rationes in 1. & 2. conclusione dictas.

Nona diffie. Vtrum homo possit mereri sibi primam gratiam?

DE hac difficultate disputant Alexand. Alen. in. 3. p. quaest. 61. m. 5. art. 1. & 2. S. Thom. ubi supra art. 5. & alij infra citandi, & Castro. verb. gratia haeresi. 1. & verbo opera haeresi. 4. Titulus huius difficultatis duplex est. Primus: An peccator poenitens possit de iustitia promereri primam gratiam? ita quod si illi non detur, iniuria afficiatur. Et de hoc sensu nullus doctorum dubitat. Omnes enim ad unum hoc fieri posse pernegant. Secundus autem sensus est, An peccator virtute poenitentiae primam gratiam de congruo, hoc est, de iustitia secundum quid, saltem promereri queat. Et de hoc sensu est controuersia inter doctores. Partem affirmantem defendunt Ricard. praesenti dist. artic. 2. quaest. 1. ubi dicit, non habentem gratiam posse illam mereri non simpliciter: sed secundum quid. Et Scot. in. 1. dist.

Ricard.

Scot.

distinct. 17. quæst. 1. artic. 1. & in. 4. distinct. 14. quæst. 2. art. 2. *Durand.*
 Hos sequuntur multi ex recentioribus, nempe Durand. in
 1. distinct. 17. quæst. 2. vbi affirmat, hanc esse communem
 opinionem, Gabriel, Mayoris, Almaynus, quos citat, & se- *Gabriel.*
 quitur Vega quæst. 6. & 7. in opusculo de iustificatione, le- *Mayoris.*
 ge omnino illum, & super concil. Trid. lib. 8. à cap. 8. vsquæ *Almay.*
 ad. 13. Eiusdem prorsus sententiæ est S. Thom. vbi supra art. *Vega.*
 3. in corp. q. quàmuis eius discipuli hoc inficiuntur. Ibi enim *S. Tho.*
 fatetur pœnitentiam, prout est à libero arbitrio, esse meri-
 toriam de congruo prioris gratiæ. Partem verò negantem
 tenent Gregorius Ariminensis in. 2. distinct. 26. Nicolaus *Greg. Ari.*
 Lyranus super Ioan. cap. 1. Thomas Vualdensis in lib. de sa- *Lyran.*
 cramental. Soto lib. 2. de natura, & gratia, cap. 4. qui affir- *Thomas V-*
 mat esse prope Pelagianum priorem gratiam posse cadere *ualden.*
 sub merito de congruo. Alexand. noster vbi supra tenet
 posse aliquem merito interpretatiuè sibi mereri. Quid au-
 tem vocet meritum interpretatiuum, habes supra in. 1. diui-
 sione gratiæ in difficul. de gratiæ diuisionibus.

CONCLUSIO I.

Nullum opus existentis in mortali, quantumcumquè sit
 moraliter bonum, est de iustitia, siue de condigno primæ
 gratiæ meritum. Hæc conclusio est de fide, & in multis
 locis sacra scripturæ apertè continetur. Legitur enim ad
 Romanos. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, &c. si gra- *ad Roma. 3.*
 tis, ergo non ex meritis. Et ibidem cap. 11. si autem gratia, *ad Rom. 11.*
 iam nō ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia.
 Fuit etiam definita in concil. Palestino contra Pelagium, &
 eius sectatores, qui tempore Innocentij primi: vt refert for-
 tissimus hæreticorum malleus August. in cap. 88. lib. de hæ- *D. Aug.*
 resibus, & in alijs quàm pluribus locis, inter alias, quas de-
 fenderunt hæreses, hanc quoquè asseuerunt. Viderur etiam
 definita in concil. Arausicano. 2. canon. 17. vbi ita legimus.
 Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem
 christianorum Dei charitas fecit, quæ diffusa est in cordi-
 bus nostris, non per voluntatis arbitrium: sed per Spiritum
 sanctum, qui datus est nobis, nullis meritis gratiam præue-
 nientibus. Est quoquè expresse definita in concil. Trident.

sess. 6. cap. 5. & canon. 1. & 2. & 3. Et ratione confirmatur à definitione meriti; quia meritum est opus, non solum bonum, verum etiam elicitum à persona iusta, & studiosa, &c. & peccator quantumcumque bene operetur iniustus, & Dei inimicus est. Odibilis enim est Deo impius, & eius impietas. Qui plura, & notatu dignissima agnoscere cupit, legat Vegam in quæst. 6. citata. Iam explicatus est primus huius difficultatis sensus, restat secundus de merito de congruo. Et nota hoc meritum posse bifariam sumi, primo in rigore pro opere, cui de iustitia debetur præmium; secundo citra rigorem pro opere impetratorio.

CONCLUSIO II.

Nullum opus præcedens gratiam merito de congruo, in rigore sumptò, est gratiæ meritum. Hæc conclusio videtur esse definita in concil. Trident. cap. 8. cuius verba sunt, Gratis autem iustificari ideò dicimur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam promerentur. Eam docuit antea D. August. epistol. 106. ad Bonifacium Papam. Et ratione confirmatur à definitione meriti in tota sua latitudine sumpti, quam habes supra; quia meritum tam de congruo, quàm de condigno est actus, cui de iustitia debetur præmium, & peccatori nihil debetur, cum sit Dei inimicus, & pæne, quo vel scitur, & omni gratia indignus. Autoritates autem sanctorum, quas adducit Vega ubi supra quibus affirmabant, peccatorem pœnitentem mereri primam gratiam, sunt intelligendæ de merito abusuè, siue secundo modo sumptè, scilicet pro opere impetratorio.

D. Aug.

Append.

D. Aug.

Hinc, sumendo meritum pro actu impetratorio, quæstio est de nomine. An peccator de congruo per ultimam dispositionem gratiam promeretur, nec ne? Omnes in hoc conveniunt non promereri de iustitia primam gratiam: quare impetrat illam. Et quando D. August. epistol. 105. dicit, indulgentius iustificari paruulos, quàm adultos, non est intelligendus ita, ut adulti aliquo modo gratiam primam mereantur; sed quia laboriosius illam consequuntur,

cò quòd exigit Deus ab adultis aliquam dispositionem, quã à paruulis non exigit.

CONCLUSIO III.

Opera moraliter bona, extra gratiam facta, non sunt etiam de congruo auxilij specialis necessitij ad resurgendum meritoria: cuius modi est vocatio, inspiratio diuina, & alia id genus, quæ præcedunt pœnitentiam. Exempli gratia, si concubinarius ieiunet, peregrinetur, effundat preces, omnes suas facultates in cibos pauperum distribuat, & alia opera longè excellentiora præstet, non promerebitur de iustitia auxilium speciale ad resurgendum. Hęc conclusio probatur ad Roman. 9. Non est volentis, nequè currentis, sed miserationis Dei. Et paucis interpositis, subiungit: ergo cui vult miseretur, & quem vult, indurat. Hinc ita colligo ratiocinationem. Deum indurare aliquem est subtrahere auxilium speciale ad conuersionem necessarium, sed Deus nulla habita ratione ad currentem, idest, ad moraliter benè operantem, cui vult miseretur, suam gratiam præuenientem communicando, & quem vult indurat, speciale auxilium illi denegando; ergo præueniens gratia aliquo modo ex operibus non datur. Est etiam definita in concil. Trident. sess. 6. cap. 5. his verbis. Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Deo per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse; hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur. Notanter dicitur, eorum existentibus meritis, ad quodcumquè genus meritorum, etiam de congruo excludendum. Et ratione confirmatur; quia omne meritum de congruo; vel est propter dignitatem personæ operantis; vt quando iustus orat pro peccatore: vel quia est promissum ex lege; vt pœnitentia sufficiens, cui ex lege promittitur gratia, & cum peccator sit indignus gratia, & nulla hactenus sit lex, qua alicui, propter opera moraliter bona, gratia præueniens promittatur, non erunt talia opera, extra gratiam facta, talis auxilij necessarii ad pœnitendum meritoria. Hęc conclusio est contra Vegam, qui quæst. 7. in opusculo vbi supra dixit. Potest fidelis me-

reri de congruo gratias gratis datas, quibus trahitur ad poenitentiam, &c. At verò libro. 6. super concil. Trident. cap. 10. & 11. eam sententiam retractavit, affirmans, nullatenus esse etiam de congruo meritorias huiusmodi actiones, de quibus loquimur.

CONCLUSIO IIII.

Quàmvis opera moraliter bona ex viribus solius naturæ elicitæ in nullo euentu sint gratiæ præuenientis meritoria; sunt tamen eiusdem gratiæ impetratoria. Et ratio est; quia Deus optim. Maxim. quæ sua est infinita misericordia, plerumquæ concutit peccatores timore gehennæ: qui quidem timor est illis poenitendi occasio. Et colligitur conclusio hæc ex multis sacre scripturæ locis. Daniel enim. 4. dixit propheta regi Nabuchodonosor existenti in mortali. *Mihi crede Rex, peccata tua eleemosynis redime, &c.* Et D. August. super Ioann. cap. 9. increpat cæcum dicentem, peccatores à Deo non exaudiri. Constat etiam exemplo Cornelij actorum cap. 10. Item D. Cyrillus lib. 4. super Ioã. cap. 25. dicit eos ex Iudæis credidisse, qui erant bonis moribus præditi, eos verò, qui erant improbi, malitia exæcatos fuisse. Tandem probatur, quia Deus plerumquæ, propter peccata, deserit homines: ut B. Paul. ad Roman. 1. docuit. Et Christus Iesus causam infidelitatis Iudæorum tribuit eorum ambitioni. Ioann. cap. 5. dicens. Quo modo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quaritis? Hinc, si peccata, & flagitia sunt indurationis, & negationis auxilij causa, erunt profectò bona opera moralia causa impetrandi: ut Deus auxilium ad resurgendum impartiat. Propterea quod Deus pronior est ad miserendum, quam ad puniendum. Hæc animaduerte ad consulendum peccatoribus, & ad illos excitandum: ut in bonis operibus exerceantur. Hæc conclusio est Adriani in. 4. in quæst. An extra gratiam possit homo satisfacere. Et magistri Vega quæst. 7. & super concil. Trident. vbi suprâ. Et magistri Soto de natura, & gratia, lib. 1. cap. 21. Prima conclusione huius difficul. condemnatur

hæresis

*Daniel. 4.**D. August.**Ioan. 9.**Act. c. 10.**B. Cyrillus.**Ad Rom. 1.**Ioan. 5.**Adrian.**Vega.*

Hæresis Pelagianorum, qui asserabant, hominem ex puris naturalibus posse de iustitia mereri gloriam: sicut modo hu- manus mercenarius promeretur stipendium. *Hæresis. Castro.*

Decima diffic. Vtrum vnus possit alteri primam gratiam promereri?

CONCLUSIO I.

CH R I S T V S Iesus peccatoribus sufficienter poenitentibus meruit de condigno primam gratiam. *Alex. Alen. S. 4. S. Tho. art. 6. ubi. s. Ad Hebr. 2.*
Hæc conclusio est de fide: vt D. Paul. testatur. Decebat enim eum (ideest Christum) propter quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum (scilicet Christianorum) per passionem consummare. Ecce quomodo B. Apostolus affirmat Christum salutis autorem adduxisse multos in gloriam. Quod non potest aliter intelligi, nisi qua illis primam gratiam meruit. Et quia Deus mouebat animam Christi, sibi gratissimam; vt ad salutem aliorum operaretur. Et quia illi soli data est gratia capitis.

CONCLUSIO II.

Iustus in gratia existens precibus, & alijs operibus potest peccatori de congruo primam gratiam promereri. Constat Matth. 9. Videns Iesus fidem, &c. dixit Paralytico. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Vbi fides iustorum impetrauit paralytico remissionem peccatorum, ideest, primæ gratiæ collationem. Et Iacobi vltim. orate pro inuicem, vt saluemini. Et Luc. 16. Facite vobis amicos, qui recipiant vos in æterna tabernacula. Quasi dicat effundite facultates vestras in pauperes, vt eorum preces impetrent nobis vitam æternam. Et ratione confirmatur: quia congruum, & rationi consentaneum est: vt iustus, qui est Dei amicus, quando orat pro peccatore, exaudiatur. Sic enim vnus amicus ab alio solet, quod petit, impetrare.

Quæres. Meritum de condigno respectu primæ gratiæ danda

dande peccatori, quot modis à merito de congruo iustorum differet?

Respondeo, duobus. Primo ex parte effectus. Iustus enim solum impetrat peccatori auxilium præueniens, & concomitans necessarium ad conuersionem, & ideo dicitur impetrare gratiam; quia impetrat dispositionem ad ipsam, nempe, vt Deus peccatorem illuminet. At vero Christus Iesus vtrūq;, scilicet, auxilium ad contritionem necessarium, & primam gratiam iustificatam meruit omnibus quò ad sufficientiam, hoc est, quantum est ex parte sua, solis autem prædestinatis quò ad efficaciam. Secundò differunt; quia Christus meruit de iustitia, ita quòd, si peccatori contritio Deus non daret gratiam, irrogaretur iniuria non peccatori, sed Christo; sancti verò solum ex misericordia illam impetrant. Sed de ijs in floribus 3. lib. sentent. ex professo.

CONCLUSIO III.

1. Reg. 16.

Jerem. 15.

Tanta est plerumquè peccatorum obstinatio; vt nolit Deus sanctos pro illis deprecantes exaudire. Constat. 1. Reg. 16. Vsq; quòd tu luges Saul, cum ego proiecerim eum, ne regnet in Israel. Et Ierem. 15. Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.

CONCLUSIO IIII.

Beati in patria orantes pro nobis nequè de congruo, nequè de condigno merentur alijs primam gratiam, & iustificationem. Et ratio est; quia sunt extra merendi statum, nihilominus tamen primam gratiam, & iustificationem impetrant. Lege flores p. 4 in quæst. quibus competat orare, in difficult. Vtrum sancti orent pro nobis?

Alex. Alen.

art. 2. & 8.

Tho. art. 7.

vbi. 3.

Scot. in. 4.

distinct. 22.

art. 2.

Vndecima difficul. Potest ne aliquis promereri sibi reparationem post lapsum?

Omnes doctores partem negantem tenent, & Scotus cum illis, licet affirmet credibile esse propter Dei misericordiam: vt qui cadit à magnis meritis, citius recipiat speciale auxilium, & inspirationem ad resurgendū.

CON

CONCLUSIO.

Nullus quantuncunque iustus, neque de condigno, neque de congruo suis bonis operibus meritorijs reparationem post lapsum promeretur. Hac conclusio est de fide. Colligitur enim per necessarium consequentiam ex sacra scriptura. Nam ad Roman. ii. inquit B. Paul. Si gratia, non iam ex operibus. Et si iustus promeretur sibi primam gratiam post peccatum committendum, iam gratia contra Paul. esset ex operibus proprijs. Sic enim intelligendus est D. Paul. nam propter merita aliena, ut Christi, bene datur prima gratia, ut ex difficultate proxima constar. Et Ezech. 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur, ergo non erunt meritoria post lapsum. Ratione confirmatur à simili: quemadmodum esset apud homines temerarium, si miles Regi suo aliquod, ea lege, offerret obsequium: ut si fuerit aliquando transfuga, remittatur ita illi noxa, ut pœna mortis non plectatur. Nam si rex obsequium ea lege oblatum admitteret, videretur militi occasionem delinquendi præstare. Ita, & Deus rex æternæ gloriæ videretur peccati auctor, si obsequium ea lege acceptaret: ut quando gratia per mortale peccatum interrumperetur, præmium redderet, quod nec somniare licet.

CONCLUSIO. II.

Oratio iusti sui reparationem post lapsum efflagitantis, si forte in mortale labatur: quia suam intelligit imbecillitatem, erit apud Deum valde impetratoria. Et ratio est; quia hoc postulabat Dauid, quando dicebat: Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Nam si inter homines obsequia præstita amico, delinquenti suffragantur, dummodo non fuerint lege prædicta oblata, ne dñ apud Deum, qui omnes homines infinita mansuetudine absque vlla comparatione vincit, ac superat.

Alex. Alen.

p. 4. q. 9. m. 3.

art. 2. §. 1. q.

4. collateralis

c. §. 2. q. 3.

collat. ad ar-

gum.

S. Tho. art. 8.

ubi. §. c. S.

Bona. art. 2.

q. 2.

Ricar. art. 2.

q. 2. in hac d.

Scotus, c. a-

ly in. 1. dist.

17. c. in. 3.

dist. 33.

Prouerb. 4.

Eccl. 18.

Apoc. 22.

D. Aug.

Concil. Trid.

ses. 6. cā. 24.

D. Aug. in

lib. de dono

perseuerantie

S. Tho. art. 9.

Vega lib. 12.

super concil.

Trid. à c. 20.

vsque ad fi-

nem libri.

Duodecima diffi. Potest ne aliquis promereri augmentum gratia?

CONCLUSIO.

Per actus meritorios gloria homo simul augmentum gratia promeretur. V.g. si quis habeat duos gradus gratia, & operetur meritorie, ut duo: quia ieiunat deuotione, ut duo; proculdubio duos gradus glorie, & totidem gratia promeretur. Conclusio hæc est de fide. Et probatur Prouerbiorum. cap. 4. Vbi loquens scriptura sacra de profectu iustorum in gratia ait. Iustorum autem semita, quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad diem glorie. Et iterum, ne verearis iustificari usque ad mortem. Ecclesi. 18. Et Apoc. 22. Iustus iustificetur adhuc. 2. Pet. 3. Crescite vero in gratia, &c. Hanc docuit D. August. apud Magist. distin. 17. l. lib. dicens. Charitas meretur augeri, & aucta meretur perfici. Et ratione confirmatur; quia si homo promeretur augmentum glorie, merebitur etiam gratia augmentum: propterea quod gratia augmentum est medium necessarium ad glorie augmentum. Vtrum vero statim gratia augeatur, aut eius augmentum usque in finem vitæ, sicut primum principale, scilicet gloria, referatur: grādis est inter doctores controuersia, de qua in floribus. 1. & 3. lib. sentent. Deo adiuuante, disputabitur.

Decimatertia diffi. Possit ne aliquis de cōdigno perseuerantiam in gratia promereri?

Est tituli sensus. An, ut potest aliquis promereri de cōdigno gloriam: ita quod de lege Deus esset iniustus, si discedenti in gratia non daret gloriam meritis respondentem, eodem etiam actu possit de iustitia promereri perseuerantiam in gratia, & manutenentiam Dei usque ad finem vitæ.

Perseuerantia in gratia potest dupliciter considerari, vel in patria, ubi est gratia consummata, vel in via.

CON-

CONCLUSIO I.

Perseuerantia in beatitudine cadit sub merito de cōdigno: ita quòd si Deus iam beatos in gloria meritis respondēte non conseruaret, illis secundum legem iniuriam irrogaret. Et ratio est: quia, cum iustus, vt ex dictis constat, promereatur gloriam, non qualemcunquē: sed æternam: promerebitur ex consequenti perseuerantiam in ea. Nequē enim esset gloria æterna, si non haberet perseuerantiam annexam.

CONCLUSIO II.

Merito de condigno nemo potest perseuerantiam in bono vsquē ad finem vitæ promereri. Hæc conclusio est de fide. Et probatur, quia si pœnitentia esset meritoria perseuerantiæ de condigno, sicut est meritoria gloriæ, non posset Deus secundum potentiam ordinariam negare auxilium, & manutenentiam ad perseuerandum in gratia. Siquidem talis manutenentia esset debita de iustitia, & ex consequenti semel iustificatus per proprium actum, scilicet, per contritionem, non posset de lege cadere à gratia, sed esset confirmatus in illa, quod est hæreticissimum, & contra diuinam scripturam expressè. Nam dicitur de iustis: Septies in die cadit iustus. Et iterum ante mortem ne laudes hominem quenuquam. Et alibi, Qui se existimat stare, videat, ne cadat. Et est hoc idem definitum in Clem. ad nostrum de hæreticis, & est concil. Vienen. quod & philosophi cognouerunt. Canit enim poeta quidam. Dicumē beatus ante obitum nemo, supremaquē funera deber.

Prouerb. 24.

Eccl. 11.

1. Cor. 10.

CONCLUSIO III.

Nihilominus tamen dicta perseuerantia, ieiuniis, orationibus, & bonis operibus, impetrari potest. Hæc conclusio est definita in concil. Trid. sess. 6. cap. 13. Et ratio est, quia multa possumus misericorditer impetrare, quæ sub merito minime cadunt. Nam Publicanus Luc. 18. Lachrymis veniam impetrauit, quam per eandem pœnitentiam non meruit. Non enim esset iniustus Deus, si peccatori, quantumcunquē pœnitenti peccata non remitteret.

Luc. 18.

Hinc elaborandum est omnibus nobis, vt per bona opera nostram vocationem certam faciamus, seruentē quē à Deo postu-

Append.

2. Pet. 1.

postu-

postulemus, ne vnquam ab eo derelinquamur, & despiciamur, & ne faciem suam à nobis auertat. Exorari enim se vult, & promereri Deus. Ipse enim, qui dedit velle, dabit pro sua voluntate perficere.

Decimaquarta diffic. Vtrum bona temporalia, siue mala possint cadere sub merito?

Alex. Alen.
p. 4. q. 26. m.
5. art. 3. §. 2. q.
6. collateral.
S. Thom. art.
10. ubi. 5.

Bonorum temporalium duo sunt genera. Quædam enim sunt, quæ conducunt ad beatitudinem consequendam; vt salus corporis, quæ est necessaria ad concionandum, & docendum, quæ operationes sunt vitæ æternæ meritoria: huius etiam primi generis sunt dignitas, scientia, ars, diuitia, quæ etiam sunt media, quibus meremur beatitudinem, dummodò illis benè vtamur. Quædam verò sunt, quæ non sunt media ad vitam æternam consequendam, huius secundi generis sunt bona temporalia, quæ ab existentibus in mortali possidentur. Similiter de malis est dicendum.

CONCLUSIO I.

Psal. 33.
Psal. 36.

Bona temporalia primi generis sub merito de condigno, siue de iustitia cadunt. Pater psalm. 33. vbi dicitur. Timentes autem dominum, non deficient omni bono, &c. Et psalm. 36. Non vidi iustum derelictum, nec semen eius, &c. Et ratio à simili est; quia sicut augmentum gratiæ cadit sub merito de condigno, non quòd sit simpliciter ad beatitudinem necessarium, quoniam satis esset prima gratia, sed quia per augmentum gratiæ homo ad resistendum vitio, & ad maiorem dilectionem Dei adiunatur: ita etiam cum temporalia bona homini ad comparandas sibi virtutes, quibus vitam æternam promeretur, sint adiumento, cadent etiam sub merito de condigno.

Append. 1.

Hinc etiam idem propter eandem rationem de malis temporalibus censendum est, vt de aegritudine, paupertate, & ignobilitate, quæ plerumquè sunt media ad humilitatem, quæ vitam æternam promeremur, acquirendam.

CONCLUSIO

Bona temporalia aliquando sub merito secundum quid cadunt, idest, sunt alicuius actus studiosi, & laudabilis premium temporale. Constat Exodi. i. Vbi legitur edificatas fuisse domos obstetricibus Aegyptiorum, seruantibus incolumes Hebræorum masculos. Quod quidem opus, si mendacio caruisset, teste D. Gregorio, dignum vita æterna fuisset. Idem docet D. August. quæst. i. lib. quæstionum in Exodum, & lib. contra mendacium cap. 15. Et Romanis premium temporale propter moralem iustitiam, quam in subditos exercuerunt, fuit a Deo tributum, vt D. August. lib. 5. de ciuit. Dei cap. 1. & 15. scribit.

Exod. i.

D. Greg. lib. 18. moral.

D. August.

Hinc, Deus plerumque etiam hæc temporalia bona donat hominibus propter bona opera, quæ homines ex imperio diuino faciunt, quamuis in executione pessimam habeant, & iniquam intentionem, vt regi Nabuchodon. quia pugnavit contra tyros ex imperio Dei, licet odio motus, reddita fuit merces. Dicitur enim Ezech. 29. & erit merces eius in terra Aegypti.

Append. 2.

Ezech. 29.

Hinc, facile colligitur infinita Dei elementia, & liberalitas, & misericordia erga electos; nam si propter actiones morales mala, & iniqua intentione, factas Romanis, & Nabuchodon. premium temporale reddidit, quam mercedem iustis, qui recta intentione operantur, tribuet? Quod bonum temporale illis: si tamen ad eorum spirituale commodum pertineat, negabit?

Append. 3.

Hinc, quoniam ignoramus, quæ bona temporalia ad salutem æternam expediant, sunt hæc petenda sub conditione implicita, vel explicita; scilicet, si futura nobis adiumento sint ad vitam æternam comparandam. Nam quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, &c. Et docuit B. Paul. ad Roman. 8. petere sub conditione implicita dicens. Quid oremus, sicut oportet, &c. quasi dicat. Nescimus fratres, expediant ne magis nobis bona, aut mala temporalia ad salutem æternam, ipse autem Spiritus sanctus postulat pro nobis, idest, postulare nos docet, & hoc gemitibus, idest, precibus inenarrabilibus, hoc est,

Append. 4.

Marc. 8. &

Luc. 9.

Ad Rom. 8.

precibus

precibus indeterminatis: vt non determinatè salutem, aut ægritudinem, diuitias, vel paupertatem, &c. petamus, sed ea solum, quæ Deus magis ad vitam æternam expedire intelligit. Et ecclesia sub conditione explicita orationem pro pluuia instituit, scilicet, Deus in quo viuimus, &c. sempiternè fiducia- liùs appetamus.

Artic. III. De varijs alijs gratiæ effectibus.

*Alex. Alen.
m. 6. vbi. 5.*

Hunc artic. solus Alexand. Alen. tractat, & absoluetur po- sitis aliquot difficultatibus.

*Prima diffi. Sunt ne purgare, illuminare, & perfice-
re, proprij gratiæ effectus?*

CONCLUSIO.

*Alex. Alen.
art. 1. vbi. 5.*

Ad Heb. 1.

Psal. 4.

Ad Phil.

Sunt quidem proprij gratiæ effectus. Nam de gratia dicit B. Paul. ad Hebr. in Purgationem peccatorum faciens. Et psal. 4. Signatum est super nos lumen. Vbi glossa lumen gratiæ tuæ: quare gratia illuminat. Et ad Philip. 2. Ipse operatur in vobis velle, & perficere, & operatur per gratiam: ergo gratia est perficere. Et ratio est; quia cum gratia nihil aliud inten- dat, quàm nos Deo assimilare, & purgare, illuminare, & per- ficere ad assimilationem necessariò concurrant; quia forma naturalis primò mouet dispositiones contrarias à materia, & tunc purgat: secundò introducit dispositiones consimiles in materiam, tuncquè dicitur illuminare materiam; vltimò introducit se ipsam in materiam, & perficit eam: erunt hi tres effectus essentialis, & proprij ipsius gratiæ. Nam vt lux assimilat sibi aerem, purgando illum à tenebris, &c. ita gratia, quæ est lux spiritalis: vt animam Deo similem reddat, debet primùm illam à tenebris peccatorum purgare, secundò dispo- nere simili dispositione, vt possit esse similis in actu. Tunc enim dicitur illuminare illam. Tertiò informare ipsam, tuncquè di- citur animam perficere.

Secunda.

Secunda difficult. Vtrum viuificare, assimilare, & gratificare sint proprij gratiæ effectus?

C O N C L U S I O.

Sunt. Legitur enim Act. 17. In quo viuimus, mouemur, & sumus. Et primum, quò anima rationalis uiuit per Deum, est gratia, & cùm per illam uiuat, dicetur quoque per eandem viuificari. Assimilat etiam gratia; quia anima diligit Deum, mediante gratia, & similitudo causa amoris est. Hæc enim vis amoris est; ut amantem in amatum transformet. Et tandem est gratiæ effectus gratificare, iuxta illud ad Ephesi. cap. 1. In laudem gloriæ, gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in Christo. Quod nominis etymologia declarat, quia gratificatio deriuatur à gratia, & si gratia est, gratificare est.

Alex. ALEN.

art. 2.

Acto. 17.

ad ephes. c. 1.

Tertia diffic. Vtrum iustificare, excitare, motus meritorios elicere, sint proprij gratiæ effectus?

Ex his tribus effectibus, primus, qui est iustificatio, & tertius, nempe, meritum, explicati sunt in primo, & secundo artic. huius quæst. restat secundus.

Alex. ALEN.

art. 3. ubi. 5.

C O N C L U S I O.

Est quidem excitare proprius gratiæ effectus. Probatur Apoc. 3. Ego sto ad ostium, & pulso. Ostium appellatur liberum arbitrium, siue voluntas. Et pulsatio ista est excitatio quædam voluntatis ad bonum per gratiam. Et hoc est, quod postulat ecclesia in illa collecta. Excita domine potentiam tuam, & veni, &c.

Apoc. 3.

Quarta diffic. Vtrum gratia in presenti vita faciat nos sine peccato esse?

Alex. ALEN.

art. 5. ubi. 5.

c. 4. p. q. 8.

m. 5. artic. 1.

Diuus August. apud Alexand. loco citato tres affert circa hanc difficultatem opiniones. Quarum prima asserbat nos in hac vita distinctè esse sine peccato, quam

ad arg.

D. Aug.

erro. Hæresis.

1. Ioan. 1.

erroneam, & hæreticam censet. Est enim contra Ioan. Apost. dicentem. Si dixerimus: quoniam peccatum non habemus, &c. Secunda opinio, quam iudicat probabilem, licet illam impugnet, dicit, peccatum posse sumi, vel pro actu inordinato, vel pro fomite peccati, idest, pro inclinatione, & pronitate ad peccandum. Ita enim accepit peccatum Apostol. ad Roman. 7. quando dixit. Non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod habitat in me peccatum. Et de peccato hoc modo sumpto potest intelligi autoritas apostoli Ioan. Si dixerimus, quoniam peccatum, &c. Tertia opinio est D. August. quæ sequentibus conclusionibus continetur. Lege infra distinct. sequenti.

ad Rom. 7.

CONCLUSIO I.

*Iacobi. 3.**Matth. 6.*

Nullus in hac vita sine veniali peccato esse potest. Probat-
tur autoritate D. Iacobi cap. 3. qui nullum excludendo dicit.
In multis offendimus omnes. Et si nunquam venialiter pec-
caremus, non opus esset dicere: dimitte nobis debita nostra,
sed tantum dicendum esset: & ne nos inducas in tentationem.
Sunt alia multa autoritates, quibus apertissime probatur Dei
amicos per gratiam non posse sine peccato veniali in hac vi-
ta existere.

CONCLUSIO II.

*D. Chrysost.**D. Aug.*

Gratia gratum faciens in hac vita hominem, cui inhaeret,
sine peccato mortali esse facit. Et ratio est; quia nullus, nisi
purgetur à vitiis, gratiam Dei accipere potest, vt D. Chrysost.
docet. Et refertur can. non potest de pœnitentia distinct. 1. &
de consecra. dist. 4. Gratia enim, quæ per Christum datur, pec-
catorum facit remissionem, teste D. August. & habetur de
consecra. distinct. 4. canon. gratia quæ. Lege etiam can. placuit
cl. 4. & can. quisquis ead. dist. & est concil. Mileuita. cui inter-
fuerunt D. August. & B. Anselm. Impossibile enim est, eun-
dem simul esse filium regni per gratiam, & per mortale pec-
catum perditionis filium.

Magist. Sentent. Distinct. XXV III.

IN hac distinct. Magist. proponit hæresim Pelagij affirmantis, hominem simpliciter sine gratia, viribus tantum naturę posse vitam eternam promereri, eiusque argumenta, & quę in D. August. qui contra illum multos scripsit tractatus, retorquebat, soluit.

Quaestio unica De necessitate Gratia.

Hanc quaest. doct. contra Pelagium hac distinct. 28. tractat & S. Thom. de illa. 1. 2. q. 109. verba facit. Absoluetur quaest. propositis nonnullis art.

Artic. I. An possit homo sine gratia aliquod verum cognoscere?

Hic articulis duabus difficultatibus expositis absoluetur.

S. Tho. art. 1. ubi. s. & reliqui infra citandi.

Prima diffc. Vtrum ad cognoscendas omnes veritates morales, quibus recte vivitur, generale Dei auxilium sufficiat, vel speciale etiam requiratur?

Vega. q. 9. de iustificatione.

Dix sunt extremae opiniones circa hanc difficultatem. Prima tenet, neminem post lapsum primi hominis, dummodò nascatur per propagationē, posse solo generali auxilio cognoscere aliquam veritatem moralem, nisi speciali Dei auxilio illustretur. Et hæc est Greg. Arimen. & Capreol. qui existimat fuisse opinionem S. Tho. in hoc artic. Secunda, & contraria est S. Tho. hic, & Scoti hac d. q. unica, & D. Bona. & Durand. & Ricard. hac dist. quaest. 1.

Greg. Arim. dist. 26. q. 1. Capreol. hac dist. q. 1. S. Thom. Scot.

Nota aliud esse cognoscere posse disiunctivè singulas veritates, siue propositiones, tam speculativas, quam practicas, pertinentes ad studiosè vivendum, & ad cavenda singula

D. Bona. Ricard. Durand.

peccata virtutibus moralibus contraria: aliud verò easdem propositiones collectiue cognoscere.

CONCLUSIO I.

Potest homo solo generali concursu cognoscere disiunctiue singulas veritates ad vitam moraliter studiosam gerendam spectantes. Hæc conclusio est cōtra primam opinionem, & probatur ex D. Paul. ad Rom. 2. Cū enim gentes, quæ legem non habent (scilicet scriptam, vt habent Iudæi) naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt (quia seruant præcepta moralia, quæ in decalogo continentur) eiusmodi legem non habentes (scilicet, scriptam, vt Iudæi) ipsi sibi sunt lex, qui ostēdūt opus legis scriptum in cordibus suis. Apertissimè apostol. his vltimis verbis testatur, gentes posse naturaliter, hoc est, solo generali concursu, qui inter vires naturæ recensetur, cognoscere singula decalogi præcepta, & illa efficere: quæ omnia ad virtutes morales pertinent. Ratione confirmatur à definitione auxiliij specialis: est enim concursus diuinus, qui non omnibus regulariter, sed quibusdam tantum conceditur: & cū omnes ratione vtentes etiam deprauatissimi quique, his principiis moralibus, scilicet, quod tibi non vis, &c. omne malum est fugiendum, &c. præstent assensum: cognoscent profectò illa sola generalis auxiliij virtute, & non specialis. Alioquin si ad præstandum assensum id genus principiis, esset necessarium speciale auxilium, non essent principia omnibus communiter nota, sed quibusdam dumtaxat. Et si non essent omnibus naturaliter nota, non essent prima principia, quod est erroneum.

Append.

Hinc naturaliter poterit homo scire singulas temperantie, & aliarum virtutum species, contra Greg. & Capreolum.

C O N C L V S I O I I.

Homo ex puris naturalibus, secluso speciali auxilio, non potest collectiue omnes veritates, quæ ad studiosam vitam degendam pertinent, ita cognoscere, vt nihil prorsus ignoret. Constat hæc conclusio Sap. 9. Cogitationes mortalium timida, & incerta prouidentia nostra, id est, iudicia nostra de moralibus rebus agendis sunt nobis incerta, hoc est, ignota. Et continuo reddit rationē dicens, Corpus enim quod corrū-

pitur,

pitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum, multa cogitantem. Et Eccles. Cunctæ res difficiles, non potest eas homo explicare sermone. E ratio est; quia vulnera peccati originalis naturaliter homini inhaerent, & ignorantia rerum agendarum vulnus originalis culpar est. Et confirmatur: quia vt S. Thom. docet, philosophi multas veritates, erroribus permixtas intellexerunt. *Eccles. 1. S. Tho. in. 1. p. q. 1. art. 1.*

Secunda diffie. Vtrum homo viribus tantum naturæ, secluso speciali Dei auxilio, possit articulis fidei catholice credere?

HIC non quæritur, An seclusa reuelatione facta alicui prophete, siue euangeliste, & seclusa prædicatione, possit homo naturaliter misteria fidei cognoscere? Hoc enim fieri non posse, vel Pelagius confitebatur: propterea quod misteria fidei catholica superant lumen rationis naturalis. Quæ quidem ratio pro hoc statu solum materialia naturaliter cognoscit. Dicebat namque Pelagius gratia Dei esse, quod fides nobis prædicetur, & miraculis confirmetur. Sed quod quæritur est, An facta prædicatione, possit aliquis solo generali concursu articulis fidei præstare assensum? Pelagius omne speciale auxilium inficiebatur. At verò inter catholicos non nihil diffidij est: Nam Scot. & Durand. videntur affirmare, posse aliquem ex viribus naturæ assentiri fidei articulis. Vnde aliqui dixerunt eos Pelagio subscripsisse, sed falluntur, vt statim declarabitur S. Thom. tamen oppositum confitetur, cui Scot. & Durand. non aduersantur. De qua re lege etiam Vegam, & Sotum. ceterum ad plenioram intelligentiam huius difficult. animaduerte sequentia. *Scot. in. 3. d. 23. q. Durand. hac dist. q. 1. S. Tho. art. 1. vbi. 5. & 2. 2. q. 6. art. 1. Vega in opusculo de iustifica. q. 9. & Soto lib. 2. de natura, & gratia, c. 8. 1. Animaduerso.*

Obiectum fidei, vt supra attigimus, duplex est. Vnum materiale, vt sunt. 14. articuli fidei, & omnia in diuina scriptura contenta. Alterum formale, & est ratio præcisa, quæ mouet nos ad credendum, qualis est veritatis primæ reuelatio: prout nobis ab ecclesia proponitur, & non aliter, vt ex

D. Aug.

D. August. colligitur, qui dicit: Euangelio non crederem, nisi ecclesie crederem.

2. Animad.

Obiectum fidei humane est autoritas asserentis, qui quidem fallere, & falli potest, nulla tamen apparet dissentendi, aut dubitandi ratio. Exempli gratia: credimus Romam nunc esse: quia omnes hoc affirmant, & nulla apparet dissentendi, aut dubitandi ratio. Simili etiam modo credimus nos esse baptizatos, & sacerdotes: quia ministri horum sacramentorum dixerunt se intentionem conferendi hæc sacramenta habuisse, & nulla apparet dubitandi ratio. Et in hoc differt fides humana ab opinione: quoniam in opinione semper manet aliqua ratio probabilis in contrarium.

3. Animad.

Hinc, discrimen inter fidem diuinam, & humanam non est præcise ex parte firmitatis, & certitudinis asserendi, aut ex parte subiecti, aut obiecti materialis, sed ex parte obiecti formalis certitudinis, aut infallibilitatis. Exempli gratia, aliquis lutheranus de facto huic: Deus est trinus in personis, & vnus in essentia; ita firmiter credit, sicut catholicus: quia est paratus pro eius defensione mortem subire, discrimen tantum est circa hunc articulum, qui idem est nobis, & hæreticis, ex parte obiecti formalis. Nos enim credimus, quia ecclesia, quam dicimus infallibilem, hoc proponit, & dicit in sacra scriptura contineri, & ideo nostra fides est diuina. Fides autem hæreticorum eiusdem articuli est humana. Credunt enim: quia proponitur ab omnibus baptizatis, & in scriptura diuina continetur, adduntque insuper, omnes dicentes hanc esse diuinam scripturam posse fallere, & falli, & ex consequenti asserunt ecclesiam esse fallibilem. Quamobrem fit, vt eorum fides sit humana: quia ratio, quæ eos ad credendum mouet, est autoritas dicentium, quos omnes fallibiles esse existimant, & autoritati, & iudicio fallibili innititur.

CONCLUSIO. I.

FIDEM humanam omnium articulorum solo generali concursu potest aliquis habere. Et ratio est, quia fides humana est assensus alicuius propositionis indubitabilis, cui stultum esset non assentiri, genitus ab autoritate fallibili

bilis talem veritatem affirmantium: sed potest aliquis credere articulis fidei, non propter autoritatem infallibilem ecclesie catholice; sed tantum propter autoritatem aliquius viri facientis miracula in confirmationem talis propositionis, vel propter autoritatem non tantum ecclesie: sed etiam ceterorum, ut credit hæreticus articulis, quos non diffidet: ergo talis credens habebit fidem humanam, aut moralem tantum. Et cum ad huiusmodi fidem humanam sufficiat solus generalis concursus, sicut ad credendum huic, Roma est: non requiratur profecto speciale auxilium. Et de hac fide humana loquuntur Scot. & Durand. ubi suprâ, & Caiet. in hac q. 109. art. 4. Non enim intelligendi sunt de fide catholica, & diuina, cuius obiectum formale est, &c. ut in prima animaduersione habetur.

C. O N C L U S I O I I.

ACTVM fidei catholice nullus potest per solum concursum generalem elicere, nisi auxilio Dei particulari eleuetur. Hæc conclusio est de fide, & contra hæresim Pelagij. Et probatur primò autoritatibus sacre scripturæ. Ait B. Paul. ad Philipp. 1. Vobis donatum est non solum: ut in eum credatis: sed etiâ, ut pro illo patiamini, &c. Et ad Ephes. 2. Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est: ex his, & aliis locis, eisdem similibus, sic colligo argumentum. Dona supernaturalia Dei, quæ sunt gratiæ gratis datæ, non dantur per generale auxilium (Aliiter enim essent naturalia, & omnibus communia: idèd, namque vocantur dona: quia per auxilium peculiare Dei dantur) fides autem in locis citatis, & alibi sæpè inter supernaturalia dona recesset: non igitur poterit viribus naturæ, & solo concursu generali obtineri. Quid clariùs contra Pelagium. Et confirmatur: quia ut non potest aliquis viribus naturæ gratiam faciendi miracula habere, ita neque actum fidei catholice elicere. Vtrumque enim ut docet B. Paul. donum supernaturale est. Fuit hæc conclusio definita in concil. Mileuit. can. 4. contra Pelag. & in concil. Arausic. cap. 25. & in Trident. sess. 6. can. 3. Confirmari etiam poterat multis sanctorum autoritatibus, præsertim D. Aug. in lib. de gratia Christi contra Pelag. c. 31.

& lib. 1. contra duas epist. Pelag. cap. 3. & 19. & lib. 4. cap. 6. lib. de predest. sanct. per multa capita; & lib. de gratia; & lib. arb. cap. 7. & 17. & in lib. de fide ad Petr. cap. 32. & in 1. can. Ioan. cap. 3. Lege Castrum verbo fides, & verbo gratia hæresi prima. Et tandem ratione illustratur conclusio posita; quia Deus nemini negat auxilium generale sine miraculo: ut ex supra dictis constat, & cum multis negauerit Deus auxilium ad credendum, excacando illos, atque indurando illorum corda, ut habetur Ioann. 12. cum autem tanta signa fecisset, &c. & hoc non tribuatur miraculo: profecto auxilium ad credendum fidei catholicae erit speciale, quod citra miraculum à Deo negatur.

Ioan. 12.

C O N C L U S I O I I I.

Auxilium speciale non solum est necessarium ad illustrandum intellectum; ut credat, verum etiam ad propriam affectionem, & voluntatem mouendam, ut intellectui nostro imperet, ut fidei catholica assensum præstet. Patet conclusio exemplo Lydiae, quæ credidit, & baptizata fuit. Vbi legitur. Cuius dominus aperuit cor, id est, inclinauit voluntatem eius, ut credere veller. Cor enim in sacris literis voluntatem significat. Fuit quoque definita hæc conclusio in concil. Arausi. can. 5. & 7. Et ratio est, ex D. Ioan. cap. 12. ubi legitur, Christum excacasse oculos Iudeorum, & indurasse illorum corda. Et excacatio spectat ad intellectum, & induratio ad voluntatem: quare ad operationem vtriusque potentia requiritur speciale auxilium: ut voluntas piam affectionem, & amorem habeat, & intellectus imperatus à voluntate actualem assensum fidei catholicae eliciat.

*Act. 16.**Ioan. 12.*

C O N C L U S I O I I I I.

Tale auxilium speciale est necessarium omnino, non, ut firmius, & facilius credamus: sed ut simpliciter credamus. Probatur, quia Dominus non dixit, sine me difficile poteritis aliquid facere. Sed simpliciter dixit: sine me nihil potestis facere. Ita enim præfata concilia definierunt, gratiam Dei esse omnino necessariam.

*Ioan. 15.**Hæresis Abaylardi.*

Hinc, confutatur hæresis cuiusdam Abaylardi, qui dixit, nihil esse credendum, quod virtutem nostri intellectus excederet.

cederet. Et haresis Pelag. qui negabat speciale auxilium. Et postea compulsus à fratribus eiusdem ordinis, ut poneret auxilium speciale, gratiam, scilicet, addidit errorem errori dicens, esse necessariam: ut homines facilius meritorie operarentur: non autem ut simpliciter operari possent. Lege Castrum, & Vegam, & Sotum, & alios ubi supra.

Pelag.

Artic. II. Vtrum homo possit velle, & facere bonum absque gratia?

Roffensis in art. 36. contra Luther.

Greg. Arim. d. 26. 27. 28.

29. Capreol. dist. 28. q. 1. con. 2.

S. Tho. art. 2. ubi. §.

S. Bona. q. 1. tim. 19. dist. Gab. q. unica Scot. ibidem.

Duran. q. 2. Ricard.

Vega. q. 14. de iustifica.

Soto lib. 1. de nat. & gratia. c. 20. & 22.

CIRCA hanc difficultatem fuit etiam error Pelagij affirmantis omne opus moraliter bonum posse à nobis effici natura corrupta: sicut, & integra, & hoc viribus naturæ. Dicebat enim esse misericordie, & gratiæ Dei fuisse nos creatos, virtutis autem nostræ esse, ut efficiamur iusti. Fecit, dicebat ille, nos homines, sed nos facimus nos iustos. Catholici omnes hanc sententiam tanquam hæreticam damnant, qui etiam inter se hac in parte discordant. Quidam enim affirmant post Adæ peccatum naturam hominis usque adeo imbecillem, ac prope extinctam mansisse: ut nihil boni suis viribus, nisi Deo peculiariter concurrente, efficere possit. Hi sunt Roffensis, Gregorius Ariminensis, & Capreolus. Alij vero oppositum tenent, asserentes, posse aliqua bona moralia solo generali concursu efficere, non tamen omnia. Et hæc est communior opinio. Hanc tuerentur Magister sentent. distinct. 26. S. Tho. D. Bona. Scot. Durand. Gab. Soto. Vega. Ricard. & alij, quos longum esset recensere. Titulus autem difficultatis dupliciter erit declarandus. Nempe, quid homo in statu naturæ integræ efficere potuisset? & quid modo in statu naturæ corruptæ efficere valeat? Et quia rectum est iudex sui, & obliqui, & iustitia, quid iniustitia sit, insinuet, erit primus sensus tituli de natura integræ explicandus. Et erunt, ut clarius rem hanc tractemus, aliqua prænotanda.

Illud semper in hac disputatione in primis præ oculis habendum

bendum est, ne tantum gratiæ necessitatem extollamus, vt cum lutheranis à creatura rationali liberum arbitrium relegemus. Et è contra, ne tantum libero arbitrio tribuamus: vt cum Pelagianis gratiæ necessitatem excludamus.

2. Nota.

Sex modis potest hominis status considerari. Primo in puris naturalibus. Secundo in statu rationali, vt seruetur rectitudo in partibus animæ, ita quod sensituiua rationali etiam difficulter obediat. Tertio in statu sub iustitia originali, in quo sensituiua sine vlla difficultate rationi obediebat, in quo tertius status à secundo distinguitur. Quarto sub peccato. Quinto sub gratia. Et sexto sub gloria.

3. Nota.

Inter statum in puris naturalibus, & statum sub peccato originali solum est discrimen ex parte causæ. Et ratio est, quia vterque status habet potentiam sensituiuam sibi rebellem, vterque etiam est omni bono super naturali destitutus. Differunt autem ex parte causæ: quia causa, ob quam, homo in puris naturalibus caret omni gratia, est conditio nature, nempe, quoniam ita fuit conditus: causa verò in statu sub peccato originali eiusdem carentiæ est originalis culpa. Confirmo rem à simili. Esto, sint duo homines nudi, quorum vnus nunquam fuerit vestibus indutus, alter verò aliquando habuerit vestimenta, in pœnam tamen criminis sit illis exutus. Tunc quemadmodum in primo nulla esset pœna expoliatum esse: ita si aliquis in mundo crearetur à Deo non per propagationem maris, & fœminæ: sed ex limo terræ in puris naturalibus, & esset omni gratia expoliatus, nuditas illa non esset in illo pœna: quemadmodum in paruulis ante baptismum est pœna propter culpam Adæ, esse gratia priuatos.

4. Nota.

Status naturæ integræ est innocentia status sub iustitia originali, in quo quidem statu non iustitia originalis: sed ratio, & mens hominis tali iustitia vestita, & ornata operabatur. Et ratio à simili est: nam, vt potentia sensituiua coniuncta rationali potentiæ in homine est perfectior, quàm in bruto, eò quod in nobis est libera, saltem per participationem, quam ob causam perfectius operatur: ita virtus, & potentia intellectuiua habens sibi iustitiam originalem coniunctam,

etiam,

etiam, & unitam, perfectius quam modò operabatur. Quoniam tunc potentiis sensitivis absque vlla rebellione imperabat. Ita enim generandi potentia rationi obedisset: vt in coeundo nulla fuisset libido, & in voluntate hominis marem, seu feminam generare extitisset: sed de iis suprà in hoc libro egimus.

Hinc, quando dicitur natura per peccatum vulnerata, & corrupta, ne intelligas, quæso, naturam in aliquo esse diminutam, siue potentia aliqua priuatam. Manent enim potentiae in illa integra: sed solum intellige esse priuatam iustitia originali ratione cuius potentiis sensitivis: vt modò diximus, dominabatur.

Dominium, teste Aristot. est duplex, politicum, & despoticum. Primum est, quod habet princeps super ciues, eò q̃ sunt liberi, & possunt principi resistere. Secundum autem est, quod habet dominus supra seruum suum, eò q̃ seruus nequit domino resistere.

Deus dicitur finis hominum naturalis, & supernaturalis. Naturalis quidem, quatenus est summum bonum, naturaliter cognitum: & supernaturalis, quatenus clarè visus, est obiectum beatitudinis. Vtrumque probatur à definitione finis. Est enim finis quid optimum, & vltimum, mouens efficientem ad operandum, propter eius affectionem. Philosophi enim cognoscentes naturaliter Deum, tanquam summum bonum, poterant moueri ad operandum vltimatè propter Deum. Et quia hoc non fecerunt, increpat illos B. Paul. dicēs. Qui cum Deum cognouissent, &c. Deus etiam fide cognitus mouet credentem ad operandum, propter consequendam beatitudinem, quæ in clara Dei visione consistit, quare clarè visus est finis supernaturalis nostrarum operationum, cum moueat nos ad operandum.

Per rationem naturalem, etiam seclusa fide, possumus cognoscere Deum esse super omnes creaturas, & super nos omnes diligendum. Et ratio Scoti est: quia naturaliter possumus cognoscere esse aliquod summum bonum super omnia diligendum, & vltimum finem omnium nostrarum actionum. Nam sicut naturaliter cognoscimus in causis efficientibus

non

Append. 1.

5. Nota.

Arist. 1. polit.

6. Nota.

Ad Rom. c. 1.

7. Nota.

Scot. est in. 3.

dist. 27.

non esse progressum in infinitum : sed esse deueniendum ad vnā primā causā , à qua aliæ causæ secundæ inesse , & operari dependant : ita naturaliter possumus cognoscere esse vnum supremum finem omnium actionum nostrarum , in quem , & per quem vltimatè operemur , & quem super omnia diligamus . Et cum talis finis secundum rationem naturalem non possit esse , nisi bonum infinitum , dicat planè ratio naturalis istud bonum infinitum (quod est solus Deus) esse super omnia diligendum .

8. Nota.

Psal. 18.

9. Nota.

Naturaliter non potest aliquis scire copulatiuè omnes veritates morales ad cauenda omnia peccata . Patet ex illo psal. Delicta quis intelligit ?

Seruare omnia præcepta naturalia , siue moralia potest quis , vel disiunctiue , vel copulatiue . His ita constitutis ponendæ sunt , vt dixi , prius conclusiones de statu naturæ integræ .

CONCLUSIO I.

Homo in statu naturæ integræ non poterat solis naturæ viribus vitam æternam promereri . Colligitur hæc conclusio ex dictis suprâ de merito . Et ratio est , quia cum opus meritorium sit , cui de iustitia debetur æquale præmium , & nullum sit opus naturale præmio æterno æquale , nullum profectò opus naturale fuisset tunc , quo homo vitam æternam promereri potuisset .

CONCLUSIO II.

Poterat homo in statu naturæ integræ viribus naturæ elicere quodcunque opus moraliter bonum collectiue , & seruare quodcunque præceptum decalogi , quod est præceptum naturale . Et probatur : quia ratio præcisa , ob quam homo post peccatum non potest copulatiue omne opus moraliter bonum elicere , est , propter inobedientiam potentiæ sensitiuæ aduersus rationem : in statu autem naturæ integræ , cum ratio dominio despotico potentiæ sensitiuæ ratione originalis iustitiæ dominaretur , potuisset tunc opus studiosum quodcunque copulatiue elicere . Confirmatur exemplo hominis sani , qui potest quemcunque laborem ferre : & natura tunc per iustitiam originalem dominantem sensibus erat sana .

Hinc,

Hinc, homo poterat tunc omnia præcepta naturæ ut sunt decalogi præcepta, quantum ad substantiam actus seruare. Si quidem omnia sunt bona moraliter.

CONCLUSIO III.

Homo in statu naturæ integræ dilectione naturali, & non meritoria, poterat diligere Deum super omnia. Et ratio est, quia homo in utroque statu naturaliter potest cognoscere Deum super omnia diligendum, & esse vltimum finem naturalem omnium actionum; ut constat ex 7. notabili ergo naturaliter voluntas non impedita, quale erat tunc liberum hominis arbitrium, potuisset conformare se rationi rectæ dictanti, Deum esse super omnia diligendum. Et confirmatur: nam si fortis politicus potest pro defensione patriæ in ortem studiose subire; quia hoc dicitur ratio, multo magis profectò poterat tunc Deus super omnia diligere, cum hoc recta etiam ratio diceret. Sed de hac conclusione, quæ est Scoti ubi supra latius infra. Hactenus de primo sensu tituli difficultatis huius, nunc de secundo agendum, & sit quarta conclusio ordine, & prima secundi sensus.

CONCLUSIO IIII.

Homo in statu naturæ lapsæ, solo generali auxilio seruare collectiue omnia præcepta moralia, quæ sunt legis naturæ, ut præcepta virtutum absque speciali Dei auxilio haud potest. Ratio sumitur ex discrimine inter statum naturæ integræ, & lapsæ: quia tunc, quando ratio dominio despotico potentia sensitivæ dominabatur, poterat sine difficultate omnia collectiue operari, præsertim cum illi statui iuxta probabilem opinionem peccatum veniale non esset compossibile: at verò in statu naturæ lapsæ non quæcumque volumus præstare, & efficere possumus, ad Galath. 5. Si enim omnia collectiue natura corrupta posset, nullum profectò discrimen esset inter statum naturæ integræ, & nostrum, quod est omnino erroneum. Hoc idem D. Paul. ad Rom. 7. proclamat. Non enim quod volo bonum, hoc facio, &c.

CONCLUSIO V.

Homo potest ex viribus naturæ in statu naturæ lapsæ adimplere singula præcepta, hoc, scilicet, vel illud solo generali

ad Rom. 2.

rati Dei concursu. Hæc conclusio est expressè definita à D. Paul. Cum gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt, &c. Hinc ita probo conclusionem. Naturaliter aliquid facere est operari illud per auxilium tantum generale: ut ex suprâ dictis constat, & cum gentes absquæ lumine fidei seruent naturaliter, teste B. Paulo, præcepta legis naturæ, licet non omnia, seruant profectò illa per solum generale auxilium. Aliter enim falsum esset dicere, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: sed esset dicendum supernaturaliter, si

ad Rom. c. 1.

speciale auxilium esset ad hoc necessarium. Et si quis dixerit, sensum B. Paul. esse de cognitione naturali præceptorum, & non de operatione. Respondebis hoc esse expressè contra textum. Non enim dixit beatus Paul. Intelligunt: sed faciunt. Nam de cognitione iam cap. primo egerat, quando dixit. Inuisibilia Dei à creatura mundi, &c. Lege apud Vegam, & alios, quorum est hæc conclusio, contra primam opinionem multas sanctorum patrum auctoritates, quibus illam confir-

Append. 3.

Hinc, homo viribus naturæ poterit singula præcepta secundæ tabulæ, scilicet, honorare parentes, canere homicidia, adulterium, &c. adimplere, disjunctiue, inquam, non copulatiue. Instar homini infirmi, qui potest vnum, aut alterum passum peragere: non tamen multos. Et tanta est naturæ lapsæ imbecillitas: ut præceptum vnum, aut alterum difficillimè

*Hæresis Pelag.**S. Tho. art. 3. seruet.**S. Bona. art.**1. q. 3.**Durand.**Ricard. &**ali j hac dist.**Soto lib. 1. de**natura, &**gratia c. 22.**Vega q. 10.**de iustifica.*

Hinc etiam aperuissimè hæresis Pelagij in principio difficultatis proposita eradicatur.

Artic. III. Vtrum homo solo generali Dei auxilio possit Deum super omnia diligere?

DOctores omnes tenent contra Pelagium in hac distin. & affirmant ad diligendum Deum super omnia necessarium esse auxilium Dei speciale. Soli Scoto falsifi-

simè

simè imponitur error Pelagij, scilicet, quod sine gratia auxiliij specialis possit homo Deum super omnia diligere. Essetque modo ab hac calumnia liberandus, nisi in floribus. 4. lib. in q. 1. de pœnit. artic. 6. An pœnitentia à timore, &c. hoc à nobis præstitum fuisset. Et ne actum agere videamur, quæ illic continentur lege, si veritatis, & honoris proximi studio sus es. Ad maiorem autem huius artic. qui difficilis, & utilissimus est, explanationem diligenter, quæ sequuntur, animaduerte.

Scotus libe-
ratur.

Præcepta diuina dupliciter possumus adimplere, vel quantum ad substantiam actus, vel quantum ad intentionem Dei præcipientis. Primo modo adimplet præceptum, qui rem, siue actum, qui in lege præcipitur bene, vel male moraliter efficitur, ut qui extreme indigenti elemosinam propter vanam gloriam largitur, & qui die dominico propter hypocrisim audit missam, hic male moraliter adimplet quantum ad actus substantiam. Secundò autem modo, scilicet, quantum ad intentionem præcipientis adimplere præceptum est, quando eo modo seruantur mandata, quod sint actus vite æternæ meritorij.

1. Animad.

Hinc, ad obseruandum præceptum, quod ad substantiam actus, non erit necessarium auxilium speciale. Nam generale erit satis. Et ratio est, propterea quod est actus solummodo naturalis, & non supernaturalis, id est, premio æterno dignus. Hac animaduersione posita, sensus tituli est. An, ut contingit adimplere cætera omnia præcepta quod ad substantiam actus, solo concursu generali: ita ut homo à noua culpa liberetur: vitam tamen æternam per talem obseruantiam non mereatur, neque ad gratiam disponatur, ita etiam vsuuenire possit: ut homo solo concursu generali præceptum dilectionis Dei super omnia quod ad substantiam actus obseruet, ita quod à noua culpa liber equadat, & gratiam non obtineat, nec gloriam mereatur.

Append.

Dilectio Dei super omnia potest intelligi dupliciter, extensiuè, & intensiuè. Extensiuè diligitur Deus super omnia, quando nulla creatura diuinæ voluntati antepōnitur. Præ omnibus enim debemus diuinam voluntatem facere.

2. Animad.

Scot. in. 3. d.

27. q. unica.

art. 3.

Ad

Ad Rom. 12.

Ad Rom. 12. Nolite conformari huic saeculo, &c. ut probetis, quae sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Intensius vero diligitur, quando maiori affectu, quam omnes creaturae amatur, id est, quando amore inexpugnabili, & inuincibili diligitur, iuxta illud Cant. 8. Fortis est, ut mors dilectio. Nam ut mors est inuincibilis (hactenus enim nemini peperdit, & à nullo superata est) ita debet esse intensa dilectio, & fortis. Hoc modo B. Paul. diligebat Deum, quando dicebat. Quis nos separabit à charitate Dei, &c. Est autem intelligenda particula super omnia: ita ut nihil, quod sit amicitiae Dei contrarium, admittatur.

Cant. 8.

ad Rom. 8.

3. Animad.

Scot. quolib.

17.

Nota. 1.

Vega lib. 6.

super concil.

Trident.

Actus amicitiae, siue dilectionis in Deum, qui nobis praecipitur, est duplex. Imperfectus unus. Alter perfectus. Primus ita describitur, est actus dilectionis compossibilis cum mortali peccato, talis est hic actus, volo deinceps Deo in omnibus placere, in homine, qui alicuius peccati praeteriti complacentiam habet. Est enim possibile: ut simul peccata praeterita placeant, & talis actus eliciatur. Exempla passim reperies, quod sine maximo cordis dolore, & lachrymarum abundantia, neque cogitandum, neque loquendum, neque scribendum, neque legendum erat. Quia vix est, qui faciat bonum, vix est usque ad unum. Actus autem amoris perfectus, siue dilectio perfecta est actus ex natura sua impossibilis cum peccato mortali: ut si quis eliceret hunc actum, vellem hactenus placuisse Deo in omnibus, & deinceps propono in omnibus placere. Et hoc cito efficaciter proponat: ut potius vellet mortem subisse, & omne malum incurrisse, quam hactenus Deo displicuisse, vel deinceps displicere. Et quia huiusmodi dilectio habet annexam in preparatione animi obsequantiam omnium mandatorum: ideo est impossibilis cum mortali peccato. Nam, si recordatur peccatorum praeteritorum, impossibile est habere hunc actum: quin simul eum poenitet. Si non recordatur, ipsemet dilectionis perfectae actus est poenitentiae virtualis respectu peccati ignorati, & peccati, cuius non recordatur. Iis ita constitutis, explicandus erit articulus iuxta duplicem sensum, ut fuit praecedens articulus declaratus.

CONCLUSIO I.

Homo in statu naturæ integræ, secluso auxilio speciali ex viribus naturæ dilectione perfecta, non tamen vitæ æternæ meritoria, poterat diligere Deum super omnia. Et ratio est: quia in statu naturæ integræ homo cognouit Deum esse summum bonum, & super omnia diligendum. Nam si in statu naturæ corruptæ potest prædicto modo cognosci: vt D. Paul. ad Roman. i. docuit, multò magis poterat tunc cognosci, & per consequens super omnia à voluntate amari. Consequentia probatur: nam quando voluntas nequit se naturaliter dictamini recto conformare, vel est propter obstinationem in malo, vel quia non est libera, vel quia est infirma, & minùs potens, propter rebellionem potentie sensitivæ contra rationem. Et voluntas tunc non erat obstinata in malo: quia nondum peccauerat: & erat libera, sicut modò, & non infirmabatur: quoniam virtute iustitiæ originalis potentiis sensitivis dominio despotico imperabat: atque ita naturaliter poterat tunc ex tota anima sua Deum super omnia præ cunctis creaturis diligere. Notanter dicitur in conclusione: non tamen vitæ æternæ meritoria ex solis naturæ viribus: propterea quòd, vt infra dicitur, sola iustitia originalis non sufficebat ad meritum absque gratia. Est autem præ oculis habendum, & diligentissime notandum, conclusionem hanc esse intelligendam de possibili in casu, quòd non esset lex, vt diligenti Deum super omnia daretur gratia. Quoniam de facto aliter est dicendum: nam si Adam seruasset præceptum sibi impositum, non solum assequutus fuisset gratiam: verum confirmationem in gratia obtinuisset.

CONCLUSIO II.

Homo in statu naturæ lapsæ potest ex viribus naturæ dilectione imperfecta Deum super omnia diligere. Et ratio est: quia cum voluntas creata naturaliter possit aliquam creaturam super omnia diligere (nam potest quis pro amico mortem subire) poterit, & Deum ipsum super omnia diligere. Quoniam creatura, cum sit bonitas finita, minùs prouocat nos ad sui dilectionem, quàm Deus, qui est infinita bonitas, & summè diligibilis.

CONCLUSIO III.

In statu naturæ lapsæ impossibile erit solo generali auxilio adimplere præceptum dilectionis Dei super omnia dilectione perfecta, quod ad substantiam actus sine speciali Dei auxilio. Hæc conclusio est de fide. Et probatur primò autoritate D. Paul. ad Roman. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Vbi Græcè legitur dilectio Dei. Hinc, si dilectio Dei diffusa est, id est, habetur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, &c. Ergo non habetur ex viribus naturæ, sed Spiritus sancti virtute. Et 1. Ioan. 4. Charitas ex Deo est. Vbi in textu Græco legitur. Dilectio ex Deo est: si igitur ex Deo, & ex dono Dei, non est nobis naturalis, nec viribus solius naturæ cōparatur. Est etiam definita in concil. Mileuit. cap. 4. & can. 5. & in Arausica. 25. & in Trident. sess. 6. can. 3. Multi etiam sancti hanc veritatem catholicam docuerunt. Et lege, si per tempus licet, D. August. lib. de grat. & lib. arbit. cap. 18. & 19. & epist. ad Vitalem, & epist. 107. & lib. 2. de ciuit. cap. 15. & D. Bern. in libello de diligendo Deum. His enim in locis conuincunt Pelagianos, & docent dilectionem Dei non esse in nobis, & ex nobis, vt Pelag. affirmabat: sed esse donum Dei. Tandem ratione confirmatur: quia cū fides catholica (vt suprà ostensum est) non possit haberi ex viribus tantum naturæ, nequē poterit dilectio Dei super omnia. Præstantior enim virtus est dilectio, quàm fides, maior autem horum est charitas: quare si natura non est potens in id, quod minus est, in id, quod maius est, minus poterit.

Append.

Hinc, sequitur potissimum discrimen inter obseruantiam huius præcepti, & cæterorum. Cætera enim quod ad substantiam actus sine gratia habituali præcedente, aut concomitante possunt adimpleri: hoc autem minime. Oportet enim vt voluntas per gratiam Dei specialem ad diligendum Deum: vt obiectum supernaturale est, eleuetur. Si quis enim perfecte diligit Deum, proculdubio diligetur à Deo, & ex conseq. enti habebit gratiam. Nam diligit Deus diligentes se. Prou. 8. Ego diligentes me diligo. Et Ioan. 14. Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum.

Prou. 8.

Ioan. 14.

Hinc,

Hinc, etiam confutatur hæresis Pelagij in principio posita, *Hæresis Pe-*
 & Lutheri hæresis dicentis. Papistæ docent, quod ratio sine *lagij, & Lu-*
 spiritu Dei possit diligere Deum super omnia: ergo non opus *theri.*
 est ullò Christi beneficio: sed sepeliunt Christum, & frustra
 mortuum esse contédunt. Quod falsissimum esse satis ex iam
 dictis constat.

Prima diffic. Vtrum homo in statu naturali lapsus pos-
sit per auxilium generale diligere Deum perfecte
super omnia dilectione supernaturali?

HÆc difficultas ad maiorem explicationem præceden-
 tium proponitur. Et nota sequentia. Dilectio perfecta
 duplex est. Vna naturalis. Supernaturalis altera. Quæ in
 hoc conueniunt, quòd vtraque est impossibilis cum mor-
 tali. Aliter enim non esset perfecta. Differunt quæ multiplici-
 ter. Primò ex parte principiorum, à quibus eliciuntur; quia
 principium dilectionis naturalis est liberum arbitrium cum
 generali Dei concursu: supernaturalis verò dilectionis princi-
 pium est speciale Dei auxilium. Secundo distinguuntur ex par-
 te finis: quoniam Deus, quatenus est summum bonum, natu-
 raliter cognitum, & est bonum vniuersale, à quo omnia quò
 ad esse pendunt: vt pars à toto, est finis dilectionis naturalis: vt
 S. Thom. & Ricard. docent. At verò Deus, quatenus est obiectum
 beatificum, clarè in patria videndum, est finis dilectio-
 nis supernaturalis. Et constat vtrumquè membrum huius dis-
 criminis à definitione finis, quæ est, cuius gratia aliquid fit. Et
 confirmo rem hanc à philosopho solo naturali lumine illu-
 strato, quæ ratur. Cur diligit Deum? Respondebit planè, quia
 est summe bonus, à quo cuncta bona procedunt: idè est tali dile-
 ctione dignus. Hac dilectione naturali diligunt Saraceni Deum:
 cū enim largas elemosynas largiantur, & etiam brutis anima-
 libus benefaciāt, si per cōteris. Quare hæc facitis: respōdebūt;
 vt Deo summe bono, à quo bono cuncta procedunt, placeamus.

Doct. ubi. s.
1. Nota.

S. Tho. 1. p. q.
60. art. 5.

Ricard. dist.
3. art. 5. q. 1.
hutus. 2. lib.

Ceterum cum eorum dilectio sit composibilis cum mortali, non est perfecta: sed imperfecta. Vides, quo pacto ratio mouens ad diligendum Deum naturaliter cognitum, sit summa bonitas, & quod sit bonum commune. Verum enim uero si roges à fidei: Cur diligis Deum super omnia? respondebit: quia est obiectum beatificum per dilectionem assequendum. Habemus enim commune obiectum beatificum, & hæc communitas est ratio amoris, vel amicitie. Vnde colliguntur duo. Primum est, quod ratio mouens fidelem ad amandum Deum est obiectum beatificum. Secundum, quod utraque dilectio habet diuersum finem formalem: eundem tamen materialem, nempe, Deum. Tertio dissident ex parte actus, siue effectus, eò quod effectus dilectionis naturalis est cauere omne peccatum, & seruare, omnia præcepta, quò ad substantiam actus tantum: at uero effectus dilectionis supernaturalis est non solum seruare præcepta (ut dictum est) uerum etiam meritorie seruare, & peccata omnia cauere: ita ut talis dilectio sit actus uitæ æternæ meritorius.

Append. 1.

Append. 2.

Soto ubi. §.

c. 22.

2. Nota.

Hinc, ista duæ dilectiones dicuntur specie accidentali distinctæ. Propterea quod una est accepta Deo ad uitam æternam; altera uero minime. Lege Sotum ubi supra post medium propositione, ubi de bina dilectione agit. Dilectio naturalis est duplex. Una perfecta, & super omnia quantum ad cauendum omnia peccata, & ad omnia præcepta quantum ad substantiam actus dumtaxat adimplenda; & hoc amore amicitie in Deum. Altera imperfecta, qua mortale peccatum secum compatitur.

CONCLUSIO I.

Hæc est S.

Tho. hoc art.

ad primum, &

prima parte,

& Ricardi

ubi. §. &

Scoti in. 3. d.

27. art. 1.

Homo in statu naturæ integræ ex uiribus naturæ dilectione naturali & perfecta poterat diligere Deum super omnia. Et ratio est, quia tunc sine gratia, & per solam iusticiam originalem sanantem naturam, & omnem appetitum sensituum opprimentem, quo minus aduersus rationem insurgeret, poterat omnia peccata fugere, & omnia præcepta quo ad substantiam actus adimplere: eò quod natura erat sana, & potentia sensitua domino despotico subieciabatur rationi. Atque ita poterat dilectione naturali tantum Deum super omnia

omnia diligere: nō tamen meritorie propter gratiā defectu
 C O N C L V S I O
 Homo in statu naturę lapsę nō potest dilectione naturali, & perfectā diligere Deum super omnia: Et ratio est, quia cū natura sit infirma, & sensibilis: ratio hī contraria, nō potest ex viribus naturę cauere omnia peccata, & obseruare omnia pręcepta; quod ad dilectionem perfectā naturalē desideratur. Sed de ijs in sequentibus articulis latius.

CONCLVSIO III.

Homo post naturā lapsā viribus naturę potest imperfectē dilectione naturali Deum diligere. Et ratio est; quia si demonibus daretur optio plus sui, quā Dei annihilatiōem diligere: vt S. Thom. 1. p. docet. Nō tamen diligunt Deum super omnia: quia potius peccatum, quā placere Deo diligunt. Et confirmatur ex S. Thoma, ibidem: nam si homo, vel angelus, naturaliter plus se ipsum, quā Deum diligeret, dilectio naturalis nō perficeretur per charitatē: sed destrueretur, quod est erroneum. Quia naturalia omnia perficit, & nō destruit. Et tandem quia intellectus naturales, quę est sub esse alterius; vt est pars sub esse totius, magis diligit illud, à quo habet esse, quā se ipsam: & Deus bonum vniuersale est, dāns angelo, & homini esse.

Alex. Alen.
 Secunda diffi. Hoc pręceptum diligendi Deum p. 4. q. 17. m.
 super omnia potest ne per auxilium speciale, 7. q. 18.
 etiam in via adimpleri? m. 4. art. 5. S.
 7. in fine.

CONCLVSIO II.

Potest viator perfectā habere charitatē. Constat, 1. Ioann. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem, & cū sancti nihil aduersum prę Dei timore habuerint: habuerunt perfectō perfectā charitatē, nō qualem comprehendere habent in patria: sed qualis haberi potest in via.

Ad Philipp. Et D. Paul. utriusque charitatis ad Philippen. 3. mentionem facit. De charitate enim patriæ ait: non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor autem, si comprehendam, in quo, & comprehensus sum à Christo Iesu. De charitate, vero in via subdit: fratres ego me non arbitror comprehendisse, &c. Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: quare si B. Paulus vocat sanctos in via perfectos: ergo in via possunt charitatem perfectam habere, eritque in via perfecta charitas eò solum quod non admittat mortale, quamvis admittat venialia.

CONCLVSIO II.

Præceptum dilectionis nullus in via, etiam confirmatus in gratia, potest perfecte implere. Et ratio est, quia perfecta impletio est semper actu diligere Deum, & nullum admittere veniale: quod quidem, ut scriptura sancta passim docet, est viatoribus impossibile.

CONCLVSIO III.

Potest hoc præceptum à viatoribus imperfectè adimpleri. Et ratio est, quia possunt non admittere mortale peccatum impossibile cum charitate. Illustrat conclusionem S. Thom. 2. 2. ubi suprà exemplo duorum militum, quorum vnus pugnat, & vincit hostem, & hic perfectè adimplet: quia consequitur victoriam, quæ est finis à principe præcipiente pugnam intentus. Alter verò pugnat, & non vincit, hic imperfectè implet: quia obtemperat duci: non tamen ad finem à duce intentum peruenit, scilicet, ad victoriam. Similiter Deus intendit per hoc præceptum: ut perfectè ei vniamur in amicitia: expellendo omne peccatum, etiam veniale. Qui quidem finis non potest nisi in patria haberi, poterit tamen imperfectè obseruari, non admittendo aliquod contrarium charitati.

Hæresis Lutheri.

Hinc confutatur hæresis Lutheri asserentis, hoc præceptum esse obseruatu impossibile. In quem Castro ibi suprà multa adducit.

Artic. IIII. Vtrum homo sine gratia Dei possit per
sua naturalia implere legis præcepta?

Hic articulus: vt est explicatu difficillimus ita est, & sci-
ru dignissimus, & vtilissimus: fiet autem perspicuus,
positis aliquot difficultatibus, & quibusdam animad-
uersionibus plenis eruditione præmissis, quæ dignæ sunt, vt
semper animo versentur, & opere compleantur.

S. Tho. art. 4.

vbi. 5.

S. Bona. art.

1. q. 3.

Durand. q. 4

Gabriel, &

Scot. q. uni-

ca.

Prima diff. Vtrum homo in statu naturæ integræ

potuisset ex viribus tantum naturæ omnia præ-
cepta naturalia, & supernaturalia seruare?

Ricar. & alij

hac diff. 28.

Soto lib. 1. de

nat. & grat.

c. 22. & 23.

Vega de iusti-

fica. q. 12. 13.

& 14.

Doct. locis in

principio art.

citatis.

1. Animad-

uersio.

2. Animad.

Append.

Præcepta, vel sunt naturalia, quorum obseruatio non est
ultima dispositio ad gratiam: vt sunt præcepta decalogi:
vel sunt supernaturalia, quorum obseruatio, vel habet
gratiam concomitantem, vel est vltima dispositio ad gratiã
vt est præceptum diligendi Deum super omnia, & poeniten-
di, sicut oportet.

Iustitia originalis subiiciebat rationem, siue liberum arbi-
trium, siue voluntatem Deo, non dominio despotico: vt di-
ximus suprâ subiecisse potentiam sensituiam rationi: sed so-
lo dominio politico. Et ratio est: quia voluntas tunc, sicut, &
nunc, libera manebat. Aliter enim si dominio despotico fuis-
set tunc Deo subiecta, non potuisset peccare.

Hinc primum hominis peccatum non potuit esse ex par-
te appetitus sensitui. Et ratio est: quia voluntas domina-
tur illi dominio despotico: sed ex parte voluntatis, quæ erat
omniñõ libera.

CONCLUSIO II.

Homo in statu naturæ integræ non potuit viribus naturæ
præcepta supernaturalia adimplere. Et ratio est: quia eorum
obseruatio fuisset vltima dispositio ad gratiam. Et vltima
dispositio ad gratiam, cum sit donum supernaturale; non po-
test solis naturæ viribus comparari.

CONCLUSIO VII.

Homo in statu naturæ integræ potuit solis naturæ viribus omnia præcepta naturalia quæ ad substantiam actus implere. Et ratio est, quia virtute iustitiæ originalis tunc voluntas integro dominio potentie sensitivæ, ut modo manui, dominabatur. Et Deus multo magis voluntati, quam modo iustis, dominabatur. Quod quidem erat satis tunc, ut homo omne peccatum caueret, & quodcumque præceptum adimpleret. Erat enim in eo statu iustitia originalis homini cōnaturalis, quatenus naturale dicitur, quod à solo Deo creatur, & de lege totius naturæ debetur, ut erat tunc iustitia originalis. Atque ita naturaliter virtute illius poterat omnia præcepta naturalia servare.

Secunda diffi. Poterit ne homo in statu naturæ lapsæ quò ad substantiam actus per totam vitam naturæ viribus omnia præcepta servare?

Doct. ubi. 5.

Error Pelagii.

1. Animad.

Hæc difficultas est in hac materia præcipua, quæ quidem tempore D. August. contra Pelagium maximè ecclesiæ facesserat negotium. Contēdebat enim Pelagius esse gratiæ Dei ascribendum, quod fecerit nos liberos, sed esse opus naturæ nostræ facere nos iustos. Verum hoc in loco, ut titulum difficultatis perfectius intelligas, nota primum, sumi gratiam pro auxilio speciali, & non pro habitu gratificante: ut in sequenti difficultate accipitur. Secundo, ut præceptum quò ad substantiam actus adimpleatur, nō est necessarium tale opus esse moraliter bonum. Satis enim est, ut novum peccatum prohibitum præcepto, quod impletur, caueatur, quamvis idem opus sit malum: ut qui in die paschæ recipit in mortali Eucharistiam per ignorantiam culpabilem, peccat mortaliter, & ecclesiæ præcepto satisfacit: similiter, & qui recipit baptismum in mortali peccat mortaliter, & servat præceptum de baptismo suscipiendo, quamvis receptio sit mortalis?

Hinc,

Hinc, aliud erit querere. An homo ex viribus naturae possit bene moraliter operari? Aliud verò. An possit adimplere praecepta quò ad substantiam actus? Quia bene potest aliquis adimplere praeceptum quò ad eius substantiam, quauis actus sit moraliter malus, vt ex propositis exemplis colligitur.

Licet praecepta omnia vnico actu quantum ad preparationem animi rectè possint obseruari: vt si quis eliciat hunc actum: propono potius mortem subire, quam praeceptum aliquod frangere: non tamen quantum ad actum. Quando, scilicet, occurrit materia alicuius praecepti, possibile est omnia praecepta seruare: quia impossibile est, vt simul omnium praeceptorum materia occurrat, nempe, occasio furandi, adulterandi, &c.

Omnia praecepta adimplere potest intelligi dupliciter. Primo successiue singula, quod quidem potest vno die fieri, si eodem die materia singulorum praeceptorum occurrat. Et hoc est, quod antiqui theologi significabant dicentes distribuendo signum, omnia pro generibus singulorum. Secundo intelligitur distribuendo pro singulis generum, quod nihil aliud est, quam seruare per totam vitam singula praecepta, quotiescumque eorum materia occurrerit, ita quod si semel in vita defecerit, non dicetur quis omnia praecepta seruasse.

Praeceptorum duo sunt genera. Vnum eorum, in quibus solum actus substantia praecipitur, & non finis praecipientis; vt sunt omnia praecepta iuris naturae, & ecclesiastica. Alterum verò est eorum, in quibus praecipitur finis, qui à Caiet. in artic. citato S. Thom. modus operandi ex charitate, id est, ex amicitia Dei nominatur; vt patet in praecepto contritionis, & dilectionis Dei super omnia, in quibus finis, scilicet, Dei amicitia praecipitur. Nam reliqua omnia diuina praecepta sub primo genere continentur. Et ratio huius animaduersionis est, quia finis nūquam est in praecepto, nisi in ipso praecepto exprimat. Patet exemplo ieiunij, cuius finis est carnis maceratio: vt à libidine abstineamus, & qui ieiunans fornicaretur, proculdubio ieiunij praeceptum obseruaret. Finis autem cuiuscumque praecepti à Deo intentus est charitas de

2. Animad.

3. Animad.

4. Animad.

1. ad Tim. 1.

l. b. n. q. a. corde puro, &c. vt per obseruantiam præceptorum homo ad diligendum Deum super omnia disponatur. Et cum in nullo præcepto naturali ecclesiastico, vel diuino, demptis contritionis, & dilectionis Dei super omnia præceptis, talis finis exprimatur, nullum illorum, præter hæc duo, quò ad finem præcipientis; sed quò ad substantiam tantum obligabit.

l. b. n. q. a.
Append. 2.

Hinc, nullus erit actus in viro iusto ex charitate elicitus, cui non possit esse alius similis in peccatore quò ad substantiam actus; vt si dolor de peccatis propter Deum ex viribus naturæ absque speciali Dei auxilio eliciatur, erit actus contritionis, quò ad substantiam actus, & adimplebit tunc peccator contritionis præceptum; non tamen erit ex intentione præcipientis: & ideo non erit talis contritio dispositio ad gratiam. Quia defuit fortassis circumstantia aliqua soli Deo nota, à nobis autem ex negligentia prætermissa. Hæc ex Scoto, qui dicit pœnitentiam absolutè posse innasci ex naturalibus hominis: sed non fructiferam, hoc est, ferentem gratiæ fructum. In hac difficultate non est instituta disputatio de præcepto dilectionis Dei super omnia, aut contritionis; quoniam de ijs art. præcedenti diffinitum est, non posse sine speciali auxilio: immò sine gratia concomitante adimpleri: sed solum est futurus sermo de reliquis præceptis, exceptis virtutum theologicarum præceptis.

l. b. n. q. a.
Scot. in. 4. d.
14. q. 2. in
sol. ad vlti.

CONCLUSIO I.

Homo in mortali peccato existens non potest quò ad substantiam actus solis naturæ viribus omnia præcepta naturalia per longum tempus, accipiendo signum omnia pro singulis generum, adimplere. V. g. per annum non poterit solo generali auxilio omnia præcepta collectiue adimplere; ita vt quotiescumque occurrat materia grauis in nullo deficiat.

Ad Rom. c. 7. Hæc conclusio est de fide. Et probatur primo autoritate D. Paul. Video autem aliam legem. Et infra. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius (id est de concupiscentia illicita, quæ ex corpore mortali oritur) gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Quibus verbis significat B. Paul. se non posse desiderio libidinis, & ira, &c. obuiam ire, nili per gratiam Christi; non gratum facien-

facientem: nam hęc concupiscentia etiam in ipsis iustificatis
 uiuit & regnat: vt D. Paul. De se ipso testatur dicens. Sen-
 tio aliam legem; &c. Sed per gratiam Christi, quę est auxi-
 lium speciale: quare sola voluntas cum generali auxilio non
 erit satis. Et ideo Sap. 8. Non possum esse cōtinēs, nisi Deus *Sap. 8.*
 det. Non enim est volentis; neq; currētis; sed miserentis Dei *Ad Rom. 9.*
 idest, non est volentis velle bonum, nequē currentis currere,
 hoc est, benē operari: sed vtrūquē est ex Deo miserante. Ita
 hunc locum declarat S. Thom. Lege Vegam q. 13. citata. Fuit
 etiam definita hęc conclusio in cōcil. Mileuit. can. 4. & 5. &
 in Arausicano. can. 6. 9. & 20. Colligitur etiam necessariō ex
 cap. 13. sess. 6. concil. Trid. Nam si iustificatus perseverare nō
 potest sine speciali Dei munere, quin aliquando mortaliter
 peccet: multō minūs in peccato mortali existens poterit per
 longum tempus omnia praecepta adimplere, sunt etiam mul-
 tae sanctorum autoritates, quibus hęc veritas confirmatur.
 Præsertim B. Aug. 2. 90. epist. vsquē ad. 96. lib. de spiritu, & *D. August.*
 lit. lib. de gratia Christi cap. 8. & 9. lib. de gra. & lib. arb. c. 10.
 & 11. lib. 2. cōr. Pelag. & Cœlesti. c. 25. Chrysost. in Matth. in *D. Chrysost.*
 c. 20. loc. Soluere, & adducite mihi. Et B. Greg. lib. 22. mo-
 raliū cap. 12. Deniquē sit vnica ratio: quia in statu naturę
 lapsę homo priuatur iustitia originali, quā (vt dictum est) in
 statu naturę integrę vniuersa praecepta per totam vitam po-
 terat seruare, ed q̄ iustitia subiiciebat tunc rationi appeti-
 tum sensitium: modō autem caret tali dono; & est infirma
 natura, & ita nequit homo per longum tempus totam legem
 seruare: instar hominis infirmi, qui non potest tamdiu; vt
 qui sanus est, ambulare. *D. Greg.*
 Falso aliqui existimant hanc conclusionem esse contra *Scot. & Du-*
 Scot. & Durand. in principio difficultatis citatos: quoniam *rand. liberā-*
 non loquuntur de auxilio speciali: sed de gratia habituali. *tur.*
 Arbitrantur enim liberum arbitrium esse potens ad seruā-
 da omnia mandata per multum tempus absquē habituali
 gratia: non tamen sine speciali auxilio. Quod quidem est ve-
 rum, prout dubio sequenti erit planum.
 Hinc, destruitur error Pelagij, qui gratiam Christi solū
 asserbat necessariam: vt doceremur per reuelationē; quid
 facere

facere debeamus, non autem ad hoc, ut velimus ea facere; & ut possimus mandata explere. Quasi verò scientia, quæ inflat, sit donum Dei, & charitas, quæ edificat, & quæ ad observationem mandatorum requiritur donum Dei non sit. Contra quem, præter allegata, legè etiam cano. quilibet, & cano. ultimum de consecrat. dist. 4. Et concil. Carthaginens. 7. Et decreta Cælestini primi, quæ omnia in summa conciliorum reperies.

C O N C L U S I O I I.

Homo in statu naturæ lapsæ potest solo generali concursu omnia præcepta naturalia pro generibus singulorum servare, quandoquæ materia fuerit minima: non autem quandoquæ fuerit gravis tentatio, & res magni momenti. Prima partis conclusionis, scilicet, de materia levi, ratio est; quia si hoc efficere non possemus, liberum arbitrium naturale peccatum esset omnino quò ad bonum extinctum, & solum maneret natura, ut in damnatis quò ad malum. Quod quidè est omnino erroneum. Secunda partis ratio est; quia si possemus in materia magna, & gravi naturaliter quamcumquè magnam tentationem vincere, eadem ratione possemus omnia collectivè servare. Non enim est maior de vno, quàm de omnibus ratio. Immo potentia per habitum acquisitum esset ad servandum omnia præcepta prætorior, atque facilior. Et si hoc ex viribus naturæ efficere possemus, quemadmodum non oramus: ut ambulare, scribere, &c. possimus: quoniam hæc solo generali concursu conceduntur: ita non oraremus dicentes: & ne nos inducas in tentationem. Si quidem esset frustræ talis oratio, cum hæc viribus naturæ prestare possemus, quod est erroneum.

C O N C L U S I O I I I.

Possumus viribus naturæ non solum servare singula præcepta naturalia in materia levi: verum etiam supernaturalia: ut spei, & fidei, & receptionis sacramentorum præcepta. Et ratio ex prima animadversione est: quia omne præceptum divinum (de præcepto dilectionis Dei super omnia) potest, quoad substantiam actus, servari, quamvis talis præcepti

Matth. 6.

Caiet. in hoc
artic. & Soti
cap. 22. ubi
§. est.

præcepti obseruatio sit mortalis: vt si quis, ficta contritione, suscipiat baptismum: vel fidem solum ex hypocrisis confiteatur: vel blasphemantem propter inanem gloriam increpet: vel culpabiliter ignorans in mortali existens in die paschatis Eucharistiam sumat. In ijs enim, & similibus euentibus adimpletur præceptum quo ad substantiam actus: & tamen cum peccetur, erit absque auxilio speciali: quia Deus nemini ad malum auxiliatur. Alioquin peccatum Deo imputaretur, quod est blasphemum. Et animaduerte, quod si quis ex ignorantia inuincibili haberet attritionem excusaretur tunc a præcepto contritionis: atque ita ex viribus naturæ adimpleret hoc præceptum contritionis ad hunc sensum, scilicet, quod non esset huius præcepti reus. Haftenus de obseruantia præceptorum quotiescumque peculiaris eorum materia occurrat, nunc de eorundem obseruatione quantum ad animi præparationem, & sit.

CONCLUSIO IIII.

Homo viribus naturæ potest in præparatione animi omnia præcepta vnico actu seruare. Ratio Scoti est: quia præcepta affirmatiua non obligant semper, quod ad actum: sed quod ad animi præparationem, & hoc modo potest illa obseruare. Non enim est reus alicuius præcepti affirmatiui, qui habet animum adimplendi illud suo tempore, nempe, quando præcepti materia occurrerit: vt ille, cui est cordi honorare parentes, missam audire, &c. Et confirmatur ab Scoto: quia si hoc potest per vnā horam, poterit, & per duas, & per diem, & dies, & menses, & annos, & per totam vitam. Nam quod magis abstinerit, eo ad resistendum vitijs potentior efficietur. Perinde etiam adimplebit omne præceptum negatiuum non faciendo contrarium.

Hinc homo existens in mortali indimisso, cuius non penituit, neque habet modò complacentiam, poterit per vnā horam abstinere se ab omni peccato, & per illam horam omne præceptum quo ad substantiam actus adimplere.

Tertia diffi. An possit eadem omnia præcepta adimplere, ita ut gratiam iustificante non consequatur?

Esto, ut dictum est, q. homo non potest adimplere omnia collectiue quod ad substantiam actus sine auxilio speciali: quaritur modo. Possit ne saltim eadem omnia, &c.

Dionysij. Tres sunt de hac re opiniones. Prima Dionysij Cartusien. in *Cisterciæ. m.* l. d. 17. q. 1. affirmantis, neminem posse extra charitatem præceptum aliquod adimplere. Secunda tribuitur Scoto, scilicet, *1. d. 17. q. 1.* posse hominē adimplere omne præceptū extra gratiam concomitantem. Hanc opinionē ruetur Duran. in præceptis naturalibus decalogi: non autem in præceptis de susceptione sacramentorum. Existimat enim non esse possibile de lege, *Scot. & Duran. hac dist. ubi. 5.* posse aliquē adimplere baptismi, confessionis, & Eucharistiæ sacramentum absq; gratia habituali cōcomitante. Tertia opinio, & communis tenet de lege non posse aliquem adimplere omnia mandata collectiue, quin gratia habitualis præcedat, vel cōcomiteretur. Hæc amplectūtur S. Thom. S. Bona. Ricard. *S. Bona. q. 3. & Ricard. hac dist. art. 1. q. 3.* Vega, & alij quā plurimi. Positis opinionibus, super est, ut difficultatem elucidemus, quæ, ut perspicua magis, per lucidæque reddatur, erunt, quæ sequuntur, animaduertenda. *Vega q. 13. de iustifica.* Non est aliquod præceptum ponendum, nisi expressè tradatur, vel ex traditis in sacra scriptura, vel per ecclesiam colligatur. Tunc enim daretur perplexitas in lege, quod affirmare est hæreticum: quoniam tunc præcipisset Deus hominibus impossibile.

Append. Marsil. in. 2. q. 18. art. 2. Hinc, non erit verum asserere, post lapsum naturæ humanæ, gratiam gratum facientem esse sub præcepto. Quia tale præceptum nec legitur in sacris litteris, neque ex illis, vel ex iis, quæ ab ecclesia tradita sunt, colligitur. Oppositum Marsilius docet.

2. Animad. Præceptum de administratione, siue receptione alicuius sacramenti aliud est à præcepto de digna administratione, siue receptione eiusdem sacramenti. Probatur exemplo: nam de Eucharistia sumenda habetur præceptum Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. Et de eadem

dignè

dignè sumenda, legitur præceptum apud Paul. Probet autem 1. Cor. 11. se ipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. E ratione confirmatur; quia minister: vt curatus, tenetur ex lege iustitiæ administrare sacramenta: dignè autem administrare tenetur ex lege charitatis: vt dignè Deum colat. Et tandem, quia sunt diuersi actus in genere moris fructuosè recipere, siue administrare sacramentum, & illud absolurè recipere, siue administrare: & ita sub diuersis præceptis continebuntur. Frustrà enim pro eodem actu multiplicarentur præcepta.

Aliud est adimplere præceptum: aliud verò ab eius adimplerone excusari. Impletur enim præceptum, quando actus ibi expressus exercetur: excusatur autem, quando ratione ignorantia inuincibilis actus non exercetur. Et ratio est, quia, qui tempore, quo pœnitere tenetur, dignè conteritur, is præceptum contritionis adimplet: propterea quòd actum, qui in eo continetur, exercet: qui verò non exercet actum dignæ pœnitentia: propter ignorantiam inuincibilem contritionis: sed solum habet actum attritionis, quam contritionem existimat, is ab impletione præcepti contritionis excusatur, quàmuis præceptum non adimpleat.

Duo sunt præceptorum genera. Primi generis dicuntur esse præcepta, quæ sunt vltima dispositio ad gratiam: vt est præceptum contritionis, & dilectionis Dei super omnia. Secundi verò generis sunt præcepta de actibus virtutum moralium. Sub hoc genere continentur præcepta decalogi: nam tria primæ tabulæ sunt religionis, & diuini cultus, & spectant ad pietatem: septem verò secundæ tabulæ ad iustitiam proximo seruandam pertinent, nullumquè vtriusquè tabulæ præceptum est vltima dispositio ad gratiam. Nam cultus Dei, qui in primo præcepto mandatur, nihil aliud est, quàm protestatio fidei vnus Dei. Quòd quidem potest absque gratia concomitante adimpleri, vel per exhibitionem sacrificiorum, vel per aliam fidei protestationem, vt per actum latræ.

Discrimen autem inter hæc duo præceptorum genera est, quòd in præceptis, quæ sunt dispositio ad gratiam non solum præcipitur actus substantia: verum etiam modus adimplendi

plendi actum, nempe: vt sit ex charitate, & dilectione Dei super omnia. Nam in præcepto pœnitentiæ præcipitur dolor de peccatis, qui est substantia præcepti, & modus etiam doloris, nempe: vt sit propter Dei offensam: similiter in præcepto charitatis præcipitur actus, nempe, dilectio, & modus, scilicet, vt sit ex toto corde, &c. Et ideo dicuntur vltima dispositio ad gratiam: quia, sic diligentes Deum, statim ab ipso diliguntur.

C O N C L U S I O I.

Homo non tenetur existere in gratia ad quodcumque præceptum diuinum, aut posituum obseruandum. Et ratio est; quia nusquam reperitur tale præceptum adimplendi mandata in gratia, & non est aliquod præceptum ponendum, &c. vt habes in prima animaduersione. Tum etiam; quia omnes pro certo, & comperto habent, se non teneri ad confitendum transgressionem præcepti eleemosynæ, aut ieiunij, cum fecerint ieiunia, & eleemosynas, ad quas erant astricti, etiam si extra gratiam impleuerint, mores autem communes & existimationes populi Christiani pro lege habendi sunt: sicut D. August. in epist. ad Casulanum docet. Et refertur dist. n. can. in his rebus. Hæc conclusio est contra primam opinionem.

C O N C L U S I O II.

Potest aliquis adimplere præceptum recipiendi, & administrandi quodcumque sacramentum absque gratia gratum faciente. Et ratio est, quia, cum sint diuersa præcepta accipere, vel administrare, & digne ministrare, vel recipere: vt constat ex secunda animaduersione, poterit vnum sine alio adimpleri. Non enim sunt præcepta connexa, sicut virtutes. Et patet exemplo baptismi suscepti à ficto, & confessionis factæ ab eo, qui ex ignorantia culpabili reliquit peccatum confitendum. In iis enim casibus infructuose recipiuntur sacramenta: nihilominus tamen præceptum quod ad actum adimpletur. Hæc conclusio est contra Durandum asserentem extra gratiam præceptum recipiendi, vel administrandi sacramenta ecclesiæ non posse adimpleri.

CONCLUSIO III.

Potest aliquis absque gratia concomitante præcepta decalogi, quò ad substantiam actus tantum, dempto præcepto dilectionis Dei super omnia, implere. Et ratio est, quia cum in huiusmodi præceptis non includatur modus adimplendi ex charitate: sed solum actus substantia præcipiatur: vt ex. 4. & 5. animad. constat, poterunt absque charitate actuali, siue habituali, & ex consequenti sine gratia concomitante obseruari. Deus enim non diligit, nisi diligentes se. Tum etiam: quia cum non sint vltima dispositio ad gratiam: vt in quarta animad. diximus, poterunt sine gratia concomitante adimpleri. Circa locum autem Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, vbi promittitur seruantibus. 10. præcepta decalogi gloria, quæ præsupponit gratiam: nota, inter præcepta obseruanda ad vitam æternam assequendam contineri præceptum dilectionis Dei super omnia. Non enim sufficit ad vitam æternam obseruatio mandatorum decalogi, nisi simul dictum dilectionis præceptum obseruetur, iuxta illud Luc. 10. Diliges dominum ex toto corde, &c. hoc fac, & viues. Est enim vltima dispositio ad gratiam. Vel si, vt aliis placet inter præcepta decalogi recenseatur, hoc vno dempto, cætera sine gratia concomitante: vt habetur in conclusione, poterunt adimpleri.

Matth. 19.

Luc. c. 10.

CONCLUSIO IIII.

Non potest aliquis præceptum pœnitentiæ, aut dilectionis Dei super omnia absque gratia concomitante seruare. Et ratio est, quia in his præceptis non solum præcipitur actus substantia: vt potè dolor, & dilectio, verum etiam modus, quo fieri debet, scilicet, per conuersionem in Deum, per amorem super omnia diligibilia. Quam quidem conuersionem gratia, & amicitia Dei concomitantur, iuxta illud. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.

Zachar. 1.

CONCLUSIO V.

Habens attritionem, quam inuincibiliter contritionem esse existimat, similiter & diligens Deum super omnia amore concupiscentiæ per ignorantiam inuincibilem, credens se amore amicitia diligere, excusabitur ab omnium præceptorum

Scot. libera-
tur.

ptorum obseruatione, ita quòd non erit reus transgressionis, gratiam tamen non assequetur. Constat ex tertia animaduersione prima pars conclusionis. Vltimæ verò partis ratio est, quia in similibus euentibus, cum non diligat Deum amore amicitie: sed potius seipsum, non diligitur à Deo, & per consequens non habebit gratiam concomitantem. Restat iam, quid Scotus senserit, declaremus. Nam in. 2. artic. quæstionis citatæ ait. Quando dicimus, quòd non potest homo seruare omnia præcepta absquè gratia habituali, non est propter impotentiam liberi arbitrij indigentis gratia habituali ad obseruantiam omnium præceptorum: sed propter liberalitatem Dei volentis dare gratiam obseruanti omnia præcepta. Vbi apertè testatur Scotus, se non loqui de gratia gratis data, scilicet, de auxilio speciali necessario ad obseruantiam omnium mandatorum, vt loquuntur concilia contra Pelagium: sed de gratia habituali, quæ omnium præceptorum obseruantiam concomitatur, non ex natura rei: sed ex liberalitate diuina. Quod quidem est maximè verum. Vnde Scot. à labe Pelagiana, quæ illi falsò imponitur, liberatur.

Quarta diffi. Vtrum actus, quo præceptum, quo ad substantiam actus tantum impletur, differat specie ab actu, quò meritorie, idest, ex intentione præcipientis adimpletur?

Scot. quolib.

17.

S. Tho. I. 2. q.

1. art. 3.

HÆc difficultas proponitur ab Scoto. Et vt intelligas duas esse species cuiuscunque actus, nempe, in genere naturæ, & in genere moris S. Thom. lege.

CONCLVSIO I.

Seruare præceptum quòd ad substantiam tantum, & meritorie obseruare in genere naturæ eiusdem est speciei. Et ratio est, quia actus in genere naturæ distinguuntur per obiecta, & cum vtriusque actus idem sit obiectum: vt patet, non distinguuntur specie: sed erunt eiusdem speciei.

CONCLVSIO II.

In genere moris prædicti actus specie distinguuntur. Et ratio est,

Arist. 3. de

anima.

est, quia in genere moris actus sumunt speciem à fine: nam qui mæchatur, vt occidat, magis est homicida, quàm mæchus. Et cum fines horum actuum differant specie: quia finis actus meritorij est Deus, super omnia dilectus: finis autem actus, quòd ad eius substantiam est alius, quem operans sibi præfixit: differunt profectò huiusmodi actus in genere moris specie.

*Aristot. 5.
Ethic.*

Artic. V. An sine gratia possimus mereri vitam æternam?

*S. Thom. art.
5. vbi. 5. &
q. 114. art. 2.
& 3.*

Artic. hic suprà in dist. 27. in materia de merito fuit latissimè disputatus: & idèd breuissimè in præsentia absolute.

*S. Bona. dist.
27. q. ult.
Durã. eadè.*

CONCLUSIO I.

Homo sine gratia vitam æternam promereri de condigno nò potest. Et ratio est, quia meritum est opus de iustitia æquale præmio, & cum merita nostra extra gratiam sint inæqualia præmio æternò, & indigna: erit necessaria gratia Dei, qui velit opera nostra, tanquàm digna tanto præmio acceptare. Et confirmatur exemplo, quemadmodum si rex alicui ciui vnum tantum numum habenti diceret: volo tibi ciuitatem multa ducatorum millia isto numo vendere: tunc verum esset dicere, iste per vnum numum, & gratiam regis emit ciuitatem, & non per numum tantum: ita in proposito. Quod insinuauit D. Paul. dicens, Gratia Dei vita æterna. Ac si diceret: merita, quibus vitam æternam promeremur æquivalent æternæ vitæ, non ex naturali ipsorum operum valore, sed ex gratia Dei volentis opera ipsa, tanquàm si essent æquivalentia, acceptare.

*d. 27. q. 2. &
alijs vbi. 5.
Vega q. 4. &
5. de iustific.
& lib. 15. super
concil.
Trid. cap. 19.
Ad Rom. 6.*

Hinc etiam labefactatur error Pelagij dicentis, operibus naturalibus nos gratiam, & gloriam promereri. Contra quem est etiam locus B. Paul. ad Galat. 2. Si per legem iustitia: ergo gratis Christus mortuus est. Ac si diceret. Si ex operibus naturalibus possumus gratiam, & gloriam mereri, sine causa Christus mortuus est. Si quidem nostris operibus iustificari, & saluari poteramus.

*Error Pela-
gij.
Ad Gal. 2.*

Opera hominum ex natura rei sufficientia sunt ad aliquem finem connaturalem obtinendum. Et ratio est, quia operibus studiosis consequimur virtutes morales, quæ sunt habitus.

DVB. Quo pacto potest homo de condigno vitam æternam mereri?

Calet. 1. 2. q. 114. art. 1.

CAlet. est hoc dubium. Ratio dubitandi est: quia inter Deum, & hominem non potest reperiri ratio iustitiæ simpliciter sumptæ: nam quicquid creatura Deo offerre potest, est obsequium, plusquàm debitum.

Prima Propositio.

Si opus meritorium cum Deo præmium retribuente comparetur, nulla est inter Deum, & hominem simplex iustitia. Et ratio est: quia cum omne obsequium sit Deo debitum, non tenetur de iustitia pro eo reddere præmium: sed solum sicut pater filio obedienti, & dominus seruo fideli tenetur necessaria victui, & vestitui retribuere. Non quod obsequia patri, & domino sint indebita: quoniam filius patri, & seruus domino talia obsequia præstare tenetur.

Secunda Propositio.

Si verò opus meritorium cum mercede æterna, & præmio, quod pro illo datur, comparetur, sunt hæc ratione gratiæ simpliciter æqualia. Et ratio Calet. est: quia, vt semen est in virtute æquale arbori, ex eo generata: ita, & gratia est, velut semen generans gloriam, sibi æqualem. Quod est intelligendum secundum iustitiam distributiuam, non autem commutatiuam: vt art. de merito copiose declarauimus.

Artic. V I. An possit homo seipsum ad gratiam per seipsum absq̃ exteriori auxilio gratiæ preparare?

Tunc homo ad gratiam præparatur, quando in Deum per aliquem actum amoris conuertitur. Est enim peccator auersus à Deo, idest, Dei inimicus; conuertitur autem, quando incipit diligere Deum, & per istam conuersionem recipit gratiam, & amicus Dei efficitur. V. g. quem admodum, qui vertit terga soli, non habet lumen solis in oculis suis, quod, vt recipiat, oportet, vt faciem ad solem conuertat: ita anima, quæ per peccatum est auersa à sole iustitiæ Christo Iesu, caret eius luce, quæ est gratia, quam: vt recipiat, debet necessariò per actum pœnitentiæ, & amoris in Deum conuerti.

*S. Thom. ubi
§. artic. 6. &
alij doct. in-
frà citandi.
S. Bona. art.
2. q. 1.
Nota.*

CONCLVSIO.

Homo non potest ad gratiam, & amicitiam Dei se ipsum præparare: quin Deus illum per efficax imperium moueat. Et ratio est; quia tunc homo præparatur ad gratiam, quando &c. vt habes in notabili posito, & est solius Dei proprium mouere aliquem in vltimum finem, scilicet, in Deum ipsum. Et confirmatur Ioann. 6. Nemo potest venire ad me, &c. Hinc, si necessarium est, vt à Deo trahatur, non poterit ad gratiam, & amicitiam Dei seipsum præparare; quin Deus illum per efficax imperium moueat.

Ioan. 6.

Prima diff. Vtrum possit aliquis viribus naturæ sine speciali Dei auxilio pœnitere, sicut oportet: vt iustificationis gratiam consequatur?

Dva sunt circa hanc difficultatē opiniones. Prima communis, & catholica defendit, neminem posse viribus naturæ immediatè disponere se ad gratiam, quæ est S. Thom. hoc art. 6. & 7. & in 3. p. q. 62. art. 2. ad 3. & D. Bona. art. 2. q. 1. & d. 20. q. 1. & distinct. 30. q. 1. Ricard. art. 1. huius dist. Ricard.

- Marsil.* Marsil. quaest. 17. 2. & Gregor. Ariminen. q. 1. distinct. 26. 2. &
Greg. Arim. aliorum multorum.
Durand. Secunda opinio est Durand. hac dist. q. 5. & Gabriel. & Al-
Gabriel. main, Maioris, & Caiet. quaest. 1. de contritione, qui opinati
Almain. sunt, posse hominem absque speciali diuina motione per bo-
Maioris. num opus morale immediatè disponere se ad gratiam.
Caiet. Hæc opinio ascribitur Scoto: quia in. 4. distinct. 14. affir-
Scot. libera- mat, viribus naturæ cum communi influenza posse homi-
tur. nem considerare peccatum, tanquam offensiuum Dei, &c.
 Vnde falsò eum accusant, & errore Pelagij notant. Eratquè
 modo liberandus ab hac calumnia Pelagiana, nisi hoc actum
 esset in floribus. 4. in quaestio. 1. de pœnitent. artic. 6. An pœni-
Vega q. 11. tentia à timore, &c. Lege etiam Vegam de iustificat. quaest.
de iustifica. 11.

CONCLUSIO I.

- Scoto in. 4.* Homo viribus naturæ, quò ad substantiam actus, potest
dist. 17. habere pœnitentiam, quæ non sit vltima dispositio ad gra-
2. Reg. 12. tiam. Hæc conclusio probatur apertissimis diuinæ scripturæ
 testimonijs. Nam. 2. Reg. 12. Increpatus Dauid à Nathan
 propheta de adulterio cum Beth-sabæe, & de morte Uriæ,
 dixit. Peccaui, cui propheta respondit. Transulit Dominus
 peccatum tuum, &c. quia pœnituit, vt oportuit. Similem
1. Reg. 15. omninò actum pœnitentiæ quò ad substantiam habuit Saul:
 nam perinde reprehensus à Samuele propter inobedientiam:
 dixit. Peccaui: sed quia non, vt oportebat, pœnituit, ve-
 niam non obtinuit. Pœnitentiam quoquè egit Antiochus
 quò ad substantiam actus tantum, quando diuina admoni-
2. Mach. 9. tus plaga dixit. Iustum est subditum esse Deo, & morta-
 lem non paria Deo sentire. Et veniam non obtinuit. Orabat
 autem, dicit scriptura, scelestus dominum, à quo non erat
 misericordiam consecuturus: quare poterit homo viribus
 naturæ, &c. vt habet conclusio.

CONCLUSIO II.

Homo non potest viribus naturæ pœnitere, sicut oportet,
 vt iustificationis gratiam assequatur. Hæc est de fide, & col-
 ligitur apertissime ex varijs locis sacre scripturæ, in quibus
 initium nostræ iustificationis, & conuersionis in Deum per
 amorem,

amorem, & pœnitentiam, à solo Deo esse docetur: vt in articulo de iustificatione supra fuit expositum. Et ad Coloss. 1. *Coloss. 1.*

Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum. Vbi B. Paul. Iustitiam, & gloriam collatam sanctis, vocat sortem: quia sicut ea, quæ nobis sorte eueniunt, non contingunt per nostram industriam: sed per solius Dei prouidentiam: ita iustitia non oritur ex nostra industria, aut ex nostra electione: sed ex dono tantum Dei vni, & non alteri conferentis. Quia non est volentis, nequè currentis: sed Dei miserentis, qui, cui vult miseretur, & quem vult, indurat. Fuit etiam definita in concil. Arausicano. 2. can. 4. 6. 8. & 13. Et in Trid. sess. 6. cap. 5. & can. 3. Eam quoquè D. August. multis in locis copiosissime probat: vt in lib. 4. contra duas epistolas Pelagianas, & in tertio Hispognosticon, & in lib. 1. de gratia Christi contra Pelagium, & Coelestinum cap. 45. & in lib. de grat. & lib. arbit. cap. 5. & 6. & in lib. 5. contra Iulianum cap. 9. & lib. 1. Retracta. cap. 9. & contra Iulianum hæreticum. Tandem ratione illustratur contra Pelagium: quia eiusdem agentis est inducere formam in subiectum, & dispositionem ad illam. Quod intelligendum est de agente naturali: quia in artificialibus aliter res se habet: nam lignarius dolat lignum, & pictor formam imaginis introducit.

Hinc error Pelagij, sæpè damnatus, funditus euertitur quo speciale auxilium diffitebatur.

Hæresis Pelagij.

CONCLUSIO III.

Hæreticum est asserere liberum arbitrium in actu pœnitentiæ nihil operari. Hæc fuit supra distinct. 25. copiosissime demonstrata. Et est definita in concil. Trident. sess. 6. can. 4. vbi ita legitur. Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atquè vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, &c. anathema sit.

Hinc, etiam conuellitur hæresis Lutheri, quam distinct. 25. confutauimus, qui negabat præparationem ad gratiam esse necessariam.

Hæresis Lutheri.

Secunda diffi. Vtrum gratia, quæ nostram iustificationem præcedit, sit aliquod speciale auxilium, vel ipsa gratia gratum faciens?

S. Thom.

Scot.

Scot.

*Soto lib. 2. de
nat. & gra-
tia. c. 18.*

Vega.

Dæ sunt de hac re extremæ opiniones. Vna S. Tho. 1. 2. q. 113. art. 8. affirmâtis, in iustificatione impij prius natura infundi gratiam, quam homo moueatur per liberum arbitrium in dilectionem Dei, & peccatorum detestationem. Eiusdem sententiæ est Scot. in. 4. distinct. 14. q. 2. artic. 2. & dist. 16. in fine quæst. secundæ. Altera opinio est nominalium, quam obiter refert, & sequitur Vega de iustifica. quæst. 6. in sol. ad. 9. nempe. Quod ista gratia, per quam disponimur ad iustitiam per contritionem, non sit ipsa gratia gratum faciens, quæ formaliter iustificat peccatorem; sed solum motio diuina, idest, volitio, qua vult Deus peccatorem disponi ad gratiam. Est autem discrimen inter has duas opiniones, quod Thomistæ existimant in iustificatione peccatoris solum concurrere ex parte Dei unicam actionem, scilicet, infusionem, siue creationem gratiæ, quæ eadem numero dicitur adiuuans, & informans: autores verò secundæ opinionis putant duas ex parte Dei numero distinctas gratias ad iustificationem peccatoris concurrere, quarum primam dicunt esse volitionem diuinam, qua Deus vult peccatorem elicere actum poenitentiæ: secundam autem esse gratiam habitualement, qua formaliter peccator iustificatur. Verum sint ne duæ gratiæ numero distinctæ? an vna? quæ vtrumq; sortiatur effectum, adiuuare, scilicet, & informare quæstio est de nomine.

r. Nota.

In iustificatione peccatoris, quando omnia non concurrunt in instanti, vt in iustificatione Pauli: sed successiue, duplex etiam concurret successiue dispositio. Vna, quæ tempore præuia est ad iustificationem; vt fides, dilectio, spes veniæ, timor gehennæ. Istæ enim dispositiones præcedunt tempore in catechumini gratiæ infusionem. Altera dispositio est, quæ cōcomitur ipsam gratiæ infusionem, quæ est contritio. Hoc notabile expressè est definitum in cōcil. Trid. sess. 6. c. 6.

In

In generatione, siue alteratione naturali per eandem actionem numero agens introducit formam principalem, & ultimam dispositionem ad illam: vt ignis, præcedentibus tempore quibusdam dispositionibus, vt est exiccatio ligni per calorem introducta, inducit etiam aliam dispositionem concomitantem formæ ignis introductionem, quæ est simul tempore cum forma ignis. Hoc notabile est Arist. in lib. de generatione vbi ait. Formæ afferunt secum suas ultimas dispositiones, nempe, qualitates in certo gradu, sine quib⁹, nec forma reperiri, nec conseruari potest; exempli gratia, si 8. gradus caloris non reperiuntur nisi in igne, neque ignis nisi in ipsis conseruabitur.

2. Nota.

Arist.

CONCLUSIO I.

Respectu dispositionum, quæ solent tempore præcedere iustificationem, vt sunt fides, spes, aliqualis dilectio, timor gehennæ, &c. non est eadem numero, & simul tempore, gratia gratis data, & gratia gratum faciens: sed illa est solum auxilium speciale, quo mediante, credimus, & speramus, &c. & paulatim ad iustitiam disponimur. Et ratio est; quia cum existentibus istis præuijs dispositionibus, nondum sit homo gratus Deo, non adiuuabitur tunc per gratiam gratum facientem, sed per auxilium: quod quidem non est entitas positiua in peccatore: sed est tantum ipsa Dei volitio, qua vult, vt peccator credat, speret, & diligat, sicut oportet. Hoc est, vt sit dispositus ad gratiam.

CONCLUSIO II.

Respectu ultimæ dispositionis, quæ simul tempore nostræ iustificationem concomitatur, hoc est, respectu contritionis, quæ simul tempore est cum gratia, eadem numero gratia habitualis est causa formalis inherens animæ, & auxilium speciale, quo Deus cum peccatore instrumentaliter ad contritionem concurret, ita vt Deus infundendo gratiam, simul tempore, prius tamen natura, quam gratia inhereat, excitet peccatorem, & adiuuet illum ad pœnitendum: ita quod infundere gratiam, & adiuuare peccatorem, sit vna, & eadem actio numero. Hæc conclusio est 5. Thom. & Scotti, & colligitur ex concil. Arausic. can. 4. & 6. vbi dicitur, per infusio-

170 *Dist. 28. Q. unica de necessitate gratie*

110 VI. s.
nem Spiritus sancti nos velle resurgere à peccato, & cum Spiritus sanctus non infundatur nisi per gratiam: erit profectò gratia habitualis, quæ ad poenitendum adiuvatur. Et ratione confirmatur per secundum notabile: quia agens principale, per eandem actionem numero, per quam introducit formam principalem intentam, introducit etiam ultimam dispositionem ad formam. Et cum gratia gratum faciens sit forma principaliter intentata à Deo, per eandem planè gratia infusionem, siue productionem in anima, adiuvabit Deus instrumentaliter animam ad eliciendum perfectum dolorem, qui sit ultima dispositio ad gratiam.

Artic. VI. I. Vtrum homo sine auxilio gratie possit a peccato resurgere?

S. Thom. art. 7. ubi. s. & D. Bona. art. 1. q. 1. huius dist.

Sensus tituli est. An possit remissionem, & indulgentiam consequi absque hoc, quòd in Dei gratiam redeat, & absque eius peculiari auxilio? Quòd perinde est, ac si quaeratur. Vtrum possit dari medium inter gratiam, & culpam: ita ut possit homo peccati commissi obtinere remissionem sine gratia infusione? Hic articulus de potentia Dei absoluta fuit in floribus quarti quaest. 1. de poenitentia art. quinto explicatus: nunc autem ex lege tantum erit definiendus.

Nota. r.

Homo per peccatum triplex detrimentum præcipuè contrahit. Primum est macula, quæ est privatio gratia, & amicitia Dei. Iam enim homo tunc non est Dei amicus, cuius amicitia causa erat acceptus ad gloriam, & filius Dei adoptivus. Secundum est deordinatio, siue corruptio naturæ, quæ consistit in negatione subiectionis, siue in inobedientia voluntatis peccatoris in Deum. Et ratio est, quia sicut naturalis rerum ordo postulat, ut inferiora superiorum imperio subijciantur, ut elementa primo mobili subijciuntur ita, & ordo naturæ exigit, ut creatura Deo subijciatur, & homo per peccatum resistit Deo, & est illi inobediens.

Vocatur quoque hæc deordinatio deviatio: eo quòd homo

per

per peccatum est deuius. Via enim hominis est in Deum, tanquam in proprium finem, tendere: quemadmodum est via lapidis tendere in centrum, in quo quiescit, & peccator non in Deum: sed in infernum tendit. Tertium est reatus. Et est obligatio ad perpetuam gehennam. Ijs tribus detrimentis quæ à D. Thom. hic proponuntur, potest addi quartum, quod est Dei offensa. Manet enim Deus offensus: quia offensa est iniuria irrogata Deo: cò quòd contra iusticiam negatur ei debita obedientia. Quemadmodum fieret iniuria, siue offensa regi, si illi suum inimicum anteponeremus. Quæ quidem offensa manet, donec satisfactio fiat.

Hominem resurgere à peccato nihil aliud est, quam recuperare omne illud, quod peccando amiserat.

Nota.2.

CONCLUSIO. I.

HOMO de lege nullo modo per solas naturæ vires sine gratia habituali à peccato resurgere potest. Hæc conclusio, est de fide, Jerem. 30. Insanabilis est fractura tua, pessima plaga tua. Non est, qui iudicet iudicium tuum, ad alligandum curationum utilitas non est tibi. Vbi apertissime insinatur, per nulla beneficia naturalia posse nos à peccato mundari. Vnde David petebat. Sana animam meam; quia peccaui tibi. Et alibi. Viam iniquitatis amoue à me. Et ratione confirmatur: quia cum resurgere à peccato sit mala in primo notabili posita refarcire, & hæc non reparentur, & refarciantur nisi per gratiam: quia priuatio gratiæ tollitur per gratiæ habitum, & deordinatio auferitur per eandem gratiam, qua Deus hominis voluntatem ad se trahit, & reatus similiter aboletur. Deo remittente poenam æternam: erit profectò de lege necessaria, non solum habitualis gratia: verum etiam speciale Dei auxilium, hoc est, motio diuina, quæ hominis voluntatem ad obediendum moueat.

Jerem. 30.

Psal. 40.

Psal. 118.

Genet.

Prima diffici. Poterit ne homo per solum generale auxilium sine speciali tollere habitum vitiosum, & studiosum acquirere?

MODO probatum est, detrimenta, quæ sunt contra ordinem supernaturalem, & contra supernaturale bonum, non posse sine speciali gratia resarciri, siue reparari, nunc de nocumentis, quæ ex peccato contra bonum naturale proficiscuntur, agitur. Et quaritur. Poterit ne homo, &c. Caiet. super hunc artic. S. Thom. opinatur ex viribus naturæ posse hominem resarcire damnum contra virtutem moralem ex peccato ortum, posse, scilicet, ex imperato mutari in temperatum. Opposita opinio est S. Thom. in sol. ad. 3. Pendet huius difficultatis plena cognitio ex artic. 4. huius distinct. in quo demonstratum est, non posse hominem adimplere omne mandatum copulatiue ex viribus naturæ: bene tamen singula, & in re leui, & per breue tempus.

CONCLUSIO.

Potest homo viribus naturæ reparare aliquod malum, quod sit contra aliquam virtutem moralem: non tamen omne, ita quod poterit aliquo modo aliquos virtutis moralis actus exercere, quibus ad virtutes morales disponatur: non tamen per multum tempus sine speciali Dei auxilio. Et ratio est, quia si posset naturaliter omnem virtutem moralem reparare, posset etiam naturaliter omne præceptum legis naturæ seruare, quod supra hac distinct. demonstrauimus esse falsum: quare nec poterit omnem virtutem moralem, nec omne damnum, quod infert peccatum in naturalibus restaurare.

Artic. VIII. Vtrum possit homo sine gratia habi-
tuali cauere omne peccatum?

S. Tho. art. 8.

Scot. q. unica

Durand.

Ricard. &

alij dist.

Vega de iusti-

fica. q. 12. &

14.

Sensus tituli est. Vtrum existenti in mortali, exempli gra-
tia per annum, communicet Deus suam gratiam, gratis
datam, scilicet, auxilium speciale ad cauendum omne pec-
catum, in poenam dilationis poenitentiae negetur illi auxi-
lium speciale adimplendum omne praeceptum necessarium.
Relege articulum huius distincti de adimplendis praeceptis,
vbi diximus propter rebellionem potentiae sensitivae aduer-
sus rationem manere liberum arbitrium infirmum, ita vt non
quaecunque velit, faciat. Et ideo licet, possit singula praecepta
pro generibus singulorum viribus naturae seruare: non tamen
omnia pro singulis generum.

Vnum peccatum commissum, & virtute poenitentiae non
dimissum, plerumque est alterius peccati causa. Et ratio est,
quia in poenam peccati praeteriti, per poenitentiam non dele-
ti, negat Deus auxilium speciale ad cauendum peccata futu-
ra necessarium. Hanc veritatem docet scriptura sacra multis
in locis. Ad Roma. i. imputat Apostolus gentibus negationem
auxilij specialis ad cauendum peccata. Quia cum Deum co-
gnouissent, &c. propter quod tradidit illos Deus, &c. & De Pe-
trus, quia primam, & secundam negationem non deleuit, in
tertiam ceteris multo deteriorem incidit.

Nota.

Ad Rom. i.

Matth. 26.

Duae sunt extremae opiniones. Vna S. Thomae, & Scoti, licet
falso à multis, vt infra parebit calumniatur. Altera affirmans
Durandi, & Gabrielis.

CONCLUSIO I.

Gabriel.

Existens in mortali nondum dimisso, per aliquod breue
tempus, scilicet, per mensem, aut bimestrem ad summum,
omne peccatum collectivè vitare potest, quod intellige, vt su-
pra de dilectione Dei super omnia explicabimus, & de prae-
ceptis fidei, & spei. In his enim non habet locum conclusio haec.
Vt ex supra dictis constat. Et ratio est, quia hoc tempore pos-
sunt leues occasiones occurrere, quas solo generali Dei con-
cor su poterit evitare. Et confirmatur, quia si hoc non posset,
haberet homo extra gratiam liberum arbitrium omnino ex-
tinctum,

tinctum, quod est erroneum: vt supra in materia de libero arbitrio fuit explicatum.

CONCLUSIO II.

EXISTENS in mortali peccato indimisso per longum tempus, si occurrant graues tentationes, non poterit illa vitare: & ita ex consequenti, eò quod est extra gratiam, necessariò peccabit. Necessariò, inquam, necessitate consequentia: liberè tamen, quia in eius potestate est virtute pœnitentiæ hoc impedimentum tollere. Hæc conclusio est definita in multis concilijs, quæ supra in articul. de obseruantia peccatorum huius distinct. citauimus, ex quibus omnibus efficacissimè colligitur, non posse aliquem, &c. viribus naturæ peccata omnia vitare. Quia cum non possit præcepta omnia seruare, & transgressio præcepti sit peccatum, non poterit omnia peccata vitare. Et confirmatur, quia cum non possit sine auxilio speciali grauiores tentationes vincere, & existens in peccato à Deo priuatione huius speciali auxiliij puniatur: vt ex notabili posito constat, necessariò perfectò necessitatè consequentiæ peccabit.

Nota. 2.

*Vega lib. 4.
super concil.*

Trid. c. 20.

Matth. 19.

Possibile dupliciter dicitur, similiter, & impossibile. Primo possibile morale, & est idem, quod liberum. Impossibile verò morale est illud, quod est difficillimum factu, vel quod ratò, aut nunquàm cõtingit. De quo impossibili loquebatur Christ. quando dixit. Impossibile est diuitem intrare in regnum cœlorum. Secundo modo dicitur possibile logicum, siue methaphysicum, & est propositio cuius extrema sunt compossibilia: vt hæc, Petrus loquitur: impossibile autem huic oppositum est propositio implicans contradictionem: vel cuius extrema sunt incompossibilia: vt hæc, homo est irrationalis. Hac distinctione prænotata, quæ tibi etiam in sequenti difficultate maximè inseruiet, dicit Vega, dictam opinionem S. Thom. intelligendam esse de potentia morali: non autem de potentia logica, aut methaphysica. Non enim dicimus existentem in mortali posse per annum, & dimidium, permanere in peccato, quin peccet, ita q̃ oppositum, scilicet,

Vega.

non

non peccare implicet contradictionem: sicut dicimus non posse esse ignem, quin sit calidus. Sed intelligimus non posse cauere peccata: quia difficillimum est, & rarissime contingit illa cauere, si per multum temporis poenitentiam distuleris, quod est, non vteumquē, notandum.

Restat liberemus Scotum, cui falsissime hæresis Pelagij adscribitur. Nam eius sententia, quæ vbi supra notabili ad-

Scot. libera-
tur.

quæstionem continetur, comprehenditur vna diuisione, & duabus conclusionibus. Diuisione est, peccatum est duplex, scilicet, quod ad actum, & quod ad reatum. Loquendo de peccato quod ad reatum est prima conclusio, nullus sine gratia illud de lege vitare potest. E ratio est, quia vitare peccatum quod ad reatum est à peccato præterito resurgere, quod absque gratia habituali: vt præcedenti articulo diximus, fieri non potest. Notanter dicitur de lege: quia de potentia Dei absoluta in floribus quarti in quæst. 1. de poenitentia cum eodem Scoto fieri posse demonstrauius. Secunda conclusio continetur, vbi ait. Illa opinio, ibi enim confirmat S. Thom. opinionem, in quam egerat, dicens. Potest illa opinio confirmari sic. Nam quando aliquis tenetur diligere Deum super omnia: aut actu diligit, & tunc vitat peccatum, & habet gratiam concomitantem: aut non diligit, & tunc peccat mortaliter: ergo sequitur, quod non posse vitare omne peccatum, non est intelligendum, quasi propter impotentiam liberi arbitrij, eo quod per peccatum sit extinctum: sed quia cum primum aliquis vitat peccatum, statim Deus dat illi gratiam. Et ideo non potest cauere peccatum sine gratia. Qui igitur hæc docuit, & in fine quæstionis argumenta Pelagij, quæ in principio quæst. proposuerat, soluit. Cur, quæso, tanta ignominia notatur: vt Pelagius subscripsisse dicatur? Legant amore Dei detractores prius autores sibi inuisos, ne temerè illos accusasse inueniatur.

Hinc, confutatur primum error Manichæi, qui in nobis Heresis Manichæi.
mentem quandam malam, à malo Deo productam, quæ non posset non peccare, collocabat. Lege Castrum verb. creatura, hæresi prima, & 2. & verb. peccatum, hæresi. 3. Euertitur etiam error Lutheri affirmantis, naturam humanam, Heresis Lutheri.
adeo theri.

adeo post peccatum esse corruptam: vt in omni opere suo moraliter peccet. Quæ quidem, inquit ille, peccata per diuinam misericordiam ei, qui credit in Christum, qui iustificat impium, non imputantur, in quem agit Castro multis in locis. Lege verbo opera, hæresi prima, & verbo peccatum, hæresi. conuincitur quoque Pelagij hæresis, affirmantis hominem per sua naturalia sine auxilio gratiæ, etiam post peccatum, posse caue e omne peccatum, & vniuersam legem implere, & tandem non peccare. In quem inuehitur S. Thom. in art. 8. vbi suprà, & Castro verbo gratia, hæresi. i.

Error Pelagij.

S. Tho. art. 8. vbi. s.

Difficultas. Vtrum homo, in gratia constitutus, & in ea confirmatus possit per totam vitam omnia peccata venialia vitare, quin aliquando prolabatur?

Vega lib. 14. super concil. Trid. c. 21.

Communis est sententia, & de fide tenendum, vt statim dicemus, neminem posse de lege omnia venialia per totam vitam, licet, possit singula, vitare. Vega cap. 21. lib. 14. super concil. Trident. affirmat, ex lege cum speciali Dei gratia posse iustum vitare omnia venialia. Verum difficultas: hæc apertissima reddetur, de qua copiosissime, & doctissime disserit Vega lib. 14. citato à 17. vsque ad finem ferè lib. si, quæ sequuntur, adnotaueris.

Adnotatio 1.

Primum reuoca in memoriam, quæ de peccato voluntario in se, & voluntario in sua causa, diximus sæpè, præsertim in quæ de ignorantia, & quæ de impossibili, & possibili morali, & logico, siue methaphisico in hoc artic. adnotauimus.

Adnotatio 2.

Vega lib. 14. citato. c. 2.

Tria sunt peccatorum venialium genera, primum genus est eorum, quæ sunt venialia ex genere, siue ex natura sua, huius primi generis sunt mendacium iocosum, siue officiosum, & verbum ociosum, risus leuis, & similia, quæ dicuntur ex genere, & ex natura sua venialia: quia nunquam, nisi ratione alicuius circumstantiæ ab extrinseco efficiuntur mortalia: vt si quis in verbo ocioso vltimum finem constituat, aut si fiat contra votum. Secundum genus est venialium propter imper-

imperfectionem actus, vt quando peccatum progreditur vsque ad delectationem, deficit tamen in delectatione consensus, huius generis sunt venialia ex surreptione, seu indeliberatione: vt motus subiti contra precepta, quos facile deuiter possumus. Tertium genus est venialium propter paruitatem materiæ: vt furtū leue, vnius, scilicet, oboli, detractio parua, idest, parui nocumenti, & similia. Differunt hæc tria venialium genera bifariam. Primò, quia primum, & tertium sunt voluntaria in se: secundum autem in sua causa, nempe, in negligentia opprimendi tentationem, vel suggestionem: vt nunquam ex ea delectatio oriatur. Ait enim B. Hieron. ad Eustochium. Impossibile est innatum medullarum calorem in hominis sensum non irruere. Ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui cum cœperit cogitare, allidit cogitatus suos ad Petram, Petra autem erat Christus. In peccatis autem patrandis hic est ordo. Primò enim oritur tentatio, idest, memoria peccati, in quam homo frequentissimè prolabitur. Secundò delectatio, idest, gaudium in illa memoria: quæ quidem delectatio naturaliter oritur ex tentatione: & idè est voluntaria in sua causa, idest, in negligentia non opprimendi tentationem. Tertio loco succedit consensus patrandi actum. Secundò distinguuntur ex eo, quòd ante peccata primi, & tertij generis semper præcedit plena deliberatio: ante peccata vero secundi generis: quia procedunt ex cauillosa suggestionem, & ex negligentia opprimendi tentationem, minus plena deliberatio præcedit. Fomes peccati est inclinatio potentia sensitivæ circa suum obiectum: vt potentia generandi ad actum libidinis, videndi ad pulchrum, audiendi ad sonum: quæ quidem inclinatio dicitur fomes peccati, idest, occasio, & materia peccandi: propterea quòd voluntas inclinatur ad obediendum, & condolendum appetitui sensitivo contra rationem. Hoc docuit D. Paulus ad Roman. dicens. Si autem quòd nolo malum, illud facio, iam non ego operor illud, sed quòd habitat in me peccatum. Vbi inclinationem potentia sensitivæ in proprium obiectum vocat peccatum: eò quòd sit rationi contrarius. Immoderatus enim appetitus videndi pulchrum, & audiendi suauem sonum est contrarius rationi,

3. *Adnotatio.**D. Hieron.*4. *Adnot.**Ad Rom. 7.*

*s. Adnot.**Ad Rom. 7.*

quæ medium in delectatione habendum esse dicat. Fomes hic in hominibus, etiam in gratia confirmatis vigeat. Patet exemplo B. Paul. confirmati in gratia dicentis. Video aliam legem in membris meis, &c. In sola autem sanctissima Virgine fomes ligatus: ita ut sensitiua semper rationi, ut in Adam ante peccatum, obedierit. Lege Vegam cap. 17. & 18. lib. 14. citati, ubi innumera sacra scriptura, & sanctorum testimonia adducit ad hanc veritatem de puritate Virginis, & sequentium conclusionum corroborandam. Iis ita constitutis, si de potentia morali, & de venialibus. 1. & 3. generis loquamur.

CONCLUSIO I.

Peccata venialia. 1. & 3. generis potest aliquis iustus de lege cum auxilio Dei speciali per totam vitam euitare. Patet primo exemplo B. Ioann. Baptist. de quo canit ecclesia, teneris sub annis antra deserti petiisse: ne vitam leui saltem fame, idest, verbo aliquo ocioso, maculare posset. Et confirmatur ratione: quia venialia primi, & tertij generis sunt voluntaria in se ipsis, & fiunt ex plena deliberatione, & consensu. Et ratio a simili est de peccatis mortalibus, quæ ideò dicuntur posse à nobis euitari cum speciali Dei auxilio: quoniam sunt voluntaria in se ipsis, & fiunt ex plena deliberatione, nec præueniunt rationis usum. Et in sensu huius conclusionis est vera Vegæ opinio: si autem sermo fiat de venialibus secundi generis sit.

CONCLUSIO II.

Nullus iustorum, etiam in gratia confirmatus, excepta sanctissima Dei genitrice Maria, hætenus potuit, neque in posterum poterit de lege per totam vitam omne veniale peccatum vitare. Hæc conclusio est de fide, & habetur in multis sacra scriptura locis, quæ breuitatis causa prætermitto. Et quia apud Vegam cap. 17. supra citato collecta inuenies. Est quoque definita in concil. Trident. sess. 6. can. 23. ubi legitur. Si quis dixerit hominem iustificatum posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio; quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia,

Ecclesia, anathema sit. Est autem priuilegium (vt intelligas concilij auctoritatem) lex priuata. Per quod quidem priuilegium intelligitur confirmatio in gratia ad vitandam venialia. Et ratione confirmatur: quia nullus sanctorum, prater sanctissimam Virginem, habebat fomitem ligatum, id est, impeditum. Patiebantur enim rebellionem potentia sensitua aduersus rationem, propter defectum iustitiae originalis. Vnde D. August. contra Iulianum inquit. Si Christus paruulus originale contraxisset, profecto grandaeus factus, actuale vitare non potuisset. Et ratio est; quia originale peccatum est defectus originalis iustitiae, ratione cuius potentia sensitua non subijcitur rationi, vnde ortum habet actuale peccatum. Et animaduerte, quod quando dicimus, impossibile esse moraliter vitare omnia venialia, perinde esse, ac si dicatur, nullus de facto per totam vitam omnia venialia vitabit.

D. August.

Hinc, destruitur error Caestij Pelagiani, affirmantis, posse hominem sine peccato viuere, si velit per virtutem liberi arbitrij. Contra quem sunt multa sacrarum literarum testimonia. Non enim est iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Et si dixerimus: quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Hinc, enim omnes sancti quotidie orant. Dimitte nobis debita nostra. Contra hunc errorem scripsit D. Hieronym. ad Ctesiphontem, & dialogum contra Pelagianos. Et D. August. librum de perfectione iustitiae, & librum de spirit. & lit. Lege Sotum lib. 3. de natura, & gratia, cap. 4.

*Heresis Caestii
Eccl. 7.*

1. Ioan. 1.

D. Hiero.

D. Aug.

Soto.

Artic. IX. Vtrum homo in gratia constitutus, prater gratiam habitualement, ad cauenda peccata, & ad recte operandum speciali auxilio indigeat?

*S. Tho. art. 9.
vbi. s. & Ve*

Sanctus Thom. & Vega hunc tractant articulum, & pro maiori intelligentia nota, quae sequuntur.

*ga. q. 14. de
iustifica.*

1. Nota.

Quatuor sunt vulnera, quæ ex originali peccato oriuntur. Nempè ignorantia in intellectu, quominus possit omne verum intelligere. Malitia in voluntate: ut sit ad otium, & ad malum prona, & proclivis. Infirmetas in virtute irascibili, quominus possit malo resistere. Et tandem concupiscentia in sensibus, qua inordinate in delectabilia ferantur. Hæc enim sunt vulnera, quæ homini descendenti ab Hierusalem in Iericho latrones inflixerunt.

Luca. 10.

2. Nota.

Ad Rom. 7.

Prædicta quatuor naturæ vulnera manent in iustificatis. Hoc testatur B. Paul. ad Roma. 7. quando dicit. Video aliam legem, &c. Vbi per aliam legem dicta quatuor vulnera intelligit. Et paulò superius. Non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Hæc autem, quæ dicta sunt, confirmo, posito discrimine inter iustitiam originalem, & gratiam gratum facientem, quæ se habebant, sicut excedens, & excessum. Iustitia siquidem originalis non reddebat hominem gratum, & Dei amicum: subdebat tamen vires inferiores rationi: atuerò gratia reddit hominem Dei amicum, vulnera tamen quatuor supra posita non euellit. Non enim tollit ignorantiam intellectus, quò ad omnia. Nā

Ad Rom. 8. dicit Aposto. Quid oremus sicut oportet, nescimus. Et Prou. 1. Cogitationes mortalium timida, & incertæ prouidentia nostræ. Incerti enim sumus, quo modo prouideamus futura: ne in aliquod malum incidamus.

Ad Rom. 8.

Prouerb. 1.

CONCLUSIO I.

Habens gratiam habitualement alia habituali gratia non indiget: ut sanetur, id est, ut à peccato iustificetur, & vitam æternam promereatur. Et ratio est, quia non est ponendus progressus in infinitum, & poneretur, si alia gratia habituali indigeret.

CONCLUSIO II.

Gratia habitualis non sufficit: ut iustificati possint omne peccatum cauere, & omne præceptum per totam vitam adimplere: sed insuper speciale Dei auxilium, & peculiaris eius concursus requiritur. Hæc conclusio est de fide ad Roma. 7.

Ad Rom. 7.

Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Id est de moribus mortalibus aduersus rationem huius corporis.

corporis. Et respondet ipse continuò. Gratia Dei per Iesum Christum. Vbi non intelligitur gratia habitualis, in qua erat constitutus, licet à prædictis vulneribus non esset liber: quare intelligitur gratia, quæ est auxilium speciale. Et patet: quoniam statim subdit. Igitur ego ipse mente seruo legi Dei: carne autem legi peccati. Quam sententiam olim D. August. *D. Aug.* apud S. Thom. in artic. citato illustravit hoc exemplo. Nam sicut oculus corporis, plenissimè sanus non potest cernere, nisi lucis candore adiutus: ita nequè homo perfectissimè etiam iustificatus, nisi æterna luce diuinitus adiuuetur, poterit rectè viuere. Et ratione confirmatur, quia voluntas se sola, & cum solo generali auxilio, propter quatuor vulnera, non potest sine speciali auxilio vincere omnes rebelles tentationes. Et cum hæc vulnera: vt ex notabilibus constat, maneant in iustificatis indigebit planè homo iustificatus speciali Dei auxilio, & concursu ad bonum omne operandum, & malum omne vitandum.

Hinc, est, quòd viri sancti hoc Dei auxilium efflagitabant: vt constat exemplo D. Paul. ad Roma. 15. Obsecro vos fratres per dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem sancti spiritus: vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum, &c. Quo quidem auxilio, si præter gratiam B. Paul. ad rectè operandum non indiguisset, non illud efflagitasset. Superflue enim essent tales preces. Et tandem confirmati in gratia petunt in oratione dominica auxilium speciale ad vincendas tentationes, dicentes. Et ne nos inducas in tentationem. *Append. Ad Rom. 15. Matth. 6.*

Hinc, confutatur error Pelagij affirmantis, hominem sanum per gratiam amplius non indigere auxilio gratia: sicut homo sanatus à medico amplius ope medici non eget. In quem agit D. August. lib. de nat. & gratia, cap. 26. constituens discrimen inter hominem sanatum à medico corporali, & spirituali. *Hæresis Pelagij. D. Aug.*

Prima diffi. Virum homo iustificatus possit sine auxilio speciali plura, & perfectiora opera per solā gratiam habituale praeſtare, quā nō iustificatus?

Peccatores ex viribus naturæ posse aliqua bona moralia; non tamē grauiā, sed leuiā, vt colore agros, diligere studiosos, soluere mutuū, & similia facere, dubitat nemo.

CONCLUSIO.

Homo in gratia constitutus potest absquē auxilio speciali plura, & perfectiora opera per solam gratiam habitualem facere, quā in mortali existens. Et ratio est; quia gratia gratum faciens dat animæ robur aduersus sensualitatem, non quod malitiā sensualitatis extenuet: sed quia vires animæ auget. Et est conclusio hæc de fide, & definita in cōcil. Mileuit. can. 3. & 10. vbi dicitur. Placuit; vt quicūquē dixerit gratiam Dei, in qua iustificamur per Iesum Christum dominum nostrū, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam in adiutorium; vt non committatur, anathema sit.

Secunda diffi. Virum operationes, quas homo iustus elicit, secluso speciali auxilio, sint vite æternæ meritoria?

Greg. Ari.

Vega q. 14. de iustifica.

Scot. in. 1. d.

17. q. 1.

Dix sunt extremae opiniones. Prima est Arim. in. 2. d. 29. q. 1. qui affirmantē partem defendit, & eam omnes catholicos tenere arbitratur. Secūda est negans Vega q. 14. de iustificatione. Hæc difficultas pēdet ex difficultate supra posita; an sit necessaria actus relatio in Deū; vt sit vite æternæ meritoria? Vega sequitur Scot. nam in. 1. d. 17. q. 1. notab. sed tūc est vltērius dub. vers. ad primū ita ait. Actus, qui est meritum, est in potestate mea, supposita infl. entia generali, si habeo liberi arbitrii vsū, & gratiam. Hactenus Scot. quam opinionem dicit Vega esse communem.

CONCLUSIO.

Omnis actus, quem iustus solo generali concursu poteſt elicere,

elicere, si actualiter, vel virtualiter in Deū referatur, erit vitæ æternæ meritorius. Hæc conclusio apertissimè ex diuina scriptura colligitur. Dixit enim Christus Iesus: Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, &c. Et. 1. Corint. 10. Siue ergo manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Ex ijs locis ita demonstro conclusionem. Ad dandum amore Christi potum aquæ frigidæ sitienti sufficit in homine iusto generale auxilium, sicut & in peccatore; similiter & ad comedendum, vel dormiendū; quia isti actus nostræ naturæ vires non superant. Et si tales actus fiant ab existente in gratia sunt vitæ æternæ digni: vt loca modò citata testantur: quare sufficiet in viro iusto, solus generalis cōcurfus; vt actus ab eo elicited actualiter, vel virtualiter in Deum relatus, sit vitæ æternæ meritorius. Et ne quis erret existimans tales actus esse merè naturales, animaduertat, quòd actus non solum dicitur supernaturalis, qui est ab auxilio speciali: verum etiam supernaturalis actus est, qui elicited ab auxilio supernaturali, dummodò eliciatur mediante aliquo habitu supernaturali, scilicet, gratia, siue charitate. Habitus enim siue infusus, siue acquisitus concurrat ad productionē actus: & idèò quando habitus fuerit supernaturalis, actus erit supernaturalis. Propterea q̄ est à causā supernaturali: quod est valde norandum.

Artic. X. Vtrum homo in gratia constitutus speciali auxilio indigeat: vt in ea perseverare valeat?

DE hoc art. S. Tho. & Vega præsertim copiosissimè disputant. Et pro explicatione tituli perpende, q̄ in præsentia perseverantia in gratia accipitur pro continuatione in gratia, à tempore, quo recipitur, vsquē ad finē vitæ, siue detur per horam vnam, siue per 40. vel plures annos ante mortem. Non enim loquimur de perseverantia per annum vnum, aut per horam, si gratia ante mortem per peccatum mortale amittatur. Et hoc speciale auxilium, de quo intelligitur articuli titulus, vocatur donum perseverantiæ.

Matth. 10.

& Marc. 9.

1. Cor. 10.

S. Tho. art.

10. ubi s̄.

Vega lib. 12.

super concil.

Trid. à c. 20.

vsquē ad fi-

nem lib.

Nam sicut aliud est benè agere, & aliud in bona actione perseverare: quia multi benè agunt, qui tamen in bona actione incepta non perseverant. Ita etiam aliud est auxilium necessarium ad benè operandum, & aliud est auxilium necessarium ad perseverandum, de quo intelligitur titulus articuli.

1. *Nota.*

Preces in Deum nunquàm effunduntur ad illa impetranda, quæ per auxilium generale frequentissimè sunt in nostra potestate, nempe, vt possimus scribere, legere, vel quid simile præstare. Ait enim D. August. quid stultius, quam orare, vt possis, & facias, quod in potestate habes? Et cur oratur, vt accipiatur, quod in homine est, vt habeatur? Tum quia iuxta communem regulam iuris consultorum frustra precibus impetratur, quod iure communi concessum est.

D. *Aug. de nat. & grat. c. 8.*

2. *Nota.*

Inter perseverantes in gratia, & in ea confirmatos, hoc interest, quod primi, quàmvis per totam vitam in gratia perseverent: possunt tamen de lege à gratia, cadere: at verò secundi, scilicet, in gratia confirmati ex privilegio, & pacto, hoc est, ex lege priuata non possunt à gratia cadere.

C O N C L U S I O.

Vt homo in accepta gratia vsque ad finem vitæ perseveret, præter ipsam gratiam, & generale auxilium, manu tenentia Dei, & speciale auxilium, quod donum perseverantia nominatur, requiretur. Hæc conclusio est de fide. Et in multis concilijs definita. Nempe, in quodam concil. Carthaginen. Et in Milevi. Et in Arausic. 2. quæ à Vega cap. 22. vbi suprâ referuntur. Et tandem in Trident. sess. 6. cap. 13. & can. 22. sub his verbis. Si quis dixerit, iustificatum, vel sine speciali Dei auxilio in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit. Deinde multis sacra scripturæ testimonijs corroboratur, in quibus donum perseverantia petitur, quod si præter gratiam non esset necessarium, frustra profectò in diuinis literis aliquid à Deo peteretur & frustra Christus petijssæt: Pater sancte serua eos, &c. non rogo: vt tollas eos de mundo: sed vt serues eos à malo. Et Lucæ. 22. Ego rogaui pro te: vt non deficiat fides tua, quod est plusquàm erroneum. Frustra enim precibus

Ioan. 17.

Luc. 22.

impe-

impetratur, &c. Adducit etiam Vega in cap. supra citatis multas sanctorum auctoritates. Et tandem ratione confirmatur; quia si non esset aliud donum perseverantiæ à dono gratiæ, & sola gratia habitualis sufficeret, nullum esset privilegium confirmatorum, & quicumque haberet gratiam, non posset non perseverare. Quod est contra Paul. dicentem: Qui stat, &c. Et D. Petrus negando Christum cecidit, &c.

I. Cor. 10.

Matth. 26.

Difficul. Perseverantia in gratia est ne de necessitate salutis?

Perseverantia in gratia potest bifariam sumi. Primo pro confirmatione in gratia à tempore, quo recipitur, usque ad finem vitæ. Secundo pro perseverantia in gratia finali.

Prima Propositio.

Perseverantia primo modo non est de necessitate salutis. Et ratio est: quoniam aliter homo iustus, si cecidisset, reparari per pœnitentiam non posset, quod est impiissimum, & contra scripturam. Si impius egerit pœnitentiam, &c. vita viuet, & non morietur. David, etiam, & Petrus non perseverauerunt in gratia, & salvi facti sunt.

Ezec. 18.

Secunda Propositio.

Perseverantia secundo modo sumpta est de necessitate salutis. Hæc enim est, de qua dixit Christus Matthæ. 24. Qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Vbi loquitur Christus non de perseverantia quocumque in tempore: sed de perseverantia in fide viva tempore martyrij, quando insurget persecutio in sanctos, & imminabit mors: ut in litera euangelij patet.

Matth. 24.

D V B. Cur sola gratia habitualis non erit sufficiens ad perseverantiam obtinendam?

Ratio dubitandi est; quia idem habitus inclinatur ad productionem suorum actuum, & ad vitandum contraria. Fortitudo enim inclinatur ad defendendam patriam libertatem, & ad resistendum servituti. Et continentia ad castitatem servandam, & ad resistendum fornicationi. Lege Caiet. ubi supra S. Thom.

1. Nota.

Simpliciter scire concedimus, potentiam aliquam posse operari, quamvis aliquando se sola sine aliqua causa extrinseca non possit exire in actum. Illustro rem hanc evidentissimo exemplo; oculum sanum, & clarum, simpliciter concedimus posse videre, quamvis solus non possit exire in actum videndi, nisi mediante lumine, & obiecto.

2. Nota.

Quamvis ad operationes supernaturales speciale Dei auxilium requiratur: nihilominus tamen dicuntur esse in potestate nostra. Et ratio est; quia possumus tale auxilium impetrare, & Deus paratissimus est nobis illud petentibus impartiri. Hoc enim docemur in oratione dominica, quando dicimus. Sed libera nos a malo, ubi petimus speciale auxilium ad obviandum tentationibus.

Propositio.

Sap. 9.

Gratia, quantum est ex parte sua, sufficiens est ad hoc, ut iustus in iustitia perseveret: atvero quia liberum arbitrium adhuc est vulneratum, & corpus, quod corrumpitur, aggruat animam, non potest sola gratia sufficere ad perseverandum: sed requiritur aliud donum, nempe, donum perseverantiae. Atque ita utraque propositio est vera, scilicet, per gratiam potest iustus in ea perseverare, & non per solam gratiam potest perseverare: ut patet exemplo oculi in primo notabili. Potest enim habens visum videre: sed non solum visum, nisi adfit medium illuminatum. Hactenus de gratia, gratias agamus domino Deo nostro. Qui, quia sua est infinita misericordia, perseverantiam in illa ad salutem necessariam, nobis

nobis concedere dignetur, vt semper ei grati, ita grata ei obsequia offeramus; vt liberati à corpore mortis huius, sua gratia consumata, quæ sua est æterna beatitudo, & gloria, cum sanctis omnibus perfruamur.

Magist. Sentent. Distinct. XXIX.

TRactat Magister in hac distinct. de statu primi hominis ante peccatum, & proponit multa. Et primum est. *Vtrum* Adam in statu innocentie indiguerit gratia operante, & cooperante? Et respondet. Indignit gratia, non vt à peccato liberaretur; quia tunc nullum habebat peccatum; sed vt vitam æternam promeretur, quam per solum liberum arbitrium mereri non poterat. Et est responsio D. Aug. Secundò quærit. *Vtrum* in statu innocentie habuerit Adam omnes virtutes tam infusas, quàm acquisitas? Et proponit duas sententias contrarias, sequiturquæ affirmantem, quam diuina scriptura confirmat Eccl. 7. nam dicitur. Fecit Deus hominem rectum; quare omnibus virtutibus concreatis ornavit illum. Aliter enim vna deficiente non fuisset omnino rectus. Reliqua, quæ à Magistro in hac distinctione traduntur, satis clara sunt. Et circa hanc distinct. Lege Alex. Alen. in 2. p. q. 29. & 91. S. Thom. in p. p. q. 95. S. Bona. Ricar. Scot. Durand. & alios scholasticos doct. hac eadem distinct. 29.

D. Aug.

Eccl. 7.

Quæst. unica. Vtrum in statu innocentie habuerit homo iustitiam originalem? Alex. Alen. in 4. p. q. 4. m. 7. art. 3. §.

HAec quæstio erit perspicua, & facilis, si quæ sequuntur diligenter consideraueris. *1. ad arg.*

Delectatio potestatis sensitivæ est passio ex apprehensione objecti convenientis proveniens: vt visus ex visione objecti pulchri, & auditus ex apprehensione sonituum. Ex hacigitur passione, quæ efficitur in sensu ex contactu, idest *Scot. hac dis. ex 1. Consider.*

*Aristot. 2. de
anima.*

ex sola receptione specierum obiecti: vt in oculis ex tactu specierum, id est, ex receptione specierum visibilium obiectorum, efficitur visio, & cognitio obiecti. Similiter, & in alijs sensibus emanat delectatio, quæ est passio. Nam sentire quoddam pati est: hoc est, recipere tantum species obiecti delectabilis. Quod si obiectum fuerit disconueniens potentia apprehensiuæ efficitur in sensu dolor: vt ex obiecto amaro in gustu.

Append. 1.

Hinc, huiusmodi delectatio est naturalis: quia naturaliter ex causis approximatis, & non impeditis oritur.

2. Confide.

Delectatio dicta est duplex, scilicet, modesta, siue moderata, & immoderata. Et non dicitur modesta, siue moderata, eò quod sit remissa, nec immoderata eò quod sit intensa: quia (vt S. Thom. vbi supra docet) aliquando delectatio moderata, quam habent homines temperati, est intentior, quam immoderata, quam immoderati habent. Maiorem enim in vino delectationem capiunt sobrii, quam ebrii. Ab assuetis enim non fit passio, id est, frequentia malorum minuit tristitiam, & frequentia delectationum minuit quoque delectationem. Quare dicitur moderata delectatio illa, quæ seruat medium, prout à recta ratione prædefinitur: immoderata verò è contra. Seruare autem medium est seruare in operatione ipsa, ex qua emanat delectatio, omnes circumstantias: vt sit actus bonus moraliter. Exempli gratia, delectatio venerea erit moderata, quando fuerit cum sua, & propter debitum finem, scilicet, ad procreandam prolem, siue propter vitandam fornicationem, & debito tempore, & loco: immoderata verò erit, si aliqua harum circumstantiarum defuerit: veluti si accessus sit ad non suam, siue ob delectationem tantum, vel quando, extra actum coniugij aliquis morose delectatur, aut in loco sacro. Hæc omnia nota ad coniugum conscientias examinandas confessor.

3. Confide.

Primi parentes ante peccatum, & quandiu status innocentia durauit, nullam poterant immoderatam delectationem habere. Hoc non semel scriptura sacra docet. Nam Gen. 2. legitur. Erat autem vterque nudus, Adam s. & vxor eius, & non erubescabant. Cuius non erubescencia reddens causam

D. Au-

D. August. ait. Quia nullam legem in membris senserant *D. Aug.*
legi mentis repugnantem. Ideò enim nihil putabant velan-
dum: quia nihil senserant refrenandum.

Hinc, colligit D. August. nullam in statu illo potuisse ho- *Appen. 2.*
minem habere erubesceniam, hoc est, immoderatam, & libi-
dinosam delectationem. Et Gen. 3. Post transgressionem le-

gitur. Aperti sunt oculi amborum, cumquè cognouissent se *Gen. 3.*
esse nudos, &c. perizomata, id est, cinctoria, quibus tegerent
verenda. Quam apertionem oculorum sic declarat D. Aug.

Aperti sunt oculi, ad quod antea non patebant. Quia anima *D. Aug.*
rationalis bestialem motum in carne sua non erubuit, nec
pudorem habuit: quoniam ille motus pudendus de trans-

gressionem venerat. Vide etiam Nicolaum Lyranum super *Nicol. Lyr.*
hunc locum.

Iustitia originalis de sententia omnium doctorum erat do- *4. Confid.*
num supernaturale in omnes eius descendentes transmitten-
dum, si ipse in statu innocentia perseverasset. Ideò enim di-

cebatur iustitia originalis, quod esset communicanda per ge-
nerationem, siue per propagationem: quemadmodum dici-
tur peccatum originale, eò quòd ratione originis, scilicet, ge-
neris omnibus posteris Adæ communicetur.

CONCLUSIO I.

Primi parentes in statu innocentia potuerunt habere
omnem delectationem potentia sensitiva. Et ratio est; quia
delectatio, quæ in sensibus ex apprehensione obiecti conue-
nientis nascitur, est naturalis: ut ex prima consideratione co-
stat, & ita de facto potuit esse, & fuit in statu innocentia.
Propterea quæ cum naturalia remanserint integra, & modo sit
naturalis, potuit, & tunc inesse. Et constat Gen. 3. Vidit mu- *Gen. 3.*
lier lignum veritum, quod esset pulchrum visu, aspectuquè
delectabile: ergo habuit tunc delectationem in operatione
sensuum. Aliter enim fuisset brutis deterior.

CONCLUSIO II.

Fuitquè delectatio intensior tunc, quàm nunc. Et ratio est,
quia quantò sensus est perfectior, & quò operatio est perfe-
ctior, eò delectatio, quæ ab ea proficiscitur, est maior, & in-
tensior. Delectatio enim oritur ab operatione, tanquàm à
causa

causa propria. Atque ita cum sit passio, quanto operatio fuerit intensior, quæ est eius causa, tanto eius effectus, scilicet, delectatio, erit intensior. Et cum in statu innocentia haberet homines perfectissimos sensus, &c. Et postremo quia maiorem delectationem percipiunt temperati, quam intemperati: ut in secunda consideratione constat: & primi parentes in statu innocentia fuissent temperatissimi.

CONCLUSIO II.

Fuissetque tunc talis delectatio moderata. Constat hæc conclusio ex tertia animadversione. Erat enim tunc homo omni virtute ornatus, & nullo vitio laborans: ut ex littera Magistri in hac distinct. patet.

CONCLUSIO III.

Fuit in Adam donum supernaturale, quod iustitia originalis vocabatur, ratione cuius appetitus potentia sensitiva erat ligatus, quominus posset inordinatam operationem appetere, ita quod quamvis Adam ante lapsum pulcherrimam feminam non suam vidisset, non potuisset illam aliquo modo appetere, neque morosè delectari, neque motum membrorum, nisi in ipso generationis actu, pati: ut ex tertia conclusione constat. Probatur conclusio hæc à sufficienti diuisione: quia vel subijciebatur potentia sensitiva rationi: ita ut nihil immoderatum appeteret virtute potentia rationalis, vel virtute gratia habitualis, vel virtute doni supernaturalis, quod est iustitia originalis. Non primum; quia naturalia manserunt integra, & ut modò non dominatur potentia rationalis dominio despotico potentia sensitiva, neque tunc dominabatur. Deinde neque secundum dici potest, scilicet, ratione gratia habitualis: quia vel in confirmatis in gratia appetitus rationi dominio despotico non subijciebatur: ut constat ad Rom. 7. exemplo B. Pauli. Quare tranquillitas, & subiectio illa virtute alterius doni supernaturalis, quod iustitia originalis nominatur, proveniebat.

Ad Rom. 7.

Prima diffi. Pateretur ne tunc potentia sensitiva aliqua tristitiam, aut difficultatē obediendo rationi?

Nunc enim difficulter voluntas coercet potentiam sensitivam, ne immoderatē delectetur?

CONCLUSIO.

Potentia sensitiva delectabiliter tunc ab illicita delectatione abstinebat, non solum ratione originalis iustitiæ, inherentis voluntati: verum etiam ratione alicuius supernaturalis qualitatis, sibi inexistens. Et ratio est, quia eiusdem potentia est habitus, cuius est operatio: ut in intellectu est habitus fidei, & eius operatio, scilicet, credere, & cum faciliter abstinere ab immoderata delectatione sit actus potentia sensitiva, erit in eadem potentia aliqua supernaturalis qualitas ponenda, qua faciliter abstineat. Naturaliter enim cum difficultate abstinere. Dices. Superflua igitur erat originalis iustitia? Respondetur. Nequaquam erat superflua: quia per iustitiam originalem voluntas subiiciebatur Deo, quod minus posset etiam venialiter peccare. Tum etiam per eandem iustitiam erat voluntas potens ad imperandum potentia sensitiva. Et sicut aliud est obedire, & aliud imperare: ita alia qualitas erat ponenda in sensibus, ad delectabiliter rationi obediendum, alia in voluntate: ut sensibus plenè dominaretur. Hæc ex Scot. Scot.

Secunda diffi. Existente iustitia originali in voluntate, potuit ne primum peccatum esse delectatio inordinata, & libidinosa carnis?

CONCLUSIO.

Nequaquam potuit esse primum hominis peccatum actus libidinis ordinatus in carne. Et ratio est, quia quamdiu voluntas, id est, portio superior, erat virtute

origi-

originalis iustitiæ subdita Deo, non potuit portio inferior deordinari. Nam sicut in naturalibus non potest agens naturale inferius non recte moueri, quàm diu rectè mouetur cœlum, quod est primum mobile, per quod agentia naturalia inferiora regulantur: ita etiam quàm diu voluntas fuit ordinata, non potuit portio inferior deordinari, amissò autem freno iustitiæ originalis per peccatum, illico caro surrexit aduersus spiritum. Et merito quidem: æquum enim fuit, vt qui noluit Deo subiici, experiretur sibi carnem rebellem. Hæc D.

D. Bernard. Bernard. in sermone omnium sanctorum.

Tertia diffi. Vtrum ita potentia qualibet merè naturalis subijceretur voluntati tunc, vt potentia V. g. generandi: vt esset in voluntate hominis marem, vel fœminam generare?

Hæc difficultas, & alia, quas Magister in littera huius distinctionis proponit, fuerunt supra in hoc libro sparsim explicatæ. Tenet S. Tho. in 1. p. q. 99. art. 2. ad 2. partem affirmantem.

Quarta diffi. Vtrum iustitia originalis fuerit donū realiter à gratia gratum faciente distinctum?

S. Tho. 1. p. q. 95. art. 1.

Scot. ubi sup.

in solu. ad 4.

Soto. 1. lib. de

nat. & grat.

cap. 5.

Gen. 3.

Dix sunt extremæ opiniones. Prima est S. Thom. affirmantis, esse idem realiter, Soto tenet cum illo primo lib. de nat. & gratia c. 5. Secunda, & opposita Scoti est.

CONCLUSIO

Fuerunt dona realiter distincta. Et probatur primò ex parte effectus. Habent enim se sicut excedens, & excessus: vt supra dictum est. Et confirmatur Gen. 3. Quia hæc dona fuerunt realiter separata, & vnum post aliud. Nam Heua statim, amissà gratia per peccatum suum mortale, non cōtinuò amisit iustitiam originālē, quia non sensit carnis inobedientiam, cō quòd

edò quoddam non amisit iustitiam originalem, donec peccauit Adam cui fuit data nomine totius naturæ. Dicit enim textus, dedisse viro, & apertos fuisse oculos eorum. Hanc opinionem Scoti sequitur Caiet. Et dicit non affirmasse S. Thom. hæc duo dona esse idem realiter, sed iustitiam originalem dependisse à gratia, sicut ramus à radice pendet. Amisita enim gratia per inobedientiam viri, statim caro concupiuit aduersus spiritum per amissionem iustitiæ dependentis à gratia.

Gen. 3.

Caiet vbi. s.

D. Thom.

Flores tractatus de peccato Originali.

TRactat Magister de peccato originali à distin. 30. vsque 33. ad cuius plenissimam intelligentiam, lege Alexand. Alen. in 2. parte vbi de essentialibus illius disputat. q. 106. & alibi vt suo loco dicetur. Et S. Thom. 1. 2. q. 81. 2. & 3. S. Bona. Ricard. Durand. Scot. & alios super distinctiones positas. Castrum contra hæreses verbo peccatum. Ferrar. cont. gentes. lib. 4. à cap. 5. vsque ad 58. Sotum lib. 1. de nat. & grat. à cap. 7. vsque ad 14.

Magist. Sent. Distinct. XXX.

IN hac dist. disputat Magister de essentialibus peccati originalis. Seruata methodo explicandarum questionum, quam Arist. 2. lib. post. cap. 1. tradidit, erit littera magistri perspicua, explanata sequenti questione.

Alex. Alen.

q. 106. in 2. p.

S. Th. q. 81.

& 82. 1. 2. re-

liqui hac di.

S. Bon. q. 1.

& 2. art. 1.

Scot. hac d.

& 31. & 33.

Dur. q. 2.

Ric. & alij

ibidem.

Quest. unica. De ijs, quæ ad essentiam peccati Originalis pertinent?

Absoluetur. q. hæc, aliquot difficultatibus explicatis:

Prima diffic. An sit peccatum Originale?

DO& vbi supra. Alex. Alen. m. 1. S. Thom. q. 81. art. 1. 2. & 3. S. Bon. & reliqui vbi sup. In hac difficultate certandum

II. Part.

N

nobis

Castro.

Heresis Pelagij, Iuliani &c.

De cōsecrat.

dist. 4. can.

firmissimè,

& can. iam

itaque 1. q. 4.

3. Reg. 8.

Ad Rom. 3.

nobis est cum hereticis Pelagio, scilicet, & Iuliano, qui negabant esse peccatum Originale, de qua heresi etiam Erasimum Roterodamum suspectum esse affirmat noster Castro, verbo peccatum, heresi prima. Cui errori fauent etiam Armeni, & Albanenses, vt idem Castro ibidem scribit.

C O N C L U S I O.

Ita est fide tenendum esse originale peccatum: vt qui negauerit omnes descendentes ab Adam per concubitus maris, & foeminae in originali culpa concipi, excepta sanctissima Dei genitrice Maria, sit haeticus censendus. Hæc conclusio catholica innumeris sacrae scripturae locis in medium adductis poterat demonstrari. Verum quia breuitatem cum claritate coniunctam in nostris floribus profitemur, sit primus locus 3. Reg. 8. Non est homo, qui non peccet, & cum paruuli sint homines, sicut viri, conuincitur illos aliquod peccatum habere. Et ad Roman. 3. Omnes peccauerunt, & egent gratia Dei. Si omnes peccauerunt: ergo, & paruuli peccauerunt: non autem peccauerunt peccato actuali: quia ad vsum liberi arbitrii nondum peruenerunt, qui maxime exigitur: vt peccatum possit alicui imputari, ergo peccauerunt peccatum Originale: cum non sit aliud peccatum, quo infici possint, nisi originale, aut actuale. Et quando dicimus, paruuli peccauerunt, intellige originaliter: quia peccante Adam, omnes contraximus labem, & peccati maculam. Paruulus enim proprie non dicitur peccare (nam peccare est agere, vel potius deficere) sed contrahere peccatum, id est, simul trahit peccatum cum natura, & habet se mere passiuè. Sic enim viri doctissimi locum D. Pauli (omnes in Adam peccauerunt) interpretantur. Fuit hæc veritas definita in multis conciliis contra Pelagium congregatis Mileuit. Araulica. Aphrican. & tandem in Trident. sess. 5. can. 2. 3. & 4. Idem omnes patres à D. Petro vsque ad nostram hanc ætatem docuerunt. Lege D. August. lib. 1. & 2. contra Iulianum, & lib. 1. & 3. de peccatorum meritis, vbi multos patrum refert. Hoc etiam ecclesie vsus approbat, quæ ideo cum paruulis ad baptismum properat vt ab originali abluantur. Ratione etiam hoc corroboratur: nam cum paruuli dolores sustineant,

De actuali,

& originali

peccato de

pæn. d. 4. fe-

rè per totum

Soto ubi. 5. c.

9.

Ad Rom. c. 5.

D. Aug.

neant, famem, & sitim patiantur, sæpissimè à dæmonibus vexentur, cõstat eos aliquod peccatum habuisse, propter quod, sic puniuntur. Alioquin iniustus esset Deus, qui prius aliquem puniret, quàm ille esset peccator. At cùm impium sit, crimen iniustitiæ Deo impingere, impium etiam erit, asserere pueros peccato carere. Quod cùm non possit esse actuale, vt modò diximus, erit Originale.

Hinc, vel lipis, & tonsoribus, quàm longè ab hæreticis præfatis veritas catholica de peccato originali sit, manifestissimè patet.

Secunda diffi. Quam ob causam dicitur hoc peccatum Originale?

CONCLUSIO.

Dicitur tale peccatum Originale, quòd à sua cuiquè in fit prima origine, id est, natiuitate. Hæc nominis etymologia primum scripturis sacris maximè quadrat. Nam psalm. 50. Legitur: Ecce in iniquitatibus, &c. Quod non David proprium: sed nobis omnibus est commune. Et B. Paul. ad Ephes. 2. Eramus natura, id est, à natiuitate filij iræ: vt D. August. declarat. Hæc etiam est communis priscorum, & neotericorum patrum sententia. Præsertim Hugonis de sancto Victore, lib. 1. de sacram. qui ita inquit. Quæritur, quid sit Originale peccatum? Est corruptio, seu vitium, quod à parentibus contrahitur. Et in summa sententiarum tract. 3. cap. 12. videndum est, ait. Quare originale vocatur: quia, scilicet, ab origine trahitur. Et Magister eandem sententiam tuetur, & adducit Gregor. & isti omnes sequuti sunt veteres patres, vt D. Ambrosi. quem D. August. prolixè satis citat. Imò, & ipse August. nonnullos veteres allegat. Reticium quendam, & Olympium, qui hanc etymologiam comprobant. Præterea idem August. de pecca. me. & remiss. c. 12. & 22. inquit. Nemo de hac re fallatur, sicut ab origine, id est, natiuitate, mortem trahimus: ita, & peccatum ab origine natiuitatis trahi credendum est.

Psal. 50.

Ad Ephes. 2.

D. Aug. de

nat. & grat.

c. 67.

Hugo de S.

Victo. lib. 1.

de sacra. p. 7.

c. 28.

D. Greg.

lib. de pecca-

to Orig. c. 40.

Lib. 1. cont.

Iulian. c. 4.

Hæresis Pelagij, & Cælestij.

Hinc error Pelagij, & Cælestij ruit, qui cum negare vellēt originale peccatum, dixerunt, peccatum non nasci cum homine, & ante voluntatis vsum id solum esse in homine, quod Deus condidit. Quæ verba D. Aug. ipsissimam de peccato originali hæresim continere deputat. Eum lege lib. de pecca. origin. cap. 6. & 13.

Tertia diff. Sunt ne varia peccati Originalis nomenclaturæ.

CONCLUSIO.

Magistrū lege hanc d. & Alex. Alen. ubi. §. m. 7. per totum.

Iacob. 1.

Ad Ro. 7.

Lege can. illud latum. §. itaq. 13. q. 1.

SVnt, quia variis nominibus appellatur. Quam rem confirmo inductione. Primò dicitur fomes, qua voce propriè id, quo ignis fouetur: vt sunt ligna significatur. Vnde translata est vox hæc ad significandum id omne, quod incitat, & impellit: atquè ita peccati fomes est incitamentum ad peccandum, siue est id, quod in homine constitutum eum ad peccandum inuitat & impellit. Deinde dicitur etiam concupiscentia. Concupiscentia enim est, quæ ad peccandum incitat, vt B. Iacob. cap. 1. docet, dicens. Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Appellatur quoque lex membrorum, quòd eius tanquàm imperio membra subiiciantur, atquè moueantur: vt oculi ad impudicos aspectus, manus ad furta, & alia facinora, pedes ad currendum in effusionem sanguinis, lingua ad maledicendum, &c. Caterum B. Paul. cum legem membrorum expressit, ad genitalia membra potissimum respexit, non quòd ista lex in illis tantum sit, sed quòd in iis manifestissimè appareat, velut per quæ peccatum hoc propagetur, & in omnes transfundatur. Interdum verò langor nominatur: nam sicut qui ex agitudine languet, est officiis perficiendis ineptus, vt ea præstare nequeat, si conetur, aut malè, & imperfectè ea exequatur: ita nos, qui peccati langore tenemur, sumus ad omne opus bonum reprobī, vel omnino, quod debemus, minimè præstamus: vel si damus operam, atquè vnius Dei cognitione iustitiam sectamur, id agimus perperam. Atquè hic langor

langor, non tam simili, quàm communi peccatis omnibus nomine ab Apostolo infirmitas nuncupatur. Tyrānus est etiam concupiscentia, cuius iniustitiam, & vim Paulus apostolus significat, cum ait, ipsam captiuare se, id est, capere conari in legem peccati. Et cum ait, se ab ea seductum, & occisum fuisse. Aliaque in epistola ad Rom. similia de concupiscentia, seu tyrannica quadam persona loquitur, quæ partim fraude, partim vi, & iniusto imperio sibi hominem subiiciat, ab eaque impellatur, & rapiatur ad ea, quæ illicita esse non ignorat. Quod illius voce expressum est, qui dixit. Video meliora, proboque: sed deteriora sequor. Legem carnis, nempe, morbidi, & vitiosi illius affectum, quem nomine carnis scriptura significat, Paul. peccati legem, & mortis appellet. Tabes bonos humores exhaurit, vitiosos, & malos in corpore relinquit, unde fit, vt sensim grauetur, & in semetipso cōtabescat, quod malum est, & in animo locum habet, dum virtutum, & gratiæ humore destitutus, velut arescit. Hac igitur tabe, cum primus homo se effecisset, eam in posteros transmisit. Neque enim iam tabidus, & vitiatu alios potuit, quàm vitiatos, & tabidos de se genere, & procreare.

Quarta diffi. Est ne peccatum Originale vnum? an plura?

CONCLUSIO I

Peccatum Originale est proprium nostrum ex parte subiecti. Et ratio est, quia, sicut paries est albus ab albedine sibi inexistente: ita ante baptismum sumus formaliter peccatores originali peccato. Ait enim B. Paul. ad Roman. 5. Regnavit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt, in similitudinem præuicantis Adæ, id est, actualiter ad imitationem Adæ. Peccauerunt tamen originaliter: vt paruuli. Et rursus in quo, scilicet, Adam, omnes peccauerunt. Hoc est, peccante illo, omnes labem, & peccati maculam, contraximus.

Ad Rom. 7.

Alex. Alen.

ubi supr. m.

S. S. Bo. dist.

33. art. 2. q. 2.

S. Tho. q. 82.

art. 2. & alij

ubi supr.

Ad Rom. 5.

CONCLUSIO II.

Peccatum Originale est vnum, & multiplex. Vnum quidem in proroparente Adam, cuius primum peccatum dicitur nostrum, eò quòd demeritorie fuit causa nostri peccati originis. Est etiam multiplex: quia tot sunt peccata Originalia numero distincta, quot sunt homines. Et ratio est, quia peccatum originale est priuatio iustitiæ originalis: vt infra in hac quaest. dicetur. Et priuationes distinguuntur numero ad distinctionem subiectorum. Alia siquidem est cæcitas Petri, à cæcitate Pauli; quare tot erunt priuationes iustitiæ originalis, quot sunt homines priuati: atque ita totidem erunt peccata originalia numero distincta. Tum etiam, si nati fuisset cum iustitia originali, tot essent numero iustitiæ, quot essent homines: tot igitur sunt modò peccata. Propterea quòd priuationes ad multiplicationem habituum multiplicantur. Veritas Catholica harum duarum conclusionum est definita in concil. Trident. sess. 5. can. 3. vbi dicitur. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus inest, vnicuique proprium, &c. Quod est intelligendum causaliter vnum, & formaliter multiplex, vnicuique proprium. Et confirmatur à simili: nam sicut causaliter, & meritorie loquendo, hæc est vera; iustitia omnium Christianorum est vna, scilicet, iustitia Christi, qui factus est nobis iustitia, idest, fuit causa meritoria nostræ iustitiæ: formaliter tamè tot sunt iustitiæ numero distincta, quot sunt veri iusti: ita theologandum est de peccato originali, quòd est vnum causaliter, & demeritorie, & formaliter multiplex.

Hinc, cautissime legendus erit Albertus Pyghius in lib. suo controuersiarum, controuersia prima, vir alioqui doctissimus, & catholicus, & maximus hæreticorum impugnator. Nam dixit, nos esse formaliter peccatores peccato Adæ: quod est valde periculosum, & suffragatur hæreticis affirmantibus, nos esse formaliter iustos iustitia Christi. Sic enim argumentantur hæretici. Sumus formaliter peccatores primo peccato Adæ, vt docet catholicus Albertus: ergo sumus etià formaliter iusti iustitia Christi. Nam primus Adam fuit for-

Alex. Alen.
vbi supra.
m. 2. art. 1.

1. Cor. 1.

Appen.
Error Alber.
Pyghius cau-
tè legendus.

ma futuri, scilicet, Christi. Et si primus Adam nocuit non solum demeritorie: verum etiam formaliter, secundus etiam prodest nobis meritorie, & formaliter: ut simus formaliter iustitia ipsius iusti, & ex consequenti omnes erunt æqualiter iusti, cum sit una numero omnium iustitia. Quod hæreticissimum esse constat ex conclusionibus positis, & ex dictis in art. 3. de iustificatione, & in aliis locis huius secundi.

Ad Rom. 5.

Quinta diffic. Est ne in omnibus peccatum Originale æqualiter?

Cum constet esse in unoquoque proprium peccatum originale, quærendum est. An sit æqualiter in omnibus?

Alex. Alen. ubi supra. m. 9. art. 1. 2. & 3.

CONCLUSIO.

Est quidem in omnibus æqualiter. Et ratio est, quia peccatum Originale est privatio iustitiæ originalis, & hæc privatio est in omnibus æqualis. Nam ex omni parte tollit donum originalis iustitiæ, & est peccatum naturæ, quæ in omnibus est æqualis: & illi debetur æqualis pœna, quæ est carentia visionis diuinæ, teste B. August. in Enchirid. cap. 93. & Innoc. cap. maiores de bapt. & eius effectû. Omnesque in Adam æqualiter peccauimus: quoniam in eo omnes ex æquo eramus.

S. Tho. q. 82. 1. 2. art. 4. S. Bona. dist. 33. art. 2. q. 1. & alij ubi supra. D. Aug.

Sexta diffic. Est ne peccatum Originale culpa tantum? vel pœna tantum? vel utrûq? vel neutrum?

Malum est duplex culpæ, scilicet, & pœnæ. Primum est, quod est imputabile ad pœnam, vel est dignum pœnæ, ut furtum, blasphemia, &c. Et probatur per discrimen inter utrumque malum: quia si malum pœnæ non est peccatum, sed est purgatiuum peccati, cuius modi sunt damna inflicta à Deo in hac vita, & etiam æterna inferni pœna: malum profectò culpæ erit, cui responderet aliqua pœna.

Alex. Alen. q. 106. m. 1. art. 1. & 4.

Originale peccatum est propriissimè culpa, siue malum culpæ. Et probatur. Malum culpæ, siue culpa, est, cui de facto imputatur aliqua pœna, sed pueri discedentes cum solo originali, puniuntur pœna eterna damni, vt infra dicitur, & colligitur Ioan. 4. Nisi quis renatus fuerit, &c. Ergo verè, & propriissimè est culpa, siue malum culpæ. Hæc est contra omnes hæreticos negantes originale peccatum. Et confirmatur psalm. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum. Si enim Originale verè culpa non esset, falsum planè esset dicere, hominem in iniquitatibus esse conceptum. Et ad Ephesi. 2. Eramus natura filij iræ, idest, per naturalem propagationem eramus ira Dei digni. Hoc est, vindicta, & pœna damni, propter culpam originalem. Quæ si realiter non esset culpa, non responderet ei ira, scilicet, punitio.

Septima diffi. Peccatum Originale est ne voluntarium?

Alex. Alen.

ubi. 5. m. 2.

art. 2.

D. Aug.

Ratio, quæ mouet hanc difficultatem, est: quia D. August. docet lib. de vera religio, cap. 14. de essentia peccati esse, quòd sit voluntarium. Et cum paruuli, ante vsu rationis, non habeant voluntatis actum, videtur Originale in illis non esse culpa, vel peccatum.

1. Nota.

Voluntarium est duplex, in se, vel in sua causa. In se; vt qui vult furtum. In sua causa, vt homicidium commissum ab existente in ebrietate: quia ebrietas, quæ est causa homicidij, fuit volita in se. Quod est verum communiter in illo, qui actualiter peccat. In pueris autem Originale dicitur voluntarium in sua causa: non quia causa, nempe, Adæ peccatum sit volitum ab ipsis paruulis; sed quòd ipsa causa peccati Originalis Adam, scilicet, peccauit volens, & eius primum peccatum, quod fuit causa nostri Originalis, fuit voluntarium.

2. Nota.

Peccatum omne vel est personæ, vel naturæ. Primum est,

est, per quod sola persona committens manet illius peccati rea, eò quòd sola amittit donum personale, scilicet, gratiam habitualement, & Dei amicitiam. Secundum autem est, per quod tota natura manet illius peccati rea: quia per illud amittitur aliquòd donum toti naturæ, & singulis indiuiduis conferendum.

Hinc, peccatum Adæ dicitur non solum peccatum personæ: verum etiam naturæ. Nam, propter ipsius primum peccatum, singula naturæ humanæ indiuidua nascuntur expoliata iustitia originali, quæ ex lege, si Adam non peccasset, erat singulis hominibus conferenda.

C O N C L U S I O.

Fuit profectò voluntarium. Et ratio est; quia fuit volitum voluntate primi parentis, aut voluntate naturæ. Hæc est Alexand. Alen. Et probatur ex notabilibus positis. Et confirmatur per discrimen inter peccatum personæ, & naturæ. Peccatum enim personæ requirit: vt sit vel in se, vel in sua causa volitum: vt ebrietas ab ebrio fuit volita in se, & homicidium, quod iam ebrius effectus commisit, fuit volitum in sua causa, nempe, in ebrietate. Atuerò ad peccatum naturæ, vt est Originale peccatum, non est necessarium, vt habens peccatum, voluerit causam: quia satis est, vt causa peccati fuerit volita ab ipso capite naturæ, nempe, ab ipso Adam. Et ratio est; quia in ipso erat tota natura, atque ita voluntas illius, voluntas totius naturæ censetur.

Hinc, Originale peccatum est alicuius legis transgressio. Nam vbi non est lex, nec est peccatum, nec prauari-

Hinc, cum non fuerit voluntarium in se; sed in sua causa, non erit alterius legis transgressio, quam illius, cuius fuit sua causa transgressio. Quod testatur D. Aug. loquens enim de ebrietate Loth; ita. Non est culpandus Loth, quantum ille incestus: sed quantum ebrietas meruit. Vides, quomodo incestus Loth fuit solum modò ebrietatis peccatum: quia non fuit volitum in se: sed tantum in sua causa, nempe, in ebrietate. Et ratione confirmatur: quia peccatum tantum

Append. 1.

Append. 2.

Ad Rom. 4.

Append. 3.

D. Aug.

habet malitiæ, quantum habet voluntatis, & cum voluntarium in sua causa nihil habeat voluntatis in se, præter voluntatem causæ, nihil amplius habebit malitiæ. Vnde Originale nostrum erit transgressio præcepti impositi Adæ.

Appen. 4.

Hinc, multa peccata Originalia non sunt Deo magis exosa, quàm vnicum Adæ peccatum, quod intellige intensiuè. Et ideo quàmuis multiplicentur originalia, non magis offenditur Deus in multis, quàm in vnico actuali Adæ, quod fuit voluntarium in se. Tota enim offensa fuit in primo actuali Adæ, quod in nobis in esse permanenti manet; vt in vltima difficultate huius quæst. dicitur. Et confirmatur à simili: quæ admodum enim, si quis, post ebrietatem, committat sexcenta peccata, non magis offenditur Deus, quàm per vnum peccatum, scilicet, per solam ebrietatem, quæ sola fuit voluntaria: ita etiam in casu posito.

Alex. Alen.

vbi. §. m. s.

Octaua diffc. Fuit ne in Adam Originale peccatum?

Hugo de S.

Victo. lib. 1.

de sacram. c.

26. part. 7.

Hugo de S. Victore bifariam accipit nomen Originale. Vno modo actiuè, quatenus significat peccatum, quod est causa, & origo cæterorum, quomodo peccatum actuale Adæ est primum peccatum Originale. Altero modo passiuè, quatenus id, quod ab alio originem ducit, significat, in qua significatione accipitur in hoc tractatu peccatum Originale: quem sequutus Albertus eandem diuisionem constituit, licet, crassioribus verbis dicens, esse duplex, scilicet, Originale originans, & Originale originatum. Nequè enim refert, teste D. August. quibus modis voces accipiantur, modo res ipsas teneamus.

D. Aug. epi.

28. ad D.

Hierony. &

epist. 174. ad

Pascentium.

CONCLUSIO.

Peccatum Originale propriè sumptum in primo parente non fuit. Et ratio est; quia Originale peccatum propriè est ab alio transfusum, & hæreditarium, quod cõfirmat nominis etymologia Originalis peccati. Et cui non debetur

pœna

pœna sensus, ut in cap. maiores de baptism. definitur: at verò Adæ peccatum non est transfusum, & illi pœna sensus debebatur. Hæc est etiam sententia Scoti ubi suprà notabili, quò ad primum. *Scoti est.*

CONCLUSIO II.

Peccatum Adæ improprie potest dici Originale. Constat ex diuisione Hugonis posita: nam fuit causa, origo, & radix ceterorum. Atque ita erit originale originans: ut Albertus illud nominauit. Et hoc pacto est vera Caiet. opinio affirmantis posse dici originale.

Caiet. 1. 2. q.

83. art. 1.

Vltima diff. Quidnam est peccatum originale?

Quid Originale peccatum sit definitione explicare, hoc opus, hic labor est. De hac enim re verè dici potest, quot capita, tot definitiones. Et quoniam ex multis definitionibus, quæ à variis variè traduntur, quædam sunt, ut non bonæ reiiciendæ: aliæ verò tanquàm ineptissimæ in exilium relegandæ, operæ pretium duxi, primò bonam, & rectam definitionem inuestigare, & inuestigatam proponere. Deinde reliquas enumerare, & vna, vel altera ratione confutare. Cognito enim verò, falsum illi oppositum faciliè dignoscitur. Et rectum iudex sui, & obliqui esse dicitur. Priùs tamen animaduerte, quæ sequuntur.

Alex. Alen.

m. 2. ubi su-

prà art. 3.

S. Tho. q. 82.

art. 1.

S. Bona. hac

dist. art. 2. q.

1. & 2.

Scot. 3. &

Durand. q. 3.

1. Animad.

Peccatum actuale bifariam accipitur. Vel pro materiali, & est ipse actus in genere naturæ, & entis: ut volitio furandi. Vel pro formali, & est priuatio obedientiæ, & subiectionis erga Deum, & conformitatis voluntatis cum recta ratione dictante oppositum. Quæ priuatio à Theologis variis nominibus appellatur. Nam dicitur deordinatio: quia nō seruatur rectus ordo, qui est: ut creatura creatori subiiciatur. Vocatur, & obliquitas, siue deuiatio: eò quòd homo non recto tramite in Deū per viam mandatorum decalogi incedat. Nominatur, & auersio: propterea quòd, homo non placet Deo, & ab obedientia, & subiectione ipsius recedit.

Pecca-

2. *Animad.**Arist. 5.
Physic.*3. *Animad.*

Append. 1.

D. Greg.

Appen. 2.

Peccatum pro formali est duplex. Nam, vel consideratur in esse actuali, vel in esse permanenti, siue quieto, aut per modum habitus, postquam factum est. Illustro rem exemplo. Quando homo blasphematur, dicitur peccare actualiter pro formali: quia actu non obedit Deo: transeunte autem blasphemia, & eius complacentia absque proposito blasphemandi, antequam Deo satisfaciat virtute obedientiae, & poenitentiae, non dicitur peccare, vel non obedire actualiter: quia iam ille actus praeteriit, sed dicitur manere in peccato, scilicet, in priuatione subiectionis ad Deum: peccare autem est non obedire. Et ratio est, quia peccare, & transeunte actu, in peccato esse, se habet sicut motus, & eius terminus. Et quemadmodum eiusdem rationis sunt motus, & terminus, ut calefieri, & acquirere calorem, & calidum esse, & permanere in calore: ita etiam se habent pro formali non obedire, & in peccato esse, nam in peccato esse est in ipsa inobedientia permanere.

Dicitur aliquis in peccato permanere dupliciter. Vel quamdiu complacet illi peccatum commississe. Vel dato, quod non placeat, neque displiceat, quamdiu non satisfacit Deo pro peccato. Patet exemplo inter homines: tamdiu enim dicitur aliquis permanere in iniuria proximo irrogata, quamdiu illi non satisfacit.

Hinc, dicitur peccatum commissum manere per modum habitus, & non per modum actus. Et ratio est, quia actus iam praeteriit, & quia sicut habitus generatur ex actibus, & est difficulter mobilis a subiecto, & inclinatur ad similes actus: ita peccatum in esse permanenti provenit ex peccato actuali, & difficulter remouetur: quia non naturaliter, sed supernaturaliter, virtute poenitentiae aufertur. Et inclinatur etiam ad malum, iuxta illud commune dictum B. Gregor. super Ezechiel. Peccatum, quod per poenitentiam non deletur, mox suo pondere in aliud trahit.

Hinc, transeunte actu peccati, manet culpa inesse permanenti: quia homo manet inobediens, ut diximus, & permanet reatus, vel obligatio ad gehennam. Manet insuper macula, scilicet, priuatio gratiae, & amicitiae in Deum.

Primum

Primum Adæ peccatum: vt erat natura peccatum, fuit priuatio subiectionis, ad Deum, quatenus hæc priuatio opponebatur non gratiæ habituali: sed iustitiæ originali. Et ratio huius animaduersionis à definitione peccati naturæ est: quia peccatum naturæ est, per quod tota natura manet rea, & aliquo dono supernaturali priuata: & per peccatum Adæ mansit tota natura in singulis indiuiduis iustitiæ originali priuata, prout priuatio opponitur habitui.

4. Animad.

Hinc, cum iustitiæ originalis duplicem habuerit dignitatem, vnā subicere animam Deo, ita, quod iustitiæ inexistente, non poterat anima recedere à Deo, in quo gratiam gratum facientem superabat: alteram subicere sensitiuam rationi, primum Adæ peccatum fuit formaliter priuatio iustitiæ originalis, quod ad primam dignitatem. Et ratio est, quia primum hominis peccatum fuit pro formali priuatio subiectionis ad Deum, & priuatio iustitiæ originalis quod ad eius primam excellentiam, fuit priuatio subiectionis ad Deum, quarealis priuatio iustitiæ fuit primum hominis peccatum. Consequentia patet à definitione ad definitum. Vnde etiam inferitur priuationem obedientiæ sensitiuæ ad rationem non esse culpam, sed pœnam ipsius inobedientiæ ad Deum.

Append. 2.

Peccatum Adæ fuit olim illi remissum, quatenus peccatū personæ: non autem quatenus fuit peccatum totius naturæ propagandæ. Hoc enim modo non dimittitur in singulis indiuiduis: propterea quod in singulis contrahitur. Et ratio est, quia natura communicatur priuata subiectione ad Deum, & transit simul peccatum cum ipsa natura, quamuis in progenitoribus dimissum: quemadmodum de facto dimittitur Originale parentibus Christianis per baptismum, & nihilo minus eorum filij nascuntur in peccato Originali, eò quod natura communicatur illis tali subiectione priuata. Vnde propter defectum iustitiæ originalis, promior est ad respondendum appetitui sensitiuo, quam rationi.

5. Animad.

Omnia indiuidua naturæ humanæ, vsquē ad finem mundi generanda, virtualiter in Adam continebantur. Et ratio est, à definitione continentie virtualis: est enim posse producere, siue immediatè, vt patet inter homines producit filium,

6. Animad.

lium, aut mediatè, vt auus producit nepotem, mediante filio. Et cùm omnia indiuidua natura humana descendant ab Adam, mediantibus pluribus generationibus, omnia proculdubio in illo continebantur.

Append. 1.

Ex animaduersionibus positis, & ex supradictis sequitur primò, peccatum originale nostrum non esse peccatum actuale Adæ inesse actuali. Et ratio est, quia illud habuit esse in fieri, & desiit esse, transeunte actu. Secundò: quia peccatum pro materiali actuale, cui inest formale, est accidens inhærens voluntati, & est actus interior voluntatis, vt fuit in Adam illa manducatio pomi vetiti. Et cùm accidens non possit migrare à subiecto in subiectum, actuale illius non erit originale nostrum.

Appen. 2.

Hinc, etiam colligitur, peccatum originale nostrum esse verè, & propriè peccatum Adæ inesse permanenti, & per modum habitus transmissum ad nos per propagationem. Et vt appendix hæc clariùs percipiatur, nota ordinem peccati Adæ, & nostri. Adam non obediuit Deo comedendo pomum vetitum: en tibi actualem priuationem subiectionis Adæ ad Deum. Hæc autem priuatio subiectionis illius, quæ verè habet rationem culpæ, adhuc manet in nobis, non ob aliud, nisi quia propter illius transgressionem amisimus iustitiam originalem, per quam voluntas nostra Deo subiiceretur. Et essemus proniores ad obediendum Deo, quàm carni, cuius oppositum in nobis experimur. Atquè ita per modum habitus dicitur illius culpa in nobis manere. Hæc doctrina est Scoti dist. 32. q. vnica, notabili, quantum ad secundū soluitur prima. q. in fine cuius notabilis hæc scribit verba.

Scot.

Originale peccatum magis comparatur peccato, quasi quiescenti in anima, post actum transeuntem, quàm comparatur peccato actuali, quod elicitur ab ipsa voluntate peccante. Vbi apertissimè insinuat Originale peccatum non esse actuale: sed permanens in esse quiescenti, instar habitus. Eiusdem opinionis est Soto lib. 1. de natura, & gratia, cap. 9. Et probatur ex notabilibus positis. Peccatum inesse permanenti est peccatum olim commissum, & nondum dimissum, quicquid illud sit, siue reatus, id est, obligatio ad pœnā,

Soto.

siue

sive offensa secundum S. Thom. nihil moros: sed primum peccatum Adæ, quatenus transgressio, non dimittitur in paruulis ante baptismum, ergo permanet in paruulis. Deinde quod Originale nostrum, quatenus est priuatio iustitiæ originalis, dicatur etiam primum peccatum Adæ inesse permanenti. Probatur, quoniam peccatum inesse permanenti alio modo est priuatio gratiæ, & iustitiæ, quæ sequitur ex peccato actuali commissio, & manet priuatio, antequàm dimittatur tale peccatum, sed priuatio iustitiæ originalis in nobis sequuta fuit ex primo peccato Adæ: ergo talis priuatio est ipsum primum peccatum Adæ inesse permanenti. Et non ob aliud, nisi quia est precisus peccati actualis Adæ effectus. His ita constitutis, quæ maximè ad naturam peccati originalis intelligendæ erunt tibi adiumento, restat: vt rectam, & optimam peccati originalis definitionem proponamus.

CONCLUSIO.

Peccatum Originale est priuatio iustitiæ originalis debita, quæ accepta fuit in primo parente, & ab ipso amissa. Hæc definitio est B. Anselm. quam omnes doctores communiter amplectuntur, vt Ricar. & Scot. & S. Thom. præsentī dist. & c. 2. q. 82. art. 1. Et quamuis D. Thom. non addat illam particulam debita: est tamen addenda. Et probatur primum, quia sicut actuale peccatum est carentia iustitiæ actualis, quæ deberet voluntati inesse, vt volitio furandi est carentia iustitiæ, scilicet, obedientiæ, quæ Deo debetur: ita etiam, & peccatum Originale erit carentia originalis iustitiæ, quæ debebat inesse. Quale enim fuerit peccatum talis erit carentia iustitiæ: quoniam omne peccatum carentia iustitiæ debita est. Hæc ratio est D. Anselmi. Secundò ex animaduersionibus positīs confirmatur: quia Originale peccatum nostrum est peccatum Adæ inesse permanenti, & cum peccatum illius fuerit formaliter priuatio iustitiæ originalis, quatenus fuit peccatum naturæ, erit, & nostrum similiter pro formalī priuatione eiusdem iustitiæ inesse permanenti. Iam aggrediamur oportet enumerationem, & confutationem aliquarum definitionum ex multis quæ à doctores afferuntur.

Peccati originalis perfecta definitio.

D. Anselm.

de concept.

virg. c. 27.

Peccatum

1. *Definitio.*
Magistri hac
dist.

Peccatum Originale est concupiscentia carnis, hoc est, inclinatio appetitus sensitiui immoderatè, & contra rationem appetentis delectari circa proprium obiectum: vt immoderatus appetitus oculorum delectandi se circa pulchrum visibile. Et hæc concupiscentia non est actus concupiscendi: sed vocatur concupiscibilitas, id est, promptitudo, & facilitas delectandi contra rationem, quæ alio nomine Tyrannus, &c. nominatur: vt habes in difficultate de nomenclatura peccati Originalis. Hæc autem definitio est nulla: quia concupiscentia in Adam non fuit peccatum: sed effectus peccati, & concupiscentia carnis in illo, & in nobis eiusdè rationis est. Tum etiam, quia in iustificatis manet carnis concupiscentia, & non peccatum Originale: quare non erit carnis concupiscentia. Est etiam condemnata hæc definitio in concil. Trid. sess. 5. can. 5. vbi anathemate feriuntur asserentes concupiscentiam esse verè, & propriè peccatum. Sed dicitur peccatum: quia ex peccato est, & ad peccatum inclinatur.

Hæresis Luther
theranorum.

Ad Rom. 7.
Roffensis ar.
2. contra Lu-
ther.

Magister li-
beratur.

Hinc, confutatur hæresis Lutheranorum affirmantium, negare carnis concupiscentiam esse peccatum, esse, negare Christum, & Paulum, qui ait. Concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret. Non concupisces. In quem errorem Roffensis copiose disputat. Lege ibidem expositionem D. August. quem lutherani impudentissimè in suum errorem allegant. Est autem liberandus Magister modò: nam Soto, & alij Thomistæ falsò illi imponunt, quòd affirmauerit, peccatum Originale esse concupiscentiam non in carne: sed in anima, & esse quandam qualitatem morbidam in anima existentè. Quod nequè in hac dist. nequè in tribus sequentibus somniauit. Nā cap. 8. huius dist. ita ait. His datur intelligi, quid sit Originale peccatum, scilicet, vitium concupiscentiæ. Hæc Magister. Vbi apertè docet, peccatum originale esse ipsam inordinatam inclinationè sensus circa proprium obiectum. Opinio autem, quæ falsò Magistro imponitur, Caiet. potiùs (vt statim dicemus) est.

Ar. 1. q. 82.
1. 2.

2. *Definitio.*

Peccatum Originale est quædam qualitas positiva animæ inexistens & ægritudo, & langor naturæ, positivè originali iustitiæ contrarius. Hæc definitio est Caiet. & ante illum fuit

Greg.

Greg. Arim. & Gabrielis. Explicant autem suam opinionem hoc modo, nempe, Adam genuit in sua carne quandam, qualiter ratione inobedientia, quam per generationem, & seminis infusionem transmissit in filios, & ipsi in posteros, & ita usque ad finem mundi. Et caro illa morbida qualitate infecta generatio anima quandam spiritualem qualitatem, per quam voluntas inclinatur ad condelectandum appetitui contra rectam rationem, quæ qualitas appellatur peccatum originale: eod quod transmittitur per originem, & est ægrotudo naturæ. Hæc opinio videtur falsa. Et ratio est, quia si in carne nostra ex cæteris peccatis actualibus, quæ frequentissimè committuntur, non generatur aliqua qualitas morbida, neque expectat Adæ. Quoniam illud peccatum fuit eiusdem rationis cum aliis: immo minùs graue, quàm alia peccata, vt supra dictum est. Tum etiam, quia nihil substantiæ Adæ modò manet, nec in proximis eius filijs mansit. Quare nequè manet aliqua qualitas corporea, quæ in anima aliquam qualitatem spiritualem generet. Destructo namquè subiecto, percutit eius accidentia.

Peccatum originale est amor terrenorum, id est, honorum, diuitiarum, &c. Hanc definitionem eius auctores colligunt ex illo. Ioan. 2. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, &c. Hæc definitio non est bona. Et ratio est, quia si amor sumatur pro actuali concupiscentia eorum, quæ sunt in mundo, peccatum actuale, & non originale est. Nam originale peccatum, cum sit in paruulis, nullatenus actus voluntatis est. Si verò pro aptitudine, multò minùs erit peccatum originale. Siquidem in tenatis post remissionem originalis, permanet.

Pecca. origin. est inimicitia cum Deo. Nequè hæc præstat. Et ratio est, quia non potest esse inimicitia Dei aduersus hominem: nam tunc in Deo esset peccatum. Deus enim dum odit peccatores, non peccat: quia Deum odio habere peccatores, est velle eos punire: quæ quidem volitio est actus iustitiæ punitiuæ, & nullo modo peccatum. Nequè potest esse inimicitia hominis aduersus Deum: quoniam paruuli ante rationis vsum, habet peccatū orig. donec per baptismū

Greg. Arim.

q. 1. & Gabr.

q. 2. huius

dist.

3. definitio.

1. Ioan. 2.

4. definitio.

deleatur: *Actum* tamen inimicitiae habere haud possunt.

5. *definit.*

Pecca. origin. est originalis iustitiae privatio. Neque hæc definitio valet. Et ratio est: quia cum privatio iustitiae originalis in Adam non fuerit peccatum, sed effectus peccati, neque erit in nobis peccatum. Tum etiam, quia in paruulis baptizatis non manet peccatum originale, ut fides docet: & tamen permanet iustitiae originalis privatio.

6. *definit.*

Pecca. origin. est reatus, idest, oblatio ad poenam damni, quæ manet ante baptismum in illis, qui ex Adam originem trahunt. Hanc definitionem reiicit Magister, & merito.

7. *definit.*

S. Thom.

Soto.

Pecca. origin. materialiter est concupiscentia carnis: formaliter verò est defectus originalis iustitiae. Hæc est S. Tho. 1. 2. q. 8. art. 3. in fine corporis artic. eam explicat Soto. lib. 1. de nat. & grat. cap. 8. & 9. dicens, concupiscentiam vocari à D. Tho. materiale originale peccati: eò quod sit primus effectus privationis iustitiae originalis. Sed expositio ista non ad modum placet. Et ratio est; quia Adam non habuit peccatum originale. Non enim traxit illud per originalem propagationem: & tamen habuit concupiscentiam inclinantem ad immoderatam delectationem. Quare concupiscentia non est primus effectus peccati originalis. Secundò, quia si homo crearetur in puris naturalibus, nihilominus haberet concupiscentiam naturali appetitui rebellem. Tertiò, quia primus, & præcipuus effectus peccati originalis est potentia passiva moriendi, iuxta illud Gen. 2. In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Dicitur in definitione, formale peccati originalis esse privationem iustitiae originalis, cum sit potius eius effectus, qui non est peccatum. Nam sicut privatio gratiae non est actuale peccatum, sed eius effectus: ita neque privatio iustitiae originalis erit originale peccatū, sed eius effectus.

Gen. 2.

8. *definit.*

Albertus Pygheus.

Pecca. Origin. est primum Adæ peccatum, nobis imputatum, à quo denominatione extrinseca dicimur peccatores. Albertus Pygheus est autor huius definitionis, cuius sententiam supra in hac quaest. refutauimus, & in perpetuum exilium relegadam duximus.

Pecca.

Peccat.orig.fuit luxurię peccatum. Hęc conclusio est Cornelij Agrippę in quodam opusculę de peccato originali, & est hęretica sententia hęc, Nam est contra text. Gen. 3. Vbi enarrando scriptura modum temptationis, & peccatum Adę, dicit, fuisse esum ligni vetiti scientię boni, & mali. Deinde quia hęresis est affirmare, naturalem inter primos parentes congressum fuisse peccatum quando dixit Deus. Crescite, & multiplicamini. Tandem est contra communem omnium sanctorum consensum, qui omnes ad vnum fatentur, illud peccatum fuisse inobedientię, & esum ligni vetiti: sed sit satis iam de hac difficultate disseruisse.

*9. definitio.
Cornelij A-
grippę.
Hęresis.
Gen. 3.
Gen. 1.*

DV B. Quomodo iustitia Originalis dicitur debita? *Scot. ubi sup.*

HOc dubium mouetur propter particulam debitę, quę in definitione B. Anselmi, quam libentissimę amplectimur, posita est. Et ratio dubitandi est: quia illius dicimur esse debitores, cuius habemus pręceptum, & Adam non habuit pręceptum conseruandi iustitiam originalem, nec paruuli tali pręcepto obligari possunt, cū talem iustitiam non acceperint: quin potius illa priuati nascantur.

Bifariam dicitur aliquid esse debitum. Primò, quia est sub pręcepto: vt dilectio Dei, & contritio post peccatum. Secundò ratione beneficii, non quòd habeamus pręceptum de illo conseruando: sed quia propter acceptum beneficium debemus benefactori omne obsequium in retributionem beneficii accepti. Quo quidem modo sumus post baptismum gratię acceptę debitores: quia propter gratiam acceptam debemus Deo omne obsequium in tanti doni retributionem.

1. Nota.

Licet Deus de facto donum iustitię originalis Adę contulerit: voluntate tamen antecedenti omnibus eius posteris illam dedit, hoc est, quantum fuit ex parte Dei paratus erat illam singulis Adę posteris conferre, si Adam iustitiam ipsam non amisisset.

2. Nota.

Prima Propositio.

Singuli Adæ posterii sunt debitores iustitiæ originalis voluntate antecedente. Die acceptæ ad hunc sensum, quod tenentur in retributionem tanti beneficii & Deo subijci, & omne obsequium offerre, eo quod Deus, si per Adam non steterit, paratissimus erat illis iustitiam originalem dare. Probatur propositio à simili in humanis: quemadmodum, si rex Ioanni, & eius posteris civitatem contulisset, quapropter suâ in regem prodicionem priuatus postea fuisset: tunc Ioannis descendentes essent regi tâti beneficii debitores, eo quod, quantum ex parte regis fuit, eam illis dedit, & de facto civitatem acceperunt, si per suum patrem non steterit: ita in casu posito est theologandum.

Append. 1.

Hinc, dicimur filij Adæ illam amisisse: quia in nostro capite illam amisimus. Cuius actuale peccatum, vt supra in hac q. dictum est, per modum habitus in nobis permanet.

Append. 2.

Hinc, etiam ab eo, qui in puris naturalibus nasceretur, distinguimur: quia iste non acceperat iustitiam originalem voluntate antecedente Dei. Nunquam enim fuit tibi promissa, sicut nobis (vt ex dictis constat) fuit promissa, & fuisset, si per Adam non steterit, concessa. Propter quam promissionem debemus Deo omnem obedientiam, & subiectionem, & obsequium. Et hæc sine magno malo, & temporali, & æterno, si non respicimus, minimè præstamus. Utinam respiciamus, & vitam in melius semper commutemus.

Magist. Sent. Distinct. XXXI.

IN hac dist. Magister tractat, quomodo peccatum originale in posteros per generationem transeat. Comprehenduntur, quæ præcipua sunt, duabus conclusionibus. Prima est. Originale non transit: vt quidam existimant, à parente in prolem, eo quod anima prolis ex anima patris priuata iustitia originali nascatur. Et ratio est; quia anima non generatur ex traduce, hoc est, per traductionem carnis, & seminationem;

nationem, sed tantum modo creatur à Deo. Secunda conclusio. Ratio, ob quam transit originale peccatum cum ipsa natura, est: quia tempore, quo parentes copulantur, interuenit in ipsa copula, vitiosa, arque immoderata concupiscentia libidinosa, nempe, delectatio. Quam probat autoritate D. Augusti, de fide ad Petrum. Absoluetur distinct. hæc, duabus questionibus explicatis.

Quest. I. De traductione, siue contractione peccati Originalis.

Falnis questioni imponetur, aliquot difficultatibus enumeratis;

Alex. Alen.

q. 106. m. 3.

& 4.

Prima diffis. Vtrum peccatum parentis in posteros transeat?

S. Tho. 1. 2. q.

81.

S. Bona.

Scot.

Durand.

Ricard. &

ali j hæc dist.

Hæc difficultas iam quæst. præcedenti, & præcipue in prima difficultate fuit exposita.

Secunda diffis. Est ne generatio medium, quo peccatum primi parentis in posteros traducitur?

Doct. vbi. 5.

Este peccatum per originalem propagationem traductum ratione naturali constare non posset, nisi Deus hoc reuelasset: quemadmodum ex variis locis sacre scripture reuelatum fuisse colligitur. Lege difficultatem primam proximæ questionis, vbi definitum est, de fide tenendum esse, fuisse reuelatum. Declarare causam, & modum, quo traducitur, difficile est explicatu. Est tamen hoc excutiendum, propter hæreticos: nam ad catholicos magis spectat remedium contra originale citò adhibere, quàm modum, quo contrahitur, quærere.

Varia sunt circa hanc difficultatē opiniones. Prima posita

est in primâ conclusionē litteræ Magistri, quæ est erronea. Quia anima filij non produciitur ab homine, sed creatur à Deo. Huius autem erroris autor fuit Tertullianus, ut D. Aug. docet in lib. de hæresibus, ad quod vult Deum c. 86. in quem errorem disputat Castro. Contra hæreses verbo anima: hæsi. Secunda opinio, ut refert S. Thom. tenet, culpam traduci in prolem, etiam si anima non traducatur: propterea q. corporis defectus traducitur à parentē in prolem. Leprosus enim generat leprosum. Hanc, & primam refutat S. Thom. ubi supra. Tertia opinio est Henrici de Gandauo, qui inter alia affirmat, quod voluntas Adæ genuit in carne sua quandam qualitatem morbidam, scilicet, peccati fomitem, inclinantem voluntatem ad condelectandum. in honestē appetitur sensitiuo.

Contra hanc opinionem argumentatur Scot. ubi sup. In primis enim talis propositio est falsa. Nam homo in puris naturalibus haberet in carne sua fomitem peccati, & non efficeretur à voluntate peccante: siquidem absque voluntate carni inesset. Quarta opinio est D. August. quæ continetur in secunda conclusionē litteræ Magistri. Lege Scotum, qui D. Aug. interpretatur. Sed prius ad pleniorē intelligentiam animaduerte sequentia.

1. *Animad.* Iustitiam originalem datam fuisse Adæ, & in posteros si non peccasset, fuisse traducendam: est de fide: ut supra fuit explicatum, licet in scriptura sacra expresse non contineatur. Et ratio est, quia utrūque per necessariam consequentiam ex ijs, quæ in sacra scriptura traduntur, colligitur. Nam Ecclesi. 17. legitur. Deus creauit de terra hominem. Et paulo post. Et secundum se vestiuit illum virtute, id est, originali virtute, prout frequenter exponitur. Tum etiam, quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per illud fuerunt priuati descendentes Adæ aliquo dono supernaturali, quatenus peccatum naturæ erat: ergo si non peccasset, tale donum ad omnes posteros traductum fuisset.

2. *Animad.* Vnus, ut sit alterius naturalis filius, requiritur: ut pater habeat se actiue, mediante generatione, per rationem feminalem: quæ quidem seminalis ratio est virtus actiua semini inexistens, cōcurrentis ad formationem corporis organici, vel

saltem ad translationes prævias, antequam corpus organi-
cum producat, scilicet, quando ex semine, quod in utero
sex primis à conceptu diebus lacti simile existit, sanguis no-
uem proximis diebus generatur. Duodecim deinde alijs in
carnem conuertitur: postea embryon producit, quod est
fœtus in utero conceptus; antequam lineamenta suæ speciei
accipiat, quod ferè solet accidere circa quadragesimum se-
cundum à conceptu diem, &c.

Hinc Heuæ, quamuis fuit formata ex substantia Adæ,
id est, ex eius costa, non fuit pater Adam: quia in eius produ-
ctione nullam habuit actiuitatem. Constat enim nullam ha-
buit feminis virtutem.

Hinc, si dæmon deferret semen Petri ad viscera alicuius
femine, ex quo generaretur aliquis, ille esset filius Petri:
quia descenderet à Petro per rationem seminalem, per quam
Petrus in illa generatione actiue se haberet.

Hinc de ratione patris naturalis est, vt concurrat actiue ad
generationem proles, quæ actiuitas est in semine deciso ab
ipso patre, atque post mortem dicitur pater, mediante semi-
nis virtute generare posthumos.

Hinc generatio naturalis hominis est eius productio pas-
siva, non per aliam virtutem, quam per rationem seminalem.
Quæ ratio seminalis non est ipsum semen, sed virtus actiua
semini (vt diximus) inexistens.

Hinc Christus, quatenus homo, non fuit filius naturalis
Adæ: quia, vt Scot. docet, de ratione filiationis naturalis est:
vt ratio seminalis sit virtus actiua totalis, & ad generationem
Christi concurrat olim virtus Virginis sanctissimæ, & eius
substantia, quæ nõ fuit virtus actiua totalis. Fuit enim Chri-
stus conceptus virtute Spiritus sancti. Atque ita nõ fuit filius
naturalis Adæ. Lege eundem Scotum dist. 3. lib. 3.

Hinc, Christus de lege non contraxit originale: quia
non fuit filius naturalis Adæ, & lex, in quo omnes pecca-
uerunt, solos filios naturales comprehendit (dempta Virgine
sanctissima) qui per rationem seminalem descendunt: Chri-
stus verò: vt ex dictis constat, solum per corpulentam sub-
stantiam descendit.

Append. 1.

Append. 2.

Append. 3.

Append. 4.

Append. 5.

Scot. in 3. d.

4. ad argum.

pro, id est, opi-

nione, &c.

Append. 6.

Ad Rom. 9. 2.

Medium, quo peccatum originale ad nos traducitur, est naturalis generatio, quæ per rationem seminalem vtriusque parentis fit. Hæc conclusio ex animaduersionibus positis colligitur. Peccatum enim originale non contrahunt, nisi filij naturales Adæ, id est, ab ipso naturaliter descendentes. Et nullus est filius naturalis alterius, nisi immediatè, vel mediatè ab ipso per naturalem generationem descendat. Deinde si Adam non peccasset iustitia originalis ad nos per naturalem generationem traducta fuisset: ergo, & peccatum originale per naturalem generationem ad nos traducitur. Eadem enim est vtriusque ratio. Tandem; quia sicut iustitia Christi nobis causaliter sine meritis nostris per generationem spiritualem, quæ fit in baptismo, imputatur: ita, & peccatum originale nobis sine demeritis nostris imputatur per naturalem generationem. Fuit enim primus Adam forma, & exemplar Secundi. s. Christi. R. N. quantum ad communicationem matritæ vnus, & virtutis alterius.

Ad Rom. 5.

Appen. 7.

D. Aug.

S. Bona. ubi

§. vlti. art.

2.

Alex. Alen.

ubi. §. m. 1.

in opponēdo,

& respondēdo

& m. 3. ar. 1.

& in 3. p. q.

39. in decla-

ratiōe primi

mandati de

calogi.

S. Th. ubi §.

art. 2.

1. Nota.

Diuisio.

Hinc, medium, quo originale peccatum per multas generationes traducitur, est libidinosa decisio seminis, quod concupiscibiliter per immoderatam delectationem conjugalis actus seminatur: vt frequentissime scholastici ex mente D. August. loquuntur: ad hunc sensum, quod generatio fit à parentibus iustitia originali priuatis, quæ priuatio est causa immoderate delectationis, ex quo semine, tanquam à causa totali generatur corpus, in quo infunditur anima, constituens filium naturalem Adæ, iustitia originali priuatum, quæ priuatio est tota quidditas originalis peccati. Ita interpretatur D. August. Scotus in hac distinct. 31.

Tertia diffie. Vtrum alia peccata parentum prater primum peccatum filijs imputentur?

VT Clarius veritas huius difficultatis innotescat, sunt quedam prænotanda.

Proprietates, quæ homini inhaerent, vel sunt personales

sonales ratione indiuidui, & suppositi, vt grammaticum, vel philosophum, cædumue, aut claudum, &c. esse: vel sunt naturales, quæ ratione totius speciei conueniunt, vt esse bipedem, risibilem, beatificabile, &c. Quæ hoc inter se differunt, quod primæ in filios non traducuntur. Non enim philosophus philosophum generat: secundæ verò ad filios simul cum ipsa natura traducuntur. Quia sunt passionēs à natura inseparabiles, & à differentia specifica fluentes.

2. Nota.

Subdiuisio.

Proprietates, vel conueniunt personæ, secundum se ipsam, vt sunt perfectiones acquisite: vt virtutes morales, & differentia indiuiduales. v.g. velocitas ad currendum, ingenij habilitas, &c. vel conueniunt personæ ex diuinæ gratiæ dono. Talia sunt dona infusa: vt donum linguarum, prophetiæ, miraculorum, & vno verbo gratiæ gratis data.

3. Nota.

Subdiuisio.

Proprietates naturæ, quæ insunt toti speciei, hoc est, singulis indiuiduis naturæ humanæ, etiam subdiuiduntur. Nam vel fluunt à forma specifica, vt quæ à rationabilitate proficiuntur: vel sunt donum gratiæ diuinæ. Quod quidem donum non emanat à forma specifica: sed conceditur à Deo singulis humanæ naturæ indiuiduis: ideoque dicitur naturale. Tale fuit vnicum tantum donum, nempe, originalis iustitia, quæ si Adam non peccasset, fuisset ad singula indiuidua traducenda, ac si esset proprietas naturalis ex forma specifica trahens originem.

Append. 4.

Hinc, quemadmodum virtutes sunt, vel personales, vel naturales: similiter, & vitia sunt duplicia. Nam est vitium, siue peccatum personæ, per quod virtus personæ destruitur, nempe, gratia habitualis. Est & vitium naturæ per quod virtus naturæ, nempe, iustitia originalis destruitur. Et ratio est; quia quot modis dicitur vnum oppositorum, dicitur, & alterum, & vitium, & virtus opposita sunt.

Append. 2.

Hinc, sicut personales virtutes per generationem non traducuntur: ita neque vitia personalia traducuntur: & vt virtus naturalis, iustitia, scilicet, originalis fuisset per generationem traducenda: ita, & eius defectus, & privatio traducitur. Et ratio ex communi philosophorum sententia est; quia contrariorum eadem est disciplina. Quod intellige,

quantum ad inhaerendum, vel non inhaerendum.

C O N C L U S I O.

Ad Ro. c. 5. Solum primum Adæ peccatum per generationem in posterum traducitur, & nobis ad culpam imputatur. Hæc conclusio est de fide. Et probatur ad Romanos 5. Vnius delicto multi mortui sunt. Et iterum iudicium ex vno, scilicet, delicto in condemnationem. Et rursus vnus delicto, &c. vbi nunquam dixit delicta in plurali, sed delictum. Item sicut per vnus inobedientiam peccatores constituti sunt multi, &c. non dixit per inobedientias. Vnde solum vnicum Adæ peccatum, & non cetera nobis ad culpam imputatur. Et ratione ex notabilibus positis confirmatur: quia solum Adæ primum peccatum fuit peccatum naturæ, & solum illud imputatur posteris: vt constat ex D. Paulo. Qui non dixit, ex peccatis, vel delictis: sed ex vno peccato, & ex vno delicto.

C O N C L U S I O. II.

1. q. 4. can. crimen 23. q. 4. can. si quis Alex. Alen. ubi supra. Ceterorum parentum peccata posteris ad culpam minime imputantur. Hæc conclusio colligitur ex prima. Et ratio est: quia omnia peccata ceterorum parentum sunt personalia tantum, quæ ad posterum: vt ex prænotatis constat non traducuntur.

S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 8. **D V B.** Cur ergo sæpe propter peccata parentum

Scot. in 1. d. 41. filij puniuntur?

Echius in cetera turia. 3. **R**atio dubitandi est: quia cum constet peccata parentum non tradi in filios, præter primum Adæ peccatum, cui Deus Exod. 20. dicit. Ego sum Dominus, &c.

Marfil. in 1. d. 46. & alij ubi supra. visitans iniquitatem patrum in filios, vsque ad tertiam, & quartam generationem, &c.

Gratianus dist. 56. Exod. 20. Nota. Pœna, vel est diuina, quæ à Deo infligitur: vel est humana, vt quæ à lege humana ciuili, vel canonica præscribitur. Prima rursus, vel est temporalis, vt sunt tribulationes, quibus flagellamur, vel est æterna. Et hæc vel est pœna damni, vel sensus, de qua lege verbo pœna in indice florum. 4. lib.

Prima Propositio.

Filij nunquā pœna æterna sensus, propter peccata parentum, nisi illa imitauerint, puniuntur. Hæc propositio est de fide. Et habetur expresse Ezech. 18. Sicut anima patris, ita anima filij mea est: filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij. Hoc idem definitum est in can. quæstis de consecrat. distinct. 4. & penultim. & de pœnit. distinct. 4. can. cū ira puniantur. & 1. q. 4. & 24. quæst. 2. in summa. Hoc idem proponitur & de regulis iuri. lib. 6. cap. non debet. Notanter dicitur pœna sensus: nam de pœna damni, quæ originali peccato debetur, postea dicemus. Secundo non frustra dictum esse putes: nisi illa imitauerint, yt si filius hæretici patris malitiam imitetur: quia tunc potius peccata filiorum, quā parentum castigantur.

Ezech. 18.

Secunda Propositio.

Pœna diuina tēporali sæpius filij, ppter peccata parētū, puniuntur. Hæc etiā est de fide. Et probatur loco Exod. in principio dubij citati. Ego dñs, &c. uisitans, &c. Extant innumera exēpla sacrae scripturæ de hac re. Lege omnino can. in r. conclusionē citatos, & D. Greg. exēplum in dialog. quæ explicat S. Thom. 2. 2. q. 108. Est enim filius pars patris, quō ad corpus.

D. Greg.

S. Tho.

Append.

Hinc, etiam e contra, propter bonam parentum vitam, multa filiis Deus bona largitur. Et ratio est, quia Deus pronior est ad miserendum, quā ad puniendum. Hoc docuit D. Anselm. de concept. Virg. c. 28. in fine dicens. Non nego, propter merita bonorum parentum filiis multa, & magna beneficia corporis, & animæ impendi.

D. Anselm.

Tertia Propositio.

Filij pœna humana, ppter delicta parētū, castigantur. Cōstat primo ex iure canonico: nā, propter clericalē dignitatē, filius ex adulterio natus nō potest ad sacros ordines pmoueri. Talis enim dignitas vilibus, & infamibus psonis cōmitti nō debet. Extra de exe. præla. c. inter. Secundo etiā iure ciui. propter crimē læsæ maiest. paterna hereditate priuatur: yt in. l. quis

C. ad.

C. ad. l. Iuliam maiestatis. Vbi pœna confiscationis bonorum, & deportationis bonorum, & deportationis filiorum, & vltimi flagitij delinquentium puniuntur.

Quarta diffi. *Vtrum si Adam non peccasset, peccâte Cain, eius filij in peccato conciperentur?*

Scot.

S. Thom.

Conrado.

Sententia Scoti vbi suprâ, hac dist. in sol. ad. 2. quæ etiam videtur esse S. Tho. de malo q. 7. art. 4. ad vltim. & Contradi art. 2. huius q. continetur sequenti conclusione.

CONCLUSIO I.

In tali casu nascerentur filij Cain cum originali peccato. Et ratio est, quia reliqui parentes ab Adam accipissent à Deo iustitiam originalem pro se, & pro tota eius posteritate, & ex consequenti essent debitores habendi illam sibi, & toti eorum posteritati, & similiter amitterent sibi, & suæ posteritati. Nihilominus tamen opposita opinio est probabilis admodum, & ad illius confirmationem animaduerte, quod sequitur.

Animad.

Luc. 1.

Matth. 1.

Filius naturalis bifariam accipitur. Primò respectu immediati parentis. Secundò respectu cæterorum omnium ascendentium, quorum etiam dicitur filius naturalis: eo quod ab ipsis per multas generationes descendat. Vnde omnes ascendentes vocantur patres, & omnes descendentes filij. Hoc sacra scriptura passim docet. Nam Luc. 1. legitur. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula. Et ibidem Zacharias. Iusiurandum, quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, &c. Et Matth. cap. 1. Christus filius David, & filius Abraham appellatur, licet per multas generationes ab eis descenderit. Lege etiam cap. nam, & rex Nabuchodon. extra de verb. signific. Iuris etiam periti omnes ascendentes patres, & descendentes omnes filios appellant: vt constat in l. appellatione parentis de verb. signific. & in l. liberorum appellatione eodem tit. licet strictius hac significatione etiam vrantur: vt patet in l. iurisconsultus. §. item liberi. ff. de grad. & affinita.

CON-

CONCLUSIO. II.

Posterius Cain, vel alterius patris peccantis, post Adam, cum iustitia originali nascerentur. Et ratio est; quia iustitia originalis data fuit. Adā, & eius filiis naturalibus: sed filij cuiuscūque progenitoris descendens ab Adā fuissent filij naturales Adā: vt constat ex animaduersione posita: ergo, ipso Adam non peccante, quamuis ceteri progenitores peccarent, nascerentur eorum filij cum iustitia originali. Quam volueris, ex ijs duabus opinionibus poteris eligere.

Quinta diffic. Si Adam, antequam peccaret, genuisset filios in statu innocentie, iustitia originali præditos, isti iam geniti, Adam postea peccante, amitterent ne iustitiam originalem?

Secundum diuinam legem nemo potest à gratia, & amicitia Dei cadere, nec dono aliquo spiritali, quod iam habet per peccatum alienum priuari. Ita enim intelligendus est locus Ezech. 18. Filius non portabit iniquitatem patris, idest, filius non priuabitur gratia accepta ob parentis demeritum.

Nota.

Ezech. 18.

CONCLUSIO.

Tunc, si post filiorum natale: vel conceptionem contigisset primum hominem peccare, retinissent filij iustitiam originalem, tanquā donum personale subdens sensitiuam rationi: non autem tanquā donum naturæ transferendum in posteros. Ratio primæ partis est iuxta notabile positum: quia iniquum est filium ob demerita parentis dono aliquo spiritali, quod iam habet, priuari. Ratio secundæ partis est: quia sæpe supra diffinitum est solum primum parentem sibi, & posteris naturaliter propagatis iustitiam originalem accepisse.

*S. Th. ubi. §.
art. 4.*

*Durand. hac
d. q. 2. et alij
ubi. §.*

*Sexta diffi. Si aliquis generaretur modò miraculosè
ex carne humana, quemadmodum Heua fuit for-
mata ex costâ Adæ, contraheret ne Orig. pecca-
tum?*

CONCLUSIO.

Minimè contraheret. Et ratio ex supradictis in hac quæ-
stione manifestissima est: quia descendere secundum
rationem seminalem ab Adam est causa contrahendi
peccatum originale. Et qui formaretur miraculosè de manu,
vel pede alterius hominis, non descenderet ab Adam secun-
dum rationem seminalem, secundum quam dicitur filius na-
turalis Adæ: sed secundum corpulentam substantiam: atque
ita non contraheret originale.

Append.

Hinc, Christus de lege non potuit contrahere originale:
quia non fuit formatus ex semine virili, quamvis fuerit for-
matus ex carne propagata ad Adam, scilicet, ex purissimo san-
guine sanctissimæ Virginis.

Alex. Alem. m. 3. art. 2.

*S. Tho. art. 5.
ubi sup.*

*Septima diffi. Vtrum, sola Heua peccante, filij origi-
nale peccatum contraxissent?*

CONCLUSIO.

Eccl. 25.

Quamvis Heua viro suo occasio fuerit peccandi: nihilo-
minus tamen, sola illa peccante, filij originale pecca-
tum non contraxissent. Ratio primæ partis est, quia à
muliere initium peccati, id est, occasio, & per eam omnes mo-
riuntur. Ratio secundæ partis est: quia iustitia originalis, ut sæ-
pe hæcenus inculcauimus, data fuit Adæ, tanquam capiti na-
turæ, & non Heuæ. Diuina enim ordinatione factum est: ut
iustitia originalis non perderetur ex omni parte, quò ad vsq;
vir, qui erat caput naturæ præberet assensum.

Quæst. 11. De subiecto peccati Originalis?

Alex. Alex.

HÆC Quæstio, vnico tantum articulo præposito ab-
soluetur. Reliqui vero, quia faciles sunt, consultò præ-
terminantur.

q. 106. m. 4.

S. Tho. 1.

2. q. 83.

S. Bona. hac

*Artic. vnicus. Quodnam est immediatum Origina-
lis peccati subiectum?*

dist.

TRes sunt opiniones circa hunc artic. Prima est Duran.
asserentis, peccatum, originale immediatè subijci in
carne, scilicet, in potentia sensitiua visus, auditus, &c.
Secunda est S. Thom. affirmantis, peccatum originale im-
mediatè esse in tota essentia animæ. Tertia opinio est Scoti
dist. 32. Notabili ad argumenta secundæ quæstionis, ad quin-
tum. Hanc opinionem tenuit antea D. Bona. hac distinct.
art. 1. quæst. 2. Et censet eodem modo de hac quæst. atquè de
quæst. subiecti gratiæ (vt supra differuimus) esse theologan-
dum.

Duran. hac

d. 31. q. 3.

S. Tho. art. 2.

ubi. 5.

Scot.

D. Bona.

CONCLUSIO.

Peccatum originale immediatè non in intellectu: sed in
voluntate subijcitur. Et ratio est; quia peccatum originale
nostrum est peccatum Adæ actuale iuxta sensum supra po-
situm, & peccatum Adæ fuit in voluntate eius subiectiuè:
ergo, & nostrum erit in nostra volūtate, & in illa subijcietur.
Nam cum de ratione cuiuscunque peccati sit, quod sit vo-
luntarium: erit profectò in voluntate. Tum etiam quia iu-
stitia originalis erat immediatè in voluntate, quoniam per
eam dominio despotico appetitui sensitiuo dominabatur:
ergo peccatum, quod est priuatio illius iustitiæ, erit imme-
diatè in voluntate. Opposita enim circa idem nata sunt fieri.
Sed de iis latius in controuersiarum lib.

Distinct.

*Distinct. XXXI. In qua Magister
de remissione peccati Originalis
verba facit.*

D. Aug.

Alex. Alex.

q. 106. m. 6.

in 2. p. & in

4. p. q. 2. m. 5.

per totum &

q. 4. m. 7. ar.

5. §. 1. & q.

5. m. 4. ar. 2.

§. 1. ad arg.

S. Th. 1. 2. q.

81. ar. 3. ad

3. & in 3. p.

q. 68. art. 1.

& 2.

S. Bona. toto

art. 1.

Scot. q. 1.

Duran. q. 1.

et Ricard. et

alii hac dist.

Castro verb.

baptismus.

Contra here-

ses heresi. 4.

et 5. et 11.

Soto lib. nat.

et gra. c. 11.

et 12.

TRes proponit quæstiones Magister in hac litera. Et prima est. An peccatum originale per baptismum remittatur? Cui respondet. Remittitur quantum ad reatum, idest, quantum ad poenam damni peccato originali respondentem. Manet enim homo filius Dei adoptiuus. Minuitur etiam virtus concupiscentia peccati originalis per gratiam baptismalem: non tamen extinguitur. Siquidem manet ad exercitium virtutis. Hanc responsionem multis locis D. Aug. probat. Secunda quæstio est. An sicut per baptismum tollitur originale totaliter, etiam scditas carnis, quæ est macula, & horror ex libidinosa generatione contractus, tollatur? Citat duas contrarias sententias, quarum vltima tenet non tolli: quia manet in baptizatis concupiscentia, idest, inclinatio ad immoderatam delectationem. Tertia quæstione quæritur? Quomodo peccatum originale sit voluntarium? Cui respondet cum D. August. esse voluntarium in sua causa, prout supra in hoc tractatu fuit à nobis expositum.

Quest. 1. Vtrum peccatum Originale per baptismum remittatur?

IN hac quæst. solùm est nobis contra lutheranos agendū, qui affirmant nec originale, nec actuale peccatum remitti: sed solùm non imputari ad gehennam. Animaduerte primùm, vt quæst. hæc perspicua magis reddatur ea, quæ in floribus. 4. lib. sentent. leguntur de sacra in genere artic. 3. q. 2. & de baptism. q. 2. art. 1.

C O N C L U S I O.

Peccatum originale per baptismum remittitur. Hæc est de fide contra lutheranos. Et probatur primùm Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. Hinc, sic colligo

colligo argumentum. Per baptismum renascitur homo spiritualiter: ergo per baptismum remittitur omnino originale. Et ratio est, quia si non remitteretur, non esset regeneratio. Regeneratio enim peccati remissio cum infusione gratiae est. Et ad Rom. 5. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia: & sicut regnauit peccatum in mortem, ita, & gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam per Iesum Christum dominum nostrum. Quare si in baptizatis, ut B. Paul. affirmat, regnat gratia, nullum profecto regnat peccatum, neque originale, neque actuale mortale. Sunt enim incompatibilia. Est etiam diffinita ad verbum in concil. Trid. sess. 5. can. 5. Ratione confirmatur: quia cum malitia Adæ per generationem carnalem nobis imputetur: ita ut cum peccato originali nascamur: imputabitur quoque nobis per generationem spiritua-lem obsequium Christi, ita ut originale peccatum omnino remittatur. Aliter enim potentior esset malitia Adæ ad nocendum, quam Christi Iesu obsequium ad sanandum. Quod est hæreticum, & contra D. Paul. dicentem. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Non enim sicut delictum, ita & donum.

Ad Rom. 5.

Ad Rom. 5.

DV B. Cur ad remissionem Originalis vnum tantum est remedium, nempe, baptismus?

Alex. Alen.

4. p. q. 5. m. 4. art. 2.

Ratio dubitandi est, quia contra venialia plura dantur remedia. Respondeo: quia veniale pluries, & infinities reiteratur (Non enim est iustus in terra, qui non peccet) ideo contra illud plura sunt remedia: at verò quia originale semel tantum contrahitur, vnicum est contra illud remedium, nempe, baptisma, quod semel tantum adhibetur, & quo homo, ut modò diximus, spiritualiter regeneratur. Et licet pœnitentiæ sacramentum, quod principaliter contra actuale mortale est institutum, vnum sit in specie: multoties tamen reiteratur: propterea quòd multoties mortale peccatum iteratur.

Eccl. 7.

In hac q. cōfutata est hæresis lutheranorū in princ. q. posita. *Hæresis Lutheri.*

II. Part.

P

Quæst. theri.

Alex. Alen.

q. 95. m. 2. per

totum, & q.

106. m. 7. in.

2. p. & S. Th.

1. 2. q. 85. art.

3. & 5. B. Bo.

art. 2. & reli-

qui hac dist.

Soto ubi sup.

c. 13. Vega.

lib. 2. super

concil. Trid.

Ad Ephes. 2.

Gen. 2.

Gen. 3.

Quaest. 11. De effectibus peccati Originalis.

Quoniam de effectibus peccati infra de peccato actuali erit iterum disputandum, nunc breui me expediam.

CONCLUSIO I.

Primus effectus originalis peccati est poena damni, idest, exilium à gloria, siue privatio visionis diuinæ. Probatur ex D. Paulo dicente: eramus natura filij iræ. Nam per iram diuinam, poenam damni, qua plectitur originale peccatum, intelligit.

CONCLUSIO II.

Secundus effectus est rebellio potentiae sensitivæ aduersus rationem. Cuius ratio est, quia appetitus sensitivus per iustitiam originalem cohibebatur, quæ minus circa suum obiectum immoderate delectaretur, quia semel amissa, illico caro concupiuit aduersus spiritum. Scriptum enim est. Gen. 2. Erat autem uterque nudus, & non erubescabant: propterea quod per iustitiam originalem nullum motum bestialem patiebantur. Et statim post peccatum aperti fuerunt eorum oculi, & fecerunt sibi perizomata: ut tegerent verenda: quia mox post peccatum passi fuerunt carnis rebellionem aduersus spiritum. Lege supra dist. 19. & 30.

CONCLUSIO III.

Tertius effectus fuit vulneratio in potentiis animæ. Fuerunt autem vulnera, ignorantia respectu intellectus: quia est subiectum prudentiæ. Et malitia in voluntate, quæ est iustitiæ subiectum. Et imbecillitas contra fortitudinem ad resistendum peccato. Et concupiscentia ad immoderatam delectationem contra temperantiam. Et probatur. Luc. 10. exemplo hominis descendens ab Hierusalem in Hierico, qui fuit à latronibus expoliatus, & plagis inflictis, semiuius relictus. Per quas plagas de consensu omnium Theologorum prædicta vulnera intelliguntur: quia licet naturales potentiae mancant integræ post peccatum, quantum ad essentialia: non tamen quantum ad suas operationes. Illustrat S. Thom. hanc doctrinam sequenti exemplo. Nam sicut corpus

Luc. 10.

pus diaphanum (vt aer) densitate tenebrarum inuolutum manet integrum, quò ad potentiam passiuam recipiendi lumen: non tamen potest lumen præ densitate nebula recipere, vt in aere, tempore, quo viget nebula, experimur: ita à simili natura nostra est capax tantæ perfectionis post peccatum, sicut antea: non tamen potest rectè, faciliter operari, propter priuationem iustitiæ originalis, quæ appetitum sensitium, ne contra rationem insurgeret, cohibebat. Hæc de effectibus spiritualibus.

CONCLUSIO IIII.

Corporale effectus originalis peccati quàm plurimi sunt, qui Gen. 3. recensentur. Quorum præcipuus est mors, iuxta illud. Puluis, & in puluerem, &c. Et vniuersæ quoque calamitates temporales, & corporales, quas patimur, sunt peccati originalis effectus. Colligitur apertissimè ex eodem. 3. cap. Genesios.

Hinc, confutatur hæresis Lutheranorum, à quibus alij effectus peccati originalis numerantur, nempe, ignoratio Dei, contemptus Dei, vacare metu, & fiducia Dei, odisse iudicium Dei, fugere Deum iudicantem, irasci Deo, desperare gratiam, habere fiduciam rerum præsentium. Hoc autem asserere est erroneū. Et ratio est, quia effectus peccati originalis sunt, qui ex natura rei secundum diuinam legem ex eo, nulla interueniente noua voluntate, subsequuntur, & qui in pœnam originalis culpæ sunt omnibus paruulis ante vsum rationis, & adultis communes. Aliter enim omnia peccata humana effectus peccati originalis dicerentur, quod est nomine effectus abuti. Nisi dicas esse remotissimos effectus: eò quòd per concupiscentiam iustitia originali destitutam, voluntas ad consentiendum incitatur.

Gen. 3.

Castro verb.

Adam here-

si. 4.

Hæresis Lu-

ther.

Magist. Sent. Dist. XXXIII.

IN Hac distinct. proponit Magister vnicam quæst. scilicet. An cæterorum parentum peccata filiis imputentur, quemadmodum fuit peccatum Adæ imputatum? Hæc quæst. supra à nobis soluta est.

Alex. Alen. Quest. unica. Virum morientes cum solo Originali
q. 106. m. 10. peccato pœna sola damni puniantur?

in. 2. p. & in

4. p. q. 4. m. 2.

art. 1. §. 2. ad

arg. & apud

S. Tho. 1. 2. q.

83. art. 4.

Thomista,

& idem B.

Thom. d. hac

& q. 5. de

malo.

S. Bona. art.

vlt.

Scot. q. vnic.

Duran. q. 3.

Ricar. & a-

lij hac d. 33.

Soto ubi sup.

c. 14.

D. Aug.

D. Greg. lib.

9. mor. c. 12.

Arim.

Error.

Ad Rom. 5.

Abulen.

q. 665.

Matth. 25.

HANC Quest. proponit Scot. in hac distinct. & alij. Et cum nihil de pœna istorum paruulorum sit ab ecclesia definitum, nequē aliquid certum ex sacra scriptura colligatur, hinc fiunt quot sunt capita, tot sint opiniones, & sententiæ. Prima sententia tenet tales infantes esse etiam pœna ignis æterni puniendos. Et est D. Aug. lib. de fide ad Petrum cap. 2. Et in sermone de baptismo paruulorum. Temperatquē D. Aug. hanc suam sententiam lib. de peccatorum meritis, cap. 16. & in Enchirid. cap. 93. & lib. 5. contra Iulianum dicens, hanc pœnam futuram esse omnium mitissimam. Idem omninō cum B. Aug. sentit D. Greg. quibus adhæsit Greg. Arimin. hac dist. Vocanturquē ob id tortores paruulorum, qui hanc opinionem sequuntur. Estquē iam tanquā dura ab omnibus explosa. Secunda sententia asserit, propriē loquendo, originale peccatum nec pœna damni propriē, nec pœna sensus puniri. Hæc autem sententia est hæretica: quia paruulos non esse futuros in vera pœna, & damnatione est contra fidem. Nam dicit B. Paul. Iudicium quidem ex vno in condemnationem. Et si propriē non punirentur, non esset propriē peccatum, quod est contra omnes doctores confitentes, peccatum originale esse propriē peccatum, & aliqua pœna puniri. Tertia sententia est opinantium, pœnam dictorum paruulorum esse maximam, & ingentissimam. Hæc etiam videtur falsa, cum sit contra omnes theologos dicentes, infantes mitissima pœna plectendos. Quarta sententia est Abulensis docentis torqueri, præter pœnā damni, non quidem pœna ignis: sed acerbissima tristitia, propter carentiam visionis diuinæ, ad quam omninō intelligent se esse creatos, & eiusdem participes. Hæc sententia est satis probabilis. Quinta est communis, & vera Alex. Alen. S. Thom. Ricard. Scoti. Durand. & aliorum, quæ sequenti conclusione explicatur.

CONCLUSIO.

Paruuli cum solo originali morientes nō pœna ignis, quę sensus pœna nuncupatur: sed pœna damni torquentur. Hęc conclusio habetur in c. maiores de bapt. & eius effectu. Et quia ibi summus Pont. Innoc. non loquitur definiendo: sed solum adducit hanc conclusionem ad confirmandam aliam sententiam, quam ibi definit, licuit postea oppositū opinari. Et ratione confirmatur: quia pœna sensus solum respondet quantitati delectationis in peccato iuxta illud. Quantum glorificauit se, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Et originale non habet aliquam delectationem annexam, cum non sit à nobis commissum, sed aliunde contrahatur.

Apoc. 18.

Prima diffc. Quam cognitionem poterant paruuli prædicti in illo statu habere?

CONCLUSIO.

Poterunt cognitionem naturalem omnium veritatum physicarum habere. Et ratio est: quia habebunt intellectum agentem, & species intelligibiles acquisitas. Et confirmatur: propterea q̃ corporis corruptibilitas, & dolor tormentorum impediunt aciem intellectus, quominus possit scientiam acquirere: & infantium corpora in illo statu erunt incorruptibilia, & nullum: vt in proxima conclusione diximus, tormentum patientur. Atque ita erit eorum intellectus ad cognoscendam omnem veritatem physicam expeditus. Soto tenet oppositum.

Hinc, diligenter Deum tunc amore naturali: quia naturaliter Deum cognoscent.

Append.

Secunda diffc. Comparebunt ne paruuli isti in die iudicii?

S. Thom. hac

dist.

Dur. ubi su-

præ.

Pattem negantem videtur Durand. ubi sup. amplecti.

CONCLUSIO.

Comparebunt quidem. Pater Matth. 25. Congregabuntur ante eum omnes gentes. Et ad Rom. 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Apoc. 1. Veniet, & videbit omnis oculus.

Matth. 25.

ad Rom. 14.

Apoc. 1.

Tertia diffic. Erit ne de istis iudicium?

CONCLUSIO.

Non erit. Et ratio est: quia iudicium constat accusatore, reo, & iudice: & cū nullus accusetur propter demeritum alienum, sed proprium, & paruuli nullum habeant demeritum proprium, non accusabuntur: & ex consequenti quāuis sint in loco iudicij, non iudicabuntur. Nihilominus tamen condemnabuntur illa sententia: nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto. Nam pœna damni vera damnatio est.

Ioan. 3.

Scot. ubi supra.

Quarta diffic. Erunt ne eorum corpora impassibilia?

CONCLUSIO.

Erunt. Et ratio à simili est: quia sicut corpora damnatorum in pœna conseruantur incorruptibilia; ita: & istorum corpora, non propter dorem impassibilitatis: sed ex beneplacito diuino absque corruptione conseruabuntur. Hinc, nequē fomes peccati in illis vigebit: quia erunt impeccabiles actualiter: nam si ceciderit lignum, &c. in quocūque loco ceciderit, ibi erit.

*Append.
Ecl. 11.*

Quinta diffic. Habebunt ne in die iudicij cognitionem finis supernaturalis, nempe, quòd erant beatitudinis capaces, sicut & ceteri?

CONCLUSIO.

Habebunt. Et ratio est: quia in valle Josaphat videbunt Christum, & ceteros electos in aere existentes, & intelligent se esse eiusdem speciei cum illis, quibus dicitur Venite benedicti: quare intelligent etiam se esse finis supernaturalis, scilicet, visionis beatificæ capaces: sicut, & ceteri, & ex consequenti agnoscent se priuatos illa beatitudine,

*Math. 25.
ad Rom. 14.*

Tertia diffic.

P. 3

II. par.

pro-

propter peccatum Adæ, & quia non fuit sibi remedium baptisimi applicatum.

Sexta diffie. Patientur ne tunc aliquam tristitiam propter dictam priuationem? Scot. ubi. suprà.

CONCLUSIO.

Nillam ob hanc causam patientur tristitiam. Quia, ut cot ait, erunt contenti de suo statu: quoniam sic Deus hoc disposuit. Et confirmatur: quia ratio præcisa, quare damnati acerrimam patientur tristitiam propter beatitudinis priuationem, est, propterea quod intelligunt propter demerita propria se illa carere, iuxta illud. Quid nobis profuit superbia, &c. Pueri autem cum solo originali morientes intelligunt se beatitudine priuatos: quia Deus noluit, ut sibi, sicut & cæteris remedium applicaretur. Et ideo non contristabuntur: nam si contristarentur, possent conqueri, & murmurare aduersus Deum, eo quod sine actuali culpa, & sine propriis demeritis eos beatitudine priuauerit. Et cum nullum sperent remedium, possent etiam præ nimia tristitia, sicut cæteri damnati, in Deum blasphemare, & ex consequenti actualiter peccare, quod est erroneum. Morientes enim absque actuali, de cætero erunt impeccabiles, iuxta illud. Si ceciderit lignum, &c.

Hinc, opinio Soti ubi sup. parum habet virum. Nam dicit, Append. Deum non reuelaturum illis ob peccatum Adæ exulari à re.

gno cælorum: nimia tristitia absorbeantur. Non enim quamuis illis reuelaretur suæ damnationis causa, contristarentur, quia cum sint impeccabiles peccato actuali, beneplacitum diuinum, scilicet, nullum fuisse adhibitum illis remedium, minimè displicebit.

Septima diffie. Quo in loco pueri isti post diem iudicii erunt?

Cum nihil de hac re ab ecclesia sit definitum: ut in principio quæst. diximus, trahit sua quemque voluntas, nec

D. Aug.

voto viuatur vno. Quidam enim affirmant splendore Solis super faciem terræ fruituros. Alij in limbo futuros, quod visus est docere D. August. quando dixit. Duo esse loca vitæ peremnis, scilicet, supra terram, & subtus terram. Lege can. nulla de consecrat. d. 4. & can. ad limina. o. q. 1. Qui quidē locus nō erit illis tristitiæ causa. Tum quia nō est datus talis locus in pœnam: sed quoniam melior illis non dabatur, sicut, & patres ibi ante aduentum Christi exstebant. Tum etiam quia locus ille non est animabus separatis impedimento, ne suis intellectualibus operationibus verē vti possint. Vbi autē sit limbus ex floribus. 4. lib. in. 2. p. in quaest. de receptaculis animarum dub. 1. intelliges. Hactenus de peccato originali, quod solus Christus ex lege, & sanctissima eius Mater ex privilegio, non contraxerunt.

Magist. Sent. Dist. XXXI/III.

D. Aug.

IN hac distinct. aggreditur Magister disputationem de peccato actuali. Nā cum peccatum prima sui diuisione in originale, & actuale diuidatur, explicato originali, sequitur necessario actualis peccati expositio, & diffinit. Magister in hac dist. vnā q. 1. Vtrum peccatum sit a principio bono, tanquam a causa, &c. Respondet cum D. Aug. Peccati duplex est principium, quorum primum natura rationalis, angelis, scilicet, vel hominis est. Non enim peccaret, si rationalis non esset. Et hac natura est bona: quia est opus Dei bonum. Alterum principium est mala voluntas.

Append.

Hinc colligit Magister peccatū trahere originē a bono bonitate naturali, & a malo malitia morali. i. a mala voluntate.

Magist. Sent. Dist. XXXV.

D. Aug.

PLures in hac distinct. proponit Magister peccati definitiones. Quarum caput est illa D. Aug. contra Faust. Manichæum, scilicet, Dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei. Altera definitio est; peccatum est corruptio, vel priuatio boni. Anima enim priuatur gratia, & hominis natura vulneratur. De quibus vulneribus supra egimus, & infra etiam disputabimus.

Magist.

Magist. Sent. Distinct. XXXVI.

Sententia huius dist. (in qua Magister tractat. An vnum peccatum sit alterius peccati poena) tribus propositionibus comprehenditur. Et prima est. Quaedam sunt peccata, & poena alterius peccati; de quibus B. Paul. ad Rom. 1. Propter quod tradidit illos Deus, &c. Secunda. Quodcumque peccatum est poena, & tamen non alterius peccati. Est enim poena non in quantum peccatum: sed quoniam, permittente Deo, homo labitur in illa, & natura corrumpitur. Nam eius bonum vulneratur. Quod B. Paul. ad Roma. 1. docuit. Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominiae, hoc est, in peccata ignominiosa, quae furatur intellectum sapientis cuiusmodi sunt, peccata libidinis. Tertia est. Quamuis omne peccatum sit poena, eo quod naturam vulnerat: non tamen omne peccatum est poena peccati, sed solum illud, quod à peccato, quod per poenitentiam non deletur, causatur: eo quod suo pondere in aliud trahit.

Ad Rom. 1.

Ad Rom. 1.

Magist. Sent. Dist. XXXVII.

Quæritur in hac dist. Magister. An Deus sit peccati causa? Et respondet, nullo modo, etiam pro materiali esse peccati causam. Et ratio illius est; quia materia peccati non est res. Verum nemo Magistrum in hac parte sequitur. Nam auctores res quædam est.

Magister
cantè legen-
dus.

Flores tractatus de peccato aetuali.

De hoc tractatu præter D. Bonam. Ricard. Scot. & alios scholasticos doct. super prædictas distinct. 231. &c. copiosissime disputant Alexand. Alen. in 2. p. 1. à quaest. 107. vsque ad finem eiusdem partis per multas q. & S. Thom. 1. 2. à quaest. 71. vsque ad 89. Castro verbo peccatum contra hæreses. Literarum istarum distinctionum, aliquot positis questionibus, declarabo: ordinem tamen Magistri non sequar, quia à methodo, quam hactenus obseruauimus, recessit.

Alex. Alen.

q. 107.

S. Tho. q. 71.

art. 6.

S. Bona.

Scôt.

Ricard.

Durand. & rentur.

alij dist. 35.

Alex. Alen.

ubi. s. m. 1.

& 2.

Alex. Alen.

m. 1. ubi. s.

Quest. I. De essentialibus peccati actualis.

Artic. I. De nomine, & diuisionibus actualis pecc.

Hic artic. meritò præponitur; quia cum peccati nomen multiplex sit, variæque eius diuisiones, non posset perfecte definitio peccati tradi, si hæc non præcognosce-

rentur.

Prima diffic. Est ne unicum peccati actualis nomen?

CONCLVSIO.

Non vno, sed variis nominibus in sacris litteris peccatum appellatur. Probatur per sequentes propositiones.

Prima Propositio.

Peccatum dicitur macula, vitium, crimen, culpa, scelus, ne-
phas. Primum appellatur macula, quatenus dicit deformita-
tem partis superioris, vel inferioris animæ, & ita ponit gratiæ
defectum. Vitium, prout ponit defectum boni naturæ: quia
peccatum significat etiam conuersionem ad apparens bo-
num, quod non est bonum. Crimen verò, & culpa respiciunt
ad id, quod exterius est. Nam crimen est peccatum accusatio-
ne dignum. 81. dist. can. Apostolus. Culpa verò est peccatum
pœnæ obligatorium. Scelus verò, & nephas aggrauationem
super peccatum indicant. Nam scelus dicitur, quod speciali-
ter in Dei iniuriam est, cum maximè Deus offenditur. Neph-
as autem, quando maximè est personæ illicitum. Phas enim idē
est, quod licitum.

Secunda Propositio.

Appellatur etiam peccatum auersio, siue elongatio à Deo,
& offensa, & iniquitas, & impietas. De auersione infra la-
tius. Dicitur offensa, quia peccans mortaliter constituit vi-

tium

timum finem in creatura spero Deo, quod est maxima Dei
offensa. Nominatur iniquitas à B. Ioan. dicente. Omnis, qui
facit peccatum iniquitatem facit. Et peccatum est iniquitas:
quia fit contra æquitatem, siue debitum, quo omnis creatu-
ra suo creatori obligatur. Impietas quoque nuncupatur: quia
fuit contra affectum amoris, & gratitudinis Deo: ut patri, de-
bitum. Licet aliquando strictè pro infidelitate capiatur: ut
D. Gregor. lib. 5. moral. c. 13. docet. Quo in sensu intelligitur
illud psalm. Non resurgunt impij in iudicio. Quandoque
verò pro omni peccato apud Ierem. vsurpatur.

Tertia Propositio.

Peccatum, vel significat culpam, id est, legis transgressionem,
& actum rectæ rationi dissonum, de quo D. Paul. ait. Vbi non
est lex, nec præuaricatio, scilicet, culpa, vel peccatum, hoc est
offensa Dei. Sumitur etiam peccatum abusive pro hostia pro
peccato oblata: ita frequenter in veteri testamento vsurpa-
tur. Et B. Paul. more Hebræorum appellauit Christum pec-
catum dicens de patre cælesti. Eum, qui non nouerat pec-
catum (scilicet Christum, qui culpam non fecit) pro nobis pec-
catum fecit, id est, hostiam pro peccatis. Et alibi, de peccato
damnavit peccatum in carne. Accipitur tertio peccatum pro
eo, quod est effectus, vel sequela, seu pœna peccati, vel quod
trahit, aut allicit, vel inclinatur ad peccatum. Consuetum nam-
que est, & in scriptura, & in communibus nostris colloquijs:
ut effectus nominibus causarum, & è contra appellentur. Et
hoc modo vocauit D. Paul. concupiscentiam carnis peccatū:
propterea quod est effectus, & pœna peccati: vel quia trahit, &
inclinatur ad peccatum: non autem quod eam crediderit verè
esse peccatum, id est, diuini mandati transgressionem: ut co-
piose docuit D. August. multis in locis, præcipuè in lib. de
nupt. & concupiscentia contra Valerium. Et. 1. de ciuit. c. 24.
& lib. 14. c. 10. Et, ut supra diximus, fuit hoc definitum in con-
cil. Trident. sess. 5. can. 6.

Hinc à prima tantum acceptione peccati, scilicet, quate-
nus accipitur pro culpa, dicitur homo peccator: quia hæc
propria peccati significatio est: non autem à secunda. Quia
Christus,

1. Ioan. 3.

D. Greg.

Psalm. 1.

Ierem. 3. 18.

Eccl. 33.

Castro verbo
præceptum
contra here-
ses, heresi. 4.

Ad Rom. 4.

Vega lib. 11.

super concil.

Trid. c. 15.

2. Cor. 5.

Ad Rom. 8.

ad Rom. c. 7.

D. Aug.

Append.

Christus, licet à B. Paul. appelleretur peccatum, idest, hostia, & oblatio pro peccatis: non tamen vocatur peccator: neque iustus à concupiscentia carnis vocatur peccator, quamvis concupiscentia peccatum nominetur. Quoniam secundo, & tertio modo peccatum improprie sumitur.

Alex. Alen. Secunda diffi. Quæ, & quot sunt peccati actualis
ubi supr. §. 2. diuisiones?

S. Tho. infra in q. de diuisionibus peccati.
PRætermissa prima omnium diuisione, qua peccatum in originale, & actuale diuiditur, de qua multa in dist. 4. de pœn. ferè per totum tractatur, proponam varias diuisiones actualis peccati, de quo nunc disputatur.

1. diuisio.
 Primum diuiditur actuale peccatum in veniale, & mortale. Hæc diuisio habetur de pœn. dist. 1. can. medicina. §. 3. & peccatum, quatenus sic diuiditur, potest describi: ita vt dicatur peccatum meritum pœnæ. Nam vtrumquè est meritum pœnæ. Mortale quidem æternæ. Veniale verò temporalis. Quam descriptionem vocat Alex. Magistralem.

2. diuisio.
Matth. 5.
 Peccatorum tria sunt genera. Vnum est factorum, vt non occides, non machaberis, &c. Alterum est dictorum Matth. 5. Qui dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio, &c. Tertium est concupiscentiæ: vt est desiderium, siue propositum peccandi, quamvis non sequatur actus. De quo Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum carnem, iam machatus est eam in corde suo. Similiter duobus vltimis præceptis decalogi prohibetur concupiscentia, quamvis non sequatur actus. Et ad Rom. 7. Concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, non concupisces.

Ad Ro. 7.

Tam latè pater hæc diuisio: vt ad hæc tria genera omnia peccata reducantur: etiam omissionis, quæ sunt, non facere, non dicere, aut non concupiscere, quæ lex diuina facienda, dicenda, & concupiscenda esse præcipit. Et vno verbo fit diuisio in peccata cogitationis, siue cordis, oris, & operis.

Append.

D. Aug.

Hinc, D. Aug. volens integrè definire peccatum. contra Faustum (vt artic. sequenti explicabitur) posuit in definitione omne genus peccati, quod in sacra scriptura reperitur, dicens: Est dictum, &c.

Pecca-

Peccatum, vel est ex infirmitate, quod commisit Petrus, quando dum mori timuit, vitam negavit. Vel est ex ignorantia, quod peccabat Saulus, quando ecclesiam Dei persequabatur. Misericordiam Dei consequutus sum: quia ignorans feci in incredulitate. Vel est ex certa malitia, siue ex industria, quod genus peccati fecit Iudas, quando Magistrum suum, Redemptorem nostrum, vendidit.

Peccatum omne, vel est ex concupiscentia carnis, vel oculorum, vel ex superbia vitæ. Hæc divisio colligitur ex B. Ioan. dicente. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.

Peccatum, aliud ex timore male humiliante, & aliud ex amore malè accedente. Timor enim, & amor sunt dispositiones efficientis causæ, secundum quas producit peccatum.

Peccatum, aliud in Deum, aliud in proximum, aliud in se ipsum. Hæc de divisionibus, quæ latius infra declarabuntur, aliis interim divisionibus omissis, ne multitudo divisionum ingenium obruatur.

Artic. II. Quidnam est peccatum?

Multis, variisque definitionibus natura, & essentia peccati à s. Patribus declaratur, quas refert, & perpendit noster Alexand. copiose, vt solet.

Peccatum est conuersio voluntatis indebita ad commutabile bonum. Hæc est D. August. Item in lib. de lib. arbit. Peccatum est, spreto incommutabili bono, adhærere commutabili bono. Tertio definitur à D. Ambros. Peccatum est præuicatio legis diuinæ, & cælestium inobedientia mandatorum. Quarto à D. August. in lib. de vera relig. Peccatum est appetere, quod Christus cõtempnit, vel fugere, quæ Christus instituit. Quinto idem August. in lib. de lib. arbit. Peccatum est affectio mala voluntaria. Sexto ab eodem dicitur actus incidens ex defectu boni. Septimo à D. Anselmo definitur. Carentia debitæ iustitiæ ex propria voluntate procedens. Qua vltima parte distinguitur ab originali, quod est

carentia

3. divisio.

1. Timot. 1.

4. divisio.

1. Ioan. 2.

5. divisio.

6. divisio.

Alex. m. 1.

S. Tho. q. 71.

art. 6. ad 1. d.

35.

1. definitio.

D. Aug. in

lib. de vera

relig.

D. Ambros.

lib. de paradiso.

so.

D. Aug.

D. Ansel. in

lib. de cõcept.

virginali.

D. Aug.

Jerem. 2.

1. Nota.

2. Nota.

3. Nota.

carentia iustitiæ debitæ: sed aliunde, & non propria voluntate contractum. Octauo, peccatum est voluntas retinendi, aut exequendi, quod verat iustitia, & est D. August. Nono, Definitur peccatum. Est auersio à dilectione, & obsequio Dei, & conuersio ad dilectionem creaturarum. Hæc definitio colligitur ex sacra scriptura. Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ: en tibi auersionem. Et foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, Ecce conuersionem. Et paulo antè in eodem capite. Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt se à me, vides auersionem. Et ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt: en tibi conuersionem. Hinc igitur colligitur decima definitio, quæ est bona, & physica. Quippe quæ datur per partes essentielles componentes totum, quemadmodum ista homo est compositus ex corpore, & anima rationali. Partes enim componentes peccatum sunt auersio, & conuersio, de quibus in sequenti difficultate. Iis positis definitionibus, notanda sunt duo ad pleniorẽ huius articuli intelligentiam.

Regula, qua mensurari debent actiones humanæ: vt bonæ esse dignoscantur, est duplex, scilicet, rectum rationis dictamen, & lex superioris. Vnde quotiescumquẽ operatio voluntatis non est vtriquẽ harum regularum consona, mala censetur, & ex consequenti peccatum.

Actus, vt sit peccatum, debet esse humanus, & malus. Humanus, inquam, id est voluntarius, elicitus, siue imperatus. Et ratio est, quia si non esset voluntarius, non esset liber, & si non esset liber, non imputaretur nobis. Illa enim quæ in potestate hominis non sunt, nullatenus ad culpam imputantur. Malus autem esse dignoscetur ex regula in proximo notabili posita.

Quodcumquẽ actuale peccatum habet suum genus, & differentiam. Et genus est materiale, nempe, actus peccati, vt pote, volitio furandi, extensio manus ad alienum. Differentia autem est formale peccati, hoc est, illud, quod constituit actum in esse peccati. Nam, vt forma in vnoquoque ente est, quæ dat esse specificum rei, cuius est forma: ita forma, siue formale in peccato actuali est, quod ipsum peccatum constituit in esse

esse peccati. Et hæc differentia, siue forma, seu formale peccati est transgressio legis. Ait enim Apostolus. Vbi non est lex, Ad Rom. 4. nec præuaticatio.

CONCLUSIO.

Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Hæc definitio est D. Aug. contra Faustum Manichæum. Et refertur à Magistro dist. 35. & est optima. Et ratio est, quia tam pro formali, quàm pro materiali conuertitur cum suo definito: omne enim genus peccati comprehendit. Et vt omnia peccata ad hæc tria genera peccatorum reducuntur, vt habes in 2. diuisione. 2. difficultatis. 1. art. ita hac definitione omnia genera peccatorum definiuntur. Continet hæc definitio virtualiter reliquas peccati definitiones: sicut hæc diuisio reliqua omnia peccata suo ambitu continet. Et constat etiam genere, & differentia constitutiuam, quæ est legis transgressio. Idem enim dicitur contra legem Dei. Et particula hæc, contra legem Dei, amplectitur vtramque legem diuinam, scilicet, positiuam, & naturalem. Vtraque enim est diuina. Atque etiam complectitur legem positiuam humanam. Et ratio est, propterea quod, qui operatur contra legem positiuam humanam, operatur etiam contra legem diuinam, præcipientem legem humanarum obseruantiam. Ait enim Apost. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Et paulo inferius. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Lege attentè sequentes difficultates, & perfectam huius questionis intelligentiam tibi comparabis.

Prima diffc. Peccatum pro formali est ne pura priuatio, vel aliqua entitas positiuam? Dur. d. 24. q. 2.

DU sunt opiniones contrariæ, aliis interim prætermis. Vna affirmat peccatum secundum suam rationem formalem esse aliquid positiuum. Altera quid priuatiuum esse probare contendit. Difficilis est explicatu hæc difficultas, sed nota, quæ sequuntur, vt quod ad fieri poterit, facili tibi reddatur.

Formale

1. Nota.

Formale cuiuscumque peccati est duplex, scilicet, conuersio per amorem illicitum circa aliquam creaturam, & auersio ab ipso Deo idest, recessus ab eius amore, & obsequio. Hincque peccatum definiri solet. Auersio ab incommutabili bono, scilicet, à Deo, & conuersio ad bonum mutabile. Quod quidem insinuauit Dominus Ierem. 3. dicens. Nunquid vidi st, quæ fecerit auersatrix Israel? abiit subimet, &c. Ecce conuersionem. Et cap. 2. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.

Ierem. c. 3.

Ierem. c. 2.

2. Nota.

Malum bifariam dicitur, scilicet, malum morale, & malum simpliciter. Malum morale pro formali est entitas positiua à parte rei. Est enim actus vitiosus, vt furtum, blasphemia, &c. Et ratio est: quia contrariè opponitur virtuti: vt autor est Aristot. in post prædicamentis, cap. de oppositis dicens, bonum, & malum esse contraria. Et contrarietas formalis, idest, propriè dicta, non est nisi inter entitates positivas: & vt virtus est entitas positiua, similiter, & vitium. Aliter enim non essent contraria, quod est error in philosophia. Lege eundem Arist. cap. citato, & 2. ethic. c. 7. Et tandem quia malum est conformitas, siue commensuratio, & similitudo actus interioris, vel exterioris ad rationem dictantem de illo actu propter malum finem sub specie boni. Quoniam nullus operatur ad malum aspiciens, idest, sub specie mali, sed sub specie boni utilis, aut delectabilis, &c. Et hæc commensuratio actus ad malum finem est relatio positiua realis: quia, cessante omni operatione intellectus, insurgit similitudo inter extrema. Distinguaturne similitudo hæc inter extrema, vel idemptificetur cum extremis, nihil refert. Exempli gratia, fumo istum actum vitiosum, nempe, volo retinere alienum: vt sine labore victui, & vestitui necessaria habeam. Actus iste est malus, non ob aliud: nisi quia est conformis huic dictamini intellectus, utile est mihi retinere alienum, vt otiosè, & sine labore viuam.

Arist.

D. Diony.

3. Nota.

Malum simpliciter est priuatio conformitatis eiusdem actus ad rectam rationem, dictantem illum actum esse malum. Est etiam priuatio conformitatis eiusdem actus ad regulam diuinam, scilicet, ad voluntatem Dei, & recessus ab eius amore,

Formale

& ob-

& obsequio. Quod, vt clariùs intelligatur, nota cum Aristo. *Aristot.*
 7. Ethic. syllogismum incontinentis habere quatuor propo-
 sitiones, quarum duæ priores sunt vniuersales, & primâ
 omiſſa, ex ſecunda infert conſiſionem. Ita enim philoſo-
 phatur. Omne adulterium eſt cauendum, omnis delectatio
 eſt amplectenda, & poſt habita propoſitione prima, omne
 adulterium, &c. ſubſumit minorem, & hæc eſt delectatio;
 ergo hæc eſt amplectenda. Nunc ſic. Iſte actus, ſiue delectatio
 hæc elicitâ à voluntate, quatenus eſt cõformis malo fini ap-
 prehenſo per rationem, nempe, illi maiori, omnis delectatio
 eſt amplectenda, eſt malum morale, & quatenus idem actus
 eſt deformis alteri vniuerſali, ſcilicet, omne malum eſt cau-
 endum, eſt malum ſimpliciter; quoniam eſt priuatio conformi-
 tatis huius actus ad rectam rationem.

Hinc, multa colliguntur discrimina, quibus malum ſim-
 pliciter, & malum morale inter ſeſe diſtinguntur. Et primò
 malum ſimpliciter eſt ſecundum eſſentiam malum: quia
 eſt contra rationem, malum verò morale non eſt ſimplici-
 ter, & ſecundum eſſentiam malum, ſed ſecundum quid, id eſt,
 huic tantum eſt malum. Quia eſt contra rectam rationem,
 & alteri eſt bonum; quia eſt ſecundum rationem. V. g. ho-
 micidium commiſſum à iudice; quia habet autoritatem oc-
 cidendi, eſt bonum; alteri autem eſt malum; quia contra re-
 ctam rationem. Inſtar caloris, qui igni eſt bonus ſecundum
 eſſentiam: aqua autem eſt malus. Secundò differunt, quia
 malum morale eſt entitas poſitiua, nam eſt (vt diximus) ſi-
 militudo actus ad rationem errantem; malum autem ſim-
 pliciter eſt ſolam priuatio rectitudinis, & conformitatis ad
 vtramque regulam. Vnde ſequitur tertium diſcrimen, quod
 poſitiuum, quod eſt in malo morali, eſt à Deo, vt infra dice-
 tur, ſiquidem habet cauſam efficientem, malum autem ſim-
 pliciter, cum ſit para priuatio, & priuatio tantum, habet ſolam
 cauſam deficientem, atque non fit à Deo, vt latius infra de-
 clarabitur. Quartò diſſident, eo quod malum ſimpliciter præ-
 ſupponit morale. Non enim eſt peccatum, niſi ſit actus ali-
 cui virtuti poſitiuæ contrarius. Quintò differunt, propterea
 quod malum morale eſt immoderata conuerſio ad alicuius

Appen.

1. diſcrimen.

creaturæ amorem; malum verò simpliciter est auersio à re-
cta ratione, & à Deo. Conueniunt autem; quia ytrumque
malum vocatur à doctoribus inordinatio, deformitas, & ma-
litia, & ytrumque est de ratione peccati, vt ex quarto, & quinto
discrimine constat.

CONCLUSIO I.

Peccatum, quatenus est malum morale, & conuersio ad
aliquam creaturam, per inordinatum amorem, est entitas
positiua. Et ratio est; quia opponitur virtuti, tam habitualiter,
quàm actualiter contrariè. Idem enim est iudicium quò
ad contrarietatem de habitu, & de actu, & contrarietas inter
entia positiua est, vt in secundo notabili explanauimus. Et
quia actus malus moraliter suscipit magis, & minus (vnus
enim est altero iniustior) priuatio verò non intenditur, vel
remittitur.

CONCLUSIO II.

Peccatum, quatenus est malum simpliciter, & auersio, id
est, priuatio rectitudinis, & transgressio legis diuinæ, non est
entitas positiua. Ratio est, quia priuatio non est ens, siue en-
titas positiua, & peccatum, vt est malum simpliciter, est pri-
uatio. Deinde confirmatur, nam si peccatum, vt sumitur in
conclusionem, esset entitas positiua, esset à Deo, quia omnis en-
titas, & natura positiua est à Deo, quod, vt infra dicitur, est
blasphemum. Et affirmare aliquam entitatem positiuam non
esse à Deo, esset incidere in hæresim Manichæorum. Hanc
conclusionem multis in locis docuit D. August. in quibus ni-
hil aliud dicit esse peccatum, quàm nihil, & boni priuatione;
vt videre licet super illud Ioan. Sine ipso factum est nihil,
id est, peccatum, quia est priuatio boni. Et lib. 83. quæst. vbi
inquit. Malum autem nihil est, nisi priuatio boni. Et alibi,
nulla natura mala est; sed boni amissio mali nomen acce-
pit. Et contra Manichæos ait. Illud, quod dicimus malum,
nihil aliud est, quàm corruptio boni. Lege etiam in Enchi-
rid. Hæc conclusio est de sententia S. Thom. in. 1. p. quæst.
48. artic. 1. & 1. 2. quæst. 18. & quæst. 109. artic. 2. ad. 2. & 3.
contra gent. cap. 7. & Scot. & Magistri hac dist. Et tandem
omnes doctores ferè tenent peccatum de formali, & essen-
tiali

*Hæresis Ma-
nichæorum.*

Ioan. 1.

D. Aug. lib.

83. q. 9. 6.

& 21. lib. 11.

de ciuit. Dei

c. 9. & 29.

lib. 2. contra

Manichæos

c. 11. 12. &

13.

tiali ratione esse carentiam rectitudinis debitæ in esse. Et hoc modo opiniones istæ conciliantur.

D V B. Cuius boni, peccatum est corruptio, siue S. Bona. dist. priuatio?

Circa hoc dubium sunt quatuor modi dicendi, ex quibus tres priores tribus prioribus propositionibus positæ refutabuntur. Et in vltima propositione quartus, qui verus est, declarabitur.

Prima Propositio.

Bonum, cuius peccatum est priuatio, siue corruptio, non est potentia, siue voluntas peccantis. Et ratio est, quia sequeretur post multa peccata voluntatem posse corrumpi, quod est erroneum. Naturalia enim post peccatum manent integra.

Secunda Propositio.

Neque est bonum, quod priuatur gratia. Et ratio est, quia hinc manifestè colligeretur secundum, & tertium, & sequentia mortalia commissa ab existente in mortali, non esse peccata. Si quidem nihil corrumpere. Tum etiam quia cum possit dari medium inter gratiam, & peccatum, vt si homo in puris naturalibus crearetur, non opponeretur gratia, & peccatum priuatiuè. Quoniam inter priuatiuè opposita non datur medium. Atque ita peccatum non erit priuatio, siue corruptio gratiæ.

Tertia Propositio.

Neque est bonum, cuius peccatum est priuatio, habitus studiosus acquisitus. Et ratio est, quia habitus virtutis acquisitæ non corrumpitur per vnum actum contrarium, & ab vno actu, siue vna omissione mortali dicitur aliquis verè peccator.

Quarta propositio.

Peccatum est priuatio boni, scilicet, rectitudinis, non quæ

Scoti est.

præfuit

præfuit ante peccatum, sed rectitudinis, quæ deberet inesse, non ipsi actui: sed voluntati tempore, quo peccat. Et ratio Scoti est, quia voluntas creata debet conformare se in volendo diuinis præceptis, siue diuinæ voluntati, & quando peccat, discordat ab hac regula, atque ita peccatum est priuatio huius conformitatis, & rectitudinis. Quæ quidem rectitudo non est entitas absoluta, sed est relatio conformitatis ipsius voluntatis cum ratione. V. g. tempore, quo quis vult adulterium committere, deberet potius velle non committere, iuxta rectum dictamen rationis, & diuinum præceptum, non tamen vult, & ideo hoc peccatum est priuatio rectitudinis, quam voluntas deberet intelligere.

S. Tho. 1. 2.

q. 72.

Scot. d. 35. q.

2.

Animaduer-
sio.

*Secunda diffi. Vtrum sit magis de ratione peccati con-
uersio ad creaturas per inordinatum amorem? an
auersio, & recessus à Dei obsequio?*

Ad intelligentiam tituli huius difficultatis animaduer-
te cum Scoto, hominem à Deo auerti, esse ab eius amo-
re, & obsequio recedere, quod fit bifariam. Formali-
ter, scilicet, & virtualiter, quia auersio, vel est formalis, vel vir-
tualis. Formalis est, vel quando quis actu non diligit Deum,
cum teneatur actum dilectionis habere, vt qui non conteri-
tur tempore, quo tenetur contritionem habere. Quia con-
tritio actualis dilectio est, vel quando quis habet actuale
odium Dei, vt damnati habent. Nam isti duo modi auersio-
nis formalis opponuntur actuali dilectioni Dei, primus ne-
gatiue, secundus contrariè. Virtualis autem auersio est, quan-
do cumque aliquis transgreditur quodcumque mandatum à
primò, ratione cuius recedit virtualiter à Dei amore. Et dici-
tur recessus iste, siue auersio virtualis: quia licet actualiter
non dicat, nolo ire ad gloriam, vel nolo Dei amicitiam, factis
tamen illud affirmat. Quia non obseruando præcepta, quæ
sunt media ad finem, ex consequenti non vult finem. Et con-
firmatur à simili, quia sicut infirmus, qui non vult potionem

ama-

amaram necessariam ad salutem, virtualiter non vult salutem, & qui negat conclusionem, ex consequenti non vult concedere principia, ex quibus colligitur; ita à simili, qui non seruat præcepta, quæ sunt media necessaria ad assequendum visionem obiecti beatifici, iuxta illud Matthæ. 19. *Matth. 19.*

Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, ex consequenti non vult finem, scilicet, beatitudinem. Et hæc auersio virtualis sequitur ex quocunque peccato. Iam sensus tituli est. Cum ad quodcunque peccatum concurrat duplex malitia, auersio, scilicet, & conuersio, quaeritur: quæ istarum sit deterior, & sit magis de ratione peccati? Dux sunt opiniones, Vna Scot. qui affirmat, esse magis de ratione peccati auersionem, siue recessum formalem, aut virtuales, quàm conuersionem ad creaturam per eius inordinatum amorem. Cui adhæsit Gabriel distinct. 31. quæst. 1. Altera opinio omnino contraria est S. Thom. docentis, esse magis de ratione peccati, conuersionem ad creaturam, per inordinatum amorem. *Gabriel.*

Vltima ratio constitutiva peccati est auersio. Et probatur, quia, demus, quàmuis fieri non possit, vt homo conuertatur ad creaturas, & non auertatur à Deo, tunc talis conuersio non esset peccatum, ergo vltima ratio constitutiva peccati est auersio. *1. Fundam.*

Peccatum, quatenus est conuersio, solum est malum morale. Et ratio est; quoniam est contra aliquam virtutem moralem; quatenus autem auersio addit supra morale, esse malum simpliciter; quia est inobedientia, & priuatio rectitudinis. *2. Fund.*

Conuersio ad creaturam per inordinatum amorem respectu auersionis est materiale peccati. Et ratio ex supra dictis est; quia cum omne peccatum sit contra aliquam virtutem moralem, præsupponetur prius natura malum morale, quod est conuersio ad creaturam, &c. Et cum præsupponatur conuersio auersioni, erit eius materiale. Illustro rem exemplo. v. g. sensibile in definitione hominis substantia corporea, animata, sensibilis, rationalis; respectu vltimæ differentie rationalis, est illius materiale; quia præsupponitur prioritate natura sensibile rationali. *3. Fund.*

CONCLUSIO.

Auerſio magis eſt de ratione peccati, quàm conuerſio. Probatuꝝ primò: quia forma magis eſt de natura, & ratione, ſiue eſſentia rei, quàm materia. Quoniam dat eſſe rei, & eſt differentia conſtitutiuā: vt rationalitas magis eſt de ratione hominis, quàm animalitas, quæ eſt communis homini, & bruto, & ſapit rationem materiæ. Et auerſio eſt formale peccati, conuerſio autem materiale; vt ex fundamentis iactis conſtat. Deinde, ſit ita, quòd conuerſio ſit formale peccati; vltima tamen forma eſt magis de ratione cuiuſcumquẽ rei, vt in homine magis eſt de eius ratione intellectiuum: quia eſt vltima forma. Et auerſio vltima forma, & ratio reſpectu conuerſionis eſt; vt in fundamentis poſitis fuit declaratum. Vltimò; quia conuerſio eſt ſolùm malum morale, id eſt, ſecundum quid, hoc eſt, huic homini particulari malum, nò autem iudici: atuerò auerſio eſt malum ſimpliciter: atquẽ ita erit magis de ratione peccati, quod eſt malum ſimpliciter. Quæ reſtant huius difficultatis in lib. controuerſiarum inuenies. Interim nota ad argumenta contrariæ opinionis ſoluenda, nos in præſentia non agere de peccato, quatenus malum morale eſt, quo quidem modo conſideratum, diuiditur in varias vitiorum ſpecies: ſed quatenus malum ſimpliciter. Eatenus enim cùm ſit pura priuatio rectitudinis, non habet ſpecies, in quas diuidatur.

Tertia difficult. Vtrum peccatum, eo ipſo quòd eſt contra rectam rationem naturalem, ſit etiam Dei offenſuum, & ab ipſo Deo auertat, & ſeparet?

Peccatum; quatenus auerſio eſt, duplicem habet malitiā. Eſt enim contra rectam rationem, & obedientiam diuinam. Hac vna re notata, quod titulus huius difficultatis quærit, eſt, An ſufficiat; vt ſit peccatum contra obedientiam diuinam, eſſe tātum contra rectam rationem? An, præter hoc, requiratur; vt ſit aliqua lege reuelata à Deo prohibitum?

Deus,

Deus, quatenus est finis noster, consideratur dupliciter. *Nota.*

Primo, ut est finis naturalis nostrarum operationum, quatenus per illas intendimus cum Deo naturaliter, & non per fidem cognito, amicitiam contrahere. Quo quidem modo erat finis philosophorum moralium recte viventium: ut B. Paul. ad Rom. 1. testatur. Ibi enim reprehendit morales philosophos, Qui cum Deum cognovissent, &c. glorificaverunt; suas omnes operationes in eius gloriam, & honorem referentes: sed potius gloriam humanam venantes. Vel consideratur secundo Deus; ut est finis supernaturalis nostrarum operationum, quatenus per ipsas cum Deo clare viso, prout fides Catholica docet, amicitiam contrahere intendimus. Et hoc modo est finis Christianorum.

Ad Rom. 1.

CONCLUSIO.

Peccatum, eo ipso quod est contra rectam rationem, & virtutem moralem, est etiam Deo offensivum, & contra eius amicitiam, etiam omni revelatione, & lege divina positiua seclusa. Et ratio est; quia peccatum est contra rectam rationem, & quicquid est contra rectam rationem, est contra finem naturalem hominis, & impedit amicitiam Dei, qui est finis hominis. Et confirmatur: quia omnis peccans constituit ultimum finem in creatura, iuxta illud. Quorum Deus venter est. Et cum nemo possit habere duos fines ultimos: offendet proinde & omnis peccans Deum, tanquam finem naturalem; proponens illi alium finem, nempe, vitium, quod ipse eligit. Quid? quod philosophi solo naturali lumine illustrati, intellexerunt peccata esse Dei offensiva. Et patet exemplo apud Vergil. ubi legitur dixisse Acharē Didoni reginæ Carthaginis volenti classē Trojanorum subvertere. Si genus humanum & mortalia temnitis arma. At sperate Deos memores fandi, atque nefandi. Hoc est, iusti, & iniusti, interprete Servio.

Ad Philip. 3.

Vergil. 1.

Æneid. 1.

Hinc, ratione naturali cognosci potest peccatum esse Dei offensivum.

Append. 1.

Hinc, omnis mortaliter peccans, plus creaturam, quam Deū diligit; quia in ipsa ultimū finē constituit. Et quāvis verborum dicat, se & nosce, & diligere Deū factis tamē negat.

Append. 2.

Ad Titum

cap. 1.

Quarta diffc. Est ne ita de ratione peccati esse contra legem Dei: ut cessante omni lege naturali, & diuina, & positiua humana, nullum sit peccatum?

VT Titulus clarius intelligatur animaduerte duplicem esse legem. Vna enim est imperatiua, quæ auctoritativè per verbum imperatiui modi proponitur: vt non furtum facies, Non moechaberis, &c. Altera est indicatiua, quæ solum malitiã, aut bonitatem alicuius rei indicat, & per verbum indicatiui modi proponitur; vt bonum est non furari. Ijs ita positis, quod quæritur in hac difficultate, est. Si nulla esset lex imperatiua; sed sola indicatiua. An furtum esset malum, & peccatum?

Duæ sunt circa hanc difficultatē extremæ sententiæ. Vna est Gregor. Arim. dist. 34. quæ comprehenditur duabus propositionibus. Prima, cessante lege imperatiua, adhuc esset peccatum; quia posset quis contra legem indicatiuam peccare. Secunda, quãuis per impossibile non esset Deus in rerum natura; nihilominus esset peccatum agere contra legem indicatiuam. Altera opinio est magistri Victorie, assentientis; quod si nulla esset lex imperatiua diuina, vel humana, etsi per impossibile non esset Deus, nullum esset peccatum, quãuis homo operaretur contra rectam rationē, idest, contra legem indicatiuam. Ad difficultatem hanc, quæ non est de facto; sed de possibili, plenius intelligendam, animaduerte sequentia.

Vnus, & idem actus malus dicitur malum morale, peccatum, culpa, & offensa, diuersis tamē rationibus. Illo rem hanc exemplo. Violatio ieiunij obligatorij dicitur malum morale, quatenus, opponitur actui virtutis, scilicet, temperantiæ; appellatur, & peccatum, quatenus impedit consecutionem finis, idest, beatitudinis, ad quam homo destinatur, & præsertim quatenus est contra dictamen rationis: & est priuatio rectitudinis, vt suprà diximus. Vocatur, & culpa quatenus ex natura rei cuiuscunque malo aliqua pœna respondet. Postremo nominatur offensa, quatenus irrogatur Deo iniuria,

*Greg. Arim.
dist. 34.*

*Vict. relect.
vlti. p. 2. du.
bio. 3.*

1. Animad.

iuria, negando ei obedientiam, cui de iustitia tenemur obedire. Hæc ex S. Thom. 2. 2. q. 21. art. 1. lege Caiet. ibidem. in modum

Quædam sunt mala solum, quia lege superioris, & non ex natura rei prohibentur, ut portare arma certa noctis hora, vel quid simile. Tale fuit etiam primum hominis peccatum. Si enim esus illius fructus non fuisset à Deo prohibitus, non fuisset malus. Quædam autem sunt prohibita, quia mala, quæ quidem, cessante omni prohibitione, essent mala, eò quod ex natura rei dictamini rectæ rationis aduersantur, ita sunt, quæ in præceptis decalogi prohibentur. *2. Animad.*

Regula, quæ bonitas nostrarum operationum mensuratur, vel est temporalis, & hæc est recta ratio nostri intellectus, vel est æterna, quo est voluntas diuina, cui subordinatur temporalis. Idem enim aliquid est contra rectam rationem, quia est contra voluntatem Dei, quæ est regula æterna. Et defectus istarum regularum est vniuersa malitia nostrarum operationum.

Lex æterna potest bifariam considerari. Primo, ut est in Deo, antequam per reuelationem innotescat. Quo quidem modo neminem obligat, quia omnes illam inuincibiliter ignorant. Vel secundo potest considerari, quatenus nobis innotescit, aut per rationem naturalem, ut sunt præcepta decalogi, iuxta illud. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Aut per reuelationem, ut præcepta fidei. Priori modo obligant leges naturales, quamuis Deum ipsum ignoremus. Non enim est de ratione legis naturalis cognitio legis latoris. Gentes enim ignorabant Deum, & tamen legibus naturalibus tenebantur. Notanter dicitur, legis naturalis, quia de legibus humanis posituius aliter est asserendum, ut in floribus, lib. in materia de legibus patebit. *4. Animad.*

CONCLUSIO I. Opera intrinsecè mala, id est, quæ sunt prohibita, quia mala, & in nullo euentu possunt fieri bona, ab exordio mundi fuerunt à Deo prohibita, & nobis non solum lege indicata, verum etiam imperatiua innotuerunt. Constat ad Rom. 2. Nā si gentes, quæ legem non habent, scilicet, scriptam, naturaliter

ea, quæ legis sunt, faciunt: profectò lex diuina imperatiua hominibus semper per lucè rationis innotuit. Oppositum huius conclusionis est contra B. Paulum.

CONCLUSIO II.

Si per impossibile non esset Deus, essent tamen creature rationales: vt pleriquè gentium opinabantur, opera intrinsecè mala, & quamuis non essent peccata: essent nihilominus moraliter mala. Ratio primæ partis conclusionis ex primo fundamento est; quia peccatum est actus malus quatenus impedit assecutionem finis, & nullo Deo existente, nullus esset hominis finis. Atquè ita cum non impediret finis consecutionem, nõ esset peccatum. Ratio secundæ partis est; quia cum huiusmodi opera opponeretur actibus virtutum, essent moraliter mala.

CONCLUSIO III.

Nulla lege imperatiua existète, sed sola indicatiua, Deoq; etiam existente, opera intrinsecè mala essent peccata. Et ratio est; quia peccatum, vt peccatum, est actus impediens finis assecutionem, & nulla lege diuina imperatiua existète: opera intrinsecè mala non essent in vltimum finem, scilicet, in Deum referibilia. Furtum enim adulterium, &c. non possent in Deum referri: quare lege tantum indicatiua existente, essent peccata. Hæc, & secunda conclusio sunt ex sentètia Gregor. Arimin. contra Victoriam.

CONCLUSIO IIIL.

Si nulla esset lex imperatiua, prohibens intrinsecè mala, quamuis huiusmodi mala essent mala moraliter: nullum tamen eorum esset malum culpæ, tametsi posset esse malum offensæ in Deum, & in proximum. De malo autem culpæ ratio est; quia malum culpæ est, cui aliqua pœna à legis latore instituta responderet, etsi nulla esset lex imperatiua, nulla esset pœna à legis latore condita. Atquè ita nulla tunc esset culpa. De malo offensæ probatur; quia offensa non solum est actus inobedientiæ, verum etiam est iniuria contra amicitiam, quam aliquis erga proximum, & superiorem tenetur habere. Et si nulla lex imperatiua existeret de amore in Deum, & in proximum, esset nihilominus odium Dei iniuria in ipsum

ipsum Deum: sicut fortum esset iniuria in proximum. Quare esset odium Dei offensa, quatenus iniuria; non tamen esset inobedientia talis actus: quia tunc nulla lege prohiberetur. Et confirmatur; nam modò iniuria irrogata proximo est ei offensa, quàmuis contra ipsum non sit actus inobedientia: propterea quòd inobedientia solùm est contra Deum, vel superiorem, iuxta illud. Tibi soli peccaui. Hæc de intrinsecè malis, *Psalm. 50.* nunc de malis, quia prohibitis.

CONCLVSIO V.

Omni lege imperatiua seclusa, nullum malum: quia prohibitum, est peccatum, aut offensa, & hoc ex natura rei, nulla habita ratione ad operantis intentionem; vt est afferre arma noctis tempore. Et ratio est; quia si huiusmodi actus nulla lege prohiberentur, nulla essent peccata; ergo tota ratio malitiæ est prohibitio; qua quidem cessante, nullum erit peccatum. Et animaduerte, quòd huiusmodi actus non prohibentur, eò quòd mali, vel boni, vel indifferentes sint: sed quia ex huiusmodi actibus, aliàs non prohibitis, multi propter suam malitiam, sumunt peccandi occasionem: vt ex deportatione armorum noctu patet. Sicut pulchritudo Beth-sabæ bona erat; fuit tamen Dauidi peccandi occasio, non data: sed accepta.

CONCLVSIO VI.

Loquendo de lege instituta à Deo, peccatum in sua ratione formali includit esse contra legem imperatiuam Dei, etsi esset solùm contra indicatiuam, non esset peccatum. Quia lex indicatiua solùm est consilium. Probatur ex B. Paul. Vbi non est lex, nec præuaricatio. Et confirmatur ex definitione D. Augusti, peccatum est dictum, &c. contra legem Dei.

Ad Rom. 4.

Alex. Alen.

tota q. 114.

& q. 115. m.

3.

S. Tho. 1. 2. q.

71. art. 5. Du

ran. d. 35. q.

2. & in. 3. d.

3. q. 2.

Quest. 11. De essentialib. peccati omissionis.

Prima diffi. An omissio sit peccatum?

CV M in dies multa omissionis peccata committamus, ineptum esset quærere. An sit omissio? Ideò, an sit peccatum? est declarandum,

CON-

CONCLUSIO.

Alex. Alen.

ubi. s. m. r.

Iacob. 4.

D. Aug.

Diuisio p c-
casi.

Est quidem peccatum. Dicit enim B. Iacob. c. 4. Scienti bonum, & non facienti peccatum est. Et cum peccet ex non faciendo, peccabit omittendo, quod faciendum erat. Vnde D. August. in Enchir. ait. Duabus ex causis peccamus, aut nondum videndo, quid facere debeamus; aut non faciendo, quod debere fieri iam videmus. Et ratione confirmatur; quia peccatum generali diuisione in peccatum commissionis, & omissionis diuiditur. Quare omissio peccatum erit; quem admodum brutum, in quod diuiditur animal, dicitur esse animal.

D V B. Diuiditur ne omissio in venialem, & mortalem?

CONCLUSIO.

Potes est in mortalem, & venialem diuidi. Et ratio est; quia si consideretur omissio, proprie respectu debiti est mortalis. Propterea quod omittit quis facere id, quod sub pœna peccati mortalis facere tenebatur. Si vero communiter respectu expedientis, siue utilis sumatur, tunc erit omissio venialis; quoniam non fit, quod fieri expediebat.

Alex. Alen. *Secunda diffic. Quid nam est omissionis peccatum?*
m. r. & alij
ubi. s.

CONCLUSIO.

Omissionis peccatum est non dictum, vel non factum, vel non concupitum, contra legem Dei. Hoc est, non facere; non dicere, vel non concupiscere, quod lex Dei faciendum, vel dicendum, vel concupiscendum esse præcipit. Hæc conclusio colligitur ex secunda diuisione secunda difficultatis primi artic. & ex probatione conclusionis. 2. artic. quæ est. primæ proximè præcedētis. Hoc enim est potissimum discrimen inter commissionem, & omissionem, quod omissio est prætermittere faciendâ; commissio autem est facere prætermittendâ.

Tertia diffic. Vtrum possit esse peccatum omissionis absque aliquo actu positivo exteriori, aut interiori, prauo, siue concomitante?

TRes sunt opiniones, duae extremae, & una media. Prima Dur. d. 35. q. 1. est Duran. vbi sup. & Marsil. & Adriani, & Almayni, qui 2. affirmant frequentissime contingere peccatum omissionis absque aliquo actu positivo. Secunda est omnino contraria, quae tenet, omissionis peccatum nunquam euenire absque aliquo actu positivo prauo, siue concomitante. Huius opinionis autor est Alex. Alen. quem sequitur Capreolus. Tertia opinio, & media, quae tribuitur D. Thom. dist. 35. continetur duabus propositionibus. Prima, non est aliquis actus de ratione peccati omissionis. Secunda, moraliter loquendo, impossibile est peccatum omissionis contingere ex intentione operantis, sine actu positivo prauo, vel concomitante omissionem ipsam. Prima opinio, quam sequitur, & latissime tractat Gabriel, est ceteris communior. Dupliciter potest aliquis cadere in peccatum omissionis: vel ex proposito iniquo, sciens, & volens omittere opus ex praecepto faciendum: vt si quis omittat aliquam horam canonicam, volens illam omittere: vel secundo ex obliuione, quando nullis peculiaribus praepeditis occupationibus, vel quia laborat ignorantia culpabili, aliquis omittit actum, ad quem ex praecepto tenebatur, vt audire missam in die festo.

C O N C L V S I O I.

Nullus actus positius praecedens, siue concomitans est de essentia, seu quidditate peccati omissionis. Etratio est, quia circumstantiae praecedentes, siue concomitantes actum aliquem, etiam si sine illis talis actus esse nequeat, de eius essentia, & quidditate non sunt. Propterea quod accidens, quamuis inseparabile, non est de quidditate substantiae: & cum huiusmodi actus positius accadat peccato omissionis, non erit de illius quidditate.

Quotiescūq; aliquis actum ex praecepto faciendū omittit, & hoc

Dur. d. 35. q.

1. est Duran. vbi sup. & Marsil. & Adriani, & Almayni, qui 2.

affirmant frequentissime contingere peccatum omis-

sionis absque aliquo actu positivo. Secunda est omnino con-

traria, quae tenet, omissionis peccatum nunquam euenire ab-

sque aliquo actu positivo prauo, siue concomitante. Huius

opinionis autor est Alex. Alen. quem sequitur Capreolus. Ter-

tia opinio, & media, quae tribuitur D. Thom. dist. 35. contine-

tur duabus propositionibus. Prima, non est aliquis actus de

ratione peccati omissionis. Secunda, moraliter loquendo, im-

possibile est peccatum omissionis contingere ex intentione

operantis, sine actu positivo prauo, vel concomitante omis-

sionem ipsam. Prima opinio, quam sequitur, & latissime tra-

ctat Gabriel, est ceteris communior. Dupliciter potest aliquis

cadere in peccatum omissionis: vel ex proposito iniquo, sciens, & volens omittere opus ex

praecepto faciendum: vt si quis omittat aliquam horam cano-

nicam, volens illam omittere: vel secundo ex obliuione, quan-

do nullis peculiaribus praepeditis occupationibus, vel quia

laborat ignorantia culpabili, aliquis omittit actum, ad quem

ex praecepto tenebatur, vt audire missam in die festo.

C O N C L V S I O I.

Nullus actus positius praecedens, siue concomitans est de

essentia, seu quidditate peccati omissionis. Etratio est, quia

circumstantiae praecedentes, siue concomitantes actum ali-

quem, etiam si sine illis talis actus esse nequeat, de eius essen-

tia, & quidditate non sunt. Propterea quod accidens, quam-

uis inseparabile, non est de quidditate substantiae: & cum hu-

iusmodi actus positius accadat peccato omissionis, non erit

de illius quidditate.

Q

uotiescūq; aliquis actum ex praecepto faciendū omittit,

& hoc

& hoc ex proposito, sciens se ad talem actum teneri, impossibile est moraliter loquendo, talem omissionem non procedere ex aliquo actu positiuo. Et ratio est, quia ita omittens opus faciendum, vel habet actualem volitionem omittendi opus debitum, vel suspendit voluntatis actum, neutraliter se habendo. Si primum, iam omissio est ab actu positiuo voluntatis, si secundum, id est, si neutraliter se habet, & recordatur operis faciendi, similiter procedit ab actu positiuo. Propterea quod impossibile est hominem suspendere ex industria voluntatis actum debitum, cuius recordatur: quin actualiter velit suspensionem ipsam, dicendo intra se: volo istam suspensionem. Et confirmatur, quia cum suspensio non sit nolita, erit necessario volita. Non enim est dare medium inter volitum, & non volitum.

CONCLUSIO III.

Quando opus ex præcepto faciendum omittitur ex ignorantia culpabili, siue ex obliuione, talis omissio nullo actu positiuo præuio, siue comitante, potest esse. Verbi gratia, si quis ex obliuione, aut ex ignorantia culpabili completorium, aut alicuius sancti commemorationem prætermittat. Et ratio est, quia cum obliuio non sit actus positiuus: sed pura negatio, omissio, quæ ex sola obliuione orietur, nullum actum positiuum: sed puram negationem præsupponet. Et confirmatur conclusio, quia quando aliquis alicuius sancti commemorationem, vel restitutionem contractus usurarii, vel quid simile, quod culpabiliter ignorat, prætermittit, talis omissio nullum planè actum positiuum mediatum, vel immediatè præsupponit: sed puram negationem. scilicet negligetiam interrogandi doctores. Hæc est S. Tho. vbi sup. contra aliquos Thomistas.

D V B. 11. Qui in die festo ex obliuione tantum non audit sacrum, peccabit ne?

Ratio dubitandi est, quia, durante obliuione, non potest obliuiosus vitare peccatum, & nemo in eo, quod vitare non potest, peccat.

CON-

CONCLUSIO.

Imputabitur illi peccatum. Et ratio est, quia si diligentiam adhibuisset, obliuionem relegasset. Si enim fuisset sollicitus eorum quæ Dei sunt, recordaretur diei festi, & se ad interessendum sacris obligatum. Et ideo hæc sacrorum omissio imputabitur sibi, propterea quod fuit volita in sua causa negatiua, scilicet, in negligentia recordationis. Et licet aliquando, posita causa, non possit vitari peccatum: erit nihilominus tale peccatum liberum, & voluntarium, quia in potestate nostra fuit, vitare eius causam. Sicut, posita superbia, non potest vitari inuidiæ peccatum, & est nihilominus inuidia libera, & voluntaria: quoniam eius causa, nempe, superbia poterat vitari.

DVB. III. Quando omissio erit voluntaria dicē - S. Thom. 1. 2.
da, & ad culpam imputanda? q. 6. art. 3.

CONCLUSIO.

VT omissio sit voluntaria, & ad culpam imputetur, tres conditiones sunt necessariae, nempe, ut possit quis, & teneatur, & non faciat. Et ratio est, quia non satis est facultas, & libertas faciendi, & non facere, ut amissio sit voluntaria, & ad culpam imputetur. Quod confirmo positis exemplis, ut si duo gladijs se feriant, potenti illos componere magno cum discrimine, & non facienti, non erit hæc omissio voluntaria, quia non tenetur cum tanto periculo. Neque erit ad culpam imputanda, esset tamen voluntaria iustitiæ ministro. Quoniam ei ex officio incumbit tales lites componere. Similiter videnti hominem à carcere fugientem, quem poterat detinere, & non detinuit, talis omissio non erit voluntaria, quia non tenebatur ex officio, sicut tenetur carceris custos. Perinde exienti ab ecclesia, & non claudenti ostium, cuius omissionis causa subsequutum est furtum, omissio non est voluntaria, quia non tenebatur. Esset tamen voluntaria respectu sacristiæ, cui ex officio competit ecclesiā claudere. Tandem ex opposito sequeretur omnia peccata esse volita

volita à Deo, & Deū vniuersis peccatis consentire: quia Deus potest impedire omnia peccata, & non impedit.

Append.

Hinc, non omnis omisio libera erit voluntaria. Nam ex dictis satis constat, multas esse omissiones liberas, quæ tamen voluntariæ non sunt.

DV B. I I I I. Potest ne esse aliquod peccatum commissionis absq̃ aliquo actu positiuo?

Dionysi. Carthusiani.

Almayn in moralib. cap.

10.

Almayn. cap. 10. refert esse peculiarem opinionem Dionysi. Carthusiani, affirmantis, posse dari aliquod peccatum commissionis absque actu positiuo: vt si quis adhibeat omnem voluntatis conatum, ad eliciendum odium contra patrem, quem non potest odio habere, eò q̃ recordatur beneficiorū, quæ a patre recepit, in tali casu, inquit, ille, est reus peccati commissionis, absq̃ aliquo actu. Quia conatus ille, qui est applicatio voluntatis secundum omnes vires suas ad eliciendum aliquem actum, quem non elicit, de sententia eiusdem non est actus.

C O N C L V S I O.
Impossibile est, esse aliquod peccatum commissionis, quin sit actus positiuus. Ratio à definitione peccati commissionis est: quia est facere, quod quis tenetur cauere, & facere, siue factio actus positiuus est. Tum etiam, quia conatus voluntatis actus positiuus est, cum sit, velle producere actum, amorem, scilicet, aut odium, & volitio producendi aliquid: operatio voluntatis sit.

Quarta diffi. Actus ille, qui præcedit, vel concomitatur omissionem, est ne peccatum?

Dur. vbi. 3.

Capreol. dist.

37.

Duæ sunt opiniones, quæ videntur contrariæ: sed si diligenter perpendantur, non sunt. Prima est Durandi vbi sup. tenentis non esse peccatum. Secunda est Capreoli asserentis, esse peccatum. Cæterum, quæ sequuntur considera.

Causa

Causa peccati est peccatum. Quia causa ex. 2. Physic. est *I. considera-*
agens ex intentione: vti si quis consulat alicui flagitium hoc *tio.*

animo, vt illud committat, & tunc peccat, teste Apostol. qui *Arist.*
loquens de his, qui consentiunt alienis flagitijs, & tamen ea *ad Roma. 1.*
non prohibent, cum possint, ait. Digni sunt morte, nō solum
qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Propter
q̃ inexcusabilis es, ô homo, omnis, qui iudicas, scilicet, ap-
probando, vel consulendo eorum fascinora.

Occasio etiam peccati est peccatum. Est autem occasio *2. consider.*
agens præter intentionem, v. g. si quis rem aliquam licitam

efficiat, quæ sibi, vel alteri sit ruina occasio, & vocatur scan-
dalum pusillorum, vt si quis infirmitate, siue ægritudine la-
borans, tempore quadragesimæ carnibus publice vesceretur,
in hoc euentu, ignorantibus eius ægritudinem esset ille cibus
occasio ruinae, & ex consequenti peccatum, quàmuis aliàs ef-
fet licitus. Et probatur. 1. Corint. 8. Si esca scandalizat fratrem

meum non manducabo carnem in æternum, ne fratrem
meum scandalizem. Et loquitur de illis Christianis, qui pu-
blice edebant carnes idolis immolatas, ex quorum facto im-
becilliores ecclesiæ sumebant occasionem venerandi idola,
existimantes aliquid diuinitatis latere in idolis. Propterea

quod maiores ecclesiæ carnibus idolis immolatis vescaban-
tur. Et ad Roma. 14. Noli cibo tuo fratrem tuum perdere,
pro quo Christus mortuus est. Et erat proculdubio licitum
comedere carnes idolis immolatas. Cæterum quia imbecil-
liores ecclesiæ sumebant inde idolatræ anam, erat absque
dubio illarum carniū esus mortale peccatum.

Contingit sapissimè præ amore alicuius rei, aliàs licita, di-
uinum præceptum violare, & talis, teste D. August. fuit pri-
ma Adæ præuaricatio. Peccauit enim ne contristeret delicias
suas, nempe, suam, quam plus æ quò diligebat.

Hinc, etiam frequentissimè accidit, vt religiosi præ nimio
litterarum amore, nolint contemplationi vacare, quando si-
bi à prælatis præcipitur.

Actus cōcomitans omissionem, vel est causa omissionis, vt
si quis non alia de causa, nisi, vt vacet ludo, aut studio die do-
minico prætermittat sacris interesse; vel non est causa omis-
sionis,

sionis, ut si quis prius statuat apud se non audire missam, & postea, ut otium fugiat, placet sibi studio indulgere.

CONCLUSIO I.

Quando actus, concomitans omissionis, peccatum est causa, siue occasio peccandi, nempe, omittendi, quod quis facere tenetur, peccatum est. Constat conclusio ex considerationibus positis. Quicquid enim est causa, vel occasio peccandi, est peccatum, ergo quotiescumque aliqui, præ amore alicuius rei omittunt ex præcepto facienda, res illa erit causa, vel occasio prævaricandi legem, & ex consequenti erit peccatum.

Appen. 2.

Hinc, studium illius, qui amore litterarum, ut vacet studio, conscius diei dominici omittit missam, erit mortale, & confitendum.

Appen. 3.

Hinc, si amore ludi, vel alicuius rei licite omittat præceptum de audienda missa, cum tales actus sint occasiones omittendi præcepti obseruantiam, erunt peccata.

Appen. 4.

Hinc, quoque inordinatus amor erga creaturas est peccatum, quoniam est occasio violandi præcepta diuina: ut constat exemplo primi parentis Adæ. Et cum huiusmodi inordinatus amor sit peccatum, erit quidem confitendum. Quod est confessariis, & penitentibus maximè notandum.

Nota confessor.

CONCLUSIO II.

Quando actus concomitans omissionis peccatum non est causa, vel occasio peccandi, non est peccatum. Pater ex considerationibus positis. Tum etiam, quia illi, qui statuit non audire missam, commodius, & utilius est alicui rei licite operam dare, quam otio vacare. Tandem, quia si interim dum omittitur præceptum, nihil prorsus liceret facere, tunc omnis actio esset peccatum, scilicet, comedere, studere, ege-
no subuenire, &c. quod est omnino absurdum.

D V B. V. Sacerdos, qui postea quam statuit non persolvere diuinum officium, proijcit breuiarium in mare, peccat ne? similiter, qui emisso voto ingrediendi religionem, mutaret sententiam, Et postea duceret uxorem, peccaret ne?

Ratio dubitandi est, quia in his duobus casibus, isti actus, nempe, proiectio breuiarij, & contractio matrimonij non sunt omissionis officij diuini, neq; fractionis voti causa, cum iam antea decreuerit sacerdos non soluere diuinum officium, & alter non seruare votum. Et actus concomitans tunc est peccatum (vt modò diximus) quando est peccandi causa, vel occasio. Respondeo. Vterq; peccat, non q; vterq; actus sit omissionis causa, sed quia vterque recludit sibi respiscendi viam. Duodecim enim horæ sunt diei. Et qui proiecit breuiarium, est impotens ad soluendum officium diuinum. Et qui duxit uxorem, reddit se impotentem ad votum adimplendum, & insuper est reus voti. Votum enim religionis in se votum non nubendi includit.

Hinc, qui se impotentem reddit ad actum obligatorium in futurum adimplendum, peccat. Quia absque dubio Spiritui sancto viam recludit.

Hinc, qui teneretur ex præcepto dare eleemosynam, si ludo illam amitteret, peccaret. Quia constituit se in periculo impotentia adimplendi præceptum, & de alijs similibus simile est iudicium.

Quinta diff. Vtrum actus, qui est causa omissionis, sit peccatum numero distinctum ab omissione?

Vetustiores Theologi nihil de hac difficultate tradidere: inter recensiores autem quidam partem affirmantem, quidam verò negantem defendunt. Sunt autem duo, vt difficultas magis perspicua reddatur, prius adnotanda.

Vt peccata numero distinguantur, non satis est actus pro

materiali esse plures, si formale est vnum, nequè è contra sufficit formale esse multiplex, si actus pro materiali est vnus: sed requiritur vtrumque copulatiue. Voco autem materiale peccati actum ipsum in genere entis, siue naturæ: formale autem ipsam inobedientiam. Illustro adnotationem hanc exemplis. Sint, verbi causa, duo actus distincti, vnus interior, alter verò exterior, nihilominus erit vnum peccatum numero, quia inobedientia est vna. Est enim vna numero transgressio vnus tantum præcepti, & non multiplex. Quare non sufficit actus esse plures, vt sint peccata numero distincta, si formale est vnum. Nequè è contra, nam in sacrilegio cum moniali est duplex in obedientia pro formali, scilicet, transgressio duorum præceptorum, vtpote, non fornicandi, & non accedendi ad consecratam per solemne votum. Possunt quoque esse transgressiones plures, nam si est virgo, est quoque stuprum, & si sacrilegus est coniugatus, est etiam adulterium. Præterea erit, & incestus, si fuerint consanguinei. Et tamen est vnum numero peccatum, quia vnus actus, quoniam naturale est vnum, & eundem actum plures habere circumstantias.

Append. 1.

Dub.

Hinc, soluitur quæstio illa, scilicet, quando aliquis per annum integrum habuit propositum occideri aliquem, sit tantum vnum peccatum? vel sint tot numero peccata distincta, quot habuit volitiones interruptas? Et respondetur, peccatum multiplicari ad multiplicationem volitionum interruptarum propter adnotationem positam. Multiplicabatur enim peccatum materialiter simul, & formaliter: quoniam insurgebat noua inobedientia numero, à præcedenti distincta.

Adnota. 2.

Actus, qui concomitatur omissionem, & est causa illius, vel est aliàs prohibitus, vt si quis propter fornicationem omitat missam, vel non est prohibitus, vt si quis propter studium licitum non audiat in die festo missam.

CONCLVSIO I.

Actus, qui est causa omissionis, & illam concomitatur, si est aliàs prohibitus, est peccatum, numero ab omissionis peccato distinctum. Et ratio est, quia formale, & materiale est duplex, vt ex prima annotatione constat.

CON-

CONCLUSIO II.

Si talis actus concomitans omissionem, non est aliàs prohibitus, & fuit omissionis causa, erit proculdubio vnum numero peccatum, vt si quis amore studij omittat missam. Et ratio ex annotatione prima est, quia tunc, licet sint duo materialia distincta, scilicet, studere, & non audire missam, quorum vnum est positium, & alterum negatiuum, formale tamen est vnicum, vel vnica inobedientia, & vnius præcepti transgressio illius, scilicet, de audienda missa die festo.

Hinc, quando actus, qui est occasio, siue causa omissionis est contra idem præceptum, quo prohibetur omissio, & est simul cum ipso peccato, peccatum erit vnica transgressio, & non multiplex, vt ingressus ad domum concubinæ, & accessus ad ipsam est vnicum peccatum, quàmuis ingressus sit occasio. Eodem enim præcepto, quo prohibetur actus, prohibentur etiam occasiones ad actum prohibitum inducentes.

Hinc, satis erit tunc confiteri omissionem, quàmuis eius causam quis minimè confiteatur.

Sexta diffic. Vtrum omissio, quæ non est in potestate omittentis tempore, quo fit: fuit tamen antea, sit peccatum?

Verbi gratia, si quis die dominico hora. ii. omittat audire missam: quia inebriauit se. An talis omissio sit peccatum? Duæ sunt opiniones circa hanc difficultatem.

Prima est Marfilij, affirmantis, omnem omissionem etiam à causa inculpabili procedentem, esse peccatum: quàmuis tempore, quo fit, non sit in nostra potestate. Vnde infert posse aliquem sine culpa sua incidere in ebrietatē, & dū est ebrius, nō audire missam, & peccare mortaliter, & perdere gratiam. Quæ quidem sententia est erronea, nam ex ea sequitur aliquem obligari ad impossibile: vt non audiens missam ex infirmitate, & qui inter dormiendū absq; culpa sua polluitur.

Append. 2.

Append. 3.

Marfil. in. 2.

q. 21. art. 2.

propositione

2.

Marfil. cantē

legendus.

S. Tho. d. 35.
art. 5.

Hæc enim procedunt à causa inculpabili, & tempore omissionis sunt inevitabilia. Altera opinio, & contraria, & vera est Alex. Alen. & S. Thom. Aut ommissio emanat à causa inculpabili, ut si quis absque culpa sua incidat in ebrietatem, quoniam ignorabat vini potentiam, & suam imbecillitatem, vel secundo procedit à causa culpabili, ut frequenter vsuvenit. Hæc diuisio est S. Tho. 2. 1. q. 79. art. 3. ad 3. & quod art. 4.

Qui culpabiliter contrahit impedimentum, quod minus, tempore debito, præceptum possit adimplere, absque dubio peccat omittendo, si verò inculpabiliter, non peccat. Probat utrumque, quia cum in casu huius dubij ommissio sit peccatum, non quia est volita in se, sed in sua causa, erit profecto iudicanda secundum suam causam. Atque ita si causa fuerit culpabilis, ommissio erit peccatum, sin minus nullum erit peccatum.

Obiect. solutio.
Append. 2.

Hinc, inferes, ergo qui ex culpa sua incidit in infirmitatē, vel est carceri mancipatus, peccabit non audiendo missam? Respondeo. Neuter peccat missam omittendo, propterea quod impotentia non audiendi missam, non oritur immediatē ex culpa, sed ex pœna culpæ, scilicet, ex carcere, vel ex infirmitate, quorum utrumque est inuoluntarium.

Septima diff. Peccatum omissionis imputabitur ne tempore. V. g. quo erat audienda missa? An tempore, quo data fuit causa omissionis?

V Erbi gratia, si demus, omissionem procedere à causa culpabili, ut si quis primo mane die dominico fuerit inebriatus, & non audierit missam. Quaritur tunc, quo tempore imputabitur omissionis peccatum? &c. Dux sunt de hac re opiniones. Quarum prima est Alexand. Alen. & Adriani, asserentium, mala inevitabilia in se ipsis, voluntaria tamen in sua causa, imputari ad culpam non tempore, quo fiunt, sed tempore, quo datur causa. Secunda autem opinio est

Alex. Alen.
m. 7. q. 114.
Adria. in. 4.
q. 3. de Euch.

est S. Thomæ in hoc art. 4. q. 7. 1. 2. & in 2. 2. in questionibus proxime difficultatis, qui tenet huiusmodi peccata non solum imputari, quando datur causa, verum etiam quando patrantur, ut ebrius peccat, quando inebriatur, & quando præ nimia ebrietate hominem interficit, quamvis tale homicidium non sit voluntarium in se, sed in sua causa. In hac difficultate aliter loquendum est de illo, qui dedit causam peccato inevitabili, si tamen pœnituit, antequàm effectus sequeretur, & qui propinavit alicui venenum, & antequàm alius biberet, pœnituit, & aliter de eo, qui antea non pœnituit.

S. Tho. ubi
suprà.

Nota.

CONCLUSIO I.

Quando aliquis dedit causam peccato, si antequàm eveniat, illam pœniteat causa, quam dedit parrandi malum futurum, sibi ad culpam non imputabitur. V.g. si ex libidinosa cogitatione in vigilia, ut sæpissimè contingit, in somniis oritur nocturna pollutio, si antequàm somnum capiat, eum delectationis pœniteat, futura pollutio in somniis ei non imputabitur. Et ratio est, quia huiusmodi pollutio iam non est voluntaria nec in se, cum sit in somniis: nec in sua causa, cum iam sit nolita, & per pœnitentiam remissa.

Hinc, qui clerico venenum propinaret, si antequàm biberet, vel moreretur, pœniteret, iam non esset quod ad Deum excommunicatus, licet, quod ad ecclesiam, quæ non iudicat de occultis, pro excommunicato habeatur.

Append. 1.

Hinc, omnes, qui præsertim cum mulieribus, ne dicam cum mulierculis interdum sæpissimè tractant, ne pollutio in somniis contingens, illis imputaretur, aliis interim ommissis causis, deberent singulis noctibus, cum volunt ire dormitum, actum contritionis elicere.

Append. 2.

CONCLUSIO II.

Peccatum interiùs omissionis pro formali imputatur alicui tempore, quo dedit peccato causam, exteriùs autem tempore commissionis siue omissionis imputatur. Ratio primæ partis huius conclusionis est, quia cum non habeat aliam rationem culpæ, nisi in sua causa, tunc erit planè pro formali imputanda. Nam tunc fuit transgressio interior, & inobedientia ex eo tantum: quia tunc constituitur quis in certissimo

periculo omittendi inevitabiliter rem, quam facere tenebatur, aut committendi rem, quam tenebatur fugere. Ratio secundæ partis est, quia actus exterior imputatur ad culpam, quando ex mala voluntate libera procedit. Et in casu huius difficultatis actus exterior, vel homicidium ab ebrio commissum ex mala voluntate libera nempe, à voluntate inebriandi se, procedit. Atque ita tempore, quo fit, peccatum imputabitur. Quamvis (ut diximus) non sit pro formali distincta inobedientia ab ebrietate. Et hoc modo est doctrina S. Thom. intelligenda ubi sup. quæst. 79. nempe, quod tunc imputatur pro materiali tempore, quo fit, quantum ad actum exteriorem: quia quantum ad formale imputatur tempore, quo fuit data causa omissioni: propterea quod tunc fuit ommissio voluntaria, & non quando actu fit, ut Alex. & Adria. docent.

Alex. Alen.
m. 9. ubi su-
prà.

Octava diffi. An semper homo quantumlibet perfectus omittat?

DVplex est debitum. Vnum ratione accepti beneficii. Alterum ratione præcepti.

CONCLUSIO I.

Nemo in hac vita ita perfectus est, quin ratione debiti accepti semper omittat. Et ratio est, quia ratione accepti quantum quis potest, tantum debet. Et cum nemo possit tantum facere, quantum debet, semper planè omittet. Homo enim non est perfectus in diligendo, dum est in via: quia non potest diligere omninò ex toto corde, & tota anima, & ex tota mente. Lege D. August. in lib. de perfectione paulo ante medium.

D. August.

CONCLUSIO II.

Ratione debiti ex præcepto vir perfectus non semper omittit. Et ratio est, quia cum ommissio propriè sumpta non respiciat debitum ex accepto, sed ex præcepto, poterit unusquisque facere, quod debet ex præcepto, atque ita non omittet. Non enim ommissio respicit circumstantiam, sed genus actionis, quatenus in præcepto est.

Nona difficult. Omissionis gravitas penes quid erit attendenda?

Positis quibusdam propositionibus, erit perspicuum, unde gravitas omissionis sit colligenda.

*Alex. Alen.
ubi supra.*

Prima Propositio.

*m. 6. Al-
mayn. in suis
moral. tract.
3.c. 26.*

Sumenda est ex comparatione affirmationis, cui opponitur. Nam cum omissio sit pura negatio, ex comparatione ad affirmationem, cui opponitur, erit eius malitia, & gravitas colligenda.

Hinc, quantò affirmatio, cui opponitur peccatum omissionis, est præstantior, ommissio est deterior. *Append. 1.*

Hinc, gravius peccat omittens sumptionem Eucharistie, quando est sub præcepto, quàm omittens missam die dominico. Quia communio sacramentalis præstat auditioni missæ. *Append. 2.*

Hinc, deterior ommissio erit non corripere, &c. quàm non dare elemosynam. Quia multò melior actus est corripere. *Append. 3.*

Secunda Propositio.

Quando omissio non est voluntaria in se, sed in sua causa, tunc eo ommissio est peior, quòd causa est deterior.

Hinc, qui omittit missam ratione ludi, gravius peccat, quàm qui illam ratione studij omittit. *Appen. 4.*

Hinc, gravius peccat, qui omittit corripere fratrem, ne illum tristitia afficiat, quàm qui metu mortis correptionem omittit. *Append. 5.*

Tertia Propositio.

Gravius peccat omittens præceptum ex industria, & ex voluntate, quàm omittens ex obliuione, aut ex ignorantia culpabili. Et ratio est, quia habet plus voluntatis quod est volitum in se, quàm quod in sua causa, & per consequens plus malitiæ. Hæc propositio est contra quosdam Thomistas recentiores.

Quarta Propositio.

Quantò maior est præcepti obligatio, tantò deterior est eius omissio. Grauius enim peccat, qui non subuenit extreme indigenti, quàm qui non soluit viginti ducatos creditori, quia maior est prima obligatio.

Quinta Propositio.

Grauitas vno verbo omissionis attendenda est ex materia, & aliis circumstantiis, sicut grauitas commissionis de quibus infra erit sermo.

D.V.B. Est ne grauior omisio cum actu, quàm sine actu?

Q. Vidam dixerunt grauiorem esse in infinitum, quæ est cum actu.

Propositio.

Non est grauior. Et ratio est, quia cum illa volitio, vel nolitio, quæ est causa omissionis non sit mala, nisi propter omissionem, non erit peior, quàm omisio. Nolle si quidem audire missam de se non est malum, vt patet: quando non tenemur illam audire, quare si est malum, erit malum ratione omissionis. Tandem cum confessarij non inquirant sollicitè de huiusmodi volitionibus, aut nolitioibus, non augebunt in infinitum omissionis malitiam.

Quest. 111. De varijs distinctionibus specificis, ac dimissionibus peccatorum?

H. Ec quæst. Nonnullis articulis expositis, absoluetur.

*Artic. I. Vtrum peccata distinguantur specie penes
specificam obiectorum distinctionem? An penes
specificam distinctionem habituum, siue rectitu-
dinum, quibus opponuntur?*

42. dub. 2.

Ricard.

Scot. & alij

d. 35. & ali-
bi.

S. Tho. 1. 2. q.

71. art. 6. &

q. 72. art. 1.

Scot. & Gab.

d. 35.

Est tituli sensus. An distinguantur specie, penes conuer-
sionem ad creaturas: An penes auersionem à recta ratio-
ne, & à Deo? Dux sunt opiniones extremae. Prima S.
Thom. qui dicit, distingui penes conuerisionem ad creaturas,
quam amplectuntur omnes eius discipuli. Est enim maxime
probabilis. Altera, & contraria opinio est Scoti d. 35. notab. ex
ista solutione patet, & c. asserētis, peccata distingui penes auer-
sionem à recta ratione, & à Deo. Scoto adhererunt Gabriel
d. 35. in fine q. & alij nominales.

C O N C L U S I O.

Peccata specie distinguuntur penes specificam distinctio-
nem habituum, rectitudinumque, quibus opponuntur. Hæc
conclusio est de sententia Scoti. Et prima ratio ex supradic-
tis est, quia priuationes distinguuntur specie ad distinctio-
nem tantum habituum, quibus opponuntur, auctore Aristot.
ut cæcitas, & surditas differunt specie, propterea quod visus,
& auditus, quibus opponuntur, specie distinguuntur. Et pec-
catum priuatio rectitudinis, quæ debuit inesse actui, est, atq;
ita distinguetur vnum ab altero, ad distinctionem rectitudi-
num, quibus opponuntur, & non aliter: ut furtum, & forni-
catio differunt specie, quia furtum opponitur iustitiæ, & est
illius priuatio, & fornicatio temperantiæ, &c. Secunda ratio,
& efficacior est, quia eadem differentia constitutiua alicuius
rei, est eiusdem distinctiua: ut rationale constituit hominem,
& illum à bruto distinguit. Et cum sola priuatio rectitudinis,
recessusque à Deo, constituat aliquem actum inesse peccati,
sola etiam distinguet tale peccatum ab aliis. Nam in pecca-
to, ut ex supra dictis constat, est conuersio ad creaturam, &
auersio à Deo, quæ nihil aliud est, quam priuatio rectitudi-
nis, & amicitie diuinæ. Tertia ratio. Demus quæpiam con-

ueri

ueri ad creaturam per inordinatum amorem, si per impossibile non auerteretur à Deo, talis conuersio non esset peccatum: ergo sola auersio constituit peccatum in esse peccati, & ex consequenti sola distinguet vnum peccatum ab alio. Quarta ratio est, quia distinctio specifica rerum non prouenit ex parte materiæ, in qua conueniunt, sed ex parte formæ, in qua differunt. Homo enim, & brutum non differunt ex parte animalis, quod materiale in illis est, sed ratione formæ. Et in peccato materiale est conuersio ad creaturas, formale vero est auersio à Deo, quare distinguetur vnum peccatum ab alio penes formale, hoc est, penes auersionem. Quinta ratio, quia actus humani non sunt mali, neque peccata, quatenus sunt entitates naturales, alioquin Deus esset causa peccati, & ubique talis actus inueniretur, esset malus, & peccatum. Quare erunt mali, & peccatum, quatenus sunt defectus, & priuationes rectitudinis debite inesse, & ex consequenti distinguuntur penes priuationem rectitudinum, &c. Qui plura de hac re videre voluerit, legat lib. controuersiarum.

Alex. Alen.

q. 108. & q. Artic. II. De diuisione peccati in mortale, & veniale?

S. Tho. I. 2. q.

72. art. 5. &

q. 88.

S. Bon. d. 42.

art. 2.

Scot. ibidem.

Duran. q. 6.

& alij eadē

distin. 42. &

21. & 35. &

in 4. d. 21.

Vega lib. 14.

sup. cōc. Tri.

Nota. 1.

Hic articulus, in quo bellum nobis est cum hæreticis futurum, difficilis videtur explicari: fiet tamen facilis, præpositis titulo articuli aliquibus difficultatibus.

Prima difficult. Quidnam est mortale, & veniale peccatum?

DE hac difficultate differunt Alex. Alen. q. vbi sup. m. n. Castro hæresi. ii. & Vega cap. i. 2. 3. & 4. S. Thom. & alij vbi suprà.

Verum cum multe sint peccati venialis, & mortalis acceptiones, commodum erit prius statuere in qua significatione in præsentia à nobis mortale, & veniale accipiat. Veniale peccatum trifariam dicitur. Primo ab euentu, quomodo quod-

quodcūquē peccatum quantumcūq; graue, si illius venia ob-
tineatur, veniale appellatur. Et hac ratione dixit B. Ambrosius. *Vega. 5. 2. ubi. 3.*
mortalia omnia fieri per pœnitentiam venialia. Hinc. D. Aug. B. Amb.
& Chrysostom. iniquitatem remissibilem vocant venialem. *D. Chrysost.*
Et Magister dixit, Adam credidisse suum peccatum esse venia-
le, cum tamen esset mortale: quia credidit se veniam consecu-
turum, vt illi de facto accidit. Secundò dicitur veniale ex cau-
sa, quia, licet sit mortale, habet tamen aliquam causam suae
veniae annexam: quomodo peccata quaecunque ex infirmita-
te, vel ignorantia commissa, dici possent venialia, id est, digna
quadamtenus venia. Et ita peccata B. Paul. ante baptismum,
tametsi grauissima, dici quæunt venialia. Misericordiam, in-
quit, consecutus sum, quia ignorans feci. Tertiò dicitur ve-
niale ex propria natura, & est peccatum, quod suapte natura
leue, exiguum, & minutum est, & rectæ rationi parum disso-
num, nequē mortem inferens, sed omninò venia dignū, quod
suprà in 3 genera à nobis fuit diuisum. Mortale peccatum to-
tidem modis dicitur. Nam quot modis dicitur vnum opposi-
torum, tot dicitur, & reliquum. Primò mortale ab euentu di-
ci potest, quod nunquàm habiturum est veniam. Secundò ex
causa mortale est, quodcumquē peccatum ex malitia, & de
industria commissum. Tertiò mortale ex propria ratione est,
quodcumquē graue peccatum rectæ rationi vehementer dis-
sonum, ac proinde de se venia indignum, & mortem animæ
inferens, siue primam, quæ priuatio gratiæ est, siue secundam,
quæ est æterna damnatio. Et ex iis venialis, & mortalis pec-
cati acceptionibus, solæ, quæ tertium obtinent locum, sunt
nobis in hoc articulo vsui. Priores enim duæ venialis, & mor-
talis acceptiones à nostro proposito sunt alienæ. Non enim
nunc, quæ peccata habitura sint veniam, & quæ non, tracta-
mus, sed quomodo ex propria natura distinguantur in hoc
articulo inquirimus.

C O N C L V S I O . I.

Mortale peccatum est, quod aufert gratiam, quæ est vita
animæ. Et ratio prima ab etymologia est, quia mortale à mor-
te culpæ, & à morte gehennæ nominatur. Et secunda ratio
est, quia, sublata gratia, recedit statim Deus ab anima, in qua
habitat,

Alex. Alen.

m. 1. q. 111.

Vega & Ca-
stro vbi sup.

D. Aug. habitat, & inde continuò sequitur mors. Vnde *D. Aug.* ait. Vita corporis tui est anima tua, vita animæ tuæ est Deus tuus. Quo modo ergo moritur corpus, amissa anima, quæ vita est eius, sic moritur anima, amisso Deo, qui vita est eius. Hæc *D. Gen. 2.* August. Et hæc est illa mors, quam Deus minatus est primo parenti, quando post prohibitum esum ligni scientiæ boni, & mali, dixit ei. In quocumquẽ die comederis ex eo, morte morieris. Non enim Adam eò die, quo comedit de ligno vetito, statim morte corporali mortuus est. Sed morte spiritali animæ statim mortuus fuit, quia statim iustitiam, gratiamquẽ amisit, & per consequens Deum.

Append. 1. Hinc, solũ peccatũ mortale est illa malitia de qua *Salomon* ait. Homo enim per malitiam occidit animã suam. Et de qua *Ierem.* inquit. Vnusquisque in iniquitate sua morietur. Et dominus per *Ezechielem.* Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Dicitur quoque mortale propter aliam mortẽ, quæ animam, & corpus deuorat. Et hæc est gehenna perpetua, de qua *regius* *Propheta* ait. Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos. Et *Ioan.* in *Apoc.* ita scribit. Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda.

Append. 2. Hinc, igitur mortale peccatum appellatur. Quia peccator, qui illud committit, nisi pœniteat, morte punietur æterna. *Sap. 15.* Malorum enim amatores, inquit sapiens, digni sunt morte.

CONCLUSIO II.

Alex. Alen. Veniale peccatũ est, quod nõ aufert gratiam, quæ est vita animæ. Et ratio est, quoniam est cõpatibile cũ gratia, & charitate, quod scriptura sacra multis in locis docet. Septies in die cadit iustus, & resurgit, impij autem corruent in malum. Oportet ergo, vt sit aliquis casus peccati, qui iustitiam nõ tollat, & hic est veniale peccatũ. Et *Iacob. 3.* In multis offendimus omnes. Et si dixerimus, quoniam peccatum nõ habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et isti apostoli intelligunt etiam seipsos, & erant confirmati in gratia, nec poterant mortaliter peccare, ergo per peccatũ, & offensam veniale peccatum intelligunt: quare veniale peccatum non aufert gratiam, quæ est vita animæ, sicut mortale illam aufert.

Hinc, enim veniale peccatũ, qd venia dignũ sit, appellatur.

Secunda

Secunda diffi. Quomodo peccatum veniale, an mortale sit, agnosceremus? Vega.c. 12. vbi. 3.

Cognoscere, quæ sint venialia, & quæ mortalia peccata, non facile est explicare, triplex tamen inuenitur via dignoscendi, quæ in hac difficultate petuntur. Vna est per sacram scripturam. Altera est per ecclesiæ doctrinam. Et tertia per proprium cuiusque lumen naturale, iuxta illud. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui domine.

Psal. 4.

Prima Propositio.

Quæ in sacris litteris abominabilia, execranda, Deo exosa, digna morte, aut causam mortis, vel mortem inferre, vel excludere à regno cælorum dicuntur, & ea, quibus vel æternas pœnas, vel saltem mortem corporalem cōminatur, vel quando ponitur comminatio vā, proculdubio crede, peccata mortalia esse. Confirmo hanc propositionem inductione aliquorum locorū. Prou. 6. sex sunt, quæ odit dominus, & septimum detestatur anima eius, oculos sublimes, &c. vsq; ad eum, qui seminat discordiam inter fratres. Omnia illa flagitia erunt mortalia. Et ad Roma. 1. Enumeratis multis peccatis, subdi-

Prouer. c. 6.

ad Roma. c. 1.

tur. Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, quare peccata illa erunt mortalia. Similiter erunt mortalia, quæ recensentur ad Galat. 5. vbi dicitur. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immundicia, &c. Nam concludit. Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Perinde erunt mortalia flagitia, quæ enumerat Ezechiel. c. 18. vbi dicitur. Quod si genuerit filium latronem, &c. Quia in fine pœna mortis corporalis imponitur, nam legitur. Cū vniuersa hæc detestanda fecerit, morte morietur, sanguis eius in ipso erit. Idē cēsendū est de peccato blasphemie Leui.

ad Gal. 5.

Ezech. 18.

24. Qui blasphemauerit nomē domini, morte moriatur. Nec secus iudicandū est de delictis, quibus apponitur vā: vt in multis locis noui, & veteris testamenti videre licet. Præsertim Isa. c. 5. Vā, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, &c.

Leuit. 24.

Isa. c. 5.

Hinc, quotiescūq; in sacra scriptura absq; aliquo dictorum Appen. 1.

signo-

Matth. 12.

signorum peccata interdicuntur, sunt censenda venialia. Tale est verbum otiosum, de quo legitur Matthæ. 12. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Similiter concupiscentia carnis, aut rei alienæ per violentiam auferenda, ante consensum voluntatis, erit venialis. Legitur enim Iacobi. 1. Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cum cōsumatum fuerit, generat mortem. Vnde colligunt omnes doctores concupiscentiam ante deliberatum consensum patranda actum, vel delectandi se in cogitatione actus, solum esse veniale peccatum, quia ante illum consensum, non generat mortem. Perinde etiam ad Ephesi. 5. D. Paul. admonens christianos fugiendam esse fornicationem, &c. ut doceret, quæ ex illis peccatis essent mortalia, adiunxit. Hoc enim scitote, intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitus) non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei, quare cetera, quorum postea non meminit, nec illis dictam comminationem, vel aliam ex prædictis opposuit, erunt tantum venialia. Quod si hac via non poteris, sit ne peccatum mortale, vel veniale discernere, sequentem considera.

Iacob. 1.

ad Ephe. 5.

Secunda Propositio.

Traditio ecclesiæ, & doctorum est secunda via, qua censendum est, & iudicandum de peccato, sit ne mortale, aut veniale?

Iob. 12.

Et ratio est, quia quotiescunque in aliquo libro catholico, & ab ecclesia approbato, aliquid tanquam mortale, vel tanquam veniale damnatur, ita esse opinandum admonet scriptura divina. Iob. 12. ubi dicitur. Interroga iumenta, & docebunt te, & volatilia cæli, & indicabunt tibi. Vbi per iumenta, & volatilia cæli intelliguntur prælati, & sapientiores ecclesiæ, quos Deus in Christianorum detrimentum errare patietur nunquam. Et si ijs duabus vijs non successit, tertiam ingredi, quæ ex lumine naturali est.

Tertia propositio.

Quæ ex directo, & grauius charitati Dei, & proximi repugnant,

pugnant, ea mortalia censeantur, quæ verò rationi quædam
 dissonant, & à lege nobis tradita exorbitant, non tamen tan-
 to pere, vt grauiter charitatem, quam Deo, & proximis no-
 stris, & nobis ipsis debemus, lædant, ea venialia existimen-
 tur. Nam sicut ex lumine naturali constat, vnā esse magnā
 iniuriā, vel ægritudinem; aliā verò paruā; ita etiā hāc
 esse grauē offensā, illā verò paruā, faciliè intelligitur.
 Hanc viā omnes doctores lumine naturali admonitos, per-
 petuò amplexos, & hac eadem credid erim vsos fuisse, quoties
 cunquē nequē ex scripturis, nequē ex definitione ecclesiæ, sa-
 tis certò scire poterant, qualia essent censenda, & quo in lo-
 co, & gradu essent reponenda, quæ certò videbant esse pecca-
 ta: nequē tamen vsquē adeò grauia, vt verisimile esset, ea impe-
 dire, vel dirimere diuinā amicitiam.

Hinc, nata est distinctio peccati venialis supra posita.

Hinc, doctrina illa communis emanauit, qua docemur cir-
 ca quæcunquē præcepta dupliciter posse contingere pecca-
 tum veniale, nempe, ex surreptione, vel ex paruitate mate-
 riæ.

Hinc, quoties iudicio omnium aliqua iniuria est grauis in
 Deum, vt infidelitatis peccatum, vel in proximum, vt si graue
 detrimentum contra bona spiritualia, vel corporalia, vel tem-
 poralia, inferatur, erit absque dubio mortale peccatum; si au-
 tem non fuerit grauis iniuria, erit venialis, vt subitus infideli-
 tatis motus, furtum leue, vel paruum, concupiscentia alienæ
 vxoris indeliberata, cuiusmodi sunt frequentissima peccata
 venialia in materia intemperantiæ, vt immoderatus excessus
 in cibo, & potu; non tamen vsquē ad ebrietatem; sed absque
 necessitate; sola tamē delectatione potandi vinum, vel aquā.
 Accidunt etiā hæc venialia in excessu somni, & confabula-
 tionis, pro quibus vitandis deprecatur ecclesiā in hymno qua-
 dragesimali, quando dicit. Vtāmur ergo parcius verbis, cibis,
 & potibus, &c. Quam obrem, Ricard. in fine tract. de differē-
 tia venialis à mortali constanter affirmat, peccatum mortale
 esse, quod non potest à quoquam committi, sine grandi cor-
 ruptione sui, aut contemtu Dei, aut graui læsione proximi,
 & reliqua omnia esse venialia.

*S. Tho. I. 2. q. 88. art. 2. et
 Caiet. ibidē,
 & in sum. et
 Dura. q. 2.*

ubi.

Append. 2.

Append. 3.

Append. 4.

Append. 5.

Append. 6.

Append. 7.

Append. 8.

Append. 9.

Append. 10.

Append. 11.

Append. 12.

Append. 13.

Append. 14.

Append. 15.

Append. 16.

Append. 17.

Append. 18.

Append. 19.

Append. 20.

Append. 21.

Append. 22.

Append. 23.

Append. 24.

Append. 25.

Append. 26.

Append. 27.

Append. 28.

Append. 5.

Hinc, qui voluerit rectè venialia à mortalibus separare charitatem ob oculos ponat. Hæc enim est huic proposito certissima, & aptissima regula, & tunc oblata quacumque operatione, aut omissione humana, diligenter aduertat, aduersetur ne illa directè charitati, an non? Si non aduersatur, sciat ibi nullum esse peccatum; si autem aduersatur, perpendat rursus, grauius ne, an leuiter aduersetur? Si viderit inde charitatem grauius laedi, mortale peccatum, si leuiter veniale subesse agnoscat.

Tertia diff. Peccatum veniale est ne peccatum simpliciter? an secundum quid?

S. Thom. 1. 2.
q. 88. art. 1.
& Caiet. ibi
dem.

OPINIO Caietan. fuit non esse peccatum simpliciter; sed secundum quid. Et eam fuisse S. Thom. aliqui colligunt ex eo, quod dixit, diuisionem peccati in mortale, & veniale, esse analogi in analogata.

Duran. q. 2.
ubi. 5.
Vega lib. 14.
citato c. 13.
1. Ioa. 1.

CONCLUSIO I.

Peccata venialia propriè, & simpliciter, sunt peccata. Et probatur, quia in Scriptura sacra simpliciter, & absolute nominantur, peccata. 1. Ioann. 1. Si dixerimus; quia peccatum non habemus, &c. & loquitur de iustis, quorum peccata sunt tantum venialia. Et sub nomine peccatorum à Christo comprehenduntur, cum dicit. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, aliàs clauēs sacerdotales non se extenderent ad eorum remissionem; neque eorumdem confessio esset sacramentalis. Quorum contraria in floribus. 4. in tractatu de poenitentia luculenter docuimus. Et confirmatur ratione, quia sunt actus mali simpliciter, quippe, qui voluntarij, & circa materiam indebitam, & à recta ratione deuiant, ac dissentiant, & poena, atque reprobatione digni iure apud omnes censentur. Si tamen placet dicere esse imperfectè peccata, nihil moror. Nam sicut animalia, quæ per putrefactionem generantur, vt mures, formicæ, & alia id genus animalia licet sint animalia imperfecta, sunt nihilominus simpliciter ani-

animalia, quàmuis imperfecta, ita & venialia; quâuis quod ad malitiam non sint ita consummata, sicut mortalia; simpliciter tamen erunt peccata, præsertim quando ex plena deliberatione committuntur; vt sunt venialia ex genere.

Hinc, cautè legendus erit D. Bonauent. qui negat veniale esse Dei offensam, cum sit vera, & simpliciter offensa, & peccatum; quia offensa est iniustitia irrogata Deo. Propterea quodd denegatur sibi obedientia debita, & veniale est actus inobedientia, quàmuis leuis, & est contra præceptum; vt statim dicemus.

D. Bona. cau-
tè legendus
dist. 42. art.
2. q. 2. ad ult.

Quarta diff. Est ne veniale peccatum contra legem? an præter legem?

Definitum cum sit peccatum veniale esse peccatum simpliciter, meritò quaeritur. An sit contra legem; quia peccatum simpliciter cum D. August. definitum est in prima quæst. huius tractatus, dictum, vel factum, &c. contra legem Dei. D. Thom. locis citatis, & eius sectatores tenent, peccatum veniale, non tam esse contra legem, quàm præter legem; ita sanè, vt sicut, qui tenetur ire ad alicuius circuli centrum, si paululum circa circumferentiam ipsius immoretur, nequè progredi dicitur, nequè retrocedere, aut contra iter rectum ire, sed præter; ita qui obligari sumus, per viam mandatorum ad regnum cælorum contendere, si peccemus venialiter, neque retrocedere, nequè contra, vel secundum iter rectum progredi dicemus; sed præter, & ex consequenti, nequè contra: sed præter mandata, agere. Durand. tamen, & alij permulti hanc sententiam impugnant, affirmantes peccata venialia esse contra mandata. Et hæc opinio videtur modo in scholis communior.

S. Tho. ubi s.
q. 88. art. 1.
& 2. & in
2. d. 35. cum
Magist. ibid.
& Caiet. eod.
art.

Vega c. 13.
ubi supra.

Duran. q. 2.
ubi supra.

CONCLUSIO.

Veniale peccatum est contra legem. Probatur Ecclesi. 7. Eccl. 7. noli velle mentiri omne mēdacium. Ecce legem prohibētē quodcūq; genus mendacij, etiam veniale, cuiusmodi est mēdaciū iocofum, aut officiosum. Deinde Matt 5. interdicatur omne genus iuramenti. Sic enim legitur. Audistis, quia dictū

Matthe. c. 5

est antiquis, non periurabis, &c. Ego autem dico vobis non iurare omnino. &c. Ego tamen si quis absque rationabili causa iurauerit, dummodò non sit mendacium, peccabit solum venialiter, & non ob aliud, nisi quia est reus huius precepti; ego autem dico vobis non iurare omnino, &c. & Matth. etiam. 12. Prohibetur omne verbum otiosum, quod solum ex se est veniale, de quo reddendam esse rationem in die iudicii docuit ibidem Christ. dominus. Et ratione confirmatur, quia est peccatum, & peccatum pro formali est contra rectam rationem, eique aduersatur, & omnis ratio, cui quis dissentiens peccat, vim habet legis, vel certè est legis significatio. Animaduerte tamen ad reconciliandas istas opiniones, si placet, dupliciter posse aliquem agere contra legem. Primò agendo contra legem, & eius finem, qui quidem finis, teste B. Paulo est charitas. Et hoc modo agit contra legem, qui mortaliter peccat; quia per quodcumque mortale peccatum vinculum charitatis in Deum, & proximum dissolvitur. Secundò agendo contra legis obedientiam; non tamen contra eius finem; quia non violatur charitas. Et agunt contra legem isto secundo modo, qui venialiter peccant.

Quoniam agunt contra obedientiam Dei; non tamen contra eius charitatem. Nam vt inter homines stat non obedire amico, & offendere illum, non tamen dissolui amicitiam, quoniam offensa est levis; ita etiam in diuinis, licet culpa leui, nèpè, veniali offendatur Deus, & contra eius legem agatur non tamen amicitia, & charitas dissolvitur.

Hinc, colligitur interpretatio, & vera intelligentia auctoritatum Sacrae scripturae, quae à Thomistis in suum fauorem inducuntur. Sunt enim intelligendae de illo, qui agit contra legem, & finem legis, vt est, qui mortaliter peccat. Ijs difficultatibus expositis, quae sunt velut praeludia ad titulum huius artic. perfectius explicandum, superest, vt tituli explicatione aggrediamur.

Quinta diffic. Est ne diuisio peccati in mortale, & veniale bona?

CONCLUSIO.

Non solum optima est talis diuisio; verum etiam fide tenenda. Et probatur primò autoritate Sacre scripturæ. Multis enim in locis expressè distinctio hæc in peccatum mortale, & veniale proponitur. Et præter loca in præmissis difficultatibus huius articuli citata, vnum, atque, alterum proponam. Matth. 5. dixit Saluator noster Christus. Omnis, qui ira scitur fratri suo, reus est iudicio, qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio, qui autem fatue, reus erit gehennæ ignis. In quibus verbis tria describuntur peccata, quorum duo priora leuia sunt, tertium verò est illis duobus multò grauius. Quæ quidem differentia apertè colligitur ex diuersitate pœnarum, quibus peccata illa punienda esse dicuntur. Nam pro mensura delicti, vt lex diuina ait, erit, & plagarum modus; cum igitur ex tribus illis peccatis solum tertium, & vltimum dicatur gehenna ignis puniendum, id est, morte perpetua, & nullum duorum priorum ad talem pœnam: sed ad aliam multò leuiorem damnetur, conuincitur inde apertissimè solum tertium ex illis esse mortale; reliqua verò duo esse venialia. Hunc esse verum huius loci sensum docuerunt D. Chrysostomus homilia 6. super Matthæ. hæc verba interpretans, & D. Gregor. lib. 21. moral. capit. 5. Est, & alius locus Matthæ. cap. 12. Quidquid dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Ex quibus verbis apertissimè constat esse aliqua peccata, quæ in hoc sæculo remitti possunt, alia quæ in futuro, at peccata mortalia non remittuntur in futuro sæculo; quia illa ducunt hominem ad mortem æternam. Lignum enim quod ad Aquilonem ceciderit ibi manebit. Peccata ergo, quæ in alio sæculo dimittuntur, necessariò sunt venialia; propterea quod hæc sola sunt, quæ igne purgatorii consumuntur. Fuit etiam hæc distinctio canonizata in concilio Trident. sess. 6. cap. 11. vbi docens fideles: quæ ad salutem sunt necessaria, hæc ait.

Doctores
vbi supra.

Vega à c. 2.

vsq; ad. 5. &

à c. 12. vsque

ad finem lib.

14. super con

cil. Trid. &

Castro locis

in principio

art. citatis.

Matth. 5.

Deut. 25.

D. Chrysost.

D. Greg.

Matth. 12.

Eccl. 11.

Licet enim in hac mortali vita, quantumvis sancti, & iusti in leuia saltem, & quotidiana, quæ etiam venialia peccata dicuntur, quandoquæ cadant, non propterea desinunt esse iusti, &c. Et in eadem sess. c. i. ita definitur. Aduersus etiam hominū quorūdam callida ingenia, qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium asserendum est, non modò infidelitate per quā & ipsa fides amittitur, sed etiam quodcūq; alio mortali peccato, quāvis non amittatur fides; acceptam iustificationis gratiam amitti diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non solum infideles excludit; sed etiam fideles, quoq; fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes, qui lethalia committunt peccata, à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur. Hactenus concilium. Quid? quod nouimus ecclesiam ab ipsis propè modum illius primordijs constituisse aliqua remedia pro remissione venialium. Quæ quidem nunquàm credidit sufficere ad remissionem mortalium. Et inter illa vnum fuit aqua benedicta, quam scimus fuisse in ecclesia saltem à tempore Alexandri huius nominis primi, qui quintus à B. Petro pontificatum tenuit. Et in hunc usum, & alios à sacerdotibus mandauit benedici. de consecrat. dist. 3. can. aquam sale. Sunt, & alia multa remedia; nam delentur per dominicam orationē, per eleemosynæ largitionem, & pectoris tunctionem, & per ieiunij castigationem. De pœnit. dist. i. can. medicina. §. proximi. Item per Eucharistiæ dignam sumptionem. de pœnit. dist. 2. ante finem, & can. panē de altari. Tandē per episcopi, vel presbyteri benedictiones. dist. 28. can. presbyterum. Sanctorum patrum testimonia, quibus conclusio corroboratur, apud Castrum, & Vegam vbi supra inuenies. Tandem ipso luminis naturalis instinctu, verissimam esse distinctionem mortalis, & venialis peccati, intelligitur. Nam sicup scimus quasdam esse leues proximorum offensas, & quæ ex se non sufficiunt ad impediendum, vel dirimendum amorem, quem nobis mutuò debemus, alias verò esse graues offensas, propter quas non immerito rescinduntur amicitia: ita scin-

illa rationis nobis indita theologatur, & à nobis eò conscen-
dit, vt credat, & doceat, quādam esse grauiā peccata, quibus
Deus legislator ac rector vniuersi, sic grauius offenditur, vt
eos, qui illa patrant, exclusos habeat, & seuerè suo loco, & tē-
pore corripiat; alia verò ita leuiā, vt Deus propter illa inui-
sum habeat neminem.

*Sexta difficult. Quonam pacto mortale, & veniale
peccatum inter se differunt?*

CVM constet diuidi peccatum in mortale, & veniale, *S. Tho. 1. 2.*
explicemus oportet, quò pacto inter se differant. Sunt *q. 72. art. 5.*
autem variæ opinioniones, & multæ circa modum distin- *& q. 88. art.*
guendi hæc peccata ad inuicem. Prima opinio, quæ S. Tho- *1. & 5. & Ca*
mæ tribuitur, tenet, hoc differre mortale peccatum à veniali, *iet. ibidem*
quòd mortale sit circa vel contra finem, vt est infidelitas odiū *Vega. c. 12.*
Dei, &c. quæ immediatè sunt contra ipsum Deum; venialia *ubi. 5.*
vero, quæ circa, vel contra ea, quæ sunt ad finem, idest contra *Scoti. d. 21. q.*
media ad finem: vt quòd est contra obedientiam prælati, vel *1.*
charitatem, vt furtum, &c. Secunda opinio est Scoti, affirman- *Gabr. d. 22.*
tis, distingui mortale peccatum à veniali, eò quòd mortale sit *q. 1. art. 3.*
contra præceptum; veniale autem contra consilium. Tertia *dubio. 1.*
opinio est Gerfo. & Alma. asserentium venialia & mortalia *Gerfon in 3.*
non differre ex natura rei, sed tantum ex diuina misericordia, *p. sua Theolo*
eò quòd placuit Maiestati diuinæ imputare ad pœnam æter- *gie titulo de*
nam mortale; veniale autem ad temporalem. Vtrumquē ta- *vita spiritua*
men ex natura sua, cum sit in Deū, esse dignum pœna æterna. *li lect. 1.*
Quarta opinio tenet distingui hæc ex genere, & ex natura sua *S. Tho. 1. 2. q.*
& non ex reatu. Quinta opinio: vt suprà diximus, est eiusdem *72. art. 2. &*
S. Thom. nempe, quòd differunt veniale, & mortale ex eo, *p. 88. art. 2.*
quòd mortale est contra legem, & diuinum præceptum. *Vega ubi. 5.*

CONCLUSIO. I.

Peccatum mortale, & veniale non differunt, quòd morta-
le sit contra finem, veniale autem contra media ad finem.
Et ratio est, quia peccata, quæ sunt contra proximum, vt furtum,

Ad Gal. 5.

&c. non sunt immediate contra finem; sed contra media. Et tamen sunt mortalia; propterea q. excludunt à regno Dei, vt auctor est Apostol. ad Galat. 5. Deinde subitus infidelitatis motus est immediate contra finem, scilicet, contra Deum; & tamē est veniale peccatum. Hæc est contra primam opinionem.

CONCLUSIO II.

I. Cor. 7.

Nec distinguuntur eò, quòd mortale sit cōtra præceptum: veniale verò contra consilium. Et ratio est; quia velle ducere uxorem, non est peccatum: & tamen est cōtra consilium de virginitate. Ait enim B. Paul. Si nupserit virgo, nō peccabit. Perinde etiam furtum in materia leui est contra præceptum, non furtum facies, & est veniale tantum. Hæc conclusio est contra secundam opinionem.

CONCLUSIO III.

Psal. 73.

Eccl. 11.

Vega. c. 14.

C. 15.

10. vbi. 3.

Alex. Alex.

q. 108. m. 2.

D. Bona. d.

42. art. 2.

3.

Neq; separantur ad inuicem eò, quòd ex sola diuina misericordia pœna æterna mortali; & veniali temporalis pœna respondeat. Et ratio est; quia, etsi daremus, Deum instituisse; vt nullum peccatum pœna aliqua puniretur: nihilominus tamen latissimum esset inter, utrumquē peccatum discrimen. Fides enim catholica testatur, damnatos frequentissime mortaliter peccare, iuxta illud; Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper; & tamen illa peccata ad nullam pœnam imputantur. In quocunquē enim loco ceciderit lignum, ibi erit. Deinde, quia Deus promior est ad miserendū, quàm ad puniendū, & amicitia cum ipso Deo multò fortior est, quàm cum hominibus; & cū inter homines sint aliqua offensa, quæ ex natura rei non dirimunt amicitiam, licet amico displiceant; vt sunt leues iniuriæ: multò magis erunt tales offensa ex natura rei inter nos, & ipsum Deum, & non solum ex misericordia Dei, &c. Hæc est contra tertiam opinionem.

CONCLUSIO IIII.

Neq; differunt quantum ad conuersionem ad creaturas, scilicet, quantum ad speciem malitiæ moralis. Et ratio est; quia, vt suprà diximus, veniale, & mortale possunt esse eiusdem

deu speciei in genere moris, vt futurum mille ducatuum, & vnius oui, quæ sunt eiufdem speciei specialiffimæ iniustitiæ.

C O N C L V S I O V

Peccatum mortale, & veniale solum differunt quantum ad auersionem ab ipso Deo. Et ratio est; quoniam mortale auertit omnino à charitate, & amicitia Dei, & constituit peccantem filium gehennæ; veniale autem minimè, quàmuis Deo displiceat, & per illud Deus offendatur; Quare totalis differentia, prout insinuat D. Paulus supra citatus, erit penes displicentiam vsquè ad auersionem, quam facit mortale, & penes displicentiam absquè auersione, quam facit veniale. Et confirmatur à simili: quia sicut infirmitatum corporaliū vna dicitur mortalis; quia tollit principium vitæ; scilicet, humidum radicale; altera verò non, sed reddit corpus debile; ita inter infirmitates spirituales, quæ sunt peccata. Vna dicitur mortalis, quæ tollit charitatem, & gratiam, quæ est principium vitæ æternæ, iuxta illud Ioann. 6.

Ioan. 4.

Qui biberit ex hac aqua, fiet in eo fons vitæ, &c. scilicet, charitatis. Altera non; vt venialis, quæ solum facit hominem tepidum circa diuina, & minus Deo gratum. Ex hoc articulo colligitur confutatio multarum hæresum. Prima est

Hæreses.

Ioann. Vultceph. affirmantis, peccatum veniale, & mortale solum differre ex parte peccantis, qui si fuerit prædestinatus, dicebat ille, omne eius peccatum erit veniale, idest, veniæ consecutiuum; sin minus erit mortale. Quoniam præsciti irreparabiliter erunt æterna morte puniendi. Quæ quidem distinctio est etiam blasphema. Legimus enim adulterium Davidis, negationem Petri, & flagitiosa Magdalena peccata; & tamen hi omnes fuerunt prædestinati. Et Saul fuit reprobus, quo non fuit aliquando in Israel melior; filius vnius anni, &c. 1. Regum. 13. Et tamen nemini dubium est; quin tempore, quo fuit in gratia, venialiter peccauerit. Cum nemo sit, qui aliquando venialiter non peccet. Secunda hæresis est Philippi Melanthon, afferentis, illa tantum esse venialia peccata, quæ ex ignorantia crassa; non tamen affectata, committuntur.

Thom. Vualdenfis lib. de sacrament. c.

154. & 155.

1. Reg. 13.

Hæresis.

1.4 Tim. 1.

1. ad Cor. 14.

Hæresis.

1. Cor. 3.

Vega.

Castro.

Quod est contra D. Paul. qui ad Timotheum affirmat, se extra gratiam Christi fuisse, eò quod ex ignorantia persequeretur ecclesiam Dei. Ait enim ignorans feci in infidelitate, &c. Et. II. ad Corinth. 14. damnat omnem ignorantiam culpabilem dicens, Ignorans ignorabitur, idest, reprobabitur. Tertia hæresis est Caluini, qui docuit, omne peccatum esse mortale, & nullum veniale. Contra quem supra in hoc art. sunt multa diuina scripturæ testimonia citata. Et sit præter illa, quod. I. ad Corinth. 3. legitur vbi dicitur. Si quis autem superedificat super fundamentum hoc (scilicet Christum) aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, &c. ipse autem saluus erit; sic tamen quasi per ignem. Et per hæc vltima verba intelligit apostolus peccata venialia, quæ quatenus peccata, sunt igne purganda; quatenus autem venialia sunt, à regno Dei non excludunt; si quidem talia perpetrantes salui erunt. Lege Vegam c. 3. vbi sup. & Castrum verbo peccatum hæres. II. Quarta hæresis fuit Lutheri, qui nullum esse peccatum mortale præter incredulitatem docuit. In quem sunt multa loca sacre scripturæ, quæ in hoc artic. adduximus, quibus, præter infidelitatem, multa esse mortalia peccata apertissime demonstratur. In quem agit Castro, verbo fides hæresi secunda.

S. Tho. 1. 2.

q. 72. art.

Artic. III. Vtrum peccata distinguantur specie ad specificam distinctionem causarum?

Cum causa peccati sit multiplex, nempe, ignorantia, infirmitas, & diabolus, quæritur in hoc artic. Vtrum peccata ad distinctionem istarum causarum, &c. exempli gratia fornicatur quis ex ignorantia culpabili, ita quod si sciret, non fornicaretur; alius autem fornicatur ex infirmitate, est quæstio. Vtrum fornicationes istæ specie distinguantur, eò quod causa ad peccatum inducentes, sunt specie differentes. Et ad maiorem intelligentiam huius art. cuius cognitio est confessarijs, & poenitentibus necessaria, quæ sequuntur animaduerte.

1. Animad.

Inter operationes naturales, & liberas hoc inter alia est disci-

discrimen; & naturales ad differentiam specificā principiorū differunt specie. Calefactio enim differt specie à frigefactione; quia principia calidum, scilicet, & frigidum, vnde proficiuntur, sunt specie distincta. At uero operationes liberae nō differunt ad distinctionem principiorum actiuorum; quia furtum ex timore paupertatis ortum, & furtum ex auaritia sunt eiusdem speciei. Sunt enim actus iniustitiæ, licet, causæ efficientes, scilicet, amor pecuniarum, & timor paupertatis, sint diuersæ.

Hinc, operationes humanæ liberae ex parte causæ finalis, vt sapissimè hactenus cum Arist. docuimus, erunt distinguendæ. Et ratio est; quia q̄ vnus actus sit vnius, vel alterius virtutis, ex fine intento ab operante, vel ex fine ipsius operis oritur. Ieiunium enim propter adimpletionem præcepti ecclesiæ factum est actus obedientiæ, propter extinguendam libidinem est continentiæ actus.

Causa motiua à finali causa hoc distat; q̄ finalis est causa præcisa, at uero motiua non est causa præcisa, sed solum inducit hominem ad operandum. V. g. dat aliquis eleemosynam pauperi, vt illi placeat, non tamen tãquàm propter causam finalem; quia, licet, illi placere non intenderet, eleemosinam nihilominus largiretur. Hæc complacentia est causa motiua, quæ à quibusdam impulsiva nominatur. Esset autem finalis causa si cessante complacentia, eleemosyna cessasset.

Hinc, regula physica, & moralis, scilicet, cessante causa, cessat effectus, est vera in actionibus liberis; de causis tãtū finalibus, in agentibus autem naturalibus est vera de causis efficientibus.

Causa finalis, & obiectum formale sunt idem quatenus vtrumq; est causa præcisa, quæ mouet efficientem ad operandum. V. g. pecunia à parte rei est finis mercenarij, quatenus autem eadē pecunia cognita, & intenta mouet mercenarium ad operandum, est causa finalis.

Peccata non secundum causas efficientes, sed penes causas finales specie distinguuntur. Et ratio est, quia operationes liberae cuiusmodi sunt peccata, sumunt speciem malitiæ à fine,

vt ex prima animaduersione constat. Et confirmatur; quia si à causa efficiendi malitiæ speciem fortiterentur, omnia peccata essent eiusdem speciei; si quidem omnia ab uno principio efficiendi, scilicet à voluntate libera, & à superbia proficiscuntur, iuxta illud. Initium omnis peccati superbia.

Eccl. 10.

Append. 3.

Hinc, mulier, quæ fornicatur cum laico, hoc sine præcise; vt habeat ad sacerdotem accessum, committit sacrilegium, in confessione necessario explicandum.

Appen. 4.

Hinc, qui iurat falsum, vt alium in pretio alicuius mercis decipiat, non solum peccatum periurij; verum etiam peccatum iniustitiæ committit, quod est in confessione, etiam si non fuerit subsecuta deceptio, declarandum.

Append. 5.

Hinc, iudex, qui criminofum titulo iustitiæ, & etiam vindictæ punit, peccatum iræ in confessione necessario aperiendum patratum est.

Append. 6.

Hinc, si iudex criminofum puniat, vt inimicis criminofis blandiatur, vt ab ipsis beneficium ecclesiastici cum consequatur, sacrilegium committit, & de similibus simile est iudicium.

Regula.

Matth. 6.

Notanda autem est sequens regula vniuersalis, nèpè, quoties finis est peccatum, totum opus est etiam peccatum, iuxta illud. Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Vbi per oculum intelligitur finalis intentio operantis. Secus autem si fuerit causa impulsiva; & ideo prudens confessarius debet interrogare peccantem. An, cessante illa causa; patrasset peccatum. Et si responderit. Patrassem. Erit causa impulsiva tantum; sin minus erit finalis causa.

Append. 7.

Hinc, si milites sancti Ioannis emittunt continentie votum propter diuitias obtinendas, tanquam propter finalem causam, potius sacrilegium committunt, quam votum, quod est actus religionis, emittunt. Et idem est iudicium de reliquis cruciferis. Animaduerte autem in hoc artic. & in sequentibus huius q. non agi de peccato, quatenus est auersio à Deo. Nam eo modo iam in principio huius tract. egimus; sed quatenus est conuersio ad creaturam per inordinatum amorē, & prout est malum morale, & vitium, alicui virtuti morali oppositum. Tum etiam nota, qd vt eadē virtus vt saepe hactenus diximus

potest

potest diuersis rationibus. Considerata ad diuersas species referri, ita, & idem vitium diuersis rationibus, sumptum sub diuersis speciebus contineri, & hoc modo conclusio. i. huius q. huic conclusioni non contradicit.

Archiepiscopus. I I I I. Virum peccata differant specie, eo quòd sint contra diuersa præcepta?

Verbi gratia, furtum est contra legem naturalem, & diuinam, quæritur si superuenerit lex positiua prohibens furtum. An sit grauioris, & deterioris malitiæ, eò q. sit contra diuersa præcepta. Nota ad pleniorē explicationem huius art. quæ sequuntur. Præcepta, nisi de actibus virtutum moralium, vel theologiarum, non dantur. Et probatur, quia præcepta affirmatiua dantur de actibus positiuis virtutum, vt restitues alienum, est præceptum affirmans, de actu iustitiæ. Præceptis verò negantibus prohibentur vitia virtutibus contraria; vt non furtum facies, est præceptum negans de iniustitia cauenda. Vnus, & idem actus aliquando vna lege, siue præcepto, aliquando pluribus ad vnam, & eandem virtutem spectantibus præcipitur, aut prohibetur. Illustro rem exemplo. V. g. non furtum facies prohibetur lege naturali, & diuina & positiua, ad eandem virtutem iustitiæ spectantibus. Item nō adulterabis duplici lege diuina prohibetur, quarum prior pertinet ad virtutem temperantiæ, vt non fornicaberis; posterior verò spectat ad iustitiam, scilicet non accedes ad alienam. Fit enim eius coniugi iniuria. Præcepta, quæ dantur de actu eiusdem virtutis; vel dantur de eodem actu numero, vel de diuersis actibus numero distinctis, eiusdem tamen speciei. Pater de eodem actu, vt ieiunium quadragesimale præcipitur ab ecclesia, & fratribus minoribus in sua regula, vbi dicitur. Sed aliam, scilicet, quadragesimam, vsque ad resurrectionem domini ieiunent. De diuersis autem actibus; vt si contingat vno, & eodem die esse ieiunandum. Tum quia est vigilia alicuius sancti. Tum etiam, quia est ieiunium quatuor temporū, sunt tunc duo præcepta de duobus ieiunijs numero

1. Nota.

2. Nota.

3. Nota.

numero distinctis, accidit autem, ut eodem die occurrent. Inter leges superuenientes circa eandem materiam, quædam transferunt materiam prioris legis ad aliam virtutem, ut si quis voueat continentiam, lex voti superueniens transfert fornicationem ad materiam religionis. Fornicatio enim, quæ ante votum erat contra virtutem temperantiæ, post votum est contra virtutem religionis, quæ est peculiaris virtus, inclinans ad colendam Deum, quatenus est supremus Dominus, cui debetur latria adoratio, voti redditio, &c. Quædam verò non transferunt materiam ad aliam virtutem. Exempli gratia, ut lex, siue præceptum decalogi de non furando, non transtulit materiam furti ad aliam virtutem, quam ad illam, quæ erat in lege naturali, scilicet, materia, siue virtus iustitiæ. Distinguntur autem leges istæ adinuicem, quod primæ mutant transgressionis speciem, & inducunt nouam obligationem; secundæ verò neutrum horum faciunt.

C O N C L U S I O.

Quando lex superueniens transfert materiam legis præ-existentis ad aliam virtutem, tunc species peccati mutatur; species, in quam, quantum ad nouam malitiam mutatur; ut si iustitia, quæ est materia non furandi à prælato virtute obedienciæ præcipiatur, tunc furtum erit alterius speciei. Quia non solum erit contra iustitiam; verum etiam contra virtutem religionis. Quæ quidem virtus indicat ab obediendum prælatis, eò quod gerunt personam supreni Domini, nempe, Dei, & ex sequenti hæc circumstantia erit in confessione exprimenda. Et ratio ex notabilibus posita est; quia præcepta solum dantur de actibus virtutum; & cum in casu huius conclusionis actus nouæ virtutis præcipiatur, & materia prioris legis in nouam virtutem transferatur, noua oritur obligatio; & ex consequenti, cum peccatum ratione legis superuenientis sit contra aliam virtutem, erit peccatum à præcedenti peccato specie distinctum.

Append. 1.

Hinc, si lex superueniens non transfert materiam legis præcedentis in aliam virtutem, neque species mutabitur, neque noua obligatio inducetur. Et ratio est: quia si non præcipitur noua virtus, non erit nouum præceptum.

Præcisa

Præcisa enim ratio mutationis speciei est, quando nouus actus alterius virtutis præcipitur.

Hinc, homicidium, quod sub excommunicationis sententia prohibetur, & alterius speciei ab alijs commissis, seclusa excommunicatione. Et ratio est; quia homicidium ante excommunicationem erat peccatum solius iniustitiæ: post excommunicationem verò est sacrilegium contra obedientiam ecclesiæ, & opponitur virtuti religionis, quæ inclinat (vt modò diximus) ad colendum Deum, & eius ministros, aliquid præcipientes. Nam qui vos audit, me audit, &c. Et idem est iudicium de alijs sub excommunicationis sententia prohibitis, vel præceptis.

Hinc, fornicatio post votum est alterius speciei. Quia est sacrilegium.

Hinc, sententia theologorum, qua dicitur, illas circumstantias esse necessario confitendas, quæ mutant peccati speciem, est intelligenda, quando mutant speciem vitij. Quod fit duobus concurrentibus. Quorum primum est, quod imponatur nouum præceptum. Secundum est, quod tale præceptum transferat materiam prioris legis, ad aliam virtutem, ita quod peccatum sit vitium alterius speciei: vt patet in exemplis modò positis. Nec satis est prohibitio eiusdem peccati, si peccatum in aliud genus vitij non transferatur.

Hinc homicidium, furtum, & cætera peccata contra secundam tabulam, non sunt grauiora post legem diuinam scripturam, quam antea in lege naturali. Et ratio est; quia lex diuina non transiit materiam præceptorum naturalium ad aliam virtutem; & ex consequenti non induxit nouam obligationem.

Hinc, fornicatio ad monachum accedens, non grauius peccat, quam ad simplicem sacerdotem accedendo. Et ratio est; quia utrobique committitur sacrilegium contra solemne votum continentie. Et vtrumque peccatum est eiusdem speciei; quoniam est contra eandem virtutem religionis.

Hinc, si quis supra votum solenne continentie addat simplex de eadem, vel in alia religione iterum solemniter continentiam voueat, & si de nouo se obligare intendat, non manebit absque dubio noua obligatione ligatus. Quoniam secundum votum solum est confirmatio prioris. Non enim secundo

voto

Append. 2.

Luc. cap. 10.

Append. 3.

Append. 4.

Append. 5.

Append. 6.

Append. 7.

Naunar.
Caiet.
Cordoua.
Soto.
Append. 8.

voto promittitur nouus actus virtutis, & ita nõ inducitur noua obligatio. Et hoc sentire videtur Nauarro in additione ad cap. 6. sue summę. Et Caiet. 2. 2. q. 186. art. 9. & Cordoua. q. 3. Hispano sermone. Contrariam tamen sententiam defendit Soto de iustitia, & iure, libr. 8. q. 1. art. 5. in solut. ad 5. principale, & in 4. sent. distinct. 18. q. 1. art. 4. conclusionē. 7.

Hinc, tandem colligitur, vnum actum peccati posse esse sub diuersis speciebus vitiorum, si pluribus præceptis ad diuersas virtutes spectantibus prohibeatur. Vt si aliquis coniugatus accedat ad monialem, tunc ille actus erit intemperantię: quia fornicario. Erit & iniustitię, quia adulterium. Erit, & sacrilegij peccatum, quia cum cõfiterata ad Dei cultũ, &c.

Alex. Alen.
in 2. p. q. 96.

m. 2. art. 3.

Et. 4. Et in

4. p. q. 18. m.

4. art. 2. §. 9.

Et art. 3. per

totum.

S. Tho. 1. 2. q.

18. art. 3. 10.

Et 11. Et q.

72. art. 9. alij

d. 17. 4. lib.

lege etiã. 23.

q. 8. c. occidit

Et de pæn.

d. 5. can. con-

sideret.

1. Animad.

Alex. Alen.

art. 2. §. 9.

Artic. V. Vtrum per quamcumq; circumstãtiam peccata specie differant?

DE hoc articulo multa in floribus. 4. lib. in q. de confessione art. 4. diffic. 5. 6. & 7. Sed, vt plenam, & perfectam de circumstantijs peccatorum cognitionem habere possis, animaduerte, quę sequuntur. Circũstantia respectu humani actus est, velut accidens respectu subiecti in naturalibus. Vnde dicitur circumstantia esse idem, quod extra substantiam actus. V. g. substantia eleemosynę est pecunię largitio, circumstantia superueniens huic largitioni est perlossa, nempe, vt detur egeno, & non diuiti, & sanctiori, si indigentia fuerit æqualis, & tempore, & loco, & fine debito. Hęc enim omnia sunt accidentia eleemosynę, sicut quatuor qualitates sunt accidentia substantiæ, sed de eleemosynę circumstantijs lege flores. 4. in tractatu de eleemosyna.

Hinc, circumstantia poterit describi. Accidens cõueniens actui libero, vt sit perfectus, studiosus, & laudabilis. Circumstantiæ sunt septem, quæ hoc versu continentur. Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Has enumerant Alex. Alen. S. Thom. 1. 2. q. 7. art. 3. ex Aristot. 3. Ethic. cap. 1. ex Ciccone in sua rethorica. Quis, nempe, vt sit agens liberum.

Hinc

Hinc, non vtens ratione, vt ebrius, furiosus, dormiens, febricitans, non dicetur studiose, vel viciose agere. Quid, spectat ad obiectum materiale, nempe, vt res voluta sit licita, & non prohibita.

Hinc, eleemosyna ex alieno est mala. Quoniam obiectum
scilicet, pecunia aliena respectu eleemosynæ est rationi di-
scōnueniens, & prohibita. Vbi pertinet ad circumstantiam
loci unde celebrare extra ecclesiam sine facultate superioris;
propter defectum huius circumstantiæ, erit malum, vel quan-
do locus ratione alicuius actionis interdicitur. Quibus auxi-
lijs. Vnde si quis virtute alicuius superstitionis conetur habe-
re sanitatem aut inuenire rem perditam per iudiciarium, aut
scire rem occultam per incantatorem aut soluere maleficium
coniugum per demonis ministerium, aut appetere dignita-
tem, aut officia ecclesiastica, vel pralationem per ambitio-
nem, vel simoniam, est opus malum. Cur. Est circumstantia
finis.

Hinc, iudex ex vindicta latrone in suspendens peccat; quo-
niam finis est malus. Quomodo, id est, diligenter, aut negli-
genter aliquid facere.

Hinc, tepide & cum radio persoluens officium diuinum, peccat. Quando, spectat ad tempus actioni accommodatum: vt ieiunium in .6. feria, & non in die dominico fieri debet. Append. 7.

Actus moralis sumit virtutis, vel vitij speciem ab objecto formali & materiali. Dicitur autem in præsentia objectum materiale re ipsa à parte rei volita; vt pecunia aliena est obiectum furti, propria verò obiectum elemosynæ. Cibus in mediocritate consistens obiectum temperantiæ. Et obiectum formale est finis, gratia cuius aliquid fit, idest ratio præcisa, quæ mouet voluntatem ad operandum; vt appetitus congregandi diuitias est finis mouens vsurarium ad fœnus exercendum.

Hinc, si quis furetur, vt habeat, vnde meretrici stipendium soluat, actus iste ex parte obiecti materialis erit sub specie iniustitiæ: ex parte autem obiecti formalis sub specie intemperantiæ continebitur.

Circumstantiarum quædam sunt puræ, & propriæ, quæ
II. Part. T quidem

quidem nunquam mutant speciem, augent tamen, vel minuunt malitiam ipsorum actuum intra eandem speciem; vt furtum paruum, & magnum. Vtrumque enim est sub specie eiusdem iniustitiæ. Et delectatio intensa, & remissa est sub eadem specie libidinis; sicut albedo intensa, & remissa sunt eiusdem speciei caloris.

Append. 5.

Hinc, circumstantiæ puræ, cum non mutant speciem; sed sint semper circa eandem speciem; erunt veluti accidentia actus. Aliæ circumstantiæ sunt non puræ, eo quod aliquando mutant speciem, aliquando verò non; sed intra eandem speciem augent, vel minuunt actus malitiam; vt circumstantia loci, aliquando intra eandem speciem auget actus malitiam. Næ iniuria, quæ fit alicui privato coram iudice sedente pro tribunali, est grauior illa, quæ fit in loco privato, & vtraque est eiusdem speciei, quoniam est contra iustitiam. Si autem fiat in loco sacro, vt si quis in ecclesia aliquem percutiat, tunc mutatur species actus; quoniam est sacrilegium. Et tunc temporis non est circumstantia, sed potius substantia actus: propterea quod est peccatum contra virtutem religionis. Quærenti autem, quando circumstantia mutet speciem? respondebis. Quandoque habet rationem peculiaris obiecti. Perconantur rursus; quando habet rationem peculiaris obiecti: dices. Quando transfertur actum ad aliam virtutis, aut vitij speciem; vt circumstantia loci sacri, aut personæ Deo per votum consecratæ, transfert actum ad speciem religionis; vt si quis fornicetur in loco sacro, aut cū persona Deo consecrata. Ijs ita constitutis, lege modò difficiliorum. 4. lib. in principio art. citatas.

D V B. Tenebitur ne confessarius scire omnes species vitiorum, & virtutum: vt possit species omnium peccatorum distinguere?

R Espondeo. Satis erit, si sciat omnia genera vitiorum, quamuis ignoraret species. v.g. satis erit, sciat, quæ peccata sint contra naturam, vt est pollutio extra vas, quâuis nesciat

nesciat esse peccatum mollitiæ, quæ est species contenta sub peccatis cõtra naturam. Eritquæ etiam satis, eum scire aliàs circumstantias communes, vt loci sacri, voti, incestus, &c. Alioquin, si teneretur scire omnes species specialissimas omnium vitiorum, deberet philosophiam moralem omninò scire.

Quest. II. De comparatione peccatorum ad inuicem. Alex. Alen. 3p. q. 57. m.

Hæc. q. explicatis nonnullis difficultatibus, absoluetur, in qua de peccato, vt est malum morale præcipuè disputatur. S. Tho. 1. 2. q. 73.

Prima diff. Vtrum omnia vitia sint connexa? S. Tho. ubi sup. art. 1.

M Vti ex sanctis Patribus dixerūt vniuersa vitia esse inter se connexa, præfertim D. Greg. D. Greg. 31.

CONCLUSIO I.
Impossibile est omnia peccata, & vitia esse actualiter, vel habitualiter, connexa. Et ratio est, quia impossibile est cõtraria esse cõnexa, & simul eidẽ subiecto habitualiter, vel actualiter in esse (mutuò enim se expellunt) sed pleraque vitia sunt contraria ad inuicem (extrema enim virtutũ moralium sunt vitia contraria, vt prodigalitas, & auaritia respectu liberalitatis) ergo hæc non poterunt simul inesse, &c. Quare impossibile est, &c. Hinc, non oportet, vt qui habet vnum peccatum, ex necessitate habeat omnia peccata. Arist. 2. 2. Ethic. 7. Append.

CONCLUSIO II.
Connexione actuali aliqua vitia sunt connexa. Et ratio est, quia quãdo aliquis transgreditur per vnum actũ diuersa præcepta diuersarum virtutum, peccata actualiter colligantur, & connectuntur. Patet in adultero, qui peccat contra castitatem, & contra iustitiam, & in religioso, qui fornicando peccat contra castitatem, & contra votum.

CONCLUSIO III.
Dispositiuè omnia peccata sunt connexa, idest, vna est dispositio, & radix, vnde omnia vitia generantur, nempe, superbia. Initium enim omnis peccati superbia. Et quando ex vno peccato trahitur alterum, vt ex ebrietate nascitur impudicitia, Eccl. 10.

dicitia, & ex superbia inuidia, & ex septem vitiis capitalibus innumerosa proles peccatorum generatur. Et in hoc sensu B. Greg. & alij patres asseruerunt peccata esse connexa. Vel possunt dici connexa quod ad remissionem: quia vnum peccatum mortale sine alio non remittitur. Impium enim est à Deo dimidiam sperare veniam.

Alex. Alon.

Secunda diffi. Vtrum peccata omnia sint paria?

q. iii. m. 4.

& in. 3. p.

vbi supr.

S. Thom. vbi

supr. art. 2. q. 1.

Sensus est. Vtrum sint æqualis malitiæ offense, & demeriti: Hic bellum est nobis cum Stoicis, & Cicerone in lib. de paradoxis, & Iouiniano haretico, qui dixerunt omnia peccata esse paria.

CONCLUSIO I.

Duran. q. 2.

dist. 42.

Castro verbo

peccat.

Heresi. 8.

Heresis.

Deut. 25.

Ioan. 19.

Legesan. quæ

admodum &

quatuor c. se-

quent. 32. q.

7.

Omnia peccata non sunt paria. Hæc conclusio est de fide. Et colligitur ex variis sacra scripturæ locis, ex quibus vnum, atque alterum tibi proponam. Legitur enim Deuter. 25. pro mensura peccati erit, & plagarum modus, quare cum peccata non sint eiusdem mensuræ, non erunt planè æqualia. Et veritas ipsa Christus Iesus dixit Pilato. Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet, ergo si maius fuit peccatum Iudeorum, peccatum Pilati non fuit peccato Iudeorum æquale. Et ratione confirmatur, quia grauius est conuitium illatum imperatori, quàm duci, & duci, quàm militi ratione personarum. Hinc, confutata manet hæresis Iouiniani.

CONCLUSIO II.

Quatenus auersio opponitur gratiæ contradictoriè, & priuatiuè, hoc modo peccata sunt paria. Et ratio est, quia hoc modo auersio est non amicitia, quæ est pura negotio gratiæ. Quæ quidem non recipit magis, & minus. Minimum enim mortale ita reddit hominem non amicum Deo, sicut maxi-

imum. Dicitur enim omnia peccata sunt connexa, id est, vnum sine alio non remittitur, unde omnia vitia generantur, nempe, superbia, inuidia, ira, auidia, luxuria, gula, & carnis concupiscentia. Et quando ex vno peccato trahitur alterum, ut ex ebrietate nascitur impudicitia.

Tertia

Tertia diffic. Vtrum grauitas peccatorum ex diuersitate obiectorum varietur?

*S. Tho. ubi.
§. art. 3.*

AD intelligentiam huius articuli sunt aliqua pramittenda. Mensura perfectionis nostrarum operationum est lumen rationis. Vnde quantò humana actio fuerit minus commensurabilis rationi, id est, minus æqualis, tantò erit deterior. Quemadmodum ægrotudo corporalis eò est deterior, quò quatuor humores fuerint in minori æqualitate. Dices. Quando aliquod peccatum erit magis contra rationem? Respondeo. Quo peccatum aliquod est contra altiore, & perfectiorem finem & obiectum, eò est magis contra lumen rationis. Magis si quidem rationi aduersatur odium in Deum, quàm in aliquam creaturam. Pater à simili in ægitudinibus corporis: nam vt illa est deterior, quæ est contra principalius membrum, vt contra caput, eor, latus propterea quòd facilius aufert vitam & arguit maiorem humorum inæqualitatem: ita illud peccatum est magis contra rationem, quòd est contra præstantiorem finem, vel obiectum.

1. Nota.

Dub.

2. Nota.

CONCLUSIO I.

Grauitas peccatorum secundum varietatem obiectorum variatur. Et ratio est; quia illud peccatum est grauius, quòd magis aduersatur rationi, vt constat ex primo notabili; magis autem aduersatur rationi, & est contra illam, quòd est contra excellentius obiectum, vt blasphemia in Deum est deterior, quàm in regem; quoniam Deus excellentius obiectum est, quàm creatura. Quare ex diuersitate obiectorum grauitas peccatorum variabitur.

Hinc, inter peccata, quæ sunt contra Deum, primum sibi vendicant locum, quia est principium vite nostræ, & finis vltimus. Quæ verò contra proximum sunt, vt homicidium secundo succedunt loco, quia vita hominis est finis istarum rerum. Omnia enim ad vitam hominis ordinantur. Deinde sequitur fornicatio, quia homo in corpus suum peccat. Et tandem furtum, quòd circa res alienas versatur.

Append. 1.

CONCLUSIO II.

Nonnunquam peccatum minus graue ratione obiecti est grauius alio ratione nocumenti, siue alicuius circumstantiæ. v.g. furatur aliquis mille aureos ex particulari homine: alius verò ex loco sacro casullam valentem duodecim ducatos, ex parte nocumenti deterius primus, quam secundus, peccat. Similiter deterius peccatet ratione nocumenti occidens regem quam interficiens sacerdotem, vel blasphemus. Et probatur ex primo notabili; quia mensura humanarum actionum est recta ratio, & hæc dictat peccata ratione maximi nocumenti esse grauiora alijs; quamuis illa alijs sint grauiora ex obiecto, aut ex genere, quod idem est.

Append. 2.

Hinc, in grauitate peccatorum semper ponenda sunt cætera paria. Contra conclusionem istam arbitrantur aliqui Thomistæ blasphemiam à tota specie esse deteriorem; quia obiectum blasphemix præstat vitæ regis, & nullam esse circumstantiam, quantumcunque pessimam, quæ possit adæquare grauitatem obiecti.

Alex. Alen.

3. p. q. 57. m.

3.

S. Tho. ubi su

præ art. 4.

Nota. 1.

Quarta difficul. Verum grauitas peccatorum per eomparationem ad virtutes quibus opponuntur, consideranda sit?

Oppositio inter virtutem, & vitium est duplex. Vna est directa, quando, scilicet, virtus, & vitium sunt circa idẽ subiectũ, & mutuò ab illo se expellũt; quia sunt inconpossibilia, vt iustitia, & iniustitia respectu rei alienæ, quæ est materia vtrique extremo cõmunis. Qui enim reddit alienũ domino, seruat iustitiam, & qui aufert illud ab invito domino, committit iniustitiam; & de aliarum virtutum oppositionibus similiter est censendum. Altera oppositio est indirecta, quando, scilicet, virtus, & vitium non sunt circa idẽ subiectũ; sunt tamen contraria ex parte effectus; quoniam imperant contrarios effectus. Quo quidem modo omnia vitia opponuntur indirecte charitati. Iniustitia enim inclinat ad auferendum alienum; charitas verò contrarium imperat.

Quando

Quando virtus, & vitium directè opponuntur, sumunt bonitatis, & malitiæ gradualē speciem ab ipso met obiecto; circa quod opponuntur, ita q̄ quādo obiectū siue res, circa quā operari contigerit, fuerit excellētior, tādō virtus excellentior, & vitium deterius iudicabitur, V.g. prāstantior est reuerentia, & honor Deo, quā regi exhibitus, quia obiectū est dignius, & ex consequēti conuitium in Deum erit deterius, quā in regem: Et ratio est; quia virtus est operatio secundum rectam rationem, & vitium contra rationem; ergō quō obiectum est excellentius, eō operatio recta circa ipsum est magis rationi consona, & melior; & opposita operatio magis rationi dissona, disconueniens, & deterior.

2. Nota.

CONCLUSIO I.

Quando vitium directè alicui virtuti opponitur, eius grauitas per comparationem ad virtutem oppositam dignoscetur; ita vt saltem ex parte obiecti tantō vitium sit grauius, quantō virtus opposita fuerit prāstantior. Hæc conclusio est Aristot. 8. Ethicor. dicentis, pessimum opponi optimo. Et cū in moralibus optimum sit maxima virtus, pessimum erit maximum peccatum; vnde maxima virtus opponetur maximo vitio, & erit mensura cognoscendi oppositi vitij grauitatem. Opposita enim iuxta se posita, magis elucescunt. Et ex secundo notabili constat veritas conclusionis. Et quia rectum est iudex sui, & obliqui, & virtus quid rectum, & peccatum obliquum est.

Arist.

CONCLUSIO II.

Quando vitium nō opponitur directè virtuti, sed indirectè, tunc grauitas peccati, per comparationem ad virtutem indirectè oppositam, non est consideranda. Et ratio est; quia tunc omnia peccata essent æqualia. Siquidem omnia indirectè opponuntur charitati, & non ob aliud; nisi quia charitas omnium virtutum actus imperat.

CONCLUSIO III.

Peccata aliquādo sunt sibi inuicē secūdū quid grauiora, & minus graua. Et ratio est, quia alia sunt alijs grauiora: propterea q̄ prāstantiori virtuti opponuntur: sunt, & minus graua ratione alicuius circumstantiæ.

T 4 Hinc,

Hinc, odium contra amicum, ex parte virtutis opposita, scilicet, amicitia, est deterius odio aduersus inimicum, quia in eo opponitur amicitia, quæ est virtus specialis, hoc autem opponitur amicitia generali, aut iustitia generali tantum. Ex parte autem alicuius circumstantie erit odium inimici deterius, ut si ex illo graue dispendium publicum sequeretur, veluti si propter inimici occisionem aliqua res publica periret. Et de similibus simile est in dicendum. Peccata enim quandoque, & aggrauantur circumstantiis, & alleuiantur: ut habetur. 40. dist. can. homo. & 40. dist. quia tua. & de penit. dist. 5. §. in principio, & 15. q. 1. can. inebriauerunt.

Alex. Alen.

q. 154. m. 6.

7. & 8.

S. Tho. ubi s.

art. 5.

2. Cor. 7.

D. Greg. lib.

moral. c. 3.

peccatorum di-

uisio,

Quinta diffic. Vtrum peccata carnalia sint spiritualibus deteriora?

Duisio peccatorum in carnalia, & spiritualia colligitur ex D. Paul. ubi inquit Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus. Lege D. Gregor. qui docet ex. 7. vitijs capitalibus duo tantum esse carnalia, reliqua vero spiritualia. Sunt autem carnalia luxuria, & gula; quia istorum quorum delectatio est tantum in carne: delectatio vero ceterorum est tantum in voluntate. Et ideo dicuntur spiritualia, quantum omnium peccatorum, tam carnalium, quam spiritualium consensus sit in voluntate.

CONCLVSIO.

Quamuis peccata carnalia sint, ceteris paribus, leuioris culpæ, quam spiritualia: sunt tamen maioris infamie. Constat hinc est D. Gregor. ubi supra. Et probatur prima pars, nempe quod sint leuioris culpæ. Primo ex parte subiecti: quia spiritualia deturbant spiritum, in quo subiunguntur, qui est prestantior corpore, in quo carnalia sunt subiecta. Secundo ex parte obiecti, id est, materie: quoniam spiritualia sunt immediate contra dilectionem Dei, & proximi: carnalia vero contra corpus nostrum sunt. Dicente B. Paul. omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus suum est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Et tertio, quia proficiscuntur ex maiori occasione, & motiuo peccandi.

Sug.

1. Cor. 6.

Suggestio enim carnis, cum sit hostis domesticus animæ, acrius opprimit spiritum, quam cuiuscunque inimici, mundi, scilicet, & diaboli suggestio. Notanter dicitur, ceteris paribus: quia ratione alicuius circumstantiæ multa peccata carnalia sunt quibusdam spiritualibus multo deteriora. Adulteriū enim ratione iniustus est furto deterius, & peccatum nefandum deterius est blasphemia. Quoniam est contra naturam. Ratio secunda partis, nempe, quod sint maioris infamie, est, quia sunt nobis cum brutis communia, & aciem intellectus extenuant. Animaduerte in hoc articulo opinionem S. Thom. Affirmat enim auersionem habere magis rationem culpæ, quam conuersionem.

Sexta difficul. Vtrum peccatorum grauitas ex parte causæ consideranda sit? Alex. Alen. & S. Thom. ubi supra.

Peccati causa, vel est efficiens, ut voluntas mala, per ut te statur per methaphoram veritas Matthæi. 7. Non potest arbor mala bonos fructus facere: vel est finalis, ut motus, siue obiectum, quod est idem. *Matth. 7.*

CONCLUSIO I.

Quantò causa efficiens fuerit maior, ac peior, tantò peccatum erit deterius, & grauius. Et ratio est; quia quantò voluntas fuerit deterior per maiorem affectum, & desiderium peccandi, quæ est causa efficiens peccati, tantò peccatum erit intensius, & vehementius. Et quantò intensius, tantò deterius. Peccatum enim id est malum; quia voluntarium; quare quò plus habebit voluntatis, eò erit grauius, ut febris cuius causa est cholera, eò erit maior, quò fuerit cholera abundantior.

CONCLUSIO II.

Quantò finis malitia fuerit maior, quantò peccatum erit grauius. Et ratio est, quia, ut saepe diximus, peccatum sumit speciem à suæ operantis, vel operi, & cum res, cuius finis malus est, recte Arist. sit mala, quantò finis erit deterior, tantò erit peccatum grauius. *Arist.*

Appen. 1.

Hinc, factum cuius finis operis est iniustitia, erit grauius quam ambitio honoris, cuius finis est amor sui, & inanis gloria, quæ ad intemperantiam pertinent.

CONCLVSIO III.

11. q. 1. §. 1.
& cap. seq.
vsque c. mulier.

Quando ignorantia est peccati causa, quantum fuerit maior tanto peccatum erit leuius. Et ratio est; quia cum ignorantia minuat voluntarium; quoniam si sciret, non peccaret, minuet etiam malitiam peccati, & ex consequenti peccatum erit leuius. Ideo enim est peccatum; quia voluntarium; ergo quod minus erit voluntatis in peccato, minus erit malitiæ. Quæ enim ex ignorantia committuntur, facile dimittuntur. 25. dist. cap. vnum orarium. §. criminis.

Append. 2.

Hinc, circumstantia finis; quæ mutat speciem peccati, & quæ notabiliter eius malitiam minuit, erit in confessione exprimenda. De circumstantia autem intentionis est gradus difficultas: sed vno verbo, si intentio fuerit tanta, quæ possit verbis exprimi, vt si quis ad eam concubinam diligat, vt paratus sit potius inferni pœnas subire; quam illam relinquere, in tali casu erit intentio confitenda.

In florib. 4. q.
de confess. art.
4. diffi. 4.

Alex. Alen.
S. Tho. ubi §.
art. 7. ad. 2.

Septima diffi. Vtrum maiori cum concupiscentia peccans, grauius peccet?

Concupiscentia duobus modis sumitur. Primo pro inclinatione potestatis sensitiuæ in suum obiectum; vt pro inclinatione carnis ad libidinem. Secundo pro actuali appetitu voluntatis, & pro desiderio patrandi, aliquod malum.

CONCLVSIO I.

Concupiscentia primo modo minuit peccati malitiam. Et ratio est; quia cadens ex grauiori tentatione, & inclinatione ad peccatum, minus peccat: propterea quod habet maiorem peccandi occasionem. Est enim regula generalis cadentem per grauiorem tentationem, minus peccare. Quia grauis tentatio minuit libertatem, quæ est de ratione peccati.

Append. 1.

Hinc, senes libidinosi grauius peccant, quam iuuenes; quia imbecilliores tentationes patiuntur.

Hinc,

Hinc, cholericis minus peccant, appetentes vindictā, quā Appen. 2.
pituitosi, siue phlegmatici, propter eandem rationem. Maiorem enim tentationem patiuntur, & maior est in illis occasio
effluuſcentiæ sanguinis circa cor.

CONCLUSIO II.

Concupiſcentia ſecundo modo ſumpta auget peccati malitiam. Et ratio eſt; quia peccatum tantò grauius eſt, quantò cum maiori conatu voluntatis fuerit patratum. Propterea q̃ eſt magis voluntarium.

Octaua diffi. Vtrum grauitas peccatorum ex maiori nocumento augeatur? Alex. Alen. S. Tho. ubi ſu
prà art. 8.

Difficultas hæc utilis eſt, ſed difficilis. Fiet autem facilis, ſi ſequentia prænotaueris. Nocumentum, quod proximo per peccatum inferitur tripliciter poteſt conſiderari. Nam primò, vel eſt ſimul intentum, & præuiſum; vt ſi quis ſciens, & volens, furetur rem alienam, tunc nocumentum eſt præuiſum à fure. Intelligit enim damnum, quod domino inferitur. Eſt etiam intentum, non quod finis furantis ſit domino rei nocere; potius nanquè ſuum commodum, quam alienum damnum intendit. Dicitur tamen intentum; quia volitum. Habet enim, eò q̃ ſua intereſt nocēdi intentionem. Vel eſt ſecundò præuiſum, & non intentum; vt ſi quis ad flagitiū aliquod perpetrandum pergens, tranſeat per ſegetes alienas: vt citius ad locum deſtinatum perueniat. Conculcando tunc ſegetes præuidit damnum, ſed nō intēdit illud; vt pater. Vel, 3. nocumentū nec eſt præuiſum, nec intētū; vt ſi quis dās operam rei illicita, monachus. v. g. ludēs armis, noceret colluſori præter intētionē, aut peccans publice, ſi ſuo malo exēplo alios ad malum induceret. In ijs euentibus inferitur alteri nocumentū, neq; præuiſum, neq; intentum, hoc eſt, à peccatore volitū. Hoc eſt inter nocumentum intentum, & non intentum diſ- 2. Nota.
crimen, quodd intentum eſt volitum in ſe ipſo, vt furtum, homicidium, &c. non intentum verò, præuiſum tamen, non eſt volitum ſed in ſe: in ſua cauſa. Ex hoc enim quodd quis voluit
com-

compendiosius, vel citius ad fornicandum ire, ex consequenti voluit alienas segetes concutere.

3. Nota.

Quando fit peccatorum ex parte nocimenti comparatio, debet fieri inter nocimenta bonorum eiusdem ordinis; non autem diuersi. V. g. si fiat comparatio inter bona fortunæ, debet fieri furti ad furtum, & non furti ad nocimentum corporale. Et probatur; quia ex opposito sequeretur truncationem digiti, pedis, aut leuem brachij percussorem, esse, grauius peccatū, quā expoliare publicū ararium. Si quidem à tota specie bonum corporeum, in quo fit nocimentū, est præstantioris ordinis, quā bonū fortunæ. Similiter inducere aliquem ad peccandum venialiter esset grauius peccatum, quā occidere mille homines. Nam spirituale detrimentum, quantumque minimū, deterius est quocunq; corporeo nocimento quare cū hæc omnia sint absurda, debet profectò comparatio peccatorum penes nocimenta inter mala eiusdem ordinis fieri. Notanter dixi, quando fit comparatio inter nocimenta; quia si peccatorum grauitas penes obiecta cōsideretur, vel penes virtutes, quibus opponuntur, benè potest comparatio penes mala diuersi ordinis fieri, vt si homicidium cum furto ex parte obiecti comparemus, erit grauius homicidium. Quoniam obiectū, scilicet, vita corporea, est diuitijs præstantius.

CONCLVSIO II.

Quando nocimentum est præuisum, & intentū, tūc tādē peccatū est grauius, quantò nocimentum, à peccante præuisum, fuerit maius. Et ratio est; quia vt saepe diximus, peccatum sumit malitiam ab obiecto. s. à re volita, circa quam peccatur, prout est rationi disconueniens. Et cū nocimentum illatum proximo sit obiectum peccati, & sit volitum, erit plene quantitas malitiæ ab ipso obiecto sumenda.

Append. I.

Hinc, inferens nocimentum in bonis animæ, grauius peccat, quā inferens in bonis corporis. Et inferēs in bonis corporis, quā in bonis famæ. Et famæ, quā pecuniæ. Hæc enim quatuor genera bonorū habēt inter se ordinem; vt in floribus. 4. & huius secundi non semel annotauimus. Hæc autem sunt vera, si hinc, inde sint cetera paria; & sint omnia intentā, & præuisa. Nam, qui damnum infert alicui spirituale, quod ad

Limitatio.

veniale

veniale dumtaxat, etiam si illud intendat, non ita graviter, atque ille, qui hominem occidit, peccat. Similiter qui in re leui famam alterius denigrat, non ita graviter, sicut qui furatur, magnam pecuniae quantitatem peccat. Et ratio (vt in tertio notabili diximus) est, quia quando fit comparatio nocimenti debet inter bona eiusdem ordinis fieri, vel vno verbo, debet fieri inter summum malum vnius ordinis, & summum malum alterius, vel inter aequalia.

CONCLVSIO II.

Nocumentum prauisum, non tamen intentum ex parte peccantis aggrauat peccatum. Patet exemplo conculcantis segetes, vt compendiosius ad locum fornicationis deueniat. Et ratio est, quia malum alienum fuit volitum, & intentum in sua causa, scilicet, in voluntate vehementi currendi ad peccatum, licet non in se. Et hoc est discrimen inter nocumentum intentum, vt in conclusione precedenti, & non intentum, prauisum tamen, vt in presenti conclusione. Quod illud est volitum in se, hoc autem in sua causa, scilicet, in voluntate peccandi velociter. Quam ob rem quāto malum alienum fuerit grauius, quia fuit indirectè obiectum peccati, tantò peccatum ex hac parte erit deterius.

CONCLVSIO III.

Quando nocumentum, neque est intentum, neque prauisum, neque ex natura rei sequitur ex tali peccato, quāuis ex lege instituta sequatur, in tali casu nocumentum, quantumcunquē magnum, non aggrauat peccatum. Et ratio est, quia nullo modo, neque in sua causa fuit volitum. Siquidem tale nocumentum non sequitur ex natura rei ex tali peccato. Et confirmatur, quia peccatum, idè est malum, & culpabile, quia volūtariū, & nocumētū in presenti casu, cū nō sit prauisum, non erit volūtariū, & ex consequenti neque culpabile.

Hinc, peccatum Adā quāuis fuerit maioris nocimenti causa, quā quodcunquē flagitium, postea commissum, non tamen fuit ceteris omnibus peccatis grauius. Propterea quod Adam neque intendit, neque praeuidit mala eius posteris secutura, neque secuta sunt ex malitia peccati Adā, sed ex institutione diuina, vt suprà in materia de peccato originali diximus.

Immo

Append. 2.

Immo fornicatio simplex est gravior Adæ peccato. Et ratio est, quia fornicatio est intrinsecè mala, eius autem ligni veriti fuit malus, quia prohibitus, non autem prohibitus, quia malus. Vnde D. Aug. 4. super Gen. dicit, Adami credidisse suum peccatum esse veniale, quæ quidem ignorantia concomitata fuit eius peccatum.

D. Aug.

Append. 3.

Hinc, danti operam rei illicitæ nocumentum, præter eius intentionem, & præter naturam rei subsequutum, non erit imputandum, ad culpam, bene tamen ad legalem pœnam.

C O N C L U S I O I I I I.

Quâdo nocumentum nec est volitû, neq; præuisum, sequitur tamè ex natura peccati, tunc peccatum ratione nocumenti augetur. Et ratio est, quia tale nocumentum fuit volitum in sua causa naturali: quæ quidem causa est peccatum.

Append. 4.

Hinc, qui publicè habet concubinam, unde aliqui sumunt occasionem peccandi, grauius peccat, quàm qui occultè est concubinaris. Nam cum id, quod exemplo fit, iure fieri putemus, ex peccatis publicis miseri multi peccandi sumunt occasionem. Diximus de nocumento, quod proximo inferitur, nunc de illo, quod peccandi prouenit, agendum est.

C O N C L U S I O V.

Quando nocumentum, in quod peccans incidit, neque est intentum, neque præuisum, neque sequitur ex natura peccati, tunc non aggravat peccatum. Verbi gratia, si quis ad homicidium patrandum currens, impingens lapidi, pedem frâgat, talis fractio neque est volita in se, neque in sua causa. Quoniâ cursus non est per se causa fractionis pedis, quemadmodum solet ebrietas esse furie causa. Et ratio est, quia cum tale nocumentum nullo modo sit volitum, neque erit peccatum, neque peccati malitiam augebit.

C O N C L U S I O V I.

Quando nocumentum est præuisum, non tamen intetum, id est, volitû, aggravat peccatum. Probat. Luc. 22. Dixit enim Christus dominus. Seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.

Luc. 12.

Limitatio.

omni

Hinc

Hinc, fidelis homicida grauius peccat, quam infidelis homicida: quia fidelis homicida prauidit pœnas inferni sibi infligendas, quas infidelis non prænouerat.

D V B. I. Vtrum omnis, qui dat operam rei illicitæ, si inde homicidium, nec intentum, nec præsum, sequatur, sit irregularis?

Hoc dubium circa tertiam conclusionem hoc loco à doctoribus tractatur. Et est communis sententia Theologorum, & canonistarum in c. dilectus, & in c. continetur, & in c. ex literis. 2. de homicidio voluntario, quos sequitur Syluester, verbo homicidium. 2. §. 2. Fuit etiam hæc sententia D. Tho. in art. proximè citato, & Caiet. 22. q. 68. art. 8. & Conradi, & aliorum. Non defuerunt tamen ex Thomistis, qui oppositum defenderent, affirmantes non omnem, qui dat operam rei illicitæ, contrahere irregularitatem, quàmuis inde homicidium sequatur. Quoniã requiritur, inquit: ut tale homicidium sit voluntarium. Lege glossam inc. sicut dignum, de homicidio. §. ultimo ubi breui compendio materiam irregularitatis absoluit. Lege etiam in floribus. 4. lib. de sacramento ordinis art. 4. de suscipientibus ordinis sacramentum, difficultate. 2. ubi abundè huic dubio satisfacimus.

D V B. II. Vtrum conclusio secunda huius difficultatis sit vera?

Ratio dubitandi est multiplex. Nã inde sequeretur mulier ornate se; quæ prauidet se alijs futurâ peccati occasione, peccare mortaliter. Similiter, & canentem ad organa, & prauidentem mulieres illi audientes eius amore capiendas fore. Perinde, & cõducetes domos meretricibus; & ædificantes lupanaria, & alias huiusmodi res faciētes, peccare mortaliter. Huius dubij solutio est cõfessarijs, & pœnitētibus scitu dignissima, & pernecessaria, Sed prius sunt aliqua animadu.

Effectus

1. *Adnimad.*

Effectus malus tribus modis ex aliqua actione potest oriri. Primò per se, hoc est, ex natura rei, & in bona consequentia v.g. ex ædificatione synagoga Iudæorum sequitur per se sibi blasphemandum esse Christum, dominum, ex venditione fuci meretricibus notis facta sequitur per se, illam fūco abusuram. Secundò non sequitur per se, & ex natura rei ex aliqua actione bona; sed per accidens, & est præuisus ab operante: non tamen intentus: vt simulier nupta ornet se, non animo prouocandi alios ad libidinem; sed vt viro suo placeat: bene tamen conscia est alios prouocandos esse ad sui amorem. Tertio oritur effectus malus ex aliqua actione bona per accidens præuisus quidem, & intentus ab operante: vt qui canit organo, animo alliciendi sibi aliquam mulierem.

2. *Anim.*

Actio, ex qua malus euentus habet ortum, aliquando est licita, hoc est nullo modo prohibita, simulquæ est expediens, idest, vtilitati publicæ, vel priuata conueniens. Aliquando verò est licita, non tamen expediens: vt quod mulier non nupta ornet seipsam. Ijs animaduersis, perpende sequentes propositiones, quibus, veluti regulis, erit ad multos casus soluedos vtendum.

Prima Propositio.

Quando ex aliqua actione sequitur ex natura rei aliquis effectus malus quamuis solummodo sit præuisus: non tamen intentus talis actio est peccatum. Et ratio est: quia talis effectus est tunc volitus, & intentus in sua causa.

Appen. 1.

Hinc, artifex ædificans officinam vsurarum, aut eam locans, & vendens fucum meretrici, & afferens epistolam ad amasium, &c. ex quibus actionibus peccatum mortale ex natura rei sequitur peccat mortaliter. Propter rationē dictam.

Append. 2.

Hinc, ancilla aperiens ianuam, vt ingrediatur amasius, aut illum dirigens ad domum meretricis, peccat mortaliter. Quoniam sequitur ex tali actione malus euentus, &c. Et confirmatur. ad Cor. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, &c. Et loquitur de carnibus immolatis idolis, ex quarum esu imbecilles Christiani scandalizabantur, quibus aliàs vesci erat licitum.

Secunda

Secunda Propositio.

Quando ex aliqua actione licita, & expediēti, hoc est, nō prohibita, & vtili, sequitur malus euentus, non ex natura rei, sed ex alterius malitia, tunc si nocumentum non fuerit ab operante intentum, quāuis fuerit præcognitum, talis actio non erit peccatum. Et ratio est; quia tunc talis euentus nec in se, nec in sua causa fuit volitus.

Hinc, ædificans lupanaria, vbi recipiantur meretrices, nō peccat, quāuis ibi exercendam esse libidinem præuideat. Et ratio est; quia talis effectus est per accidens; effectus verò per se intentus, aut intendendus est purgare rempublicam meretricibus, ne illarum malum exemplum sit honestis feminis peccandi occasio. Quòd si effectus intentus, esset solum, vt ibi libido exerceretur, proculdubio ædificare lupanaria esset peccatum.

Append. 3.

Hinc, si mulier nupta sit conscia lapsus aliorum, non peccat, si se ipsam, vt placeat tantum viro suo, ornat. Ratio est; quia dat operam rei licitæ, & expediēti, ne eius vir aliarum amore capiatur.

Append. 4.

Hinc, cantans ad organa, & conscius prouocandam esse mulierem, non peccat. Et ratio est; quia illud non intendit, & rei licitæ, & expediēti vacat.

Append. 5.

Tertia Propositio.

Quando ex actione aliàs licita, nō tamen expediēti, per accidens sequitur malus euentus ex alterius tertij malitia, talis actio erit peccatum. v.g. licitum est mulieri linire faciem fucos, & hoc bono animo, ne turpis esse videatur; quia habet animum nubendi. Si tamen est benè conscia se ab aliquo adolescente, qui illam miserè amat, esse concupiscendam, ornādo faciem, mortaliter peccat. Probat ex B. Paulo. Si esca scandalizat, &c. Ex quo loco hæc tertia propositio apertissimè colligitur. Et confirmatur ratione; quia ordinē charitatis tenetur homo scandalum præuisum in proximum vitare, & bonum spirituale alterius bono temporali, aut corporali proprio, præferre.

1. Cor. 8.

Append. 6.

Hinc, tenebitur talis mulier non apparere publicè ornata, sed occultare faciem, si probabiliter credit futurum esse hoc alicui infirmo scandalum. Et in tali casu excusabitur à præcepto audien di missam.

Quarta Propositio.

Append. 7.

Quando euentus malus est præuisus, & intentus, haud dubiè actio, ex qua talis euentus emanat, est mala. Hæc propositio nulla indiget probatione.

Hinc, præbens furioso gladium, & intendens malum euentum, peccat. De similibus simile esto iudicium.

D V B. III. Circa quintam conclusionem. An sit vera?

ET ratio dubitandi est; quia nocumentum corporale, cuius peccans est dominus; vt fama, in aliquo casu, vel bonorum fortunæ, non aggrauat peccatum.

CONCLUSIO.

Si nocumentum sit spirituale, aut corporeum, aggrauatur ratione nocumenti peccatum. Et ratio est; quia cum bonorū spiritualium homo non sit dominus, tenetur in his nocumentum futurum, si illud præuiderit, vitare.

Append.

Hinc, si peccando cōstituatur aliquis in periculo maioris peccati, aut in periculo mortis corporalis, mutilationis membrorum, exijs nocumentis aggrauatur peccatum; vt si quis ingrediatur ad non suam cum periculo mortis. Et ratio est; quia ex ordine charitatis tenemur magis diligere vitam corpoream propriam, quàm proximi: peccaret autem mortaliter, qui proximum in periculo mortis corporeæ constitueret; quare multò magis peccabit seipsum in tali periculo constituens. Et de nocumento bonorum, quorum non est homo dominus, est quinta conclusio supra posita intelligenda.

D V B. I I I I. *Vtrum inducens mulierem ad fornicandum, grauius peccet, quam, qui furtum, aut homicidium committit?*

D Væ sunt extremæ opiniones circa hoc graue dubium. Prima est negans S. Thom. vbi sup. in sol. ad. 3. Secunda S. Tho. est Caiet. super art. citatum, qui conatur probare grauius multò esse peccatum, inducere ad libidinem mulierem imperatam, quam sit peccatum homicidij.

CONCLUSIO.

Non est grauius. Et ratio prima est; quia lædens hominem corporaliter, intendit eius nocumentum: lædens autem spiritualiter non intendit nocumentum spirituale, sed delictijs tantum modò frui. Secunda ratio est; quia spiritualiter alium lædens, non est causa efficiens læsionis: sed solum inductiua, & indirecta. Non enim lædit alium efficienter, neque lædere intendit, quin potius; qui persuasionibus consensum præstat, se ipsum lædit, & sibi est imputandum; sicut illi, qui diaboli & carnis tentationibus consentit, peccatorum imputatur. Nullus enim; vt auctor est D. Chrysostom. nisi à se ipso læditur.

D. Chrysost.

Nona diffic. Vtrum peccatum sit grauius ratione personæ, in quam peccatur?

V. g. si quis in prælatum, patrem, vel regem, &c. peccet.

Alex. Alen.

3. p. q. 57. m.

3.

S. Tho. q. 73.

1. 2. art. 9. &c.

CONCLUSIO.

Peccatum grauius esse dicitur ratione personæ, in quam peccatur. Probatur. Altaria tua destruxerunt, & prophetas tuos occiderunt gladio. Vbi Israelitis peculiari malitiæ tribuitur, quòd seruos Dei fuerint persecuti. Et Michæ. 7. Filius contumeliam facit patri, & filia consurgit aduersus matrem suam, &c. Vbi propheta, vt peccati grauitatem ostenderet, illas personas recenset. Lege. 12. q. 2. can. gloria, &c. 22. q. 1. can. mo-
uet. 27. q. 1. can. nuptiarum.

11.

Vega. c. 23.

lib. 11. in con-

cil. Trid.

3. Reg. 19.

Michæ. c. 7.

D V B. V. Vtrum circumstantia personæ, in quam peccatur, sit in confessione dicenda?

CONCLUSIO.

Grauitas peccati quæ ex conditione personæ, in quam peccatur oritur dummodò peccatum in aliam speciem transferat, vel peculiari præcepto prohibeatur, est mortale peccatum, & est confitenda. Et ratio est; quia nulla circumstantia est confitenda, nisi peculiari præcepto prohibeatur, vel mutet speciem peccati. Tunc enim est peccatum, alias non. Obedientia autem, & honor prælatis exhibendus, peculiari præcepto phibetur. Dixit enim Christus Iesus, qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Et Exodi 22. interdicitur maledicentia superiorum in faciem, ubi dicitur. Principi populi tui non maledices. Et act. 23. cum B. Paulus maledixisset Ananiam principem sacerdotum, increpatus à circumstantibus, quod principem maledixisset, purgavit seipsum dicens. Nesciebam fratres, quod princeps est sacerdotum. Scriptum est enim, principem populi tui non maledices. S. Thom. est de malo q. 2. art. 8. ad 5. & q. 7. & de veritate q. 23. art. 7. ad secundum.

Luc. 10.

Exod. 22.

Act. 23.

S. Thom.

Appen. 1.

Hinc, circumstantia personæ, cui ex ordine charitatis aliquid debetur, erit confitenda: ut si in bello, ubi solet extrema necessitas imminere, posthabito propinquiore, quis extraneo subueniat. Et ratio est; quia non sola charitas: verum etiam charitatis ordo est sub præcepto; ut habes copiose tractatum in floribus de eleemosyna in p. p. flor. 4. lib. sent.

Append. 2.

Hinc, percutiens personam consecratam, tenetur talem circumstantiam confiteri; quia mutat peccati speciem. Est enim sacrilegium.

Append. 3.

Hinc, maledicens prælatum in facie, vel irrogans ei conuiuium, tenetur hoc confiteri. Quia peculiari præcepto: ut constat ex probatione conclusionis, prohibetur.

Appen. 4.

Hinc, detrahens prælato in occulto, & verè, non tenetur circumstantiam personæ confiteri. Quia solum prohibetur Act. 23. in faciem maledicere. Quoniam tunc esset grauis contèptus; ut si quis prælato, aliquid præcipienti in faciem responderet.

Nolo.

Nolo. Est enim grauis irreuerentia. Et idem est de principibus secularibus iudicium. Dicitur enim ad Roma. 13. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et de similibus simile feres iudicium.

Hinc, si grauitas peccati ratione personæ, in quam peccatur, solum aggrauet peccati malitiam venialiter, non erit necessarium exprimenda. Et ratio est, quia nec mutat speciem, nec peculiari præcepto prohibetur: vt v. g. ingratitude in patrem, magistrum, benefactorem, &c.

D V B. V I. Excellentia personæ peccantis aggrauat ne peccati malitiam?

CONCLVSIO.

Aggrauat planè peccati malitiam. Probatur primò ex parte scientiæ. Seruus enim sciens voluntatem domini sui, &c. Secundò ratione ingratitudinis. Qui enim plura bona temporalia, & spiritualia à Deo suscepit, maiorem illi obedientiam præstare tenetur. Sap. 6. potentes enim potenter tormenta patientur. Tertio ratione peculiaris præcepti, vt iudex, si agat contra iustitiam, vt si, durante officio, furtum vel homicidium committat. Dicitur enim ad Roma. 2. Inexcusabilis es, ô homo, omnis qui iudicas; in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas, &c. Quartò ratione scandali; vt si sacerdos, vel prælatus publicè flagitium aliquod committat. Et confirmatur hæc conclusio ex iure canonico, vbi multis in locis expressè habetur; vt videre licet. 24. q. 1. can. cōtra, & 26. q. 5. can. contra idolorum. Etiam habetur extra de iure iurando cap. cūm quidam. Lege omninò glos. ibidem, vbi alij textus citantur.

Hinc, ex parte scientiæ grauius peccabat Iudæus, quàm Gentilis, & Christianus, quàm Iudæus, & Paganus in eodem genere peccati, 32. q. 4. can. in eo. & 40. dist. can. homo Christianus. Lege gloss. ibidem, & 6. q. 1. can. quæro.

Hinc, etiam grauius peccat prælatus, quàm subditus ratione maioris scandali. Et habetur. 11. q. 3. can. præcipuè. Vbi legitur, prælatos grauius peccare; quia subditos prauo exēplo occidit.

D V B. VII. *Sunt ne aliæ circumstantiæ, ex quibus grauitas peccati possit deprehendi?*

CONCLUSIO I.

Potest ex qualitate pœnæ colligi peccati grauitas. Hæc habetur. 24. quæst. i. cano. non afferamus, vbi legitur, seclerius esse commissum, quod grauius est punitum, & inst. de pub. iu. §. item. l. iul. de vi. publ.

CONCLUSIO II.

Intelligitur quoque peccati grauitas ex diuturnitate, & frequenti iteratione. Hæc est canonizata de pœna. d. 5. §. i. vbi multa, quibus peccatum aggrauatur, proponuntur. Et. 24. quæst. i. schisma. Delicta enim iterata plus puniuntur. l. 3. in fi. C. de epis. audi. & ff. de iure pa. l. i. & ff. de pœ. l. autem damna. §. quisquis, & C. de ser. fug. l. quicumque.

Quæst. V. De subiecto peccatorum.

DE hac q. disputant doctores scholastici quærendo. Vtrū peccatum sit actus à voluntate solum elicitus? An sit etiam actus imperatus? Lege Alex. Alé. q. 68. S. Thom. i. 2. tota. q. 74. S. Bona. d. 41. art. 2. Scot. dist. 42. Durand. d. 39. q. 1. Absoluetur quæstio hæc, explicatis nonnullis difficult.

Prima difficult. Vtrū peccata in sola voluntate subijciantur?

*Alex. Alen.
& S. Thom.*

art. i. & 2.

S. Bona.

Scot.

Durand. &

alijs vbi. §.

DVæ sunt opiniones extremæ. Vna negans S. Thom. Altera affirmans Scoti, quæ fuit antea D. Bona. Afferit enim peccatum pro formali, idest, pro ipsa inobedientia, subijci in sola voluntate; pro materiali verò in exteriori potentia. Discrimen autem inter has opiniones non est solum de nomine. Nam Scotus sentit peccatum propriè solum esse volitionem interiorem peccandi; vt exempli gratia, homicidium est volitio occidendi; executio autem huius voli-

volitionis, nempe, occisio ipsa de sententia Scoti nō est propriè peccatum. Immo est effectus peccati, vel est peccatum pro materiali tantum.

Hinc, peccatum erit nomen analogum. Nam, principaliter significat malitiam voluntatis; minus autem principaliter significat actum exteriorem, quatenus est effectus malitiam interiorem indicans; vt vox sanū formaliter, & propriè significat animalis sanitatē, minus autem principaliter significat vrinam; non q̃ vrina sit sanitatis subiectum; sed quia est index sanitatis in animali existentis. At uerò; ex opinione D. Thom. colligitur, peccatum esse nomen vniuocum, & æquè primò significare actum malum interiorem, & exteriorem. Sunt autem, vt difficultas hæc clarior reddatur, aliqua consideranda.

Operationum vna transiens, altera immanēs esse dicitur. Prioris subiectum est materia, circa quam agens operatur, vt calefactio ignis est actus, siue operatio transiens. Recipitur enim in aqua, quæ calefit. Nam actus actiuorum (vt Arist. docet) sunt in patiente benè disposito. Secundæ autem subiectum est ipsum principium actiuū. Huius generis sunt intellectio, & volitio, quæ in ipsis potentijs operantibus, & producentibus illas, subiiciuntur.

Hinc, idem est omnino operans, siue agens actione immanente, & subiectum eiusdem actionis. Patet per discrimen modò positum inter actionem transeuntem, & immanentē.

Omne peccatum est operatio immanens. Et ratio est: quia omnis operatio voluntaria subiicitur in voluntate, & est immanens, & non transiens; vt patet in prima consideratione. Et omne peccatum operatio voluntaria est. Nam ideò peccatum; quia voluntarium: quare erit omne peccatum operatio immanens.

Aliud est, peccatū esse formaliter in aliqua potentia, aliud esse fundamentaliter. Nam esse formaliter est, quando de peccato, prout est in tali potentia, verificatur quidditas, & definitio peccati. Esse autem fundamentaliter est, quādo ratio præcisa, propter quam, conuenit tali peccato quidditas, siue definitio peccati, est ratione illius potentie. Exempli

*Append. 1.**Consider. 1.**Arist.**Append. 2.**2. considera.**S. Tho. est artic. 1. ubi. 5.**3. consid.*

gratia, hæresis formaliter, id est, quidditatiuè est in intellectu. Est enim error intellectus contra legem Dei. Ratio autem & fundamentum hæresis est; propterea quod intellectus ex imperio voluntatis præstitit tali errori assensum.

Append. 3.

Hinc, hæresis formaliter, id est, quidditatiuè subijcitur in intellectu: fundamentaliter autem in voluntate. Hæc animaduersione probatur à simili ex materia de libero arbitrio; nam, ut ibi iuxta probabilem opinionem, tenetur, libertatè esse fundamentaliter in intellectu, eò qd ratio cinatio est causa libertatis, & indeterminationis in volutate: formaliter autem, & quidditatiuè esse in ipsa volutate, propterea qd de quidditate, & essentia voluntatis est; ut sit agens indeterminatum ad utrūq; oppositorum, quod soli voluntati, cum sit agens liberum, conuenit; similiter in peccatis vsu venire potest, ut sit peccatum in vna potentia formaliter; in alia verò fundamentaliter: ut patet in peccato hæresis.

CONCLUSIO I.

Omne peccatum subiectiuè est in voluntate. Et ratio est; quia cum omne peccatum sit actus elicitus à voluntate (Aliiter enim non esset peccatum: ut homicidium à dormiente, & à puero, & ab amente patratum) & omnis actus elicitus à voluntate sit operatio immanens in voluntate: ut ex considerationibus positis constat, erit profectò peccatum in voluntate, tanquam in subiecto.

CONCLUSIO II.

Estque peccatum formaliter etiam in voluntate. Et ratio est; quia formale peccati est eius quidditas; & de peccato, quatenus est actus elicitus à voluntate, verificatur eius quidditas, nempe, esse cōtra legem Dei; atque ita formaliter erit in voluntate.

CONCLUSIO III.

Est quoque in voluntate fundamentaliter. Probat; quia fundamentum alicuius rei est idem, quod ratio præcisa, ob quam, res illa est talis; ut risibilitatis fundamentum est rationalitas. Querenti enim cur homo sit risibilis? Respondetur; quia solus inter animalia, est rationis particeps. Et cum præcisa ratio, ob quam aliquis actus est peccatum, sit sola volun-

tatis

ratis libertas (potuit enim non transgredi, & fuit transgressus Eccl. 31.
erit perfectio omne peccatum ibidem fundamentaliter. Ha-
tenus de peccato pro formalis, nunc pro materiali sit.

CONCLVSIO III.

Nonnulla peccata non solum in voluntate; verum etiam
in alijs potentijs subiiciuntur. Pater exemplo haereticus, qui
materialiter, vt habetur in tertia consideratione, est in intel-
lectu. Et blasphemus similiter in lingua. Et libido in poten-
tia generatiua subiicitur.

CONCLVSIO V.

Suntque in illis formaliter. Et ratio est: quia cetera po-
tentia à voluntate sunt de facto subiecta virtutum, & vitio-
rum. Quoniam contraria sunt circa idem. Aliter enim non
opponerentur. Et vt fides, quae subiicitur in intellectu, for-
maliter est virtus, similiter; & error erit formaliter vitium;
quia est fidei contrarius.

CONCLVSIO VI.

Non tamen sunt in alijs potentijs fundamentaliter. Et
ratio est; quia fundamentum peccati est sola libertas, quae
cum in sola voluntate reperiatur, in sola illa, & non in alijs
potentijs erit peccati fundamentum. Et hoc planè voluit
Scotus insinuare, quando dixit, peccatum formaliter esse in
voluntate; materialiter autem in alijs potentijs. Vbi per ma-
teriale noluit formale peccati excludere: sed fundamentum
peccati duntaxat. Sed de ijs ex professo; fauente Christo
in lib. controuerfiarum.

*Secunda difficult. Vtrum in sensualitate possit esse
peccatum veniale?*

Prima difficultate praecedenti dictum est in vniuersum
ceteras potentias posse esse subiecta peccatum, nunc
de singulis potentijs explicandum. An possint esse pec-
cati subiectum? Et ad tituli huius difficultatis, & dubiorum
illius explicationem adinaduerte, quae sequuntur.

Potentia cognoscendi in homine de sententia Arist. 2. de
anima est, quae apprehenditur, & cognoscitur obiectum; vt

Eccl. 31.

Animad.
Alex. Alen.
q. 68. m. 4.
D. Tho. art.
3. & 4. vbi
S. S. Bona. d.
24. p. 2. ar. 3.
Duran. q. 5.
& alij eadē
dist.

Alex. Alen.

q. 68. m. 4.

D. Tho. art.

3. & 4. vbi

S. S. Bona. d.

24. p. 2. ar. 3.

Duran. q. 5.

& alij eadē

dist.

Animad.

Arist.

videndi potentia cognoscit visibile. Quæ quidem virtus videndi est quædam qualitas in oculo existens. Nam oculus non est potentia visiva; sed est organum visus, in quo species obiecti visibilis recipiuntur; per quas species potentia videt.

2. Animad.

Dictæ potentia visivæ; ut idem Aristot. docet, respondet quædam potentia appetendi, ab ea distincta, qua, quod conveniens est appetimus, & quod disconveniens est, refugimus.

3. Animad.

Potentia appetendi, siue appetitiva est duplex. Una concupiscibilis. Irascibilis altera; ut in oculo, prima est appetitus, idest, inclinatio quædam ad pulchrum visibile; secunda verò est inclinatio, qua refugimus excellens sensibile, ut nimiam lucem corrumpentem sensum. Similiter in sensu

4. Animad.

Alex. ALEN.

tota q. 68.

& S. Tho. q.

81. 1. 2. art.

1. & 2. &

in. 2. d. 24. q.

2. art. 1.

5. Animad.

gustus est potentia appetendi, qua inclinamur ad dulcia, & refugimus amara, &c. Dictus appetitus appellatur sensualitas, quæ in summa est inclinatio ad proprium obiectum conveniens suæ potentia cognitivæ, & ad fugiendum disconveniens.

Potentia cognoscendi, & appetendi in spiritualibus maximè inter se differunt; quia intellectus est virtus siue potentia cognoscendi; voluntas autem virtus appetendi. In sensitiuis verò distinguuntur, sicut motus, & quies. Sensualitatis enim operatio est desiderare, aut fugere; potentia verò cognoscendi operatio est apprehendere obiectum. Quemadmodum operatio nutritiva, siue potentia nutriendi est habere cibum, & convertere illum: & operatio appetitiva est

fames, quæ est desiderium calidi, & siccæ: & sitis, quæ est appetitus frigidi, & humidi. Quemadmodum etiam potentia generandi operatio est generare, appetitiva potentia est in generatione concupita delectari. Potentia appetendi, quæ in homine vocatur sensualitas intellectui, & voluntati obtemperat. Hanc veritatem in nobis docet passim experientia.

6. Anim.

Sæpe enim temperamus, aut excitamus alicuius rei appetitum, rationes universales adducendo. Compescimus namque iram, & libidinem, inconvenientia virtuti contraria ei proponendo. Obedit etiam sensualitas voluntati; quia quàmvis caro immoderate delectabilia concupiscat, semper tamè quò ad executionem imperium voluntatis expectat. Nam si sensualitas sine voluntate suas operationes exercere posset, libido non

esset

esset magis in homine, quàm in beato culpabilis. Non so-7. *Animad.*
lùm dicitur aliquid esse voluntarium, eò quòd sit actus elici-
tus, aut imperatus à voluntate; verùm etiam, quando volunta-
tas potuit impedire delectationem, ne insurgeret, & omisit im-
pedire. Dicitur enim tunc voluntarium in sua causa, scilicet,
in negligentia remouendi occasionem. Potentia irascibilis, & 8. *A. anim.*
& concupiscibilis sapissimè imperio voluntatis resistunt. Ex-
perientia enim testatur, velle nos non semel iram compesce-
re, & libidinofam delectationem opprimere; nec tamen posse.
Propterea quòd istæ potentia, siue appetitus, non subij-
ciuntur rationi; vt manus, pes, &c. quæ absque vlla resistantia
iuxta voluntatis imperium mouentur, & quiescunt. Causa
autem huius rei in promptu est; quia appetitus non præsup-
ponit intellectus cognitionem; sed solam imaginandi poten-
tiam, quæ in homine est. V.g. imaginamur plerunque aliquod
delectabile rationi contrariuin; vt libidinosi, qui sibi varios
libidinis modos fingunt, & propter hanc vehementem ima-
ginationem, fit vt voluntas; etiam si intellectum à cogitatio-
ne auertat, non possit libidinofam delectationem opprimere;
quia manet obiectum præsens in imaginatiua. Quod quidem
docuit B. Paulus ad Galatas. 5. Caro concupiscit, &c. vt non quæ
Ad. Gal. 5.
cunque vultis illa faciatis. Et ad Roma. non semel.

Hinc; intelliges, quàm necessarium sit imaginationem vi-Append.
tiorum cohibere, & illam ad virtutes transferre; vt caro sine
rebellionem spiritui subijciatur. Nam imaginatio frequens li-
bidinis fingendo varios delectationis modos, facit homines
incontinentes: imaginatio verò assidua in his, quæ Dei sunt,
fingendo varios euentus martyrij, & amoris, variosque mo-
dos, quibus Christus passus fuit, quos euangelistæ non expres-
serunt, facit homines contemplationi deditos, paratissimosq;
ad obuiandum temptationibus, & ad illas vincendas. Hæc dili-
genter considera; non tam vt alios doceas, quàm vt te ipsum
exerceas. Nam his assuefactus vtilius multò alios docebis.
Ijs ita constitutis, nota duas esse opiniones circa hanc diffi-
cultatem. Vna est Caiet. artic. 3. asserentis in sensualitate esse
peccatum veniale, etiam secluso omni motu voluntatis; quia
appetitus sensitivus habet non nihil libertatis. Quod; vt ipse
opina-

Caiet.

S. Tho. ubi. s. opinatur, sufficit ad peccatum veniale, quod est peccatū im-
in art. 2. ad perfectum. Quæ opinio videtur colligi ex S. Thom. Altera est
3. & art. 3. aut ira, ante consensum rationis, esse peccata, non ob aliud: ni-
ad. 1. & 3. si quia voluntas non præuenit remotionem occasionis. Po-
Scot. ubi sup. test enim tollere imaginationem representantem objecta, &
q. 3. ad. 1. ex consequenti impedire; quod minus insurgat delectatio, aut
Alex. Alen. ira, post suggestionem. Alexand. noster tenet in sensualitate
m. 4. & S. Bo esse peccatum veniale tantum, & solum subiectiuè, idque in
na. q. 1. ubi poenam primi peccati. S. Bona. posita distinctione, Respondet
supra. quæsito, dicens. Suo quodam modo esse in ea peccatum ve-
 niale, cui passim subscripsit Scot.

CONCLUSIO I.

Nulla modo est in appetitu sensitivo peccatum: quin sit
 voluntarium. Et probatur, quia si appetitus sensitivus; vt fen-
 tit Caiet. posset absque voluntatis suffragio venialiter peccare,
 posset, & mortaliter. Nam vtraque libertas, vel indetermina-
 tio potentia vtrobiq; requiritur. Nec probabile esse videtur,
 posse Deum condere creaturam peccabilem per naturam ve-
 nialiter; non tamen mortaliter. Quare cum non possit sine
 suffragio voluntatis in appetitu sensitivo esse mortale pecca-
 tum, neq; poterit sine tali suffragio esse veniale; & ex conse-
 quenti non erit in tali appetitu peccatum, quin sit volunta-
 rium. Cum de essentia peccati tā venialis, quàm mortalis sit,
 quòd sit voluntarium, id est, quòd sit actus à voluntate elicitus,
 vel imperatus. Stultitia enim maxima est asserere, posse esse
D. Chrysoft. peccatum sine voluntate, vt S. Patres testantur. s. D. Chryso-
D. Basil. stom. homil. 2. operis imperfecti, & homil. 13. in episto. ad Ro-
Orig. ma. Basil. in institutione illorum, qui vitam volunt ducere per-
D. August. fectam. Orig. homil. 27. in Num. B. August. lib. de duabus ani-
D. Ansel. mabus cap. 10. & lib. de vera relig. c. 14. D. Anselm. in locum.
 Non regnet peccatum in vestro mortali corpore.

CONCLUSIO II.

Delectatio appetitus sensitivi in obiectum illicitum, quan-
 vis non sit actus imperatus à voluntate, erit nihilominus ve-
 niale peccatum, & voluntarium. Et ratio est, quia huiusmodi
 delectatio fuit in potestate voluntatis, antequam insurgeret.

Poterat

Poterat enim extinguere suggestionem, & est circa obiectū illicitum; quare erit voluntarium in sua causa, scilicet, in negligentia remouendi suggestionem; atque ita erit peccatum veniale.

83. d. can. error. & 2. q. 7. can. negligere & 17. q. 3. §. 1.

D V B. V I I. *Omnis illecebra carnis, & pruritus libidinis, ante voluntatis assensum, est ne veniale peccatum?*

Altifiod.

Controuersia est circa hoc dubium. Nam Altifiodorensis in. 2. sent. tract. 28. cap. 1. docet omnem carnis delectationem etiam illam, quæ provenit, nobis inaduerteribus, & renitentibus, esse veniale peccatum; ut patet in confessoribus, qui plerumque inuiti carnis illecebram patiuntur, quandoque vsque ad effusionem seminis, & his, qui inter studendum materiam veneream inuiti aliquam patiuntur delectationem. In ijs enim, & similibus euentibus arbitratur Altifiodorensis esse peccatum. Et ratio illius est; quia cum huiusmodi delectationes emanant ex originali peccato, quod qui dem in sua causa, scilicet, in Adam est voluntarium, & imputabile ad pœnam; similiter erunt delectationes huiusmodi voluntaria in sua causa, scilicet, in originali, & ex consequenti erunt peccatum. Hinc, cum primum, visa muliere, aliquis etiā inuitus, cum motu membrorum delectaretur, de sententia Altifiod. peccaret venialiter. Communis autem opinio S. Thom. ubi sup. art. 3. & 7. & Scoti. d. 42. & aliorum affirmat nullum motum sensualem esse peccatum, præter illum, quæ voluntas potest impedire; quia aduertit intellectus suggestio nem, antequam insurgat delectatio. Secus si non aduertit vel si cognouit, & non potuit illam imaginationem opprimere, ut in confessarijs patet.

Append. 1.

S. Thom.

Scoti.

C O N C L U S I O I.

Non omnis carnis voluptas, nisi fuerit voluntaria, eo saltē modo quo in. 2. conclusione proxima fuit declaratū nobis ad culpā imputatur. Et ratio est; quia talis delectatio est omnino naturalis, & à potentia determinata ad vnum, quæ quò ad

15. q. 1. can. il
la canenda,
& cap. non
est, & can. si
concupiscen-
tia & can.
ult.

Ad Rom. 8.

ad huiusmodi priores motus non subest voluntatis imperio; ut si quis, cum primum videt mulierem delectetur, vel quid simile. Quare non erit imputabilis ad culpam; propterea quod nullatenus est voluntaria. ut ex. 7. animaduersi. constat. Et confirmatur; quia si talis illecebra essent peccata ex eo, quod ortum habent ab originali voluntario in sua causa; ut Altiosiodorensis opinatur, sequeretur omnino amentes, & furiosos concupiscenciam patientes, etiam venialiter peccare; quoniam etiam illis originale imputatur. Nihil enim damnationis, inquit D. Paul. ad Roma. 8. est his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant; sed secundum spiritum. Quare illecebra carnis non imputabitur illis ad culpam, qui per spiritum resistendo perseverant.

Append. 2.

Hinc, ex sententia Altiosiodor. nulla ignorantia etiam inuincibilis à peccato excusaret, Siquidem est voluta in sua causa, scilicet, in peccato originali.

Append. 3.

Ex hac conclusione habes, unde multorum imbecillitatem possis à peccato excusare, qui cum primum audiunt aut legunt quid turpe, vel cum quis eos manibus tangit, aut amicitie gratia amplectitur, illico polluuntur. Quorum illecebra cum sit omnino naturalis, & inuoluntaria, non erit peccatum.

D V B. II. Quando in sensualitate est peccatum veniale, est ne peccatum omissionis, an commissionis?

Scot. dist. 42.

Controuersia est circa hoc dubium. Scot. ubi sup. q. 3. ad 1. opinatur, esse tunc omissionis peccatum: propterea quod voluntas omittit opprimere delectationem. Contraria opinio est Thomistarum.

CONCLUSIO.

Utraque opinio est vera. Et ratio est; quia fundamentaliter est peccatum omissionis, eò quod voluntas omisit imaginatiuam remouere; formaliter autem est commissionis peccatum; quoniam est actualis delectatio.

Ex dictis colligitur, solam suggestionem nunquam esse peccatum; quia est omnino inuoluntaria.

Hinc, delectatio ante consensum solum est venialis, non absolutè, vt opinatur Caiet. sed quia huiusmodi delectatio est voluntaria in sua causa, scilicet, in negligentia extinguen- di suggestionem, auerendo imaginatiuam.

Hinc, si voluntas non tenetur, aut non potest imaginatio- nem actus illiciti auertere, non erit delectatio ad culpam im- putanda. Patet exemplo confessarij audientis venerea, & il- lius, qui cum primùm videt mulierem delectatur. Nō enim tunc imputatur delectatio, cum in potestate voluntatis non sit, nec suggestionem remouere teneatur.

*Tertia diffc. Potest ne esse in sensualitate morta-
le peccatum?*

Sensualitas bifariam sumitur. Primò pro delectatione præueniente voluntatis consensum, & est peccatum ve- niale, quatenus potuit per voluntatis imperium impe- diri; non tamen fuit impedita. Secundò sumitur, pro delecta- tione à voluntate imperata; quoquidem modo non est pro- priè sensualitas, sed est potius appetitus operatio.

CONCLUSIO I.

In sensualitate primo modo sumpta non est mortale pec- catum. Et ratio est; quia peccatum mortale est deordinatio à fine vltimo, idest, auersio ab vltimo fine, per quam auersio- nem tollitur vita spiritualis animæ, nempe, gratia. Quæ qui- dem auersio à Deo est solius potentiz rationalis, scilicet, vo- luntatis, cuius est conuersio.

CONCLUSIO II.

In sensualitate secundo modo accepta est peccatū mortale formaliter; fūdametaliter autem est in voluntate. Prima pars patet ex definitione peccati; quia cum sit concupitum contra legem Dei, erit in ea formaliter peccatum mortale. Secunda partis ratio est; propterea quòd cum radix, & præcisa ratio peccati sit operatio voluntatis, fundametaliter omne

Append. 1.

Append. 1.2.

Append. 3.

Alex. 8. Th.
art. 4.

Bona. q. 2.

Scot.

Durand. &
aly ubi. 5.

q. 109. m. ult.

S. Tho. 1. 2. q.

74. art. 6. &

8.

Duran. d. 24.

q. 6.

S. Bona. art.

2. 2. p. eiusdē

d. 34. & alij

eadē d. & sū

miste verb.

delectatio

morosa.

Scot. d. 42. q.

1.

Almain. tra-

ctat. 3. c. 24.

in moral.

Adria. in 4.

q. 6. de Euch.

Martinus de

Magistris in

tract. de lux.

q. 3. & Caiet.

in summa

verb. delecta-

tio morosa.

Matth. 5.

1. Preludiū.

2. Preludiū.

omne peccatum in voluntate erit; non tamen formaliter. Et hæc est sententia D. Tho. ad 1. art. 4. ubi sup. cuius verba sunt. Actus sensualitatis non habet, quod sit mortale, ex eo, qd est sensualitatis; sed ex eo, quod est rationis. Vides, quomodo non negat; quin possit esse mortale. Sed solum docet rationem, & fundamentum, quare sit mortale, non esse sensualitatem; sed potentiam rationalem?

Quarta diffic. Consensus in delectatione morosa, est ne mortale peccatum?

Hæc difficultas; ut est difficillima, est utilissima. Ad cuius clariorem intelligentiam proponam quædam præludia. Concupiscentia actus illiciti est actuale desiderium patrandi aliquod malum, & de hac concupiscentia non intelligitur titulus difficultatis. Et ratio est; quia eisdem præceptis, quibus prohibentur mala, prohibentur quoque malorum desideria: ut constat Matthæ. 5. Qui viderit mulierem ad mœchandum, &c. Prinde etiam dicendum est de concupiscentia circa alia præcepta, iuxta illud. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris. Et Marci. 7. Ab intus enim de corde hominum mala cogitationes procedunt, adulteria, &c. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem. Delectatio morosa non est dicta concupiscentia, id est, animus committendi peccatum, sed est cogitatio morosa in delectatione illius actus illiciti. Sæpissime enim contingit morosa delectatio cum animo contrario, id est, eū actuali intentione non committendi talem actum, etiam si posset. V. g. occurrit actus fornicationis memoria, & tunc gaudet quis imaginando, quo modo posset ad talem feminam accedere, simulq; proponit qd etiam si posset, non accederet. Talis delectatio est morosa, & sine intentione committendi actum. Diciturq; morosa non à certa temporis mora (Nam in brevissimo etiam tempore potest delectatio haberi) sed quia vobis in ea delectatione immoratur, cum teneretur potius statim, ut cepit cogitare, auertere intellectū, ne illius actus,

ex cuius recordatione insurgit talis delectatio, reminisceretur. Illustro præludium hoc exēplo. Nam, vt frequentissimè vsu venire solet, febricitantem, quando siti fatigatur, imaginari frigidissimum fontem, in nemore constitutū, & fingendo se ex illo bibere, mirum in modum in sola imaginatione delectari. Et nihilominus tātifacere suam salutem; vt etiam si haberet potum illum ad manum, abstineret; ita à simili accidere potest aliquem delectari imaginando actus illicitos, & fingendo se illos exercere; vt occidendi inimicum, aut accedendi ad non suam; animo tamen non exercendi similes actus, etiam si posset. En tibi morosam delectationē, de qua est præsens difficultas. Sit ne mortale peccatum? An non? Omnis delectatio sequitur aliquam operationem. Arist. est. Quasi dicat. Omnis delectatio non est operatio; sed passio, nēpe, gaudium de aliqua operatione: vel exteriori, vt si quis gaudeat de obtenta dignitate; vel interiori, vt quando aliquis gaudet de cognitione alicuius scientiæ; vel de eo, q̄ inuenerit rationes aduersus aliquam propositionem; vel quando gaudet in cognitione actus turpis.

Hinc, ex volitione rei gratæ sequitur naturaliter gaudium, Appen. 1. quod est delectatio cordis. Similiter ex nolitione alicuius eūctus naturaliter sequitur tristitia; quia talis nolitio est actus voluntatis.

Hinc, operatio interior, siue exterior, vnde oritur passio, est obiectum, id est, materia, circa quam voluntas gaudet, & delectatur. Peccatorum cognitio, vel speculatiua est, vel practica. Prima est, quando naturas peccatorū, & definitiones, & proprietates contemplamur: vt quidditatem fornicationis nēpe, q̄ sit copula soluti cum soluta, & eius malitiam, nēpe, q̄ vires animæ, & corporis eneruet, vel minuat, aut quid simile consideramus. Et dicitur speculatiua, eò q̄ speculari idem est q̄ veritatem indagare, siue inuestigare. Secunda practica vocatur à praxi voce Græca, quæ Latinè sonat operationem.

Hinc, delectatio est duplex; vt ait S. Thom. vel in cogitatione; vel in actu cogitato, id est, delectatio, vel est in cogitatione speculatiua peccati, quam habet, qui studēs materiam

3. Præludium.

Aristot. 10.

Ethic.

Append. 2.

4. Præludium.

Append. 3.

S. Tho. art. 8.

ubi. 3.

temperatiæ gaudet, se intelligere eius quidditatē, causas, & effectus: vel est in cogitatione, siue cognitione practica, siue de actu cogitato: vt si quis fingat se accedere ad hō suā, absq; animo tamē perpetrādi talē actū. Nō solū est peccatum mortale

5. *Prelud.*

Math. 18.

6. *Prelud.*

agere cōtra aliquod peculiare præceptū prohibens, aut præci-
piens aliquē actū: verū etiam est mortale, quādo quis se cō-
stituit in certissimo periculo peccādi mortaliter. Et ratio est;
quia si in primo tenemur scandalū vitare, idest, occasionem
ruinæ verbo, aut facto, iuxta illud. Qui scandalizauerit vnum
de pusillis istis, &c. multo magis profectō tenebitur huius-
modi occasionē ruinæ in nobis ipsis vitare. Et qui constituit
se in certissimo periculo peccandi mortaliter, nō vitat in se
ipso scādālū, siue ruinæ occasionē; atq; ita peccat mortaliter.

quāuis non sequatur opus in actu exercito. Agit enim contra
charitatē. Hoc inter delectationē morosam libidinis, & cate-
rorū peccatorū interest, q; in materia libidinis, est eiūsdē spe-
ciei cū libidine; cæterorū verò peccatorū delectationes non
sunt in specie peccatorū, quorū sunt delectationes; sed solū
sunt peccatorum occasiones. Probatur prima pars præludij;
quia delectatio morosa in cogitatione libidinis sortitur pror-
sus eisdē effectus, quos ipsa cōcupiscentia, quæ est delectatio
eum proposito patrādi actum. Nā experimento compro-
batū est in illis, qui admittunt huiusmodi delectationes mo-
rosas, pati eos membrorum motus, vsquē ad seminis resolu-
tionem, ac si concupiscerent: quare erit propriè sub specie li-
bidinis. Ratio verò secundæ partis est; quia si delectetur quis
in sola cogitatione furti, aut homicidij absquē animo patran-
di actum, talis delectatio non est in materia iniustitiæ; quia
nec habet nocendi animum, nec proximo nocumentum in-
fert. Delectatio morosa aliquando habetur de cogitatione
practica actus illiciti; aliquando autem de subtilissimo mo-
do dumtaxat patrādi actum; vt si in materia furti quis ima-
ginetur quo modo per fenestram ascendendo, vel loculos
abscindendo, alienum rapere possit.

7. *Prelud.*

Append. 4.

Ex præludijs positīs colligitur consensum in huiusmodi
delectationibus morosis, non esse intentionem patrādi
actum; quoniam tunc esset concupiscentia, sed esse negli-
gentiam

gentiam voluntatis detinentis intellectum in illa cogitatione, & non conuertentis ad aliam cogitationem.

C O N C L U S I O I. *Qui in illa cogitatione*
 Consensus in delectatione morosa de cogitatione practica libidinis, sine intentione patranda actum, est mortale peccatum. Sententia est communis omnium scholasticorum, D. Aug. quam expressè antea docuit D. August. quem distin. 24. supra Magister citat, ubi inquit, Hic, quippe, vna persona est, &c. Et confirmatur ratione ex. 6. præludio; quia delectationes morosæ in sola cogitatione practica libidinis sortiuntur eodem effectus, quos ipsamet concupiscentia. Vtrobique enim dissolvitur animus in libidinem. Vtrobique etiam insurgit membrorum motus ad pollutionem usque, Vnde, vt concupiscentia est mortale, & libidinis species, erit, & consensus, &c. vt habet conclusio. Et cum sint multæ species libidinis, querenti sub qua specie talis delectatio morosa contineatur; Respondebis, esse illius speciei, cuius est obiectum, in cuius delectatione immoratur.

D. Aug.

Dub.

Hinc, si delectetur in cogitatione mulieris solutæ, continebitur sub specie fornicationis, si coniugatæ erit speciei adulterij, & ita de alijs speciebus erit iudicandum.

Append. 5.

C O N C L U S I O II.

Consensus in delectatione morosa absque animo patranda actum in cæteris peccatis erit mortale peccatum, quando ita consentiens intelligit, quod in periculo concupiscentiæ cõstituitur, & non aliter. Et ratio est; quia qui consensum delectationi de cogitatione practica actus illiciti præstat, quâvis nõ habeat animum patranda actum, se ipsum in certissimo periculo cõcupiscentiæ, & committendi actum constituit. Propterea q̃ per has morosas delectationes sensualitatis, & volutatis inclinatio ad malum augetur. Quæ quidem inclinatio ad Roman. 7. vocatur peccatum. Sed quod habitat in me peccatũ. Diciturque peccatũ, eo q̃ sit originalis peccati effectus, & mortale inclinet. Certissimum namque est alios alijs esse ad malum proniores; quia ex pluribus actibus delectationis morosæ facilitas ad concupiscendum augetur. Quamobrem qui

Ad Rom. 7.

ita delectantur, in periculo certissimo concupiscendi, & patrandi actum illicitum constituuntur. Quod satis experientia docet in illis, qui non abstinentes se à delectationibus morosis, facillimè in eadem peccata ruunt, & dilabuntur. Quod autem huiusmodi consensus non sit peccatum ex natura rei; sed tantum ratione periculi peccandi, docuit solus magister Vega dum Salmantica prælectorem sacre theologiæ ageret in suis commentarijs super dist. 42. 2. lib. sent. Et ratio illius est, quia cum huiusmodi delectatio aliquo præcepto nõ prohibeatur, non erit mortale peccatum. Non enim præceptis diuinis prohibetur, nisi solus actus malus exterior, vel eius concupiscentia. Et consensus voluntatis in huiusmodi delectationibus morosis non est actus concupiscentiæ: quia non habetur intentio committendi opus, &c.

Vega.

Append. 6.

Hinc, si iniuria affectus in cogitatione practica mortis, aut vindictæ contra inimicum delectetur, peccat mortaliter, eò quod se in periculo certissimo concupiscendi actum constituit. Et idem est iudicium de illo, qui natura sua est pronus, & proclivis ad malum, ut ad furtum, & infamiam aliorum, propter eandem causam.

Appen. 7.

Hinc, si quis voluntariè admittat delectationem morosam circa cogitationem practicam alicuius vitij, vel circa subtilem modum committendi illud; dummodò intelligat se non esse pronum ad tale vitium, consensus in tali delectatione aliquando erit actus meritorius; ut in illo, qui componit comœdiam & cogitat, quomodo fur, leno, meretrix, &c. suam malitiam exercent: ut personas in comœdia fingat, si tunc in Deum referat; aliquando erit veniale peccatum, si in nullum finem bonum referat, vel si modum excedat, vel si vanum finem sibi proponat. Velut si quem cogitare delectet tantum; ut vitij naturam intelligat. Delectatio quidem vana est; sed mortale non est, quod non contingit vulgaribus, & plebeis hominibus.

Append. 8.

Hinc, cōcionator, quando de libidine dehortaturus est, eius quæ deformitatem populo propositurus, sine peccato gaudet se rectè, & ordine concepisse, quæ de eo vitio declamatorio sermone proferat.

D. V. B. I. I. I. Quomodo cognoscetur talem delectationem morosam esse mortale peccatum?

A Did autem intelligendum plūs valeat in vnoquoque; Spiritus sancti prudentia, quam cuiuslibet doctoris eruditio. Ceterum, præter præludia proxime posita, nota, quæ sequuntur. Intellectus, vel aduertit se cogitare illicita, vel nullo modo aduersit; ut contingit sæpius in illis, qui grauissima imaginatione ita derinentur; ut quid cogitent, omnino nesciant. Intellectus, quando aduertit, vel plenè, vel perfectè, vel semiplenè, & imperfectè aduertit. Perfecta aduertentia est notitia iudicatiua, quando conscientia reclamatur, appellatur, increpatque intellectum, talia cogitantem. Imperfecta vero est tantum, quando conscientia non reclamatur. Obiectum delectationis morosa est cogitatio practica de re illicita: concupiscentia verò obiectum non est cogitatio: sed actus exterior, imaginatus. Et ratio vtriusque partis huius notabilis est; quia cum obiectum sit illud, in quo voluntas delectatur, quando delectabitur quis in contemplatione, ut in cogitatione practica, talis cogitatio erit obiectum delectationis: & quando concupiscit actum exteriorem, & homicidium, fornicationem, &c. erit tunc talis actus præuius obiectum concupiscentia.

Delectatio morosa, vel concupiscentia sumit malitiam ex quinque circumstantiis. Primò ex parte obiecti. Secundò ex parte consensu. Tertiò ex parte causæ. Quartò ex parte aduertentia. Quintò ex parte negligentia voluntatis. His prælibatis, constituenda sunt aliquot propositiones; quibus, tanquam regulis, erit vtendum: ut, quando morosa delectatio sit mortale peccatum, intelligatur.

Prima Propositio.

Delectationis morosæ, siue concupiscentia malitia speciem sumit ex malitia obiecti. Nam si delectatio fuerit de cognitione practica furti, erit in specie iniustitiæ peccatum. Quoniam constituit se in periculo committendi iniustitiæ. Et idem est de alijs iudiciis. Et probatur Osee. 9. cap. Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt; qui autem

morosè delectatus est, dilexit illam cogitationem; ergo erit illa delectatio eiusdem speciei, cuius est cogitatio, in qua delectatur.

Append. 1.

Hinc, quale est obiectum à parte rei, talis est cogitatio in intellectu. Et qualis est cogitatio, talis est delectatio.

Append. 2.

Calet. dicit non peccare mortaliter.

Hinc, si vidua delectetur morosè in cogitatione actus matrimonialis præteriti, aut coniuges in absentia in cogitatione copulæ conjugalis delectentur, tales delectationes erunt licitæ ex parte obiectorum; erunt tamen illicitæ: quoniam periculosa. Qui enim ita delectantur, constituunt se in periculo pollutionis, quæ est peccatum contra naturam, nisi aliquid suam continentiam expertus, oppositum intellexerit.

Lege quog. Siluestri ubi s.

Append. 3.

Hinc, delectatio de actu sub conditione, si talis esset eius vxor, aut si esset coniugatus, erit mortale peccatum. Et ratio est; quia licet conditio sit de opere licito ad extra, si esset: delectatur tamen sine conditione in cogitatione practica, & cogitatio ipsa est circa obiectum illicitum, scilicet, non suam. Et animaduerte, quod cum conditionalis nihil ponat in esse, talis cogitatio quatenus refertur ad opus ad extra, non est mala; quia est conditionalis, & nihil ponit in esse; at verò quatenus cogitatio illa est materia delectationis præsentis, est mala, propterea quod absque conditione delectatur. Ut fertur; oppositum opinatus est Victoria de eo, qui sperat se habiturum puellam in vxorē, & delectatur in cogitatione futuri operis. Quod non videtur esse verum; quia exponit se periculo, &c. ut supra diximus. Hactenus de prima circumstantia. 4. notabilis.

Victoria.

Secunda Propositio.

Iacob. 1.

D. Aug. ser. 20. de verbis domini.

20. q. 1. §. 1.

Et 23. q. 5.

can. sicut enim.

Quando voluntas actu delectationi, aut concupiscentiæ dissentit, tunc quantumcunque caro delectetur, & libidinis pruritus insurgat, tantum abest; ut sit peccatum, ut etiam coronæ occasionem præstare credatur. Beatus, quippe, dicitur, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Quæ enim non placent, teste D. August. non nocent. Et ratio propositionis est: quia cum huiusmodi delectatio sit omnino inuoluntaria, peccati rationem non habet. Tum etiam, quia cum præceptum non concupiscendi

piscendi non detur carni, cum sit potētia rationis expers; sed spiritui, si voluntas dissentiat, non erit concupiscentia ad culpam imputanda. Propriè enim concupiscentia culpabilis pro actu voluntatis, desiderantis rem illicitam, accipitur. Quando autem voluntas præstet consensum, statim dicemus. Sequitur iam tertiæ circumstantiæ explanatio.

Tertia Propositio.

Triplex esse potest delectationis morosæ occasio. Prima voluntaria, & licita: ut cum aliquis ex lectione, vel auditione confessionis de materia venerea patitur delectationem libidinofam, si abest consensus voluntatis; ita quod voluntas renitatur, & delectationi reclamet, nullum erit peccatum.

Constat ex modo dictis, & infra statim dicendis. Secunda voluntaria, & illicita. v.g. cum quis ex verbis & iocis illicitis patitur hanc delectationē superuenientem, tunc, deficiente voluntatis consensu, erit delectatio ex sua causa iudicanda. Veluti si ex verbis cum meretrice oriatur naturalis delectatio, erit mortale peccatū, ratione certissimi periculi peccandi, in quo se ipsum constituit. Si autem: ut sæpe adolescentibus accidit, ex cōfabulatione de rebus venereis nascatur, tunc erit delectatio venialis. Tertia occasio potest esse omninò voluntaria, quāvis sit illicita, & tunc temporis aliquando nullum erit peccatum, aliquando veniale tantum. Erit nullum: ut si insurgat subita imaginatio libidinis, aut vindictæ, quæ est occasio delectationis, si statim voluntas renuat delectari, quāvis caro delectetur, nullum est peccatum: ut ex secunda propositione constat. Veniale autem tantum erit, si solum intellectus apprehendat delectationem, non diiudicans, sit mala, nec ne? quod statim infra probabitur. Ratio autem totius huius regulæ est: quia cum huiusmodi delectationes non sint voluntariæ in se ipsis, sed in suis causis, fortiētur ex suis causis malitiam. Sequitur iam quarta circumstantia declaranda.

Quarta Propositio.

Quando insurgit subita, & naturalis delectatio, quam voluntas non potest præuenire, ut contingit in materia venerea ex subiecta mulieris visione, aut in materia ita ex visione inimici, in tali euentu accidit præ nimia passione vsque adeo excæcari, & veluti inebriari intellectum; ut etiam per multum temporis spatium, quid cogitet, non aduertat; ut solet vsuuenire libidini, & ira assuefactis, tunc non erit morosa delectatio peccatum. Et ratio est; quia cum non sit præcognitata, non erit voluntaria. Nihil enim volitum, quin præcognitum. Et cum non sit voluntaria, non erit peccatum, ut ex supradictis constat.

Quinta Propositio.

Quando intellectus aduertit per noticiam iudicatiuam, si voluntas præstat assensum, peccat mortaliter. Si autem aduerrentia fuerit imperfecta, hoc est, apprehensiuam tantum delectationis, & non iudicatiuam, ut contingit in his, qui somnia liberes turpia à somno excitantur, & delectatio illa continuatur, tuncq; apprehendunt; delectationem tamen propter temporis breuitatem, non iudicant, sit mala, an non? in hoc euentu delectatio est tantum veniale peccatum. Et ratio veriusq; partis propositionis est; quia qualis est aduerrentia, & præcognitio intellectus, talis est voluntatis consensus. Nihil enim volitum, quin præcognitum. Et eo modo volitum, quo præcognitum.

Append. 4.

Hinc, ex aduerrentia perfecta in intellectu sequitur peccatum perfectum, scilicet mortale, & ex aduerrentia imperfecta peccatum, imperfectum nempe veniale. Restat iam vltima circumstantia, scilicet, negligentia voluntatis.

Sexta Propositio.

Si voluntas apprehendens perfectè aduerrentiam delectationis neutraliter se habeat, quia neque consentit, neque dissentit, tunc mortaliter peccat. Et ut clariùs ratio huius propositionis pateat, nota duplicem esse voluntatis consensum,

actua-

actualem, scilicet & interpretatiuum. Primus est, quando voluntas eligit delectationem dicens; placet modo ista delectatio. Secundus est, quando voluntas neutraliter se habet, id est neq; consentit delectationi, neq; remouet eius causam, scilicet, cogitationem practicam, & tunc censetur virtualiter consentire. Et ratio est, quia tenetur resistere, & non resistit. Et confirmatur; nam vt patia sunt occidere hominem, & nō defendere à morte, cum possit quis, & debeat. Similiter patia iudicantur consentire delectationi, & non dissentire, cum possit, & debeat. Tandem, quia in casu huius propositionis verè agitur contra præceptum non concupiscendi. Nam id est dicere, nō concupisces, ac si dicatur, carnis concupiscetia resiste. Lege dist. 49. can. hinc etenim ante finem.

83. distinct.
can. error
& 2. q. 7. ne-
gligere &
17. q. 3. §. 1.
15. q. 1. non
est & c. ult.
86. dist. can.
pasce & 6. q.
1. can. deci-
ma in fine.

Septima Propositio.

Quando voluntas se in cogitatione turpi delectari aduertit, & negligit delectationem opprimere, non quia delectatio placet, sed quia est certa de victoria. Quoniam iam expecta est, se posse illam opprimere. Et vt milites tepide pugnati quoniam contemnit hostes, ita voluntas tepide resistit, quia delectationem non tanti facit, in tali euentu delectatio morosa erit solum veniale peccatum. Et ratio est, quia cum non præster assensum formalem, vel interpretatiuum, non peccat mortaliter. Ceterum, quia tenebatur, iuxta Spiritus sancti consilium, diligenter domesticum hostem opprimere, ideo peccat venialiter. Ait enim Regius propheta. Persequar inimicos meos, & comprehendam illos & non conuertar, donec deficiant. Signum autem dissensus in hac tepida pugna est: quoniam huiusmodi homines, si daretur illis opus, potius eligerent mortem, quam mortaliter peccare. Et hæc de causa quando tepide pugnant, non videntur consentire, tamen propter tepiditatem venialiter peccant. Hæc etiam, amice lector, tibi primum, & secundo alijs memoria manda.

Psalm. 17.

Quinta diffic. Vtrum, si confessor expertus est inter audiendum confessionem materia venerea sepassum fuisse pollutionem, peccet mortaliter non abstinendo à confessionibus audiendis?

Idem est de eo, qui studendo materia venerea eodem modo polluitur. Et quæritur. Vtrum peccet mortaliter non abstinendo à studio?

Hæc difficultas fuit iam partim soluta: modò autem omninò absoluetur. Caiet. peculiarem quæstionem tractat de pollutione ex audientia confessionis proueniente.

CONCLUSIO I.

Confessarius, qui sibi conscius est, quoddam solet huiusmodi delectationibus venereis assentiri, tenetur à confessionibus audiendis abstinere. Et ratio est; quia cum ordine charitatis teneatur potius sibi, quàm alijs consulere; tenebitur profecto periculum peccati mortalis in se ipso omninò vitare. Quoniam qui amat periculum, peribit in illo. Tum etiam; quia non sunt facienda mala, ut veniant bona, & audire confessiones cum periculo consentiendi: ut dicitur in conclusione, malum culpæ est. Quod quidem non est faciendum, quantumcumque bonum, quod est delinquentis correctio, ex eo speraretur.

CONCLUSIO II.

Confessarius, qui experimento comprobauit, se consueuisse huiusmodi delectationibus libidinosi, & pollutionibus non cōsentire, immò, ut in plurimorum se illas inuitum, & reclamantem passum fuisse, quàmuis nonnumquàm assensum præbuerit, à confessionibus audiendis abstinere minimè tenebitur. Et ratio est: quia nullo modo est voluta in se; ut in conclusione habetur. Nam voluntas reclamatur, & licet, sit voluta in sua causa, scilicet, in auditione confessionis quando confessor suam fuerit expertus continentiam, nihil prorsus habet malitiæ: immò plurimorum meriti. Non enim

Eccl. 3.

Ad Rom. 3.

14. q. 5. per

totum. 22. q.

2. can. is au-

tem & can.

ne quis. &

can. faciat.

enim effectus in sua causa volitus habet aliam malitiam, à malitia suæ causæ. Et cum auditio confessionis nihil habeat malitiæ, nequè eius naturalis effectus, scilicet, pollutio aliquid malitiæ habebit. Et confirmatur à simili; nam vt ille, qui conscius est ex cæna ad corporis salutem necessaria, & ex potatione vini ad stomachum necessaria, certissimè esse in somnijs, & in vigilia pollendum, & hoc absquè eius consensu, non tenetur à tali esu, & potu abstinere; ita nequè confessarius ab auditione confessionis, cum sit ad salutem animarum valde necessaria. Tandem si pollutio in somnijs, ex auditione confessionis proueniens, non est peccatum, nequè erit in vigilia. Propterea quòd utrobiquè est pollutio ineuitabilis in se, quàmuis in sua causa sit volutaria. Nec tenetur iste, quamuis imbecillis, à confessionibus abstinere, cum in casu conclusionis in nullo discrimine peccandi se constituat. Alioquin oporteret; vt rectè Caietan. docet, confessores esse angelos, aut in gratia confirmatos.

Sunt autem quinque à confessore in hac materia consideranda. Primum est tentatio in mente, nempè, periculum consensus, de quo in prima conclusione egimus. Secundum est, tentatio in carne, & citra consensus periculum est contemnenda; quoniam prouenit ex necessitate tractandi materiam veneream. Tertium est imaginatio, quòd offendit Deum, siue timor, & hic est repellendus per fiduciam in ipso Deo, qui præstò adest timentibus se. Quartum est, vt à superfluis interrogationibus absteineat. Quintum est, quòd sapissimè pollutio illa non est seminis; sed alterius humoris resolutio.

Nota.

Sexta diffc. An liceat de iniuoluntaria, & inculpabili pollutione gaudere.

Alex. Alen.

q. 106. m. 10.

l. 4. & in 4.

p. q. 11. m. 2.

S. Tho. in 4.

d. 9. art. 4.

Angelus.

Verbi gratia de illa, quam quis in somnijs, vel in vigilia inter audiendas confessiones passus est. Angelus in summa verbo pollutio tria affirmat. Primum est licitum esse de præterita pollutione gaudere. Secundum, licitum esse

eam

Syluest.

eam desiderare. Tertium, non licere illam procurare. Syluester eodem verbo quod ad primum Angelus subfertur. Antiqua dicitur duo. Et primum est, peccatum ex genere, quamuis excusetur propter aliquam causam; nunquam tamen materia gaudij esse potest. Et ratio est; quia iam tunc esset voluntariū, quamuis sit prateritum. Secundum est, aliud est gaudere de effectu pollutionis, nempe, de sanitate, &c. & aliud de pollutione.

CONCLVSIO I.

Integrum, licitumque est de effectu aliquo facto, ex pollutione etiam culpabili subsecuto gaudere: vt de sanitate. Et ratio est; quia Deus aliquando permittit mala, ex quibus maxima proficiunt bona, de quibus licitum est gaudere. Ait enim B. Paulus ad Corinthios. Oportet haerese esse, vt & qui propter sunt; manifesti fiant in nobis. Et ex lapidatione Stephani, pro persecutoribus orantis, habemus Paulū. Quare de omnibus prosperis euentibus, ex malis principijs ortis, licet gaudere.

CONCLVSIO II.

De pollutione inculpabili in vigilia, aut in somnijs proveniente, ex quacunque causa, siue ex confessionibus audiendis, siue aliunde orta gaudere in nime licet. Et ratio est; quia talis pollutio ex genere est mortale peccatū; excusatur tamen, qui ita polluitur à peccato, eò quod sit inuitabilis. Quare non licet de ea gaudere: alioquin à peccato non excusaretur. Propterea quod tunc quamuis praterita, esset voluntaria. Rarum enim haberet tunc temporis pollutionem. Deinde, quia vt nō licet gaudere, quando quis polluitur, neque licebit postea: propterea quod vtrobique est idem gaudij obiectum.

D V B. I I I I. Licet ne desiderare pollutionem subsequi ex audientia confessionum?

Nota diligenter.

Quia licet desiderare, licet etiam procurare eodem modo, quo licitū est desiderare non alio. Et ratio est: quia actus interior, nempe, desiderium, & exterior, scilicet, procuratio habent idem obiectum, & sunt circa eandem

materia-

materiam: & quando materia desiderari, quæ est res concupis-
 ra, fuerit licita, actus interior, & exterior, erunt liciti. Siquidẽ
 habent idem obiectũ, à quo bonitatem, & malitiam recipiunt. Appen. 1.

Hinc, si licitus est cibus; vt comedere carnes tempore debi-
 to, erit etiam iicitum illas procurare.

Hinc, si desiderare literas est licitum, erit quoque licitum
 studium literarum procurare; quoniam obiectum, nempe,
 scientia est licitum. Dices. Licitum est habere episcopatum; &
 tamen de sententia D. Thom. non licet illum desiderare, &
 procurare? Respondeo. Eo modo, quo licitum est habere epis-
 copatum, licet etiam illum desiderare, & procurare, nempe,
 quando homo fuerit illo dignus. Erit autem dignus, quando
 fuerit präditus virtutibus, quas D. Paul. ad Timo. scribens re-
 censet. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, &c. Et
 quia nullus debet se irreprehensibilem iudicare, nullus debet
 nec potest commodè desiderare. Poterit tamen aliorum iudi-
 cio se committere, atque illum habere. Ex parte illa notabili,
 nempe, & non alio, sequitur primò, eo modo licuisse procu-
 rare mortem Christi, scilicet, per orationes, & propter bonũ
 finem, scilicet, propter generis humani redemptionem, quo
 licuit desiderare: vt propheta illam desiderarunt. I. ad Tim. 3.

Hinc, licitum erit sacerdoti in generali consulere pratori;
 vt suum munus exerceat; non tamen, vt latro suspendatur,
 procurare. Appen. 3.

CONCLUSIO.

Desiderare pollutionem ex audientia confessionum subse
 qui haud licet. Et ratio est; quia talis pollutio solum habet ex
 cufationem; quoniam est volita in sua causa; quare quando ef-
 fet in se volita, nullam posset excufationem habere. Quod
 enim non licet procurare, non licet desiderare. S. Tho. 1. 2. q.
 74. ab art. 5.
 vsq; ad. 10.

*Septima diffie. Vtrum in portione superiori possit esse
 peccatum?* S. Bon. d. 24.
 in. 2. p. d. art.
 1. q. 1. & 2.

Reueca prius in memoriam quæ supra de portione infe-
 riori, & superiori diximus, non esse, scilicet, duplicem
 poten-

D. Aug.

S. Tho. 1. p. q.

78. art. 9.

potentiam; sed vnica tantum, vnum, videlicet, intellectum, qui quatenus diuersa contemplatur, ratio siue, portio superior, vel inferior, nominatur: vt D. August. 12. de Trinit. docuit, qui fuit huius distinctionis autor. Modum autem, quo distinguuntur, explicat S. Tho. in 1. p. lege etiam D. Bona. vbi sup.

CONCLVSIO I.

Append.

In portione superiori peccatum mortale esse potest. Ratio est; quia cum credere articulis fidei sit actus portionis superioris, errare in eisdem articulis erit actus eiusdem virtutis, siue portionis. Contraria namque circa idem subiectum versantur, & sunt. Hinc, in eadem portione poterit similiter esse veniale peccatum: vt est subitus infidelitatis motus.

CONCLVSIO II.

In portione inferiori potest esse peccatum. Et ratio est, quia ignorantia crassa legis naturalis est portionis inferioris, & est mortale peccatum; vt si quis ignoret fornicationem simplicem esse peccatum. Similiter, & in cogitatione rei illicitæ, quando voluntas in ea morose, vt dictum est, delectatur, est peccatum. Et vno verbo cum omnis ignorantia culpabilis, & omnis error positivus sint operationes intellectus, & sint peccata, poterit esse peccatum in intellectu. Cuius operationes dicuntur esse voluntariæ, non quod sint à voluntate elicite: sed quoniam imperatæ. Potest enim voluntas imperare intellectui aliam quam cogitationem, auertendo ipsum ab vna cogitatione, & in aliam conuertendo.

Quest. V. 1. De causis peccatorum.

DE hac q. qua aliquot positus articulis, absoluetur, disputant doctores scholastici varijs in locis Alex. Alen. q. 94. B. Tho. 1. p. q. 48. & 49. & in 1. 2. à q. 75. vsque ad 81. & q. 3. de malo. S. Bona. d. 34. & 6. & 7. Scot. d. 37. Duran. dist. 34. Alex. Alen. & 6. & 7. & alij dist. 36.

vbi. 3. m. 3. Art. 1. Vtrum peccatum in vniuersum habeat causam?

art. 1.

S. Tho. art. 1.

q. 75. 1. 2.

Titulus intelligitur de auersione, & conuersione peccati. An habeat causam? id est de peccato pro materiali, vel pro formali, an habeat causam?

CON-

CONCLUSIO I.

Peccatum pro materiali habet causam per se, hoc est, ex intentione. Et ratio est, quia voluntas intendit illum actum, scilicet, dictum, vel factum, &c. qui quidem actus est peccatum, & intendit illum sub ratione boni ut latro furatur sub ratione boni utilis; quare habet causam per se. Nam causa per se est, quæ agit ex intentione, & per propriam formam. Tum etiam, quia peccatum cœpit esse, & omne quod cœpit esse, habet causam. Nihil enim fit in terra sine causa. Iob. c. 5.

Iob. c. 5.

CONCLUSIO II.

Peccatum pro formali nullam habet causam per se. Ratio est, quia nullus operatur ad malum aspiciens, nisi sub ratione boni, & formale peccati, scilicet, auersio à Deo, & à recta ratione nullum bonitatis vestigium habet. Et ita cum nullus operetur illud ex intentione, ex consequenti non habebit causam per se.

15. q. 1. cap. merito

CONCLUSIO III.

Peccatum pro formali habet causam deficientem, & per accidens, ex parte effectus, & ex parte causæ. Tres sunt huius conclusionis partes. Et primæ scilicet, quod habeat causam deficientem, ratio est, quia voluntas, non sequens regulam rectæ rationis est causa deficiens, & negatiua respectu rectitudinis. Potest enim, & tenetur dare suæ operationi rectitudinem cōformando se rationi rectæ, & nō dat, ac proinde dicitur esse causa defectibilis, siue deficiens. Quia deficit non dando rectitudinem, quam dare tenebatur. Hinc, voluntas diuina cum nihil teneatur efficere: quia nulli legi subditur, non dicitur unquam deficere. In secunda parte conclusionis dicitur, & per accidens ex parte effectus. Et ratio est, quia non intendit peccatum pro formali, nullus enim operatur ad malum aspiciens, ut ex secunda cōclusionione constat. Quod autem sit causa per accidens ex parte causæ; ut in tertia parte conclusionis continetur. Probat, quia omnis causa per accidens reducit ad causam per se. Cuius maximæ sensus est, omnis causa agens præter intentionem, quæ dicitur causa per accidens, præsupponit prius, natura efficere aliquid ex intentione; quemadmodum ignis, ut per accides causet, siue efficiat priuationem frigiditatis, præsupponitur, ut per se causet calorem.

Append.

Et

Et cum voluntas prius natura, & per se causet actum materiale peccati; ut in prima conclusione habetur: profecto per accidens, id est, præter intentionem, erit causa peccati pro formali.

S. Tho. art. 2. ubi supra. **Prima diffi. Habet ne peccatum interiore causam?**

CONCLUSIO.

T Riplicem habet peccatum interiore causam, nempe, voluntatem, & rationem, & potentiam sensitivam. Et ratio est; quia voluntas propter suam libertatem, & defectum, appetit plerumque, aliquod illicitum sub ratione boni utilis, aut delectabilis; atque ita generat peccatum. Ratio etiam sapissimè aut per ignorantiam, aut per errorem, deficit, dirigendo voluntatem ad aliquod illicitum, quod licitum esse opinatur, atque ita est causa peccati. Et tandem potentia sensitiva, quia inclinat voluntatem ad delectationes prohibitas, est quoque causa peccati. Diversimodè tamen peccatum ab his tribus causis producit; nam à duabus prioribus potentijs immediatè, & deficienter emanat; quoniam peccatum in illis immediatè consistit (Nō enim est peccatum sine voluntatis cōsensu) à potētia verò sensitiva mediatè, id est inductivè.

Alex. Alen. ubi supra. m. **Secunda diffi. Vtrū peccatū exteriorē causam habeat?**

CONCLUSIO.

3. art. 4.

S. Tho. art. 3.

ubi supra.

Num. 31.

Gen. 3.

Gen. 3.

Causæ exteriores peccati plerumque sunt homo, dæmon, & obiectum aliquod sensibile. Probatur, primum de homine. Num. 31. Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel, & prævaricari vos fecerunt in dominum. Deinde patet de dæmone Gen. 3. ubi legitur, respondisse Heuam Domino. Serpens decepit me. Tandem de obiecto experientia comprobatur; quoniam obiectum sensibile exterius excitat sensum, & sensus inclinat voluntatem, &c. Gen. 3. vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius. Et cum omnes istæ causæ voluntatem liberam ad malum compellere non valeant, licet, suasionibus per-

persuadere possint (fidelis enim est Deus, qui nō patitur nos tentari supra id, quōd possumus) non erit extra voluntatem causa peccati quærenda, quæ sit principalior.

Tertia diffi. Vnum peccatum potest ne esse causa alterius?

CONCLUSIO.

VNum peccatum, secundum quadruplex causarum genus, potest esse alterius peccati causa. Probatur enumeratione exemplorum singularū causarum. Et primum est causa efficiens per se, quatenus ex multis peccatis

v. g. ex multis actibus libidinosi generatur incontinentie habitus, & dispositiones, quibus peccator ad similes actus disponitur, & inclinatur. Est quoq; causa efficiens per accidēs, quatenus remouet prohibēs peccatum, nempe, Dei gratiam, verecundiam, & timorem. Secundū est causa materialis prout

est occasio, & præparat materiam alterius peccati; vt avaritia est occasio iurgiorum, inimicitiarum, & disponit voluntatem ad lites. Tertiū est causa finalis, quatenus vnum peccatū propter aliud committitur; vt quando quis furatur, vt possit meretrici stipendium soluere. Postremū est, & causa formalis; vt patet in exemplo proximè posito: quia forma est, quæ dat esse rei, & finis in mortalibus gerit vicem formæ. Nam

quando quis committit furtum propter fornicationem, tūc furtum est; vt materia, & fornicatio velut forma.

Quarta diffi. Potest ne esse peccatum à causa bona?

Bonitas, vel est entitatiua, vel moralis. Prima est abso-

luta quidditas cuiuscunquē rei, de qua scribitur Gen. 1. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.

Hoc est, perfecta quōd ad essentias suas. Habet enim Lucifer, quicquid est de quidditate supremi angeli: & ita est valde bonus entitatiuē, siue bonitate entis. Secunda est actus à voluntate cum omni circumstantia rectæ rationi consona elicitus,

vel est ipsamet potentia rationalis omnibus habitibus studiosis ornata, & prædita.

S. Tho. art. 4.

ubi supra &

Durand. d.

36. q. 1.

S. Tho. 1. 2.

tato q. 84.

Alex. Alen.

ubi. §. m. 3.

art. 3. & 5.

B. Tho. 1. p.

q. 49. art. 1.

S. Bona. dist.

34. art. 1. q.

1. & 2.

Durand. ead.

d. q. 3.

Nota.

Gen. 1.

CONCLUSIO I.

Peccatū est à causa bona bonitate entitativa. Et ratio est; quoniam peccatum est à libero arbitrio, cui nihil perfectionis essentialis deest.

CONCLUSIO II.

Non est autem à causa bona morali, immo à causa mala. Et ratio est; quia plerunquē à voluntate depravata, & vitiorū pondere oppressa; efficitur. Et quando Christ. R. N. dixit. Non potest arbor bona &c. intellexit per arborem intentionem operantis, bonitate morali bonam, à qua nō potest peccatum emanare. Hinc, peccatum dicitur esse à bona, & mala causa; à bona bonitate entitativa, & naturali, & à mala malitia morali.

Matth. c. 7.

Append.

S. Thom. & D V B. *Vtrum voluntas, non sequens regulam rationis, sit causa peccati?*
Scot. ubi. 5.

THomistæ respondent, voluntatem absque regula rationis, antequam ad actum applicetur, non esse peccatū; sed ipsam voluntatem sub tali priuatione, & tamen esse aliquod bonum, sicut homo non albus. Quæ quidem responsio vix intelligi potest, quoniam peccatum est voluntas priuata rectitudine. Idē nota voluntatem, non sequentem rationis regulam, dupliciter posse considerari. Primò consideratur quatenus actualiter recedit à regula rationis, & hoc modo idem est, quod peccatum. Secundò, quatenus aptitudinaliter rationis regulam non sequitur: sed solum est apta, ut talem regulam non sequatur: & hoc modo est apta, & defectibilis, & est aliquod bonum entitativum: quia, esse defectibilem est naturale, & conditum à Deo, & de ratione cuiuscumque creaturæ. Non enim potest Deus efficere, quod sit creatura, & non sit defectibilis; quia cum sit ex nihilo, est defectibilis, & ex consequenti peccabilis; quo etiam modo dicitur esse causa peccati.

Artic. II. De causa peccati ex parte intellectus?

Causa peccati ex parte intellectus est ignorantia rerum tractandarum. Nam omne peccatum ex parte causæ interioris, vel emanat ex ignorantia ex parte intellectus; vel ex infirmitate ex parte appetitus sensitiui; vel ex malitia ex parte voluntatis. Et quoniam de ignorantia cum Magistro in prima huius secundiparte copiose differuimus, ad alias causas declarandas accingamur.

Alex. Alen.

q. 146.

Artic. III. De causa peccati ex parte appetitus sensitiui.

d. 22. q. 2.

Alex. Alen.

q. 146.

Peccatum dicitur ex infirmitate nasci, quando ex appetitu sensitiuo proficiscitur, qui infirmatur propter originalis iustitiæ priuationem.

S. Tho. q. 77.

1. 2. & q. 84.

Prima diffic. Voluntas potest ne ab appetitu sensitiuo moueri?

Alex. Alen.

p. 4. q. 8. m. 7.

Voluntas; vel mouetur directè, vel indirectè, directè quidem, quando habet se tantum passiuè; vt aqua se habet respectu caloris, quem recipit. Quo modo à solo Deo, qui est autor naturæ, potest moueri. Cuius rei ratio est; quia cum sit potentia libera, & indeterminata ad vtrunque oppositorum, ad amorem, scilicet, & odium, non poterit ab extrinseco, nisi à solo naturæ autore determinari. Indirectè autem moueri est, quando mouetur intellectus, quo moto, voluntas ad aliquam operationem inclinatur.

art. 2. §. 1. in

fine.

S. Tho. art. 1.

q. 77. 1. 2.

CONCLUSIO I.

Voluntatem directè ab appetitu sensitiuo ad operandum moueri est impossibile. Dicitur enim Eccles. 15. Ab initio constituit Deus hominē. Et infra. Ante hominem vita & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Quare nullus poterit inclinationem concupiscibilis, & irascibilis ad viciam accusare, cum voluntas, quatenus agens liberum est,

Eccles. 15.

1. Cor. 10.

hos bestiales motus opprimere, & superare valeat. Fidelis namque est Deus, &c. qui facit cum tentatione prouentum.

CONCLUSIO II.

Daniel. 13.

Ad Gal. 5.

Ad Rom. 7.

Voluntas inducitur ad peccandum indirectè ab appetitu sensitiuo, scilicet, à pronitate, quam habet sensualitas ad immoderatè appetendum obiectum, quo indiuiduum conseruatur, & ad inordinatam generationem causa conseruandæ speciei, & ad inordinatè rebus nociuis resistendum. Probatur Daniel. 13. Concupiscentia subuertit cor; Ac si apertè dicat. Pronitas sensualitatis voluntatem ad delitias, libidinem, & iram allicit; vt his appetitus sensitui passionibus consentiat. Et ad Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, &c. vt non quacunque vultis, illa faciatis. Et ad Roma. 7. Video aliam legem &c. Et ratio est; quia cum nulla potentia inferior moueat superiorem, nec efficiat aliquid immediatè, & directè in illa, præter intellectum, qui mouet immediatè voluntatem; mediatè tamen, & indirectè inducit voluntatem excæcando intellectum; vt quod malum est, bonum esse iudicet, & sub hac ratione à voluntate eligatur, & erret. Qui enim volunt regem decipere, prius, regis consiliarij, vt decipiantur, curant. Illis enim excæcatis, continuò rex allucinatur. Et in regno animæ voluntas est regina, eiq; à consilijs est intellectus; quo quidè decepto, voluntas ad malum pro bono eligèdum inducitur.

S. Tho. art. 2.
ubi. 5.

Scot. in. 3. d.
36.

Secunda diff. Potest ne ratio aliquando contra scientiam, quam habet, à passione superari?

Luc. 12.

Sanctus Thom. refert opinionem Socratis, qui asserbat nullum peccatum ex certa scientia, & cognitione peccatorum; sed ex ignorantia tantum veritatis procedere. Quæ quidem opinio experientiæ, & sacræ scripturæ repugnat. Nam si experimur, propriisque auribus multoties audimus concubinarium confitentem se esse in peccato; profectò eius peccatum non ex ignorantia, quæ sit scientiæ priuatio, emanabit. Tum etiam sacra scriptura multis in locis hoc idem testatur. Nam Luc. 12. legitur. Seruus, qui cognouit voluntatem domini

domini sui, & non fecit secundum voluntatem eius, vapula-
bit multis. Et Iacobi. 4. Scienti bonum, & non facienti, pec-
catum est illi. Verum pro pleniori intelligentia huius diffi-
cultatis considera, quæ sequuntur. Scientia est; vel vniuer-
salis; vel particularis, Et propter priuationem alicuius istarum
potest aliquis peccare, ut potest aliquis habere scientiam hu-
ius vniuersalis, omnis vsura est mala, & ignorare in particu-
lari: an iste contractus sit vsuarius. Et tunc temporis, ex igno-
rantia scientiæ in particulari voluntas ad peccandum contra
scientiam vniuersalem inducitur. Potest euenire, ut aliquis
scientiam habitualement alicuius veritatis in particulari habeat;
cuius tamen veritatis scientia actuali careat, eò quod illam
actu non consideret. Verbi gratia, si huius veritatis, omnis
triangulus habet tres angulos, &c. habeat scientiam habitua-
lem; non tamen actualem propterea quod illam actu non co-
siderat. Vel quia non vult; vel propter aliquod impedimen-
tum. Passio appetitus sensitui libidinis, aut ire ligat plerumq;
intellectum: quominus, quod scit in vniuersali, consideret in
particulari. V. g. scit aliquis habitualiter in vniuersali omnem
fornicationem esse malam: accidit autem, ut præ nimia pas-
sione huius vniuersalis non recorderetur, & in particulari for-
nicationem committat. Inconsideratio, vel non recordatio
vniuersalis scientiæ tribus modis potest contingere. Primo
per distractionem circa alterius potentie obiectum. Accidit
enim incontinentibus oculos in formam aliquam figere: sicut
David in Beth-sabea, & præ nimia oculorum attentione in-
tellectum à contemplatione boni, cui antea vacabat, recedere.
Secundo per inclinationem sensualitatis contra huiusmodi sci-
entiam, nam scientia huius vniuersalis, omnis fornicatio est fu-
gienda, inclinat ad fugiendam fornicationem: sensualitas verò
inclinat ad oppositum. Vnde accidit plerumq;: ut insurgente libi-
dinis tepestas, præ nimia delectatione homo neq; consideret,
neq; illius vniuersalis omnis fornicatio, &c. recorderetur. Quo
obliuiscitur intellectus scientiæ vniuersalis, & in particulari co-
tra illam operatur. V. g. homo existens in ebrietate, per quam species

Iacob. 4.

1. Considera-
tio.2. Considera-
tio.

3. consid.

4. consid.

2. Reg. c. 11.

Arist.

phantastica turbantur, scientia habitualis obliuiscitur; atque etiam præ nimia ira, aut amentia, species ita turbantur, ut homo in amentiam incidat. His considerationibus positis, sit.

CONCLUSIO.

Frequenter præ nimia sensualitatis passione homo contra scientiam vniuersalem habitualementem, quam in intellectu actualiter habet, operatur; & hoc ex defectu considerationis in particulari. Hæc conclusio duas habet partes. Et prima probatur experientia, & autoritatibus, quibus refutauimus So-

Ad Rom. 7.

cratis opinionem. Et confirmatur ad Rom. 7. Video aliam legem in membris, &c. captiuantem me in lege peccati. Quod in loco per legem membrorum intelligit Apostolus concupiscentiam; & cum concupiscentia sensualitatis sit quædam passio, de sententia B. Pauli, inducet planè intellectum; ut contra scientiam operetur. Secunda pars conclusionis (& hoc ex defectu, &c.) probatur, quia voluntas nunquam operatur, nisi si sub ratione boni ab intellectu præostensi, & cum velit peccatum, præostenditur sibi ab intellectu sub ratione boni apparentis, atque ita ex consequenti errabit in particulari. Propterea quod tunc non considerat vniuersalem, scilicet, omnem fornicationem esse malam. Et huius vniuersalis oblitus contemplatur istam delectationem esse bonum, & ita illam sub specie boni delectabilis appetit.

Append.

Hinc, omne peccatum, quodam modo ex ignorantia procedere videtur, sumendo ignorantiam non propriè pro scientia priuatione; sed pro obliuione vniuersalis scientiæ, vel pro inconsideratione intellectus, non perpendentis deterius malum esse, bono honesto, quam bono delectabili, aut vili priuari.

Alex. Alen.

q. 146.

S. Tho. ubi

5. art. 3.

Nota.

Gen. 4.

Tertia diffi. Vtrum peccata, quæ ex passione appetitus sensitui oriuntur, ex infirmitate esse dicantur?

Licet voluntas nostra sit appetitu sensitui potètiore, nam post illum opprimere, ut Gen. 4. legitur, Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Nihilominus ta-

men quædam peccata: vt mox explicabimus, dicuntur ex infirmitate, non quòd sint ex imbecillitate, & impotentia voluntatis ad resistendum (Non enim voluntas infirmatur) sed quia ipse appetitus sensitivus dicitur infirmari, qui præ immoderata delectatione, & inclinatione ad proprium obiectum, non potest à ratione rectè gubernari, & cohiberi. Supra metaphora ab infirmitate corporis, quæ, vt docet Arist. est impedimentum quoddam, quominus corpus suas operationes exercere valeat. Oculus enim infirmus non potest, sicut sanus, colores clarè videre.

CONCLVSIO.

Peccata, quæ ex immoderata inclinatione potentia irascibilis, & concupiscibilis oriuntur, metaphoricè peccata ex infirmitate vocantur. Cicero animæ passiones a gradibus vocat. Et ratione confirmatur, quoniam infirmitas corporalis est impotentia exercendi operationes naturales ex inæqualitate, & improportione mensuræ debitæ humorum, ratione cuius improportionis, & inæqualitatis corpus per virtutem motricem, & gubernatricem, quæ est in corde, non regitur, & gubernatur. Et cum præ nimia inclinatione sensualitatis ad proprium obiectum, appetitus sensitivus voluntati, quæ est virtus animæ potentias secundum rectam rationem, vt rectè operentur, gubernans, non subiiciatur, hinc fit, vt peccata sensualitatis metaphoricè ex infirmitate appellentur, hoc est, ex abundantia prauæ inclinationis, ob quam non subiicitur rationi, instar corporis infirmi, quod propter abundantiam, & inæqualitatē humorum non potest per virtutem cordis, in quo est principium vitæ, & vitalis operationis, gubernari.

Hinc, peccata ex infirmitate propriè dicuntur, quæ ex inclinatione appetitus sensitivi proficiuntur. Talia sunt solū peccata, quæ spectant ad actus venereos, siue ad cibos, & contentiones, quæ pro eorum defensione oriuntur. Et ratio est, quia appetitus sensitivus est nobis cum brutis communis, & cum appetitus sensitivus brutorum ab illa tria tantum, scilicet, ad venerea, cibum, & rixas, quæ circa hæc oriuntur, inclinatur, hæc sola peccata ex infirmitate dicuntur. Cætera

Arist. 10. de animal.

Cicero lib. 4. Tuscul.

Appendi.

Dub.

ex ignorantia, vel ex malitia oriuntur. Dices: unde nam orta est in sensualitate hæc infirmitas, vt rationi non obediat? Respondeo. Ex defectu iustitiæ originalis; quoniam in statu innocentie sensualitas rationi domino despotico subdebatur, erat sana.

Alex. Alen.

q. 157. m. 1.

2. & seq.

S. Tho. art. 4.

vbi supra.

2. ad Tim. 3.

cap.

D. Aug. 14.

de ciu. c. 28.

Quarta diff. Est ne amor sui omnis peccati causa?

CONCLVSIO.

Amor sui inordinatus est causa finalis, mouens omnem hominem ad malum. Probat. 1. ad Timoth. 3. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, &c. Vbi B. Paul. definit amorem sui esse radicem, fontem, & originem peccatorum omnium. Et D. August. inquit. Amor sui vsque ad contemptum Dei ædificat ciuitatem Babylonis. Et cum omne peccatum ad dictam ciuitatem pertineat, erit profecto amor sui omnis peccati causa. Et ratione confirmatur; quia finis in intentione operæ est, qui mouet ipsum ad omnem operationem, & amor sui est peccatoris finis, atq; ita mouet ipsum ad omne peccatum.

Append. 1.

Hinc, blasphemus, & hæreticus ex amore sui; vt suum sequantur beneplacitum, peccant. Similiter occidens seipsum, præ nimio sui amore peccat; ne præsentem miseriam, quas morte deteriores iudicat, patiatur.

Append. 2.

Ad Roma. c.

10.

Similiter, & Iudæi amore sui, & non Dei, ne eorum synagoga destrueretur, olim primitiuam ecclesiam persequébantur. Et hoc est, quod docuit B. Paul. ad Rom. 10. Aemulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Nam emulatio, & zelus Dei, & non secundum scientiam amor sui est. Quæ admodum multi regularum tanto sui instituti afficiuntur amore; vt cæterarum religionum exosa habeant incrementa. Notanter dicitur in præcipio, amor sui inordinatus; nam ordinatus amor sui bonus, & laude dignus est. Datus enim est homini ad vitam tuendam, & conseruandam. Hinc, namque odium sui est peccatum, & ad diligendum se ipsos, corpusq; & animam homines lege naturæ obligantur. De amore sui multa poeta & philosophi scripsere.

Quinta

Quinta diffie. Sunt ne concupiscentia carnis, & oculorum, & superbia vitia peccatorum cause?

Alex. Alen.
q. 158.

CONCLUSIO.

S. Tho. art. 5.

ubi supra.

1. Ioan. c. 2.

Sunt quidem cause omnis peccati, quod ex sensualitate proficiscitur. Probat. 1. Ioan. c. 2. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & oculorum, & superbia vite. Et ratione confirmatur: quia radix omniq. peccatorum est amor inordinatus sui, vt proxima difficultate explicauimus. Qui quidem amor nō versatur, nisi circa tria prædicta, scilicet, circa concupiscentiam carnis, &c. Quare peccata, quæ ex sensualitate proficiscuntur, adhuc tria, tanquam ad suas causas, erunt referenda. Nam sunt illa immediate, & proxima, & interiores peccandi occasiones. Avaritia verò est mediata occasio, quoniam si avaro abuti diuitijs libuerit, ad manum omnia vitia habebit, iuxta illud. Pecunie obediunt omnia. Et illud Horatij. Genus, & formam regina pecunia domat.

Eccl. c. 10.

Horat.

Sexta diffie. Peccatum, proueniens ex passione appetitus sensitui, est ne minus graue, quam quod ex sola malitia, nulla nos passione sensualitatis agitate, oritur?

Alex. Alen.

q. 146.

S. Tho. ubi supra art. 6.

Verbi gratia, si vnus fornicetur sensualitatis suggestione ad hoc alliciente, alius, nulla suggestione præcedente, sed quia ipse excitauit prius seipsum, vt uter grauius peccet?

CONCLUSIO.

Si passio liberum antecedit arbitrium, peccati malitiam minuit. Et ratio est, quia quanto principium operationis est minus liberum, & minus in potestate nostra situm, tanto peccatum est leuius, propterea q. minus possumus illud vitare, & quando principium peccati est à passione, est à principio minus libero, & est minus voluntarium, & ex consequenti minoris malitiæ, & grauitatis.

Hinc, peccantes grauiori tentatione carnis incitate minus

peccant, quàm ex leuiori tentatione peccantes; quoniam tunc peccatum est à principio minus libero, scilicet, à voluntate maiori passione agitata, & impulsâ.

Append. 2. Hinc, qui ex maiori ira exercet vindictam, minus peccat, ut si quis, accepta contumelia, statim delinquẽtem percutiat, minus peccat, quia minus habet libertatis.

Append. 3. Hinc, accedens ad pulchriorem minus peccat, quàm qui ad minus pulchram accedit; quoniam insurgit grauior tentatio, quæ intellectum exacerbat. Et de similibus. simile esto iudicium.

C O N C L U S I O I I.

Quando initium peccati est à sola voluntate, nulla passione antecedente; sed tantum subsequente, tunc passio subsequens non extenuat; sed potius, auget peccati malitiam, ut si quis nulla carnis illecebra agitatus eliceret hunc actum, volo fornicari, & statim motus carnis sequeretur, & libidine exardesceret, talis passio carnis subsequens non minuere, sed auget peccati malitiam, quæ, quò fuerit passio maior, eò erit grauior. Et ratio est; quia quantò principium operationis est magis liberum, tantò est magis voluntarium; quoniam magis fuit in potestate nostra illud vitare, & in casu huius conclusionis principium peccati est omninò liberum; quoniam voluntas non fuit aliqua passione carnis exagitata, neque compulsa, quæ libertatem extenuat, & cum sit magis liberum, tunc peccatum erit magis voluntarium, & quò magis voluntarium, ut ex supradictis constat, eò erit grauius, & maioris malitiæ.

Append. 4.

Hinc, qui intrat domum meretricis animo accedendi ad illam: nulla tamè præuia excitatus passione, grauius peccat, quàm qui præuia passione, & delectatione, intrat. Propterea quod liberius primus, quàm secundus peccat.

Append. 5.

Ex dictis collige tres gradus peccatorum secundum maiorem, & minorem grauitatem, qui tribus sequentibus propositionibus explicantur.

Prima Propositio.

Peccatum ex ignorantia minus graue est peccato ex infirmitate, vel ex malitia. Et ratio est; quia, cum ignorantia sit priuatio

priuatio scientiæ; huiusmodi peccata non sunt voluntaria in se ipsis; sed in suis tantum causis; & ex consequenti cum minus habeant voluntatis, & libertatis, erunt minus mala.

Secunda Propositio.

Peccata ex infirmitate sunt præcedentibus grauiora. Et ratio est; quia huius generis peccata sunt in se ipsis voluntaria.

Tertia propositio.

Peccata ex malitia, nempe, quando aliquis nulla excitatur passione peccati, sunt præcedentibus deteriora. Et ratio est; quoniam sunt magis in se ipsis voluntaria. Et quia iuxta regulam generalem, eò peccatum est grauius, quò magis voluntarium; quoniam magis liberum. Et eò magis liberum, quo causa ad peccandum inducentes fuerint pauciores, & minus efficaces. Relege, quæ supra de grauitate peccatorum; & de ignorantia scripsimus. Ex articulo citato colligitur apertissime de sententia D. Thom. conuersionem non esse magis de ratione peccati.

Septima diffc. Excusat ne omninò passio voluntaria a peccato?

Dist. 25. cap.

vnū orariū

S. criminis

15. q. 1. S.

1. & c. seq. ad

c. mulier.

S. Tho. 1. 2. q.

78. art. 4.

S. Tho. ubi s.

art. 7.

Dictum est passio à peccati malitiam extenuari, nunc queritur. An excuset, &c.

CONCLUSIO I.

Quando passio hominem rationis vsu priuat, omninò à peccato, dummodò causa passionis fuerit naturalis, excusat, v. g. qui præ naturali ægritudine incideret in phrenesim, excusaretur ab adulterio & homicidio tempore phrenesis patrato ratione passionis, nempe, phrenesis. Et ratio est; quia huiusmodi operationes non sunt liberae, neque volitæ in se ipsis, cum homo tunc non utatur ratione. Neque in sua causa; propterea quod, ut supposuimus, talis ægritudo corporalis fuit naturalis.

CONCLUSIO II.

Quando passio omninò rationis vsu extinguit, si eius causa

causa fuit aliquo modo volita; peccans à culpa omnino non excusabitur, vt si quis pre ira, aut amore, quem à principio potuit vitare, insaniret, & in infantia constitutus, fornicaretur, aut hominem occideret. Et ratio est; quia huiusmodi actus sunt liberi non in se ipsis; sed in sua causa, quam poterat, & tenebatur vitare. Confirmatur exemplo ebriorum, quorum peccata eis propter eandem rationem imputantur.

CONCLUSIO III.

Quando passio appetitus sensitiui non fuerit vsque adeo excellens; vt rationis lumen extinguat, tunc actus ex tali passione procedentes à culpa non omnino; bene tamen ex parte excusabunt; vt si quis peccati conscius; præ nimia tamen sensu litatis passione, venerea, vel vindictam appetat. Et ratio est; quia, vt proxima difficultate explicauimus, passio non tollit omnino libertatem, licet illam extenuet, & huiusmodi operationes sunt in se ipsis volita. Dices. Quomodo voluntas huiusmodi passiones opprimere poterit? Respondeo. Auertendo intellectum à cogitationibus illicitis, & conuertendo illum: vt honesta contempletur. Sublatis enim cogitationibus turpibus, aufertur obiectum turpe, quod erat præsens in esse intentionali, nempe, in cogitationibus ipsis, & sublato obiecto, continuò passionis tempestas quiescit. Voluntas si quidem non fertur in incognitum. Nam sicut in præsentia obiecti ad sedandam carnis concupiscentiam oportet omnino auertere oculos corporeos, ne femina pulchritudinem videant; ita etiam ad opprimendam carnis passionem in absentia obiecti, erit prorsus necessarium oculos mentis, ne turpia contemplantur, auertere. Hæc; vt facias, & non solum; vt doceas, perpende.

D. V. B. Cuius speciei erunt huiusmodi peccata?

CONCLUSIO.

Limitatio.

ERUNT eiusdem speciei, cuius est eorum causa. Et ratio est qui non habent aliam malitiam, neque aliam transgressionem à malitia, & transgressionem suæ causæ. Intellige nisi huiusmodi peccata fuerint aliquo modo præuisa. Nam si ebrius esset iam expertus, se in ebrietate constitutum solum fuisse

fuisse hominem occidere, tunc homicidium non esset circumstantia; sed verum peccatum iniustitię. Quia indirecte esset in se ipso volitum; quoniam pręuidit causam homicidij, & noluit illam prohibere.

Octaua diff. Vtrum qui ex corporali infirmitate, quam propria culpa contraxit, non potest præcepta ecclesiastica adimplere, sit transgressionis illorum præceptorum reus?

Verbi gratia, non ieiunans quadragesimam; quia inter ludentem tibiam fregit. De hac difficultate breuissime disseruimus in floribus quarti lib. in tractatu de ieiunio in fine q. 6. Dub. 6. nunc autem sit.

CONCLUSIO I.

Non est præcepti reus, qui ratione infirmitatis nõ seruat illud, si talis infirmitas fuerit inuoluntaria. Et ratio est; quia cū huiusmodi transgressio non fuerit volita in se, nec in sua causa, nullatenus erit peccatum.

CONCLUSIO II.

Quando infirmitas fuerit voluntaria, & mala inde secuta fuerint præuisa, tunc ad culpam, tanquàm volita in se ipsis, imputabuntur. Probaturs exemplo ebrij, qui conscius per vehementem suspicionem homicidij patrandi in ebrietate, voluit inebriari. Tunc enim non solum sibi placet ebrietas; verum etiam actu vult ebrietatis effectum, nempe, homicidiũ.

Hinc, qui præ nimia abstinencia, maximè contra prælati obedientiam, incidit in infirmitatem; ita vt non possit quadragesimam ieiunare, si hoc præuidit, proculdubio placet sibi ieiunij transgressio; quamobrem erit violati ieiunij reus. Quoniam zelo Dei; sed non secundum scientiam, se macerauit. Obsequium enim rationabile esse debet.

CONCLUSIO III.

Quando infirmitas voluntaria fuerit, & mala inde futura non fuerint præuisa; quia fortè non venerunt in mentem, id genus

*Deregulis in
vis c. necessi-*

Append.

*Ad Roma. c.
10. & 12.*

genus mala, ad culpam non in se ipsis; sed in sua causa imputabuntur; quamobrem non erunt peccata ab infirmitate distincta. Probat; quia peccatum tantum habet malitiæ, quantum voluntatis, & cum in casu huius conclusionis malum futurum non habeat aliam peculiarem volitionem, à volitione suæ causæ, nequē habebit aliam transgressionem, siue malitiam à sua causa distinctam. Vnicum enim peccatum erit causa infirmitatis, & malum futurum; vt si quis pernoctauerit deambulando, & propter infirmitatem postea non potuerit audire missam, tunc vnicum erit peccatum pernoctatio, & non audire missam, & ex consequenti satis erit pernoctationem illam confiteri: propterea quod non est puniendus quantum meruit missæ prætermisso; sed quantum pernoctatio. Sunt autem intelligendæ secunda, & tertia conclusio, dummodò ante aduentum temporis, quo ecclesiasticum præceptum obligat, reum non pœnituerit, dedisse causam peccato. Nam si antea pœnituit, tunc cum causa peccati virtute pœnitentiæ fuerit iam deleta, & remissa, peccata inde secuta non imputabuntur. Et ratio est; quia non sunt iam voluntaria in sua causa, quamuis olim fuerint; nequē in potestate infirmi, siue committentis illa fugere, & impedire. Hæc animaduerte: vt huiusmodi hominibus peccata sequentia non imputetur.

Limitatio.

Alex. Alen. Nona difficult. Peccatum, quod à carnis passione proficiscitur, erit ne mortale?
& S. Thom. art. 8. ubi. §.

CONCLUSIO I.

SI voluntas nullum passioni antecedenti præstat assensum, nullum inde peccatum mortale sequetur. Et ratio est; quia cum passio illa non sit voluntaria, non auertit à Deo, id est, non est amoris Dei priuatio, & per consequens nō est mortale peccatum. Non enim occidit animam. Nequē enim præcipitur nobis, ne concupiscentiam habeamus: sed ne illi consentiamus.

CON-

CONCLUSIO II.

Quando voluntas passioni antecedenti formale, aut interpretatiuū assensum præstat, talis assensus à passione impulsivè effectus erit mortalis; vt si voluntas delectationi veneret assensum præster. Et ratio est; quia cū homo tunc à Deo per legis transgressionem, impossibilem cum charitate, auertatur, absq; dubio peccabit mortaliter. Et animaduerte duplicè esse voluntatis, assensum. Vnus enim est formalis, siue directus, qui sunt idē; vt quando voluntas elicit actum positiuū circa peccatū dicens; volo hunc actum. Alter interpretatiuus, quando, scilicet, nō prohibet peccati causam; non tamen elicit volitionis actum; vt quando intellectu turpia, & vetita cogitante, voluntas in delectatione illius cogitationis immoratur, nec auertit intellectum, cū possit, & neutraliter se habet. Tenetur enim cū primum insurgit talis delectatio, illam opprimere. Nam aliter in certissimo lapsus periculo constituetur. Præterea etiam in hoc articulo S. Tho. confitetur formale peccati esse auersionem. Hactenus de peccato ex parte appetitus sensitiui.

Alex. Alen.

Artic. IIII. De causa peccati, quæ est malitia.

q. 146.

S. Tho. 1. 2. q.

78.

Hic artic. absoluetur, positis aliquot difficultatibus, ad quarū pleniorē intelligentiam dubium vnum, & vnā difficultatem præmittere operæ pretium erit.

Dub. Peccatū ex malitia sumitur ne pluribus modis?

Respondeo. Tribus modis accipitur. Nā primò aliquis dicitur peccare ex malitia, quādo solus habitus malus, est causa peccati, de quo statim difficultate tertia erit sermo. Secundò vocatur peccatum ex malitia quodcunque peccatum; præsertim, quando vnum peccatum est alterius peccati effectus, dicitur procedere ex malitia; idest, ex peccato malo; vt detractio, quæ frequenter oritur ex inuidia, dicitur hoc modo peccatum ex malitia. Est enim detractio inuidiæ filia. Tertiò appellatur peccatum ex malitia, de quo est præsens disputatio.

Prima

Prima diffi. Quid dicitur est peccatum ex malitia?

Scot. d. 43. q.
2. & in 1. d.
1. q. 4. nota
ad argumēta
pro opinione
§. aliter.
Gabriel.
Ocham.
Almain.
D. Aug. lib.
2. confess. c.
4.
S. Tho. art. 1.
ubi supra.
Scot. loco pro
xime citato.

TRes sunt de hac difficultate opiniones. Et prima tribuitur Scoto affirmanti, peccare ex malitia voluntatem. nihil aliud esse, quàm velle malum sub ratione mali. Lege eundem Scot. in hoc secundo dist. 6. q. 1. notabili ad argumēta pro opinione in sol. ad. 4. eiusdem opinionis est Gabriel eadem dist. 6. q. 1. art. 3. Dub. 2. & Ocham q. 13. Dub. 3. Afferunt enim voluntatem posse velle malum sub ratione mali, & posse nolle bonum sub ratione boni. Hanc dicit Almain in moral. esse aliorum plurimorum sententiam. Cui opinioni videtur suffragari D. August. Nam loquens de furto, quod ipse adolescens commiserat, ita ait. Non quærebam frui pomo, sed furto ipso. Amaui defectum meum, nō illud, in quo deficiebam. Quibus verbis insinuare videtur D. Aug. se culpam sub ratione culpæ amasse. Scotus tamen in q. 3. citata dist. 43. nō loquitur definiendo, ubi, recitatis duabus opinionibus, apertissimè videtur tertiam sequentem opinionem defendere. Secunda opinio est affirmantium, peccatum ex malitia esse, quod à vitioso habitu proficiscitur; quæ est falsa; vt statim in tertia difficultate sequenti declarabitur. Tertia opinio est S. Thom. art. 1. & Scoti ubi sup. & S. Bona. & aliorum asserentium, peccatum ex malitia esse, quandocūq; voluntas, nulla præuia passione stimulante, induxit animum ad peccandum.

CONCLUSIO.

Voluntatem peccare ex malitia non est velle malum sub ratione mali. Ratio est; propterea qd hoc est impossibile. Quod ita demonstro. Bonum est obiectum voluntatis; ergo voluntas non potest ferri in malum sub ratione mali. Consequentia patet, quia impossibile est aliquam potetiam ferri vel operari, nisi circa proprium obiectum. Non enim auditus potest percipere colores, aut visus sonū: neq; intellectus operatur nisi assentiendo veris, & falsis dissentiendo. Et obiectum voluntatis de sententia omnium philosophorum est bonum; vt etiam Dionysius docet. Quare vt habet conclusio voluntatem peccare ex malitia non est, &c. Et ad autoritatē

D. Diony.

D. August.

D. August. respondeo; verum esse aliquos, frui malitia ipsa, *D. Aug.*
vel potius se ipsis; sed hoc sub ratione boni delectabilis, iux-
ta illud. Latantur, cum malè fecerint, & exultant in rebus
peffimis. *Prone. c. 2.*

Hinc, si quis posset odio habere Deum, illud esset sub ra-
tione boni apparentis, & conditionalis; ita dicendo; si esset
possibile, vellem non esse Deum, & forsitan damnati eun-
dem actum habent. *Append. 1.*

Hinc, peccatū ex malitia erit de sententia Scoti vbi sup. *Append. 2.*
dist. 43. q. 2. illud, quod non ex ignorantia; neque ex infirmi-
tate, idest, à passione antecedenti: sed ex voluntatis libertate
proficiscitur: ita quòd voluntas; vt docet communis opinio,
nulla passione agitante, inducat se ad malum.

Secunda diffi. Potest ne quis peccare ex malitia?

CONCLUSIO.

Peccare potest homo ex sola malitia, & de facto peccat,
quando non ex ignorantia, siue ex passione antecedenti:
sed tantum ex libertate, scienterq; malum sub ratione
boni eligit. Probatur primo Iob. 34. vbi de huius furfuris fla-
gitiosis hominibus loquens ait. Quasi de industria recesserūt
ab eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt. Et ratione
confirmatur: omne peccatum ex aliquo magno principio
corrupto proficiscitur, nempe, aut ex ignorante intellectu,
aut ex sensualitate stimulante, aut ex voluntate deordinata;
peccans autē ex malitia nō peccat ex ignorātia, cum actua-
liter sit boni conscius; neq; ex passione; quia vt in cōclusionē
postulat, nulla eum passio agitauit; ergo à sufficienti diui-
sione peccabit ex deordinatione voluntatis, quæ bonum ab
intellectu præostensum repudiat, & malum sub specie boni
veri, aut apparentis, aut delectabilis, aut vtilis eligit.

*Tertia diffi. Vtrum quicumque peccat ex habitu vi-
tioso, peccet ex malitia?* *S. Tho. vbi
supra. art. 2.*

Sensus tituli est. An peccatum, quod à solo habitu, & nullo
modo à passione, siue ignorantia proficiscitur, quàmuis
II. Part. Z. postea

Nota.

postea sequatur delectatio, sit peccatum ex malitia appellandum? Peccare ex solo habitu contingit, quando, nulla ignorantia præcedenti, nulla etiam carnis passione agitante, eligit homo peccare ob hoc solum: quia est vitijs assuefactus. Quodd quidem accidit illis, qui præ nimia peccandi consuetudine, nullam ferè ex peccato capiunt delectationem: ut libidinosus ex carne, & ebrius ex vino. Peccant tamen ambo; quia sunt peccatis assuefacti.

CONCLUSIO.

Quicumquè peccat ex solo habitu vitioso, etiam ex malitia peccat. Et ratio est: quia peccare ex malitia est, quando initium peccati non est ignorantia, vel passio appetitus sensitiui; sed tantum libera voluntas, eligens malum: sed qui peccat ex solo habitu est huiusmodi: ergo omnis peccans ex solo habitu, peccat ex malitia.

S. Tho. art. 3. Quarta diffic. Vtrum, qui peccat ex certa malitia, ubi supra. semper ex habitu vitioso peccet?

1. Animad.

Append. 1.

Append. 2.

2. animad.

IN hac difficultate, quænam sint principia: quare voluntas ad peccandum inclinetur, quærimus. Verum animaduerte prius, quæ subsequuntur. Voluntas naturaliter ad bonum ab intellectu præostensum inclinatur. Et ratio est; quia proprium eius obiectum est bonum, ad quod, sicut lapis ad centrum, inclinatus. Hinc, omne vitium est contra naturam hominis; quoniam est contra rationem: quæ quidem ratio est specifica hominis differentia. Hinc, quando eligit voluntas malum, oportet; ut talis electio ab aliquo principio extrinseco corrumpente voluntatem, proueniat. Voluntas potest eligere malum tripliciter. Vel ratione ignorantia intellectus, non intelligentis illud esse malum. Vel ratione infirmitatis: quoniam aliqua passione appetitus sensitiui concutitur. Vel tertio ex se ipsa: quia est corrupta, & inordinata. Duo priora membra satis, superquè ex supradictis patent: restat, ut quomodo corrumpatur animad-

maduertamus. Voluntas corrumpitur, idest, prouior ad malum, quàm ad bonum redditur, triplicem ob causam. Vel ratione habitus vitiosi, inclinantis illam ad promptè, faciliter flagitioseque operandum. Vel ratione aegritudinis corporalis: hoc est, ratione inclinationis ad illa peccata, quæ sunt contra naturam. Quæ ab Aristot. aegritudines corporales: quoniam proficiscuntur à natura corrupta, nominantur: vt est inclinatio ad comedendum terram, vel carnes humanas, siue ad quodcunque genus libidinis, quod non est inter marem, & fœminam. Vel tertio propter remotionem impediens malum, siue peccatum: quæ sunt frequentissimè desiderium vitæ æternæ, & timor gehennæ. Remotis enim his prohibentibus peccatum, statim homo peccat. Nam sicut remota trabe prohibente lapidem descendere, illicò lapis descendit: ita eodem prorsus modo, remota per desperationem spe vitæ æternæ, & amoto gehennæ timore, homo peccat. Et ratio primi, & secundi membri est; quia voluntas inclinatur ad illas operationes, quæ sunt similes supposito, & per habitum vitiosum, aut per aegritudinem corpoream, vitia sunt similia, & conuenientia supposito malè habituato. Et cum habitus inclinet ad similes actus, ratione habitus vitiosi, aut aegritudinis voluntas ad vitia inclinabitur.

CONCLVSIO.

Omne peccatum ex malitia, vel ab habitu vitioso, vel à naturali aegritudine, vel à remotione prohibentium peccata, proficiscitur. Et ratio est; quia peccatum ex malitia emanat à voluntate corrupta, & inordinata, idest, inclinata ad malum: vt ex prima, & secunda animaduersione constat: quoniam voluntas ex natura sua inclinatur ad bonum. Quare si aliquando eligit malum, idèd eligit: quia est corrupta, & inordinata, & cum corrumpatur vna ex tribus causis: vt patet in tertia animaduersione, propter vnā ex illis spontè eligit malum.

3. animad.

Arist. 7.

Ethic. c. 5.

S. Tho. 1. 2. q.

31. art. 7.

S. Tho. 2. 2. q.
186. art. 9. ad

primum Ca-
iet. in sum-
ma & Syl-
uest. & alij
summiste

verbo cōtēp-
tus. Scot. in.
4. d. 3. q. 4.
art. 2.

Quinta diffic. Quidnam est peccare ex contemptu?

Absoluetur hæc difficultas, positis aliquot propositioni-
bus, quibus faciliè, quando contemptus sit mortalis, di-
gnosceretur.

Prima Propositio.

Contemptus legis tribus modis sumitur. Primò negatiuè,
aut contradictoriè, & est idem tunc, quod negligentia, & de-
fectus, hoc est, non adhibere curam, & diligentiam adimplē-
di legem; nulla tamen iniuria, siue odio legis latoris interue-
niente. Quo quidem modo frequentissimè peccatur ex con-
temptu. Ideo enim ab omnibus peccatur; quia nolunt dili-
gentiam adimplendi præcepta superiorum adhibere. Secun-
dò accipitur contemptus pro irrisione legis, absquē vlla legis
latoris iniuria; vt optimè docet Scotus. Nempe, quando quis
iudicat aliquam legem inutilem; vt si prælatus præciperet;
nequis per hortum à cœna deambulet, & inde nihil mali
sequeretur, tunc irridens hoc præceptum diceretur illud cō-
temnere. Sit ne hoc peccatum: an non? Statim dicitur. Tertiò
sumitur propriissime, & positiuè, quādo aliquis hoc solo ani-
mo transgreditur legis præceptum; quia odio habet legisla-
torem, & ob hoc tantum; vt legis latori non obediat: vt si
peccans dicat intra se; ego non eram hoc facturum; placet ta-
men facere; propterea quod prælatus, siue princeps illud pro-
hibet.

Secunda Propositio.

Vt contemptu propriè dicto peccetur, duo requiruntur si-
mul. Et primum est legis transgressio, quæ est actus ipse pec-
candi. Secundum est causa peccandi, scilicet, contemptus le-
gis latoris; vt si peccans intra se dicat: volo modò frangere si-
lentium, quod non faceret, nisi prælatus prohiberet. Et idè
vult frangere silentium; quia prælatus prohibet. Similiter
dicere verbum otiosum ex contemptu est dicere illud; vt fa-
ciat contra legem Dei, quæ verbum otium inhibet. S. Thom.
verò dicit peccare ex cōtēptu esse, quando voluntas renuit
subijci

S. Tho. Caiet.
ubi. 5.

subijecti ordinationi legis, vel regulæ; & ex hoc, tanquam ex causa finali, procedit ad faciendum contra legem, vel regulâ.

Tertia Propositio.

Peccare ex contemptu primo modo sumpto non est speciale peccatum. Et ratio est; quia huiusmodi contemptus, vel ab infirmitate, vel ab ignorantia, vel ex malitia, siue ex negligentia adimplendi mandata diuina, quæ est communis omnium peccatorum causa, non autem ex irrisione legis, aut ex odio legis latoris proficiscitur.

Quarta propositio.

Si contemptus pro irrisione legis, indicando illam inutile, & infructiferam, accipitur, & talis contemptus contra præcepta, vel consilia diuina fuerit, erit grauissimum infamiae peccatum. v. g. si quis consilium diuinum de erogandis omnibus bonis pauperibus, & de ingrediendo religionem, iuxta illud, Si vis perfectus esse, &c. irrideret, & inutile iudicaret, esset blasphemus in Deum, iudicans illum errare in consulendo, & insipientem esse; si autem esset consilium, aut præceptum humanum, nullum esset peccatum iudicare illud inutile, dummodo non sit consilium, aut præceptum vniuersalis synodi, quæ propter assistentiâ Spiritus sancti, nequit errare. Verum enimvero consilia, & præcepta cæterorum superiorum, aut synodi particularis, vel prouincialis, si nullius fuerint frugis, iudicare esse inutilia, nullus erit peccatum. Et ratio, vt egregiè docet Scotus, est: quia nullus tenetur habere falsam opinionem sui superioris: quam quidem haberet, si iudicaret prælatum esse sapientem, cum sit insipiens, præcipiens inutilia.

Matth. 19.

Scot.

Quinta Propositio.

Contemptus tertio modo acceptus est peccati mortalis causa, etiam in minimis præceptis, quorum transgressio citra contemptum, nullum esset peccatum: vel saltem esset tantum veniale; vt si quis hoc solo animo dicat verbum otiosum, aut citra obligationem, non elargiatur eleemosynam,

Prou. 18.

Limit. 1.

Limit. 2.

Alex. Alen.

q. 94. & in

4 p. q. 24. m.

3.

S. Th. 1. 2. q.

79. alij. dist.

37.

Castro cōtra

hereses ver.

creatura, &

ver. malum,

& v. peccat.

non ob aliud; nisi quia Christ. R. N. elemosynam consuluit, & verba oriosa prohibuit. Et ratio est; quia huiusmodi contemptus ex acerrimo in legem, & legis latorem odio proficiscitur. Immo est acerrimum odium. Quapropter soli pessimi, & vitijs assuefacti ita delinquant; vt Prouerb. 18. insinuat, vbi dicitur. Impius cum in profundū venerit peccatorū, contemnit. Cuius loci non est sensus, q. peccare ex consuetudine sit peccare ex contemptu. Quantumcunque enim quis sit vitijs assuefactus, si non hoc solo animo peccat vt superioribus non obtemperare, nullatenus erit peccatum, ex contemptu. Sed quia per nimiam vitiorum consuetudinem disponuntur peccatores ad odium legis latoris: ita quod non alio peccent animo, quā vt superioribus non obediant. Limitat tamen Caiet. hanc doctrinam bifariam. Primò, quando aliquis est in vna re inobediens ex indignatione ne prælato, rem gratam faciat; nihilominus tamen quantum est ex se, est in alijs obedire paratus: vt si prælatus præciperet subdito vt in cella maneat, & recedat, non ob aliud, nisi vt prælato rem gratam non faciat, & hoc ex indignatione, quia non vult illi placere, sed displicere, iste contemptus non est mortalis. Et ratio est; quoniam tunc animus, & finis peccantis non est inobedientia; sed indignatio. Secundo limitatur, quando aliquis paratus obedire prælato in grauioribus, in minimis illum contemnit. Nam tunc per contemptum non mortaliter; sed venialiter tantum peccat. Et ratio est; quia non absolute; sed

secundum quid, contemnit prælatum.

Quæst. V I I. De causis extrinsecis peccatorum.

DE causis intrinsecis peccatorum, scilicet, de ignorantia, infirmitate, & malitia hactenus; restat igitur, vt de extrinsecis illorum causis verba faciamus, quæ sumuntur ex parte Dei, diaboli, & alterius peccati. Nam de homine, quatenus est peccati causa, iam supra differuimus, cum de peccato originali ageremus.

Artic. I. An Deus sit causa peccati?

Alex. Alen.

Circa hūc artic. fuit error Manichæorum, quem postea ab inferis excitauit Lutherus, & eius sequaces, qui, vt solent, inter se dissentiebant. Nam licet omnes affirmarent omne malum culpæ esse à Deo, non solum permissiue, verum etiam effectiue. Dicebant enim Lutherus, & eius sectæ, negationem Petri, & Iudæ perditionem esse à Deo effectiue, sicut Pauli conuersionem. Erat tamen inter illos dissensio: propterea q. Manichæus duos deos esse dicebat, vnū summè bonum, à quo bona cuncta procedebāt. Et alterū summè malū, à quo mala cuncta emanabāt. Sunt autem aliqua, quæ vtilissima sunt, prius necessario præmittenda. Tria sunt in peccato animaduertenda. Primum est actus peccati, quatenus est entitas positiua à parte rei. Secundum est malitia moralis, à qua malum morale appellatur. Tertium est auersio à Deo, & legis transgressio, quod id est, quò modo dicitur sumi peccatum pro formali. Malū morale constat ex duobus, nempe, ex relatione positiua ad rationem errantem, & ex priuatione rectitudinis virtutis opposita. V. g. hic actus, volo furari, est consentaneus rationi erranti, id est, iudicio practico erranti, scilicet, mihi bonum est furari, & est rectitudinis opposita virtutis priuatus, nepe, ipsius iustitiæ, quæ inest actui contrario, huic, scilicet, nolo furari. Et ratio est, quia vnum contrarium alterius contrarij priuationem continet: vt albedo continet nigredinis priuationem. Et cum hic actus, volo furari, sit contrarius illi actui iustitiæ, scilicet, nolo furari, continebit priuationem iustitiæ illius, nempe, relationis, quæ est conformitas ad rectam rationem. Quemadmodum actus humanus habet à voluntate: vt sit moralis, id est, liber, ita ab eadem voluntate habet, vt sit bonus, vel malus efficienter. Vnde si voluntas est bona, actus necessario erit bonus, & e contra. Quod expresse docuit Christus Iesus, quando dixit. Non potest arbor bonā malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Et ratione confirmatur, quia omne agens assimilatur sibi passum, siue effectum.

9.94.m.3.

art.2. & toto

art.6.

S.Tho. art.1.

vbi supra.

S.Bona.

Scot.

Durant.

Vega.

Castro.

Soto.

Cano vbi. 5.

Hæresis.

Castro.

1. Nota.

2. Nota.

3. Nota.

Matth. c.7.

Append. 1.

4. Nota.

Hinc, impossibile esse videtur, voluntatem malam producere bonum effectum; & è conuerso. Causa est duplex, vel naturalis, vel moralis. Prima dicitur dupliciter, vel quia est determinata ad vnum, vt ignis ad calefaciendum, vel etiam si sit indifferens ad vtrumquè oppositorum, vt voluntas, dicitur nihilominus naturalis, quatenus per propriam, & naturalem virtutem operatur. Vnde conuersus generalis Dei cum causis secundis, & ille, quò mecum ad hos flores colligendos concurrat, dicitur naturalis, quòniã Deus per voluntatem, quæ sibi naturaliter inest, operatur. Causa autem moralis dicitur etiam eadem voluntas creata, aut increata, solùm quatenus per consiliũ, vel imperium, vel prohibitionem, vel non prohibitionem aliquorum ad bonos, siue malos mores spectantium, operatur. Et vno verbo, quicumquè ex intentione præcipit, consulit, prohibet, permittit, cum prohibere aliquem vitij, vel virtutis actum teneatur, illum liberè eligit, causa moralis dicitur. Hæc diuisio est Arist. qui dicit causas diuidi in agentia naturalia, & libera, siue à proposito, aut à concilio, quæ morales causæ vocantur; quoniam ad mores pertinent.

Append. d. 2.

5. Nota.

Aristot. 2.

Physi.

6. Nota.

Hinc, Deus dicitur causa moralis, quatenus nobis aliquam actionem præcipit, vel consulit perfectionem, quæ omnia ad rectos mores spectant. Cum quilibet effectus sit in suam causam reducendus, vt naturalis effectus, in naturalem causam, & moralis in moralem, & peccatum pro formali sit moralis defectus: quoniam ad prauos mores spectat, eius causa propriè quatenus peccatum est, erit tantùm moralis.

7. Nota.

Deus nequè est, nequè esse potest moralis peccatorum causa. Et ratio est; quia nequè præcipit, nequè consulit peccatũ. Immo prohibet illud; vt diuina scriptura sæpissimè testatur. Operationes, quæ intrinsecæ sunt, à principio vitali dependent, id est, ab aliqua potentia rationali siue sensitua. Impossibile enim est sine tali potentia produci. Probat, in visione, exempli gratia, est entitas, quæ est ipsa visio, & est ipsa actio, quatenus per illam oculus tendit in obiectum extra, & cognoscit illud. Considerando igitur visionem in genere entis, & in genere operationis vitalis, impossibile est operationem

rationem vitalem esse à Deo ; ita vt potentia nihil operetur. Nam implicat contradictionem ; quoniam propterea dicitur operatio vitalis ; quia operatio animalis viuentis est.

Quare si animal non operatur, non erit vitalis operatio. Peccatum vitalis operatio est Et ratio à definitione peccati 8. Nota. est : quia est dictum, vel factum, &c. Quæ quidem actiones, & operationes potentiarum sunt. Causa peccati, vel 9. Nota. est directa, quæ per consilium, aut præceptum induxit aliquem ad malum ; vel est indirecta, quæ non prohibet, ùm possit, & prohibere teneatur. Deus nulla lege ad prohibendum peccatum tenetur. Et ratio est ; quia ille lege aliqua tenetur, qui habet superiorem potentem aliquo præcepto illum obligare : at Deus cum nullum habeat superiorem, nequè ipse sibi superior sit, nulla lege tenebitur. Causa alia efficiens : alia verò deficiens esse dicitur. Prima est, quæ actiue ad aliquam actionem concurrir, vt est ignis respectu caloris. Secunda est, quæ cum efficere, vel operari teneatur, non tamen operatur ; vt nauta, qui non recte gubernat nauim, causa deficiens in gubernatione nominatur. 10. Nota. 11. Nota.

CONCLUSIO I.

Nullatenus absolute concedendum est, Deum esse directè, aut indirectè peccati causam. Hæc conclusio est de fide contra Manichæos, & Lutherum, & eius sequaces. Et probatur primò auctoritate vna, aut altera ex multis, quibus veritas hæc poterat demonstrari quæ in Sacra scriptura continentur. Sapient. 11. Nihil odisti eorum, quæ fecisti, & cum Deus odio habeat peccatores, & peccata. Sapient. 14. Odio enim sunt Deo impius, & impietas eius ; non poterit vllò modo esse causa peccati proformali, nequè illud velle. Nam Psal. 113. Deum velle aliquid, est illud efficere, & è contra. Omnia Eccl. 15. enim quæcunq; voluit, fecit. Ecclesiasti. 15. Non dicas, Deus me implanauit, idest, decepit. Non enim necessarij sunt ei homines impij. Et quia nemini mandauit Deus impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi ; videlicet ex intentione. Est etiam diffinita in cõcil. Trid. sess. 6. can. 6. vbi ita legitur. Siquis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere,

facere, sed mala opera, ita ut bona Deum operari non permittit solum, sed etiam proprie, & per se adeo, ut sit proprium eius opus non minus perditio Iudæ, quam vocatio Pauli, anathema sit. Hanc veritatem catholicam professi sunt D. Aug. lib. 73. questionum q. 3. ubi inquit. Deo autore, nemo fit deterior. Et B. Fulgentius, qui ita ait. Deus non est autor eius, cuius est ultor, & si Deus esset causa peccati pro formali, absque dubio esset iniustus puniens peccatum, cuius ipse fuit principalis causa. Et ratione confirmatur, quia implicat contradictionem Deum velle peccatum pro formali. Nam peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei, id est, contra Dei voluntatem. Voluntas enim signi ipsius Dei lex Dei est, & tunc peccatum esset simul volitum, & non volitum, quod manifestam indicat contradictionem. Quod autem indirec- to peccati causa esse non possit prohibendo, scilicet mala, cum possit. Patet, quoniam tunc peccata non prohiberi imputantur, quando potest, & tenetur illa prohibere, ut submersio navis nautæ imputatur, eo quod illa prohibere tenebatur. Et cum Deus nulla lege obligetur, ut constat ex notabili decimo, non imputabuntur illi peccata: quævis possit prohibere. Lege omnino Vegam ubi supra.

C O N C L U S I O I I I.

Deus, loquendo de malitia morali peccati, quatenus est conversio ad creaturas, & quatenus est formale positum peccati est eius, non moralis, sed naturalis causa. Intellige conclusionem de entitate positiva actus, quod satis exempla hic posita declarant. Prima pars, nempe, quod non sit moralis causa, patet ex notabilibus positis. Non enim consulit, aut precipit huiusmodi malitiam morale, immo illam omnino prohibet. Et confirmatur exemplis ex Vega ubi sup. desumptis. Neque enim fabro homicidium patratum gladio ab ipso bona intentione facto imputatur. Deinde sicut intelligentia motrici orbium celestium non imputantur facinora, quæ, nisi celi moveretur, nullatenus ab hominibus committerentur, ita neque Deo sunt adscribenda. Bene conscia est intelligentia flagitiorum, quæ per motum celorum ab ipsa factum, efficiuntur. Nam si ipsa non moveret cælum, neque manus ad homicidium posset

posset inquiri, quare volēs colorū motū, vult etiā istorū infiriorū motum: nec tamen idē dicitur esse peccati causa. Quoniam neque pręcipit, neq; cōsulit illud. Eodē agitur modo, cū de causis peccatorum agimus, est de ipso Deo theologandū.

Prima diffic. Quomodo fieri potest: ut Deus sit causa peccati pro materiali, & nullo modo ei peccatum imputetur.

Varij doctores varios modos inuestigarunt, quibus Deū Opt. Max. a peccato defendere, quāvis sit malę actionis causa. Primus modus est Durādi, asserētis Deū non concurrere immediatē ad actiones malas peccatorum, sed mediatē, & hanc ob causam nō imputari Deo peccatū. Et nota est se concursum immediatū, quādo agens p̄ se ipsum operatur effectum, quomodo pater, concurrit ad prolis generationem; mediatum autē esse, quādo agens est causa causa, vt auius respectu nepotis. Vnde dicit Durandus, Deū non concurrere, siue causare ad actiones peccatorū immediatē; sed mediatē, eō quōd creauit olim liberum hominis arbitrium, & nunc cōseruat, a quo immediatē peccatū procedit. Cuius verba sunt, Deus non est causa actionum liberi arbitrij, &c. & paulō inferius colligit rationē, dicens. Si ergo Deus causat immediatē, &c. Hic modus ab omnibus theologis rejicitur. Et merito quidem, quia innititur fundamento quidam, plusquam falsū. Nempe, Deū nō causare actionem peccati immediatē; &c. quōd planē est erroneū. Neque enim ob hoc solū dicitur Deū cōcurrere cū causis, secūdis ad illarū operationes, q̄ a p̄iunctis pio rerū species causauerit, & nunc earū indiuidua cōseruet, verū etiā, quia simul q̄ causis secūdis ad earū operationes cōcurrat. Quod multis in locis diuina scriptura testatur. Ioan. 1. Omnia p̄t ipsum facta sunt; quod quidē esset falsum, si Deus mediatē tantūm res ipsas causaret. Nam causa mediata non p̄t se, sed p̄ aliam agit. Et rursus Ioan. 5. Pater meus vsquē modo operatur, & ego operor. Quilocus intelligendus est de indiuiduorū, & non specierū creatione. Quia post primā creationē mūdi nō creauit Deus aliquam nouam speciem.

Et

Durā. ubi. 5.

Durā. causē legendus.

Ioan. 1.

Ioan. 5.

re. b. gal.

Gen. c. 2.

Caiet. ubi. 5.

S. Tho. & est

caute legēd.

Gregor.

Et ideo dicitur Gen. 2. Et die septimo requieuit Deus ab opere, quod patrauerat. Secundus modus est Caietani, qui, ut ex eius littera colligitur, tenet Deū esse peccati causam, quatenus est malum morale, includens priuationem virtutis oppositam: non tamen quatenus est malum simpliciter, hic modus ab omnibus rejicitur. Et ratio est: quia illa priuatio rectitudinis virtutis opposita est formale peccati & de sententia Caietani à Deo causatur. Et ideo hæc opinio parum ab opinione hæreticorum, tribuentium Deo causalitatem peccatorum, distare videtur. Deinde cum illa rectitudinis priuatio sit contraria honesto, nullo modo fiet à Deo; quoniam Deus non est inhonestatis causa. Tertius modus est Gregorij Ariminensis in. 2. distin. 34. art. 3. afferentis, peccatum non habere causam. Qui modus dicendi est falsus: nam ex eo sequitur, vel quod homo non sit causa peccati, vel quod Deus erit causa peccati per accidens, sicut, & homo. Deinde subditi Deus facit actum mali, sed non male, neque contra rectam rationis regulam, ut quando quis adulterium committit, Deus licite puerum producit; homo verò illicitè. Hoc etiam dictum est absurdum; quoniam absurdissimum, & valde absonum est, concedere Deum esse mali culpæ causam, & autorem. Tandem addit, Deus non est in causa; ut homo exerceat talem actum, conferat tantum illi liberum arbitrium, sine quo operari non potest. Sed ex hoc, quod datur liberum arbitrium, per quod homo peccat, non dicitur causa peccati. Hoc vltimum dictum non indiget refutatione, cum iam sit refutatum, cum opinione Durandi, in quam desisset. Quartus modus est Gabrielis, & Ochamij enim tenent, quod Deus in rigore, & in locutionis proprietate est causa peccati: quam quidem locutionem duplici sensu explicant. Et primus est, quod Deus est causa actus mali, qui sensus verus est, ut prædicti doctores opinantur. Secundus sensus est, quod Deus peccat: & sensus iste est falsus, ut in prima conclusione sequenti declarabitur. Quintum modum assertit Magister falsissimum quorundam dictionem, actum peccati non esse à Deo: sed ab homine, vel à diabolo. Hunc modum, tanquam erroneum, deserunt omnes theologi.

S. Tho. & est
caute legēd.

Gabr.

Ocham.

Quintus mo-
dus.

Mag. d. 37.

Sextus

Sextus modus dicendi est S. Thom. D. Bona. Scoti, & Ricar. *D. Bona.*
 qui opinatur, Deum esse causam peccati solum pro materia- *Scot.*
 li. Non tamen ei imputari; propterea quod non est causa for *Ricar. eadē*
 malis peccati. Formale enim peccati non est entitas positiva; *dist.*
 sed est tantum priuatio rectitudinis, quæ à libero arbitrio, tã-
 quàm à causa non agente; sed deficiente causatur. Deus autē
 causa deficiens respectu cuiuscunque effectus non est: sed effi-
 ciens causa. Vltimus modus est Scoti, Vega, & Cani, qui om-
 nes vno ore consentunt, Deum esse causam cuiuscunque en- *Soto.*
 titatis positivæ, quæ est in ipsa actione peccati; non tamen si- *Vega.*
 bi peccatum imputari, neque absolute peccati causam esse *Cano. ubi. 3.*
 nuncupandum. Et ratio illorum est; quia, quàmuis sit causa
 naturalis illius actionis peccati, non tamen est causa moralis.
 Lege notabilia in principio huius articuli posita.

CONCLUSIO I.

Deum non posse peccare euidentissimis autoritatibus, &
 rationibus potest demonstrari. Nam D. Paul. tanquàm euide- *Roma. 9.*
 tem veritatem, hanc conclusionem confitetur, quando dicit.
 Nunquid iniquitas apud Deum? Absit. Et Psalm. 5. Quoniam *psal. 5.*
 non Deus volens iniquitatem tu es. Confirmatur rationibus;
 quia cum Deus sit omnipotens, non poterit deficere, & ex cō
 sequenti neque peccare. Posse enim peccare, & posse deficere
 pro eodem à D. August. accipiuntur. Deinde Deus est summa
 bonitas, qua maior, & melior excogitari non potest, & si pos- *D. Aug. lib.*
 set peccare (quod est impossibile) alia maior bonitas posset ex *2. de symb.*
 cogitari, nempè, illa, quæ peccare non posset. Hac conclusio- *cap. 1.*
 ne confutatur quartus modus.

CONCLUSIO II.

Quintus modus dicendi est erroneus. Hæc conclusio pro
 bata manet in conclusionibus huius articuli. Et confirmatur;
 quia si aliqua actio; vt dicit modus ille, non sit à Deo, apertissi-
 mè colligitur, Deum non esse primum ens, neque primum
 actum per essentiam. Siquidem esset aliquod ens, & aliqua *Ioan. 1.*
 actio, quæ non esset ab ipso Deo. Cum omnia per ipsum fa-
 cta sint.

CONCLUSIO III.

Peccatum, quatenus est entitas quædam, immediate à Deo
 efficitur.

efficitur. Hæc conclusio est communis, iuxta sextū, & vltimū modum. Et præter auctoritates, & rationes, quæ in confutatione illius modi fuerunt adductæ, confirmatur. Nam Deus concurret; vt causa prima ad omnes operationes secundarum causarum, siue liberarum, siue naturales sint; quare concurret immediate, vt ex prædictis patet. Aliter enim si mediata tantum concurreret, non esset prima causa, neque haberet perfectissimum causandi modum, qui soli primæ causæ tribuitur. Hæc eadem conclusio est D. Augusti 3. de Trinitate, vbi dicitur, Deū per suam voluntatem esse causam omnium motionum liberi arbitrij. Et cum peccatum pro materiali sit operatio liberi arbitrij, sequitur velle illam entitatem, & ex consequenti eandem efficere.

Append. i.

Hinc, colligitur Deum esse causam motionis linguæ blasphemantis, & occisionis, & extensionis manus alienum furantis. Et ratio est; quia sicut concurret Deus cum bruto, & leone ad hominem deuorandum; ita etiam cum homine ad peccati actionem efficiendam. Quærenti autem, quid sit iste Dei concursus? Respondebis, esse volitionem secundam ipsius Dei, qua vult omnes causas, tam liberarum, quam naturalium suas operationes exercere. Et quia peccatum est operatio hominis, vult Deus illam operationem, & ita talis operationis dicitur esse causa. Percontanti verò, si Deus vult peccatum. Cur igitur illud sub gehennæ condemnatione prohibet? Satis facies, si dicas, duplicem esse Dei voluntatem. Vna est signi, quæ est ipsum præceptum, aut consilium diuinum. Quia præceptum est signum voluntatis diuinæ. Altera verò est voluntas beneplaciti efficax, vnde sequitur Deum multa velle voluntate beneplaciti, quæ voluntate signi prohibet. Huius generis sunt omnes operationes peccatorum pro materiali, quas Deus voluntate efficaci vult. Peccatum autem pro formali dicitur velle permissiuè: propterea quod potest illam priuationem rectitudinis prohibere, & non prohibet.

CONCLUSIO IIII.

Si de peccato loquamur, quatenus est defectus rectitudinis virtutis oppositæ, Deus nullo modo potest esse illius priuationis

tionis causa. Hæc est contra Caietanum. Et præter rationes inter disputandum contra illū propositas, confirmatur: quia peccatum, quatenus est priuatio rectitudinis; aut prout est auersio à Deo, cum non sit entitas positua, nō habet causam efficientem; sed deficientem dūtaxat, eò q̄ liberū arbitrium non sequitur rectam rationem. Deus autem nullo modo est causa deficiens: quoniam ex parte sua paratus est dare actui debitam rectitudinem.

Hinc, liberum arbitrium solū erit deficiens causa, quòd *Append. 2.* fit, vt sibi tantū defectus imputetur. Alij modi dicendi iam sunt proprijs in locis confutati. Dub. Quomodo fieri potest: vt sit aliquis actus à Deo, & defectus rectitudinis, qui natura liter ipsum actum consequitur, Deo non ascribatur? Verbi gratia in malis, quæ habent intrinsecam malitiam: vt in odio Dei, & mendacio, & alijs id genus malis. Respondeo ex notabilibus in principio positis, & sit conclusio.

C O N C L V S I O.

Nullo pacto est talis defectus Deo tribuendus. Et ratio est: quoniam perfectio actus necessariò debet esse ex causis perfectis: defectus verò satis est, vt ab altera tantū causa deficiente sit. Illustro rem vno, atq; altero exemplo: vt ad motum deambulantis, & habentis alteram tybiam breuiorem, concurrunt anima, tanquā causa principalis, & etiā tybia; *Vega ubi. 5.* attamen claudicatio non est ab anima, quæ parata est rectè mouere corpus: sed prouenit ex defectu alterius tybiæ: quoniam perbreuis est. Tum etiam, vt defectus scripturæ non emanat ab inertia optimè scribentis: sed ex papyri, aut calami defectu: ita etiam est in proposito theologādum. Quāuis enim actus, peccanti sit à Deo, & à libero arbitrio: defectus tamen Deo, qui paratus erat præstare omnem perfectionem actui, non est imputandus: sed solū libero arbitrio, quod rectam rationem non sequitur.

Hinc, maxima illa, nempe, quando cūq; aliqua sunt inseparabilia, quicquid ex causa vnius, necessariò est causa alterius, *Append. 3.* est vera, quando; vel vtrumquè est quid positiuū, vel vtrūque dicit perfectionem. Secus verò, quando alterū est priuatiuū: & impositionē significat. Exempli gratia in hoc discursu:

omnis

omnis lapis est insensibilis, homo est lapis: ergo homo est insensibilis. Consequentia est bona, & conclusio colligitur ex utraq; præmissa in Darij: falsitas tamē, & defectus veritatis in conclusione solum ex minori propositione emanat: ita à simili in proposito dicendum est. Nam quamuis priuatio rectitudinis sit odio Dei annexa; non tamen ab ipso Deo causante actum prouenit; sed à libero arbitrio. deficiente, idest, non sequente rectam rationem.

Alex. Alen.

1. p. q. 29. m. Secunda diffi. Est ne Deus causa excæcationis, indurationis, & aggrauationis?

S. Tho. q. 79.

art. 3. 1. 2.

Vega lib. 13.

super concil.

Trid. cap. 12.

Castro ver.

malum.

Hæresi. 1.

Nota.

DE hac difficultate multa supra scripsimus; verum breui erunt aliqua perstringenda. Et nota trifariam indurationem accipi. Primò pro subtractione auxilij specialis. Secundò pro impunitate peccatorum. Tertio pro occasione inuidiæ, quam mali ex beneficijs, quæ Deus sanctis suis confert, sumunt.

CONCLUSIO I.

Si induratio, siue obstinatio pro impœnitentia, & proposito perseuerandi in peccato sumatur, nullo modo est à Deo. Et ratio ex præcedenti difficultate est; quoniam huiusmodi impœnitentia est peccatum, & peccatum à Deo non est.

CONCLUSIO II.

Si hæc tria, scilicet, induratio, & excæcatio, & aggrauatio pro subtractione specialis auxilij necessarij ad credendum, pœnitendum, & audiendum, quæ recta sunt, accipiuntur, à Deo esse dicuntur. Hæc conclusio multis sacre scripturæ testimonijs probatur. Quibus præmittenda sunt quæ sequuntur. Nempe, sicut triplex est effectus specialis gratiæ: ita triplex est diuina desertio, nempe, aggrauatio, excæcatio, & induratio. Nam quidam eorum exigentibus meritis à Deo deseruntur, quominus possint, stante desertione, credere; & hæc excæcatio vocatur: Quoniam luminis fidei opponitur, quomens; vt euangelicæ veritati præstet assensum, illustratur. Alia desertio aggrauatio nominatur, & est subtractio auxilij diuini:

diuini: quominus quis monitis, & increpationibus saluberrimis velit auditum præbere. Induratio verò est respectu voluntatis, & est subtractio auxilij diuini; quominus flagitorum penitere valeat. Iam probatur conclusio de induratione, & excacatione perfidia Iudarorum, Ioan. 12. vbi legitur. Cum tanta signa Christus fecisset coram eis, non credebant in eum: vt sermo Isaia impleteretur, quem dixit. Domine quis credit auditui nostro; & excacauit oculos eorum, &c. vsq; & sanauit eos. Et de aggravatione scriptum est; ores eius aggravauit, quasi dicat. Tanta est huius populi malitia; vt timeantur à Deo destitui, ne auxilium necessarium ad amplectendam correctionem accipiant. Hoc enim est proprium obstinatorum egerrimè ferre increpationes. Contra verò est prædestinatorum proprium, libenter increpationes ferre.

Dub. Circa primam conclusionem huius difficultatis, in qua dicitur indurationem positiuam, scilicet, pro impenitentia, & proposito, &c. sumptam non esse à Deo. Nam ratio dubitandi est; quia cum induratio positua sit peccatum, & pœna peccati; pœna autem peccati sit etiam à Deo, erit etiam & peccatum pro formali à Deo. Hoc dubium soluit Caietanus super illa verba secundæ regum. 12. Ecce ego suscitabo, &c. Et super illa verba Davidis. Dimitte illum. Dominus enim præcepit ei; vt malediceret, &c. Dicit enim Deum esse causam peccati, non quatenus culpa est; sed quatenus illa culpa est pœna alterius peccati. Quæ quidem opinio est periculosa. Et ratio est: quia ex ea sequitur absolute Deum esse peccati causam: quod ita apertissime colligo. Deus est causa peccati, quatenus peccatum est pœna, & peccatum quatenus pœna est vera culpa, erit igitur, verissime Deus causa culpæ. Quamobrem sequens solutio erit longè præstantior, & commodior, nempe, qd eodem modo, quo Deus est causa culpæ, est quoq; causa pœnæ, quando culpa est pœna, scilicet, permissiue, subtrahendo, nempe, auxilium. Nam subtrahit auxilium in pœnam peccatorum præcedentium, & ita est causa permissiua culpæ, & pœnæ, quæ sunt vnum, & idem, respectiue tamen differunt. Nam est culpa, quatenus est auctio, & est pœna, quatenus homo à Deo in vindictam præce-

Exodi. 9.

Ad Rom. c. 9.

Appen.

dentium delictorum deferitur. Et tunc intentio Dei deferentis præcipua non est punire peccatum præcedens per aliud peccatum subsequens; sed solum intendit ex malis elicere bonum, subtrahendo auxilium. Quod D. Paul. ad Roman. apertissime docuit, quando dixit. In hoc ipsum excitavi te; ut ostendam in te virtutem meam, &c. Et paulo inferius. Volens Deus ostendere iram, &c. sustinuit, in multa patientia vasa iræ, id est, peccatores, qui propter iram, & vindictam Dei deferuntur.

Hinc, quando Deus induravit Pharaonem non fuit eius intentio; ut Pharaon peccaret; sed ut exercendo in illo vindictam per multa miracula, potetiam suam ostenderet, ac manifestaret;

Tertia diffic. Denegar Deus aliquando omnia auxilia necessaria ad cavendum peccatum?

DE hac difficultate sup. in materia, de gratia, & libero arbitrio multa diximus. Et sunt circa illam duæ opinioniones, quæ videntur extremæ: sed non sunt, si ut decet, intelligantur. Prima tenet, Deum plerumq; negare auxilium speciale quibusdam ad vitandum peccatum, quod quidem si præbuisset, non peccassent. Hæc fuit opinio S. Thom. artic. 1. q. citata, quem sequuntur Adria. in. 4. q. 3. de pœnit. & Roffensis contra Lutherum art. 36. Oppositam opinionem defendunt recentiores theologi, Vega ubi suprà, & Soto de nat. & grat. lib. 1. cap. 18. & 19. qui opinantur Deum nemini negare auxilium simpliciter necessarium ad pœnitentiam. Auxilium excitans aut est sufficiens ad conversionem: ut remorsus conscientia inspirationes divina interne, & alia huiusmodi aut est superabundans, ut miracula.

CONCLUSIO I.

Auxilium sufficiens excitans ad iustificationem nulli denegatur. Constat multis Sacra scriptura testimonijs. Proverb. c. 1. Vocavi, & renuistis; &c. Et Martha. 23. Quotiens volui congregare, &c. Et ratione confirmatur quia

Deus

Deus in necessarijs nunquàm deficit. Legitur enim in Apocalypsi. Ego sto ad ostium, &c. Et cum auxilium excitans, ac sufficiens sit necessarium, nunquam profectò denegabitur.

Apoc. c. 3.

CONCLUSIO II.

Auxilium concomitans, idest, gratia adiuuans, quæ est auxilium efficax, omninò necessaria ad conuersionem, plerumq; denegatur. Patet multis sacre scripturæ exemplis. Cain enim Sauli, Antiocho, Iudæ, & alijs, quorum impœnitentiam sacra scriptura refert, fuit tale auxilium denegatum. Atque etiam superabundans: vt est miraculum multis denegatur. Et confirmatur ratione; quia gratia adiuuans est omninò infrufragilis: quare si Deus eam reprobis, quos scriptura sacra commemorat, impartitus fuisset, absque dubio pœnituisent. Et de hoc auxilio loquuntur B. Tho. Adrian. & Rossensis: de priori verò Soto, & Vega.

Quarta diffi. Ordinatur ne semper excecatio à Deo in bonum illius, qui excecatur?

Alex. Alen.

1. p. q. 38. m.

3. art. 2.

Hic non est disputatio de induratione positiua, scilicet, de proposito perseuerandi in peccato: sed de induratione, & excecatione negatiua ex parte Dei. Peccatum ex natura rei ad damnationem peccantis ordinatur. Patet ad Rô. 8. Stipendium peccati mors. Ex diuina tamen misericordia plerumq; ad salutem peccantis: vt cautius in posterum viuatur, ordinatur. Ita enim Dauid post adulterium, & Petrus post negationem humiliati sunt; vt diligentius deinceps peccata cauèrent. Aliter loquendum est de induratione reproborum, qualis fuit Pharaonis induratio; & aliter de induratione prædestinatorum.

S. Thom. art.

4. vbi. 5.

1. Nota.

2. Nota.

Rom. c. 8.

3. Nota.

CONCLUSIO I.

Induratio, siue excecatio reproborum ad eorundem damnationem ordinatur. Patet exemplis positis Iudæ, Saulis Antiochi, &c.

De pœn. d. 3.

c. sunt plures

S. autoritas.

CONCLUSIO II.

Obduratio, siue excecatio prædestinatorum semper ad eorum salutem;

Ad Rom. 9. salutem; ut cautiùs postquam resipuerint, uiuant, ordinatur. Pater ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti prædestinati. Et sub signo vniuersali, omnia, consideranda, & attendenda sunt quoque peccata, quæ etiam in bonum prædestinatorum; ut dictum est, cadunt.

Art. I. P. An diabolus sit causa peccati?

*In. 1. parte
huius secundi
d. 8. q. 3. diffi-
cul. 12. & in
frà, & q. 4.
ibide, & in
hoc. 2. p. dist.
24. & 25. q.
unica. art. 1.
diffi. 7. & 8.*

DE hoc articulo differuimus locis in margine citatis. Lege ibidem doctores, & hic S. Thom. 1. 2. quæst. 80. & Castrum verbo peccatum, hæresi. 3. Dupliciter aliquid dicitur effici, siue causari. Primò directè, & est illud posituè efficere, quo modo sola voluntas, aut Deus causat suas operationes voluntatis ipsius directè. Indirectè autem efficere, est causam efficientem persuasionibus mouere, & hoc modo dicuntur operationes voluntatis à consulente, siue persuadente effici, & causari.

CONCLUSIO I.

Voluntas à seipsa sola directè ad peccandum mouetur. Et ratio est; quia sola peccato assensum præstat, & peccati effectum efficit.

CONCLUSIO II.

Indirectè plerunquè à diabolo ad peccandum mouetur. Et ratio est; quia sæpè in corpore assumpto apparet, & hominem sub specie boni ad malum inducit, & illi peccati obiectum proponit. Confirmatur conclusio exemplo Heuæ, quæ diaboli suasionè, & visione obiecti delectabilis fuit ad sumendum cibum vetitum, inducta. Quæ non satis fuissent, nisi illa volens, actum peccati eliciuisset. Quo autem modo inuisibiliter possit hominem ad peccandum mouere? Et vtrum natura corporalis eius imperio subiiciatur? Et an possit hominem ad peccandum compellere? Et vtrum omnia peccata sint ex suggestionè diabolis? Suprà in hoc libro locis in margine citatis hæc explicata fuerunt.

Hæresis.

Hinc, confutatur hæresis, lege Castrum vbi suprà. Dicebāt enim peccatum non esse, nisi à demone.

Artic.

Artic. III. Vtrum unum peccatum sit causa, & principium alterius peccati?

IN hoc tractatu de peccatis hic articulus fuit à nobis explanatus. Vide doctores ibidem citatos, & S. Tho. 1. 2. q. 84.

Quaest. VIII. De effectibus peccatorum.

DE hac quaestione nonnulla sup. in hoc tractatu attigim^{us}, nunc extremam illis manum imponamus.

Artic. I. Vtrum peccatum corrumpat bonum naturae?

Bonum naturae est triplex. Primum dicitur potentia aliqua operatiua. Secundum vocatur inclinatio, & aptitudo ad virtutes. Tertium est iustitia originalis, quae olim bonum naturae dicebatur. Quoniam si Adam non peccasset, de lege in singulis indiuiduis esset concreanda. Inclinatio naturalis est eadem potentia passiuæ ad recipiendum, non quamcunque formam, sed sibi conuenientem, per quam subiectum perficitur. Et dicitur aptitudo, siue propria passio subiecti, quae non distinguitur à subiecto, cum ex forma substantiali eius subiecti pullulet. Quae quidem inclinatio naturalis inest cuicunque rationali creaturae ad quodcunque genus virtutis, etiam supernaturalis, recipiendum; ut in tractatu de gratia supra diximus.

Prima Propositio.

Bonum naturae primo modo per peccatum non extenuatur. Hæc est communis sententia Theologorum: quoniam, teste B. Dionysio, etiam in daemonebus naturalia manserunt integra. Iisdem enim naturalibus potentiis fruuntur quoque homines, tam iusti, quam peccatores.

II. Part.

Aa 3

Secunda

Alex. Alen.

in. 1. p. q. 19.

in. 2. p. q. 95.

Et. 96.

S. Tho. 1. 2. q.

85. Et in. 1.

p. q. 48. art.

4. Et q. 2. de

malo art. 11.

Et. 12. doct.

d. 34. Et. 5.

D. Bona. art.

1.

1. Nota.

2. Nota.

B. Dionys. 4.

de diu. nō.

Secunda Propositio.

Secundum bonum, nempe, inclinatio, & c. per peccatum diminuitur. Constat Lucæ. 10. In parabola hominis descendens ab Hierusalem in Ierico, quem latrones donis supernaturalibus expoliarunt, & c. Et ratione confirmatur; quia vnum contrarium extenuat aliud, & homo per peccatum inclinatur ad malum. Genesi. 8. Sensus, & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum, & c. Quare per peccatum inclinatio ad virtutes extenuatur.

Lucæ. 10.

Gen. 8.

Tertia Propositio.

Tertium bonum, nempe, originalis iustitia, omnino fuit per peccatum deletum. Hæc propositio fusissimè fuit probata suprâ ubi de iustit. originali, & peccato originali actum est.

Dub. Deletur ne inclinatio ad bonum omnino per peccatū?

S. Tho. art. 2.

Et alij ubi s.

Prima Propositio.

Inclinatio ad bonum ex parte potētia, cui idemprificatur, neque diminuitur, neque deletur. Constat ex prima propositione proximæ difficultatis: quia est naturalis, & naturalia manerunt integra.

Secunda Propositio.

Talis inclinatio ex parte vsus, & exercitij, per peccatum minuitur atq; etiam per habitum potest totaliter impediri, quo minùs ad actum reducatur. Confirmat hanc propositionem S. Tho. exemplo: Nam, vt aeris nebulosi, cuius inclinatio plerunque impeditur, quo minùs possit ad actum reduci, idest, lumen suscipere; perindè potentia aquilæ ad volandum ponere sibi in pede alligato extenuatur; quo minùs possit facile volare; ita à simili potentia, siue inclinatio rationalis creaturæ, licet non in se possit minui, aut deleri; benè tamè propter peccatum eius exercitium potest extenuari. Nam plerunque magis nos virtutem, quàm, vitiorum tædet. Corpus enim, & corrumpitur, aggrauat animam.

S. Thom.

Sap. c. 9.

Prima

Prima diffi. Sunt ne quatuor tantum peccatorum *Alen. Alex.*
vulnera? *q. 96. m. 2.*

art. 1. & 2.
I Am supra in hoc tractatu de ijs etiam verba fecimus, & *S. Tho. art. 3.*
reuoca in memoriam per subtractionem iustitiæ origina- *vbi sup. Do-*
lis vires sensitiuas mansisse contumaces aduersus rationē, *etores. d. 38.*
& rationem minus Deo subiectam.

Propositio.

Quadruplex est peccati vulnus. Et ratio est; quia intel-
lectus, quod ad prudentiam, voluntas quod ad iustitiam, irascibi-
lis quod ad fortitudinem, concupiscibilis quod ad temperan-
tiam manserunt vulnerata. Quæ quidem vulnera, ita sunt
intelligenda: propterea quod, huiusmodi potentie maxima
cum difficultate suas exercent operationes. Difficillimè
enim intellectus veritates practicas intelligit, & voluntas ma-
ximo cum tædio iustitiam exercet; similiterquè de alijs po-
tentijs theologandum est.

Secunda diffi. Priuatio modi speciei, & ordinis est *Alex. Alen.*
ne effectus peccati? *m. 3. p. 4. art.*

S. Tho. art. 4.
I N quocunq; ente perfecto est modus, idest, certa men-
sura perfectionis naturalis. Dicitur enim. 8. Metaph. spe-
cies rerum sunt, sicut numeri, scilicet, quod ad perfectio-
nem essentiarum. Quia vnum quodquè ens, habet formam,
vnde sumit speciem. Habet quoquè, & ordinem, hoc est, de-
terminatum ad aliquem finem, quod idem est: cum eo, quod
dicitur, omnia in numero, pondere, & mensura disposita
fuisse. *Supra.*
Nota.
Arist.
S. Bona. d. 8.
art. 2. q. 1.
Sap. 11.

Prima Propositio.

Per peccatum modus species, & ordo rationalis creaturæ,
quantum ad substantiam minimè tollitur. Ratio est: quia
post peccatum naturalia manserunt integra; minuuntur ta-
men; quod ad inclinationem, quantum ad exercitium: vt mo-
do diximus.

Secunda Propositio.

Quò ad gratiam per peccatum ordo, modus, & species tolluntur. Quia peccatum destruit gratiam, qua destructa, tollitur gratiæ modus, species, & ordo.

Tertia Propositio.

Quò ad actus virtutum omne peccatū modum, speciem, & ordinem virtutis oppositæ destruit. Probatur exemplo. Nam furtum, verbi gratia, impedit actum iustitiæ, qua destructa, eius modus, species, & ordo, ita destruitur, vt nihil eius maneat. Hæc de effectibus peccati quò ad animam.

Alex. Alen.

q. 105. m. 2.

S. Tho. art. 5.

vbi supra

Doct. d. 30.

Gen. 3.

Gen. 3.

Rom. c. 5.

Hæresis.

D. Aug. de

ciuit. Dei.

Castr.

S. Tho. art. 6.

vbi supra.

Nota.

Artic. II. De effectibus peccati quantum ad corpus.

Prima diffi. Vtrum mors, & alia corporeæ calamitates sint peccati effectus?

C O N C L U S I O.

SVNT quidem. Hæc est de fide. Et habetur multis in locis sacre scripturæ expresse: vt Gene. 3. In sudore vultus tui, &c. Et pulvis es, &c. Et ad Roma. 5. Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Fuit etiam definita in varijs concilijs Mileuitano, Arausicano, Tridentino, & Affricano c. 36. contra Pelagium affirmantē, quod quauis homo nō peccasset, mortuus fuisset. In quē inuehitur D. August. multis in locis; vt decimo tertio de ciuitate Dei c. 15. & alibi persape. Lege Castrum verb. Adam. hæres. 4.

Secunda diffi. Mors est ne modo homini naturalis?

NATURA, vel est particularis, vel est vniuersalis. Hæc diuisio probatur a diffinitione naturæ: nam virtus actiua, & conseruatiua cuiuscunq; rei, dicitur natura; sed in vnoquoque indiuiduo est virtus conseruatiua sui ipsius: vt est in homine, & in animali calor naturalis, & in corporibus celestibus est virtus conseruatrix vniuersi: vt sunt planeta, &c. Ergo illa, quæ est in indiuiduo, particularis natura, & ista,

ista, quæ est in corporibus cœlestibus, vniuersalis natura erit censensa.

Prima Propositio.

Si homo secundum animam consideretur, mors est cōtra eius naturam. Et ratio est; quia cū forma sit principium essendi, non erit corruptionis principium.

Secunda Propositio.

Si hominem secundum materiam, & in comparatione ad vniuersalem naturam, scilicet, ad elemēta, cœlum, & Deum, quæ sunt causæ vniuersales conseruantes vniuersum, contēplemur: tūc mors est homini naturalis. Et ratio est; quoniam Deus intendit vniuersi conseruationē, & non potest vniuersum, nisi per generationem, & corruptionem conseruare.

Quamobrem ex hac parte, & ex parte materiæ alias formas appetentis erit corruptio homini naturalis.

Ex prima propositione sequitur, Deum vocari naturam: Append.
propterea quod omnem naturam particularem conseruat.

Art. III. Peccatum efficit ne maculam in anima?

DUæ sunt cōtrariæ sentētiæ. Prima S. Tho. qui affirmat *S. Tho. q. 86. r. 2. art. 2.*
maculā solū significare priuationem gratiæ, & nitoris, quatenus à peccato efficitur. Secunda, & contraria est Scoti, qui tenet, hæc tria, scilicet, maculam, reatum, & offensam nihil aliud esse, quàm relationem rationis, scilicet, obligationem passiuam peccatoris ad gehennam. Quæ quidem *Scot. in 4. d. 14. q. 1. nat. existo. 24. q. 1. c. omnibus 32. q. 4. c. recurat in fin.*
obligatio iuxta varios respectus sortitur hæc tria nomina. Nam dicitur macula; quoniam est disconueniens animæ manere obligatam ad gehennam. Vocatur offensa; propterea quod Deum offendi, est Deum irasci, & Deum irasci, est velle peccatorem punire, idest, velle illum ad gehennam obligare.

Appellatur etiam reatus propriè, idest, obligatio ad gehennam. Verū, quia de hoc articulo in libro controuersiarum laudis disputabitur, sit modo.

Eccl. 47.
Eph. c. 5.

Macula est præcipuus peccati mortalis effectus. Probat-
tur primò. Ecclesiast. 47. vbi de Salomone legitur. Dedisti ma-
culam gloriæ tuæ. Et ad Ephesios. 5. Vt exhiberet sibi glorio-
sam ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam. Ma-
culam, idest, culpam. Rugam, idest, peccati vestigium, quod
est obligatio ad pœnam temporalem. Et confirmatur ratione
à definitione maculæ. Nam macula est priuatio nitoris ratio-
nis, & gratiæ; & cum ex peccato anima maneat deuia à recta
ratione, & absque gratia: erit profectò maculata macula, à
peccato præcedenti causata, siue effecta.

Dub. Quamdiu manet macula in anima?

CONCLUSIO.

Iosue. 22.

Transeunte actu, manet in anima donec virtute pœniten-
tiæ deleatur. Hæc conclusio colligitur Iosue. 22. Vbi incre-
pans Deus, & exprobens Iudæis impœnitentiam, in qua, tran-
sacto peccato, perseuerabāt, ita ait. An parum vobis est, quod
peccatis in Beelphegor, & vsque in præsentem diem macula
huius scœleris in vobis permanet. Et ratione confirmatur:
quia cum macula sit auersio, idest, inimicia Dei, & transeun-
te actu peccati, maneat peccator inimicus, manebit in eo
macula, quæ non delebitur, donec per actum contra-
rium, dicendo se nolle hoc fecisse, ad rationem, & ad Deum
conuertatur.

S. Tho. q. 87. Artic. IIII. Vtrum reatus ad pœnam sit effectus
peccati?

SENSVS tituli est. Vtrum aliquem manere dignum
pœnæ sit peccati effectus?

CONCLUSIO. I.

Reatus, idest, quod peccans sit pœna dignus, est peccati
effectus. Et ratio est; quia omnis peccans destruit ordinem
rationis, & Dei legis humanæ, quibus subijcitur, & parere
tenetur:

tenetur: atque ita erit poena dignus. Consequentia probatur; quoniam, quicumque agit contra aliquem ordinem, iuste à principe illius ordinis punitur; & cum peccans agat contra lumen rationis, & contra Deum, & contra hominem. Iuste quidem ab his tribus principibus punitur: A ratione per remorem conscientiae. A Deo per gehennae tormentum. Et ab homine per temporalem poenam. Colligitur autem featum esse peccati effectum ex Deuteronomio. 21. Vbi reus sanguinis propter effusionem sanguinis proximi dignus poena vocatur. Et ex D. Paulo. 1. ad Corinth. 11. Qui manducat, &c. reus erit corporis, &c. Vbi dignus poena censeatur propter sacrilegium, in sumptione indigna corporis, & sanguinis Christi commissum.

Deut. 21.

1. ad Cor. 11.

CONCLUSIO II.

Reatus non est directe: sed solum dispositiue peccati effectus. Et ratio est; quia poena est bonum, & à Deo. Dicitur tamen dispositiue effectus: quia peccatum hominem ad poenam disponit.

15. q. 1. c. illa.

Prima diff. Est ne peccatum ipsum pro formali non solum culpa: verum etiam poena?

CIRCA Hanc difficultatem sunt duae extremae sententiae. Et prima est Magist. in hoc. 2. lib. dist. 36. & Scoti distin. 37. quæst. vnica. Huic opinioni multi scholastici subscripserunt. Constatque sequenti dicto. Peccatum, quatenus est priuatio rectitudinis virtutis opposita: vel comparatur ad voluntatem vno modo, tanquam ad causam ipsiusmet priuationis deficientem; quoniam voluntas deficiat elicere rectitudinem virtutis contrariae, quam elicere tenebatur. Nam cum quis suggestionem incontinentiae concutitur, tenetur actum contrarium producere. Vel comparatur secundo peccatum ad voluntatem, tanquam ad causam materiale, & subiectum, in quo hæc rectitudinis priuatio subijcitur. Primo modo priuatio hæc culpæ rationem

Mag. d. 36.

Scotus. d. 37.

*S. Tho. 1. 2. q.
89. art. 2.*

rationem induit. Secundo autem modo pœnæ naturam sapit. Secunda, & contraria sententia est S. Thom. opinantis, peccatum esse pœnam peccantis, non quatenus est privatio rectitudinis subiectiue in voluntate, vt Scot. sentit; sed quatenus peccatum ipsum pro materiali producit quosdam effectus pœnales in anima peccatoris.

CONCLVSIO I.

Si peccatum, quatenus est rectitudinis privatio ad voluntatem, tanquàm ad subiectum, comparetur: quia voluntas per peccatum manet rectitudine virtutis opposita priuata, tunc peccatum propriè pœna dicitur. Et probatur à definitione pœnæ, quæ est privatio alicuius boni. V. g. ieiunium est pœna; quia est boni delectabilis privatio. Et elemosyna est quoque pœna; quoniam est privatio boni vtilis. Atquè ita privatio boni honesti, quæ voluntas peccans priuatur, est propriissimè pœna. Tum etiam; quia pœna est inuoluntaria, idest, contra naturæ inclinationem: & privatio rectitudinis est, contra inclinationem voluntatis; quia voluntatis inclinatio ad bonum honestum est magis de natura hominis, quàm inclinatio ad bonum vtile, aut delectabile. Propterea quod est magis secundum naturam hominis, idest, secundum rationem; quæ est differentia constituens hominem.

Append.

Hinc, duplex esse dicitur in homine inclinatio, siue affectio ad bonum. Vna, quæ dicitur affectio commodi, quæ est respectu boni vtilis, & delectabilis. Altera, quæ dicitur affectio iustitiæ, quæ est respectu boni honesti. Et in sensu huius conclusionis est vera opinio Magistri, & Scoti.

CONCLVSIO II.

Peccatum dicitur etiam pœna, eo quod sit ipsius pœnæ causa. Innumera enim sunt pœnæ, & afflictiones, quas peccatores patiuntur. Avari enim, & lenones quantis vitæ periculis, quatuorquè anfractibus comparant, illi diuitias, & isti delitias. Vnde Sapientia. 5. Legitur. Lassati sumus in via iniquitatis. Et D. August. inquit. Iusisti, Domine, & ita est: vt vnicuique pœna sit, suum peccatum. Et confirmatur;

nam.

*15. q. 1. c. illa.
Sap. 5.
D. Aug. lib.
confess.*

nam sicut dicitur aliquando Deus patientia nostra, & spes nostra, &c. quæ propositiones sunt veræ in sensu causali, & non identico. Similiter & ista, peccatum est pœna, in sensu causali, est vera. Et hæc est sententia S. Thom.

Secunda difficul. An peccatum sequens sit præcedentis peccati pœna?

MOdò diximus peccatum in se ipso pœnam esse; quoniam est privatio boni. Nunc explicandum est. An peccatum, &c. Est autem communis sententia doctorum in hoc secundo dist. 36. & 37. & S. Thom. art. 2. vbi sup. Solum tamen in modo dicendi distinguuntur. Nam S. Tho. existimat sequens peccatum esse pœnam præcedentis, ex hoc tantum, quod Deus subtrahit auxilium necessarium ad vitandum sequentia peccata. Et ratio est; quia cum sit infensus peccatoribus, idcirco deferit illos. Scot. verò alium ponit modum dicens. Defectus secundus est pœna primi peccati, pro quanto priuat se homo bono sibi maxime conuenienti. Quorum verborum sensus est, quod peccatum sit pœna: id quod sit privatio boni conuenientis, scilicet, rectitudinis. In summa respondeo. Quædo pœna est malum afflictiuum, siue affligens, & positiuum; vt tristitia, ignis, &c. efficienter à Deo causatur. Quando autem est malum priuatiuum, solum dicitur esse à Deo permissiue: vt supra diximus. Atque ita peccatum hoc modo sequens est à Deo permissiue: vt docet B. Paul. ad Rom. 1. dicens. Propter quod tradidit, &c. Et tunc peccatum est pœna prioris peccati. Et ita B. Paul. affirmat in pœnam præcedentium peccatorum Deum tradidisse gentes in desideria cordis eorum. Quod quidem nihil aliud est, quam subtrahere auxilium speciale; quo minus spiritus possit appetitum sensitiuum ad omne malum procliuem superare.

S. Tho. art. 2.

vbi. 5.

Scot. dist. 36.

37.

Ad Rom. 1.

Alex. Alen.
in. 2. p. q. 108.

III. & in. 4.

q. 15. m. 4.

S. Tho. art. 4.

& s. ubi. 3.

Durā. d. 42.

q. 7.

Matth. 25.

Marc. 3. de

pæn. d. 3. c.

sunt plures.

S. autoritas.

rei, peccator erit semper æternæ obnoxius pænæ.

de pæn. d. 1.

c. si sacerdos.

S. potest etiā.

Alex. Alen.

in. 4. p. q. 15.

m. 3. §. 1.

adult. & S.

5.

Dist. 25. cap.

qui in aliud.

Scotus in. 4.

d. 21. q. 1.

Artic. V. Respondet ne omni peccato pænæ æternæ?

CONCLUSIO I.

OMNI peccato mortali ex natura ipsius peccati pænæ æternæ responder. Hæ conclusio est de fide, & habetur Matthæ. 25. Ibunt in supplicium æternum. Et Marc. 3. Qui blasphemat in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum. Et ratione confirmatur; quia principium reparandi amicitiam Dei, & ordinem creaturæ ad Deū, scilicet obedientiam, & subiectionem amissam per peccatū, est charitas, & cum hæc per mortale peccatum destruat, manebit tale peccatum indelebile, & ex consequenti ex natura rei, peccator erit semper æternæ obnoxius pænæ.

C O N C L U S I O I I
Veniali peccato ex natura sua pænæ temporalis responder. Hæ conclusio colligitur ex illo loco euangelij, ubi dicitur: peccatum in Spiritū sanctum non dimitti in hoc sæculo, neque in alio. Ergo aliqua peccata dimittuntur in alio sæculo, qualia sunt venialia; quæ quidem certum est in purgatorio dimitti. Et ratione cōfirmatur: quia veniale ex natura sua est reparabile; propterea quod non corrumpit charitatem, quæ est principium reparandi bonum per veniale amissum, scilicet, perfectam Dei subiectionem. Atque ita ex natura rei non responder ei pænæ æternæ, sed temporalis. Et quando dicimus peccatum veniale esse reparabile ex natura rei, non intelligas, quod ex viribus naturæ possit remitti: sed quia non repugnat veniali peccato charitas, quæ est principium reparandi bonum amissum. Dimittantur ne autem in inferno? Opinio est affirmans Scoti in. 4. dist. 21. quam acerrimè Thomistæ impugnant. Sed de ijs latius in libro controuersiarum.

Prima diffic. Respondet ne mortali peccato infinita Alex. Alen. pena secundum quantitatem: ita quod maior intensiue excogitari non possit? *ubi supra.*

S. Tho. 1. 2. q.

87. art. 3. &

IAm de pena extensiue in principio articuli egimus; nunc de eadem intensiue differamus, oportet.

CONCLUSIO I.

Peccato, quatenus est auersio à Deo, ita respondet infinita pena secundum quantitatem; ut maior excogitari non possit. Et ratio est; quia respondet illi pena damni, quæ est boni infiniti, scilicet, Dei amissio. Et confirmatur; quia cum clara Dei visio sit summum bonum, priuatio visionis Dei erit summum malum: nam pessimum (ut Arist. docet) optimo opponitur. *Arist.*

CONCLUSIO II.

Peccato, quatenus est conuersio ad creaturam, respondet pena sensus finita secundum quantitatem. Et ratio est; quia cum conuersio ad creaturam sit finita malitia obiectiue (quoniam obiectum est finitum) erit, & pena finita. Et confirmatur. Deuter. 25. pro mensura peccati erit, & plagarum modus. Et ad Rom. tunc reddet unicuique secundum opus suum. *Deut. 25. Rom. 2.*

Secunda difficul. Dimisso mortali peccato virtute penitentiae, manet ne homo alicui pena temporali obnoxius.

De hac difficultate disputant doctores in 4. dist. 25.

CONCLUSIO.

Manet, dimissa culpa, peccator pena temporali purgatorii obnoxius, nisi tanta fuerit contritio: ut tam aeterna, quam temporalis pena absorbeatur. Talis fuit B. Magdalene contritio. Hæc conclusio est de fide, contra Lutherum. Et potest multis diuinæ scripturæ testimonijs astrui. Nam. 2. Reg. 12. transacto peccato Dauid, cum Bethsabee, filius in penam peccati

Num. 12. &

14.

2. Machab.

c. 12.

peccati natus ex illa mortuus est. Et Numeri. 12. remisso peccato murmurationis Mariæ sororis Moyfi, fuit extra castra relegata. Et numeri. 14. Moyfes, & Aaron, remisso peccato diffidentia, fuerunt exilio terræ promissionis mulctati. Et in libris Machabæorum legitur. Sancta, & salubris est cogitatio, &c. Vnde colligitur in purgatorio animas suffragijs liberari à pœna temporali, quam pro mortalibus, iam dimissis, pati tenebantur. Nam peccata mortalia in via commissa, neque in purgatorio, neque in inferno dimittuntur.

Tertia diffc. Punitur ne aliquis pro alia culpa?

DE hac difficultate suprà in hoc tractatu egimus. Lege ibi doctores citatos, & S. Thom. art. 8. vbi sup. & ad maiorem explicationem nota sequentes propositiones.

Prima Propositio.

Si pœna, prout est satisfactoria pro iniuria illata sumatur, hoc est, quatenus per eam pœnis purgatorii reddimus æquiualens, vnus pro altero potest puniri. Et ratio est, quia virtutis pœnarum Christi, & sanctorum, quæ nobis per indulgentias applicantur, pœna purgatorii redimitur.

Secunda Propositio.

2. q. 7. can.

plerūq. 6. q.

1. c. quero ergo.

S. hos etiā

24. q. 1. c. nō

turbatur. &

d. 3. c. illud

verò. S. ecce

& d. 42. S. I.

Append.

Exod. 20.

Si pœna, quatenus est medicinalis, sumatur, frequentissime filij pro delictis parentum: vt parentes bene agere, & à criminibus cauere discant, puniuntur. Exod. 10. Ego Deus zelotes visitans iniquitates patrum, &c.

Hinc leges humanæ puniunt filios hæreticorum. Subditi etiam principum tyrannorum propter eorundem principum malitiam, bello plerumq. deuastantur. Et Deus propter numeratum populum à Dauid peste septuaginta millia virorum innoxentium occidit. Et ratio istorum omnium vnica est: quia filij, subditi pertinent ad bona temporalia parentum, & principum, & ideo parentes in filiis, & principes in subditis, tanquam in rebus proprijs, puniuntur.

Tertia

Tertia Propositio.

Si poena, quatenus infigitur reo; vt pro delictis patiat,ur, idest, vt dignam pro delictis vindictam sustineat, sumatur, tunc soli delinquentes puniuntur. Probatur exemplo damnatorum in inferno, & viatorum, qui pro suis sceleribus multa in hac vita mala sustinent.

Quarta Propositio.

Nullus in malis spiritualibus pro alieno crimine plectitur. Et ratio est; quia nullus gratia, fide, charitate, gloria, aut diuino auxilio pro alienis peccatis priuatur. Et ita intelligendus est locus ille Ezechielis. 18. Filius non pro ab iniquitate patris &c. *Ezech. 18.*

Quinta Propositio.

Aliquando in bonis spiritualibus externis puniuntur aliqui propter aliena peccata. Confirmatur exemplis. Priuatur enim populus, & castigatur pro delicto malorum, praedicationis beneficio. 1. Reg. 3. Nam propter negligentiam Heli sacerdotis in proprijs filijs puniendis dicitur. In illis diebus non erat visio in Israel, & erat sermo Dei pretiosus, & rarus. Et Amos. 8. Mittam famem, non panis, & sitim, non aqua: sed audirendi verbum domini, & hoc propter malitiam principum. Item punitur quis spiritualiter pro alio, vt in excommunicatione. 17. q. 4. cap. miror. Et in priuatione diuinorum officiorum familia, propter dominum castigatur. 11. q. 3. c. si quis episcopus, & seq. *1. Reg. 3.* *Amos. 8. c.* *Dist. 17. q. 4. c. mira.*

Quaest. I X. De peccato veniali.

Alex. Alen.

DE Peccato veniali aliqua scripsimus supra in quaest. de diuisionibus peccatorum. Lege doctores ibidem citatos, & quae sequuntur ad perfectam, & plenam de peccato veniali cognitionem.

in. 2. p. q.

108. & q.

III.

S. Tho. 1. 2. q.

Artic. 1. Sint ne peccatum mortale, & veniale eiusdem malitia?

VA R I Æ Sunt de hoc artic. opiniones, de quibus supra.

CONCLUSIO.

Mortale à veniali hoc potissimum differt, quòd veniale non tollit gratiam; mortale autem omnino destruit illam. Et ratio est; quia mortale est irreparabile; quoniam nō habet aliquod principium intrinsecum reparationis; & ideo dicitur naturaliter irremissibile. Quoniam destruit principium vitæ, quæ est gratia. Instar infirmitatis corporeæ, quæ dicitur naturaliter irreparabilis, eò quòd aufert principium vitæ naturaliter, nempe, sanguinem, aut alium humorem ad vitam necessarium. Veniale autem peccatum est compossibile cum gratia, & charitate, quæ est huius reparationis principium.

S. Tho. art. 2. ubi sup. Prima difficult. Differunt ne veniale, & mortale genere?

Sensus tituli est. An sint diuersa genera subalterna, ita quòdlibet ipsorum de pluribus specie differentibus in eo, quod quid est, prædicetur.

CONCLUSIO.

Mortale ex genere, & veniale ex genere differunt genere, id est, sunt genera subalterna. Et ratio est; quia vnum, atque alterum diuiditur in suas species, & de illis in eo, quod quid est, prædicatur. Exempli gratia. Mortale diuiditur in adulterium, & homicidium, &c. Veniale verò ex genere diuiditur in verbum otiosum, & in mendacium iocosum, aut officiosum. Et per verbum otiosum, non solum verbum ore tenus prolatum: verum etiam operationes inutiles cuiuscunque sensus; vt sunt inutiles visiones, vel auditiones. &c.

Hinc,

Hinc, mortale ex genere, & veniale ex imperfectione actus, aut ratione paruitatis materiae, non differunt specie. Et ratio est; quia sunt circa idem obiectum, & solum distinguuntur, sicut perfectum, & imperfectum eiusdem speciei. Exempli gratia, motus subitus infidelitatis, & actus perfectus infidelitatis eiusdem rationis, & speciei esse dicuntur. Propterea quod sunt circa eundem finem, scilicet, obiectum.

Alex. Alen.

Secunda difficul. Est ne veniale peccatum dispositio in. 4. p. q. 15. ad mortale?

m. 4.

S. Tho. art. 3.

Dispositio; vel est directa, ut, quæ est eiusdem rationis ubi sup. & a cum forma introducenda, ut calor, ut vnum in aqua est dispositio directa ad calorem, ut quatuor: vel est indirecta, quæ dispositio est alterius rationis à forma introducenda; ut, qui remouet prohibens lapidis descensum, disponit indirecte ad lapidis descensum. Peccatum mortale; vel est ex genere, ut furtum; vel est ex agente, id est, ex parte causæ efficientis; ut verbum otiosum animo caprandi puellam prolutum. Et est mortale ex parte causæ efficientis. Perinde veniale ex genere est verbum otiosum; veniale verò ex agente est delectatio libidinosa ante deliberationem.

C O N C L V S I O .

Veniale ex genere est indirecta dispositio; & per accidens ad mortale ex agente. Illustro rem exemplo: ut si quis adeo sit assuefactus iosis, ut ne ab illis abstineat, aliquando hæresim proferat, & qui est ita verbis otiosis assuefactus, ut in illis vltimum finem constituat: quod quidem prouenit ex habitu dicendi verba otiosa. Finis enim habitus est eius operatio. Et hinc fit; ut habituati in operationibus habituum vltimum finem constituent. Constituere autem vltimum finem in veniali est; quando quis intra se diceret, malo hoc mendatium iocosum proferre, quàm Deum videre, quod est summa peruersitas: iuxta sententiam D. Augusti. Nam est frui vtendis. Neque hoc raro contingit: sunt enim nonnulli, qui adeo sunt terrenis rebus affecti;

D. Aug.

vt libenter gloriæ æternæ cederent hac lege, vt immortales effecti, terrenis bonis perpetuò fruerentur.

CONCLUSIO II.

Veniale ex genere indirectè ad mortale ex genere disponit. Exempli gratia, verbum otiosum disponit ad perniciosum. Ecclesi. 19. qui spernit minima, paulatim decidet. Propterea quòd mortale est inordinatio perfecta, circa Dei legem; veniale verò est imperfecta inordinatio, quæ paulatim ad perfectam inordinationem disponit.

CONCLUSIO III.

Veniale ex agente dispositione directa ad mortale ex genere disponit. Et ratio est: quia delectatio morosa ante deliberationem est veniale ex agente, idest, propter imperfectionem actus, & disponit ad consensum, sicut febris remissa ad intensam.

Alex. Alen.
& S. Thom.
art. 9. & alij
ubi. 3.

Tertia diffic. Veniale idem numero potest ne fieri mortale?

CONCLUSIO I.

Impossibile est absolute loquendo, idem numero veniale, mortale fieri. Ratio est; quia cum veniale non auertat à Deo: mortale autem auertat: & impossibile sit, quòd idem à Deo auertat, & non auertat: impossibile profectò erit: vt idem numero veniale, mortale fiat.

CONCLUSIO II.

Veniale ex genere potest fieri mortale, si in eo vltimus finis constituitur. Et ratio est; quia constituere vltimum finem in aliquo actu, est colere illum, tanquam Deum: vt si quis dicat, nolo alià Beatitudinem, nisi iocose mentiri. Quòd est summa peruersitas, vt ex D. August. difficultate præcedenti docuimus.

D V B. Multa venialia possunt ne vni mortali æquiuallere?

CONCLUSIO.

Non possunt, etiam si extensiuè sint infinita. Et ratio est: quia multa venialia sunt ad pœnam temporalem ordinata,

quæ

quæ cum non possint esse actus infinita, non poterunt vni peccato infinita, vnus peccati mortalis æquivalere.

Hinc, si circumstantia mutat speciem, potest fieri ex veniali mortale: vt, si quis dicat, verbum otiosum ad puellam descipiendam. Si verò non mutat speciem, non facit ex veniali mortale; sed tantum auget peccati malitiam: vt si quis magno effectû aut affectu iocose mentiatur.

Append.

S. Tho. art. 5.

vbi. §.

Quarta diffic. An peccatum mortale possit idem numero effici veniales?

S. Thom. art.

vlti. vbi. §.

Prima Propositio.

Peccatum mortale ex genere per additionem alicuius, circumstantiæ, non efficitur veniale: immò magis augetur: vt si fornicationi mendacia iocosa permisceantur.

Secunda Propositio.

Mortale ex genere potest effici veniale propter actus imperfectionem. Illustro propositionem exemplis. Verbi gratia, Furtum est mortale ex genere, & ratione paruitatis materiæ efficitur veniale. Perinde delectatio libidinosa est mortalis ex genere, & propter defectum deliberationis, & consensus efficitur venialis.

Artic. II. Vtrum peccatum veniale efficiat in anima maculam m.

Alex. Alen.

q. 108.

S. Tho. q. 89.

& alij vbi.

§.

Prima Propositio.

SI Macula pro priuatione gratiæ sumatur, non efficit maculam in anima. Et ratio est; quia peccatum veniale: vt ex dictis constat, est composibile cum gratia, & charitate.

Secunda Propositio.

Si macula pro priuatione rectitudinis virtutis opposita,

& conformitatis ad rectam rationem accipitur, efficit veniale tunc maculam in anima. Et ratio est, quia voluntas manet rectitudine priuata, donec per virtutem penitentiae, aut alius aequivalentis reparatur.

Prima difficult. Intelliguntur ne peccata Venialia per illa tria, lignum, fenum, & stipulam, quae ab Apostolo recensentur?

1. ad Cor. 3.

Alex. Alen.

in 4. p. q. 15.

toto. m. 3.

quem omnino lege.

S. Tho. art. 2.

& alij ubi

suprà.

CONCLUSIO.

Intelliguntur planè. Et ratio est, quia ibi B. Paul. insinuat re videtur, quod propter peccata leuia, quae per lignum, &c. intelliguntur, non patietur quis poenam æternam. Si quidem vel saluabitur per tribulationes aliquas in hac vita: vel per ignem purgatorij à poena peccatis venialibus debita purgabitur.

Secunda diffi. Potuit ne homo in statu innocentiae perseverans Venialiter peccare?

Dva sunt oppositae sententiae circa hanc difficultatem. Vna negans S. Thom. Altera affirmans Scoti, quem sequuntur Gabriel eadem distinctione, & Almainus in moralibus tractatu. 3. cap. 21. Et quoniam de hac quaestione erit copiose in lib. controuersiarum disputandum, nudam veritatem duabus conclusionibus positis declaremus. Et relege supra in quaestione de diuisionibus peccatorum ea, quae de varijs acceptionibus peccati venialis scripsimus.

CONCLUSIO I.

In statu innocentiae non potuit primum peccatum esse veniale ex imperfectione actus in potentia sensitua. Et ratio est, quia cum potentia sensitua subderetur rationali dominio despotico, non poterat moueri contra rationalem, neque deordinari nisi per ipsiusmet rationalis imperium; & ex consequenti, impossibile erat peccatum à potentia sensitua incipere. Et confirmatur Gen. 2. dicit enim scriptura, Erat enim

Gen. 2.

utraq;

uterque nudus Adam, & uxor eius, & non erubescerant. Vbi glossa. D. August. ait: quia nullum bestialem motum sentiebant.

C O N C L U S I O . I I .

In statu innocentie potuit homo ex imperfectione actus, etiam secundum portionem superiorem venialiter peccare. Et ratio est: quoniam potuit habere, tunc leuem motum infidelitatis absque consensu, & deliberatione.

C O N C L U S I O . I I I .

Potuit in statu innocentie primum peccatum esse veniale ex genere, & ex consensu portionis superioris. Exempli gratia. Potuit habere hunc actum; volo proferre verbū otiosum gratia illudendi proximum. Hanc conclusionem demonstro argumentis Scot. Primò in statu naturæ lapsæ est impossibile peccatum veniale cum summa gratia gratum faciente; ut in viro iustissimo: ergo, & in statu innocentie erat impossibile idem peccatum cum iustitia originali. Propterea q̄ perfectius cōiungit nos Deo gratia, quàm olim iustitia originalis coniungebat; quia gratia, & iustitia originalis comparantur, sicut excedens, & excessum. Quoniam iustitia originalis erat præstantior gratia, eò q̄ potentias inferiores sensitiuas rationi subijciebat. Gratia verò respectu Dei erat præstantior iustitia originali; quoniam magis vnit nos Deo, & reddit hominem gratum, & acceptum Deo ad vitam æternam, quod sola originalis iustitia non efficiebat. Secundò probatur, Heu retinuit iustitiam originalem post commissum peccatum mortale, antequam Adam peccaret; ut supra dist. 29. declarauimus: ergo ex natura rei fuisset eadem iustitia cum peccato veniali cōpossibilis. Tertiò Adam erat liber libertate contradictionis: potuit ergo eius primum peccatum esse veniale: consequentia patet à diffinitione libertatis. Quarto sicut Deus interdixit homini sub reatu mortalis culpæ ne pomum vetito vesceretur; potuit etiam sub reatu tantum peccati venialis interdiceret; potuit igitur eius primum peccatum esse veniale. Quintò non potest fieri transitus ad mortale nisi medio veniali; prius igitur natura, quàm Adam mortaliter peccaret; commisit veniale, in quo poterat

Scoti, & B.
Thom.

D. August.

Almaini est.

Scoti est.

quiescere; & ex consequenti poterat venialiter tantum peccare. Probatur antecedens: quia in omni peccato mortali hic transgressionis ordo seruatur, nempe, suggestio, delectatio, & consensus, in sola autem delectatione est tantum veniale. Hinc, sic argumentor. Adam instantaneè in esu ligni vetiti, absque animo vascendi potuit delectari: fuisset ergo illa delectatio veniale tantum peccatum. Et confirmatur primò, quia sicut omne præceptum potest venialiter violari, solum propter imperfectionem actus, vt fidei, & charitatis, &c. ita etiam peccatum Adæ impositum potuit venialiter violari. Secundò confirmatur ex D. Augustin. apud Magistrum distinct. 21. dicente; quod antequam Adam mortaliter peccaret, præcessit in eo elatio quædam comprimenda. Quare prius natura potuit venialiter, quàm mortaliter peccare. Atque fortassis prius tempore, & potuit non subsequi mortale, & ex consequenti poterat etiam manere in illo statu innocentie post peccatum veniale commissum. Vltimò, primum peccatum Adæ fuit portionis inferioris; quia peccauit, ne contristaret delicias suas, Heuam scilicet, ergo potuit portio inferior peccare prius natura, quàm superior, & per consequens nõ erat necessarium prius deordinari superiorem portionem: siquidem peccauit ex inordinato amore creaturarum prius, quod est portionis inferioris, quàm ex contemptu, quod est superioris portionis peccatum.

Artic. III. Vtrum veniale peccatum sit cum solo originali compositibile.

VE R B I Gratia: si adultus non baptizatus, qui ad usum rationis peruenit cum solo originali, de hoc queritur. An possit committere veniale peccatum, antequàm peccet mortaliter? Hic articulus est difficilis, & *Difficult.* scitu dignus. Huius articuli occasione difficultas tractatur, difficilis quidem intellectu; nempe. An cum primum

quis ratione utitur, se in Deum convertere teneatur? modo sit baptizatus, & ab originali per baptismum purgatus, modò non sit baptizatus? Ex cuius difficultatis solutione patebit artic. responsio. Sunt autem duæ opiniones una affirmans S. Thom. qui tenet; in priori instanti usus rationis teneri hominem de se ipso deliberare absque vllis inducijs, idest, absque vlla mora sub reatu mortalis peccati, idest, teneri converteri in Deum per fidem, & dilectionem, amando ipsum super omnia, quod nihil aliud est, quam proponere servare eius mandata. Quæ quidem opinio confirmatur ex illo Zacharia primo. Convertimini ad me, & ego converterar ad vos. Et est hæc opinio à multis celebrata. Et querenti, An teneatur homo confiteri transgressionem huius præcepti? respondet Caietanus vbi suprà. S. Thom. teneri quidem, in communi dicendo; se alia peccata foris commisisse, quorum non est conscius. Altera opinio, & contraria est Paludani in 4. distinct. 15. & Durandi in 4. distinct. 16. quæst. 2. & distinct. 21. quæst. 2. Lege etiam celebrem repetitionem Victorie de hac re.

S. Thom. vbi
suprà.

Zachar. c. i.

Palud.

Duran.

Victor. rep.

vlt.

CONCLUSIO.

Non tenentur omnes sub reatu peccati mortalis in primo instanti usus rationis de se ipsis deliberare: ut in conclusione S. Thom. habetur. Probatur conclusio primò. Ignorantia invincibilis excusat à peccato; sed omnes quotquot attingunt rationis usum, ignorant invincibiliter huiusmodi conclusionis præceptum; ergo excusantur à peccato, etiam si in illo temporis puncto non convertantur. Minor, quæ certissima est, probatur: quia ante illud instans nullus paruulus habet prædicatorem; à quo hoc præceptum discere valeat. Obijcies. Hoc præceptum est per lumen naturæ omnibus notum, & ex consequenti ignorantia invincibilis non cadet circa hoc præceptum. Respondeo, Imò multos adultos, & viros doctissimos hoc præceptum ignorare, & ite inficias: ut sunt theologi, qui hanc sententiam tuentur. Secundo probatur. Non legitur in vniuersa scriptura aliquod præceptum huiusmodi conversionis;

Bb 5 ergo

ergo non erit peccatum, tunc temporis non conuerit: quia
Ad Rom. 4. ubi non est lex, neque prebatio. Nam præceptum illud
Zachar. c. 1. adductum Zacharie primo, non loquitur de paruulorum
 conuersione, ut patet ex textu literæ; quoniam propheta ibi
 conatur reuocare adultos ab idololatria, quos in persona Dei
 inuitat, dicens: *Conuertimini ad me, &c.* Tercio, fit ita, ut
 tale præceptum inueniatur: nullus tamen est, qui sciat, quan-
 do hoc primum instans peruenit: ergo omnes ab huiusmodi
 præcepti obseruantia excusabuntur. Consequenter patet à
 similitudine, sicut ille, qui esset confusus ieiunij quadragesima-
 lis, si inuincibiliter tempus quadragesimale ignoret, non
 esset reus violati ieiunij: ita & in casu posito. Quarto existens
 in mortalitate, cuius nondum penituit, non tenetur statim con-
 uerti ad Deum, nisi vel in art. mortis, vel quando aliquod sa-
 cramentum est recipiendum, siue administrandum; &c. er-
 go similiter, qui est in solo originali, non tenetur statim in
 primo instanti ad Deum conuertere: cum sit præceptum affir-
 matiuum: nisi quando est baptismi sacramentum recepturus.
 Vltimò, interim, dum homo deliberat, potest dicere verbum
 otiosum; quare non tenebitur statim in primo instanti ad
 Deum conuertere; & ex consequenti veniale peccatum erit cum
 originali compossibile. Atque ita solutus manet ex dictis art.
 propositus.

Append.

Hinc, ex dictis in hac questione confutatur hæresis Cal-
 uini, quid docuit nullam esse differentiam inter peccatum mor-
 tale, & veniale: quia affirmabat, nullum esse peccatum venia-
 le: sed omne peccatum esse mortale. Lega Castrum ver. pec-
 catum hæresium. Hactenus de peccatis in genere ad laudem
 illius, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in san-
 guine ipsius propter remissionem præcedentium delictorum,
 cui sit semper honor, & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Magister Sent. Dist. XXXVIII.

IN Hac distinctione tres proponit Magister questiones.
 Et prima est, in qua querit, Vtrum voluntas habeat re-
 ctitudinem à fine tantum? Secunda est, in qua inquit.

Vtrum

Utrum finis iste sit vnus, an plures? Tertia verò, in qua percolatur. Utrum voluntas, & intentio sint idem? Soluitque omnes has tres quaestiones. Eritque littera Magistri aperta, si diligenter, & attentè quaestiones sequentes legantur.

Quaestio. I. Utrum bonitas actus voluntatis sit ex fine?

Hoc loco finis nomine, etiam obiectum intelligitur quia quod ad voluntatem facta comparatione, finis, & obiectum non differunt.

CONCLUSIO I.

Omne opus, seu actus imperatus, vel elicitus à voluntate sumit bonitatem à fine. Et ratio est, quia sicut actus mali sortiuntur malitiam à malo fine, ita è contrario actus bonus voluntatis sumit bonitatem à fine. Hæc ratio est D. August. de vita & moribus Ecclesiæ, & Manichæorum, quam accepit ex Osea. Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt. Quod significauit Christus dominus Matth. 6. quando dixit: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum, lucidum erit. Nam in sacra scriptura oculus pro fine, & intentione sumitur. Tuncque si recta fuerit intentio, omnis operatio eius causa facta, erit recta: si verò praua, mala erit actio inde emanans. Cuius enim rei finis bonus est, res ipsa quoque bona est.

Prima diffic. Utrum bonitas solius finis sit satis, vt actus voluntatis bonus esse dicatur?

CONCLUSIO.

Non sufficit solius finis bonitas: sed requiritur concursus reliquarum circumstantiarum, quæ, vt actus moraliter bonus sit, desiderantur. Et probatur ratione: quia, vt actus sit bonus moraliter, bonus finis, atque modus, debitis circumstantiis ornatus, requiritur. Lege indicem secundæ partis huius secundæ, verb. circumstantia. Et est definita hæc

Alex. Alex.
3. p. q. 60. m.
S. Tho. 1. 2. q. 1. art. 3. & q. 18. art. 2. 3. &
4. reliqui hac
dist. S. Bona.
q. 1. Duran.
q. 1. Ricard.
Ec. lege indi
ces flor. 4.
lib. 6. huius.
2. verbo a-
ctus morali-
ter bonus &
verbo vir-
tus.
D. Aug.
Osea. c. 9.

Ad Rom. 4.

Zachar. 4. 1.

Diony. Are.

hæc conclusio multis in locis decreti: nam. 2. q. 8. cap. occidit cap. legi. & cap. sequent. dicitur, in factis, & faciendis, circumstantias esse attendendas. Lege etiam. 2. q. 4. cap. quis ignorat, & cap. seq. & 2. q. 1. cap. 1. & de pœnit. dist. 2. cap. vt cognouerunt. §. opponitur in fine. Vnde Dionysius Arcopagita c. 4. de diuinis nominibus bonum dicit esse, quod constat ex integra causa. Quemadmodum ad pulchritudinem corporalem requiruntur membra omnia pulchra dispositione organizzata, vt ad bonitatem actus: vt aliquid sit bonum ex intentione, requiruntur omnia pernecessaria.

Alex. Alen.

2. p. q. 96. m.

3. art. 1. §. 3.

S. Bon. d. 40.

art. 1. q. 3.

1. Iacob. 2.

Secunda diffi. Sola intentio bona, sine fine sufficitne ad meritum sine opere exteriori, si adsit operandi facultas?

C O N C L U S I O.
Non sufficit. Et ratio est; quia præcepta diuina non solum sunt de intendendo, vel volendo bonum: sed de faciendo, si adsit facultas. 1. Iacobi. 2. Fides, sine operibus mortua est: quare si fides non sufficit ad meritum sine operibus, neque intentio. Quoniam non est maioris efficacie ad merendum intentio, quam fides: sufficiens tamen, si non suppetat facultas.

Alex. Alen.

ubi sup. m. 2.

art. 1.

S. Tha. 1. 2. q.

8. art. 3. & q.

1. art. 7. reli-

qui, dis. hac

S. Bona. art.

1. q. 3.

Matth. 6.

Iacob. 1.

Quæst. II. Vtrum bona voluntatis sit unus tantum finis, vel possint esse plures?

Hinc secunda quæst. magistri declaratur.

C O N C L U S I O.

Potest quis quodam modo, manente, suæ intentionis simplicitate, æternum, temporalemque finem in sibi statuere, dummodò non æquè principaliter vtrumquè intendat: sed vnum ad alterum temporalem, si ad æternum referat. Prima pars probatur, quia nemo potest duobus dominis seruire. Lege August. super hunc locum. Et Iacob. 1. Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis. Vbi glossa, duplex est animo.

animo, qui vult gaudere cū sæculo, & vult gaudere cū Deo. Constituens, scilicet, gaudium sæculi, tanquàm finem aequè principalem. Secunda pars est manifesta; quia, sicut duobus dominis subordinatis potest aliquis inferuire; ita etiam potest duos fines subordinatos sibi proponere. Et ratio est; quia vbi vnum propter aliud, vtrobique vnum tantum est. Atque ita cū voluntas velit finem, & illud, quod est ad finem propter finem vnum, tunc vult vnum propter alterum; & ita est vnum velle vtrobique: vt sacerdos, qui confert se ad ecclesiam: vt lucretur distributiones ad hunc finem, vt meliùs Deo possit inferuire.

Alex. Alen.

Prima diffi. Vtrum omnes actiones in Deum finem referre teneamur?

vbi s. m. 1.

art. 1.

S. Thom. &

alijs vbi s.

CONCLUSIO I.

Generaliter omnes actus virium rationalium, viriumque rationis imperio subiectarum ad Deum finem pro loco, & tempore referre tenemur. Iuxta illud apostoli Omnia in gloriam Dei facite. Et Matthæ. 5. Sic luceat lux vestra, &c. vt glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. Notanter dicitur in conclusione pro loco & tempore: quia præceptum de actionibus referendis in Deum est affirmatiuum, & obligat semper, sed non ad semper, verum pro loco, & tempore, hoc est, cum actu de opere, & de fine principali operis, scilicet de Deo cogitatur, & de obligatione, quam rationalis creatura Deo debet. Totum enim se debet Deo, & secundum ipsam substantiam, & virtutem, & actionem.

Hinc, quia Deus charitas est, & D. Paul. ad Timothæ. Finis præcepti charitatem esse dixit: quia charitas increata, quæ est ipse Deus, est finis, in quo quiescit bona voluntas. Ipse enim est alpha & omega, principium, & finis. Charitas verò creata, quæ dicitur viæ, est finis, quo quiescit in Deo; vt nunc. Nam sicut locatum non quiescit in loco nisi mediante pondere, ita anima in Deo, qui est quasi locus eius, non quiescit, nisi mediante dilectione. Quoniam ad illum finem ten-

Append. 1.

1. Ioan. 4.

1. ad Timot.

cap. 1.

Apoc. 1. &

vlti.

dit

Append. 2. dit Dei voluntas, ad quem Dei præceptum ordinatur.
S. Thom. 1. 2. Hinc, omnium bonarum voluntatum est vnus finis vlti-
q. 1. art. 7. mus, nempe, Deus. Et ratio est: quia bonæ voluntates sunt à
S. Bona. q. 4. charitate, & Dei amicitia conglutinatæ, & amicitia est idem
art. 1. velle, & idem nolle. Et quia tales voluntates tendunt in bo-
Duran. q. 4. num incommutabile, quod est tantum vnum, in quo ratio
vbi supra. omnis boni reperitur.
 Append. 3. Hinc, malarum voluntatum non est vnus finis vltimus. Quia
D. Bona. vbi non vniuntur, colliganturq; vnitate amoris: sicut bonæ volū-
supr. tates. Trahit enim sua quæq; voluptas, nec voto viuatur vno.
 Nā luxuriæ dediti iocunditatem, & lætitiā appetūt, & licet,
 conueniant in vnū actū; vnusquisq; tamē quærit suum finem
 proprium, vt patet in adultero, & meretrice. Nam ille dele-
 ctationem; ipsa verò numum quærit. Auarus sufficientiam
 expetit, & superbus excellentiam. Quæ omnia, cum non con-
 tingat circa eandem rem creatam reperiri; sed circa diuer-
 sas, hinc est, quod voluntates malæ formaliter differentes nō
 vnum; sed diuersos sibi fines constituunt.

Alex. Alen.

3. p. q. 60. m. *Secunda difficul. Actiones spirituales possunt ne ad*
1. art. 2. & in *temporalem referri?*

2. p. q. 168. m. **V**erbi gratia, vtrum liceat alicui prædicare hoc fine; vt su-
4. art. 3. stentetur, esto, quod non habeat aliunde victum?

C O N C L U S I O.

Matth. 10. Nullo modo actiones, siue opera spiritualia ad finem tem-
 poralem referri debent: sed ad finem æternum. Probatur
Matth. 10. vbi prædicatoribus dicitur. Quod gratis accepistis;
 gratis date. Quare qui prædicat propter temporalia, non gra-
 tis dat: immò habet prædicationem venalem. Vnde qui præ-
 dicat propter sustentationem, est huius præcepti reus. Et
D. Aug. in talis prædicatio erit simoniaca, cum spiritualia pro tempo-
sermone Do- ralibus dentur. Et confirmatur autoritate D. August. dicentis.
mini in mō- Non ideo debemus euangelizare, vt manducemus; sed ideo
te lib. 2. c. 24. manducare: vt euangelizemus. Et ratione stabilitur: nam
Arist. 2. phy- cum finis sit præstantior ijs, quæ sunt ad finem, & spiritualia
fic. sint multò præstantiora temporalibus, non debet, nec potest
 finis

finis spiritualium in temporalibus constitui.

Hinc, sustentatio corporalis non est finis prædicationi debita; sed res prædicatori debita. Res, inquam, non quam debet ex prædicatione acquirere: sed quam ex prædicatione meretur. Vnde 1. Corint. 9. inquit B. Paul. Qui erat, debet arare in spe. Vbi gloss. prædicator, qui aperit corda ad fidem, debet arare in spe stipendiorum temporalium, non propter hanc spem. Non enim hæc debet esse sua intentio, & finis in suo ministerio. Hinc. Luc. 10. Dignus est operarius mercede sua.

Tertia diffie. Potest ne finis, siue intentio in creatura constitui? Alex. Alen. ubi supr. m. 2. art. 2.

Intelligitur titulus ita, qd sit finis sub fine æterno. Sunt tamen ad maiorem explicationem, quæ sequuntur, consideranda. Aliquid quæritur, quia bonum: aliquid verò, quia necessarium. Quod quæritur: quia bonum, quæritur, ut finis voluntatis; quod autem quæritur, quia necessarium quæritur, ut adminiculum ad perueniendum ad finem voluntatis. Non quicquid quæritur, inquiritur, ut finis. Aliquid enim quæritur, ut adminiculum, seu instrumentum actionis: quomodo quæritur cultellus ad incisionem, & baculus ad iter agendum: quomodo sunt temporalia quærenda. Aliquid verò quæritur, ut finis: ut incisionis finis est sculptura, vel fabrica. In quem modum regnum Dei, & eius iustitia debet esse voluntatis finis.

CONCLUSIO.

In rebus creatis potest intentio, siue finis constitui: non tamen, ut in bonis: sed ut in necessarijs, & adminiculis finis voluntatis, dummodò non sit finis ultimus. Hæc conclusio colligitur ex D. August. in sermone Domini in monte. Primum quærite regnū Dei, &c. ubi ait. Cum dixit primum, significauit: quia hoc posterius quærendum est, non tempore, sed dignitate: illud, scilicet, regnum, & iustitia, tanquam bonum nostrū, hoc, scilicet, temporale, tanquam nostrū: necessarium quidem propter illud bonū. Et confirmatur ex eplo; nam qui laborat in vinea eo fine: ut acquirat sustentationem,

quam

D. August.
Matth. 6.

quam vult ad hoc; vt Deo inséruiat, & propter hoc ad regnū Dei perueniat, duos sibi fines, & intentiones ordinatas, & laudabiles constituit. Nam intentio sustentationis, quæ est finis laboris, licet, sit temporalis; tamen quia vltèrius refertur ad Dei regnum, & gloriam, est laudabilis.

Append.

Hinc perspicuum est posse hominem temporalem constituere intentionem, & finem: ita vt non sit finis vltimus. Nam tunc esset peccatum; vt ex proximè dictis constat.

Alen. Alex.

2. p. q. 96. m.

3. art. 1. §. 1.

S. Bona. in

expositione

litteræ Mag.

Gabriel hac

dist. q. unica

1. animad.

Gab. ubi. §.

Luc. 2.

1. ad Thess.

4.

D. Aug.

Luc. 12.

Matth. 26.

2. animad.

Quest. III. Vtrum voluntas, & intētio sint idem?

HÆc est tertia quæstio quam proponit Magister. Et quæritur, Vtrum inter voluntatem, & intentionē sit distinctio realis? an rationis tantum? Ad cuius maiorem explicationem sunt quædam animaduertenda. Voluntatis nomen sumitur primò pro potentia appetendi, & rationali, id est, pro anima rationali, nota appetere, vel refutare obiectum, sibi per rationem ostensum: de qua potest intelligi illud Luc. 2. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, id est, voluntatis benè habituatæ. Secundò accipitur pro actu voluntatis, qui est velle, aut nolle. Et ita sumitur. 1. ad Thessal. 4. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, id est, hoc vult Deus, siue hoc est velle Dei, scilicet, sanctificatio vestra. Et nihil tam est in potestate voluntatis, quàm ipsa voluntas, id est, ipsius voluntatis actus. Et Luc. 12. Seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, &c. Tertiò significatur nomine voluntatis obiectum volitum; iuxta illud Matth. 26. Non mea voluntas, sed tua fiat. Naturalis potentia voluntatis in se considerata semper bona est, & insigne rationalis creaturæ ornamentum. Est enim à Deo creata. Vidit Deus cuncta; quæ fecerat & erant valde bona. Verum si in exercitio operationis spectetur, quandoquæ bona, quandoquæ mala reperitur. Mala, inquam, non in quantum est actus, quem, Deo autore, semper fieri, & bonum esse suprâ dilucidauimus: sed quatenus deficit in sua operatione. Deficit autem, si vel malum est voluntas obiectum, siue medium, quod finis alicuius gratia agendum

agendum suscipitur; vel si finis malus est, ad quem media destinantur. Exemplo rem declaro: ut si quis surripiat aliena; ut egestati pauperum opituletur, finis tunc bonus est; sed medium est vitiosum: quia legi Dei repugnans: & ideo voluntas mala censetur. Deinde qui ex propria substantia impartitur eleemosynam; sed causa vana gloriæ, aliaue intentione non recta, tunc licet obiectum bonum sit: finis tamen malus voluntatem vitiat. Intentio multis modis usurpatur. Nam vel sumitur pro ipsa potentia intendente, & tunc intentio dicitur oculus; vel significat intentio habitum, secundum quem intendit, & tunc vocatur lumen; vel accipitur tertio pro ipso actu intendendi, & tunc intentio recta, vel obliqua nominatur; vel quarto nomine intentionis designatur ipsum intentum; ut quando magister dicit in littera, intentionem esse finem ipsum, accipitur intentio pro intēto. Principaliter tamen intentionis nomen ipsi actui impositum est.

3. *Animad.*
D. *Bona. q.*
ult. ubi s. in
sol. ad arg.

CONCLUSIO I.

Voluntas primo modo sumpta, & eius intentio: ut habetur in prima animaduersione, realiter distinguuntur. Et ratio est: quia causa, & effectus realiter distinguuntur, & voluntas causa est intentionis.

CONCLUSIO II.

Si voluntas, & intentio pro obiectis, & finis communiter pro omni voluto accipiantur, inter voluntatē, & intentionem, & finem, nulla est distinctio. Et ratio est; quia non est primum realis distinctio, cum eadem res volita sit voluntas obiectum voluntatis, finisque; & intentio: propterea quod idem est obiectum volitionis, & intentionis, & ipsum est finis, communiter acceptus. Neque est distinctio rationis: quia talis distinctio non est rerum, sed rationum conceptuum, vel signorum tantum.

CONCLUSIO III.

Si voluntas, & intentio pro potentia, vel actu uniformiter sumatur, finis ab utroque; realiter: non tamen vniuersaliter distinguetur. Ratio est: quia finis, qui est obiectum volitū, aut gratia cuius, &c. realiter a potentia, & ab eius actu differt. Quoniam frequenter finis est extrinsecus, & a potentia, &

actu, dictans. Nam potentia, quæ dilectione in Deum, vel in aliud dilectum citra Deum tendit, realiter à dilecto simul, & à dilectione differt. Notanter dicitur vniuersaliter: quia cum voluntas sit potentia potens se amore super se, & super amorem suum reflectere, tunc potentia, vel actus esset sui ipsius obiectum, & finis: vt dum se, & actum suum propter se veller.

CONCLVSIO III.

Si voluntas, & intentio pro actu, & finis communiter accipiat, voluntas, & intentio non distinguuntur: quin potius ad inuicem conuertuntur. Et ratio est: quia ita accipiendo, omnis voluntas est intentio, & omnis intentio est voluntas. Intentio enim est volitio finis: nam intendere est in finem tendere, & communiter loquendo omne volitum est finis, & omnis volitio est intentio, cum omnis volitio sit voliti volitio. Et sumitur hic volitio generaliter pro omni actu voluntatis, scilicet, pro velle, & nolle: atque ita è contrario omnis intentio erit volitio.

CONCLVSIO V.

Si intentio propriè, & voluntas pro actu sumatur, aliquando voluntas, & intentio distinguuntur, & aliquando nō distinguuntur. Prima pars conclusionis patet de voluntate medij voliti, non propter se: quæ quidem voluntas in quantum est medij, non est intentio, cum intentio sit tantum voluntas finis. Secunda pars patet de voluntate finis propinqui, vel ultimi: quæ quidem est intentio.

CONCLVSIO VI.

Voluntatis & intentionis nomina re, & ratione distinguuntur. Ratio est: quia cum vnum nomen non sit aliud, & litteris, & syllabis differant, re distinguuntur: & cum non sint synonyma, & eis diuersi conceptus respondeant: vt patet ex dictis, ratione etiam distabunt.

S. Tho. 1. 2. q.

12. art. 1.

Scot. q. vni-

ca.

Prima diffi. Virum intētio sit actus solius voluntatis?

Intentio duobus modis sumitur. Primo pro tendentia in finem, siue pro re, quæ in finem tendit, siue finē cognoscat,

siue non. Quo quidem modo natura dicitur intendere, id est, in finem tendere. Secundò pro tendentia in finem, cum finis, & mediorum, quæ ad finem ducunt cognitione: quo modo solius naturæ rationalis esse dicitur intentio, in quo sensu disputant Theologi, & morales philosophi, de intentione.

D. Bona. art.

2. q. 2.

Duran. q. 2.

Gabriel ubi

§. & alij hac

dist.

CONCLUSIO.

Intentio propriè voluntatis actus est, connotando tamen, & præsupponendo intellectus actum. Et ratio est: quia nihil est volitum: quin præcognitum; & inter omnes actus voluntatis, nullus est, in quo magis ordinis, & intelligentiæ ordo appareat, quàm in voluntatis intentione. Intentio siquidem præsupponit finis cognitionem, tanquàm terminum, & scopum eorum, quæ in illum ordinantur, & ordinare opus rationis est. Et confirmatur à D. Bona. ubi sup. exemplo liberi arbitrij, cuius actus est voluntatis præsupposita intellectus cognitione. Tum etiam, quia, ut ad rectum motum progressuū concurrat simul operatio visus ostendentis viam, & operatio pedis incedentis, ita in actu intendendi simul rationis, & voluntatis actus: vnus, ut aspicientis: alterius verò, ut tendentis clauduntur. Et quia isti actus coniuncti sunt: ideò vno vocabulo composito importantur.

S. Tho. 1. 2. q.

8. art. 3.

Secunda diffc. Est ne intentio vnus actus tantum?

Duran. q. 7.

Gabriel, &

alij ubi. §.

Difficiliter intelligitur, quomodo volūtas actu in media & in finem feratur. An quando vult medium eadē appellatione medium, & finē velit? Gregorius Arimin. in primo dist. 1. art. 2. tenet necessariam esse geminam volitionem, vnā, quæ versetur circa finem, & aliam, quæ circa media.

Greg. Arimi

nensis.

CONCLUSIO II.

Volitio medij non est semper formaliter finis volitio. Probatur exemplis: nam qui pergit Romam ad loca sancta visitanda, non semper de fine cogitat: nequē infirmus sēper sanitatem cogitat, quando vult potionem sumere.

CONCLUSIO III.

Medij volitio virtualiter finis volitionē cōprehēdit. Ratio est: quia cum medium, ut medium est, non habeat aliam bonitatem, quàm eam, quæ habet à fine, nō poterit voluntatem,

nisi sub ratione finis mouere. Tum etiam quando agrotus desiderat sumere portionem, etiam quando de salute nihil cogitat, tale desiderium à præcedenti voluntate, qua voluit sanari, imperatur.

CONCLUSIO III.

Aliquando accidit eodem actu formaliter velle nos medium, & finem, nempe, quando recordamur finis, & habemus hunc actum, scilicet, volo medium propter finem. Et ratio est, quia potentia eadē actione in obiectum, & in rationē formalem obiecti fertur. Nam, ut visus eadem visione incoloratum, & lucidum fertur: propterea quod lucidum est ratio vidēdi colores; ita voluntas eadem volitione potest in medium, & in finem ferri: quia finis ratio volendi medium est. Et eodem actu, atque amore diligimus proximū propter Deū: quia ratio formalis dilectionis proximi Deus est. Quare, si finis est ratio, ob quam medium amatur, eodem actu finē, & mediū amabimus. Diuersis autem rationibus potest quis medium propter finem velle, quas breuitati studens prætermitto.

Magister Sent. Dist. XXXI X.

Sententia huius distinctionis tribus conclusionibus potest comprehendī, & sit prima. Volūtas quatenus est bona, est naturalis: sed quatenus inordinata est peccatum, & mala.

CONCLUSIO I.

Actus inordinatus solius voluntatis dicitur esse malus, & peccatum: quamuis in actibus aliarum potentiarum abusus etiam contingat.

CONCLUSIO II.

Iuxta probabilem opinionem, superior rationis sintilla, id est, synderesis, quæ semper malum odit, & in bonis delectatur, alia est à motu mentis, quo mens, superiori lege relicta, se peccatis subiicit, in eis oblectata. Quæ in prima, & secunda conclusione continentur ex supradictis in tractatu de peccatis perspicua sunt: quæ autem de synderesi in tertia conclusione habentur, & quæ de conscientia etiam tractantur à doctoribus in hac distinctione, consulto à nobis modo reijciuntur

eiuntur in libellum florum omnium virtutum, ac viti-
orum in particulari.

Magist. Sent. Distinct. XL.

Perinde sententia huius quadragesimæ distinctionis tribus
conclusionibus sequentibus continetur.

CONCLUSIO I.

Licet omnes actus, in quantum natura, sint boni; quidam
tamen simpliciter non boni, sed mali sunt appellandi.

CONCLUSIO II.

Nullus actus, qui non causam bonam, & finem bonum ha-
buerit, bonus esse poterit.

CONCLUSIO III.

Perpicuum est esse peccata, quæ nulla bona intentione sūt
facienda.

*Quest. unica. Datur ne aliquis actus indifferens se-
cundum naturam?*

Considera, quæ sequuntur ad huius questionis clariore
solutionem. Duplex est hominis actus. Quidam ex
sola imaginatione procedens: vt mouere pedem, frica-
re barbam, & alij id genus actus, qui non dicuntur humani;
quia à voluntate non sunt imperari. Alij verò ex deliberatio-
ne emanant, qui propriè actus humani appellantur. De actu
humano possumus bifariam loqui; vel secundum rationem
sue speciei in communi, vel secundum actum in esse singula-
ri, & individuo. Bonitas, quæ actui humano conuenire potest
quadruplex est. Vna entitativa. Altera naturalis. Tertia mora-
lis. Et quarta plusquam moralis, nempe, meritoria. Prima uni-
uersaliter omni actui competit, de qua intelligitur omne ens
esse bonum. Vidit enim Deus, &c. Et ideo hæc bonitas nul-
lam malitiam oppositam habet. Secunda actui conuenit ex
eo, quòd habet omnia, quæ sibi ex natura sua quadrant, cuius
malitia opposita inhaeret actui, si in eo sit aliquid, quod sibi
ex natura sua non competat, nempe, modus, vel finis discon-
ueniens.

1. Consid.

2. Consid.

3. Consid.

Gen. I.

Hinc, de hac malitia, vel bonitate, probabile esse videtur Append.

omnem actum singularem bonum, vel malum esse. Et ratio est; quia, si habet omnia, quae ex natura sua sibi conueniunt, bonus; si autem non habet malus est censendus. Tertia, nempe, moralis bonitas dupliciter sumitur. Primo strictè, quatenus actus dicitur bonus moraliter, quia à virtutis habitu efficitur. Et è contra dicitur malus: quia ex habitu vitioso emanat. Secundo ex eo, quod actus habet ea, quae sibi secundum dictamen rectae rationis conueniunt. Et bonitas moralis hæc vel est ex genere, vel ex circumstantia, ut patet ex dictis, quando quarebamus. Vtrum malus Angelus necessariò velit male? Et vtrum omne opus, quod fit bona intentione, sit bonum?

Scot. d. 7. q. 1.

4. Confid.

5. Confid.

Quarta bonitas de sententia Scoti competit actui, bene circumstantiis ornato, ex relatione eius ad finem debitum per habitum charitatis. Tribus autem modis contingit actum per charitatem referri. Primo actualiter, ut cum quis cogitans de Deo, aliquid propter Deum vult. Secundo virtualiter, ut cum quis ex Deo cognitione, & dilectione in cognitionem, & volitionem alicuius operis deuenit: non tamen tempore, quo opus exequitur, actualiter de Deo cogitat. Tertio habitualiter tantum, nempe, si omnis actus sit in finem ultimum referribilis, productus ab habente charitatem, dicatur in Deum referri. Sed de hac triplici relatione in floribus quarti libri egimus. Totidem modis potest actus non referri. Nam quod modis dicitur vnum oppositorum, dicitur, & reliquum. Pri-

D. Bona. q. 3.

art. 1. d. 41.

Scot. d. 41. q.

unica.

Almayn.

D. Tho. 1. 2.

q. 18. art. 5.

¶ 9.

Durã. d. 40.

q. 1. Ricar. ¶

alijs hæc d.

mo priuatine: quia cum sit natus referri, neque actualiter, neque virtualiter refertur. Secundo negatiue per negationem relationis actualis, & virtualis relationis. Atque etiam: quia non potest in Deum referri, ut est peccatum veniale. Tertio dicitur non referri contrariè: quia destruit principium referendi, scilicet charitatem, & tale est mortale peccatum. Quar-
tæ sunt opiniones circa questionem hanc, & probabiles. Quar-
tum prima affirmans est D. Bona. quaest. 3. Scot. distinct. 7.
¶ 9. quaest. 1. & distinct. 41. & quolib. 18. artic. 1. & Gabrielis, & Al-
mayni in moralibus cap. 19. Negans opinio, & contraria est:
B. Thom.

CONCLUSIO I.

Si de bonitate entitativa, & naturali loquamur: nullus

actus

actus est indifferens ad bonitatem, & malitiam, præsertim, si fermo de actu secundum rationem singularem habeatur. Et ratio est, quia omnis actus bonitate entitativa est bonus, & nullus est, qui bonitate naturali non sit, vel bonus, vel malus; ut ex tertia consideratione constat.

C O N C L U S I O . I I .

Loquendo de actu humano; ut singularis est, potest talis actus ad bonitatem, & malitiam moralem strictè sumptam esse indifferens. Probatúr aliquot rationibus. Primò sic. Conferre se in agrum hoc solo fine; ut ad illum purgar, non est opus malum, nec bonum. Non malum: quia nulla lege prohibetur. Neq; bonum: quia debito fine caret. Quare datur actus indifferens in indiuiduo, qui non est opus malum, nec bonum. Secundo velle ire ad agros delectationis, sine recreationis causa, non est opus malum, ut patet neq; bonum. Nam cuius operatio est bona, delectatio est quoq; bona, & cuius delectatio est mala, & operatio mala. Quare cuius operatio est indifferens, delectatio quoq; indifferens erit. Tertiò actus ex quibus generatur virtus, & antecedunt virtutem, non sunt boni, nec mali: ergo sunt indifferentes. Non esse malos ex se constat: nullo enim fine malo præfixo efficiuntur. Non esse bonos probatur: quia ad bonitatem operis, teste Arist. necesse est, ut tale opus ex certa scientia promptè, & delectabiliter procedat. Et cum hoc, id genus actus non habeant, non sunt boni censendi. Quarto ducere lineas in papyro, nullo proposito fine, non est opus malum; quia nullus quantumvis scrupulosus, de hoc opere se accusat. Nequè est opus bonum: quia non habet debitum finem: ergo erit indifferens. Hactenus de hac questione. Reliqua in libro controuersiarum inuenies.

Arist. 2.

Ethic. c. 4.

S. Tho. I. 2. q.

21. art. 5.

Bona.

Duran. q. 2.

& alij ubi s.

Greg.

Ari-

min.

Prima diffic. Utrum sit aliquis actus indifferens respectu meriti, & demeriti?

Sensus est. Utrum sit aliquis actus bonus moraliter, qui non sit, vel meritorius, vel demeritorius. Tres adfert Bonæ opiniones circa hanc difficultatem. Et prima tenet, nullum actum humanum deliberatè à voluntate procedentem, esse

indifferentem; quia nihil homo ex deliberatione facit, quod Deus ad præmium, vel ad demeritum non imputet. Hæc videtur fuisse Gregorij Arimin. Secunda opinio defendit actionem, quæ non est propria homini; vt comedere, bibere, &c. quæ etiam brutis cõuenit, posse esse indifferentem: propriam verò actionem, vt v. g. loqui, &c. esse vel bonã, vel malam, & nullo pacto indifferentem. Vtraque istarum opinionũ nimis viam ad regnum cœlorum arctat: quia tunc cogitatio de veritate, non propter Deum, esset peccatum. Similiter qui naturali pietate, vel civili vrbanitate salutarẽt in via occurrentem, peccarent, quod asserere est nimis durum. Tertia opinio, quam idem Bona. approbat, tenet omnem actionem, non ordinatam in finem vltimum, scilicet, Deum, esse malam, & demeritoriam. His opinionibus addit Medina quartam opinio-

Medina. l. 2.

q. 18. art. 9.

nem, quam primo loco ponit, & Scoto, atque Duran. ascribit, quæ ad hoc, vt opus sit meritorium vitæ æternæ non satis esse affirmat: vt sit opus bonũ, & proficiscatur ab homine existente in gratia, & Dei amicitia: verũ etiam, requiri, quòd referatur actualiter in finem supernaturalem nostræ religionis. Quod neq; Sco. neque Duran. somniant: vt eorum littera patet. Nam ibi docent, satis esse relationem virtualem in Deum. Quinta opinio, fuit Magist. Victorie, & Soti lib. 3. de natura, & gratia, cap. 4. in 2. conclusione. Opinantur enim ij grauissimi magistri, omne opus bonum existentis in gratia esse vitæ æternæ meritorium. Ijs adiungitur sexta opinio affirmantium, dari aliquem actum bonum, supernaturalem in homine existente in gratia, qui non sit vitæ æternæ meritorius: vt est primus actus fidei in homine iusto.

Victoria.

Soto.

CONCLUSIO.

Datur aliquis actus indifferens, tam in habente gratiam, quàm in non habente. Ratio est; quia non omnis actus peccatoris peccatum est: nam peccator parentes honorando, indigenti benefaciendo, verũ credendo, non peccat, licet hæc agendo non mereatur. Oppositum est error Lutheri. Lege Cast. verb. opera hæresi. 1. & verb. peccatum, hæresi. 4. Similiter existens in gratia, & propter naturalem honestatem, &

Hæresis.

com-

compassionem, & veritatis cognitionem, hæc faciens, non meretur, eo q̄ per gratiam hæc in Deum non refert, nec demeretur: propterea q̄ Deus non obligat nos, vt omne actum in ipsum referamus, quæ sua est infinita misericordia, licet posset. Præcepta enim, quæ ad certos actus, certo modo præstandos obligant, non obligant pro semper; sed pro certo tempore, loco, vel causa, quibus existentibus, si non referret, peccaret.

Hinc, respondetur fundamentis, quibus prima opinio fulcitur. Quale illud est. Omnia in gloriam Dei facite. Omnia, quæcunq; facitis, siue in verbo, siue in opere, in nomine domini nostri Iesu Christi facite. Quoniam verbū apostoli non est præceptum, sed cōcilium; vt sunt multæ aliæ monitiones eiusdem Apostoli, & Salomonis in prouerbijs, & in cæteris sapientiæ libris contēta. Vel vt alij interpretātur, intelliguntur hæc fundamēta negatiue, id est, nihil contra gloriam Dei facite, & hoc modo est præceptū. Aliæ sunt aliorū expositiones. Et illud fundamentū. Omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, &c. Ibi enim non dicitur verbū otiosum, quod in finem nō ordinatur; sed quod caret omni vtilitate; dum tamen aliquā habere deberet. Atq; ita intelligendū est illud D. Gregorij. Verbū otiosum est, quod ratione iusta necessitatis, & intēctione piæ vtilitatis caret. Et inter tale verbum otiosum, & meritorium reperitur medium: vt quando aliquis loquitur, quod non est omni modo vtilitate priuatū; nec tamen est in Deum, tanquā in finem vltimum, ordinatum. Frequenter enim verba, quæ inutilia videntur, vtilia efficiuntur, si ad recreationem aliquam spiritus, & ad exclusionem accidia ordinentur. Ita enim refertur dixisse D. Bernar. Otiosum, inquit, fuit factum; sed non otiose factum. Fecerat enim illud ad lætificandum hominem, quem marore affectum viderat.

Hinc, actus imperatus bonus moraliter potest esse indifferens ad meritum, & demeritum. Nam comedere pro loco, & tempore, & pro naturæ sustentatione, est actus moraliter bonus, & manes idē potest esse meritorius; vt si, durante cōmestione, actus ille in Deū ipsum per charitatē inexistentē refe-

Append. 1.

1. ad Cor. 10.

ad Col. 3.

Matth. 12.

D. Greg.

D. Bernar.

Append. 2.

ratur. Et non erit meritorius, manens idem in esse moris, & naturæ, si in Deum non referatur. Non tamen talis actus moraliter bonus erit de meritorius: quia cum actu peccati mortalis impossibile est, eundem actum esse moraliter bonum. Nam si esset de meritorius deficeret aliqua circumstantia, quæ ratio dicat inesse, vel adesse aliqua, quam ratio non inesse debere dicat. Arg. ita semper actus esset de formis contraria rationi rectæ, & ex consequenti moraliter malus. Actus tamen indifferens potest meritorius, & de meritorius, vel è contra fieri, ut si quis intraret ecclesiam propter finem indifferens, nempe, recreationis gratia, vel alicuius finis moraliter boni: non tamen ratione hoc dictante; sed ex mera voluntatis libertate, tunc talis actus esset indifferens. Et si, postea contineretur actus ille, mutata intentione, nempe, propter Deum, erit meritorius talis ingressus: de meritorius, verò, si propter vanam gloriam ecclesiam ingrediatur.

De verbo otioso nota multa, & scitu digna apud doctores locis in principio, citatis.

S. Bona. &
alijs ubi sup.

Secunda diffi. Vtrum solus actus, qui non refertur in finem ultimum, sit indifferens ad meritum, & de meritum? an etiam aliquis relatus ad hunc finem indifferens esse possit?

CONCLUSIO.

Nullus actus habens charitatem in finem ultimum virtualiter, aut actualiter relatus, indifferens esse potest.

Et ratio est: quia omnis talis actus, cum sit meritorius, non poterit esse indifferens; quoniam successivè non esset meritorius. Nullus enim magis in finem ordinatur. Et cum dependeat à charitate, & actu eius meritorio, & sit veluti eius effectus: ideo erit talis actus meritorius, & non indifferens: ut in conclusione habetur.

Hinc, religiosi, qui in principio ex charitate religionis pòdus portare voverunt, quicquid faciunt ad suam religionis ob-

servan-

Append. 1.
D. Bona.

Virum decur aliquis actus indifferens.

471

servantiam pertinet, ex sua prima intentione est ad salutem meritorium, nisi forte (quod Deus auertat) contraria intentio supervenerit. In alijs verò, quæ ad religionem non pertinent, aliter est censendum: quia illa intentio ad alia virtualiter non extendebatur.

Hinc, quicquid religiosus ex obedientia sui prælati facit, etiam si labor corporalis, ad vitæ sustentationem pertinet, fuerit, si in gratia existat, licet tunc non ordinet in Deum actualiter, erit meritorium: quia ex prima intentione, qua se propter Deum obedientiæ subiecit, meritorium efficitur. Unde maximæ securitatis salutis æternæ est, religionem intrare. Nominem autem religiosi intelliguntur in præsentia non solum, qui regulam ab ecclesia approbatam profitentur: verum etiam intelliguntur omnes, qui alicui prælato secundum ecclesiæ ordinem se subdiderunt. Et eadem ratione intelliguntur, quicunque statum aliquem à Christo, aut ab ecclesia approbatum propter Deum suscipiunt: ut qui matrimonium contrahunt. Unde vxor viro suo obediens propter Deum meretur. quod intelligitur etiam suo modo de religione christiana.

Magist. Sent. Dist. XLI.

Sententia huius distinctionis, in qua Magister disputat. An omne opus, quod non est ex fide, sit peccatum? & an etiam omne peccatum sit voluntarium? sequentibus conclusionibus brevissime comprehenditur.

C O N C L U S I O . I .

Etiam si aliquis omnem actum non ex fide, & charitate emanantem peccatum esse affirmet, alij tamen quosdam actus infidelium bonos fore: non autem meritorios probabilius multò docent.

C O N C L U S I O . I I .

Nullum est peccatum, quod non sit suo modo voluntarium. Hinc, cum voluntas mala mortale peccatum sit, constat talem voluntatem esse mortale peccatum, id est, actum voluntatis esse malum. Absolvitur dist. duabus questionibus positæ, quibus explicabuntur magistri conclusiones.

Quæst.

Quæst. 1. Vtrum sint omnia opera infidelium peccata?

Sensus tituli est. Vtrum infideles in omnibus suis operibus peccant: contra Lutherum, asserentem omnia peccata infidelium esse mortalia, non opus est nunc disputare. Nam hoc asserere non est hereticum, nec de illo hactenus ecclesia (quod sciam) definit. Damnavit quidem concilium Trid. sententiam dicentem, omnia opera, quæ ante justificationem fiunt, esse vera peccata; sed non ideo damnavit sententiam affirmantem, omnia opera infidelium esse vera peccata. Est enim adhuc inter scholasticos theologos controuersum. Duas enim refert Magister opiniones, quarum una tenet partem affirmantem; altera vero negantem. Nam tenet infideles in omnibus suis operibus non peccare. Habet prima opinio fortissima argumenta, quibus probabilis maxime esse videtur, quam tenet Greg. Arimin. in 2. dist. 28. q. 1. & Capreolus in 2. eadem dist. & q. & Rossensis art. 36. contra Lutherum, quam dicit esse etiam sanctorum Patrum, & Cast. verbo gratia, hæresi. 1. videtur illis subscribere. Qui omnes docent, nullum hominem, siue fidelem, siue infidelem posse opus bonum morale sine gratia Dei speciali efficere. Adducunt autem in suam sententiam D. August. asserentem: quicquid ab homine fit, non ea intentione quam fides præscribit, etiam si officio bonum videatur, ipso non recto fine peccatum esse. Noueris, inquit, non officiis; sed finibus à vitijs discernendas esse virtutes. Officium est autem, quod faciendum est; finis vero, propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare conuincitur. Ex quibus verbis, & alijs, quæ ibidem adducit, doctores primæ opinionis asserere conantur, infideles in omni opere suo delinquere, tamen, quod agunt, officium bonum esse videatur: quale est pascere esurgentem, nudum vestire, honorem parentibus exhibere, thori fidem seruare, huiusmodi similia. Sunt tamen diligenter perpendenda, quæ ab huius D. August. docuit, ita scribens. Infidelium, & Deum non veraciter colentium, quædam esse facta, quæ secundum iustitiæ regulam non solum vituperare non possumus:

verum

Alex. Alen.

2. p. q. 102. m.

3. in sol. dist.

4.

S. Tho. 2. 2. q.

10. art. 4.

S. Bon. hac

dist. & dist.

26.

Duran. q. 1.

Greg. Arim.

Capreolus.

Rossen.

Castro.

Sot. de nat.

& gra. c. 10.

D. Aug. lib.

4. cont. Iul. c.

3.

Vega de in-

stific. q. 14.

verum etiam merito, iusteque laudamus. Quare si quædam illorum opera iuste laudantur: ut D. August. affirmat, peccati reprehensione carebunt. Et ipsemet August. non sibi aduersatur, dum prælibato cap. 3. aliquoties significare videtur, in vniuersum omnia vitiose fieri, quæ sine fide aguntur: quoniam talem semper subiicit explicationem: ut manifestum fiat, nihil aliud se insinuare voluisse, quam peccata esse, quæ ab infidelibus infideliter aguntur, hoc est, ut ipse quoque interpretatur, stulta, noxiaque voluntate aguntur. Vnde ibidem subditur: quia omnis infideliter viuens, vel agens, vehementer peccat.

Lib. 4. contra Iulian.

Reuocā in memoriam, quod sapè hactenus diximus, bonum morale esse, quod est rectæ rationi consonum, nempe, quod habet obiectum bonū, & finem rectum, & omnes alias circumstantias, quæ ad operis honestatem desiderantur: meritum verò bonum esse, quod præter dicta, est tanti valoris: ut sit vita æterna dignum, propter suam excellentiam: & quia est charitate informatum.

Nota.

Hinc, bonum morale est medium inter peccatum, & meritum: quia morale, cum in nullo deficiat, peccatum esse non potest, & cum excellentia illa, & qualitate supernaturali, & ad meritum necessaria careat, non poterit esse meritum.

Append.

Soto de nat.

Et grat. c. 21.

C O N C L U S I O .
Infidelis, siue alius quicumque pro isto statu, dum est extra gratiam, non potest bene moraliter, vel semper, vel ut in plurimum sine speciali Dei auxilio operari. Hæc conclusio in tractatu de necessitate gratiæ suprà fuit demonstrata, cuius opposita sine errore affirmari non potest. Et ratio est: quia si homo extra gratiam sine speciali Dei auxilio, vel semper, vel diu posset bene moraliter operari, posset quoque suis viribus omne peccatum vitare, & diuina præcepta adimplere, quod est falsum, & erroneum. Deinde quia diu, vel semper bene moraliter operari est hominis sani, atque valentis secundum rationem, & homo per peccatum læditur, & est in statu ægritudinis, & infirmitatis: atque ita non poterit diu, & semper operari bene moraliter. Quod docuit D. Greg. super Ezech.

D. Greg.

quando

quādo dixit. Peccatū, quod per pœnitentiā nō deletur, &c.

CONCLUSIO I.

Homo extra gratiā existens, siue fidelis, siue infidelis sit, potest aliquod bonum moraliter operari, ratō tamen, & maxima cum difficultate sine speciale Dei auxilio. Hęc conclusio fuit etiam suprà probata. Et denud confirmatur: quia aliās hominis natura non esset per peccatum vulnerata; sed potius extincta. Propterea quod nullum conatum, quamuis languidum, & imperfectum habere posset ad bonum.

CONCLUSIO III.

Nullum opus, per quod homo ad gratiā iustificantem, siue mediātē, siue immediātē consequendam, tendit, & disponitur, potest sine speciali Dei auxilio suis viribus efficere. Hęc conclusio colligitur expresse ex varijs locis sacra scripturæ.

Ioan. 6.

Vt Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum. Et venire significat omnē viam & progressum, quem facimus ad vitam consequendam. Idem expresse declaratur.

2. Pet. 2.

2. Pet. 2. ubi dicitur. Omnia nobis donata esse diuina virtute,

Rom. 11.

quæ ad vitam, & pietatem pertinent. Et ad Rom. 11. Quis prius dedit ei, &c. Et 1. ad Corinth. 4. Quid habes, quod non accepisti. Et Osee. 13. Perditio tua ex te. Et confirmatur ratione: nam, si homo tale opus efficere posset, sequeretur initium salutis esse ex nobis, & ex consequenti gratiā non esse gratiā, quod est erroneum.

1. Cor. 4.

Osee. 13.

Diffic. Qui vendunt infidelibus ea, quibus ad ritum infidelitatis utuntur, peccant ne mortaliter?

HÆc difficultas solet à doctōribus artic. citatō S. Thom. tractari.

CONCLUSIO I.

Vendentes infidelibus, quæ solū ad infidelitatem vtilia sunt, mortaliter peccant. Et ratio est; quia talia ex natura sua habent ordinem ad malum, atquē ita illa vendentes malo infidelium cooperantur.

CON-

CONCLUSIO II.

Vendentes ea, quorum usus ad bonum, & ad malum est communis ea intentione, ut infideles, quæ ad suum oportuna sunt usum, habeant, mortaliter peccant. Et ratio est; quia dantes instrumenta ad peccandum, peccatis peccantium cooperantur.

CONCLUSIO III.

Tendente verò talia ad bonum, & malum communia, nescientes infideles illis vsuras ad suæ religionis cultum, haud peccant. Et ratio est; quia ignorantia inuincibili excusantur. Nam talis ignorantia est de re, quam fidelis scire non tenetur.

DV B. Quid? Si vendens sciat infideles illis rebus communibus ad ritus suæ infidelitatis esse vsuras, peccabit ne mortaliter.

Summa Rosella verb. Iudæi partem affirmantem tenet.

CONCLUSIO.

Mortaliter haud peccat. Et ratio est; quia malus usus nec directè, neque indirectè respectu videntis res indifferentes est voluntarius. Non directè; quia non sequitur talis usus ex voluntate vendentis, cum vendat ex parte sua sine timore mali futuri. Nec indirectè; quia non tenetur vendens talem usum vitare, quamvis possit non vendendo. Aliter enim oporteret semper vendentes circa illud, quod est ex rebus venditis futurum, sollicitos esse, quod est nimis durum. Præsertim cum vendantur res indifferentes, quæ ex natura sua ad malum usum non ordinantur. Atq; ita pessimus usus atq; inordinatio mala non venditori, sed emptori ascribitur.

Summa Rosell.

Caiet. est.

Quæst. II. Vtrum omne peccatum sit voluntarium?

DE hac quæstione, qua secunda conclusio Magistri explicatur, iam supra in materia de peccato originali & actuali, & veniali, differimus. Vtrum ut vno verbo querenti de illa satisfacias, nota sequentes propositiones

Prima

Prima Propositio.

D. Aug. lib. 2. de peccat. mer. & remiss. cap. 32. Peccatum originale, ut loco citato explicauimus, quâdam voluntarij rationem habet. Et ratio est: quia, Adam peccante, omnes in illo peccauimus: dum, ut D. August. ait, omnes eramus ille homo, & voluntas eius aliquo modo nostra fuit: quia in eo existimus, tanquàm in radice, cui ab initio sue creationis implantata fuit gratia, & virtutum omnium additamenta, ad totius humani generis dispositionem pertinentia.

Secunda Propositio.

D. Aug. Nullum est omninò peccatum actuale, tam mortale, quàm veniale, quod non sit voluntarium. Hæc est D. August. qui loco citato asserit, sine voluntate nullum propriæ vitæ posse esse peccatum. Quod verò magist. ex D. August. asserit, nullum nisi in voluntate peccatum esse, nò significat intra solius voluntatis limites, tanquàm cancellos, peccatum omne coerceri: sed omnem peccati radicem, & primariam causam esse voluntatem: à qua quidem ad alias animæ vires, & externas operationes potest peccatum deriuari.

Magist. Sent. Dist. XLII.

IN hac distinctione Magist. ponit aliquot quæstiones. Prima est. Vtrum voluntas mala, & actus malus sit vnum, vel duo peccata? Secunda. Vtrum maneat peccatum in homine, transeunte actu interiori, & exteriori? Deinde ponit varias peccati diuisiones, quæ supra in tractatu de peccatis fuerunt à nobis expositæ.

Alen. Alex.

p. 2. q. 96. m.

5. art. 3.

S. Tho. 1. 2. q.

20. art. 1. 3.

Bona. & Ri-

car. & Durã.

hac dist. q. 1.

Quæst. 1. Vtrum actus interior, & exterior sint duo peccata?

Intellige quæstionē hanc de interno consensu, & exterioris operis executione, quatenus hæc duo cōiuncta sunt, & ex priori posterius emanat. Nam, si voluntatis consensum

sum seorsum contempleris, iam dubium non est, quin peccatum in sola voluntate consistens distinctum sit ab actu externo, quod postea opere perpetratur, cum sit alius, atque alius in rem malam consensus.

Sunt autem duæ extremae sententiae. Prima Greg. Arimin. & Gabriel affirmantium, esse duo peccata. Secunda, & contraria est Magistri hac diff. & D. Bona. & Duran. & S. Thom. art. ubi supra.

Greg. Arim.

q. ult. 2.

Gabriel q.

unica hac d.

CONCLVSIO,

Non sunt duo peccata, sed vnum. Et ratio est: quia ubi est vnum propter aliud, ibi est tantum vnum, vt Arist. docet: & actus exterior, vt ex supra dictis constat, propter actum interiorem bonus, vel malus censetur. Tū etiam: quia actus interior, & exterior illi coniunctus, eodem præcepto prohibentur: vt in his præceptis, non occides, non adulterabis. Neque enim actus exterior prohibetur, nisi quia voluntarius. Tandem quia nullus vnquam, qui occidit aliquem, confessus est, se, voluisse occidere hominem: sed tantum occidisse.

Arist. 2. To-

pic. c. 2.

Append. 1.

Hinc, in vtroque vna eademque erit malitia, etiam numero, vnaque formalis ratio peccati, cum vnus actus, non nisi per alium malus sit. Quemadmodum eadem numero est sanitas, qua animal sanum esse cognoscitur, & qua vrina sana appellatur.

Append. 2.

Hinc, quando coniuncti actus interior, & exterior considerantur, vno tantum præcepto prohibentur: vt nō occides, non machaberis, ubi nunquam non consensus interior voluntatis in ipsum opus includitur: eò quod, vt diximus, exterior operatio nullam habet peccati rationem, nisi quatenus à voluntate deliberata egreditur. Quando verò actus isti adinuicem separantur, diuersis præceptis prohibentur. Et ne crederemus concupiscentiam rei illicitæ non aliter esse peccatum, quam si opere externo: quod concupiscimus, exequamur, absolute dictum est, non concupisces. Quem quidem errorem Matth. 5. Christus condemnauit dicens. Qui viderit mulierem, ad concupiscendam eam, iam machatus est in corde suo.

Difficult. Actus exterior auget ne interioris actus malitiam?

Sco. quodlib.

18.

S. Tho. art. 4.

vbi. §.

Duran. q. 1.

¶. 2.

Greg. Arim.

Gabr.

Scoti est.

D. Aug. 13.

de Trinit. c.

5.

SOLVS Scotus tenet affirmantem partem S. Thom. Gregor. Ariunin. quast. vltim. Duran. Gabriel. q. vnica, & alij negant. Et cum vtraque opinio sit admodum probabilis, decreui vtrâq; vna, atq; altera ratione confirmatam tibi ob oculos proponere: tu verò elige, quam malueris: quamcunque enim aggrediaris viam, tutissimus ibis.

C O N C L V S I O L.

Actus exterior malitiam actus interioris auget. Et probatur primò auctoritate D. August. dicentis: Miser efficitur homo mala voluntate: sed misereor potestate, qua malum desiderium adimplet. Et ratione confirmatur: quia occidere clericum peius est, quàm velle occidere. Quoniam qui occidit est excommunicatus, & efficitur irregularis: qui verò solum vult occidere, neq; excommunicationem, neque irregularitatem incurrit. Tum etiam quia hominem occidens, infert irreparabile damnum: volens autem efficaciter occidere, & non occidens, nec damnum, nec iniuriam proximo infert. Quare minus peccat volens occidere, quàm occidens, & ex consequenti actus exterior interioris actus malitiam augebit.

C O N C L V S I O II.

S. Thom. &

aliorum est.

D. Chrysost.

B. Aug.

Matth. 7.

S. Bernar.

B. Greg.

Ricard. de

S. Victo.

Actus exterior interioris actus malitiam minimè auget. Autores huius opinionis in eius confirmationem adducunt D. Chrysostom. homil. 26. in Matthæ. vbi scribit. Sola voluntas remuneratur pro bono, aut condemnatur pro malo: opera verò exteriora sunt signa huius voluntatis. Citant etiam B. August. lib. 1. de lib. arbitrio cap. 3. Et in epist. 49. q. 4. in locum Matth. 7. in quacunque mensura mensi fueritis, &c. Et S. Bernard. epistol. 77. & B. Gregor. homilia. 5. super Euangelia. Et Ricard. de S. Victore lib. 2. de sacrament. 4. part. cap. 6. qui omnes docent voluntatem pro facto reputari, quando non datur facultas, vel necessitas excludit factum. Et ratione confirmatur: quia vbi non est noua liber-

tas, nouum meritum, vel demeritum non reperitur, & in actu exteriori non est noua libertas: propterea quod actus exterior necessario ex voluntate efficaci sequitur: ita vt membra exteriora voluntati ad nutum obediant, & resistere non valeant. Sed de ijs latius in lib. controuersiarum.

Quest. I I. Vtrum, transeunte peccato, remaneat? *p. 4. q. 17. m.*
reatus? *2. §. 1.*

Ratus de sententia Scoti est obligatio ad pœnam, nihilquẽ reale ponit in peccatore: sed est relatio rationis duntaxat, quatenus est obiectum intellectus diuini, vel diuinæ voluntatis illum ad pœnam correspondentem ordinantis. Vocatur etiam macula: quia animæ disconueniens est. Appellatur quoque offensa, quatenus diuinam voluntatem punire respicit. Transit autem actus: quia non semper quis fornicatur, aut furatur. Transit peccatum duobus modis, vel per solam actus cessationem, vel per eius remissionem.

CONCLUSIO I.

Transeunte peccato per solam actus cessationem, remanet reatus. Et ratio à simili est, quia, vt se habet actus virtutis ad præmium: ita & actus peccati ad pœnam: quare sicut, transeunte actu virtutis, præmium gloriæ remanet: ita, transeunte peccati actu, remanebit pœnæ reatus. Quæ quidem pœna, si peccatum fuerit mortale erit aterna, si veniale temporalis.

CONCLUSIO II.

Transeunte peccato per remissionem, si remissio fuerit totalis, nullus omninò reatus remanebit: si verò nõ fuerit totalis remissio, aliquis remanebit reatus. Primæ partis ratio est, quia peccatũ omninò remitti, nihil aliud est, quàm ipsum ad nullam pœnam imputari. Et, vt ex supradictis constat, & ex ijs, quæ in floribus. 4. de contritione traduntur, tanta potest esse contritio: vt omninò omnis pœna deleatur: vt exemplo latronis sancti constat, cuius anima statim egressa è corpore fuit cū Chro in paradiso. Secundæ partis cõclusionis ratio est:

Dd 1 quia

quia quando non est totalis remissio, remittitur peccatum quod ad debitum pœnæ aternæ, sitquæ in temporalem pœnam commutatio. Dicitur tamen simpliciter remissum quod ad culpam, licet non totaliter quod ad pœnam: quia omnis pœna temporalis ad aternam comparata, pœna secundum quid est.

Alex. Alen.

q. 156. c. p.

4. q. 12. art.

1. S. 1. ad argum.

S. Tho. 2. 2. q.

14.

D. Bona.

Ricard.

Duran.

Scot. c. alij

hac dist.

Magister Sent. Dist. XLIII.

Magister in hac distinct. in speciali de peccato in Spiritum sanctum verba facit, cuius sententia sequentibus conclusionibus comprehenditur. Prima conclusio, peccatum in Spiritum sanctum est omni peccato gravius, quod nequæ in presenti sæculo, nequæ in futuro remittitur. Secunda conclusio, peccatum in Spiritum sanctum variè dicitur irremissibile esse. Tertia conclusio, peccato ex malitia obstinationis, desperationis, impenitentia, & fraternæ oppugnationis, gratia non solum in Spiritum sanctum: verum etiam in Patrem, & Filium peccatur.

Questio unica. De peccato in Spiritum sanctum.

*De consecr.
d. 4. c. h. v. e-
ro.*

Pater doctores in margine citatos, lege etiam ius canonicum, in quo multa de hac quest. sparsim tractatur: ubi docetur varijs modis aliquem peccare in Spiritum sanctum.

Primò, qui ex proposito bonum deserit, & malum usquæ ad mortem facit. De poenitent. distinct. 1. S. Deus quis similis, & dist. 4. cap. inter hæc.

Secundo, peccatur in Spiritum sanctum, cum quis obstinatur, & dicit, omnia mala impunita, & bona non remuneranda. De poenit. distinct. 3. c. adhuc in fin.

Tertio, qui poenitus desperat: ut Cain, qui dixit maior est iniquitas mea, quàm ut veniam merear. De poenit. distinct. 1. c. voluissent. S. ex his.

Matth. 12.

Quarto, cum quis veritatem cognitâ impugnat: ut illi, qui Christum

Christum in Beelzebub eicere demonia dixerunt. i. q. i. ca. eod., qui.

Quintò, quicumq; quomodocunq; mortaliter peccat, nam ex hoc Spiritum sanctum à se fugat. De pœn. d. 3. c. inter hæc.

Sextò, qui scienter in quocunq; mortali peccato perseuerat. De pœnit. dist. 3. ante finem.

Septimò, quicumque in peccato existens, habet propositum nunquam pœnitendi. De pœnit. dist. 1. c. potest fieri.

Hanc, quæ inuenies explicatam in floribus. 4. q. 1. de pœnit. art. 3. & lege Vegam ibi citatum. De speciebus verò peccati in Spiritum sanctum in libello florum virtutum, & vitiorum in particulari erit sermo.

Magist. Sent. Dist. XLIIII.

HAc die. vj. Nouembris anni M. D. LXXXV. (gloria sit Patri, & Filio, & Spiritui sancto) aggredimur hanc ultimam Magistri distinctionem cuius sententia tribus conclusionibus potest explicari, quarum prima est. Potestas benè, vel malè operandi à Deo est. Secunda, licet potestati benè administranti parendum sit; viriliter tamen eius abusus est resistendum. Tertia, quando inferior potestas contra superiorem præcipit, est contemnenda, & superior audienda.

Quæst. I. Utrum potentia peccandi sit à Deo?

Circa hanc quæstionem quidam adhibendâ esse distinctionem existimât, nisi ad substantiam operationis, qua peccatum admittitur peccandi potestas referatur, id est, vno verbo. Si peccatum pro materiali sumatur, tunc à Deo eam esse fatentur, eò quod substantia actus peccati à Deo sit: si autem ad obliquitatis defectum referatur, cuius comparatione propriè dicitur peccandi potestas, vel meliùs peccandi infirmitas, tunc negant illam à Deo esse. Verum tamen Magister, nulla huius distinctionis facta mentione, absolute potestatem peccandi à Deo esse tradit, non per subordinationem positivæ virtutis: sed per negationem perfectionis, quæ fit in bono confirmatè hominem: vt nullis peccandi occasionibus succumbere possit.

Alex. Alen.

1. p. q. 2. m. 2.

S. Tho. 1. p. q.

79.

S. Bona. q. 5.

& Duran. q.

1. & Scot. q.

1.

Gabriel q. v-

nica, & alij

hac dist.

Peccandi potestas est à Deo rationali creaturæ concessa, Et ratio est quia si à Deo non esset, laude, & honore digna non censeretur. Laudatur enim & commendatur vir iustus. Eccl. 31. Qui potuit transgredi, & non, &c. Tum etiam quia voluntas inest nobis à Deo, & eadem est, qua, & recte vivitur, & peccatur. Idem apertissime docet D. Hieronym. in epistola ad Demetriadem virginem. Qui enim varios, & distinctos rerum ordines ad mundi ornatum instituit, hominem lege creationis talem esse voluit, qui peccare, & non peccare posset. Nec quia peccare malum est: idè peccandi potestas mala est. Neque ista peccandi infirmitas hominem malum reddit: propterea quod nihil eorum, quæ ei iuxta naturæ suæ conditionem pro tempore presentis vitæ inesse debent, adimit.

Eccl. 31.

D. Aug.

D. Hiero.

Appen. 1.

Hinc; quia defectus quidam est, non sequitur illam non esse à Deo. Nam Deus est etiam nobis multorum aliorum defectuum autor, dum virtutem aufert, aut non subministrat, quæ defectum excludere possent. Quo quidem modo est nobis mortis autor, dum id aufert, unde mortem euadere possemus. Similiter ad imperfectionem pertinet, quod lapides nec viuunt, nec sentiunt: hanc tamen à Deo esse dubitat nemo. Hæc tamen sunt quadam etiam ratione perfecta: quoniam id habent, quod ex conditionis institutione habere debent. Et suo loco constituta non parum ad mundi ornatum conferunt, dum in rebus conditis, tam variis, atque distinctis ordines cernuntur, & gradus etiam, per quos ad Deum conditorem omnium conscendimus.

Appen. 2.

D. Ansel.

D. Aug.

Scot. ubi. 5.

Hinc, D. Anselmi autoritas: quia dicit posse peccare non esse libertatē, neque libertatis partem, & D. August. & aliorum dicentium, posse peccare non dicere potentiam, neque esse posse, sed deficere, est intelligenda de abusu voluntatis, & potentia. Qui quidem abusus est peccatum pro formali, & non est à Deo. Dicit enim Scot. ubi sup. libertatē esse perfectionem simpliciter, & conuenire Deo, & secundū hoc non conuenire illi posse peccare. Verū quia in nobis est cum limitatione, ratione huius conuenit libertati posse peccare.

Quæst.

Verum omnis superiorum potestas à Deo sit. 423

Quæst. I I. Verum omnis superiorum potestas sit à Deo? Alex. Alen.
sup. m. 3.

CONCLUSIO.

OMNIS superiorum potestas, tam secularium, quam ecclesiasticorum à Deo est. Hanc conclusionem clarissime pagina facta edocet. Nam B. Paul. nihil manifestius tradit. Omnis, inquit, potestas, non nisi à Deo est, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Et B. Petrus apostolorum princeps ita ait. Subiecti estote omni humane creature propter Deum, siue regi, quasi precellenti, &c. & postea, serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis: sed etiam discolis. Proverb. 8. Per me reges regnant, &c.

Hinc, omnis potestas, non, nisi à Deo, vel iubente, vel il-
nente, est: ut habetur. 23. q. 1. cap. quid culpatur in bello.

Prima diffic. Verum potestas, & prelatio malorum sit à Deo? Ad Rom. 13.
11. q. 2. c. ne-
mo contem-
nat.

CONCLUSIO.

Abusus, qui in acquirenda potestate, & in modo abutiendi illa reperitur, non est à Deo simpliciter, sed permissiue: quia Deus non vult hoc prohibere. Probatur primò. Osee. 8. Ipsi regnauerunt: sed non ex me. Si verò populi peccata contempleremur, Deus aliquando in vindictam, impios, indignosque constituit principes. Osee. 13. Dabo eis regem in furore meo. Et alibi facit regnare hypocritam propter peccata populorum. Et habetur conclusio cap. quid culpatur. 23. quæst. 1. & 6. quæst. 1. cap. ex merito, & 8. quæst. 1. cap. audacter.

Hinc, ex his locis, & alijs similibus sacre scripturæ colligitur, non solum studiosos, & timoratos: sed etiam impios, & tyrannos prelatos à Deo esse. Hinc legimus à Deo potestatem Pilato esse datam.

Alex. Alen. Secunda diffic. Vtrum Christiani principibus secularibus obedi teneantur?

Duran. q. 3.

S. Bona. q. 12.

art. 3.

S. Tho. 2. 2. q.

104. artic. 2.

Ad Rom. 13.

1. Pet. 2.

8. dist. c. que

contra. & 12.

q. 3. c. nō sem

per. & 8. seq.

& 15. q. 6. c.

nos. & seq.

CONCLUSIO.

Christiani principibus secularibus, tam fidelibus, quam infidelibus in ijs, quæ non sunt contra Deum, & animam suam, non solum propter iram; verum etiam propter conscientiam, obedire tenentur. Probatur ad Roman. 13. Nam qui potestati resistit, &c. ad Tit. 3. admonet, &c. & 1. Pet. 2. Serui subditi estote, &c. etiam discolis. Notanter dicitur in ijs, quæ non sunt contra, &c. Tunc enim contemnendi sunt, & mors potius subeunda, quam illis parandum est. Nam quando præcipitur, quod non licet, ibi potestas est contemnenda; ut habetur. 11. q. 3. c. qui resistit, nisi forte per accidens, propter vitandum scandalum: vel periculum. Tunc enim etsi iniusta præcipiant, est illis obediendum.

Alex. Alen. Tertia diffic. Vtrum in statu innocentie, Adam non peccante, fuisset potestas dominandi, siue prelatio?

S. Tho. in 1.

p. q. 96.

D. Bona. art.

2. q. 2. & alij

vbi sup.

D. August.

Gen. 3.

D. Aug. 19.

de ciuit. Dei

cap. 15.

EX D. August. super Gen. ad lit. 11. cap. 37. super locum sub viri potestate eris, colligitur, duplicem esse seruitutem, ynam libertatis, siue dilectionis, alteram verò contradictionis, siue violentiæ.

CONCLUSIO.

Si Adam stetitset vniuersis ab eo descendentibus, scilicet, alter alteri successiue dominatus fuisset: at nō dominio contradictionis, & violentiæ, siue despotico, ut modò propter peccatum; sed dominio libertatis, & dilectionis, siue politico civili scilicet, libero. Primæ partis conclusionis, scilicet, quod non dominio violentiæ, &c. ratio est: quia huiusmodi seruitutis causa est peccatum. Vnde B. August. nullus natura, in qua Deus prius hominem condidit, seruus est hominis, aut peccati; verum etiam pœnalis seruitus ea lege ornatur, quæ naturalem conseruari iubet, perturbari vetat. Quia, si con-

tra

tra eam legem non esset factum, nihil esset pœnali seruitute coercendum. Ecce quomodo D. August. hanc seruitutem vocat pœnalem ad differentiam illius, quæ est amoris, & libertatis. Idem quoque docuit B. Gregor. dicens. Summus locus benè regitur, cum is, qui præsidet, vitiis, quàm fratribus, potiùs dominatur. Cunctos quippe natura æquales genuit: vt autem alij ad regendum alijs committantur, non eos natura, sed culpa postposuit. Quibus verbis non solum potestatem agnoscit: verùm eius originem tradit. Tandem quia seruitus dominij despotici est cum tristitia, & est talis dominatio in propriam domini vtilitatem prospicere: charitas verò illius status nullo modo, quæ sua essent, quærere passa fuisset. Secundæ verò partis (nempe, dominio libertatis, &c.) conclusionis, ratio est: quia tunc vnus homo fuisset alio in bonitate, & scientia superior atque ita pater filio, & vir vxori præficeret, dirigendo eos in propriam ipsorù vtilitatem. Et inferiores tunc superioribus inferuissent. Tunc enim filij officio si fuissent in exhibitione honoris, & reuerentiæ, & in obsequijs corporalibus præstandis: vt si vellent comedere in allatione fructuum, & in alijs id genus obsequijs. Lege in 2. p. flor. 4. in quæst. de dominio, & in 2. p. huius lib. de præsentia angelorum.

Quarta diffic. Vtrum subditi suis praelatis obedire teneantur?

CONCLUSIO.

TENENTVR illis obedire. Legitur enim Luc. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Et. 1. Thessalon. cap. 4. scitis, quæ præcepta dedimus vobis per dominum Iesum, qui hæc spernit, non hominem: sed Deum spernit. 12. distinct. cap. non docet, & cap. sequent. & 93. distinct. cap. nos, & 11. quæst. 2. cap. nemo contemnat.

B. Greg. lib.

26. moral. c.

19.

Alex. Alen.

3. p. q. 33. m.

4. art. 4. & 5.

Luc. 10.

1. Thessalon.

c. 4.

S. Tho. 2. 2. q. 104. art. 5. *Quinta diff. Vtrum subditi in omnibus suis praelatis obedire teneantur?*

D. Bona. q. ultima.

Duran. q. 4.

& alij vbi. 3.

& Corduben-

sis in exposi-

tione regulae

cap. 10. q. 2.

& summista

verbo reli-

giosus.

93. dist. c. si

inimicus.

8. dist. c. quae

contra & 12.

q. 3. c. non sem-

per, & octo

seq. & 15. q.

6. c. nos, &

c. seq. & 11.

q. 3. c. si epis-

copus forte,

& c. qui resi-

stit.

Doct. vbi. 3.

& capita in-

ris citata.

Obedientia, vel consideratur secundum suam perfectionem, vel secundum necessitatis obligationem.

Prima Propositio.

Obedientia primo modo sumpta, subditos suis praelatis in omnibus obedire docet. Et ratio est; quia obedientia perfecta finem nescit, nec praecipientis mandatum expectat: quin potius amore Christi obedientis usque ad mortem crucis promptissimum se omnibus exhibet, & voluntatis conscius antevertit praelati mandaturi praecipitum: quae prompta, & simplex obedientia nominatur.

Secunda Propositio.

Obedientia secundo modo accepta: subditi in his tantum suis praelatis, quae animae, & regulae suae contraria non sunt, obedire tenentur. Ratio est; quia non amplius praelatis suis obsecundare obligantur, nisi in his, quae Deo obsequare promississent, & cum votum non ad plura se extendat, quam voventis intentio, & voventis intentio nunquam fuerit, quae sunt contra animam, & regulam suam promittere, in his nullatenus tenebitur obedire. Quare non simpliciter in omnibus: sed in his tantum, & c. ut in conclusione habetur.

DVB. I. Cur ergo non simpliciter sicut, in voto castitatis, & paupertatis, obedire tenentur?

Respondeo. Quia quamvis in omni religione perfecta quantum ad opus carnis, & quantum ad opus proprietatis, vel in speciali, vel in communi renunciatio simpliciter contineatur: non tamen ita, quae praecipui possunt, praecipuntur. Et ideo non ita ab obsequendum in omnibus,

sicut

Verum omnis superiorum potestas sit à Deo. 427

sicut ad abrenunciandum in omnibus subditi arctantur. Et ratio est, quia obligari paupertati est possibile alicui, atq; etiā non difficile, praesertim ubi possessio cōmunitati suffragatur, sed in omnibus obtemperare, & obedire non solum non est facile: verum etiam aliquando est impossibile. Quamobrem, oportet: vt fines promissioni obedientiæ cōstituuntur, qui nō similiter promissioni paupertatis, vel castitatis ponuntur.

Hinc, in regula B. patris mei Francisci, eius regula professoribus simpliciter praecipitur: vt nihil omnino proprii super terram habeant: simpliciterque etiam perpetuò continere non solum ab actu, verum etiam à suspecto consortio, & consilio mulierum, mandatur. Minime tamen praecipitur simpliciter suis praelatis in omnibus obedire: sed in omnibus, quae promissum domino obseruare, & non sunt contraria animae, & regulae suae.

Hinc, votum obedientiae aufert quidem voluntatis propriae dominium: ut in his obediat, quae in regula expressa continentur.

DVB. II. Quid dicitur esse contra animam, & contra regulam?

RESPONDEO. Contra animam est non solum mortale peccatum: sed etiam quod de propinquo inducit in talis peccati periculum: vt si aliquid contra honestatem, vel scandalum, &c. praeciperetur. Contra regulam autem est non solum, quod est contra regulae praeccepta: verum etiam contra ordinis statuta, ad regulae puritatem seruandam spectantia. Illustro rem hanc exemplo: vt si fratri meo Francisco praeciperetur ire ad colligendas pecunias, contra regulam, & mores ordinis, declarationumque, ac statutorum: vel si praeciperetur, vt negotiis saecularibus se immisceret, non teneretur obedire. Et praelatus imprudens haec, & similia per obedientiam, vel in virtute Spiritus sancti, vel sub excommunicationis poena, praecipiens, mortaliter peccat. Debetq; subditus in animum suum indu-

*D. Bernard.
in lib. de pre
cep. & dispē.*

inducere cum B. Bernardo, satius esse Deo, quàm hominibus obedire. Verùm enim verò, si idem prælatus alicui præciperet, vt sexta feria ieiunium solueret, calceos indueret, equitaret, &c. quoniam cognitam habet fratris infirmitatem, subditus tunc consultius acquiescere deberet. Quia credendum est, prælatus tunc, causa rationabili interueniente, dispensare. In dubijs enim semper est obediendum 23. quest. 1. ca. quid culpatur ante finem.

*Durand. q.
ultima hu
ius dist.*

DE B. III. Tenentur ne religiosi magis suis superioribus, quàm episcopo obedire?

CONCLUSIO.

Tenentur in ijs, quæ ad regulam pertinent, magis suis superioribus, quàm episcopis obedire. Definita est cap. abates. 9. quest. 3. & cap. conquestus, & c. quam sit. §. nullus. 18. quest. 2. Quemadmodum clericus magis suo episcopo, quàm archiepiscopo obedire tenetur.

Hinc, confutantur varij diuersorum hæreticorum errores, qui timentes ne vel propter sua scelera, & venenosas, doctrinas à prælatis ecclesiæ iuxta potestatem à Deo illis collatam punirentur, ad hoc asylum confugerunt: vt eorum plures negauerint obedientiam esse prælatis ecclesiæ præstandam. Et huius erroris sceleratissimi Vaudenses inuectores fuerunt, qui omnem ecclesiæ potestatem, & ordinem tollere volebant, dicentes, non esse Romano pontifici, aut alijs ecclesiæ prælatis obediendum. Eundem errorem docuerunt pseudo apostoli Vuclephita, Hussita. Et nunc Lutherani asserunt, non esse prælatis ecclesiæ obediendum, nisi in illis solum, quæ in Sacra scriptura sunt apertissime tradita. Begardi quoque, & Beguinae dixerunt eos, qui ad perfectionis statum peruenerint, non esse alicui humanæ creaturæ subiectos. Fueruntque condemnati errores isti in concilio Vienensi. Et refertur in Clementin. ad nostrum de hæreticis. Et in concilio Constantiensi, session. 8. & 15. & præter autoritates supra citatas. Lege Castrum verbo ecclesiæ hæresi. 3. vbi varia Sacra scriptura loca citat,

& Ros.

Castro.

Virum omnis superiorum potestas à Deo sit? 429

& Roffensem artic. 27. in opere contra captiuitatem Babylo- *Roffensis*
nicam, Clichthouæum in suo Antiluthero parte prima. *Clichth.*

Hactenus de floribus secundi libri sententiarum ad hono-
rem, laudem, & gloriam sanctissimæ Trinitatis, indiuiduæ-
quæ vnitatis, & humanitatis sanctissimæ D.N. Iesu Christi, &
conceptionis immaculatæ Virginis Deiparæ, & beatorum Io-
sephi, & Francisci, & beatorum spirituum ordinum, sancto-
rumq; omnium.

Quæ in prima, & secunda huius libri parte continentur sa-
cro sanctæ matris Ecclesiæ Romanæ iudicio, & censura om-
nino subiunguntur.

F I N I S.

INDEX.

<i>Quarta diffi. Vtrum liberum arbitrium in omni statu innocentie, scilicet, culpe, & gratie, commune fuerit homini?</i> ibidem. <i>Quinta diffi. Vtrum liberum arbitrium in Christo homine, sicut in ceteris hominibus fuerit?</i> 21 <i>Sexta diffi. Vtrum lib. arb. aequè sit in omnibus, in quibus reperitur.</i> ibidem. Artic. III. De usu, & potestate lib. arb. 22 <i>Prima diffi. Vtrum homo habeat liber. arb. usum.</i> 25 <i>Secunda diffi. Vtrum actus lib. arb. sit contingentium tantum, vel etiam necessariorum?</i> 26 <i>Tertia diffi. Vtrum lib. arb. sit respectu actuum interiorum tantum? an etiam respectu exteriorum? ibi.</i> <i>Quarta diffi. Quis nã est proprius, & principalis lib. arb. usus? ibid.</i> <i>Quinta diffi. Vtrum lib. arbitrium, secundum quod liberum, possit in malum?</i> 27 <i>Sexta diffi. An lib. arb. deperdi, vel minui possit in illis, in quibus est?</i> 28. <i>Septima dif. Vtrum sit in nobis usus liberi arbitrij ad actiones meritorias eliciendas.</i> 29	FLORES Tractatus de gratia. 34 <i>Questio prima. De gratia. ibid.</i> <i>Prima diffi. An sit gratia? Etsi est, an sit ad salutem necessaria?</i> 35 <i>Secunda diffi. Quid nomen gratie significat?</i> 36 <i>Tertia dif. De diuisione gratie.</i> 39 <i>Quarta dif. Gratia est ne aliqua entitas positiua in anima?</i> 41 <i>Quinta diffi. Est ne gratia qualitas absoluta? an relatio realis?</i> 43 <i>Sexta dif. Vtru gratia sit virtus?</i> 46 <i>Septima diffi. Quæ nam est gratie definitio?</i> 49 Art. II. De subiecto gratie. 52 <i>Prima diffi. Vtrum paruuli sint gratie susceptibles?</i> ibid. <i>Secunda diffi. Vtrum adulti dormientes, alienati à mente, siue furiosi, & demones gratiam suscipere valeant?</i> ibid. <i>Tertia diffi. Est ne maior gratia in vno subiecto, quàm in alio?</i> 53 <i>Quarta dif. Intenditur ne, & remittitur gratia magis in vno, quàm in alio?</i> ibid. <i>Quinta diffi. Vtrum gratia subijciatur, siue recipiatur in essentia anime? an in potentia, scilicet, in voluntate?</i> 58
--	---

INDEX.

Quæst. II. De diuisionibus gratia. 59

Prima diffi. Vtrum recte gratia in operantem, & cooperantem diuidatur? ibidem

Secunda dif. De diuisione gratia in prauenientem, & subsequente. 60

Dub. I. Quomodo gratia excitans, & adiuuans distinguuntur? 62

Dub. II. Quid nam est gratia subsequens? 63

Tertia diffi. De diuisione gratia, in gratiam gratum facientem, & gratis datam? ibid.

Quæst. III. De causa gratia. 64

Prima dif. An solus Deus sit causa efficiens gratia? 65

Secunda diffi. Vtrum ex parte hominis requiratur aliqua dispositio, siue preparatio ad gratia? 66

Tertia dif. Vtrum facienti, quod in se est, statim detur gratia? 67

Quæst. IIII. Vtrum homo possit certo scire, se habere gratiam. 68

Prima dif. Poteest ne aliquis habere sue fidei certitudinem? 74

Secunda diffi. Vtrum possit aliquis certitudinem fidei, aut moralem sue spei habere? 75

Distinct. XXVII.

Quæst. vnica. De effectib⁹ gratia. 80

Artic. I. De iustificatione. ibidem

Prima diffi. An iustificatio sit? 81

Secunda dif. Quid nomen iustificationis significat? ibid.

Tertia dif. Iustitia, à qua iustificationis nomen deducitur, quid significat? 83

Quarta dif. Quidnam est iustificatio? 84

Quinta dif. Vtrum in iustificatione impij omnino peccata omnia auferantur, & radicit⁹ euellat⁹? 84

Sexta dif. Est ne iustificatio sola peccatorum omnium remissio? 86

Septima dif. Vtrum Deus, secundum potentiam absolutam, possit remittere culpam, absq; iustificatione peccatoris, & gratia infusione, relinquendo hominem in puris naturalibus sine gratia, & peccato? 87

Octaua dif. Vtrum iustificatus denominetur formaliter iustus à iustitia sibi inherente, an potius à iustitia, qua est in Christo? ibid.

Nona diffi. Vtrum ad iustificationem peccatoris requiratur liberi arbitrij motus? 88

II. Part. E c Deci-

I N D E X.

- Decima diffi.* Est ne actualis motus liberi arbitrij necessarius, quando aliquis suscipit sacramētum; ut gratiam recipiat? 93
- Vndecima diffi.* Vtrum homo adultus de potentia absoluta sine actu liberi arbitrij iustificari possit? ibidem
- Duodecima diffi.* Vtrum in adultis ad iustificationem motus fidei requiratur? 94
- Decimatertia dif.* An requiratur fides explicata ad iustificationem? ibidem
- Decimaquarta dif.* An sola fides sine operibus sufficiat? ibidem
- Dub.* iustificatio cur in sacris literis, frequentius fidei, charitati, & pœnitentiæ tribuitur? ibidem
- Decimaquinta dif.* Vtrum ad iustificationem motus liberi arbitrij in peccatum, idest, pœnitentia requiratur? 95
- Decimasexta dif.* Vtrum inter ea, quæ ad iustificationem impij requiruntur, sit remissio peccatorum annumeranda? ibidem
- Decimasextima diffi.* Vtrum iustificatio impij in instanti, vel tempore successiuo fiat? 97
- Decima oct. dif.* Est ne prior infusio gratiæ pœnitentiæ perfectæ. ibid.
- Decimanona dif.* Vtrum iustificatio impij sit maximū Dei opus. 98
- Vigesima dif.* Vtrum iustificatio impij sit maximum miraculum. 99
- Art. I I. De merito.* 99
- Prima dif.* Est ne meritum? 100
- Secunda dif.* De nomine meriti: ibi.
- Tertia dif.* De diuisionibus meriti? ibidem
- Quarta dif.* Quidnā est meritū? 102
- Quinta diffi.* Vtrum homo possit mereri aliquid à Deo? 105
- Dub.* Quibus titulis hereditas æterna potest iustis deberi. 108
- Sexta dif.* Erit ne absolute cōcedendū, Deū esse absolute nobis debitorē, sibi, & suæ promissioni? 110
- Septima dif.* Præter gratiam, requiritur ne noua Dei acceptatio; ut actus sit meritorius? 111
- Octaua dif.* Vtru gratia sit principium merendi per charitatem? 112
- Nona dif.* Vtrum homo possit mereri sibi primam gratiam? 116
- Decima dif.* Vtrum vnus possit alteri primā gratiā promereri. 121
- Vndec. dif.* Pōt ne aliquis promereri sibi reparationē post lapsū. 122
- Duodecima diffi.* Poteest ne aliquis promereri augmentū gratiæ? 124

INDEX.

- Decimatertia diffic. Potest ne aliquis de condigno perseueratiam in gratia promereri? ibidem*
- Decimaquarta dif. Vtrum bona temporalia, siue mala possint cadere sub merito? 126*
- Art. III. De varijs alijs gratia effectibus. 128*
- Prima diffic. Sunt ne purgare, illuminare, & perficere, proprij gratia effectus? ibidem*
- Secunda diffi. Vtrum iustificare, as- similare, & gratificare, sint proprij gratia effectus? 129*
- Tertia dif. Vtrum iustificare, excitare, motus meritorios elicere, sint proprij gratia effectus? ibidem*
- Quarta dif. Vtrum gratia in p'senti vita faciat nos sine peccato esse? ibi.*
- Distinct. XXVIII.*
- Quaest. vnica. De necessitate gratia? 131*
- Art. I. An possit homo sine gratia aliquod verū cognoscere? ibidem*
- Prima dif. Vtrum ad cognoscendas oēs veritates morales, quibus recte viuunt, generale Dei auxiliū suffi- ciat, vel speciale etiā requiratur? ib.*
- Secunda dif. Vtrum homo viribus tantum naturae, sectuso speciali Dei auxilio, possit articulis fidei ca-*
- tholicae credere? 133*
- Art. II. Vtrum homo possit velle, & fa- cere bonum absque gratia? 137*
- Art. III. Vtrum homo solo generali Dei auxilio possit Deum super omnia diligere? 143*
- Prima dif. Vtrum homo in statu na- turae lapsae possit per auxilium ge- nerale diligere Deum perfecte su- per omnia dilectione supernatu- rali? 147*
- Secunda dif. Hoc praeceptum diligēdi Deum super omnia potest ne per auxilium speciale, etiam in vi- ta adimpleri? 149*
- Art. IIII. Vtrum homo sine gratia Dei possit per sua naturalia implere legis praecepta? 151*
- Prima dif. Vtrum homo in statu na- turae integræ potuisset ex viribus tantum naturae omnia praecepta naturalia, & supernaturalia ser- uare? ibidem*
- Secunda dif. Poterit ne homo in statu naturae lapsae quod ad substantiam actus per totā vitā naturae viri- b^o omnia praecepta seruare? 152*
- Tertia dif. An possit eadem omnia praecepta adimplere ita ut gratiā iustificantiē nō consequatur? 258*
- Quarta dif. Vtrum actus, quo prae-*

IN DE X.

- ptum quòd ad substantiam actus tantum impletur, differat specie ab actu, quo meritorè, idest, ex intentione precipientis adimpletur? 162
- Art. V. An sine gratia possimus vitam eternam mereri? 163
- Dub. Quo pacto potest homo de condigno vitam eternam mereri? 164
- Art. VI. An possit homo se ipsum ad gratiam per se ipsum absque exteriori auxilio gratie preparare? 165
- Prima diffi. Vtrum possit aliquis viribus nature sine speciali Dei auxilio pœnitere, sicut oportet; ut iustificationis gratiam consequatur. ibidem
- Secunda diffi. Vtrum gratia, quæ nostram iustificationem præcedit, sit aliquod speciale auxiliũ, vel ipsa gratia gratum faciens? 168
- Art. VII. Vtrum homo sine auxilio gratie possit à peccato resurgere? 170
- Diffi. Poterit ne homo per solum generale auxilium sine speciali tollerè habitum vitiosum, & studiosum acquirere? 172
- Art. VIII. Vtrum possit homo sine gratia habituali cauere omne peccatum? 173
- Diffi. Vtrum homo, in gratia constitutus, & in ea cõfirmatus, possit per totam vitam omnia peccata venialia vitare, quin aliquando prolabatur. 176
- Artic. IX. Vtrum homo, in gratia constitutus, præter gratiam habitualem, ad cauenda peccata, & ad rectè operandum speciali auxilio indigeat? 179
- Prima diffi. Vtrum homo, iustificatus possit sine auxilio speciali plura, & perfectiora opera per solam gratiam habituale præstare, quàm non iustificatus? 182
- Secunda diffi. Vtrum operationes, quas homo iustus elicit, secluso speciali auxilio, sint vitæ æternæ meritorie? ibidem
- Art. X. Vtrum homo in gratia constitutus speciali auxilio indigeat; ut in ea perseverare valeat? 183
- Diffic. Perseuerantia in gratia est ne de necessitate salutis? 185
- Dub. Cur sola gratia habitualis non erit sufficiens ad perseverantiam obtinendam? 186
- Distict. XXIX. 187
- Quæst. vnica. Vtrum in statu innocentie habuerit homo iusti-

INDEX.

- iustitiam originalem? *ibid.*
Prima diffi. Pateretur ne tunc po-
 tentia sensitiva aliquam tristi-
 tiam, aut difficultatem obedi-
 dorationi? 191
Secunda dif. Existente iustitia ori-
 ginali in voluntate, potuit ne
 primum peccatum esse delecta-
 tio inordinata, & libidinosa car-
 nis? *ibidem*
Tertia dif. Virum ita potentia quæ-
 libet merè naturalis subiceretur
 volutati tunc, ut potentia. v. g.
 generandi, ut esset in voluntate
 hominis marem, vel fœminam
 generare? 192
Quarta diffi. Virum iustitia origi-
 nalis fuerit donum realiter à gra-
 tia gratum faciente distinctum?
ibidem
Secunda dif. Quæ ob causam dicitur
 hoc peccatum originale? 195
Tertia diffi. Sunt ne varia peccati
 originalis nomenclaturæ? 196
Quarta diffi. Est ne peccatum origi-
 nale unum, an plura? 197
Quinta difficul. Est ne in omnibus
 peccatum originale aqualiter?
 199
Sexta diffi. Est ne peccatum origi-
 nale culpa tantum, vel pœnata-
 tum, vel utrumquæ, vel neu-
 trum? *ibidem*
Septima diffi. Est ne peccatum ori-
 ginale voluntarium? 200
Octava dif. Fuit ne in Adam pecca-
 tum originale? 202
Nona diffi. Quidnam est peccatum
 originale? 203
Dub. Quomodo iustitia originalis
 dicitur debita? 211

FLORES

Tractat⁹ de peccato originali.

Distinct. XXX.

Quæstio vnica. De ijs, quæ ad
 essentiam peccati originalis
 pertinent? 193

Prima diffi. An sit peccatum origi-
 nale? *ibidem*

Distinct. XXXI. 212.

Quæst. I. De traductione, siue
 contractione peccati origi-
 nalis. 213.

Prima dif. Viri peccatū primi par-
 tis in posteros transeat? *ibidem*

Secunda diffi. Est ne generatio me-
 dium, quo peccatum primi paren-
 tis in posteros traducitur? *ibide*

II. Part. E e 3 Tertia

I N D E X.

- Tertia diffi. Vtrum alia peccata parentum, præter primum peccatū filijs imputentur?* 216
- Dub. Cur ergo sæpe propter peccata parentum filij puniuntur?* 218
- Quarta diffi. Vtrum si Adam non peccasset, peccante Cain, eius filij in peccato conciperentur?* 220
- Quinta diffi. Si Adam, antequam peccaret, genuisset filios in statu innocentia, iustitia originali præditos, isti iam geniti, Adam postea peccante, amitterent ne iustitiam originalem?* 221
- Sexta diffi. Si aliquis generaretur modo miraculose ex carne humana, quemadmodum Heua fuit formata ex costa Adæ, contraheret ne orig. peccatum?* 222
- Septima diffi. Vtrum, sola Heua peccante, filij orig. peccatum contraxissent?* ibidem
- Quæst. II. De subiecto peccati originalis.* 223
- Articulus vnicus. Quodnam est immediatum origin. peccati subiectum?* ibidem
- Distinct. XXXII.* 224
- Quæst. I. Vtrum origin. peccatum per baptismum remittatur?* 224
- Dub. Cur ad remissionem orig. peccati vnum tantum est remedium nempe, baptismus?* 225
- Quæst. II. De effectibus orig. peccati.* 226
- Distinct. XXXIII.* 227
- Quæst. vnica. Vtrum morientes cum solo origin. peccato sola pœna damni puniatur?* 228
- Prima diffi. Quam cognitionem poterant paruuli prædicti in illo statu habere?* 229
- Secunda dif. Cõparebunt ne paruuli isti in die iudicij?* ibidẽ
- Tertia diffi. Erit ne de istis iudiciũ?* 230
- Quarta dif. Erunt ne eorum corpora impassibilia?* 230
- Quinta diffi. Habebunt ne in die iudicij cognitionem finis supernaturalis, nempe, quod erant beatitudinis capaces, sicut & ceteri?* ibidem
- Sexta dif. Patientur ne tunc aliquã tristitiam propter dictam priuationem?* 231
- Septima diffi. Quo in loco pueri isti post diem iudicij erunt?* ibidem

I N D E X.

Distinct. XXXIII. XXXV.
XXXVI. Et XXXVII. 232.

F L O R E S

Tractatus de peccato actuali.
ibidem

Quæst. I. de essentialibus pec-
cati actualis. ibidem

Art. I. De nomine, de diuisionibus
peccati actualis? ibidem

Prima diffi. Est ne unicum peccati
actualis nomen? ibidem

Secunda dif. Quæ, & quot sunt pec-
cati actualis diuisiones. 236

Art. II. Quidnam est peccatum? 237

Prima dif. Peccatum pro formali est
ne pura priuatio, vel aliqua en-
titas positina? 239

Dub. Cuius boni peccatum est cor-
ruptio, siue priuatio? 243

Secunda diffi. Vtrum sit magis de
ratione peccati conuersio ad crea-
turas per inordinatum amorem?

an auersio, & recessus à Dei ob-
sequio? 244

Tertia dif. Vtrum peccatum, eò ipso,
quòd est contra rationē naturālē,
sit etiā Dei offensiuū, & ab ipso
Deo auertat, & separet? 246

Quarta diffi. Est ne ita de ratione
peccati esse contra legem Dei, ut

cessante omni lege naturali, &
diuina, & positina humana, nul-
lum sit peccatum? 248

Quæst. II. De essentialibus pec-
cati omissionis? 251

Prima dif. An omisio sit peccatum?
ibidem

Dub. I. Diuiditur ne omisio in ve-
niālem, & mortalem? 252

Secunda dif. Quidnam est omisio-
nis peccatum? ibidem

Tertia dif. Vtrum possit esse pecca-
tū omissionis absq; aliquo actu
positino exteriori, aut interiori,
preuio, siue concomitante? 253

Dub. II. Qui in die festo ex obli-
uione tantum nō audit sacrum,
peccabit-ne? 254

Dub. III. Quādo omisio erit vo-
luntaria dicenda, & ad culpam
imputanda? 255

Dub. IIII. Potest ne esse aliquod
peccatum cōmissionis absq; ali-
quo actu positino? 256

Quarta dif. Actus ille, qui præcedit,
vel cōcomitatur omissionem, est
ne peccatum? ibidem

Dub. V. Sacerdos, qui postea quā
statuit non persolvere diui-
num officium, proicit breuia-
rium in mare peccat ne? similiter

E e 4 qui,

I N D E X.

- qui, emissio voto ingrediendi religionem, mutaret sententiam, & postea duceret uxorem peccaret ne? 259
- Quinta diffi. Vtrum actus, qui est causa omissionis sit peccatum numero distinctum ab omissione. ibidem
- Sexta diff. Vtrum ommissio, quae non est in potestate omittentis tempore, quo fit, fuit tamen antea, sit peccatum? 261
- Septima diffi. Peccatum omissionis imputabitur ne tempore. v. g. quo erat audienda missa? An tempore, quo data fuit causa omissionis? 262
- Octava diff. An semper homo, quantumlibet perfectus omitat. 264
- Nona diff. Omissionis gravitas penes quid erit attendenda? 265
- Dub. V. Est ne gravior ommissio cum actu, quam sine actu? 266
- Quest. III. De varijs distinctionibus specificis, ac divisionibus peccatorum. ibidem
- Artic. I. Vtrum peccata distinguantur specie penes specificam distinctionem obiectorum. ibidem
- An penes specificam distinctionem habitum, sine rectitudinem, quibus opposantur? 267
- Artic. II. De divisione peccati in mortale; & veniale? 268
- Prima diff. Quid nam est mortale, & veniale peccatum? ibidem
- Secunda diff. Quomodo, peccatum mortale, an veniale sit, agnosceamus? 271
- Tertia diff. Peccatum veniale est ne peccatum simpliciter? an secundum quid? 274
- Quarta diffi. Est ne veniale peccatum contra legem? an prater legem? 275
- Quinta diffi. Est ne divisio peccati in mortale, & veniale bona? 277
- Sexta diff. Quo nam pacto mortale, & veniale peccatum inter se differunt? 279
- Artic. III. Vtrum peccata distinguantur specie ad specificam distinctionem causarum? 282
- Artic. IIII. Vtrum peccata differant specie, eo quod sint contra diversa praecepta? 283
- Artic. V. Vtrum per quamenunque circumstantiam peccata specie differant? 288
- Dub. Tenebitur ne confessarius scire omnes species vitiorum, & vir-

INDEX.

- virtutum; ut possit species omnium vitiorum distinguere?*
290
- Quæst. IIII. De comparatione peccatorum adinuicem.** 291
- Prima diff. Vtrum omnia vitia sint connexa?* ibidem
- Secunda diff. Vtrum peccata omnia sint paria?* 292
- Tertia diff. Vtrum grauitas peccatorum ex diuersitate obiectorum varietur?* 293
- Quarta diff. Vtrum grauitas peccatorum per comparationem ad virtutes, quibus opponuntur, consideranda sit?* 294
- Quinta diff. Vtrum peccata carnalia sint spiritualibus deteriora?* 296
- Sexta difficul. Vtrum peccatorum grauitas ex parte causa consideranda sit?* 297
- Septima diff. Vtrum maiori cum concupiscentia peccans, grauius peccet?* 297
- Octaua diff. Vtrum grauitas peccatorum ex maiori nocumento augeatur?* 298
- Dub. I. Vtrum omnis, qui dat operam rei illicitæ, si inde homicidium, nec intentum, nec præuisum sequatur, sit irregularis?** 303
- Dub. II. Vtrum conclusio secunda huius difficultatis sit vera?** ibidem
- Dub. III. Circa quintam conclusionem, an sit vera?** 306
- Dub. II II. Vtrum inducens mulierem ad fornicandum, grauius peccet, quam qui furtum, aut homicidium committit?** 307
- Nona diff. Vtrum peccatū sit grauius ratione personæ, in quam peccatur?** ibidem
- Dub. V. Vtrum circumstantia personæ, in quam peccatur, sit in confessione dicenda?** 308
- Dub. VI. Excellentia personæ peccantis aggrauat ne peccati malitiam?** 309
- Dub. VII. Sunt ne aliæ circumstantiæ, ex quibus grauitas peccati possit deprehendi.** 310
- Quæst. V. De subiecto peccatorum.** ibidem
- Prima diff. Vtrum peccata in sola voluntate subijciantur?* ibid.
- Secunda diff. Vtrum in sensualitate possit esse peccatum?* 313
- Dub. I. Omnis illecebra carnis, & pruritus libidinis, ante voluntatis**

INDEX.

- tatis consensum, est ne veniale peccatum? 317
- Dub. II. Quando in sensualitate est peccatum veniale, est ne peccatum omissionis? an commissionis? 318
- Tertia diffi. Potest ne esse in sensualitate mortale peccatum? 319
- Quarta diffi. Consensus in delectatione morosa est ne mortale peccatum? 320
- Dub. III. Quomodo cognoscetur tale delectationem morosam esse mortale peccatum? 325
- Quinta diffi. Vtrum si confessor expertus est inter audiendum confessionem materiae venereae se passum fuisse pollutionem, peccet mortaliter non abstinendo a confessionibus audiendis? 330
- Sexta diffi. An liceat de involuntaria, & inculpabili pollutione gaudere? 331
- Dub. IIII. Licet ne desiderare pollutionem subsequi ex audientia confessionum? 332
- Septima diffi. Vtrum in portione superiori possit esse peccatum? 333
- Quaest. VI. de causis peccatorum. 334
- Art. I. Vtrum peccatum in uniuersum habeat causam? ibidem
- Prima diffi. Habet ne peccatum anteriorem causam? 336
- Secunda diffi. Vtrum peccatum anteriorem causam habeat? ibidem
- Tertia diffi. Vnum peccatum potest ne esse causa alterius? 337
- Quarta diffi. Potest ne esse peccatum a causa bona? ibidem
- Dub. Vtrum voluntas non sequens regulam rationis sit causa peccati? 338
- Art. II. De causa peccati ex parte intellectus. 339
- Art. III. De causa peccati ex parte appetitus sensitivi. ibidem
- Prima difficult. Voluntas potest ne ab appetitu sensitivo moueri? ibidem
- Secunda diffi. Potest ne ratio aliquando contra scientiam, quam habet, a passione superari? 340
- Tertia diffi. Vtrum peccata, quae ex passione appetitus sensitivi oriuntur, ex infirmitate esse dicantur? 342
- Quarta diffi. Est ne amor sui omnis peccati causa? 344
- Quinta diffi. Sunt ne concupiscentia carnis, & oculorum, & superbia

INDEX.

- perbia vite peccatorū causæ? 345
- Sexta diffic. Peccatum proueniens ex passione appetitus sensitui est ne minus graue, quam quod ex sola malitia, nulla nos passione sensualitatis agitante, oritur? ibidem
- Septima diffic. Excusat ne omnino passio voluntatem à peccato? 347
- Dub. Cuius speciei erunt huiusmodi peccata? 348
- Octaua diffi. Vtrum qui ex corporali infirmitate, quam propria culpa contraxit, non potest præcepta ecclesiastica adimplere, sit transgressionis illorum præceptorum reus? 349
- Nona diffi. Peccatum, quod à carnis passione proficitur, erit ne mortale? 350
- Art. II. De causa peccati, quæ est malitia? 351
- Dub. Peccatum ex malitia sumitur ne pluribus modis? ibidem
- Prima diffic. Quid est peccatum ex malitia? 352
- Secunda diffi. Potest ne quis peccare ex malitia? 353
- Tertia diffi. Vtrum quicumque peccat ex habitu vitioso, peccet ex malitia? ibidem
- Quarta diffic. Vtrum qui peccat ex certa malitia, semper ex habitu vitioso peccet? 34
- Quinta diffi. Quidnam est peccare ex contemptu? 356
- Quæst. VII. De causis extrinsecis peccatorum? 358
- Art. I. An Deus sit causa peccati? 359
- Prima dif. Quomodo fieri potest, ut Deus sit causa peccati pro materiali, & nullo modo ei peccatum imputetur? 363
- Dub. I. Quomodo fieri potest, ut sit aliquis actus à Deo, & defectus rectitudinis, qui naturaliter ipsū actum consequitur, Deo non adscribatur? 367
- Secunda dif. Est ne Deus causa excæcationis, indurationis, & aggrauationis? 368
- Dub. II. An peccatum pro formali sit à Deo? 378
- Tertia dif. Denegat ne Deus aliquādo omnia auxilia necessaria ad cauendum peccatum? 370
- Quarta diffi. Ordinatur ne semper excæcatio à Deo in bonum illius, qui excæcatur? 371
- Art. II. An diabolus sit causa peccati? 372
- Art.

INDEX.

- Artic. I. I. Vtrum unum peccatum sit causa, & principium alterius peccati?* 373
- Quest. VIII. De effectibus peccatorum.* ibidem
- Artic. I. Vtrum peccatum corrumpat bonum naturae?* ibidem
- Dub. Deletur ne inclinatio ad bonum omnino per peccatum?* 374
- Prima diffi. Sunt ne quatuor tantum peccatorum vulnera?* 365
- Secunda diffi. Privatio modi, speciei, & ordinis est ne effectus peccati?* ibidem
- Art. II. De effectibus peccati quantum ad corpus?* 376
- Prima diffi. Vtrum mors & alie corporee calamitates sint peccati effectus.* ibidem
- Secunda diffi. Mors est ne modo homini naturalis?* ibidem
- Art. III. Peccatum efficit ne maculam in anima?* 377
- Dub. Quamdiu manet macula in anima?* 490
- Artic. I. I. I. Vtrum reatus ad poenam sit effectus peccati?* 378
- Prima diffi. Et ne peccatum ipsum pro formali, non solum culpa: verum etiam poena?* 379
- Secunda diffi. An peccatum sequens sit precedentis peccati poena?* 381
- Artic. V. Respondet ne omni peccato poena eterna?* 382
- Prima diffi. Respondet ne mortali peccato infinita poena secundum quantitatem, ita quod maior intensius excogitari non possit?* 383
- Secunda diffi. Dimisso mortali peccato virtute poenitentiae, an maneat homo alicui poena temporali obnoxius?* ibidem
- Tertia diffi. Punitur ne aliquis pro aliena culpa?* 383
- Quest. I. De peccato veniali.* 385
- Art. I. Sint ne peccatum mortale & veniale eiusdem malitiae?* 386
- Prima diffi. Differunt ne veniale, & mortale genere?* ibidem
- Secunda diffi. Est ne veniale peccatum dispositio ad mortale?* 387
- Tertia diffi. Veniale idem numero potest ne fieri mortale?* 388
- Dub. Multa venialia possunt ne uni mortali aequivalere?* ibidem
- Quarta*

INDEX.

- Quarta diffi. An peccatum mortale possit idem numero fieri veniale?* 389
- Art. II. Vtrum peccatum veniale efficiat in anima maculam?* ibid.
- Prima diffi. Intelliguntur ne peccata venialia per illa tria lignum, fœnum, & stipulam, quæ ab Apostolo recensentur?* 390
- Secunda dif. Potuit ne homo in statu innocentia perseverans venialiter peccare?* ibidem
- Art. III. Vtrum veniale peccatum sit cum solo originali compossibile?* 392
- Diffi. Vtrum cum primum quis ratione utitur, in Deum conuerti teneatur?* ibidem
- Distinct. XXXVIII.* 394.
- Quæst. I. Vtrum bonitas actus voluntatis sit ex fine?* 395
- Prima dif. Vtrum bonitas solius finis sit satis; ut actus voluntatis bonus esse dicatur?* 395
- Secunda dif. Sola intentio bona, siue finis sufficit ne ad meritum sine opere exteriori, si ad sit operandi facultas?* 396
- Quæst. II. Vtrum bonæ voluntatis sit vnus tantum finis, vel possint esse plures?* ibidē
- Prima diffi. Vtrum omnes actiones in Deum finē referre teneamur?* 397
- Secunda diffi. Actiones spirituales possunt ne ad finem temporalem referri?* 398
- Tertia diffi. Potest ne finis, siue intentio in creatura constitui?* 399
- Quæst. III. Vtrum voluntas, & intentio sint idem?* 400
- Prima diffi. Vtrum intentio sit actus solius voluntatis?* 402
- Secunda diffi. Est ne intentio vnus actus tantum?* 403
- Dist. XXXIX. Et. X L.*
- Quæst. vnica. Darur ne aliquis actus indifferens?* 405
- Prima diffi. Vtrum sit aliquis actus indifferens respectu meriti, & de meriti?* 407
- Secunda dif. Vtrum solus actus, qui non refertur ad finem ultimum, sit indifferens ad meritum, & de meritum? an etiam aliquis relictus ad hunc finem indifferens esse possit?* 410
- Distinct. XLI.* 411.
- Quæst. I. Vtrum sint omnia opera infidelium peccata.* 412
- Diffi. Qui vendunt infidelibus ea, quibus ad ritum infidelitatis utuntur,*

INDEX.

- tur, peccant ne mortaliter? 414
 Dub. Quid, si vendens sciat infide-
 les illis rebus communibus adri-
 tus sua infidelitatis esse vsuros,
 peccabit ne mortaliter? 415
 Quæst. II. Vtrum omne pecca-
 tum sit voluntarium? ibidem
 Dist. XLII. 416
 Quæst. I. Vtrum actus interior,
 & exterior sint duo peccata? ibidem
 Diffic. Actus exterior auget ne inte-
 rioris actus malitiam? 418
 Quæst. II. Vtrum, transeunte
 peccato, remaneat reatus? 419
 Distinct. XLIII.
 Quæst. vnica. De peccato in
 Spiritum sanctum? 420
 Distinct. XLIII.
 Quæst. I. Vtrum potentia pec-
 candi sit à Deo. 421
 Quæst. II. Vtrum omnis supe-
 riorū potestas sit à Deo? 423
 Prima diffi. Vtrum potestas, & præ-
 latio malorum sit à Deo? ibid.
 Secunda diff. Vtrum Christiani prin-
 cipibus secularibus obedire teneā-
 tur? 424
 Tertia diff. Vtrum in statu innocen-
 tia, Adam non peccante, fuisset
 potestas dominandi, siue prala-
 tio? ibidem
 Quarta diffi. Vtrum subditi suis
 prelati obedire teneantur? 425
 Quinta diffi. Vtrum subditi in om-
 nibus suis prelati obedire teneā-
 tur? 426
 Dub. I. Cur non simpliciter, sicut
 in voto castitatis, & pauperta-
 tis, obedire tenentur? ibidem
 Dub. II. Quid dicitur esse contra anō-
 mam, & contra regulam? 427
 Dub. III. Tenentur ne religiosi ma-
 gis suis superioribus, quam epis-
 copo obedire? 428
 Quæst. II. Vtrum bonæ volun-
 tatis sit vitare faciem finis, & ob-
 idem

INDEX LOCORVM VTRIVSQUE TESTAMENTI,

Qui in hac secunda parte huius secundi
libri allegantur.

Genesis.

1. **F**iat lux. 57
1. **V**idit Deus, &c. 367. 405
1. Crescite & multiplicamini. 211
2. Erat autem vterquè nudus. 188. 226. 390.
2. Die. 7. requieuit. 364
2. In quocunque die, &c. 210. 270
3. Aperti sunt oculi eorum. 189. 193. 226
3. Vidit mulier lignum. 189. 336
3. Serpens decipit me. 336
3. Pulvis es. 227. 376
3. In sudore vultus tui. 376
3. Sub viri potestate eris. 424
4. Respexit Dominus ad Abel. 116
4. Sub te erit appetitus tuus. 342
4. Nonne si benè egeris. 4
8. Sensus, & cogitatio humani cordis. 374
15. Ego sum merces tua. 105

Exodi.

1. Et quia timuerunt, &c. 127
9. Idcirco autè posui te, &c. 370
10. Usquequo non vis subijci mihi. 21. 30
10. Induraui cor illius. 58
20. Ego sum Dominus visitans. 218. 384
22. Principi populi tui, &c. 308
35. Omnes filij Israel volùtaria domino dedicauerunt. 5

Leuitici.

20. Vterq; operatus est nephas. 234
24. Qui blasphemauerit. 271

Numer.

12. Separetur septem diebus extra castra. 384
14. In solitudine hac iacebunt cadauera vestra. 384
20. Non intrabit terram. 384
24. Cumq; vidisset Balaam. 50
31. Nonne istæ sunt. 336

Deuteronom.

3. Elige ergo vitam. 5
21. Ig-

I N D E X.

21. Ignorabitur cœdis re⁹. 379
 25. Pro mensura delicti, &c. 277.292.383.
 30. Deus est vita tua. 90
Iosue.
 22. An parum vobis est. 378
 24. Optio vobis datur. 5
Ruth.
 2. Vnde mihi hoc. 38
1. Reg.
 3. Non erat visio in Israel. 385
 13. Filius vnius anni, &c. 281
 15. Peccaui. 166
 16. Vsq̃ue quo tu luges Saul. 122
 17. Virum ergo, qui percusserit &c. 103.107
2. Reg.
 11. Vidit mulierẽ se lauante. 341
 12. Non recedet gladius de domo tua. 61
 12. Peccaui. 166
 12. Ecce ego suscitabo. 369
 12. Filius, qui natus est tibi, &c. 384
 16. Dimitte illum. 369
 24. Trium tibi datur optio. 5
3. Reg.
 3. Postula, quod vis. 5
 8. Non est homo, qui non peccet. 194
 19. Altaria tua domine, &c. 307
4. Reg.
 2. Postula, quod vis. 53
1ob.
 1. Simplex, & timens Deum. 71
 5. Nihil in terra sine causa fit. 335
 9. Si iustificare me voluero. 71.
 82
 9. Verebar omnia opera mea. 73
 12. Interroga iumenta. 272
 34. Quasi de industria recesserunt ab eo. 353
 34. Fecit regnare hypocritam, &c. 423
Psalms.
 1. Non resurgunt impij. 235
 4. Signatum est super nos. 128
 249.271
 4. Sacrificate sacrificium. 76
 5. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem. 85
 5. Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. 365
 9. Tu es Domine spes mea. 90
 17. Retribuet mihi Dominus. 106.107
 17. Persequar inimicos meos. 329
 18. Delicta quis intelligit. 140
 22. Mi-

INDEX.

22. Misericordia tua subsequetur me.	60	102. Benedic aīa mea Dño.	108
24. Non erubescam.	76	113. Omnia quæcūq; voluit fecit.	42. 57. 363
29. Ira in indignatione eius.	38	118. Viam iniquitatis amoue à me.	171
30. In te Domine speravi.	76	126. Vanum est vobis ante lucē surgere.	68
31. Dixi confitebor aduersum me.	73	144. Nolite confidere in principibus.	77
33. Timentem autem Dominum.	126	148. Ipse dixit, & facta sunt.	57
36. Nō vidi iustū derelictū.	126	<i>Prouerb.</i>	
40. Sana animam meam.	171	1. Vocauī, & renuistis.	21. 41. 62
48. Sicut oues in inferno, &c.		98. 370	
270		1. Cogitationes mortalium timidæ.	180
48. Confitebitur tibi.	61	2. Latantur, cū malè fecerint.	353
50. Benigne fac.	38	4. Iustorū semita, quasi lux.	124
50. In iniquitatibus conceptus sum.	55. 194. 200	6. Sex sunt, quæ odit Dominus.	271
50. Cor contritum.	68. 73	8. Ego diligentes me diligo.	49
50. Tibi soli peccaui.	251	146	
58. Misericordia eius præueniet me.	60	8. Per me reges regnant.	423
70. Cū defecerit virtus mea.	123	17. Væ qui iustificat impium.	82
70. Tu es patientia mea.	90	18. Impius cū in profundum venerit.	358
73. Superbia eorū, &c.	22. 280	20. Quis potest dicere mūdum est cor meum.	73
75. Quis resistet tibi.	62	21. Corrīgis, &c.	17
81. Pauperem, & inopem iustificare.	82	24. Septies in die, &c.	125. 170.
83. Gratiā, & gloriā, &c.	79	II. Part.	Ff
102. Qui coronat te in misericordia.	379. 79	28. Bea-	

I N D E X.

28. Beatus vir, qui semper est
pavidus. 73
Ecclesiastes.
1. Cunctæ res difficiles. 133
7. Non est iustus in terra, qui
nō peccet. 179. 225
7. Fecit Deus hominem rectū.
187.
9. Sunt iusti, & sapientes, &c. 71
11. Si ceciderit lignū. 230. 277.
280
Cantic. cantic.
8. Fortis est vt mors dilectio.
144
Lib. Sapientie.
3. Tentauit eos Dominus. 106
5. Quid nobis profuit superbia.
231
5. Lasati sumus in via iniquita-
tis. 380
6. Potentes potenter tormenta
patientur. 309
8. Disponit oīa suauiter. 42. 92.
8. Non possum esse continens,
nisi Deus det. 155
9. Cogitationes mortaliū, &c.
232
9. Corpus, quod corrumpitur,
&c. 186. 374
11. Diligis omnia quæ sunt. 42
11. Nihil odisti, &c. 361
11. Omnia in numero, &c. 375
14. Odio sunt Deo impius, &
impietas eius. 55. 361
15. Malorū amatores, &c. 270
16. Homo autem per malitiam
occidit animam suam. 270
Ecclesiast.
1. Qui sine timore est. 77
3. Qui amat periculum. 330
5. De propitiato peccato, &c. 72
7. Noli velle mentiri. 275
10. Pecuniæ obediūt omnia 345
10. Initium omnis peccati su-
perbia. 284. 291
11. Ante mortem ne laudaueris
hominem quenquam. 125
15. Ab initio cōstituit Deus ho-
minem. 18. 20. 339
15. Nō dicas, Deus implanauit
me. 261
16. Omnis misericordia faciet
locum. 100. 106
17. Deus creauit de terra homi-
nem. 214
18. Ne verearis iustificari vsq;
ad mortem. 82. 124
19. Qui spernit minima. 388
25. Amuliere initiū peccati. 222
21. qui potuit trāsgredi. 104. 313
47. Dedisti maculā gloriæ tuæ.
378.

Isaia.

I N D E X.

- Isaie.*
5. Vx qui iustificat impium. 82.
85
5. Vx qui dicitis bonum malū.
271
5. Expectaui, vt faceret vvas. 21
6. Aures eius aggraua. 369
7 Butyrum, & mel comedet. 21
10. Vx qui condunt leges iniquas. 221
31. Conuertimini, &c. 33
32. Erit opus iustitiæ pax. 73
38. Dispone domui tuæ. 61
41. Conuertimini, &c. 33. 93
45. Conuertimini. 33. 93
53. Oblatus est, q̃a ipse voluit. 18
53. Domine quis credit, &c. 369
Jeremie.
1. Duo mala fecit popul⁹ meus. 238
2. Quid inuenerunt patres vestri in me. 238
2. Arguet te malitia tua. 240
3. Scito iniquitatem tuam. 235
3. Nunquid vidisti, &c. 240
3. Reuerrere ad me. 33
7. Vocauī vos, & non respondistis. 21
15. Si conuerteris, cōuertam te. 33
15. Si steterit Moyfes. 122
18. Ne propitieris iniquitati eorum. 238
18. Filius non portabit iniquitatem patris. 385
50. Infanabilis est. 171
31. Vnusquisq; in iniquitate sua morietur. 279
33. Propitius ero cunctis iniquitatibus eorum. 235
Threnorum.
5. Cōuerte nos Dñe. 32. 33. 67
Ezechiel.
8. Aīa, quæ peccauerit, &c. 270
18. Si auerterit se iustus à iustitia sua. 85. 123
18. Si impius egerit pœnitentiam. 64. 68. 73. 185
18. Sicut anima patris, &c. 219
18. Filius non portabit iniquitatem patris. 221
18. Quòd si genuerit filium latronem. 271
33. Si impius egerit pœnitentiam, &c. 64. 68. 73
Daniel.
4. Somnus ijs, qui te oderūt. 61
4. Eijciēt te ab hominibus. 30. 61
4. Peccata tua eleemosynis redime. 62. 129
13. Cōcupiscētia subuertit cor. 340

INDEX I

<i>Osee.</i>		5. Nisi abundauerit, &c.	83
8. Ipsi regnauerunt.	423	5. Sic luceat lux vestra.	397
9. Facti sunt abominabiles.	325	6. Dimitte nobis.	130
13. Dabo eis regem, &c.	423	6. Et ne nos inducas in tentatio-	
13. Perditio tua, &c.	414	nem.	130. 156. 180. 186
<i>Ioelis.</i>		6. Si oculus tuus, &c.	284
1. Conuertimini ad me.	27. 66.	6. Primum quarite regnū Dei.	
68		399	
<i>Amos.</i>		6. Sanctificetur nomen tuū.	82.
8. Mittam famem, &c.	385	6. Nemo potest duobus domi-	
<i>Michæ.</i>		nis seruire.	396
7. Filius contumeliā facit pa-		7. A fructibus eorum	74
tri	307	7. Multi dicent in illa die.	85
<i>Zacharia.</i>		7. Non potest arbor mala, &c.	
1. Conuertimini ad me.	32. 33.	297	
161. 393. 394.		7. Non potest arbor bona, &c.	
4. Adæquabitur gratiā gratiæ.	38	297. 338. 359.	
<i>Machabæorum. 2.</i>		7. In quacunque mensura, &c.	
9. Iustū est subditū esse Deo.	166	418	
12. Sancta, & salubris, &c.	384	9. Videns Iesus fidem illorum,	
<i>Matthæ.</i>		&c.	65. 121
1. Filij David, filij Abrahā.	220	10. Non enim vos estis, qui lo-	
3. Agite poenitentiam.	27	quimini.	51. 109
4. Venite post me.	29	10. Quicumq; potū dederit, &c.	
5. Merces vestra, &c.	105	106. 110. 183	
5. Qui dixerit fratri suo racha-		10. qđ gratis accepistis, &c.	398
236		10. Hic homo cœpit, &c.	35
5. Non periurabis.	275	11. Venite ad me omnes.	33
5. Qui viderit mulierem.	320	11. Væ tibi Bethsaida.	40
5. Omnis, qui irascit fratri suo,		11. Tunc cœpit exprobrare ciui-	
&c.	227	tatibus.	41

I N D E X I

22. Omne verbum otiosum, &c. 272. 276. 409
12. Quicūque dixerit verbum
cōtra filiū hominis, &c. 277
12. In Beelzebub, &c. 420
12. Ex verbis tuis iustificaberis. 181
15. Hæc coingnāt hominē. 320
18. Qui scandalizauerit, &c. 322
19. Impossibile est diuitem, &c. 174
19. Si vis ad vitam ingredi, &c. 79. 161. 245
19. Si vis perfectus esse. 357
20. Voca operarios. 406
20. Conuentione facta. 105. 109
22. Non habēs vestem nuptialem. 148
23. Quoties volui congregare, &c. 21. 62. 370
24. Qui aut persequeretur, 185
25. Ibunt hi. 382
25. Congregabuntur ante eum, &c. 229
25. Ite maledicti. 86
25. Venite benedicti. 106
26. An putas, quia non possum rogare patrem, &c. 18
26. Negauit eū iuramento. 173
26. Non mea voluntas. 400
27. Laqueo se suspendit. 378
3. Qui blasphematur in Spiritum sanctum. 382
7. Ab intus de corde, &c. 320
8. Quid proficit homini. 227
9. Quicūq; potum dederit. 106
14. Si oportuerit, &c. 371
- Vlt. c. qui non crediderit. 30
- Luce. 1. Inuenisti gratiam. 38
1. Gratia plena. 72
1. Magnificat anima mea Dominum. 82
1. Sicut locutus est. 220
1. Ius iurandum. 220
2. Et in terra pax. 400
7. Iustificata est sapientia. 82
7. Vade in pace. 72
9. Si quis vult. 105
9. Quid proficit homini. 227
10. Homo quidam descēdebat. 1080. 226. 374
10. Diliges Dominum, &c. 161
10. Qui vos audit, &c. 287. 308
10. Dignus est operarius, &c. 399
12. Anima mea habes multa bona. 78
12. Sernus sciens voluntatem, &c. 302. 309. 340. 400
- II. Part. Ff 3. 13. Exi.

I N D E X

13. Exi in vicos, &c. 17
 13. Nisi poenitentiam habueritis. 30. 33
 16. Nemo illi dabat. 85
 16. Facite vobis amicos. 121
 18. Dixit autem ad quosdam. 71
 18. Deus propitius esto. 125
 22. Exiuit foras, & fleuit. 31
 22. Ego rogaui pro te. 184
 Ioannis.
 1. Omnia per ipsum, &c. 23. 242.
 363. 365
 1. Gratia, & veritas per Iesum Christum, &c. 37
 1. Et de plenitudine eius. 38
 1. Sine ipso, &c. 242
 1. Dedit eis potestatem. 51
 1. Ecce vere Israelita, &c. 88
 3. Nisi quis renatus fuerit. 200.
 230. 289
 4. Qui biberit ex hac aqua. 109.
 III. 281.
 5. Vis sanus fieri. 167
 5. Pater usque modo operatur. 393
 5. Quomodo vos potestis credere. 120
 6. Nemo venit ad me, &c. 17.
 33. 165. 414
 6. Omnis, qui audit à patre, &c. 67. 68. 92
 6. Nisi manducaueritis. 157
 8. Si filius vos liberauit. 21
 9. Peccatores Deus non exaudit. 120
 11. Caiphas, cum esset pontifex, &c. 64
 11. Nonne duodecim horæ, &c. 259
 12. Cum autem tanta signa, &c. 136. 369
 14. Qui diligit me. 30. 49. 98.
 146
 15. Sine me nihil potestis facere. 32. 33. 60. 103.
 15. Hoc est praeceptum meum. 114
 17. Non rogo; vt tollas eos. 184
 19. Qui me tradidit, &c. 292
 19. Non haberes in me potestatem, &c. 423
 Actorum.
 7. Vos semper Spiritui sancto restitistis. 21
 9. Saule, Saule. 29. 60. 62. 99. 109
 9. Domine, quid me vis facere? 88. 97
 10. Orationes tuas, &c. 110
 16. Cuius Dominus aperuit cor. 136
 17. In quo viuimus, mouemur, &c. 119
 23. Ne

I N D E X

23. Nesciebam quod princeps
&c. 308
- Ad Roman.*
1. Iustitia Dei, &c. 190
1. Qui, cum Deum cognouit
sent, &c. 58. 139. 145. 173.
2. Gratia Dei vita eterna. 180
1. Propter quod, &c. 120. 233.
1. Iustus ex fide uiuit. 55
1. Inuisibilia Dei. 142
1. Digni sunt morte, &c. 257
- 271
1. Gratia vobis, & pax à Deo. 37
2. Gentes, quæ legem, &c. 132.
2. Reddet unicuiquæ secundum
opus suum. 106. 108. 383
2. Tu autem secundum duritiam
tuam. 33
2. Si gratia ex operibus. 107. 123
3. Omnes peccauerunt. 194.
3. Iustificati gratis, &c. 82. 117
3. Iustitia Dei per fidem. 35
3. Faciamus mala, &c. 330
4. Merces non imputatur, &c. 338
4. Ei autem qui operatur. 104
4. Ei, qui non operatur. 82. 104
4. Vbi non est lex, &c. 201. 235.
239. 251. 394
5. Charitas Dei diffusa est. 37.
44. 89. 146
5. Vbi abundauit delictum. 65.
52. 225. 92
5. Non sicut delictum. 225
5. Regnauit mors. 197
5. Primus Adam fuit forma fu-
turi. 199. 216
5. Per vnum hominem intrauit
peccatum in mundum. 214.
- 376
5. In quo omnes peccauerunt.
194. 197. 215
5. Vnius delicto, &c. 66. 218
5. Iudicium quidē ex vno. 228
5. Spes non confundit. 76
6. Gratia Dei vita eterna. 108
109. 163
6. Cū serui essetis peccati. 6. 25
7. Infelix ego homo. 37. 180
7. Non quod volo bonum. 130.
141. 177
7. Video autem aliam legem.
199. 178. 180. 190. 196. 197. 340.
- 342
7. Quod nolo malum. 177
7. Concupiscentiā nesciebam.
208. 336

IN I D E X.

7. Quod habitatio in me peccata. 107. 117
 8. Ipsa creatura liberabitur. 21
 8. De peccato damnauit peccatum. 235
 8. Quos vocauit abunde id. 82
 8. Quod si filij, &c. 117
 8. Quia neque timor. 169
 8. Testimonium reddit spiritui nostro. 173
 8. Non sunt condignae passionis, &c. 179
 8. Ipse spiritus postulat pro nobis. 181
 8. Diligentibus Deum, &c. 116
 8. Quid oremus, sicut oportet. 180
 8. Quis nos separabit, &c. 144
 8. Nihil damnationis, &c. 138
 8. Stipendium peccati mors. 137
 9. Non est volentis, nequod currentis. 167
 9. Voluntati eius quis resistit. 42
 9. Nihil iniquitas apud Deum. 136
 9. In hoc ipsum excitauit. 170
 10. A emulatione non debet haberi. 134
 11. Qui stat, &c. 177
 11. Si gratia ex operibus, &c. 107
 11. Iam gratia non esset gratia. 117
 11. Ex ipso, & per ipsum, &c. 144
 11. Quis prius dedit ei. 14
 12. Nolite conformari huic saeculo. 144
 12. Rationabile sit obsequium vestrum. 149
 13. Omnis anima, &c. 139
 13. Qui resistit potestati. 139
 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi. 129
 14. Noli cibo tuo, &c. 157
 15. Obsecro vos fratres. 181
 16. Qui factus est nobis iustitia. 181
 17. Non quod sufficientes simus, &c. 135
 18. Si quis autem super aedificat. 190
 19. Eignum fœnum. 182
 20. Nihil mihi conscius. 172
 21. Quid habes, quod non accipisti? 134
 22. Haec aliquando eratis. 184
 23. Omne peccatum, &c. extra corpus summi est. 129
 24. Si

I N D E X.

7. Si nupserit virgo. 280
 8. Si esca scandalizat. 257. 304
 9. Qui arat, &c. 399
 10. Siue ergo manducatis, &c. 116. 183
 10. Qui se existimat stare. 125.
 185
 10. Fidelis Deus, qui non per-
 mittit, &c. 340
 10. Omnia in gloriam Dei fa-
 cite. 397. 409
 11. Probet autem se ipsum ho-
 mo. 158
 11. Oportet hareses esse. 332
 11. Qui mādueat, &c. reus erit.
 379
 12. Diuisiones gratiarum sunt.
 37. 39
 12. Vnicuiq; datur manifesta-
 tio spiritus. 63
 13. Si distribuero in cibos pau-
 perum. 47. 50. 94
 13. Charitas benigna est. 73
 13. Si linguis hominum loquat.
 50. 114.
 13. Charitas nunquam excidit.
 44.
 14. Ignorans ignorabitur. 282
 15. Gratia Dei iam id, quod
 sum. 47
 15. Sicut stella differt à stella. 109
 2. ad Corinth. 6
 3. Vbi spiritus, ibi libertas. 6
 5. Eum, qui non nouerat pec-
 catum. 235
 6. Quæ societas, &c. 85
 9. Qui parce seminat. 108
 12. Sufficit tibi gratia mea. 35
 13. An experimentum quæritis.
 &c. 109
 Ad Galatas.
 2. Viuo ego, &c. 109
 2. Si per legem iustitia. 163
 5. Fides, quæ per dilectionem
 operatur, &c. 49
 5. Fructus autem spiritus. 73
 5. Non quæcunque vultis, &c.
 141
 5. Manifesta sunt opera carnis.
 271
 5. Regnum Dei nō consequen-
 tur. 280
 5. Caro cōcupiscit, &c. 315. 340
 Ad Ephesios.
 1. Secūdum beneplacitū eius,
 &c. 38
 1. Prædestinauit nos. 39
 1. Ego precor memoriam ve-
 stri faciens. 98
 1. In laudem gloriæ gratiæ suæ.
 129

I N D E X.

2. Gratia saluati estis. 40.79.135

2. Eramus natura filij iræ. 52.
195.200.226

2. Pax nostra, &c. 90

3. In quo habemus fiduciam. 79

5. Hoc enim scitote, &c. 272

5. Vt exhiberet sibi, &c. 378

Ad Philipens.

1. Vobis donatum est. 135

2. Deus est, qui operatur in nobis. 35.128

3. Secundum iustitiam, quæ in lege est. 83

3. Non quod iam acceperim. 15

3. Quorum Deus venter est. 247

Ad Colossens.

1. Qui fecit nos dignos, &c. 84.
106.167

3. Omne, quodcunque facitis, &c. 409

1. Ad Thessal.

4. Hæc est voluntas Dei. 400

4. Scitis, quæ præcepta dederim vobis. 415

2. ad Thessal.

1. In omnibus persecutionibus vestris, &c. 106

1. ad Timot.

1. Græ, & misericordia, &c. 37

1. Finis præcepti charitas. 113.
153.270.397

1. Quia ignorans feci, &c. 237.
269.282

1. Lex iniusto nõ est posita. 278

3. Oportet episcopum, &c. 1333

2. ad Timot.

3. In nouissimis diebus, &c. 344

4. Penulam quam reliqui Toiada. 144

4. Cursum consummaui. 106.107

Ad Titum.

1. Factis negat, &c. 247

3. Apparuit benignitas. 36

Ad Hebræos.

1. Purgatione peccatorum faciens. 128

2. Decebat enim eum, &c. 121

10. Iustus ex fide viuit. 95

11. Fides est substantia, &c. 94

11. Sine fide impossibile, &c. 94

13. Optimum est gratia stabilire cor. 37

13. Beneficentia, & communio-
nis, &c. 100.106

Iacobi.

1. Vnusquisque tentatur. 196

1. Concupiscentia cum conceperit. 272

1. Bea-

I N D E X

1. Beatus vir , qui suffert tenta- tionem.	326	.I. Ioann.	
1. Vir duplex animo.	396	1. Si dixerimus , &c.	130. 179.
2. Nōne Abraham ex operibus iustificatus est.	82	270. 274	
2. Iudicium sine misericordia, &c.	108	2. Omne , quod est in mundo, &c.	237. 345
2. Fides sine operibus , &c.	396	3. Si cor nostrum non reprehē- dit nos.	76
3. In multis offendimus omnes.		3. Omnis , qui facit peccatum.	235
130. 270		4. Charitas ex Deo est.	146
4. Sciēti bonum, & non facien- ti, &c.	252. 341	4. Foras mittit timorem.	149
Vltim. cap. Orate pro inuicem.		4. Deus charitas est.	397
121		Apocalyp.	
.I. Petri.		1. Et vlt. alpha, &c.	397
2. Serui subditi estote.	423. 424	1. Veniet & videbit omnis ocu- lus.	229
4. Vnusquisque sicut accepit gratiam.	37	3. Ego sto ad ostium.	29. 59. 129
.2. Petri.		371	
1. Maxima , & pretiosa nobis promissa donauit.	51. 65	18. Quantum glorificauit se.	229
1. Vt per bona opera, &c.	125	20. Infernus & mors missi sunt, &c.	270
2. Omnia nobis donata esse.		22. Qui iustus est.	82. 124
414		22. Ego sum alpha.	397

I N D E X

1. Beatus vir, qui iustitiam facit 278 2. Si dixerimus, &c. 279 3. Vir duplex annus 280 4. Nonne Abraham ex operibus 281 5. Iudicium sine misericordia 282 6. Si cor nostrum non recte 283 7. Omnis, qui facit peccatum 284 8. Charitas ex Deo est 285 9. Deus charitas est 286 10. Et vi. alpha, &c. 287 11. Veniet & videbit omnis oculus 288 12. Ego sicut et ostium 289 13. Quantum glorificavit se 290 14. Intensus & mors nulli sunt 291 15. Qui intus est 292 16. Ego sum alpha 293	17. Omnis, qui facit peccatum 294 18. In multis confidimus omnes 295 19. Scient bonum & non faciunt 296 20. Gratia pro iunctura 297 21. Scribi libet effere 298 22. Vnusquisque sicut accipit 299 23. I. Maximus, & preciosa nobis 300 24. Promissa donavit 301 25. Vt per bona opera, &c. 302 26. Omnia nobis donata esse 303 27. I. Maximus, & preciosa nobis 304 28. Promissa donavit 305 29. Vt per bona opera, &c. 306 30. Omnia nobis donata esse 307
--	---

INDEX RERVM, ET VERBORVM, QVÆ IN SE cunda parte huius secundi proponuntur.

A.

Actionum humanarum regulæ.

238. 249. 292

Actiones spirituales ad finem
temporalem non sunt referendæ.
398.

Actio immanens, & transiens, & e-
ius subiectum. 311

Actiones omnes in Deū finem sunt
referendæ. 397. & referuntur tripli-
citer per charitatem. 406

Actus quando voluntarius simplici-
ter, & secundum quid. 15. & quan-
do in conscientia nullus. 16. &
quando meritorius. 80. lege verbo
meritum.

Actus in genere naturæ, & moris.

177. 162. Actus naturalis, & super-
naturalis. 183. actus vnus, & idem

malus varijs rationibus diuersis
nominibus appellatur. 248. actus

moralis vnde sumat speciem. 289.
actus humanus à voluntate habet.

vel sit bonus, vel malus. 359. actus
bonitas quæ requirat. 396. 405. &

actus indifferens, an detur, & est
multiplex. 407. & tribus, modis

per charitatem refertur. 406.

Adæ peccatum non potuit esse ap-
petitus sensitiui. 151. 191. & quo-
modo eius natura, & peccatum

nobis imputatur. 203. & actuale

illius quomodo dicitur esse no-
strum. 206. malitia peccati Adæ.
301.

Adoptio diuina, si. adoptio Dei quid.
65

Aduertentia perfecta vel imperfecta.
325

Adultus quomodo potest iustificari. 92

Agens naturale determinatur ad v-
num. 12

Agentia libera quomodo differant à
Deo in agendo. 57

Amicitia amor mutuus essentialiter
conuenit. 48

Amicitia Dei actus duplex perfectus
& imperfectus. 144

Amor alicuius rei, alias licitæ, est ali-
quando causa peccati. 157

Amor inordinatus peccatum, & con-
fitendum. 258

Amoris Dei actus vel est perfectus,
vel imperfectus. 144

Amor sui omnis peccati causa. 344
& quando laudabilis, & quomo-
do homo se ipsum diligere tene-
tur. 344

Animæ potentia alia inferiores alie
superiores. 4. tria illi insunt poten-
tia habitus & actus. 8. quid illi per
essentiam inhereat. 54

Appetitus irascibilis, & concupisci-
bilis. 314

Arbiter

INDEX.

Arbiter nec legibus arctatur, nec definit, vt iudex. 7

Assensus voluntatis, vel est formalis, siue directus, vel interpretatiuus. 351.

Articuli fidei verbo fides.

Attentio triplex. 113

Auerti à Deo quid, & duplex auersio. 244

Auxilium præueniens, & adiuuans, siue concomitans, & generale, & speciale, 31. & quomodo differant. 40. 58. & quid sit auxilium Dei, & quid speciale auxilium. 57. 67.

Auxilij specialis subtractio cur est pœna peccati. 58

Auxilium speciale necessarium ad credendum. 136

Auxilium necessarium ad pœnitendū vtrum negetur à Deo. 370

B.

Beneficium cui conferendū. 102

Beneficij debitores. 211

Bonitas vel entitatiua, vel moralis. 337. moralis duplex. 405

Bonitas, vel malitia actus vnde sumēda. 395. 405

Bonum naturæ triplex. 373

Bonum obiectum adæquatum voluntatis. 14

Bonum an possit homo facere, & vel le absq; gratia. 136

Bonū morale quid, & meritorium. 413

Bona temporalia vel conducunt ad vitam æternam, vel non? & an cadant sub merito. 126. & quomodo petenda. 127

C.

Caro quomodo spiritui contra dicit. 319

Causa vniuersalissima Deus. 23

Causa naturalis virtutem inferioribus causis tribuit ab illis tamen nullam virtutem recipit. 31. & est determinata ad vnū oppositorum. 24. & causam determinari ad alium effectum, quid sit. 23

Causa indeterminata. 24

Causa efficiens principalis, & minus principalis qd, & quoduplex. 64

Causa instrumentalis, moralis, meritoria, &c. quid sit. 65

Causa naturalis, vel moralis. 360

Causa est agens ex intentione. 257

Causa finalis motiua, siue impulsua quid sit. 223

Causa cessante, cessat effectus. 283

Causa per se, & per accidēs. 335. & causam per accidēs reduci ad causam per se quid sit. 335

Causatur aliquid directè, vel indirectè. 372

Certitudo quid, & quoduplex. 69. lege verb. fides, & spes.

Charitatis, & gratiæ idem obiectū, & idem actus. 47. & quid sit, & formaliter à gratia distinguitur, & sunt vna virtus, & vnus habitus numero, & eius effectus. 48. & est forma virtutum. 114. & per eam actus tripliciter refertur. 406

Christi iustitiam imputari nobis quis sit. 87

Christus

I N D E X I

- Christus meruit primam gratiam** 117. 121. & **Christum mereri per nos, vel in nobis quomodo intelligendum.** 110
Christus non est filius naturalis Adæ. 215
Christianorum peccata grauiora, &c. 309
Circumstantia quælibet an mutet speciẽ, & quid sit, & quod duplex. 288. & est vel pura, vel non pura. 289
Circumstantia personæ quando cõfistenda. 308. 309. & non est de essentia rei. 253
Cognitio speculatiua, vel practica. 321
Concupiscentia quid. 196. & ad peccatum inclinatur. 208. & quomodo concupiscentia oculorum, &c. est causa peccatorũ. 345. & quomodo dicitur peccatum. 235. & sumitur bifariam. 297. & eius obiectũ. 321. 325. & concupiscentia actus illiciti quid sit. 320
Cõkursus generalis, & specialis Dei quid sit. 39
Conditio nihil ponit inesse. 326. cõfessarius an teneatur omnes virtutũ, ac vitiorũ species scire. 290. & qui inter confitendum polluitur, quid facturus sit. 320
Coniugum actus circumstantiæ. 188
Coniuges quomodo peccant in cogitatione copulæ in absentia. 326
Consuetudo. verb. mos.
Consensus voluntatis duplex. 328
Consilium & cõsolatio de quibus est. 26. & non est de fine in vniuersali. 13
Contemptus quando mortalis, & quibus modis sumitur. 356
Continentia virtualis quid, & in Adam omnia indiuidua continentur. 205
Contractus quando in conscientia nullus. 116
Conuertuntur homines aliqui cur tardius. 62. & an teneatur homo in primo instanti vsus rationis cõuertere in Deum. 393. & infra.
Cor volutatem quoq; significat. 136
Crimen quid. 234
Culpa quid sit. 234. & an eius remissio sit prior infusione gratiæ. 96
D.
Debitum & debitor dupliciter dicitur. 211
Decalogi præcepta quid præcipiant. 158
Delectatio potentiæ sensitivæ. 188
Delectatio carnis, & appetitus quædo venialis. 317. 319
Delectatio morosa quod, & an cõsensu in illa sit mortalis. 320
Delectatio morosa libidinis quomodo à delectationibus cæterorum peccatorum distinguatur. 322
Delectatio morosa non est cum intentione patrandi actum. 322. & eius obiectum. 320. 325. Triplex eius occasio. 327. & quomodo dignoscetur esse mortalis. 325
Delectatio, vel est in cogitatione practica, vel speculatiua, vel

I N D E X.

- in vel in subtilissimo modo. 321. 322.
 Delectatio sub conditione, si talis
 esset mea vxor, moralis. 326
 Denominatio non fit ab actu tran-
 seunte. 44. & est vel intrinseca, vel
 extrinseca. 88
 Deordinatio, siue deuiatio peccato-
 ris. 170
 Desertio diuina triplex. 368
 Desiderare quod licet, & procurare
 licet. 332
 Deus causa vniuersalissima, & quo-
 modo cōcurrit cum causis secun-
 dis. 23. 24. eius concursus genera-
 lis, & specialis. 39. Deus diligen-
 do hominem bonum facit illum:
 non autem vnus homo alium di-
 ligendo. 41. Dei dilectio duplex.
 42. Quarum causarum potest su-
 plere vicem & defectum. 45. &
 quomodo potest vnum ens sine
 altero conseruari. 47. Deum di-
 ligere aliquid, quid sit, & suum
 velle, & diligere est efficere, &
 quid sit Deum concurrere, & au-
 xiliari, &c. 42. 57. 58
 Dei auxilium quid, & quoruplex. 58
 Deus quomodo nobis debitor. 100.
 Deus est finis hominum, & natura-
 lis, & supernaturalis. 139. 397. &
 naturaliter potest cognosci esse
 super omnes creaturas diligen-
 dus. 139
 Deum diligere verbo dilectio, &
 quando est finis naturalis, & su-
 pernaturalis. 147. 247. & cur dili-
 gitur. 147. & quomodo est cau-
 sa peccati. 359. & quomodo est
 causa moralis. 360
 Deus nulla lege tenetur. 361. nec po-
 test peccare. 365
 Deus cur dicitur natura. 377
 Deum offendi & irasci quid. 377
 Diabolus an sit causa peccati. 372
 Dignitas cui conferenda, & illa &
 beneficio dignus sit. 102
 Dilectio Dei verbo Deus. 377
 Dilectio Dei super omnia, vel in-
 tensiue, vel extensiue. 142. & in-
 fra.
 Dilectionis Dei actus perfectus, vel
 imperfectus. 144
 Diligere Deum perfecte quomodo
 poterat homo naturaliter in sta-
 tu naturæ integræ. 145. & naturæ
 lapsæ. 143. 148. 149.
 Dilectio perfecta duplex vna natu-
 ralis, altera supernaturalis, & quo
 pacto differant. 147
 Dilectio naturalis perfecta, vel im-
 perfecta. 148
 Dilectionis Dei, & hominis causa
 formalis. 47
 Diligere in communi quid sit. 42
 Dispositio vel est directa, vel indi-
 recta. 387
 Distinctio formalis, & realis. 48
 Dolor potentie sensitivæ quid, &
 quoruplex. 187. 88
 Dominium politicum, & despoti-
 cum. 139
 E
 Effectus malus tribus modis ex
 aliqua actione potest oriri.
 Effectus quilibet ad suam cau-
 sam reducitur. 360
 Electio

INDEX.

Electio propria liberi arbitrij est o-
miseratio, & est mediocris, & non
definis, & quæ ad illam præmitten-
da, & quid sit. 19. 3. 701. 10. 11. 17.
Eleemofynæ circumstantiæ. 288
Entium realiter distinctorum quo-
alio modo potest Deus unum sine al-
tero conservare. 19. 3. 701. 10. 11. 17.

Episcopatum an liceat desiderare,
& procurare, & quis eo dignus
sit.

Excursio an sit in bonum excusa-
tiōis. 371

Excommunicationem quando non
incurrit, qui causam peccato de-
dit. 263.

228 .F. 228

Fidei obiectum formale, & materia-
le. 46. 133. & eius certitudo. 69. & an possit haberi, & quomodo. 74. & est donum Dei 79. & fundamentum omnium virtutum, & quid sit. 94.

Fides humana & diuina, quomodo
differant, & ab opinione distin-
quantur.

Fides humana quomodo de articu-
lis fidei haberi potest. 134

Fidei catholicae actum nemo potest
sine auxilio speciali elicere. 135

Fiducia quid sit. 76. & potest in plu-
ribus collocari. 78. lege ver. spes.

220

Filij cur propter peccata parentum
castigantur, non obnegilib oratio

manis constituitur similis 399

Finis in vniuersali non est consul-
tatio.

Finis bonæ voluntatis sit ne unus,
an plures. 396

Finis quid. 139. & quādo est sub prae-
cepto. 153. & in moralibus vicem

formæ gerit. 337. finis vltimus
-omnium bonarum voluntatum

vnus, &c. 398
Fimis, & obiectum idem. 283. & in-

Fomes peccati quid', & in omnibus

177.178.196

obusup 2. dd. on. G. Noqilib anglic
Audii ortus

Gratia operans, siue excitans,
siue praeueniens. & coope-

rans, siue adiuuans, & quid sit, 30.
& quomodo differant. 31

Gratiam esse, & quid eius nomen
significet. 34. 36. & de eius diui-

Gratia gratis data, &c. 38.39

Gratia generalis, & specialis.	40
Gratia gratū faciens duplex.	40

Gratia praeueniens, & subsequens, &
quid sit. 60. 61. 62. 63.

Gratia operas, & cooperans quid, &
quomodo eadē. 41.42.56.59.60

Gratia deestitit. 42. 49. 80. & for-
malis inhaerens est. 44. & ex natura
e rei non facit hominem gratum. &

de potētia absoluta posset sine illa
homo esse gratus.

Gratia & charitatis idem obiectum,
& idem actus. 47. & formaliter

I N D I E X.

distinguntur, & sunt vna virtus,
& vnus habitus. 48. & de eius ef-
fectibus. 48. & de eius subiecto,
& quomodo paruulis & adultis
ineft, & eft maior in vno subie-
cto, quàm in alio. 52. & eft ha-
bitus, & iuftitia fupernaturalis, &
immediatius fubijcitur in volun-
tate.

Gratia excitans, & quid fit. 55. 61. 62

Gratia gratum faciens, & gratis da-
ta. 63

Gratia reddit hominem Deo simi-
lem. 64. & eius caufa principalis
& meritoria. 65. & addetur fine
aliqua difpofitione. 66. & quando
datur facienti, quod in fe eft. 67.

& eius certitudo an poffit haberi
71. & quæ defiderat, & quæ eius
figna. 73

Gratia gratum faciens perficit vo-
luntatem, gratis data intellectum.

Gratiæ infufio an fit prior remiffio-
ne culpæ. 95. & pœnitentia per-
fecta. 97

Gratia prima an cadat fub merito.
117. 121

Gratiæ augmentum, & eius perfeue-
rantiam an poffit aliquis prome-
reri. 124. eius effectus funt purga-
re, illuminare, & perficere, & ex-
citare. 128. 129. & an faciat efle fine
peccato. 129

Gratia eft neceffaria ad cognofcen-
das veritates. 132. ad credendum.
133. ad volendum & faciendum
bonum. 137. & ad diligendum

Deum fuper omnia. 142. ad præ-
cepta feruanda. 151. ad gloriam
promerendam. 163. ad pœniten-
tiam. 165. & præparatio ad gra-
tiam. 165. ad refurgendum à pec-
cato. 170. Ad cauenda peccata.
173. 180. ad perfeuerandum in illa.
183. & an gloriam poffimus fine
illa promereri? 186

Gratia, quæ præcedit iuftificationem
quid. 168

Gratia gratum faciens à iuftitia ori-
ginali quomodo differat. 180. &
quid præftet animæ. 182. & con-
firmati in illa, & in eadem perfe-
uerantes. 183. 184. & eius triplex
effectus. 368

Habitudo. H.
Habitudo ad quid dantur. 43. 55.
inclinatur. 8

Habitudo ad quid dantur. 43. 55.
& quo differant à potentia. 48

Habitudo idem inclinatur ad fuos actus,
& ad euitanda contraria. 186

Hærefes confutantur. 4. 5. 25. 27. 28.
34. 36. 44. 67. 70. 74. 78. 85. 90. 93.

100. 108. 109. 121. 129. 136. 142. 147.
150. 152. 155. 163. 167. 175. 176. 179.

181. 194. 196. 198. 208. 211. 214. 225.
227. 228. 242. 281. 282. 292. 359. 372.

376. 408. 428.
Hærefis vt eft in intellectu. 312

Hæreticum quid. 44

Homo liberi arbitrij vsum habet,
in verbo liberum arbitrium.

Homo diligendo non facit bonum
dilectum. 44

Hominis ftatus fex, & quomodo
diffe-

IN DIE X.

11. differant. 138. & quid in statu natura integra poterat; & quid in statu naturæ corruptæ. 137
Homo in statu innocentie an habuerit iustitiam originalem. 137
Hominis proprietates, vel sunt naturales, vel personales, &c. 217

I.

Ignorantia vulnus peccati originalis est. 133
Impossibile morale, & metaphysicum. 184
Imputari iustitiam Christi nobis quid sit. 87
Impotentem sequi reddit ad votum, & c. adimplendum; an peccat. 259
Inclinatio naturalis quid. 373
Inclinatio naturalis an per peccatū deleatur. 374
Inclinatio siue affectio ad bonū duplex. 380
Indurari cor quid. 119
Induratio tristitiam accipitur. 368
Infidelium opera omnia an sint peccatum. 412
Inimici vindictam cogitare quomodo mortale peccatum. 324
Intellectus varia sortitur nomina. 1.
Intellectus vel perfectè, & plenè, vel è contra aduertit. 325
Intellectus ligatur plerumq; ab appetitu sensitivo libidinis, & ira. 438.
Intentio multis modis capitur. 401
402.
Intentio triplex. 113. & an sola sufficiat ad meritum. 396. non debet inhumanis rebus constitui. 518

Intentio an sit actus solius voluntatis. 402. & an sit vnus actus tantum. 403
Irregularitas. 388
Iudex legibus arctatur. 7
Iudicium peccata grauiora. 396
Iudicium constat iudice, accusatore, & reo. 230
Iuramento quid confirmari pōt. 73
Iustificationis ethymologia & eius variae definitiones. 81. 83. iustificationis opera, & genera. 9. 29. in ea aliquid solus Deus operatur, aliqua nobiscum. 88. & non est sola remissio peccatorum. 86. illius causa quæ requiratur. 93. 94. eius radix est fides. 94. & an fiat successiue. 97. & est maximum Dei opus & maximum miraculum. 98. eius dispositiones. 168
Iustificato omnia peccata remittuntur. 84. & est talis à iustitia inherente sibi. 87. & quomodo adultus iustificatur. 93
Iustitiæ variae significationes. 82. est vel commutatiua, vel distributiua. 102
Iustitiam Christi imputari nobis quid sit. 87. & quæ nobis inhaeret. cur dicitur Dei, & nostra. 88. & quæ iusti efficimur non est vna qualitas, sed triplex. 88
Iustitiæ originalis dominium. 191. & est naturalis. 152. 177. & differt à gratia. 180. & quid sit. 186. eius effecta. 191. an distinguatur à gratia gratum faciente. 192. & quomodo omnibus concessa. 211. & erat

erat traducenda. 214. 217. legel
verbo. originalis. 218. 219.

Iustus dicitur nemo formaliter à iu-
stitia, quæ est in Christo, sed à iu-
stitia sibi inherente. 218. 219.

Iusti quomodo mercantur vitam æ-
ternam. verb. meritum. iustorum.
opera, & persecutiones quomodo
dicuntur esse Christi. 109. an me-
reantur primam gratiam alijs &
reparationem post lapsum. 121. 2. 3.

Lex est vel imperatiua, vel indi-
scutiua. 248. item vel æterna,
vel temporalis, & æterna bi-
fariam consideratur. 249.

Lex naturalis aliter obligat, quam
humana. 249. contra legem agit
aliquis bifariam. 276. leges super-
uenientes, vel transferunt mate-
riam ad aliam virtutem, vel non. 286.
lege aliqua Deus non tenetur,
& quis illa teneatur. 361. lex men-
brorum quid sit. 396.

Libertas diuersimodè sumitur. 6. eius
radix, & causa. 12. triplex. 21. 25. &
quomodo est intellectu. 312. nec
tollitur à necessitate, nec per pec-
catum, nec minuitur, & quæ est
in angelo, & dæmone. 316. 317.

Libertum arbitrium an sit? & quid no-
men significet. 4. 6. eius nomen
non reperitur in sacra scriptura,
sed res significata, & cur duabus
vocibus explicatur. 7. & confide-
ratur duobus modis, & quid sit. 8.
& propria eius operatio est electio
310. 11. & supponit pro potentia ap-

petitum a cōnotādo cognitionem. 11
Libertum arbitrium habet officium iu-
dicis, & quomodo philosophi il-
lud cognouerunt. 7. 8. An possit
cogi, vel compelli. 14. 23. non est de
eius essentia posse peccare. 17.
eius naturalis in gloria non muta-
bitur. 17.

Libertum arbitrij subiectum. 17. vtrum
conueniat creatori. 18. & quomo-
do æquæ in omnibus est, & cur li-
berum dicitur. 21. & est in angelis
& dæmonibus. 20. & in homini-
bus in omni statu. 18. fuit quoque
in Christo. 110. 111. 112. 113.

Libertum arbitrium an sit necessario-
rum. 26. & per peccatum extenua-
tur, & non perditur, & quid pos-
sit. 28. & eius vsus in quo consistat,
& quod à libero arbitrio differt.
24. estque eius vsus in homine. 25.
eius obiectum. 27. & quorū actuum
sit, & quis sit principalis eius a-
ctus, & an possit in malum: & vn-
de liberum, & arbitrium. 26. 27.

Libertum quid & differt à volūtario. 15.
Libidinosa cogitatio cur non statim
reijciatur. 111. 112. 113. 114. 115.

Lupanaria ædificare quando pecca-
tum. 305.

Macula quamdiu manet in ani-
ma. 374.

Macula, reatus, & offensa pec-
cati effectus. 377.

Macula peccatoris quid. 205.

Malitia quid, & peccatum ex malitia
& quid. 371. & infra.

I N D E X.

- Malum culpæ, & pœnæ quid. 199. & malum morale vel simpliciter, vel secundum quid, & quid utrūq; 239. 240. Mala quædam quia prohibita, quædam ex natura rei. 249. & cur prohibentur. 251. Mala intrinsecè nobis innotuerunt. 249. malum morale. 359
- Materia prima sub forma substantiali non violentatur. 14
- Medium seruare quid. 188
- Mens superior, & inferior. 4
- Meretricibus domum conducens, cum vendens, amicum, vel epistolam ducens, quando peccat mortaliter. 304
- Meritum an sit, & quid significet nomen, & eius varias diuisiones, & quid sit. 100. & requirit quatuor. 104. 395. eius principia. 80. lege verbo actus.
- Meritoriè operandi principium, & initium à Deo est. 32. Merentur iusti de cōdigno apud Deum. 105. & quibus titulis gloriam merentur. 108. & mereri primam an possit aliquis sibi. 116. vel alteri. 121. & quomodo homo de cōdigno possit mereri. 164. an possit quis bona temporalia promereri. 126. merendi principium. 112
- Meritum est actus misericordiæ, & gratiæ. 108. eius fundamentum gratia. 108. 109. An requirat nouā acceptionem. 111. meritum de congruo. 119. Meritum de cōdigno respectu primæ gratiæ quomodo à merito de congruo differat. 121. meritorius actus an requiratur actualem relationem in Deum. 114. & eius finis. 163
- Metus quid tollat in contractu. 16
- Missa omissio ex obliuione peccatum. 155. & quando non audienda. 306
- Mors prima, & secunda. 269. 270. & est effectus peccati. 376. & an sit modo homini naturalis. 376
- Moralis bonitas. 337
- Mortale peccatum idem numero possit ne fieri veniale. 398
- Mos populi pro lege habetur. 160
- Motus quatuor requirit. 95. eius successione causa. 97
- Mulier peccet ne grauius cum monacho, &c. 287. mulier nupta ornans se quando non peccat, & etiam virgo. 306. mulierem ad peccandum inducere sit ne grauius peccatum homicidio. 307
- .N.
- N**atura vel vniuersalis vel particularis, & quid utraq; sit. 376. natura integra vel vulnerata. 139. lege verbo status naturæ corruptio. 139. 170. quomodo nobis communicatur. 205. naturæ viribus quæ mala possit homo reparare. 172
- Naturale quid. 152
- Naturaliter aliquid facere quid sit. 142
- Nephas quid. 234
- Nocumentum multis modis consideratur. 300

I N D E X.

O Bedire an teneantur Christiani principibus secularibus, & subditis praelatis. 424
Obedientia duplex. 426
Obiectum adequatum voluntatis est bonum. 14. obiectum proprium cuiusque potentiae quid sit. 289. obiectum formale & materiale fidei. 46. obiectum, & finis idem. 283.
Occasio est agens prae intentionem. 257
Omissionis peccatum dupliciter committitur, & non est de essentia illius actus praecedens, siue concomitans. 255. ommissio quando voluntaria, & ad culpam imputanda, &c. 255. multa omissiones liberae, non tamen voluntariae. 256
Omissionis actus sequens, vel praecedens an sit peccatum. 256
Omissio venialis, vel mortalis. 252
Omissionem actus concomitans, vel est causa illius, vel non. 257. & an sit peccatum distinctum ab omissione. 359. & an sit ommissio peccatum. 251. ommissio, quae non est in potestate omissentis tempore, quo fit, fuit tamen antea, an sit peccatum. 259. 261. omissionis peccatum quando imputandum. 262. omittat ne semper vir quantumlibet perfectus. 264. omissionis gravitas unde colligenda. 265. omissionis peccatum quid. 252

Opera nostra quomodo vitae aeternae digna. 103. 104. 163. operum, quae ad nostram iustificationem pertinent, tria genera. 29. opera naturalia ad quid valent. 164
Operatio transiens, vel immanens, & eius subiectum. 311. vitalis operatio. 361. operationes supernaturales quomodo sint in nostra potestate. 186. operationum nostrarum regula. 138. 249. & earum malitia. 249. operationes liberae à fine distinguuntur, & à naturalibus quomodo differant. 282. spirituales in finem temporalem referri non debent. 398. & in Deum referenda. 397.
Opinio à fide humana differt.
Oratione quid non petendum. 184.
Oiginalis iustitiae duplex effectus. 205. an habuerit illam homo in statu innocentiae. 187
Originale peccatum omnes, dempta Virgine sanctissima, & Christo Iesu contrahunt. 206. eius etymologia, & cur ita dictum. 207. Varia eius nomina. 196. & quomodo est unum, & plura. 197. & est voluntarium, & legis transgressio. 200. 201. & quid sit. 203.
Oiginalis peccati vulnera, & quomodo permanent. 179. 108
Originale peccatum nostrum quo pacto est Adæ. 206. & infra, & eius effectus primus. 210. & quomodo contrahatur, siue traducatur.

I N D E X

tur. 213. & medium quo contrahitur. 216. 222
Originale Christus de lege nō contraxit, & qui de lege contrahunt illud. 215. 222. Vtrum Adam nō peccante, filij illud contraxissent. 220. & filij nati antequā peccasset, an, Adam postea peccante illud contraxissent. 221. formatus miraculose non contraheret. 222. Heu peccante, non contraheretur. 222. subiectum illius. 223. remittitur per baptismum. 224. remedium illius cur vnum. 225. effectus illius. 226. 227. pœna illius. 228
 Otiosum verbum quid. 409
 .P.
Pater naturalis quis dicendus? 215
 Parentum peccata, præter originale, non traducuntur in posteror. 218. 221
 Paruuli sine baptismo decedentes qua pœna plectentur, quā cognitionem habebunt, &c. 229. & comparebunt in die iudicij. 229. & diligunt Deū amore naturali. 229. & non erit de illis iudicium. 230. & habebunt cognitionem finis supernaturalis. 230. & nullam patientur tristitiam, propter priuationem beatitudinis. 231. in quo loco post diem iudicij erunt. 231
 Passio ab assuetis non fit. 188
 Peccati definitio, & principium. 232
 & quomodo vnum est pœna al-

terius. 381. appellatur varijs nominibus. 234. & sumitur multis modis. 235. & eius variæ diuisiones. 236. 296. eius dispositiones timor & amor. 237. & variæ eius definitiones. 237. & partes illud componentes, & quando actus erit peccatum. 238. & habet suum genus, idest, materiale, & suam formam, idest, formale. 238. & an sit pro formali pura priuatio, vel aliqua entitas positiua. 239. & eius formale duplex. 204. 240. & peccatum pro materiali & pro formali, & quibus nominibus appellatur. 203. & pro formali an sit, non solum culpa verū etiam pœna. 379. & quid sit. 242. & cuius boni sit priuatio. 243. & an sit de eius ratione magis auersio à Deo, quā conuersio ad creaturas. 244
 Peccata auertitur homo à Deo, & de duplici auersione. 244. & quādo malum morale, & quādo malum simpliciter. 245
 Peccatum quomodo est Dei offensiuum. 246. & potest naturaliter cognosci esse tale. 247. & an sit conclusa omni lege. 248
 Peccata penes quæ specie differant. 297. & mortale peccatum quid, & quot modis sumatur. 269. 322. & cur ita appellatur. 270. & quomodo agnoscendum. 271. mortalis & venialis diuisio. 277. & discrimen. 279. & quo modo differant specie. 360

I N D E X.

- Peccata vtrum distinguantur specie
propter diuersa præcepta. 285. &
an sint connexa & eorū vna ori-
go, & quomodo vnum peccatum
trahat aliud. 291. & quomodo sint
paria. 292
- Peccatū subiectum an sit sola volun-
tas. 310. est nomen analogum. 311.
est operatio immanens. 311. pecca-
tum esse formaliter, & fundamē-
taliter in aliqua potentia, quid sit.
311. est quoq; in alijs potentijs. 313
& an sit in sensualitate. 313. & illo-
rum cognitio speculatiua, & pra-
ctica. 321. & potest esse in portio-
ne superiori. 333
- Peccatū omne voluntarium. 415. &
quomodo transit. 419. & actus in-
terior & exterior vtrū sint vnum,
vel plura peccata. 416. peccatum
remitti quid sit. 65. 416. & 419. &
an remittatur sine gratiæ infusio-
ne, & illius detrimenta. 170
- Peccati radix origo. 426. & eius for-
mes quid. 117. & ordo patrādi il-
lud. 117
- Peccatū habeat ne causam, & quo-
modo. 334. & habet tres causas in-
teriores, voluntatem, rationem, &
potentiam sensituiam. 336. & ex-
teriores ei⁹ causæ sunt homo, de-
mon, & obiectū sensibile. 336. 359
- Peccatum vnum est alterius causa.
173. & secundum quadruplex ge-
nus causa. 337
- Peccati an sit Deus causa. 359. & quo-
modo, est diabolus, & voluntas
causa. 372. & causa peccati vel est
directa, vel indirecta. 361
- Peccati causa efficiēs, & finalis. 297
& eius causa, & occasio quomo-
do peccatum. 257
- Peccatum an sit à bona causa. 338. &
quomodo sit causa peccati. 338. &
intellectus an sit causa peccati. 339.
& an appetitus sensituius. 339. &
amor sui omnis peccati causa. 344
- Peccatum quibus prohibetur. 337. &
quæ illud prohibeant. 355
- Peccatum tria importat. 359. & est
vitalis operatio. 361. & dicitur per-
sonæ, vel naturæ. 200. 205. & tran-
seunte actu permanet per modū
habitus. 204
- Peccatum relinquere, siue ab eo re-
surgere, quid sit. 270. 171. 180
- Peccatorum grauitas vnde petenda.
293. 294. 297. 398. 299. 307. 309. 310
- Peccatum est contra rationem, &
quo magis contra illam. 293
- Peccata carnalia sint ne spiritualib⁹
deteriora, & quæ sint. 296
- Peccatum carnis cum monacho an
sit grauius, quàm cum simplici
sacerdote. 287
- Peccata publica grauiora. 302. & pla-
torū peccata grauiora. 309. & pec-
catum procedens ex passione ap-
petitus sensituii quando grauius.
345. & vnius speciei erunt. 348
- Peccatum à carnis passione profici-
scens aut sit mortale. 350
- Peccata ex infirmitate quæ sint. 343.
& ex certa malitia. 351. & infra.
- Peccatum omne est cōtra naturam,
& quomodo voluntas respectu
illius

I N D E X.

- illius inclinatur. 354
 Peccato cuilibet an respondeat pœna æterna. 382. & quādo temporalis? 383. & an sequens peccatū sit præcedentis peccati pœna? 38
 Peccatum vnum potest sub diuersis speciebus cōtineri. 375. & quādo peccata numero distinguūt? 259
 Peccatum quando imputatur, licet non possit vitari. 255. peccato causam dans, si antequam sequatur, pœniteat imputabitur ne illi sequens peccatum? 263
 Peccatum in Spiritum sanctum. 420
 Peccatum quomodo trāsīt cum natura. 205
 Peccatum Adæ quomodo præuaticatio iustitiæ. 205. & quomodo illi remissum. 205. leg. verb. Adam.
 Peccata quomodo possūt vitari. 173
 Peccata parentum non traducuntur in posteros præter Adæ peccatum. 218. 221
 Peccatum mortale, & veniale an sint eiusdem malitiæ. 386
 Peccatum an corrumpat bonū naturæ. 373. & peccatorum vulnera. 375. & peccati effectus est priuatio, &c. 375. & effectus illis quo ad corpus. 376. & est præcipuus eius effectus macula. 375. & an sit etiam reatus eius effectus. 378. mala illius. 386
 Peccatum veniale verb. veniale, & peccatum omissionis ver. ommissio.
 Peccatum commissionis, non est sine actu. 256
 Peccare quid. 204. & peccare ex cōtemptu. 356. peccatur ex solo habitu malo quando. 354. peccandi potestas an sit à Deo. 421. peccat nemo in eo, quod vitare non potest. 25. peccandi propositum per annum habens an vnum tantum committat peccatum? 260
 Peccator dupliciter in peccato permanet. 204. peccator auersus à Deo. 165. peccatoris cōuersio quid exigat. 60. & an possit aliquis sine peccato esse. 132. & odio haberi à Deo quid sit. 209
 Perseuerantia, & quomodo necessaria. 183. & infrà.
 Pœnarū diuissio. 218. pœna quid sit. 380
 Pœnitere quomodo potest homo. 165. & infrà.
 Pollutio, vt non imputetur. 263. 318
 Portio superior, & inferior. 4
 Possibile morale, & logicū, siue metaphysicum. 174
 Potentiam concedimus simpliciter posse operari, quamuis sæpe se sola non possit. 186. potentia sensitua delectatio, & dolor. 188
 Potentia cognoscendi, & appetendi quid? & appetendi vel irascibilis, vel concupiscibilis. 314. & in spiritualibus quid. 314. & subiiciuntur voluntatis imperio & resistunt. 315
 Potentia quo differat ab habitu. 48 & volendi, & efficiendi potentia diuersa in creaturis, sed non in Deo. 57
 Potestas peccandi an sit à Deo. 421
 Potestas omnium superiorum an

- fit à Deo. 423
Præbenda cui conferenda. 102
Preces pro quibus non effundenda. 134
Præcepta de quibus dantur. 30. 285.
& obseruantur; vel quò ad sub-
stantiam actus tantum; vel etiam
quò ad intentionem præcipientis. 343. & quomodo quò ad sub-
stantiam actus in mortali possint
adimpleri. 153
Præceptum dilectionis Dei quo-
modo à cæteris differt. 146. & po-
test adimpleri. 149. lege verbo di-
lectio.
Præcepta omnia adimplere quomo-
do intelligitur. 151. & infra.
Præceptis aliquando solus actus, ali-
quando finis præcipitur. 153. &
sunt vel affirmatiua; vel negati-
ua. 157. & non est præceptum im-
ponendum nisi, &c. 158. lege in li-
tera. 5.
Præceptorum naturalium; & super
naturalium distinctio. 151
Præceptum, in quo actus & modus
præcipitur est vltima dispositio
ad gratiam. 160. & quomodo dif-
ferat ab eo quod non est vltima
dispositio. 158. & non omne indi-
get gratia ad sui obseruationem. 160. &
quæ sine grâ seruari nequeunt. 161
Præceptum adimplere non est ab
eo excusari. 158. & vnus & idem
actus potest pluribus præceptis
præcipi. 285
Præcepta primæ, & secundæ tabulæ
quomodo differant. 158
- Præcepta ecclesiæ non seruare, pro-
pter infirmitatem culpa sua com-
tractam, quando peccat. 349
Pretium rei dupliciter dicitur esse
æquale. 107
Prædestinationis, & reprobationis
signum. 62
Prædicationis, & prædicatoris finis. 398
Prælatio an sit à Deo. 423. & an fuis-
set in statu innocentia. 424
Prælati, & superioribus, etiâ sæcula-
ribus quomodo sit obediendi. 424
Principia prima quæ sint. 152
Priuilegium quid. 179
Promissa Dei quomodo intelligen-
da. 76
Promissa seruanda. 107
Proprietates hominis variè diuidun-
tur. 216
Punitur ne aliquis pro aliena culpa. 384
- Q.
- Queritur aliquid multis modis. 399
- R.
- R**eatus quid sit, & an sit peccati
effectibus, & quibus nomi-
nibus appellatur. 170. 378. 419
Regula metiendi actiones humanas
245. 249. & quid sit contra regu-
lam, & animam. 427
Relatio operis in Deum triplex. 189.
Religiosi merentur. 410
Reparationem post lapsum an pos-
sit aliquis mereri. 122
Res naturales à forma, res verò mo-
rales à fine habent esse essentia-
le. 189

I N D E X.

Sacerdotum peccata grauiora. 309
 Sacramenti receptionis præceptum aliud est à præcepto dignæ receptionis. 118
 Sancti quomodo gratiâ impetrât. 122
 Sapientium peccata grauiora. 309
 Scandalum pusillorum vitandum. 127. 305. 321
 Scelus quid. 234
 Scientiæ obiectum materiale, & formale. 46
 Scientiæ vniuersalis, & particulatis inconsideratio, & non recordatio quibus modis contingit. 341
 Seminalis ratio quid sit. 214. 215
 Senes libidinosis grauius peccant, quàm iuuenes. 297
 Sensualitas quid, & an sit in ea peccatum. 313. & obtemperat intellectui, & voluntati, & quando est in ea peccatum, est ne omisso- nis. 315. & quo modo sit in ea mortale & sumitur dupliciter. 319
 Seruitus duplex. 424
 Spes duplex & quid vtraque. 79. & an possit de ea haberi certitudo. 76. & de quibus habetur. 78. & in quibus collocanda. 79
 Species intelligibilis suo modo habitus quidam est. 55
 Status naturæ integræ, siue innocentie. 138. & in eo quo modo peccatum potuit esse veniale. 390
 Subiectum inhaesionis, & perfectionis. 53
 Superiorum potestas an sit à Deo.

423. & quo modo illis obediendum. 424
TImor. 77
 Tristitiæ ortus. 321
Vendentes infidelibus, &c. quando peccant mortaliter. 414.
 Vendentes ornatus mulierum, &c. 415
 Venialia peccata an per totam vitam possint vitari. 176. tria illorum genera & quo modo differant. 176. & quando veniale fit mortale. 176. & cur tot habet remedia. 225. & quæ sint. 278
 Veniale quid, & quot modis sumitur. 268. 270. & quo modo agnosendum. 271. & an sit simpliciter peccatum. 274. & an sit contra legem? 275
 Veniale an sit dispositio ad mortale? 87. & an possit idem numero fieri mortale. 388. & an causet maculam in anima. 389
 Venialia multa an possint vni mortali æquiuallere? 388. & an per lignum, & fœnum, &c. intelligantur. 390
 Veniale an sit compossibile cum solo originali? 392
 Verbum otiosum quid. 386. 409
 Veritates quomodo cognosci possunt. 132
 Via hominis quæ. 171
 Vidua peccat quomodo in cogitatione copulæ præteritæ. 326
 Vio-

INDEX.

Violentum quid. 14
 Virtus quid. 79. & virtutibus, & virtijs finis dat esse. 113. & virtus vel est naturalis, vel personalis. 217
 Virtus, & vitium opponuntur directè, vel indirectè, & quid vtrumque. 294
 Vita hæc miraculosa.
 Vitæ æternam promereri, &c. 164
 Vitalis operatio quæ. 361
 Vitium vel naturæ, vel personæ. 217.
 lege verb. virtus.
 Vitium omne est contra naturam. 354
 Voluntas quid. 4. habetque duo nomina. 11. & variè eius nomen sumitur. 400
 Voluntas nomine cordis intelligitur. 136. & non est determinata ad vnum, & radix eius libertatis. 12. & an possit cogi, seu compelli. 14. & potest à Deo cogi. 16. & eius inclinatio ad quid, & eius obiectum æquatum. 14. voluntatem induci, aut violentari, & compelli multipliciter, &c. 14. 15
 Voluntas beneplaciti, & signi ipsius Dei. 31

Voluntas cur non conformat se rationi. 145. & an possit à sensitiuo appetitu moueri? 339. & eius duplex assensus. 422. & 329. 351. & quomodo ad bonum & quod modis ad malum inclinatur, & corrumpitur. 345
 Voluntatis bonæ an sit vnus tantum finis? 396. & quomodo omnium bonarum est vnus finis vltimus, & malarum non. 398
 Voluntas quando mala. 401. & vtrū sit idem cum intentione. 400
 Voluntarium quid, & differt à libero. 15. & est vel in se, vel in sua causa. 200. & dicitur trifariâ. 314
 Votum de eadem re duplicatum an magis obliget? 287. & nō amplius extenditur, quam vouentis voluntas, & intentio. 426
 Vfurario domum locans, vel ædificans quando peccat mortaliter. 304
 Vulnere originalis peccati, & quomodo permanent. 180
 Vulnere peccatorum. 375
 Vxor viro suo obediens meretur. 535

F I N I S

M A D R I T I

Ex officina Petri Madrigalis,

Anno M.D. LXXXVI.

Volentius quid. 14
 Virtus quid. 72. & virtutibus. 80
 Virtus hinc dicitur. 113. & virtus est
 naturalis, vel personalis. 117
 Virtus, & vitium opponitur dicitur
 118, vel indirecte. & quare utriusque.
 Virtus imitatio. 124
 Virtus recte dicitur promereri. 124
 Virtus operatio. 126
 Virtus in natura, vel persona. 127
 Virtus est virtus.

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Virtus est virtus. 127
 Virtus est virtus. 127

Voluntas cur non conformatur se m-
 lionis. 113. & an possit a sensu
 appetitu moveri. 119. & eius co-
 mplex assensus. 121. & 124. 125. &
 quomodo ad bonum & quomodo
 ad malum inclinatur. & con-
 rariatur. 126

Voluntas bona an sit virtus tantum
 126. & quomodo omnino
 bonorum est virtus tantum.
 & malorum non.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

Voluntas quomodo. 126. & 127.

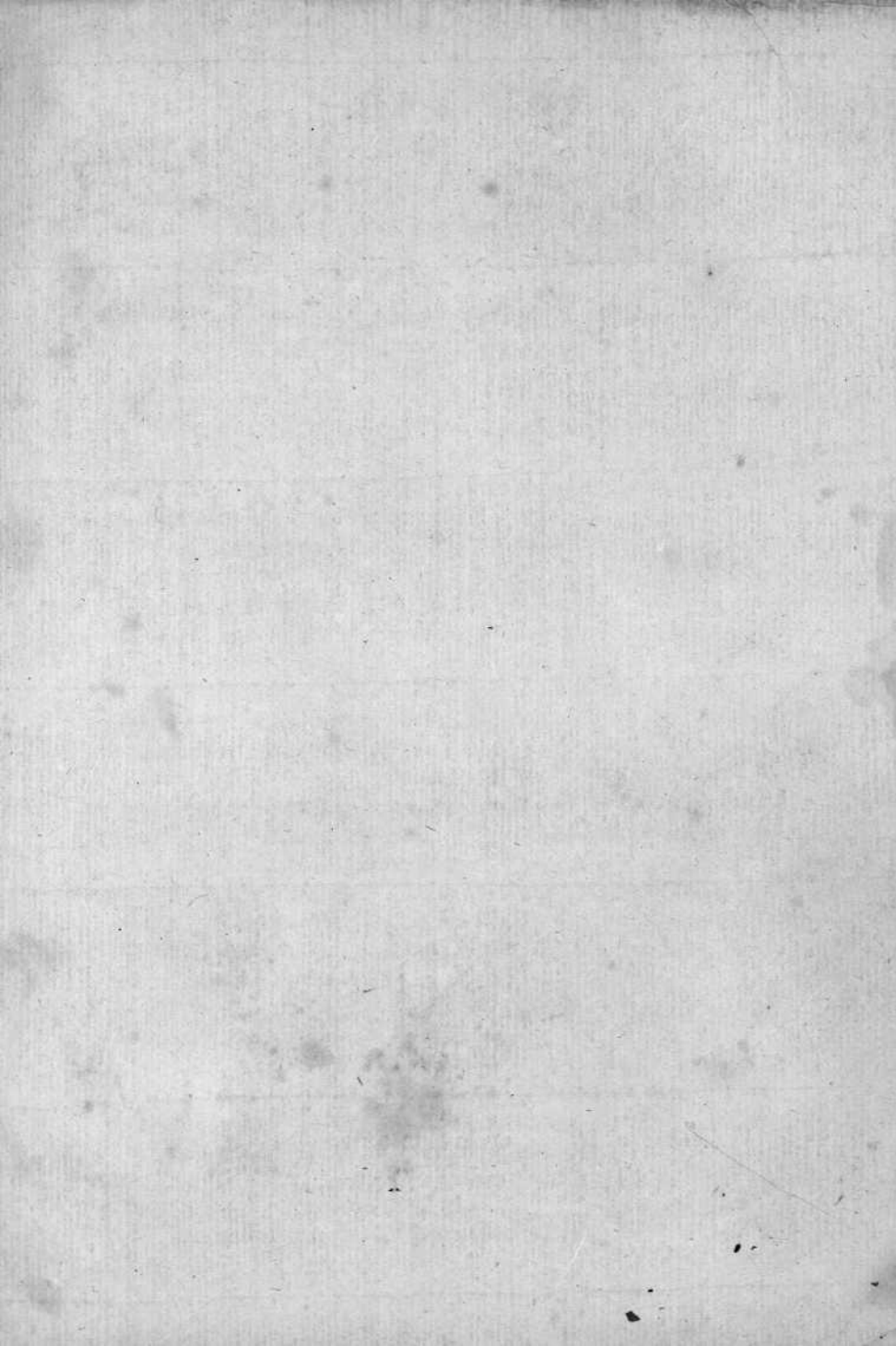
Voluntas quomodo. 126. & 127.

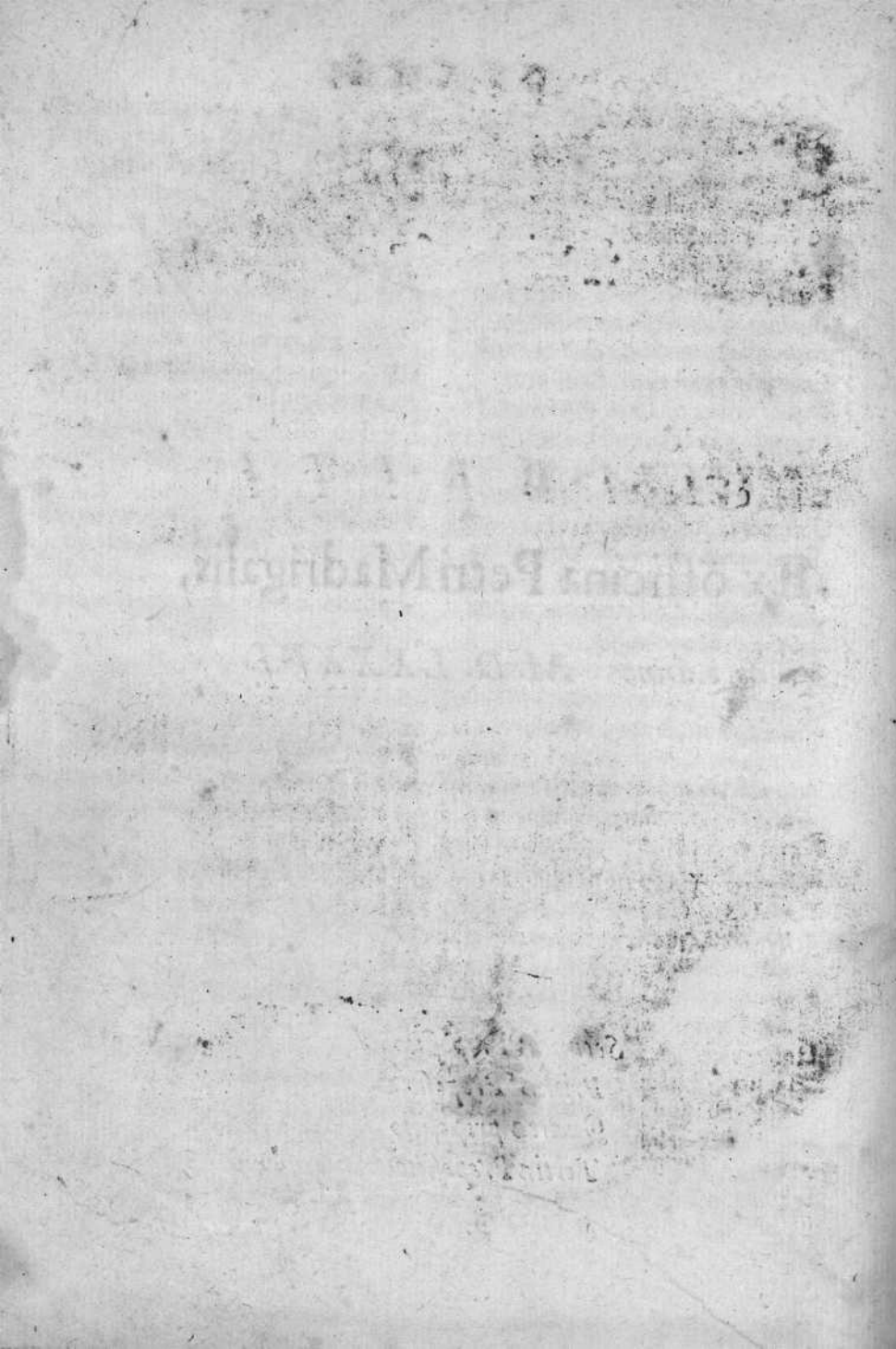
Voluntas quomodo. 126. & 127.

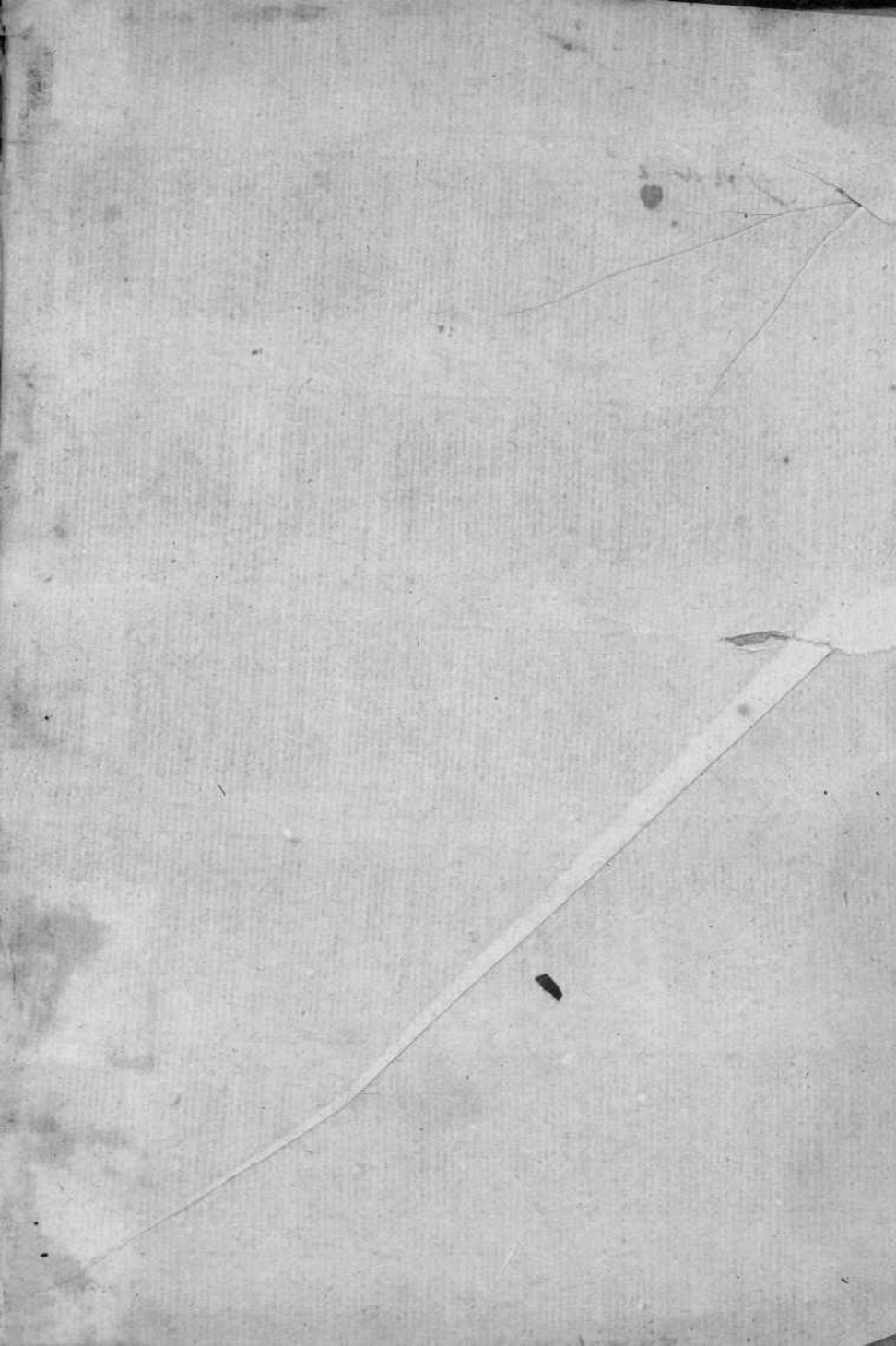
Voluntas quomodo. 126. & 127.

Ex officina Petri Magialis

M.D.LXXXV. Anno

2nd

1770

THE OXFORD HANDBOOK OF
LITERATURE.